

I. FERENCZ JÓZSEF

IV. KÁROLY

A M. KIR. DEBRECENI
2-IK HONVÉD HUSZÁREZRED
TÖRTÉNETE

1869 – 1918

ÖSSZEÁLLÍTOTTA
AZ EZRED EMLÉKBIZOTTSÁGA

KIADJA
vitéz RADÁK LAJOS
ny. huszárezredes

BUDAPEST, 1939

HORNÝÁNSZKY VIKTOR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG, MAGYAR KIRÁLYI UDVARI KÖNYVNYOMDA

Előszó.

Öt év dicsősége messze országhatáron túl hirdette a magyar erényeket, ismertté tette a magyar vitézséget és félelmessé annak mindenkori bajnokát, a magyar huszárt.

Magyar huszár, szent kötelességet teljesítettél, mikor életedet és véredet áldoztad királyodért és őseidtól reádhagyott édes hazád épségéért. Most pedig rajtad a sor hősök ivadéka, hogy megőrizd és fennem hirdesd őseidnek a kötelességtudás és az áldozatkészség szentjeinek örök emlékét.

Az utókor kötelességét teljesítem, midőn követendő példa gyanánt állítom az olvasó elé a magyar dicsőség felhőtlen kék ege egyik tündöklő csillagának, a kék-csúkjú magyar királyi 2. honvéd huszárezrednek történetét.

Olvasd ezt a könyvet, lelkesedj rajta s kövesd, ifjú magyar, e hősök példáját. Megalkuvást ezek nem ismertek; csak a dicsőség s a becsület útján haladtak. Ezt az utat válaszd, ha majdan megszólal a harci trombita, hogy méltó légy őseid emlékéhez, miként méltók voltak azok a debreceni kettős honvédhuszár névhez.

Őket választotta fiainak a tetetöltött becsület, a magyarok legnagyobbja, gróf Tisza István, hogy amikor már mindenét odaadta a hazának, ha kell, méltó fiai élén életét ajánlja a haza oltárára.

Az ő útjuk a dicsőség nyomán vezet, — kövesd őket, s ha követed, meglásd, utad ezeréves hazánk szent határához vezet el. Amen!

Aba-puszta, Fejér megye 1934.

gróf Bissingen Nippenburg Nándor s. k.
lovassági tábornok,
a m. kir. 11. honvéd lovashadosztály parancsnoka.

Bajtársak!

Amikor ma, húsz esztendővel az 1914—1918. évek világháborúja után sikerült hadi-emlékkönyvünket megjelentetni, büszkén állapíthatjuk meg, hogy a magyar királyi debreceni honvéd-huszárezred dicsőséges harctéri működése előkelő lapokon fog szerepelni mindörökké hazánk hadtörténelmében.

Az adatok összegyűjtése a háború után végbement sajnálatos forradalmi események, valamint sok ezredbajtársunknak fogságban synylődése, a háború után bekövetkezett szétszéledése következtében sok nehézségbe ütközött, de még ezeknek legyőzése után is sokszor igen hézagos adatokkal kellett megelégednünk, ezekből pedig tökéletes, minden feljegyzésre érdemes eseményt magában foglaló emlékművet nem lehetett összeállítani. Így pl. nagyrészt hiányoznak a felsőbb parancsnokságok eligazításai, parancsai és ezek vázlatmellékletei, az ezred jelentései, harcleírásai, valamint a különítmények jelentései. Sok szép epizód megörökítése azért nem sikerült, mert végrehajtói hősihalált haltak. Mindazonáltal az ezrednaplóból és magánnaplók feljegyzéseiből vett adatok alapján végig tudjuk az olvasót vezetni a mozgósítástól kezdve a nagy háborúnak, úgyszólván minden egyes napján át, egészen az ezrednek 1918 őszén itthon bekövetkezett feloszlásáig.

Azért, ha végiglapozzuk ezt az ezredtörténetet, bejelentett fogyatékosága mellett is bőségesen találunk benne szívet-lelket gyönyörködtető bizonyosságot a magyar huszár vitézségére, kitartására, király és haza iránti hűségére.

Engem, mint az ezrednek régi, már a háború előtti parancsnokát 43 hónap harctéri dicsősége, fáradalma és emléke fűz hozzátok. Büszkén gondolok és tekinthetek mindenkor reátok, azokért a dicsőséges, sokszor emberfeletti teljesítményekért, amelyekkel ezredünk hírnevének csorbíthatatlanságát a háború utolsó mozzanatáig, egészen a leszereléséig, épen megőriztéték

Mi adta az erőt a páratlanul nehéz feladatok megoldásához? Legelsősorban az ezredben uralkodott kitűnő lovasszellem: a magyar lovas-szellem, mely a hajdúságbeli és bihari deli magyar huszárt akkor is áthatotta, mikor szükség folytán a világháborúban legnagyobb-részt lóva nélkül, gyalog kellett harcolnia. Bátran állíthatjuk, hogy a legteljesebb fegyelem-érzés, a magyar ősi vitézség és a tántoríthatatlan hűség ezt az emberanyagot a világ első katonájává avatta. Ezzel a csapattal vészben-viharban meg tudtuk állani a sorstól kijelölt helyünket, ehhez a csapathoz lelki okokból minden előljárójának ragaszkodnia kellett, mert ebben az összetartás és az egymás iránti hűség nemes fogalmának fontosságát a parancsnoktól kezdve a közhuszárig mindenki szívvel-lélekkel átérezte.

Sajnos, a hosszúra nyúlt háború és a sors kegyetlensége nem engedte meg nekem, hogy hő óhajomhoz képest ezredemet gloirejával visszavezessem a lobogódíszbe öltözött Debrecenbe, ahonnan a haza védelmére 1914 augusztus 20-án elindultunk a becsület mezejére.

Kedves Bajtársaim! Azt hiszem nyugodt lelkiismerettel kérhetlek benneteket, tartsuk meg dicső multunkat és egymást továbbra is jó emlékezetünkben.

Néhány szóval meg kell emlékeznem e helyen az ezred egyik harctéri vezérééről, a hős magatartású, mártírhalált halt Tisza István szolgálatonkívüli ezredesről. Meg kell mondanom, hogy miként csapata rajongott érte, a széles látókörű és melegszívű parancsnokért, ugyanúgy ő is érezte azt a kötelet, mely ezredüinktől elválaszthatatlanná tette. Az események másképpen alakultak volna hazánkban, ha 1918 őszén szeretett ezrede vehette volna őt körül.

Bajtársak! Boruljunk le a hősiesség emléke előtt, amelyet e szerény könyvünk is megörökíteni hivatott. Forgassuk e könyvet szeretettel. Merítsünk belőle büszke érzést ott, hol a hősiesség és vidámság fluiduma száll hozzánk lapjairól. Benneteket fiatalokat emlékeztessen e könyv azokra, kik dicsőségesen végigküzdötték a világháborút, ti pedig, akik ezredünknek tagjai voltatok, büszkén gondoljatok a nagy időre, amelyben a magyar lovas-szellemről, s a magyar katonabecsületről olyan elévülhetetlen értékű bizonyítást tettetek.

Bajtársaim, terjesszék a magyar lovas-szellemet, a magyar katonai erényeket, hogy nagy legyen ismét a magyar!

Oltsuk be utódainkba azt, ami bennünket a nagy időhöz méltó acélizmú és acélakaratú férfiakká avatott, hogy ha majd újra hív a trombita:

„Debreceni kettes huszárok“,
„előre királyért és hazáért!“

ők is velünk együtt ott legyenek és megállják helyüket.

Debrecen, 1939.

Flohr János
altábornagy,
volt ezredparancsnok.

I. RÉSZ.

Az ezred megszervezése és fejlődése.

Az 1868. évi XLI. törvénycikk alapján 1869-ben a magyar szent korona országaiban összesen 28 önálló honvéd huszárszázadot és 4 honvéd dzsidás-századot állítottak fel.

A század állománya így alakult:

- 1 százados,
- 1 alantás tiszt,
- 1 őrmester,
- 1 szakaszvezető,
- 2 tizedes,
- 1 trombitás,
- 28 lovasított és
- 3 nem lovasított huszár,
- 2 tisztí szolga.

A hadilétszám egyenlő volt a cs. és kir. lovaszázadéval.

Öltözet: buzérvörös fehérforgós csákó, vörös-zsinóros fehérprémes sötétkék mente, sötétkék zubbony, buzérvörös nadrág.

A mente viselését rövidesen megszüntették, de 1892-ben ismét elrendelték.

A felszerelés és a fegyverzet azonos volt a cs. és kir. hadseregével.

1871-ben a századok számát 40-re emelték.

Ő Felsége 1874 március 18-án elrendelte, hogy 4—4 századból egy ezredet alakítsanak. Ezredünk a 20. (Jászberény), a 33. (Karcag), a 17. (Nagyvárad) és a 16. (Debrecen) honvéd lovasszázadból alakult meg, mégpedig:

Az I. osztály Jászberényben a 20. és 33.

a II. osztály Nagyváradon a 7. és a 16. századokból.

Az ezredtörzs székhelye Nagyvárad volt.

1877-ben az I. osztály az 1. honvéd lovasezred kötelékébe ment át s helyébe a 3. honvéd lovaszrezred I. osztálya (Gyula) lépett.

1879-ben az ezredtörzs és a II. osztály Debrecenbe költözött.

1879-ben az I. osztályt Gyuláról Nagyváradra helyezték át.

1880-ban a horvát-szlavon honvéd dzsidás-ezred honvéd huszárezreddé alakult át és a 10-es sorszámot kapta.

1889-ben a századok számát ezreden belül 6-ra emelték és a mi ezredünknel az I. osztályhoz az 1., 2., 5. század, a II. osztályhoz a 3., 4. és 6. század tartozott.

1894-től az I. osztály az 1., 2. és a 3. század, a II. osztály a 4., 5. és a 6. századból alakult.

A békelétszám eleinte századonként 3 tiszt, 48 ember, 1896-tól pedig 4 tiszt, 65 ember és 55 ló volt, 1913-tól kezdve fokozatosan el kellett érnie 171 embert és 155 lovat kitevő létszámot.

Ezredünk elnevezése így alakult:

1874—1880-ig 2. honvéd lovasezred,

1880—1892-ig 2. honvéd huszárezred,

1892-től debreceni 2. honvéd huszárezred.

Csákószínű 1887-ig buzérvörös, 1887-től világoskék, 1909-ben a fehér csákóforgó és a fehér menteprem helyett feketeszínűt rendszeresítettek.

Ezredparancsnokok:

1874 szeptember 12-től Vajai gróf Vay László alezredes.

1875 július 24-től 1878-ig Gyulafalvi Bulyovszky Károly őrnagy, alezredes.

1878 január 26-tól 1886-ig Adorjáni és Köröszeghi gróf Csáky Kálmán őrnagy, alezredes, ezredes.

1886 október 17-től 1891-ig Szenttornyai Bobory György alezredes, ezredes.

1891 november 27-től 1892-ig Viczián Antal őrnagy, alezredes.

1892 november 9-től 1899-ig Biró Kálmán alezredes, ezredes.

1899 február 24-től 1902-ig Lothárdi és Törteli Lösch József alezredes, ezredes.

1902 február 25-től 1907-ig Nagy Géza alezredes, ezredes.

1907 április 4-től 1913-ig Czitó Károly őrnagy, alezredes, ezredes.

1913 február 27-től 1918 február 3-ig Flohr János alezredes, ezredes.

1918 február 3-tól 1918 június 2-ig ideiglenesen Tóthvárad-Asbóth István 9. honvédhuszárezredbeli alezredes.

1918 június 2-től 1918 október 8-ig Szegedi és Borosjenői Tisza István gróf ezredes.

1918 október 8-tól az összeomlásig, 1918 november 28-ig Tóthvárad-Asbóth István alezredes.

A m. kir. 2. honvéd lovasezred első tisztikara 1874-ben.

Tettleges állomány:

gróf Vay László alezredes, ezredparancsnok,
Kelcz István százados,
Mészey János százados,
báró Splényi Ödön százados,
Dette György főhadnagy,
Antal Miklós főhadnagy,
Farkas Mózes főhadnagy,
Molnár Ákos főhadnagy,
Elek Mihály főhadnagy,
Bignia Gyula hadnagy,
Miklóssy Kálmán hadapród,
Bogha Ferenc ezredállatorvos.

Szabadságolt állomány:

Halmay József százados,
Kovács József százados,
Palkovics József százados,
Pogonyi Dénes százados,
Szlávy György százados,
Salamon Ádám százados,
Kendeffy Árpád százados,
Mikola Pál főhadnagy,
Niczky Gyula főhadnagy,
D'Echerolles Kruspér Sándor főhadnagy,
Szunyogh Miklós főhadnagy,
Kovács Kálmán (Kázimér) főhadnagy,
gróf Bombelles Károly hadnagy,
Schultz István hadnagy,
Papp Kálmán hadnagy,
Chilkó Sándor hadapród.

1914.

I. FEJEZET.

A VILÁGHÁBORÚ OKAI ÉS ELŐZMÉNYEI.

A világháborúnak számos anyagi és eszmei oka volt. Ezek hosszú évtizedek alatt olyan tömegesen sorakoztak egymás mellé, hogy szinte lehetetlen őket mind felsorolni. Csupán a legfontosabbakat említjük meg ezért:

Németország rohamos ipari és kereskedelmi fejlődése, ami Anglia féltékenységét váltotta ki; a francia revanche-eszme; az orosz terjeszkedési politika; a balkáni kérdés; a nemzetiségi kérdés.

A háborút, amit elkerülni semmiképpen sem lehetett, közvetlenül trónörökösünknek, Ferenc Ferdinánd főhercegnek és nejének Hohenberg Zsófia hercegnőnek Szarajevóban 1914 június 28-án történt meggyilkoltatása robbantotta ki. A Monarchia emiatt demarche-ot küldött Szerbiának és ebben az ellene irányuló aknamunka beszüntetését követelte és elégtételt az alattomos gyilkosságért. Köztudomású volt ugyanis, hogy ezt a merényletet a belgrádi „fekete kéz” ultranacionalista, nagyszerb szervezet készítette elő.

Július 25-én 18 órakor Pasic, a szerb miniszterelnök adta meg a választ jegyzékünkre. Azt, hogy válasza nem volt őszinte, mutatta az, hogy Szerbia már 15 órakor, azaz a jegyzék átadása előtt elrendelte az általános mozgósítást. Oroszország már előbb elhatározta, hogy Szerbia érdekében közbelép.

A szerbek huzamosabb idő óta csendben készültek a háborúra. A szerb kormány megtette az előkészületeket Belgrád kiürítésére és csapatait az or-

szág belsejébe vonta össze. Arra számított ugyanis, hogy a Monarchia nyomban megszállja Belgrádot és erre az entente-nagyhatalmak közbelépnek és megakadályozzák a Monarchia hadseregének az ország belsejébe való benyomulását.

Báró Giesl altábornagy belgrádi nagykövetségünk a követség személyzetével még aznap este elhagyta Belgrádot.

Történelmi pillanatok előtt állottunk, hogy mi lesz ennek a vége, hol lesz megállás: senki sem tudta.

Július 25-én este a Monarchia elrendelte a részleges mozgósítást. Oroszország felriasztotta határmenti alakulatait.

Július 27-én Montenegró, amidőn megtudta, hogy a diplomáciai viszony Szerbia és a Monarchia között megszűnt, szintén elrendelte a mozgósítást.

Július 28-án hadat üzentünk Szerbiának, amire Oroszország még energikusabban folytatta a már előbb megkezdett katonai előkészületeket, különösen mikor Németország magatartásából világosan látta, hogy az a konfliktusban mellénk áll.

Július 30-án Oroszország elrendelte az általános mozgósítást, minek következtében másnap a Monarchia is hasonló cselekedett, de a mozgósítás első napját, vasút-technikai okokból, a Szerbia ellen folyó felvonulás miatt, augusztus 4-ben határozta meg és ezzel Oroszország javára öt napot veszített.

Mozgósítás, felvonulás.

A 11. lovashadosztály 1914 júliusában keretgyakorlaton volt Hajduhadházon, nyomban a gyakorlat befejeztével, július 19-én az ezredek, — kivéve a 9. ezredet, — külön-külön a Tiszához meneteltek úszató gyakorlatokra. A 2. ezred Tiszacsegére.

Még a Hajduhadházi történt elindulás előtt, a csapatparancsnokok bizalmas értesítést kaptak arról, hogy előreláthatólag mozgósítás lesz. Ahelyett, hogy ezekben a vészterhes napokban a csapatokat békeállomásaikra küldték volna haza pihenni és hogy ezek a szükséges előkészületeket megtegyék, még az úszatógyakorlatokat is megtartották, minek következtében a lovak még jobban leromlottak.

Július 24-én, a demarsunkra adott szerb válszjegyzék kézhezvételének napján, az ezred 16 órakor sürgöny-parancsot kapott, melynek értelmében másnap a debreceni I. osztálynak gyalogmenetben, a nagyváradi II. osztálynak pedig vonaton el kellett indulnia a békeállomásra.

Július 27-én 4 órakor érkezett a parancs a részleges mozgósításra. Ezt Debrecenben aznap 8 órakor az ezredparancsnok kihirdette. Ezzel megkezdődött a 2. huszárezred háborús előkészülete.

A mozgósítás első napja július 28-a volt. Ezzel a Monarchia hadvezetősége tulajdonképpen három napot veszített Szerbia javára is, ami a hadműveletek folyamán megbosszulta magát. Nagy hiba volt az is, hogy a szerbek mozgósításával egyidejűleg nem rendelték el nálunk is az általános

mozgósítást. A felvonulás összes hibái innen erednek.

Ezredünk a 22. honvéd lovasdandár és ezzel a 11. lovashadosztály kötelékébe tartozott és a szerb harctérre volt rendelve.

A mintaszerű pontossággal bevonult legénység felszerelése minden fennakadás nélkül ment, a legénység oly fegyelmezett volt, hogy az egész idő alatt, míg az ezred a békeállomáson tartózkodott, egyetlen rendzavarás sem történt és egyetlen fenytésre sem volt szükség.

A vállalkozó lovakat kifogástalan állapotban és késedelem nélkül előállították.

Minden a legnagyobb pontossággal működött.

Július 29-én jelent meg királyunk manifesztuma:

„Szerbia visszautasította kormányomnak mérsekelt és igazságos kívánságait és megtagadta azon kötelességek teljesítését, amelyek a népek és államok békés együttélésének természetes és szükséges alapjai.

Fegyveres erővel kell tehát államaim számára a belső nyugalom és az állandó külső béke nélkülözhetetlen biztosítékait megszereznem.

Ebben a komoly órában tudatában vagyok elhatározásom egész horderejének és a Mindenható előtti felelősségnek. Bízom népeimben, akik minden viharban híven egyesülten sereglettek mindig trónom köré és hazájuk becsületéért, nagyságáért és hatalmáért a legsúlyosabb áldozatokra is mindig készen állottak.

Bízom Ausztria-Magyarországnak önfeláldozó lelkesült hadseregében. És bízom a Mindenhatóban, hogy fegyvereimnek adja a győzelmet.“

Kelt Ischl-ben, 1914 július hó 28-án.

Ferencz József s. k.

Tisza István gróf s. k.

Július 30-án 1 óra 30 perckor a szerbek felrobbantották a Zimony—Belgrád-i hídnak Belgrád felé eső részét. Erre csapataink megkezdték Belgrád bombázását. Tüzérségünk 16 óra 30 percig 29 ágyúlovést adott le a szerb fővárosra.

Csapataink kora reggel megkezdték az előnyomulást szerb területre. Elsőnek a 68. és 44. cs. és kir. gyalogezred lépett szerb földre.

Július 31-én megtudtuk, hogy Anglia, Franciaország és Oroszország Szerbia pártjára állott. E nagyhatalmak ellenséges állásfoglalása következtében Ausztria-Magyarország és Németország az erre az eshetőségre már békében megkötött közös megállapodás értelmében jártak el. Ez a megállapodás az volt, hogy az alatt, míg az osztrák-magyar hadsereg Oroszországot leköti, a német haderő gyors iramban legázolja Franciaországot. Ennek megtörténte után a győztes német hadsereg zöme megfordul és szintén az osztrák-magyar haderő által lekötött oroszokra veti magát. E terv alapján az osztrák-magyar hadvezetőség elhatározta, hogy Szerbia ellen csak két hadsereget hagy délen és négy hadsereggel Oroszország ellen fordul.

Az oroszok ellen működő négy hadsereg felvonulása körlete a Visztulától keletre, a Dnyeszter

és a San vonala volt, célja pedig az, hogy minél több orosz erőt lekössön és ezzel a nyugaton felvonuló német hadsereg hátát biztosítsa.

Az összes osztrák-magyar haderő főparancsnokságát a király Frigyes főhercegre ruházta.

Az északi harctérre rendelt hadseregek kiindulási helyzetét az Op. Nr. 1004 állapította meg, ezt a hadseregek augusztus 22-én el is érték.

Kummer Henrik gyalogsági tábornok hadseregszerepeltje Krakkó-nál; ereje 45 zászlóalj, 27 lovas-század, 26 üteg. Ez a csoport Woysch német tábornok csoportjával érintkezést teremtett.

Az 1. hadsereg Dankl Viktor lovassági tábornok parancsnoksága alatt a Visztula és a Frampol közti Tanew-menti erdővidék északi magaslati vonalán gyülekezett; ereje az I., V. és a X. hadtest, a 3. és a 9. lovashadosztály, összesen: 186 zászlóalj, 77 lovas-század és 82 üteg. Ez a hadsereg augusztus 23-án Krasnik-nál megtámadta és megverte az orosz hadsereget.

A 4. hadsereg Auffenberg Móricz gyalogsági tábornok parancsnoksága alatt Tereszpol—Rava-Ruszká vonalában; ereje a II., IV., VI., XVII. hadtest és a 6. lovashadosztály, összesen: 147 zászlóalj, 78 lovas-század, 77 üteg. Ez a hadsereg augusztus 23-án megtámadta és megverte Komarow és Tiszowce vonalában az orosz 5. hadsereget.

A 3. hadseregnek Bruder mann Rezső lovassági tábornok parancsnoksága alatt 25-én Magierów—Zoltance—Zydatyce vonalat kellett elérnie; ereje a XI. és XIV. hadtest, összesen 159 zászlóalj, 100 lovas-század, 77 üteg. Ebbe a hadseregbe tartozott a 11. lovashadosztály. A hadosztály kötelékébe tartozó másik lovasdandár 24-én már felderítő szolgálatot teljesített; a 22. lovasdandár csak augusztus 24-én érkezett Lembergbe.

Kövess Hermann gyalogsági tábornok csoportja, a későbbi 2. hadsereg, a Stanislau-tól a Stryj-ig terjedő sávban; ereje a XII. hadtest, a 45. gyaloghadosztály, a 35. népfelkelő dandár, a 11. gyalog-, valamint az 1., 5. és a 8. lovashadosztályok. Utóbbiak Galicia határán. Összesen 235 zászlóalj, 108 lovasszázad, 115 üteg.

A szerb harctéren volt:

az 5. hadsereg; 79 zászlóalj, 14 lovas-század, 39 üteg,

a 6. hadsereg; 94 zászlóalj, 5 lovas-század, 53 üteg.

A 2. hadsereghez tartozó VIII. hadtest és két gyaloghadosztály.

Az oroszok ellenünk 60 gyalog- és 39 lovashadosztályt vonultattak fel, mégpedig:

5. hadsereg Everest tábornok, Lublin-nál egyelőre a XIV. és XVI. hadtesttel, ezeket követte a XVIII. és III. gárdahadtest.

4. hadsereg Flowe tábornok, Cholm-nál a XXV., XIX., V. és a XVII. hadtesttel.

3. hadsereg, Ruszki tábornok, Dubno-nál, támadási irány Lemberg, a XXI., XI, IX. és a X. hadtesttel.

8. hadsereg Ivanov tábornok, Podolia-ban: támadási irány Tarnopol, a VII., XII., VIII. és a XXIV. hadtesttel.

Az orosz hadsereg főparancsnoka Nikolájevits Miklós nagyherceg volt.

SZEGEDI ÉS BOROSJENŐI GRÓF TISZA ISTVÁN
ezredes, ezredparancsnok, 1917 augusztus 25—
1917 október 12, 1918 június 2—1918 szeptember 11.

FLOHR JÁNOS EZREDES
ezredparancsnok, 1913 február 27—1918 február 3.

Németország 90 hadosztályt a nyugati harctérre irányított 75 francia, 6—6 belga és angol, összesen tehát 87 gyaloghadosztály ellen.

Kelet-Németországban csak 10 gyaloghadosztály és kevés lovasság állt szemben az oroszok 24 gyalog- és 6 lovashadosztályával.

Ez az összeállítás kimutatja, hogy az orosz hadsereg sokkal erősebb volt, mint a miénk. Az a feladat, melyet a cs. és kir. hadvezetőség magára vállalt, rendkívül nehéz volt. Pusztán védelemmel, talán meg se lehetett volna oldani, mert az oroszok csekély erővel lekötötték volna védekező haderőnket s főerejükkel a németek hátába törnek, vagyis éppen azt cselekszik, amit a cs. és kir. hadvezetőségnek minden áron meg kellett akadályoznia. A hadvezetőség ezért elhatározta, hogy nem szorítkozik védelemre, hanem támadást kezd, hogy minél több orosz erőt magára vonjon.

Nem lehet leírni azt a lelkesedést, mely az ország lakosságát, de különösen Hajdúmegye népét, a Bocskay-hajdúk ivadékait a mozgósítás hírére elragadta. Tudták, hogy háborúba kell menniök, mégpedig nagy háborúba, ahol az emberélet olcsó, tudták, hogy igen nagy véráldozatot kell hozniok hazájukért, de mindez nem aggasztotta a mi hajdúinkat! Nem törődtek azzal sem, hogy családjuk körébe, otthonukba talán sohasem térnek többé vissza.

A kötelességteljesítés, a hazaszeretet magasatos érzete, az önérdek alárendelése a közérdeknek; ezek voltak azok a mozgató erők, melyek arra sarkalták tartalékos tisztjeinket és legénységünket, hogy ne vonakodva, csupán a kényszernek engedve vonuljanak be, hanem afeletti őszinte lelkesedéssel, hogy hazájuknak szolgálatot tehetnek. Ez a lelkesedés oly nagy volt, hogy még a betegek is bevonultak. Ez a lelkesedés áthatott gyermekeket, nőket, aggot egyaránt. Az anya küldte a fiát, a feleség a férjét, sőt aggastyánok is jelentkeztek elsővonalbeli szolgálatra. Nagyon sokat lehetne még mondani erről a lelkesedésről, de megelégszünk azzal, hogy ideiktatunk egy újságcikket, amely a mozgósítás első napján a debreceni újságban jelent meg:

„Tüntetés a háború mellett.

Odaadjuk mind-mind a virágot.

Ama lázas, perzselő lehelet csap meg bennünket, amely új korszakot ért el. A történelem kipiruló arcával néz most reánk Debrecen is.

Az utcákon van az élet. Az utcákon, amelyekre mindenütt nemzeti színű zászlók hajolnak.

És minden lelkesedésünk a hadseregé. Ezért dobog ma ennek a városnak a szíve éppen úgy, mint mindenütt az országban.

Csodálatos hevület fog el bennünket, mikor ezeket a mi derék, bátor katonáinkat látjuk és odaadjuk mind-mind a virágot.

Igen, jöttükre elébük sietünk, a közönség elönti az utcákat, megnyílnak az ablakok, kendőkkel lobogtatnak, virágot szórnak elébük.

Ezek csakugyan történelmi idők! Egy új korszaknak a hajnalhasadása. Ez a hangulat még égigecsapó. Ebben már benn izzik minden erőnk.”

Mikor az általános mozgósítás híre megérkezett, a kora alkonyattól késő éjszakáig a lelkesed-

dés tüzeben lángolt az egész város. Az ifjúság ragadta kezébe a lobogót és hatalmas tüntetéseket rendezett a főutakon. Csatlakozott hozzá mindenki. Egész népáradat járta az utcákat és zajosan tüntetett a háború mellett; később a katonazenekar gyújtó hangja még jobban fokozta a lelkesedést.

A Piac-utcán a paszázsnál megállt a tomboló menet. A katonaság jórészen éppen a nyílt vendéglőben vacsorázott. Valaki felállt az asztalra és beszédet mondott. Minden szavát viharosan megéljeneztek. Azután elénekelték nemzeti imánkat: a Himnuszt. Egy fiatalember elszavalta a „Talpra magyar“-t. A katonazenekar rázendített a Rákóczi-indulóra. Ennél felemelőbb ünnepélyt rendezni nem lehet; ilyen igazi ünnep csak a történelem kohójából pattanthat ki. — Az áradat ment tovább. Egyik utcából a másikba. Lelkesedésük vitte az embereket. Késő éjjel még mindig elemi erővel zúgott az orkánszerű „éljen!“.

Éljen a király!

Éljen Vilmos császár!

Éljen a hadsereg!

Ezeknek a kezébe van letéve a mi jövőnk!

Feljűk árad rendíthetetlen bizodalunk!

Éljenek a mi katonáink!

A mi katonáinknak odaadjuk mind-mind a virágot!

Az időközben beállott külpolitikai helyzet következtében a király 1914 augusztus 4-én elrendelte az általános mozgósítást. Ez az ezred helyzetét megváltoztatta. Most már nem a szerb, hanem az orosz harctérre kellett bevonulnia. Azért továbbra is a 11. lovashadosztály kötelékében maradt.

Ezzel magyarázható, hogy már Debrecenből majdnem minden csapat elment és mi még itthon voltunk, noha a mozgósítás negyedik napján az ezred már teljesen készen állott. A hadvezetőség ugyanis szállító vonatainkat 1914 augusztus 20-ig nem tudta a felbolygatott menetrendbe beilleszteni.

1-én Belgium elrendelte az általános mozgósítást. Vilmos császár 17 óra 30-kor elrendelte az egész német haderő mozgósítását.

2-án a franciák elrendelték az általános mozgósítást.

4-én francia csapatok átlépték a német határt és megszállottak német helységeket.

5-én este az angol követ a német külügyi hivatalban átadta Anglia hadüzenetét.

7-én német lovasság bevonult Lüttich-be.

7-én reggel az oroszok megkezdték az ellenégeskedést.

8-án Montenegro hadat üzent nekünk.

15-én az északi hadszíntéren mind a négy hadseregnél megkezdődött a hadászati felderítés. — A 24. honvéd lovashadosztály Stojanów-nál átlépte a határt. Irány Luck. — Az 5. honvéd lovashadosztály, megerősítve a 15. lovashadosztályal, a 15./III. gyalog- és a 32. vadász-zászlóaljjal és még két lovaglós üteggel harc árán átlépte a határt Grzymalów-nál.

A cs. és kir. 2. lovashadosztály Wladimir Wolinskiy, a 4. Dubnó irányában, a 8. (csak két ezreddel) a Tarnopol Troskurow-i vasúttól északra, az 1. Skalá-n és Kaminiec Podolski-n át a Dnyeszter-től északra nyomult előre felderítésre.

18-án egy orosz gyalogezred Belsec-nél átlépte a határt és Rawa-Ruska irányában nyomult előre.

20-án délután a német csapatok bevonultak Brüssel-be. 6-án este Potiorek Oszkár tábornok nagy átvette a balkán haderő főparancsnokságát; eddig u. i. a hadsereg főparancsnokság rendelkezett a Szerbia ellen működő hadseregekkel.

A hadsereg főparancsnokság közölte Potiorekkel, hogy Szerbia sikeres megrohanásának külpolitikailag igen jó hatása lenne. Megígérte e vállalkozáshoz Bulgária segítségét és a Balkánon felvonult cs. és kir. 2. hadsereg demonstratív közreműködését. Potiorek ezért elhatározta, hogy a 600 km-es határ passzív védelme helyett támadásba fog.

12-én indította meg Potiorek a Szerbia elleni támadást. Intézkedése szerint ezen a napon az 5. hadsereget alkotó VIII. és XIII. hadtestnek a Drinát át kellett lépniök, a 2. hadseregnek pedig a Száva mentén hatásos tüntetést kellett végeznie. A XIII. hadtest 12-én tervszerűen át is kelt Batárnál a Drinán, szerb területre lépett és a határbiztosító csapatokat visszaszorította és hatalmas hídfőt épített ki. Ebben az állásban meg akarta várni balszomszédjának, a VIII. hadtestnek előrejutását, nehogy archban kelljen a szerbek Loznica-i állását megrohanni. A VIII. hadtest azonban késett. A 9. hadosztály Amajlija-nál ugyan átkelt a Drinán, ellenben a 21. Landwehr-hadosztály állítólag hadműveletileg még nem volt készen és ezért nem léphette át örállóan a szerb határfolyót, hanem követte Amajlijánál a 9. hadosztályt. Az így beállott késedelemnek különösen a XIII. hadtest érezte káros hatását, mert két napig tetlenül kellett várakoznia. Conrad „Aus meiner Dienstzeit“ című művében (IV. kötet, 441. oldal) azt írja, hogy a Szerbia elleni első támadás főként azért nem sikerült, mert a 21. Landwehr-hadosztály csütörtököt mondott.

A cs. és kir. 5. hadsereg eme hadműveletét Jarak—Mitrovica vonalában a 29. hadosztály, Sabácnál pedig a IV. hadtest tüntető támadással segítette. A 29. hadosztály nem ért el különösebb hatást, a IV. hadtest ellenben egy erősebb különítménnyel 12-én elfoglalta Sabácot úgyhogy ideig-óráig a szerbek itt komolyabb támadás kibontakozásával számoltak. A megtévesztés tehát sikerült.

14-én a határmenti harcokból a szerbek is megállapították, hogy az osztrák-magyar haderő két csoportban tör előre: az egyik, az 5. hadsereg Ljesnica-n és Loznica-n át Valjevónak tart; a másik, a 4. hadseregnek tüntető csoportja pedig Sabác irányából működik.

A szerbek kémszervezetük útján tudomást szereztek arról, hogy a 2. hadsereg elszállítását várja Oroszországba. A sabáci harcokból viszont megállapították, hogy ott csak tüntetés folyik. Ezért megelégedtek a sabáci csoport lekötésével és ellentámadásukat a Valjevo irányában előnyomuló cs. és kir. 5. hadsereg ellen intézték.

A 11. honvéd lovashadosztály szervezete és hadrendje.

Törzs.

Parancsnok: Töbör-Éthei báró Nagy Gyula tábornok.

Vezérkari főnök: Száhlender Alajos vezérkari őrnagy.

Beosztott: Dobokay Béla 10. h. hu. ezredbeli százados.

Szabó Sándor gyalogsági százados.

Kükemezei Bánó Lehel 2. h. hu. ezredbeli főhadnagy.

Parancsörtisztek: Wertheimstein Henrik 2. h. hu. ezredbeli tart. főhadnagy.

Laki és borsódi Szinay István 2. h. hu. ezredbeli főhadnagy.

A 22. honvéd lovasdandár.

Csapat: A debreceni 2. és a szegedi 3. h. hu. százezred.

Törzs.

Parancsnok: Czító Károly tábornok.

Vezérkari tiszt: Szentgyörgyi Czeke Aladár 3. h. hu. ezredbeli főhadnagy.

Parancsörtiszt: Kelemen Dénes 3. h. hu. ezredbeli tart. főhadnagy.

A 24. lovasdandár.

Csapat: A kassai 5. és marosvásárhelyi 9. h. huszárezred.

Törzs.

Parancsnok: Jamniki Jóny László ezredes.

Vezérkari tiszt: Kina Oszkár vezérkari százados.

A hadosztályhoz tartozott még a szegedi lovaglós ütegosztály;

Parancsnok: Reschfelner Antal alezredes.

Ütegpáncsnokok:

1. üteg: Veder Mihály százados.

2. üteg: Hönig Vilmos százados.

3. üteg: Kágerer József százados.

Egy kerékpáros század.

Egy törzslóvas-szakasz.

Parancsnok: Muzsik István tart. hadnagy.

Az ezred szervezete és hadrendje.

Törzs: Utász-szakasz és távírószakasz.

I. Osztálytörzs: 1., 2., 3. század.

II. Osztálytörzs: 4., 5., 6. század.

Vonat.

Egy pótszázad.

Fél népfelkelő pótszázad és

Egy hadosztály törzslóvas-szakasz.

A gyakorlati előkészítés és a bevonult tartalékosok kiképzése augusztus 19-ig tartott.

18-án, királyunk születésnapján, illetőleg a trónörökös pár rekviemje alkalmából, díszkivonulás volt a róm. kat. templom elé.

20-án az ezredtörzs és az 1. század, mint első szállítmány berakodott és kb. 20.000 ember lelkes éljenzése közepette elhagyta Debrecent.

A II. osztálytörzs és a 4. század Nagyváradról ugyanaznap indult el.

A tábori ezred névjegyzéke:

Ezredparancsnok: Flohr János alezredes.
Segédtsiszt: D'Orsay Ede gróf főhadnagy.
Utászszakasparancsnok: Wojnárovits Imre főhadnagy.
Beosztott: Rácz István őrmester.
Távírójárőrparancsnok: Baratzházy Capdebo Kornél 3. h. hu. ezredbeli főhadnagy.
Beosztott: tapolcai Horváth Sándor főhadnagy.
Távírások: Juhász József őrmester,
Zöld László szakaszvezető,
Farkas Gábor szakaszvezető,
Goldenthal Ede szakaszvezető,
Wágner Péter szakaszvezető.
Ezredorvos-főnök: dr. Ludány László ezredorvos.
Élelmezőtiszt: Butala István százados gazdasági tiszt.
Állatorvos: Pofók György al-állatorvos.
Vonatparancsnok: Gállfy Ágoston hadnagy, gazdasági tiszt.
Ezredtrombitás: Tóth János őrmester.
Irnokok: Nagy Gábor őrmester,
Kousal József őrmester.

A debreceni I. osztály:

Parancsnok: Balassagyarmati Baintner Ernő őrnagy.
Orvos: Szilvássy Béla tart. segédorvos.
Gazdasági tiszt: Bosnyák Imre tart. hadnagy gt.
Osztálytrombitás: Sárga József őrmester.
Egészségügyi tiszt: Rékasi Balázs őrmester.
Gh. beosztottak:
Uszkai Sándor I. osztályú számvivőaltiszt.
Szabó Gergely I. osztályú számvivőaltiszt.
Nagy Benedek I. osztályú számvivőaltiszt.

1. század:

Békéssy Béla százados;
Pálffy Gábor százados;
Olsavszky Gyula főhadnagy;
Illésy Gyula hadnagy;
Porubszky András hadnagy;
Majorossy Géza tart. hadnagy;
Schneider István tart. zászlós;
Besenyey János őrmester;
Katona Sándor őrmester;
Berta István szakaszvezető;
Vajda Benő patkolómester;
Polgár Lajos század-szíjgyártó.

2. század:

Samarjay Géza százados;
Györy Géza főhadnagy;
Szikszay István főhadnagy;
Ó-tordai Székely Ferenc hadnagy;
Dr. Somossy Béla tart. hadnagy;
Glósz Károly tart. zászlós;
Szabó József őrmester;
Sallai Imre őrmester;
Ogrincs Tivadar őrmester;
Csongrádi Imre szakaszvezető,
Végh Imre patkolómester.

3. század:

Báró Maasburg Kornél százados;
Legenyey Pintér István főhadnagy;
Fömötör József főhadnagy;
Magyary Andor főhadnagy;
Nánási Oláh Tibor szkv. főhadnagy;
Lévay Ferenc hadnagy;
Hermann János tart. zászlós;
Vadkerti Péter törzsőrmester;
Czérna Sándor őrmester;
Zsoldi Sándor őrmester;
Markovics Dezső őrmester;
Kudlik Imre főpatkolómester;
Dina Imre század-szíjgyártó.

A nagyváradii II. osztály:

Parancsnok: Csécsi Nagy Imre alezredes;
Orvos: Katona Gábor segédorvos;
Gazd. tiszt. Vörös Jenő hadnagy gt.;
Osztálytrombitás: Lipcsei István őrmester;
Egészségügyi segéd: Kovács Gábor őrmester;
A gh. személyzete: Tözsér Károly főszámvivő;
Megyeri Imre I. osztályú számv. altiszt;
Petróczy Lajos I. osztályú számv. altiszt.

4. század:

Nagyéresi és jászai Jászay Miklós százados;
Szunyogi Szunyogh Albert százados;
Argyelán Zoltán főhadnagy;
Báró Kaas Ede főhadnagy;
Csákói Geiszt Gyula tart. hadnagy;
Wolf József törzsőrmester;
Mészáros Kálmán őrmester;
Karácsony János őrmester;
Boros Zsigmond patkolómester;
Ferencsics László szd. szíjgyártó.

5. század:

Viczián Elek százados;
Szendrői Kovács Géza százados;
Sebők Gyula főhadnagy;
Nagybaconi Baló Benjamin főhadnagy;
Hász Antal tart. hadnagy (harctérre való elindulás előtt elvezényelték a gyalogsághoz);
Csíkszentdomonkosi Török Olivér tart. hadnagy;
Szkurka László tart. hadnagy;
Veress József őrmester;
Székely Lajos őrmester;
Tolnai János őrmester;
Kurilló János patkolómester;
Fazekas Sándor szd. szíjgyártó.

6. század:

Rozsinszky Gyula százados;
Ujfalussy Gábor százados;
Streicher (Radák) Lajos főhadnagy;
Altörjai Altörjay György hadnagy;
Körösnadányi Nadányi Imre tart. hadnagy;
Gyarmathy István tart. zászlós;
Tóth András őrmester;
Ráksi Miklós őrmester;
Szatmári Ferenc őrmester;
Kusnier Pál patkolómester;
Endrész József szd. szíjgyártó.

A népfelkelő huszárosztály:

Parancsnok: Ébner Lajos őrnagy;
Sebestyén Emil hadnagy gt.;
Áberle Rajmond hadnagy (gt-i teendőket megbízva);
Orvos: Kiss Vilmos tart. segédorvos.

1. század:

Hummel Árpád százados;
Balogh Mihály főhadnagy;
Csóka Sámuel főhadnagy;
Horváth András főhadnagy;
Bay István hadnagy;
Szöllősy Dezső őrmester;
Barta Sándor őrmester.

2. század:

Gróf Tisza Kálmán százados;
Pozsonyi Elek Gusztáv főhadnagy;
Kornidess Frigyes hadnagy;
Czárán János hadnagy;
Király Tibor hadnagy;
Szinay Gyula hadnagy;
Herczeg János törzsőrmester;
Váry János őrmester;
Gyarmati Dávid őrmester.

3. század:

Bogdányi Farkas Gábor ny. áll. százados;
Geréby Pál főhadnagy;
Mátray Árpád, főhadnagy;
Debreczeni Jenő főhadnagy;
Báró Waldbott Ödön hadnagy.
Szalay Lajos hadnagy;
Császy Lajos őrmester;
Jámbor Sándor őrmester;
Szöllősy József őrmester;
Baranyi István I. oszt. számv. altiszt.

A pótszázad a háború egész ideje alatt Debrecenben, a Széchényi-utcai régi laktanyában volt.

A nagyváradi II. osztály minden anyagát, a fiatal pótlovakat stb. ide szállították.

A pótszázadnak régi kipróbált lovastisztek voltak a parancsnokai mégpedig:

Jármy Elemér alezredes a mozgósítástól 1915 május 15-ig.

Gömöri Havas Gábor őrnagy 1915 május 15-től 1915 novemberéig; ekkor a 9. honvéd huszárezredtől visszahelyezett

Ébner Lajos őrnagy vette át a pótszázadot és parancsnoka volt egészen az összeomlásig.

A pótszázadot minden szemléző mintacsapatnak nevezte.

Beosztottak voltak:

Szabó Lajos főhadnagy; 1916 májusban bevonult a tábori ezredhez;

Létay Ernő főhadnagy;

Horváth Ferenc főhadnagy; 1914 október 17-én bevonult a tábori ezredhez.

Szeptember 1-ével beolvadt a pótszázadba a fél népfelkelő pótszázad, ennek tisztjei voltak:

Papszász Lajos tart. főhadnagy;

László Imre tart. hadnagy;

Halmos János főállatorvos.

A pótalakulatok parancsnokai a tábori ezred kívánalmainak minden tekintetben megfeleltek.

Ezért a harctérre pótlásul érkező minden egyes szállítmány (ember, ló, különféle anyag) kifogástalan volt. Ezredünk a hosszú háború alatt a legnehezebb viszonyok közt is mindig és mindennel bőven el volt látva.

1916. évben a hadseregfőparancsnokság rendelete folytán az arany vitézségi éremmel kitüntetettek a pótszázadhoz kellett beosztani szolgálattételre. A tábori ezrednek tiltakoztak ez ellen, de helyes intézkedés volt ez, mert így azok kerültek haza oktatókként, akik valóban megfelelő haditapasztalatot szereztek.

Az egyévi önkéntesek a pótszázadnál nyert rövid katonai kiképzés után Budapestre, a Ludovika Akadémiában működő önkéntes-iskolába kerültek további kiképzésre.

A pótszázad altisztjei:

Pákozdy Károly őrmester;

Tiller Károly I. oszt. számv. altiszt;

Bartha Ferenc főfegyvermester;

Gorrieri Adolf őrmester;

Brogyáni Jenő őrmester;

Nagy József őrmester;

Takács András őrmester;

Fejér Ferenc őrmester

Széplaki József őrmester;

Kulcsár Károly őrmester.

Mozgósítás után a pótszázadhoz bevonult tisztek és tisztviselők névsora:

Markovits Manó százados; 1916-ban bevonult a tábori ezredhez.

Szinay Gyula százados; 1916-ban bevonult a tábori ezredhez.

Leitgeb Imre százados.

Juhász Béla méneskari százados; 1915 februárjában elhelyezték az ezredtől.

Bay András százados.

Czeplédy Domokos főhadnagy; 1915-ben bevonult a tábori ezredhez.

Ravazdy Barna főhadnagy,

Mezei János főhadnagy.

Stern József főhadnagy; bevonult a tábori ezredhez.

Muzsik István hadnagy.

Dr. Debreczeni István hadnagy.

Dr. Ábrahám Dezső hadnagy; 1914 decemberében bevonult a tábori ezredhez.

Kardoss László hadnagy.

Mezősy Béla hadnagy.

Kardos Endre hadnagy.

Gróf Waldeck György hadnagy; felmentették.

Bakó György hadnagy.

Hampl Gyula hadnagy.

Reischl Ágoston hadnagy; 1915-ben villamosbaleset következtében meghalt.

Majoros hadnagy.

Darida Ferenc tart. hadnagy; 1915 decemberében elhelyezték az ezredtől.

Kokovai Endre tart. hadnagy; mint idegen ezredbeli, 8 hónapig teljesített az ezredben szolgálatot.

Varga Géza népf. hadnagy; később felmentve.

Örley György hadnagy; később felmentve.

Derzsy László hadnagy; később felmentve.

Márjay Barna hadnagy; később felmentve.

Bosznay István hadnagy; később felmentve.
Ferenczy Ferenc népf. hadnagy; 4 hétig teljesített szolgálatot.

Lakatos Ferenc népf. hadnagy; 5 hétig teljesített szolgálatot.

Horti Béla népf. hadnagy; 5 hétig teljesített szolgálatot.

Csikszenmártoni Lakatos Sándor népf. hadnagy;

Szunyogh László népf. hadnagy;

Szunyogh Ferenc népf. hadnagy;

Des Echerolles Kruspér Sándor népf. hadnagy, felmentve;

Des Echerolles Gilbert népf. hadnagy;

Nadányi Pál népf. hadnagy;

Nadányi Imre népf. hadnagy;

Babó Benő népf. hadnagy;

Kalandra Géza tart. zászlós; 1914 október 17-én bevonult a tábori ezredhez.

Gyalogkiképzésre az ezredhez vezényelték a 3. honvédgyalozezredtől:

Kopasz Béla tart. századost;

Besenyei Lajos tart. századost;

Haendel Vilmos tart. századost.

Önkéntesiskolák:

1. iskola: ippí és érkeserűi Fráter István;

dr. Streicher Andor;

almási Borzsovay Jenő;

almási Szalay Pál;

Zupka Győző;

dabasi Halász Jenő;

szolnoki Jármay Elek;

Nagy Géza;

Bognár Mihály;

Neumann Jenő;

dr. Dezső Zoltán;

ippí és érkeserűi Fráter Iván;

Beöthy Zsigmond László;

2. iskola: dr. Kulin Imre;

Nagy Jenő;

Osztroviczky István;

3. iskola: Ács Tibor,

Simon Dezső;

Simon Jenő;

Schwartz Jenő

4. iskola: Rózsavölgyi László;

Bottka Imre;

Kenyeres György,

Gyurkovics Béla

Szende Oszkár;

Zorkóczy Dénes;

Balogh Sándor;

bernátfalvi Bernáth Lajos;

bilkei Kövesdy Lajos;

Sugár Miklós;

szolnoki Jármay Béla.

5. iskola: dr. Kölcsey Sándor;

Kölcsey Ákos;

Vajay Károly;

6. iskola: Kovách Gusztáv;

Geiger Pál;

Miskolczy István.

7. iskola: Flohr Tibor;

dr. Rittinger Imre.

8. iskola: Csorba Ferenc; az iskola befejeztével áthelyezték az 1. honvéd huszárezredhez;

Sárközy Pál;

Kardos Béla,

Vecsey Zoltán;

dr. Jármay Miklós;

Fráter Andor;

Farkas Gábor;

Kazik István; a 4. ezredtől áthelyezték a 2. ezredhez.

9. iskola: ujfalusi Ujfalussy Béla;

Domahidy István;

Falussy Endre;

Áron Péter;

Jurcsek Imre;

Fógl Kálmán;

kürti Csaba Miklós;

Zoltán Miklós.

10. iskola: Fráter Tibor.

Haditervek. Az ezred indulása a harctéren.

Az első lebergi csata.

(A fejezet hadieseményeit az 1. számú vázlaton követhetjük.)

Mielőtt az események rövid vázolásával továbbmennénk, ismerjük meg hadvezetőségünk hadműveleti terveit.

Az osztrák-magyar és a szövetséges német hadvezetőséget a hadműveleti tervek elkészítésénél kétféle elgondolás vezette.

Az egyik elgondolás: az egyidejű orosz és szerb hadüzenet esete; ekkor a Monarchia feladata az, hogy az orosz haderőt a lehető legnagyobb erővel lekösse és ezzel időt biztosítson ahhoz, hogy a német hadseregek nyugaton döntő sikert érjenek el. Szerbia ellen ez esetben csak védelemre kellett szorítkozni.

A másik elgondolás: ha a szerb hadüzenet megelőzné az orosz hadüzenetet. Ez esetben a Monarchiának azonnal olyan erővel kellett volna fellépnie Szerbia ellen, hogy azt a lehető legrövidebb idő alatt térdre kényszeríthesse. Ezt az elgondolást azonban nagyon zavarta az a kérdés, hogy osztrák-magyar-szerb konfliktus esetén mikor következik be az elmaradhatatlannak tartott orosz hadüzenet? Vagyis, hogy lesz-e elég ideje hadseregeinknek arra, hogy döntő csapást mérjenek Szerbiára még mielőtt Oroszország északon komoly eredményt érne el. Ezért a második elgondolás alapján készült hadműveleti terv olyképp bővült

ki, hogy Szerbia ellen hadvezetőségünk csak akkor veti latba teljes erejét, ha Oroszország a Szerbia elleni mozgósítás 15. napja után avatkozik bele a háborúba. Csak így látta u. i. biztosítottak, hogy ideje marad arra, hogy Szerbia ellen döntő sikert ér el. Ha azonban Oroszország hadüzenete előbb következik be, hadvezetőségünk a Szerbia elleni védekezésre szánt Balkán-haderőn felüli erőt nem alkalmazza Szerbia ellen, hanem Oroszország ellen irányítja.

Ekként a Monarchia hadereje három csoportra tagozódott: a minimális Balkán-haderőre, az Oroszország elleni ú. n. „A” lépcsőre és az ú. n. „B” lépcsőre (11½ gyalog- és 2 lovashadosztály), melyet a hadvezetőség az előbb említett második elgondolás megvalósítása esetén Szerbia ellen, illetve ha az orosz hadüzenet a 15. mozgósítási napnál előbb következik be, Oroszország ellen szándékozott harcba vetni.

Mint már az előbbi fejezetben mondtuk, a Szerbia elleni részleges mozgósítás első napja július 28 volt. Július 25-én az orosz hadvezetőség elhatározta a háborút előkészítő állapot életbeléptetését. Július 26-án már az összes orosz csapatok riadókészültségben voltak. Július 29-én az oroszok elrendelték a részleges, majd 30-án az általános mozgósítást. Mint látjuk, bekövetkezett az az eset, hogy Oroszország hadüzenete nem a szerb hadüzenettel egyidejűleg hangzott el, de viszont még a Szerbia elleni mozgósítás 15. napja előtt. Ennek következtében az ú. n. „B” lépcső“-nek Oroszország ellen kellett harcba lépnie. Ehhez a „B” lépcsőhöz tartozott a 11. lovashadosztály, mely a szerb hadszíntéren a 19. és a 22. lovasdandárokból állott volna és így ezredünk is. Mivel azonban időközben a „B” lépcső felvonulása, vasúti szállítása megkezdődött, nehogy a vasúti forgalomban torlódás keletkezzék, — ami a Szerbia elleni szállítmányok egyszerű megfordítása esetén katasztrófálissá is válhatott volna, — hadvezetőségünk úgy határozott, hogy a „B” lépcsőhöz tartozó csapatoknak azokat a részeit, melyek még nem voltak útban, vagy elhelyezésüknél fogva nem zavarták a felvonulás menetét, mozgósítási állomásukon hagyja (így ezredünket is), többi részeit pedig felvonultatja ugyan Szerbia ellen, azonban az Oroszország ellen szánt „A” lépcső felvonulásának befejeztével ezeket is nyomban az északi hadszíntérre szállíttatja. Ez volt az oka annak, hogy ezredünk felvonulásában bizonyos késedelem állott be és csak augusztus 20-án indulhatott el a harctérre.

Augusztus 16-án az ezredtörzs és az I. osztály a harctérre való elindulás előtt, a laktanya udvarát teljesen betöltő néptömeg jelenlétében, ünnepélyesen esküt tett (a II. osztálynál Nagyváradon ez már augusztus 4-én megtörtént).

Augusztus 19-én terjedt el Debrecenben a híre annak, hogy az ezred másnap a harctérre elindul s ezzel megkezdődött a nótába, majd könnybefúló búcsú.

Augusztus 20-án este indult el az ezred első szállítmánya. Már délután a pályaudvaron volt egész Debrecen, a megholdogult Magyarai Imre cigánybandájával együtt, hogy szeretett hon-

védhuszárjaitól elbúcsúzzék. Az öreg Magyarai igazi művész volt a hegedűkezelésben, de ugyanolyan művész volt az emberi szív érzéseinek el-lesésében is és ez a kettős művészete most sem hagyta cserben. Hegedűjéből dacosan csordult ki a víg magyar nóták árja, amit csak néha szakított meg egy-egy percre néhány bús magyar nóta, hogy belopja magát felejthetetlen emlékül szívünkbe. Asszonyok, lányok virággal halmozták el az indulókat; felvirágozták, fellobogózták az egész vonatot.

A vonat indulását 22 órára jelezték, de a hatalmas embertömeg úgy ellepte a pályaudvar egész területét, hogy mozdulni se lehetett. Csak a vasúti személyzet hosszas kérésére, majd erélyes közbelépésére volt hajlandó a tömeg utat nyitni a vonatnak, mely szünni nem akaró éljenzés, zokogás közepette, lassan elindult. Egy élő emberi szívekből formált barrikád „Megállj“-t akart kiáltani az immár feltartóztatathatatlán végzetnek!... A vonat azonban, bár lassan, de mégis elindult és a szülők, házasok, kedvesek és gyermekek könnyfátyolos szemmel néztek a sötétbe eltűnő, daltól hangos kocsik után, amelyek a számukra legdrágábbat vitték a világ történetének legnagyobb hadieseménye felé.

Az ezred többi részeit Debrecenben és Nagyváradon hasonlóan megható külsőségek között engedték útjára. És amerre ezek a szállítmányok elhaladtak, a hosszú úton mindenütt kendőt lobogtató, éljenző embersövény köszöntötte a huszárokat.

Az utazás alatt a tisztek és legénység hangulata kitűnő volt. Az állomásokon megismétlődtek a debreceni pályaudvaron lefolyt búcsújelenetek. Csak midőn a vonat a ködpáros friss augusztusi hajnalban a Kárpátok nyergén kapaszkodott felfelé, érezték át a huszárok a virággal díszített kormos vasúti kocsikban azt, hogy az út, melyen elindultak nagyon komoly s a búcsú talán örökre szólt...

Ezredünk első szállítmányai Debrecenből az ezredtörzs és az 1. század, Nagyváradról pedig a II. osztálytörzs és 4. század voltak. Ezeket gyors egymásutánban követték az ezred többi részei is.

Augusztus 22-én 14 órakor érkezett meg az ezredtörzs és az 1. század Lemberg-be, ahol kirakodott. Itt kapta meg a további parancsot, amely az ezredtörzset és az 1. századot Prusy-ba, a II. osztálytörzset és a 4. századot Zydatyce-ra rendelte. A Lemberg-en történt átvonulás alatt még egyszer megsímogatta a huszárokat a lakosság lelkes szeretete. A város már tele volt a honvédhuszárok hősi harcainak hírével. „Éljenek a magyar huszárok!” hallatszik lépten-nyomon. Virág is hull bőven, ajándékokkal is elhalmozzák a huszárokat; bizakodással és reménnyel van eltelve mindenki.

Amint azonban elhagytuk Lemberg-et, éreznünk kellett, hogy most már olyan környezetbe kerültünk, — bár az igazi ellenségtől még távol voltunk — ahol nemcsak az emberekben, hanem még az élettelen tárgyakban is ellenséget kell látnunk. És ezzel máris megkezdődött a közel négy és fél évig szakadatlanul tartó harc.

Az első harcot u. i. a környezettel kellett megvívunk. Az orosz hadvezetőség Galicia ruszofil érzelmű lakosságát már békében előkészítette arra, hogy a bevezető harcok alatt ne csak a hírszolgálat terén járjon kezére, hanem tevékenyen részt vegyen a harcban is. A 11. lovashadosztály A. számú parancsa már figyelmeztette is az ezredparancsnokságot, hogy az elhelyezési körletben a lakosság az ellenségnek kémkedik és tűz- és füstjelekkel, harangozással, lámpával stb. ad hírt csapataink minden mozdulatáról. Természetesen a legkíméletlenebb eljárásra kaptunk utasítást.

Midőn az ezredtörzs és az 1. század a Lemberg—Kamionka-i műútról Prusy felé letért, meglepetve vettük észre, hogy a vasúti töltést vadászcsapat tartja megszállva és éjjeli lövésre rendezkedik be. Mindjárt meg is tudjuk ennek az okát. Orosz lovasjárőröknek sikerült átsiklaniuk felderítő csapataink között és már a délelőtt folyamán ezen a környéken mutatkoztak. Prusy pedig ahová éjjeli szállásra kellett mennünk, még 8 km-re van a vasúti töltéstől az ellenség felé és így kellemes szállásnak ígérkezett!... Midőn a század kellő biztosítással beszállásolta magát, 20 órakor kelet felől valóban megjelent egy kozákjárőr, aki néhány lövésre gyorsan megfordult és elvágtatott, úgyhogy az ellenség előtt eltöltött első éjjel zavartalan volt.

Az ezred többi részei augusztus 22. 23 és 24-én megérkeztek Lemberg-be és így 24-én délután együtt volt az egész ezred, illetve az egész 11. honvéd lovashadosztály. Ez az egyesülés azonban már komoly harcok közepette, ellenséges behatás alatt ment végbe.

Az első lebergi esata.

Mint már mondtuk, a német hadvezetőséggel közösen kidolgozott haditerv értelmében a Monarchiának Oroszország ellen felvonult haderejének az volt a feladata, hogy minél nagyobb orosz erőt vonjon magára és kössön le legalább 6 hétig és így lehetővé tegye azt, hogy ez idő alatt Németország teljes erejének latbavetésével a nyugati hadszíntéren döntő sikert érhessen el. Szép, de hálátlan és igen nehéz feladat volt ez. Mert hiszen az ellenségnek önként adódott az a haditerv, hogy számbeli fölényével rávesse magát az osztrák-magyar és a keleten levő alárendelt erejű német haderőre, azt széjjelmorzsolja és így utat nyisson magának a Monarchia szíve és Németország felé.

Hadvezetőségünk ezt a nehéz feladatot támadólag igyekezett megoldani. Ennek megfelelőleg (lásd az 1. számú vázlatot) 21 hadosztályt (az 1. és 4. hadsereget) a San alsó folyása és a Bug között vonultatott fel azzal a feladattal, hogy arccal északnak, a Bug és a Visztula között gyülekező orosz erőket támadja meg. 19 hadosztályt (2. és a 3. hadsereget, mely utóbbiba a 11. h. lovashadosztály is tartozott) a Bug és a román határ között vonultatott fel. Ezek feladata az volt, hogy a keleti irányból előnyomuló orosz erőt leküzdjék.

Ez a hadművelési tervet azonban eredeti elgondolásában végrehajtani nem lehetett, minek főoka az

volt, hogy a központi hatalmak legutolsó pillanatilig bíztak a sarajevói gyilkosság miatt keletkezett konfliktus békés elintézésében és ez nagyon késleltette a katonai intézkedések megtételét. Ezzel szemben ellenségeink a katonai előkészületeket megtették már akkor, mikor látszólag még a béke megóvásán fáradoztak. A külpolitikai helyzet is tisztázatlan volt a tekintetben, hogy ki jön velünk, ki lesz ellenünk. Ez a tájékozatlanság számunkra behozhatatlan hátrányt, ellenségeink számára pedig óriási előnyt jelentett.

Jelentkezett ez elsősorban abban, hogy a hadseregeink zöme, nem miként a reávaró feladatnak támadólagos megoldása követelte volna, minél közelebb a határhoz, hanem a San és a Dnyeszter vonala mögött vonult fel. Ez u. i. szükségszerű következménye volt annak, hogy az oroszok a mozgósításban és felvonulásban megelőztek bennünket. A hadműveletekre tehát ebből a hátrább fekvő felvonulási körletből kellett a hadseregnek augusztus 18-án elindulniok, mert hiszen ezalatt az orosz hadseregek gyülekezése nyugodtan folytatható. Ez volt az oka annak, hogy ezredünk már Lemberg-ben kénytelen volt kirakodni és mint látni fogjuk, még mielőtt együtt lett volna az egész ezred, ahogy a 3. hadsereg sem volt készen és együtt, meg kellett kezdenie a hadműveleteket.

Az oroszok hadművelési célja az osztrák-magyar hadsereg megsemmisítése, Felső-Magyarország, Csehország és Kelet-Poroszország elfoglalása, majd a Posen-en és Boroszló-n át Németország belsejébe való előnyomulás volt.

A szembenálló erőket és azok felvonulását az 1. számú vázlat tárja elénk.

A lovag Brudermann lovassági tábornok parancsnoksága alatt álló 3. hadsereg feladata volt, hogy Lemberg környékét megvédje az ellenség támadásától és e célból a Magierow—Kulikow közötti területen gyülekező, majd északi irányban előnyomuló 1. és 4. hadsereghez csatlakozzék és keleti és északkeleti irányba törjön előre.

Ha az előbbi fejezetben ismertetett erőviszonyokat összevetjük, azonnal szembeötlök, hogy a 3. hadsereg csapataira váró harc nagyon súlyosnak ígérkezett és nem sok sikerrel kecsegtetett. Főcél volt azonban az, mint tudjuk, hogy csapataink minél nagyobb erőt lekössenek és feltartóztassanak. Ebből a szemszögből kell ezredünk teljesítményét is elbírálnunk.

A 11. h. lovashadosztályt még mielőtt befejezte volna felvonulását és gyülekezését, északkeleti irányba rendelték előre. A hadosztály egyik dandára korábban érkezett a hadszíntérré, s az augusztus 17-én a felderítésre kiadott parancsnak megfelelőleg Stojanow-ig, járőreivel pedig Luck erőd-vonaláig nyomult előre. A hadosztályparancsnokság Op. 11. számú intézkedése a hadosztály másik, 22. (Czitó) dandárát is ebben az irányban való előnyomulásra rendelte. Ez utóbbi azonban csak Kamionka—Strumilowa-ig nyomulhatott előre, mert már itt találta a Jóny-dandárt, mely súlyos harc után nagyobb orosz túlerő elől Stojanow-tól visszavonulni volt kénytelen.

A lovasságnak amúgy is nehéz viszonyok (ellenséges indulatú lakosság) között végrehajtott

munkáját meglehetősen meddővé tette az, hogy az orosz lovasság, noha legtöbbször számbeli fölényben volt, nem bocsátkozott harcra és azt mindig átengedte az őt nyomon követő gyalogságnak. Ezzel viszont lovasságunk, már felszerelése és kiképzése miatt sem harcolhatott eredményesen.

Augusztus 24-én kezdte meg az ezred (két század kivételével, melyek 9 órakor érkeztek meg Lemberg-be) a 3. ezreddel (22. lovasddr.) az előnyomulást Zoltance-n át Kamionka—Strumilowa-ra. Itt a Kamionka-tól délnyugatra eső dombokon egyesült a délelőtt folyamán ide visszahúzó 24. dandárral. Az egész nap a hadosztály gyülekezésével és megalakulásával telt el. A felderítés Stojanow és Bródy irányában nem igen tudott előre haladni. A hadműveleti felderítés tulajdonképpen ekkor már be is fejeződött, mert, bár lassan, de állandóan előnyomuló ellenség mindenütt fölényes erővel lépett fel és ha a felderítéssel az orosz lovasság felderítő járőrei és osztagain sikerült is túljutnunk, a gyalogság mindenütt útját állta a további előrejutásnak. Így azután az oroszok a délután folyamán elérték a Bug folyót, sőt átkeltek azon és gyengébb gyalogsági osztagok Kamionka—Strumilowa-ba is benyomultak.

Az ellenség előnyomulásáról a járőrök pontos jelentéseket küldtek. 16 órakor a Kamionka-tól délnyugatra fekvő magaslatról látni lehetett, hogy Lony Polskie irányából lépésben orosz tüzérség vonul fel. Lövegfedezete 1—2 szotnya lovasság volt.

A hadosztályparancsnokság az általános feladatnak megfelelőleg elhatározta a támadást s a Kamionka-tól délnyugatra eső dombokról a Czitódandárt Kamionka-n át, a Jony-dandárt pedig a város nyugati szegélye mentén való előnyomulásra rendelte; a tüzérséget a 257-es magaslat mögé vonultatta fel tüzelő állásba.

Czitó tábornok támadási parancsa: 3. ezred I. harcvonala, 2. ezred II. és III. harcvonala.

Flohr alezredes, ezredparancsnok a II. harcvonalba a II. osztályt rendelte, míg az I. osztály tartalék lett e mögött, a gyakorlótéren.

Midőn a harccsoportok kb. 17 óra tájban a fenti felállításból megindultak, az ellenség tüzérsége löni kezdte a 257-es magaslatot. A lövések azonban semmi kárt nem okoztak.

Az előnyomulás a nehéz terepen meglehetősen lassan történt és kb. 18 óra lehetett, midőn a város felől harci zaj hallatszott.

A 3. h. huszárezred, mely a városon keresztül nyomult előre, súlyos veszteség után elérte az ellenség tüzérségi állását, ahol kézitusára került a sor a lövegfedezettel. Bár ez a tusa a mi javunkra dőlt el s az orosz lovasság az ágyúkat otthagya és visszavonult, a közben beállott koromsötétségben a 3. ezred is helyesebbnek látta, ha visszavonul. Ugyancsak visszavonult a Csécsy-osztály is anélkül, hogy ellenségre bukkant volna.

A város északi részében maradt ágyúk elvontatására és a sebesültek összeszedésére az ezred (és a hadosztály) utolsó szállítmányaként késő délután beérkező báró Massburg-századot és Streicher főhadnagy parancsnoksága alatt egy szakaszt rendeltek ki. Egy égő fűrészgyár mutatta az irányt,

de az ismeretlen mocsaras terepen hadosztály és ellenség tábori őrsének tüzeiben ezt a feladatot nem tudták megoldani és kénytelenek voltak fél éjszakán át tartó próbálkozás után, visszatérni a 257-es magaslat mögé, a hadosztály kiindulási helyére. A hadosztályt azonban már nem találták ott, mert az éjjeli szállásra hátrább vonult. Így kénytelenek voltak a hadosztálytól ugyancsak elszakadt Békessy-, Jászay- és Samarjay-századokkal együtt, a lovakat kantárszáron tartva, elenséges járőröktől állandóan nyugtalanítva, eltölteni az éjszakát. Az egésznapig készenléttől, utazástól, harci izgalmaktól fáradt huszárok egymásután dőltek el, estükben elengedték lovuk kantárszárát, ezek azután megúnták az egyhelyben állást, továbbmentek és a sötétségben növelték a zavart és nyugtalanságot.

A tűzkeresztséggel járó izgalomnak és a túlfűtött fantáziának következménye volt a következő epizód: Az ezred utolsó szállítmánya, a fél 6. század és a II. osztály málhavonata Ujfalussy Gábor százados parancsnoksága alatt augusztus 24-én reggel érkezett meg Lembergbe, innen azonnal elindult Kamionka felé. Ujfalussy százados 18 óra tájban Kamionka-tól délre ágyúszót hallott s ebből arra következtetett, hogy a hadosztály harcra keveredett. Sietett tehát, hogy mielőbb a harcoló csapatokhoz kerüljön. Szétbontakozott s részben letért a műüttől balra lévő gyakorlótérre. Emlékszünk, hogy itt állott oszlopban ezredünknek hadosztálytartalékként kijelölt I. osztálya. Az utolsó század a Samarjay-század volt s az, igen helyesen, hátrafelé küldött biztosító járőröket. Ezek meghallották az Ujfalussy-csoport lódobogását és jelentették, hogy ellenség közeledik. Erre Samarjay százados századát abban az irányban fejlődttette s a két csapat egymásnak vágta zott. Mikor elég közel jutott egymáshoz, felhangzott a rohamjel. Már-már szerencsétlenség történt, mikor Ujfalussy százados ösztönösen elkiáltotta magát: „Honvédhuszárok?” Erre, még mielőtt az összecsapás megtörtént volna, tisztázódott a helyzet.

Augusztus 25. A 3. hadseregparancsnokság Op. 209. számú intézkedésében a következő tájékoztatást adta az ellenségről: „A 11. h. lovashadosztály előtt az orosz XI. hadtest nyomul Lemberg irányában előre. Közvetlen érintkezés Kamionka-Strumilova-nál az orosz 1. lovashadosztállyal, melyet két zászlóalj gyalogság és egy tábori üteg támogat.”

Az ellenség helyzetének és erejének ebből a tájékoztató közléséből kitűnik az, hogy az oroszok nemcsak erőbeli fölényben, hanem időbeli előnyben is voltak. A szemben álló orosz 3. hadsereg miután befejezte felvonulását és gyülekezését, már augusztus 22-én lépte át a monarchia határát s noha lassan nyomult előre, élosztagai már 24-én elérték a Bug vonalát. Min! említettük, 3. hadseregünknek csak augusztus 25-én kellett befejeznie gyülekezését, mégpedig Magierow-Kulikov körzetében.

Az orosz legfelsőbb hadvezetőség Ivanow tábornoknak megparancsolta, hogy a következő napokon az előnyomulást a legnagyobb eréllyel és gyorsasággal folytassa.

Ezt az intézkedést különösen akkor kell figyelembe vennünk, ha hadosztályunknak és ezredünk-

nek Kamionka és Strumilowa körüli harcait méltatjuk.

A 11. h. lovashadosztály-parancsnokság az általános feladatnak megfelelőleg elhatározta, hogy az ellenséget megtámadja és Stojanow irányában igyekszik előnyomulni és felderíteni. A közeli felderítésre kiküldött járőrök jelentései szerint az oroszok az éj folyamán a további előnyomulást meg sem kísérelték és csupán néhány felderítő járőrük mutatkozott a Bug nyugati partján.

Hadosztályunk a reggeli szürkületben a Kamionka-Strumilowa-tól délnyugatra levő gyakorlótéren gyülekezett. Ennek befejezése és a kötelékek rendezése után a hadosztályparancsnokság kiadta rendelkezéseit az előnyomulásra. Elővédként és a Bugon való átkelés biztosítására, ezredünk Csécsy-osztályát és a hadosztályhoz beosztott kerékpáros-századot rendelte ki. Az elővéd elindulása után a hadosztály többi része is megkezdte előnyomulását. A gyakorlótéren azonban, a város előtti utolsó dombosoron megállt, hogy bevárja az elővéd jelentését, hogy vajjon a Bug-átjárók szabadok-e? De jelentés hosszas várakozás után sem érkezett, amellet a sűrű reggeli ködben a látás is a lehető legrosszabb volt. Mint utóbb kiderült, a Csécsy-osztály jelentőlovasait a városon való áthaladás közben a lakosság lemészárolta.

A hadosztályparancsnokság ekkor újabb elővédet rendelt ki. Ez a városon áthaladva, csak az előző napi roham halottjait és sebesültjeit látta, majd hirtelen fegyver- és géppuskatűzet hallott. Egyszer csak szemben találta magát a vágóban visszavonuló Csécsy-osztály részeivel. Ezek gyors visszavonulását a következő események okozták: A Bug folyó közvetlen Kamionka-Strumilowa északkeleti szegélyén folyik; a város felőli partja lápos, az ellenkező part pedig majdnem 2 méterrel magasabb. A folyó itt ugyan még csaknem mindenütt átgázolható, de az átkelés nyugatról keletnek már csak a keleti part magasabb voltánál fogva is igen kellemtelen. Ezenfelül az oroszok az előző napi roham után — bár nem nyomultak előre — gyalogsággal megszállták a folyó magasabb partját, sőt még drótkadályt is húztak állásuk elé.

A Csécsy-osztály a következőképpen nyomult előre. Elővéd volt Sebők Gyula főhadnagy egy szakasszal, ezt követték megfelelő távolságra az 5., 6. és 4. százada. Az elővéd a városba zavartalanul nyomult be, ellenséget nem talált és folytatta útját a Stojanow-i műúton a Bug felé. A folyó mindkét partját magas fű borította, az elővéd nem észlelt semmi gyanúsat. Így érkezett meg lépésben a Bug átjárója elé, ahol meglepetésszerűen erős géppuska- és fegyvertűzet kapott. Sebők főhadnagyt már az első lövések halálosan megsebeztek és a vezető nélkül maradt elővéd a heves tűz elől hátravágtázott. Amint az elővéd mögött menetelő 5. század a tüzelést meghalotta, azonnal tűzharchoz lóról szállt. Ez azonban az ellenség tüzelése miatt meglehetősen nehézséggel járt. Főleg a vezetéklovak védett elhelyezése okozott súlyos gondot. Ugyancsak tűzharchoz rendelték a 6. századot is, míg a 4. század, mint osztálytartalék, a házak mögött a falu északi szegélyén megállt. Ugyanide vitték hátra a vezetéklovakat is.

Alig kezdődött meg a tűzharc, mikor a biztosításra kiküldött járőrök jelentették, hogy orosz lovasság gázol át a folyón kisebb-nagyobb csoportokban és századaink háta mögé igyekeznek. Az oroszoknak ez a bekerítő mozdulata, továbbá az igen erős géppuska- és fegyvertűz az osztályparancsnokot arra az elhatározásra bírta, hogy elrendelje a visszavonulást. Ez természetesen az ellenség heves tüzeiben és lovasságának zaklatása közepette nem ment símán és veszteség nélkül, ami annyira megrendítette a századokat, hogy a huszárok, amint lóra ültek, vezényszó nélkül vágtattak hátra a köves úton. De amint kijutottak az ellenség tüzeiből, az első vezényszóra gyülekeztek és a rend a legrövidebb időn belül helyreállt.

Mivel ez a harc nem szolgáltatott kellő támpontot arra, vajjon az ellenség előnyomul-e, vagy sem; a hadosztályparancsnokság a 6. századot ismét előre rendelte. Egyidejűleg a Baintner-osztály két századával és az utászszakasszal megszállotta a várostól délnyugatra levő dombvonulatot azzal a paranccsal, hogy ha az ellenség az előrerendelt 6. századot visszavetné és lovassággal üldözné, ezt feltartóztassa.

Alig nyomult be a városba a 6. század, a főúton máris erős géppuskatűzet, a házakból pedig puskatűzet kapott, úgyhogy kénytelen volt ismét vágóban visszavonulni. A 6. század után rendelt Békessy-század erre szintén hátra vágta. Az oszlani nem akaró sűrű ködben a Baintner-osztály tűzharchoz szállott része a visszaözlő huszárokat rohamozó orosz lovasságnak vélte és tüzelésre készült. Szerencsére Flohr alezredes, ezredparancsnok bizonyosságot akarván szerezni magának a történetekről, a tűzvonal elé lovagolt és az utolsó pillanatban tisztázta a helyzetet. A hátravágtató századokat azután feltartóztatta, gyülekeztette és a rendet helyreállította.

Az ezred eme gyorsan lepergő reggeli harcban súlyos veszteséget szenvedett. Elesett: Sebők Gyula főhadnagy, Gyarmathy István tart. zászlós és még igen sok derék altiszt és huszár. Megsebesült Kovács Géza százados, Wojnárowits Imre főhadnagy, számos altiszt és huszár. — Wojnárowits főhadnagy később sebesülten a lemergi kórházban fogságba esett.

Midőn 1915 július 28-án ezredünk ismét erre a vidékre került és itt Kamionka Strumilowa-tól nyugatra volt védelmi állásban, felkerestük és megtaláltuk az 1914 augusztus 24- és 25-én elesettek keresztel megjelölt sírjait és a bajtársi hűség könnyeit hullattuk rájuk.

A megsebesült Wojnárowits főhadnagy helyett az utászrezd parancsnokságát Streicher Lajos főhadnagy vette át.

A hadosztályparancsnokság a reggeli harcokból megállapította, hogy az oroszoknak kedvezőbb harcászati helyzetben levő fölényes ereje ellen az előnyomulás minden további erőszakolása céltalan. Ezért ezredünket a Kamionka Strumilowa-tól délnyugatra levő 257-es magaslat megszállására tűzharchoz lóról szállatta azzal a feladattal, hogy az esetleg előnyomuló ellenséget tartóztassa fel. A hadosztály többi része, valamint a vezetéklovak néhány kilométerrel hátrább pihentek és etettek,

készen arra, hogy a harcba szükség esetén beavatkozzanak. Erre azonban egész nap nem került sor, mert az ellenség az előnyomulást meg sem kísérelte, sőt a néhány puskalövésre felderítő járőrei is visszavonultak. A megszállott magaslatról különben az egész előterepet meg lehetett figyelni és látni az oroszok mozgását. A huszárokat alig lehetett a gerincvonal mögött tartani, minduntalan az előretolt figyelők vonalába kúsztak előre és elkérték a látcsövet, hogy színről-színre láthassák az ellenséget, a kozákokat. A forró napon azonban lassan-lassan csökkent az érdeklődés és itt is, ott is jóízű horkolás jelezte, hogy a fáradt test itt sem hagyja jussát. Csak a tisztek és figyelők örködtek tovább rendületlenül kettőzött éberséggel.

Az ezred 18 óráig tartotta megszállva a magaslatot, ekkor felváltotta a cs. és kir. 80. gyalogezred egy zászlóalja. A hadosztály éjjel a közeli községekbe vonult, hogy végre igazi pihenője legyen embernek és állatnak egyaránt. Erre valóban nagyon nagy szükség volt, hiszen a lovakról 48 óra óta nem került le a nyereg, s amellet jóformán se nem ettek, se nem ittak.

Ezredünknek Dernow községet jelölték ki éjjeli pihenőhelyül, de amint a koromsötét estén beérkeztünk a faluba, tapasztalnunk kellett az itteni erősen ruszsofil érzelmű lakosság magatartásán, hogy zavartalan nyugalomra nem igen számíthatunk. Éppen ezért az ezredparancsnokság elrendelte, hogy a szakaszokat, esetleg századokat a széles gazdasági udvarokon, kazlak körül együtt tartva kell elszállásolni. Ez az óvatosság nagyon is indokoltnak bizonyult. Már az elszállásolás alatt a pópa lakásán több 5. honvéd huszárezredbeli csákót találtunk, s megállapítottuk, hogy ezek a faluban járőrben járt és a lakosság által felkoncolt huszárok csákói. Hajnalban a lakosság itt is, ott is lövöldözött a falu szélén szénáért járó huszárokra. Ekkor sebesült meg Argyelan Zoltán főhadnagy és egy tüzérszázados is. Természetes, hogy a község a pópával együtt megkapta méltó büntetését.

Augusztus 26. 3. hadseregünk feladata változatlan maradt: Lemberg-et és környékét tartani; hogy ezt könnyebben megtehesse, a kelet felől előnyomuló ellenséget meg kell támadnia és meg kell vernie.

A hadsereg zöme Lemberg, Kamionka vonalától délre támadott. Ezt a támadást biztosította a 11. h. lovashadosztály Kamionka-Strumilowa-nál az északkeleti, a 3. gyalogdandár pedig Zoltance, Kulikow környékén az északi irányból esetleg előnyomuló ellenség ellen.

A szemben álló orosz 3. és 8. hadsereg feladata Lemberg elfoglalása volt.

A két fél intézkedései alapján e napon az oroszok 23 gyalog- és 9 lovashadosztályának a mi 7 (illetve 10) gyalog- és 4 lovashadosztályunknak összeütközése volt várható. Tekintettel az oroszok óriási erőfölényére, a végső eredmény nem lehetett kétséges és az, hogy ennek ellenére a 3. hadsereg 2 napon át tartani tudta magát a sokkal nagyobb erő ellen, csapataink legnagyobb dicsőretére válik.

A 11. h. lovashadosztálynak, főleg azonban ezredünknek előző napi áldozatos, bátor magatar-

tása annyira megzavarta az ellenséget, hogy ez 25-én nem folytatta előnyomulását.

A hadosztály támogatására már 25-én beérkezett a 80. gyalogezred egy zászlóalja, majd 26-án délelőtt az egész gyalogezred. Ez a délután folyamán megkísérelte, hogy a Bug átjáróit elfoglalja. Hadosztályunk a már jól ismert 257-es magaslat mögött, a támadás balszárnyán állott fel, hogy ezt a támadást észak felől biztosítsa és hogy az esetleg elért eredményt lovasrohammal kiaknázza.

A járőrök megállapították, hogy az ellenség a Bug keleti partjának Kamionka Strumilowa-tól a műút hídjáig terjedő szakaszát megszállotta és ott fedezéket ásó, északi irányban a járőrök felderítése a Lany Polskie-től nyugatra levő erdőnél megakadt.

A hadosztályparancsnokság ezért elrendelte, hogy a hadosztály az erdő erőszakos felderítésére törjön előre és annak véghezvitelére ezredünket rendelte ki.

Flohr alezredes, ezredparancsnok erre a következő parancsokat adta ki:

„Első harc vonal a II. osztály, ennek jobb szárnyán a hadosztálynál levő 9. dragonyosezred itt levő százada. Irány: jobb szárnyal a falu nyugati szegélye.“

„Második harc vonal az I. osztály a közép mögött“.

Alighogy az ezred a harcalakzat fölvétele után megindult, a hadosztályparancsnokságtól az a parancs érkezett, hogy az előnyomulás csak lépésben történjék.

Mikor a Kamionka—Batiatycze-i műúton áthaladtunk, a legideálisabb lovaglótérpet láttuk magunk előtt; olyan volt ez akárcsak a Holics-i Salonwiese. De amint továbbhaladtunk, mindjárt észrevettük, hogy járhatatlan, mocsaras, számos széles és mély árokkal átszeldelt területre jutottunk. Egyik terepukatónk a másik után tűnt el hirtelen, elsüllyedtek a mocsárban. Eközben az ellenség tüzérsége élénk srapel-tüzet bocsátott ránk, úgyhogy a további előnyomulás teljesen lehetetlen volt. Ebben a nehéz helyzetben Flohr alezredes elrendelte, hogy az I. harc vonal jobb szárnyán levő 2. század „jobbra át“-tal, a balszárnyon levő két század és a II. harc vonal „balra át“-tal szabadítsa ki magát a tüzérségi tűzből. Ugyanekkor súlyos veszteség miatt a 80. gyalogezred is kénytelen volt a támadását beszüntetni; sőt az előretörő ellenség elől vissza is húzódott.

A hadosztályparancsnokság elhatározta, hogy éjjelre Zoltance-re vonul vissza. Az ellenséggel való érintkezés fenntartására és biztosításul a 3. h. huszárezredet és ezredünk II. osztályát rendelte ki. Ezek a 257-es magaslaton mentek állásba.

E nap folyamán az ezred tisztikara további veszteséget szenvedett: Viczián, Rozinszky százados és D'Orsay főhadnagy a fáradságtól harcképtelenné váltak és a lembergi kórházba kerültek. Az 5. század parancsnokságát Pálffy százados, a 6. századét Újfalussy százados vette át.

Augusztus 27. A hadosztály az éjjelezési körletben készütségben állt egész délelőtt. Az ellenség Kamionka irányából csak igen lassan és óvatosan nyomult előre.

16 óraker riadó volt. A felderítésre kiküldött járőrök jelentették, hogy Dzibułki irányából orosz lovasság közeledik. A hadosztály a Zoltance-től északra fekvő Zapuscie 284-es magaslaton állt fel. Az ezredek ismételten rohamhoz fejlődtek, de az orosz lovasság a harcot nem fogadta el és így csak kisebb járőrharcokra nyílt alkalom. Ezek eredményeképp az ellenség előnyomulása ismét megakadt.

A jóval nagyobb orosz erővel e napon kialakult igen veszteséges harc hatása alatt a 3. hadseregparancsnokság elhatározta, hogy a hadsereget a Gnila Lipa—Viszniany—Zoltance vonala mögé hátra rendeli és ott védelemre rendezkedik be. Ezzel be is fejeződött az a 3 napos harc, mely „Zloczowi-i csata“ néven, mint az első lebergi csata első része ismeretes.

Hadosztályunk 19 óraker kapta meg a visszavonulásra a parancsot. Koromsötét lett, mire Zoltance nyugati kijáratánál gyülekezett és elindult Kulikow felé, hogy így a Lemberg-i műutat a tüzéség és a vonat számára szabadon hagyja. Az ellenség zaklatására azonban a hadosztályparancsnokság csakhamar kénytelen volt megváltoztatni a menetirányt. Új elővédnek ezredünköl a Békessy-századot rendelte ki s a menet most Sulimow irányában folytatódott. Mikor azonban Sulimowtól 2 km-re az elővéd és főcsapat közö újból orosz járőrök férköztek be, a hadosztály Remenow-nak vette útját és az új elővéd a Jászyszázad lett. Az összeköttetés fenntartására a hadosztályparancsnokság az ezred utászszakaszát rendelte ki.

A sötétben az ellenség járőrei egészen a Kamiona—Lemberg-i műútig elkalandoztak, itt a visszavonuló hadosztályvonatot megjelenésükkel annyira megzavarták, hogy pánik tört ki. A vonat emberei össze-vissza lövöldöztek, úgyhogy sok sebesülés történt, számos szekér felfordult és sok vezetőklő elszabadult. Csak a hajnal vetett véget a zürzavarnak; ekkor a vonat szétugrasztott részei a Lemberg-i erődítéseknel gyülekeztek, kiderült, hogy a vonat lóban, szekérben igen nagy veszteséget szenvedett, sokan egész málhájukat elvesztették.

Augusztus 28. A hadosztály zöme, Remenow irányában való kitéréssel, egész éjjel tartó menetel, hajnalban Wisloboki-n át Wk. Dorosow-ot érte el.

Az éjjeli menet a felbukkanó orosz járőrök zaklatásától eltekintve sem volt síma lefolyású. A napok óta tartó szokatlan izgalom a különben vasidegzetű huszárokat is kikezdte. Többen elaludtak a lovon, lemaradtak a különben is egyenlőtlenül menetelő oszloptól, elvesztették vele az összeköttetést és nem egy esetben helytelen irányba igyekeztek felzárkózni. Az így lemaradtaknak és a korábbi elővédszázadoknak a Lemberg körül vont futólagos erődítések vonalából egész éjjel fényszórók jelezték az irányt, amelyben haladniok kellett, hogy a főcsapathoz csatlakozhassanak.

Amint a hadosztály zöme Wk. Dorosow-ot elérte, a biztosításra kiküldött járőrök jelentették, hogy Kulikow irányából ellenség közeledik. A

hadosztályparancsnokság erre a hírre az elővéd-századot Kulikow felé rendelte előre, hogy így biztosítsa a főcsapatnak a falutól délre folyó patak hídján való átvonulását és a Grzeda falutól délre húzódó 271-es magaslat megszállását. Ez sikerült is. De mivel az ellenség nem mutatkozott, a hadosztály rajvonalba fejlődött századai ismét lóra ültek és Lemberg-en át, — ahol az éj folyamán lemaradtak is csatlakoztak — Zina—Woda-ra meneteltek. Itt a hadosztály ismét gyülekezett. Néhány órai táborozás után 15 óraker ezredünk Bilohorszcze-ra menetelt és ott laktáborba szállt.

Flohr alezredes, ezredparancsnok Olsavszky főhadnagyot Lemberg-be előre küldte azzal, hogy az oda beérkező ezred számára a hadseregparancsnokságnál helyet biztosítson.

Olsavszky főhadnagy jelentkezett Lemberg régi kormányzósági épületében a hadseregparancsnokságnál. Egy parancsörtiszt Brudermann lovassági tábornok elé vezette. Brudermann azzal fogadta, hogy már várta az alkalmat, hogy a 11. lovashadosztály valamelyik tisztjével beszélhessen. Szívből gratulált mind a hadosztálynak, mind az ezrednek azokhoz a hőstettekhez, amelyeket Kamionka-nál véghez vittek. E szavak után Brudermann Olsavszkyt magához ölelte és azt mondta, hogy ez a hadosztálynak és az ezrednek szól. Megbízta, hogy ezt illetékes helyen jelentse.

Az ezred 4 óra 30-kor Lemberg-be érkezett s a város nyugati részén táborba szállt. Olsavszky jelentette, amire a hadseregparancsnoktól megbízást kapott.

Augusztus 29. A hadosztálynak pihenője volt.

Az egykorú naplók a következőképpen írják le a hadosztály csapatainak állapotát: „A lovak háta kétségbeejtő; minden második ló háta fel van törve, ami nem csoda, hiszen itatás, etetés és átnyergelés a legnagyobb ritkaságok közé tartozik. E mellett éjjel-nappal forró napon és porban hajszá folyik. A hadosztálynak se éjjele, se nappala. Különösen az esti és éjjeli menetek okozói annak, hogy békében elképzelhetetlen nyeregfeltörések vannak, mert a fáradságtól kimerült emberek a nyeregben elalszanak. A nyereg és felszerelés sem felel meg a háború követelményeinek, amit igazi és tapasztalt lovastisztek már előre láttak; de jaj volt annak, aki ezt szavá tette és a Wilhelmy-féle nyereg rendszeresítését merte javasolni“.

Természetes, hogy az egy napos pihenő ezen a bajokon nem sokat segített. Arra mégis jó volt, hogy ember és ló alaposan tisztálkodhatott. A vasalás hiányait pótolttuk, a súlyosan beteg lovakat leadtuk, tapasztalatainkat kicseréltük egymás között és hírt adhattunk szeretetteinknek.

Augusztus 30. Mint olvastuk, a 3. hadsereg 28-án elhatározta, hogy a Gnila Lipa—Wiszniany—Jaricsow—Zoltance vonalában védelmi állást foglal el, itt újra csoportosul és 29-én kétoldali átkarolással ellentámadást kezd. 28-án az oroszok csak kisebb erőt rendeltek előre csapataink nyomába és így a visszavonulás és csoportosítás zavartalanul ment végbe. 29-én azonban az oroszok az egész vonalon ismét támadásba fogtak. Ezt a 3. hadsereg az újonnan elfoglalt vonalban sikeresen kivédte. Augusztus 30-a volt, az I. lebergi csata eme második „Przemyslany-i csata“

néven ismeretes részének döntő napja. Ezen a napon kellett volna a 3. hadsereg északi szárnyán tervezett átkaroló támadásnak eredményt hoznia. A sokkal nagyobb orosz erő ellen intézett kétoldali átkaroló támadás azonban komoly eredményt nem hozott. Legtöbb sikerrel még az északi szárnyon előnyomuló 23. honvéd hadosztály és 97. népfelkelő dandár támadása járt. Ez u. i. meghiúsította az oroszok ugyancsak átkarolásra irányuló támadását.

Az I. lemergi csata végeredménye így a 3. hadsereg visszavonulása és Lemberg feladása lett.

Hadosztályunk már kezdettől fogva a 3. hadsereg legszélsőbb balszárnyán foglalt helyet és feladata az volt, hogy biztosítsa a hadsereg szárnyát északkeleti irányból jövő támadás ellen. Az új helyzetben feladata tulajdonképpen nem változott. A hadsereg főparancsnokság rendeletére a cs. és kir. 10. lovashadosztállyal lovashadtestté alakult és így a 6. menetdandárral megerősödve azt a feladatot kapta, hogy az észak felé előretörő 4. és a kelet felé támadó 3. hadsereg közötti űrben előnyomuló orosz lovasságot szorítsa vissza és biztosítsa a 3. hadsereg északi szárnyának átkaroló támadását.

A hadosztályt ezért 30-án 6 órakor Zolkiew irányába rendelték előre, a már ott levő 10. lovashadosztály támogatására. A hadosztály 16 órakor Zarudce elé érkezett s itt éjjelre megpihent.

Augusztus 31. A 3. hadsereg megkezdte visszavonulását a Wereszczyca mögé.

Hadosztályunk feladata továbbra is a visszavonuló hadsereg északi szárnyának biztosítása volt. A hadosztályparancsnokság ezt a feladatot támadással szándékozott megoldani és elhatározta, hogy Dzibulki irányába tör előre. Ezredünk, mint a hadosztály elővédje Wiesenberg-en át nyomult előre Dzibulki felé. Az utóbbi falutól nyugatra lassan és óvatosan előnyomuló orosz gyalogsággal találkoztunk. Az ezred azonnal tűzharchoz lóról szállt és a 3. géppuska-osztaggal együtt megszállta a falutól délre levő dombvonulatot. Az ezred ebben az állásban 18 óráig maradt és tűzharccal visszaverte az oroszok három ízben megkísérelt előretörését. Csodálatosképpen veszteséget sem a gyalogsági, sem pedig a különösen heves tűzérzési tűz nem okozott.

18 órakor felváltotta ezredünket a 97. népfelkelő gyalogdandár. Ezután az ezred a Dampf-gyaloghadosztály tartalékaképp Wiesenberg-re vonult és a falutól nyugatra levő magaslatokon készült-ségi állásba ment. Feladata itt a gyalogság balszárnyának biztosítása volt.

Szeptember 1. Az I. lemergi csata 2. és 3. hadseregünk visszavonulásával és Lemberg feladásával végződött, noha a csapatok a legnagyobb önfeláldozással küzdöttek azért, hogy az oroszok előnyomulását megakadályozzák. Az oroszok számbeli fölénye azonban megoldhatatlanná tette ezt a feladatot.

A 3. hadsereg parancsnoksága — mint már mondtunk — a Grodek-i tavak és a Wereszczyca-patak vonalába rendelte hátra a csapatokat. Ez a vonal védelemre igen alkalmasnak mutatkozott.

Majdnem pontosan észak-déli iránya van; a partok mindenütt, de különösen a patak déli folyása mentén mocsarasak, nehezen járhatók.

Mivel a többnapos súlyos harcban megviselt gyalogság visszavonulása az orosz lovasság zaklata közepette elég lassú volt, a hadseregparancsnokság elrendelte, hogy a lovasság szállja meg a kiszemelt védelmi vonalat és biztosítsa annak megtartását.

A 11. honvéd lovashadosztály ezen a napon a Czarny 356-os magaslat környékén állott mint tartalék. Késő délután a fenti parancsnak megfelelőleg éjjeli menettel Janów-ra rendelték, hová szeptember 2-án a reggeli órákban kb. 80 km-es menettel érkezett meg.

Szeptember 2-án néhány órai pihenés után a hadosztály megszállotta Janów-tól északra és délre a Wereszczyca-patak mentén húzódó magaslatokat.

Felderítésre a hadosztályparancsnokság ezredünktől e napon a Viczián-, 3-án a Györi- (volt Samarjay-) századot rendelte ki Zolkiew, illetve Lemberg irányába. A különítmények az oroszok mozgulatairól, főleg pedig ezek előnyomulásának irányáról igen pontos és értékes jelentéseket küldtek.

A Viczián-század működésének van egy feljegyzésre méltó epizódja: Viczián százados Baló hadnagyot, (később mint főhadnagy 1917 augusztus 8-án elesett), aki noha alig 3 hete került ki a Ludovika Akadémiáról, máris mint megfontolt, bátor, nyugodt és okos tiszt vált közzismertté, járőreivel Zolkiew-en át Turyn-ba küldte ki felderítésre. A terep itt igen nehéz: erdős és mocsaras. Különösen az utóbbi jelentett nagy veszélyt, mert szép zöld pázsitos rétnék látszott és ha rálépett az ember, különösen lóval, egyszerre nyakig belesüppedt a mocsárba.

Amint Baló hadnagy Zolkiew-et elhagyta, maga előtt több kozák-járőrt látott. Az úton és az út mentén ezért már nem juthatott tovább előre, de viszont a kozák-járőrök észlelésével feladatát nem tekintette megoldottnak. Járőret tehát észrevétlenül a Zolkiew-től északkeletre fekvő erdőségekbe vezette és annak leple alatt igyekezett előre jutni és betekinteni a kozák-járőrök mögé. Merész vállalkozása teljes sikerrel járt. Csakhamar hosszú gyalogsági oszlop tűnt fel előtte, mely Turynkáról Zolkiew felé haladt. Baló hadnagy elrejtőzött az erdőben, zavartalanul figyelt és pontosan megszámlolta a századokat, zászlóaljokat, vonatjárműveket stb., szóval az oszlop összes egységeit! De most jött feladatának nehezebb része: a jelentés-tétel és a járőr kivezetése ebből a valóban veszedelmes helyzetből.

Elsősorban megkérdezte huszárjait, hogy ki vállalkozik önként a jelentés elvitelére. A Gáspár-testvérek azonnal jelentkeztek.

Ez a két testvér határtalan szeretettel csüngött egymáson, amellet mindkettő egyformán vitéz, bátor és vakmerő huszár volt. Mikor az idősebbnek be kellett vonulnia, a fiatalabb, bár még nem volt hadköteles sorban, önként jelentkezett katonának.

Erre a testvérpárra bízta Baló hadnagy fontos jelentését, hogy azt Zolkiew-be a századnak.

illetve Janów-ba az ezrednek elvigyék. A két huszár azon az úton indult el vissza, amelyiken Baló hadnagy vezette a járőrt. Amíg az erdőben lovagoltak nem is volt baj, amint azonban az erdőből ki akartak menni, maguk előtt találták a kozák-járőrök sűrű vonalát. Akármerre próbálkoztak, rést sehol sem találtak. A Gáspár-fiúk kétségbeesve látták, hogy már sötétedni kezd és ők még mindig Zolkiew előtt vannak. Itt már csak huszárbravúr segíthet. A két fiú összenéz, nem szól egy szót sem, de mindkettő egyet gondol. A következő pillanatban sarkantyúba kapiák lovukat és elindulnak vágóban, az egyik Zolkiew északi, a másik a falu déli szegélye felé. Alig haladtak párszáz lépést, mikor a fiatalabb Gáspár huszár lova felbukik és süllyedni kezd a mocsárba. Testvére észreveszi, odavágtat, lóról száll, de hiába, a lovat nem bírják már kiszabadítani a mocsárból. A kötelességtudás győzedelmeskedik a testvéri szereteten; az idősebb Gáspár ismét lóra pattan és a meglepett kozákok között, mint valami kísértet elvágatja és két óra múlva már a helyén van Baló hadnagy fontos jelentése.

De ne gondoljuk, hogy a fiatalabb Gáspár huszár ezzel befejezte volna harctéri működését. Gyalog bújkálva éjjel bemegy az ellenség közé Zolkiew-be, ott megbújik egy fészerben. Itt reggel egy hecsületes lengyel paraszt bukkan rá. Az civilruhát ad neki. Gáspár huszár most így figyel az orosz csapatok mozgását és várja, hogy az éj leple alatt ezredéhez visszatérhessen. Midőn pedig észreveszi, hogy az orosz csapatok estére Zolkiew-et elhagyják, visszamegy huszár-ruhájáért és felszereléseért és másnap reggel teljes fegyverzetben bevonul századához.

A két vitéz egyszerre kapta meg a II. osztályú ezüst vitézségi érmét.

Ezalatt Baló hadnagy, mint vérbeli huszár ült leshelyén, s figyelte az előtte pár lépésre elvonuló, jelenlétéről mit sem sejtő orosz csapatokat. Vakmerőségnek látszik, pedig bátor megfontolás eredménye volt Baló hadnagnak ez a magatartása. Belátta u. i., hogy nappal sem előre, sem hátra nem mehet; előtte, mögötte ellenség, kelet felé pedig a járhatatlan mocsaras erdő. Ezért határozta el, hogy pompás megfigyelőhelyén marad és csak este kíséri meg a visszatérést századához. Ehhez a cselekedethez bátorságon kívül kétségtelenül vasidegzet is kellett, de ezzel meg volt áldva Baló hadnagy akkor is, később is. A legnagyobb veszélyt az jelentette volna, ha járőrnek valamelyik lova elnyeríti magát, amivel számolni kellett, mert hiszen a lovak érezték az orosz lovak közelségét és hallották a paták dobogását. Ezért Baló hadnagy a lovakat tartó huszároknak megparancsolta, hogy szemük állandóan a lovakon legyen s ha valamelyik nyeríteni készül, rántsák meg erősen a kantárszárat.

Nem is történt semmi baj. Mikor az est leszállt, Baló hadnagy sok értékes megfigyelésével a már ismert úton elindult visszafelé. Az erdőből kiérve, Zolkiew-től délre Sposzyn felé vette útját. Huszárjaival megbeszélte, hogy egyelőre lépésben, óvatosan mennek, minden pillanatban készen arra, hogy a felbukkanó ellenségen vágóban ke-

resztül törjenek. Ez a pillanat nem is késett soká. Sposzyn-nál a járőr a Zolkiew-en éjjelző oroszok rajvonaiban fekvő biztosítócsapatára bukta. Baló hadnagy járőre vezényszó nélkül vágta ment át és hang nélkül keresztül ugratott az orosz rajvonalon. Az oroszok az ijedtségtől dermedten nézték, hogy mi történt és midőn észbekaptak és kiabálva lövöldözni kezdtek, Baló hadnagy huszárjai élén már egyenes úton volt övéi felé.

Ez a kis epizód fényes példája a magyar huszártiszt és a magyar huszár hősiességének és kötelességérzetének.

Szeptember 3-án 19 órakor a Janów-nál állásban levő ezredünket gyalogság váltotta fel.

Éjfélkor a hadosztályparancsnokság az ezredutászszakaszt a Wereszczyca-pataknak Janów, Ziszyce falu közötti szakaszán levő átereszek, hidak lerombolására rendelte ki, amely munkát az sikeresen el is végzett.

Ezekről a napokról még érdemes feljegyezni a felderítésre kiküldött Györy-század tevékenységét. Ezt Györy főhadnagy a következőképpen adja elő:

„1914 szeptember 3-án 8 órakor Janów-on a hadosztályparancsnokságtól a következő parancsot kaptam:

„Századjával felderítő különítmény! Menetvonal: Zorniska, Domikanskie, Zasków, Kulików. Feladata az ellenség előnyomulási irányát felderíteni.“

Századom létszáma: 3 tiszt és 80 huszár volt. (Egy szakasz kikülönítve.) A mocsaras partú patakon átkelni csak a hidakon lehetett.

Indulás 9 órakor. 13 órakor elértem a Zasków-tól nyugatra levő vadászlakot anélkül, hogy ellenséget láttam volna. Innen a következő jelentést küldtem:

„Zasków-ig ellenség nincs. Kulików-ról Zolkiew felé egy zászlóalj menetel. Czarny 256-os magaslatot ellenséges erők védelemre berendezik. Járőreim a Koscejow, Gazeda községek közti területen tüzet kaptak, valószínűleg ellenséges előrvonal. Menekülő lakosság szerint az elmúlt éjjel nagy ellenséges oszlop Kulików-ról Zolkiew felé menetelt.“

Amint 14 óra 30-kor átléptem Koscejówo-tól délre a vasútvonalat, tőlem kb. 3.000 méterre több búzakereszt kigyulladt. A tüzek mellett senkit se láttam. Néhány perccel később lövéseket kaptam és járőreim jelentették, hogy a század jobb oldalába egy orosz lovas-század, baloldaltól pedig gyalogság nyomul előre.

Erre a hírré a vasútig visszavonultam és ott rövid ideig tűzharcot vívtam. Később hátra mentem a falu nyugati szélén levő úri lakhoz s itt a tűzharcot újból megkezdtem. 17 órakor az ellenség nyomására kénytelen voltam visszavonulni az erdőbe és ott maradtam a Lyczina 365-ös magaslat táján éjjelen át.

Szeptember 4-én 6 órakor Zarudce felé nyomultam előre. 8 órakor elértem Koscejewo-t. Itt újból ellenséget találtam. Nyugat felé fordultam és megállapítottam, hogy Domikarikis-t és Rokitno-t orosz gyalogság, Polany-t pedig lovasság

szállta meg. Ezek a csapatok valószínűleg éjjel érkeztek Lemberg felől.

Ezután az ellenség háta mögött az erdőben a Kamienna Ga. 395-ös magaslaton át haladtam és 15 órakor elértem Krschówo-t. Itt találtam Vargyas százados századját (a 3. honvéd huszárezredből). Innen Maczury-n át Janów-ra vonultam. Mielőtt azonban Janów-ot elértem volna, a hidakat közvetlenül az orrom előtt felrobbantották. Közben az ellenség utóvédemet megtámadta. Hosszas keresés után végre találtam egy rosszul robbantott hidat, melyet a helyszínen gyorsan előkerített deszkákkal valamiképp helyreállítottam és így sikerült századommal Janów-ba bevonulnom.

A felderítés eredménye annak megállapítása volt, hogy az ellenség a Lemberg-től északra eső területen nagyobb erővel nyugati irányban nem folytatta előnyomulását ezen a napon.

Szeptember 4. Ezen a napon a 11. h. lovashadosztályparancsnokság intézkedése a következőkép tájékoztatta a csapatokat a helyzetről:

Az ellenség Lemberg irányából minden valószínűség szerint északnyugati irányban nyomul előre. Bennünket közvetlenül nem követ, hanem északon és délen mellettünk menetel el. Valószínűleg bekerítési szándéka van.

Az ellenség felderítésére a hadosztályparancsnokság ezredüinktől az Ujfalussy- (6.), Maasburg- (3.) és a Szunyogh- (4.) századot rendelte ki, mint hírszerző különítményeket. (Ezek jelentései igazolták a fenti feltevést, hogy t. i. az ellenség előnyomulásának iránya általában északnyugat.)

A hadosztályparancsnokság intézkedett még

a Wereszczyca patak vonalának biztosításáról is, mégpedig akként, hogy ezredünknek egy géppuska-szakasszal megerősített másik három századát a Wereszczyca pataknak Zuszyce és Zaluze közti szakaszára rendelte ki. A patak mentét a századok Flohr alezerekes parancsára az átkelési helyek megszállásával, tűzharchoz lóról szállva biztosították. A századok itt 17 óráig maradtak állásban. Ez idő alatt igen kellemetlen tűzértségi tüzet kellett ugyan elszervezniük, de csak kisebb orosz járőrök tettek kísérletet a patak átlépésére s néhány lövésre ezek is megszaladtak. Főmötör főhadnagy és Léway hadnagy Zaluze-nél álló szakaszainak sikerült néhány orosz gyalogost foglyul ejteniök.

17 órakor az ezred a hadosztályparancsnokság parancsára Weissenberg, Dobrotany környékére vonult, ahová Wielkopole-ről az ellenség erős nyomása elől a hadosztály többi része is kénytelen volt visszahúzódní.

Ezzel a 11. h. lovashadosztály működése a I. lemergeri csatában, be is fejeződött.

Szeptember 5-én a hadvezetőség intézkedésére a hadosztály a még harcban álló különítményeknek és járőröknek megparancsolta, hogy a harcot félbeszakítsák. A hadosztály szeptember 6-án Jaworów-on gyülekezett, hogy az új hadművelati helyzetnek megfelelőleg, új feladatok megoldására készen álljon: kihasználja nagyobb mozgékonyágát és menetképességét.

Bevonult a Viczián-, Ujfalussy- és a Kaas-különítmény is, miután az ellenségről mindegyik sok fontos jelentést küldött. A Kaas-különítménynél Mészáros Kálmán őrmester járőrharcban elesett.

A második lemergeri csata.

Visszavonulás, helyreállítás és pihenő Lipnickán.

A második lemergeri csata.

Hogy a hadművelati helyzetet, melyből a 2. lemergeri csata kifejlődött, megérthessük, lássuk előbb, mi történt az első lemergeri csata idején az osztrák-magyar 1. és 4. hadseregnél.

Az 1. hadsereg a San mögött, Sieniava és a Wisztula között vonult fel. Innen augusztus 23-án kezdte meg előnyomulását a Tanew folyó mocsaras övének keresztül észak-északkeleti irányba. Az 1. hadsereg Krasnik környékén az orosz 4. hadsereggel találkozott és ezt augusztus 24- és 25-én páratlanul merész elhatározásának példásan gyors végrehajtásával, nyugatról átkarolva, megverte. A Krasnik-i győzelem jórészt a magyar csapatok vitéz magatartásának volt köszönhető. De sajnos, a győzelem nem volt döntő jellegű. Az oroszoknak u. i. még idejekorán sikerült csapataikat a teljes megsemmisülés elől visszavonniok. A csata után az 1. hadsereg erőyes üldözéssel az orosz 4. hadsereget egészen Lublin alá szorította vissza.

A San folyó mentén, Jaroslau és Przemysl környékén felvonult 4. hadsereg északkeleti irányban kezdte meg előnyomulását és augusztus 26 és szeptember 1-e között Komarow—Zamosce környékén kétoldali átkarolással az orosz 5. hadsereget kemény harcban megverte, ez a győzelem sem volt döntő jellegű és az orosz csapatoknak, bár nagy veszteség árán, de itt is sikerült visszavonulniok a teljes megsemmisülés elől.

Amint látjuk, a Lemberg körül harcoló 3. és 2. hadseregünk szerencsétlenül lefolyó harcával ellentétben az 1. és 4. hadsereg harca nekünk hozott győzelmet. De miként utóbbiak győzelme nem volt döntő jellegű, a 3. és a 2. hadsereg harcának kedvezőtlenebb alakulása sem jelentett teljes eredménytelenséget. Nyugodtan megállapíthatjuk, hogy a vezető harcokban az osztrák-magyar haderő fényesen oldotta meg feladatát. A hadseregek merész és bátor, ha kellett, önfeláldozó harccal az orosz gőzhengert teljesen magukra vonták és megakadályozták abban, hogy a németek hátába guruljon.

Az 1. és a 4. hadsereg győzelmeit — mint láttuk — ellensúlyozta az 1. lemergeri csata elvesztése. Hogy a továbbiakat, főleg pedig a hadosztályunkra váró feladatot kellőleg méltányolni tudjuk, szükséges, hogy az oroszoknak szeptember első napjaiban kialakult hadművelati tervét ismertessük.

A 3. és 4. hadseregünk között hatalmas hézag tátongott, ennek központja Rawa Ruska volt. Az orosz 3. hadsereg támadása Rawa Ruska-ra irányult. Ha ez a támadás sikerül, végzetes lehetett volna nemcsak a 4., hanem az 1. hadseregünkre is. Ennek a hézagnak a gyors kitöltése volt hadvezetőségünknek első gondja s erre természetesen elsősorban a gyorsabban mozgó lovasságot használta fel. Ideális feladat lovasság számára! Ha nem is vív e feladat megoldása közben véres harcokat, már pusztán jelenlétével is keresztülhúzhatja az ellenség számítását és időt adhat az a főerő átcsoportosításához.

Ennek szem előtt tartásával kell méltányolnunk a 11. honvédelovashadosztály és ezredünk most következő tevékenységét.

Az osztrák-magyar hadvezetőség, híven a németekkel történt megállapodáshoz, még a vázolt kritikus helyzetben is kitarított eredeti hadműveleti céljának megvalósítása mellett.

Ezért az első hadseregnek megparancsolta, hogy támadását Lublin felé folytassa, vagy legalább is az elért vonalban tartson ki.

A 4. hadsereget átcsoportosította. A József Ferdinánd főherceg parancsnoksága alatt megalakult kisebb csoporttal üldöztette a Komarow-nál megvert orosz 5. hadsereget. A 4. hadsereg többi részét Rawa Ruska—Niemirow vonalába irányította azzal, hogy onnan a 3. hadsereg ellen előnyomuló oroszok oldalába essék.

A 3. és a 2. hadseregnek megparancsolta, hogy a Wereszczyca mögül Lemberg irányába törjön előre.

A József Ferdinánd főherceg csoportja és a 4. hadsereg északi szárnya közötti hézag kitöltésére és leplezésére, elsősorban pedig a 4. hadsereg átcsoportosításának biztosítására, kisebb gyalogsági erőn kívül nagy lovastömeget rendelt Rawa Ruska környékére. Így a cs. és kir. 6., 4., 2., a m. kir. honvéd 11. és a cs. és kir. 10. lovashadosztályokat, mely utóbbi kettő báró Nagy Gyula altábornagy parancsnoksága alatt lovashadtestté egyesült.

Ezzel megkezdődött a második lengvéri csata, mely 1914 szeptember 6-tól 11-ig váltakozó szerencsével folyt. A déli szárnyon a támadás nekünk hozott sikert, viszont az 1. hadsereg az eredetileg Németország ellen rendelt orosz 9. hadsereg harcbevételét következtében nagyobb erővel ütközött össze és délnyugati irányban visszavonulni kényszerült. Ennek következtében a 4. és az 1. hadsereg közötti hézag még nagyobb lett és az ebbe beözönlő oroszok elsöpréssel fenyegették az ide dobott lovasságot. Ezzel pedig a 4. hadsereg hátába juthattak volna.

Ebben a súlyos helyzetben hadvezetőségünk szeptember 11-én elhatározta a harc félbeszakítását és a San folyó vonala mögé való visszavonulást.

Lássuk most részletesen a 11. h. lovashadosztálynak és ennek keretében ezredünknek a második lengvéri csatában vitt szerepét.

Szeptember 6-án a 11. h. lovashadosztály Jaworow környékén éjjelezett. A 3. hadseregparancsnokság Op. 62. számú intézkedésében a 10. és 11. h. lovashadosztályt báró Nagy Gyula altábornagy parancsnoksága alatt lovashadtestté vont össze és

Rawa Ruska környékére, a 4. hadsereg északi szárnyára rendelte.

Szeptember 7-én a hadosztály Nahaczow-on, Drohomysl-on, Hruszow-on, Niemirow-ban és Potyliczen át Rawa Ruska-ra menetelt. Amilyen gyors elhatározást követelt a hadműveleti helyzet, olyan volt a végrehajtás. 4 órakor indultunk Jaworow-ról és 55 km. menettel a késő délutáni órákban már a Rawa Ruska-tól északra levő magaslatokon voltunk. 55 km. menet rekkenő hőségben, porban, nagyobb pihenő nélkül, a hátrafelé vonuló sebesültszállító- és löszeroszlopokkal, vonatjárművekkel zsúfolt úton — hatalmas teljesítmény.

A 4. hadsereg északi szárnya Rawa Ruska-tól északkeletre néhány km.-re már véres harcban állott. A hadosztály tüzéréjét még az este folyamán állásba rendelték a Maasburg-század fedezete alatt, maga a hadosztály pedig mint tartalék, a hadseregparancsnokság rendelkezésére állott, készen arra, hogy bármely pillanatban harcba lépjen. Ezredünk az éjjeli készülségi állásban, a Hrebenne-től délre fekvő tarlón táborozva töltötte.

Szeptember 8. Az oroszok a 4. hadsereg északi szárnyát az éj folyamán átkarolták, úgyhogy az kénytelen volt bekanyarodni, mire a hadseregparancsnokság a szárny meghosszabbítására a 4. és a 6. lovashadosztályt tűzharcba, lóról szállatta. Az ekként alkalmazott lovasság, kezdetleges felszerelése ellenére, több orosz tömegtámadást vitézül visszavert. (Ebben a harcban esett el Conradnak, a vezérkar főnökének egyik fia is.) Hadosztályunkat már 4 órakor készülségi állásba Rziezky faluba rendelték azzal, hogy ott egyúttal a lóról szállt két lovashadosztály vezetéklövőit is biztosítsa.

Ekkor repült el felettünk az első orosz repülőgép, melyre a huszárok hatalmas karabélytüzet zúdítottak, persze sikertelenül.

A véres harc, a fülsiketítő ágyú- és géppuskarüz megszakítás nélkül éjjel-nappal tartott. Hadosztályunknak egyelőre csak a tüzérégi tűzből jutott ki s hogy ettől lehetőleg keveset szenvedjen, a szükséghez képest változtatta állását a Hrebenne-től keletre levő dombokon és erdőkben.

A hadosztály 19 órakor éjjelezésre Siedliska-ra, Sapiuha herceg kertjébe vonult vissza. A Maasburg-század, mint lövegfedezet, a Hrebenne-től keletre levő erdő szegélyén éjjelezett.

Siedliskán, a kastély pincéjében a huszárok egy orosz távirójárórt fedeztek fel. Ez már napok óta tilt volt és híreket adott csapataink minden mozdulatról.

Szeptember 9. A 4. hadsereg északi szárnyának helyzete egyre kritikussabbá vált. Uhnów-on át tekintélyes orosz erő nyomult előre. A hadseregparancsnokság csak a 10. és a 11. lovashadosztályt állíthatta szembe ezekkel. József Ferdinánd főherceg csoportjából a fél XIV. hadtestet igyekezett közelebb vonni a 4. hadseregnek már is visszaszorított északi szárnyához.

Hadosztályunkat már a kora reggeli órákban Kornie faluhoz rendelte a 10. lovashadosztály támogatására.

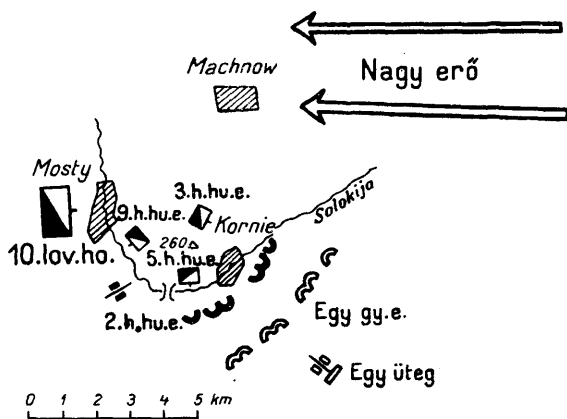
Ezredünk mint elővéd Kornie falu templomáig lóháton nyomult előre, itt azonban az orosz tüzéréjét

tüze miatt kénytelen volt lóról szállni és a falun át rajvonalba délkeleti irányban folytatni előnyomulását. Az ezrednek 12 órai helyzetét a következő 2. számú vázlat mutatja.

Az orosz gyalogság lassan és óvatosan nyomult előre. A tüzérségi tűz annál hevesebb volt. Ez nem is annyira a rajvonala, mint inkább a faluban hagyott vezetékllovak ellen irányult. Ezért a vezetékllovak állandó helyváltoztatást kellett végrehajtani. Az ezred 21 óráig maradt a fenti vázlat szerinti helyzetben. Az oroszok előnyomulását megállította a Rzyckinél álló lovasság és oly kitűnően tartotta magát, hogy a 4. hadsereg meghosszabbított szárnya a reggel elfoglalt helyzetében megmaradhatott.

2. vázlat.

Helyzet 1914. szept. 9-én 12-0-kor.

21 órakor ezredünket kivették a harcból és éjjel mint tartalékot Siedliska-ra rendelték. Bevonult ide az eddig lövegfedezetként szerepelt Maasburg-század is, melynek lovai 68 órán át voltak egyfolytában nyereg alatt.

Szeptember 10-én az oroszok mindnagyobb erővel támadták József Ferdinánd főherceg csoportját és azt vissza is nyomták. Egy felfogott rádiógrammból hadseregvezetőségünk megtudta, hogy az oroszok tekintélyes erőt irányítottak Narol-on át a 4. hadsereg hátába Lubacsow-ra. Ennek folytán a 4. hadsereg északi szárnya kénytelen volt mindjobban hátrakanyarodni.

Hadosztályunk Siedliska-tól északkeletre állott fel készütségi állásba; tüzérségünk a 345-ös magaslat környékén ment tüzelő állásba.

16 óra 45 perckor a hadseregparancsnokság hadosztályunkat is lóról szállatta és elrendelte, hogy ez a hadsereg északi szárnyának meghosszabbítása-képpen a Hrebenne-től keletre levő magaslatokon előkészített állást szállja meg. Ezredünknek Hrebenne falut és az ettől kb. 1 km-re keletre fekvő H. H. területét utalták ki. Közvetlen mögöttünk vonult fel a hadosztály tüzérsége is. Egy ágyút közvetlen lövésre a rajvonalba vontattak fel. Az állás megszállása heves tüzérségi tűzben történt. Az állásból kitűnően lehetett látni a Machnow-on át nyugati és déli irányba előnyomuló orosz gyalogsági tömegeket.

Az egész megszállást végignézte egy odavalósi csinos falusi orosz menyecske, ki az ellenség tüzérségi tüzevel mit sem törődött. A huszárok még el is tréfálkoztak vele. Térült-fordult aztán s egyszerre csak nem láttuk többé. Egy félóra múlva felkiált a tüzérségi megfigyelő, hogy a menyecske piros fejkendőjét látja libegni, amint a Hrebenne-től kb. 2 km-re északra az oroszok felé fut. Erre Baintner őrnagy egy járőrt küldött ki a falu kiürítésére, de az már egy lelket sem talált ott. Ellenben a paplakban egy futball-labdára bukkant, melyet az állásba is magával hozott. Ennek a labdának azután másnap tragikomikus szerep jutott.

Éjjelre támadást vártunk, ez azonban nem következett be. Annál hevesebb volt a harc szomszédságunkban Rzycki-nél. Az ágyúk, géppuskák, kézi-fegyverek csak pillanatokra hallgattak el és ilyenkor tisztán lehetett hallani az ismételt sikertelenül rohamozó oroszok ordítását. Reggelre itt az állások előtt halomszámra heverték az orosz holttestek. Az állandóan bömbölő ágyúk torkolattüzének felvillanása s az égő falvak világossá és kísértetiesé tették az éjszakát, melyet állandó ideg feszültségben virasztottunk át. Ennek ellenhatása másnap mutatkozott, mikor is a legnagyobb ágyútűzben nem egy huszár mélyen elaludt.

Szeptember 11-én a 2. lebergi csata sorsa végleg eldőlt. Bár a 4., 5. és a 2. hadsereg kitűnően tartotta magát, sőt a 2. hadsereg diadalmasan nyomult előre Lemberg felé, József Ferdinánd csoportját, de főleg az 1. hadsereget a fölényes erejű oroszok olyanira visszazorították, hogy a csata további erőszakolása a 4. és a 2. hadsereg számára rövidesen végzetes lett volna. Azt mondhatjuk, hogy a csata félbeszakítását hadvezetőségünk még így is, az utolsó pillanatban rendelte el. Ezredünk 12 óráig maradt állásban. 7 órától szakadatlanul erős ágyútűz összpontosult az ezred állására s ennek sok derék huszár esett áldozatul. Voltak percek, melyekben az ellenség tüzérségi tüze pergőtűzzé fokozódott. Egymásután omlottak össze a fedezékek, a domboldalba vájt tartalék-állások. Egy gránát betemette D'Orsay Ede főhadnagy ezredsegédtisztet is, kit csak hosszas munka árán lehetett kiásni.

De a huszárokat ebben az eddig soha nem látott heveségű tűzben sem hagyta el a hidegvér, sem a természetes humor. Ime mindkettőre egy-egy példa: Léway hadnagy szakasza a domb előugró élén volt és így legjobban érte a tüzérség tüze. Mikor pillanatonként 5—10 lövedék csapódott be az állások körül, egyszer csak az egyik fedezék-ből kétségbeesett hangon átkiált az egyik huszár: „Hadnagy úr, nagy baj van!” — „Mi baj van?” — kérdi Léway hadnagy rosszat sejtve. — „Nincs egy kis drótja?” — kiáltja ismét a huszár. — Mire Léway hadnagy sietve ugrik át hozzá, hogy a bajon segítsen. — „Mi a baj? Minek a drót?” — kérdi ismét. — „Nem szelel a pipám!” — válaszolta egykedvűen huszárunk. A másik eset az előző nap „zsákmányolt” futball labdával történt. A megszállt domboldal az országút felé meredeken lejtett. Mikor az ellenség tüzérségi tüze legjobban tombolt, az egyik huszár fogja a labdát és azt a mélyebben fekvő állásban szorongó huszárok közé

TÓTHVÁRADY ASBÓTH ISTVÁN
ALEZREDES

ezredparancsnok, 1918 február 3—1918 június 2.
és 1918 október 8—1918 november 28.

NIPPENBURGI GRÓF BISSINGEN NÁNDOR
ALTÁBORNAGY

a m. kir. 11. honvédlövashadosztály parancsnoka,
1914 december 11- 1915 december 24.

dobta. Persze óriási rémületet okozott a földön ugráló „ágyúgolyó“. Akiket érintett, behúnyták szemüket és várták a halált. Csakhamar rájöttek azonban a tréfára és egy-kettőre nevetve „végezték ki“ az ugráló ágyúgolyót.

Tizenkét órákor kapta meg az ezred a parancsot az állás kiürítésére. Az orosz gyalogság már kb. egy km-re közelítette meg az állásokat, mikor a tüzéség elvonulása után, megkezdődött azok kiürítése, ami észrevétlenül és csekély veszteség árán sikerült.

A hadosztályra és így ezredünkre a visszavonulás fedezésének feladata hárult, melyet igen nehéz körülmények között sikeresen oldott meg.

Az állásból kivont csapatok Siedliska-nál ülték ismét lóra és Potylicz északi szegélyét érintve, Kovale-majorhoz vonultak, ahol utóvéd-állást száloltak meg.

A Maasburg-századot a hadosztálytüzéség fedezésére rendelték ki, a Topyszka 348-as magaslatra, ahol a tüzéség állásba ment. Ez a század több napig megmaradt ebben a beosztásban.

A hadosztályparancsnokság az ezred utászszakaszát 18 órákor a Rata-patak hídjainak szétrombolására rendelte ki. De ez nem tudta megoldani feladatát, mert a hidak már az ellenség kezében voltak.

Visszavonulás, helyreállítás és pihenő Lipnickán.

(E fejezethez lásd az 1. számú vázlatot.)

A második lebergi csata is elveszett! Hiába volt a Lemberg és Rawa-Ruska környékén harcoló hadseregek minden önfeláldozó hősiessége, az 1. (Dankl) hadsereg visszavonulása új erőt öntött a sikertelen támadást már-már beszüntetni akaró oroszokba. Tény, hogy a Dankl-hadsereg helyzete szeptember 9-én kritikus volt, mert az oroszok kétoldali átkarolása már érezte hatását. De csak egy kis nekirohanás kellett volna ebben a kritikus helyzetben és esetleg (!) a 2. lebergi csata a mi győzelmünkkel végződik. Viszont nem lehet csodálni, ha a 18 nap szakadatlan és igen nagy veszteséggel járó harc az 1. hadsereg csapatait és vezetését igen megviselte és elkedvetlenítette.

A 2. lebergi csata 51 orosz hadosztállal, 3060 löveggel szemben 47 hadosztályunk állott, 2140 löveggel. Ezek a számok nem mutatják az oroszok nagy számbeli fölényét, mert nem szabad elfelejtenünk, hogy a mi hadseregeink a 2. lebergi csata előtti harcokban az oroszoknál sokkal nagyobb veszteséget szenvedtek és számbelileg nagyon megfogyatkoztak, úgyannyira, hogy volt gyalogezred, mely csak néhány száz emberből állott. Az erők arányát leghívebben talán a lövegek aránya (3:2) fejezi ki.

Annak ellenére, hogy a 2. lebergi csata elvesztése miatt hadseregeinknek vissza kellett vonulniok, az oszták-magyar haderő a ráháramlott feladatot híven teljesítette. Az orosz haderő zömét lekötötte, egyes hadseregeit alaposan megtépázta és megakadályozta, hogy Oroszország nagyobb erővel léphessen fel Németország ellen. Ha a németek ezalatt a nyugati harctéren az általános

haditerv sarkpontját képező teljes sikert elérték volna, akkor az orosz fronton az események más-kép alakulnak. A Marne-i csatának a 2. lebergi csatával egyidejűleg történt elvesztése felborította a központi hatalmak hadvezetőségének elgondolását. Hadseregeink hónapokon át vállalták úgyszólván egyedül a szinte megoldhatatlan feladatot: az orosz gőzhenger feltartóztatását. Nehéz és veszteséges harcokban sikerült ugyan az oroszokat előnyomulásukban megállítani, de az egyenlőtlen küzdelemben elvérzett haderőnk színe-java és a tényleges tisztikar jórésze. Haderőnk — a legjobb, melyet a Monarchia népei valaha is kiállítottak — a közös cél érdekében feláldozta magát. Vesztesége túlságosan nagy volt és túlságosan rohamosan érte őt ahhoz, hogy azt valaha is teljesen kiheverhette volna. Igazságtalanság lenne az osztrák-magyar haderő ezidőbeli szereplését lekicsinvelni és fel nem figyelni arra a hallatlan önfeláldozásra, melyet az az 1914. évi, már eleve reménytelen harcokban tanusított. Nekünk magyaroknak pedig külön büszkeségre ad alapot az a tudat, hogy hősiesség terén, mint mindig és mindenütt a magyar csapatok állottak az élen, de sajnos ugyanígy vezettek veszteség tekintetében is.

Hadvezetőségünk a hadseregeket eleinte csak a San-ig akarta hátrarendelni azzal, hogy Przemysl és Jaroslau között a 3., attól délre a 2. hadsereg az oroszokat előnyomulásukban feltartóztassa. Az 1. és a 4. hadseregnek az lett volna a feladata, hogy a San mögött gyülekezzenek és a San-on át előnyomuló oroszokat oldalba támadja.

De a San-folyó túlságosan közel volt a veszített csata színhelyéhez; az oroszok gyorsan elérhették. Nem is alkotott komoly akadályt és így nem látszott biztosítottak az az idő, amelyre a legyengült, fáradt hadseregeknek szükségük volt, hogy erőt gyűjthessenek. Ezért a hadvezetőség hátrább rendelte a hadseregeket, mégpedig a Wiskola folyó mögötti területre:

Az 1. hadsereg a Visztula-tól Tarnow-ig,

a 4. attól délre a Gorlice-ig,

a 3. tovább délre a Gladyszow-ig, végül

a 2. a Lupkáv-i hágóig terjedő szakaszt szálolta meg. Ezt a területet szeptember 24-ig kellett a hadseregeknek elérniök.

A visszavonulást a legveszélyeztetettebb helyzetben levő 4. hadsereg (ezredünk mint láttuk, ennek a hadseregnek a legészakibb szárnyán, tehát a legkritikusabb hely volt) kezdte meg.

A visszavonulás folytonos zaklatás közepette ment végbe; növelte a bajt az esősre fordult időjárás is. Emiatt a hadianyag teljes megmentése is lehetetlenné vált. A kötelékek már a csata alatt, de még inkább a visszavonulás közben felbomlottak. A parancsadás és a parancsközvetítés leküzdhetetlen nehézségbe ütközött. A visszavonuláshoz kevés volt az út, a meglévők központos irányban futottak, aminek következménye hihetetlen torlódás lett a kettős-hármas sorban vonuló tüzéség és vonatjárművek között. Bármely kis akadály, baleset, híd vagy útszűkület több oszlopot órákig feltartóztatott s a lovak egymásután dültek ki a fáradságtól, mire a járműveket egyszerűen az árokba fordították és az emberek csak önmagu-

kat igyekeztek megmenteni. Rengeteg hadianyag pusztult így el és került az ellenség kezére.

Ebben a zűrzavarban különösen nehéz helyzete volt a hadosztálytűzéréség mellé fedezetül rendelt Maasburg-századnak, mely nagy eréllyel, ha kellett furfangal és ravaszsággal tört utat a tűzéréségnek. Sikerült is a tűzéréséget minden veszteség nélkül, ezer akadályon át, számtalan veszélyes helyzetből kihúznia.

A kötelékek rendezésére csak a San-on való átkelés után lehetett gondolni. A hadvezetőség a San átkelőhelyein tájékoztató-állomásokat állított fel, melyek az elszakadt részeket csapataikhoz irányították.

Ebben az időben a lovashadosztályok feladata a visszavonulás fedezése, majd a San-on való átkelés biztosítása, az ellenség előnyomulásának megakadályozása és végül a hadsereg új állása zavartalan elfoglalásának biztosítása volt.

Az oroszok a San-ig meglehetősen gyorsan követték a visszavonuló hadseregeinket és nagyrészt a visszavonulás fedezésére rendelt csapatok önfeláldozó magatartásának köszönhető, hogy a lengbergi csatavesztés nem járt még végzetesebb következménnyel.

A San elérése után azonban az orosz hadvezetőség súlyos hibát követett el. Túlbecsülte Przemysl várának jelentőségét s haderejének legnagyobb részét (négy hadsereget) a vár ostromára visszafartott és csak egy megerősített hadsereggel (9.) folytatta igen óvatosan az üldözést. Hadseregeink így szeptember utolsó harmadján zavartalanul érték el a kijelölt területet hogy ott a további harcokra erőt gyűjtsenek.

Lássuk most már részletesen hadosztályunknak, illetve ezredünknek a visszavonulás alatt vitt szerepét.

Szeptember 11. A hadosztály az éjjelt Kovalemajor környékén töltötte. Tűzérésége, a Maasburg-század fedezete alatt a Topyszka 248-as magaslaton állásban volt.

Szeptember 12. Az éjszaka nyugodtan telt el, csak 6 óraker kezdtek mutatkozni az ellenség járőrei, melyek visszaverése után a hadosztály Eisingen-en át lassan folytatta visszavonulását. Eisingen-en végre egynapi teljes vízhiány után, ihattunk és itathattunk.

Az idő szép száraz volt és a visszavonuló járművek nyomán felszálló porfelhő kitűnő tájékoztatóul szolgált az ellenség tűzérésége számára. Ennek megújuló tüze mellett az orosz lovasság is erélyesebben nyomult előre és feltartóztatására hadosztályunk tűzérésége ismételtelen kénytelen volt sokszor nyílt állásba is felvonulni. A lövegfedezet, a Maasburg-század hol tűzharchoz lóról szállva, hol pedig lóháton rohamra készen állva, biztosította ilyenkor a tűzéréség elvonulását és mindig mint utolsó, az orosz lovasság élénk tüze közben szállt lóra és hagyta el az utóvéd színterét.

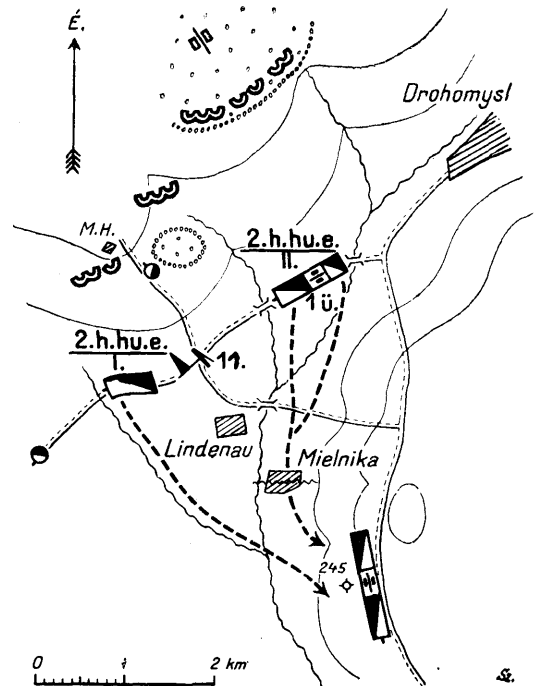
Igen komoly utóvédharc fejlődött ki többek közt Smoling-tól északra. Az itt húzódó mély vízmosásnál a visszavonuló csapatok és a vonat szekerei összetorlódtak. A süppedős homokon csak nagy ügyel-bajjal tudtak a vízmosáson keresztülvergődni és a magas déli partra felkapaszkodni. Az ellenség

közelléte csak növelte a zavart és az idegességet. A Maasburg-század itt ismét kitűntette magát. Mint lövegfedezet elébb utat tört a tűzéréség számára; a huszárok lóról szállva segítették a lövegeket a vízmosáson keresztül. A tűzéréség a vízmosás déli partján ismét nyílt állásba vonult fel. A Maasburg-század pedig visszatért az északi partra; ott két szakasz Léway hadnagy parancsnoksága alatt tűzharchoz lóról szállt és tüzzel feltartóztatta az ellenséget mindaddig, míg az utolsó vonatjármű is át nem kelt a vízmosáson. Maasburg százados a század másik két szakaszát lóháton részben biztosító járőrbe küldte, részben mint tartalékot készen tartotta arra, hogy ha kell, lóháton vesse magát az orosz lovasságra.

A sötétség beálltával a hadosztály zöme a Niemirow-tól kb. 4 km-re északra lévő útkönyök környékére vonult és itt éjjelezett. Az ezred századai tá-

3. vázlat.

Helyzet 1914. szeptember 13-án 9-30-kor.

bori őrön voltak; csak a Viczián-század és az utószakasz pihent, ha ugyan pihenésnek lehet nevezni a zuhogó, hideg esőben való táborozást.

A tűzéréség a Maasburg-század fedezete alatt a járművekkel telt Niemirow-ot megkerülte, Zawadow-ra vonult és ott töltötte el az éjszakát.

Szeptember 13. A hadosztályparancsnokság 1 óraker az ezred utószakaszának azt a feladatot adta, hogy Niemirow-ig tisztítsa meg az utat a szekerektől és nyisson utat a hadosztály csapatai és vonata számára. A szakasszal menő Szabó vezérkari százados egyóraker hiábavaló kísérletezés után belátta, hogy ez lehetetlen, mert folyton újabb vonatoszlopok özönlenek és hármás-négyes sorban állják el az utat. A 2 óraker induló hadosztály így kénytelen volt Wróblaczyn-on át kitérni és kerülővel menetelni Niemirow-ra.

Niemirów után a hadosztály pihenőt tartott. Ez alatt adta ki a hadosztályparancsnokság intézkedését a menet folytatására. Baintner őrnagy, aki eddig is az élen volt, a hadosztálytól kiküldött járőrök jelentése alapján azt jelentette, hogy a Niemirow—Jarow-i úton előnyomulni nem lehet, mert az úttól nyugatra levő dombot az ellenség megszállta. A hadosztályparancsnok lovaglópálcáját a térképre fektette és azt parancsolta: Irány Jarow, őrnagy úr két századdal elővéd.

Ez volt az eredetileg is kijelölt útvonal. Mikor az elővéd a 3. sz. vázlaton látható „11.” irtás magasságába ért, a jelentésekben említett dombon levő erdőből tüzet kapott. Egy század nyomban, mikor pedig az ellenség tüze fokozódott, még egy fél század lóról szállott azzal a feladattal, hogy nyomuljon előre, az ellenséget kergesse el, vagy legalább tegye lehetővé, hogy a hadosztály, különösen a tüzérség, elvonulhasson. Fél század lóháton tartalék volt, feladata a lóról szállt csoport és a vezetékllovak biztosítása. Mivel az erdős terepen az áttekintés lehetetlen volt, Baintner őrnagy a tartalékból egy kis járőrt vett magához s ezzel elindult, hogy kifürkésze a M. H.-tól délre eső területet. Mikor az erdő szegélyét elhagyta, látta, hogy a hadosztálytörzs nyugodtan áll a magaslaton s kb. 1500 lépés távolságról egy orosz lovasjárőr vágta felé. Baintner őrnagy a járőrével erre a járőrre vetette magát, de az ellovagolt. Üldözésére annál kevésbé lehetett gondolni, mert Baintner őrnagy járőre már így is igen heves tüzet kapott az erdő szegélyéről.

A főcsapat ekkor a tüzérséggel együtt keleti irányba elvágatott s a patakon átjárót keresett, hogy magát az ellenség tüzéből kivonja. Ez nagyon nehezen sikerült, mert a patak a folytonos esőzéstől kiáradt, nagyon iszapos volt, úgyhogy az ágyúkat csak a lóról szállt huszárok segítségével lehetett rajta átvontatni. Az átkelés a vázlat szerint történt meg. Midőn a hadosztály elérte az azon megjelölt helyet, Baintner őrnagy is bevonult. Az elővédnek nem sikerült ugyan az ellenséget elkergetnie, de azt mégis elérte, hogy az a hadosztályt a patakon való átkelésében nem akadályozta meg.

A tüzérség parancsnoka jelentette, hogy addig, míg lovai nem esznek és nem pihennek, nem tud tovább menetelni. Ezért a hadosztály elrendelte a zabolást. De alighogy az abrakolótársznyát a lovak fejébe húzták, láttuk, hogy a Drohomysl-tól keletre levő magaslaton tüzérség vonul fel vágatában s rövid pár perc alatt már meg is jelentek fejük felett a srappellfelhők. A tüzérség mögött pár perc múlva egy nagyobb lovascsapat is felbukkant. Erre elrendelték a nyergelést s a hadosztály az erdőkön át dél felé folytatta a menetet. Utóvéd lett Baintner őrnagy vezetése alatt a Békéssy- és a Maasburg-század. Estefelé értük a Jarow—Przemysl-i utat, de ezen a közlekedés teljesen lehetetlen volt, mert tömve volt visszaozónló csapatokkal és vonatokkal. A tüzérséget nagynehezen majdnem kézitásával átsegítettük a hidakon, ellenben a csapat igen nagy távközökkel, egyenként szakadozva tudott előrejutni. Már teljesen koromsötét este volt, mire átvergődtünk s

utunkat Porudnó felé folytattuk. A hadosztályról és a tüzérségről semmit sem tudtunk. Huszonegy óra tájban elértük a Porudenka melletti pajtákat s azokban, tekintettel a nagy sötétségre és a szakadó esőre, a különítmény, melyhez a sötétségben Buzás Elek 3. honvédhuszárezredbeli százados százada is csatlakozott, elszállásolta magát, hogy a hajnalhasadást itt megvárja s azután csatlakozék a hadosztályhoz.

Alighogy ledőlünk, nagy kiabálás támadt, azt kutatták, hogy milyen csapat van itt s ki a parancsnok? Mikor mindezt megtudták, megjelent a hadosztály vezérkari főnöke s Baintner őrnagynak a következő tájékoztatást és parancsot adta: Az egész vonalon visszavonulunk Przemysl felé. A hadosztályparancsnok nincs tájékozva, hol vannak ezredei, csak az itt levő három századról tud. Közölte a vezérkari főnök, hogy a hadosztálytörzs előre indul, az osztály kövesse, de figyelmeztetett, hogy már csak az Armalowka Wola-i vonal az a sáv, amelyen át lehet jutni az ellenség gyűrűjén, s ha más irányban megyünk, feltétlenül ellenségbe ütközünk.

Azonnal nyergeltünk s szeptember 14-én 1 órakor koromsötétségben elindultunk. Porudnó-ba érve, az egész falut s az összes utakat annyira tömve találtuk a 16. honvédgyalozezred csapataival, hogy szinte lehetetlenség volt előre jutni. Hosszú és fáradságos munka árán — a szekereket magunk toltuk félre az útból — mégis átjutottunk a falun. Ekkor Baintner őrnagy úgy határozott, hogy — mivel az utak úgyszólván tele vannak járművekkel — iránytű után, toronyiránt megy Armalowka Wola-ra. Egy tiszt vezetése alatt el is indult egy járőr, de ez kb. egyórás menetelés után jelentette, hogy kiterjedt mocsár van előtte, azon nem tud átjutni. Erre két járőr ment ki jobbra és balra azzal a parancssal, hogy kerülje meg a mocsarat és adjon fényjeleket. Amelyik járőr előbb ért el a mocsár túlsó partjára, annak nyomában folytatjuk utunkat. Hét órára el is értük Armalowka Wola-t anélkül, hogy ellenséget láttunk volna.

Onnan utunkat folytattuk s délelőtt megérkeztünk Rudnik-ra, hol a Wolczynsky-kastélynál ebédpihenőre megállottunk. A pompásan felszerelt kastély kulcsárja nagy szolgálatkészséggel teljesítette kívánságainkat. A fáradt lovak körülállták a szérüskertben levő kazlakat és a magtárak ajtaja megnyílt a huszárok üres zabostársznyái előtt. Azután a személyes kívánságok teljesítésére került a sor. Maasburg százados palacsintát kért, Léway hadnagy fürödni akart a pompás fürdőszobában, Pintér főhadnagy a pincekulcsok iránt érdeklődött és mikor már-már mindez az elképzelhetetlen földi jó ölükbe esett, a biztosító járőrök vágatában hozzák a hírt: „Orosz lovasszázadok átlépték az alig 2 km-re levő Wisznia-folyót és előnyomulnak a kastély felé“. Baj nem történt, csak annyi, hogy Maasburg százados palacsintáját orosz tisztek ették meg, ugyancsak ők itták meg rá Pintér főhadnagy borát és utána ők fürödtek meg a Léway hadnagynak készített fürdővízben. De ha az átoknak van foganatja, alig hihető, hogy mindez jól is esett nekik.

Délután folytattuk az utat, hogy a San-on átkeljünk. A főúton levő hídon azonban nem engedtek át, mert a lovascsapatok számára az északi út, illetve átjáró volt kijelölve. Már alkonyodott, mikor ehhez az úthoz értünk. Itt is rengeteg vonat volt, úgyhogy csak kettesével tudtunk a kocsik között a hídon átkelni. Mire ez megtörtént, sötét este volt. A hadosztályról felvilágosítással szolgálni senki sem tudott. Ezért Przemysl-ben, egy nagy kertben tábort ütöttünk. Jelentkeztünk itt a várparancsnokságnál s tájékoztatást kértünk a hadosztályunkról. Egyúttal ételmet is kértünk emberek és lovak számára. A hadosztályról nem tudtak semmit, ellenben adtak egy utalványt, amelyre másnap bőven kaptunk mindent, amire szükségünk volt. Harmadnapra aztán kaptuk azt a parancsot, hogy Sospica-ra vonuljunk; itt még aznap délután egyesültünk a hadosztállyal.

A Maasburg—Békéssy-századok Pakosco-n voltak éjjelen át. Az ezred többi része — egy üteggel — a visszavonulási parancsot nem kapta meg és ezért 6 órakor Bonów-nál utóvédállást szállott meg. Később pedig, mivel a hadosztályparancsnoksággal összeköttetést szerezni nem tudott, csatlakozott a visszavonuló 4. lovashadosztályhoz és Sokola-n át Hodyena-ra vonult.

Szeptember 15. Reggel a Hodynie-n éjjelezett csoport a falutól északnyugatra levő Buczki 245-ös magaslaton készségi állást szállott meg s ebben maradt délig. Ezután bevonult Hurko-ra a hadosztályhoz. A tüzérség itt meglepő tüzével szétugrasztott egy orosz lovashadosztályt.

A Maasburg-század éjjelre a tüzérség egy részével Przemysl erődvonala mögé, Sielec-re vonult. A Dusowcze-n éjjelező csoport ezen a napon a San partját figyelte és onnan több orosz járőrt visszergetett.

Szeptember 16-án a hadosztály Sosnice, Swiete körletében gyülekezett és a San-t figyelte. Estére már az orosz tüzérség is felvonult a San mentén és lőtte a hadosztály vonalát.

Flohr alezredes megbetegedett. Az ezredparancsnokságot csécsi Nagy Imre alezredes vette át.

A hadseregek a szeptember 14-éről 15-ére virradó éjjelen általában elérték a San vonalát és szeptember 16-án folytatták visszavonulásukat a Wisloka mögé. Ide állandó esőben végrehajtott 8 napi menetel érkeztek meg. Az időjárás hideg volt, mintha november lenne. Az eső áztatta rossz utakon a járművek és a tüzérség csak lassan tudott előrejutni. A menetet sűrűn meg kellett szakítani. Ez az embereket és a lovakat is kimerítette. Hozzájárult még mindehhez a rossz táplálkozás. A lovak hátán tenyérnyi feltörések voltak, úgyhogy a századok állománya 40—60 lovasra apadt. A ló nélkül maradt huszárokból külön osztagok alakultak és ezek gyaloglásra alkalmatlan csizmájukban feltört lábakkal, málhástáskával a nyakukban vonszolták magukat a feneketlen sárban. A tiszték és legénység között vérhas-féle betegség lépett fel. Aminek következménye az állomány további csökkenése lett. A gyalogságnál ezrével maradtak le az emberek. Az utolsóként elvonuló lo-

vasság szedte össze őket és hajtotta maga előtt, hogy megmentse őket a fogságba jutástól, vagy az elpusztulástól. Ezer szerencse, hogy az ellenség a San-folyótól — mint mondtuk — csak igen erélytelenül folytatta az üldözést és a legkisebb ellenállásra azonnal megállt. Így gyalogságunknak sikerült közben mintegy 3 napi előnyt szereznie. Ennek folytán a lovasság már 17-én elhagyhatta a San vonalát.

Szeptember 17. A hadosztály 9 órakor hagyta el Sosnicza-t, hol csak Baintner őrnagy különítménye maradt utóvédként. 15 órakor ezredünk Tuligów-ra érkezett és itt pihent.

Szeptember 18-án a Maasburg-század, mint a tüzérség fedezete, Chorzów-on éjjelezett. A biztosítást és felderítést a Rokietnica-nál maradt Békéssy-század végezte. Az eső folyton szakadt.

Szeptember 19. A hadosztály folytatta visszavonulását és szeles időben 17 órakor Hadló-t érte el. Táborozás a szabadban. A felderítés és a biztosítás szolgálatát a Békéssy-századtól a Baintner-különítmény vette át. Éjjel szakadó esőben folytattuk a menetet Blazowa-ra. Az ezred, mint utóvéd, a községtől északra egy tanya mellett tábort ütött.

Szeptember 20. Pihenő. A beteg lovakat Horváth Ferenc főhadnagy parancsnoksága alatt Stryzow-on át a hátsószádba szállították.

Szeptember 22. A hadosztály 6 órakor zuhogó esőben újból útrakelt. A vonatjárművek torlódása miatt az ezred óráig ácsorgott Stryzow előtt, a Wislok hídjánál. Végre késő este, koromsötétben megérkezett Dobrzechow-ra, ahol laktáborba szállt. Itt gróf Michalowszky kastélyában végre az ezred tisztjei is hozzájutottak a régen nélkülözött pihenőhöz, tisztálkodáshoz és egyéb kulturális szükségletekhez.

Szeptember 23. A hadosztály délig pihent. Ekkor a járőrök ellenség közeledtét jelentették. A hadosztályparancsnokság a 3. ezredet és ezredünköt a Jászay-századot rendelte ki feltartóztatására. A hadosztály többi része közben 15 órakor elindult, ismét átkelt a Wisloka-n és a sötétség beálltával elérte Jazowa-t. A menetet tovább folytatni nem lehetett. A lovak befordultak a sárba és csak nagy ügyvel-bajjal lehetett talpraállítani őket. Az ezredék utászszakaszai csak egész éjjel tartó munka árán tudták valamennyire járhatóvá tenni az utat.

Szeptember 24. A hadosztály a Wisloka keleti partján, Odrzyk-on át Utrobno-ra folytatta a menetét és ott laktáborba szállt.

A hadosztályparancsnokság Léway hadnagyot 8 órakor a 41. gyaloghadosztállyal való összeköttetés megteremtésére Frysztak-on, Lubla-n át Jasló irányába küldte ki azzal, hogy tájékozódást szerezzen a gyalogság helyzetéről és arról, hogy meddig kell hadosztályunknak a Wisloka vonalát tartania ahhoz, hogy a gyalogság visszavonulása biztosítva legyen. Léway hadnagy a 41. gyaloghadosztály parancsnokságát 55 km-es menettel 16 óra táján Jasló-tól nyugatra, Szerzyny-n találta meg. Itt megvárta a hadtest éjjel beérkező és a 41. hadosztályparancsnokságnak ennek alapján kiadott intézkedését. Ennek kézhezvétele után azonnal

visszaindult és 25-én délben Moderowka-n jelentkezett előljáró hadosztályparancsnokságánál. Lévy hadnagy járőrével 28 óra alatt mintegy 90 km-t tett meg.

Szeptember 25. Hadosztályunk a 41. gyaloghadosztály visszavonulását fedezte a Wislok mentén. A gyalogság elvonulása után éjjelre Szebnie Modarowka körletébe vonult. A Wisloka-nál a Pálffy-század maradt kint felderítő szolgálatra.

A felderítő járőrök jelentették, hogy nagyobb lovascsapat estére eléri és át is lépi a Wisloka-t. Orosz lovasságot észleltek a járőrök Fryszak-nál, Leki-nél és Laczki-nál. A hadosztályparancsnokság erre a hírré 22 órakeriadót rendelt el és folytatta menetét Jasló irányába, hogy ott a gyalogság visszavonulásának fedezésére utóvédállást szálljon

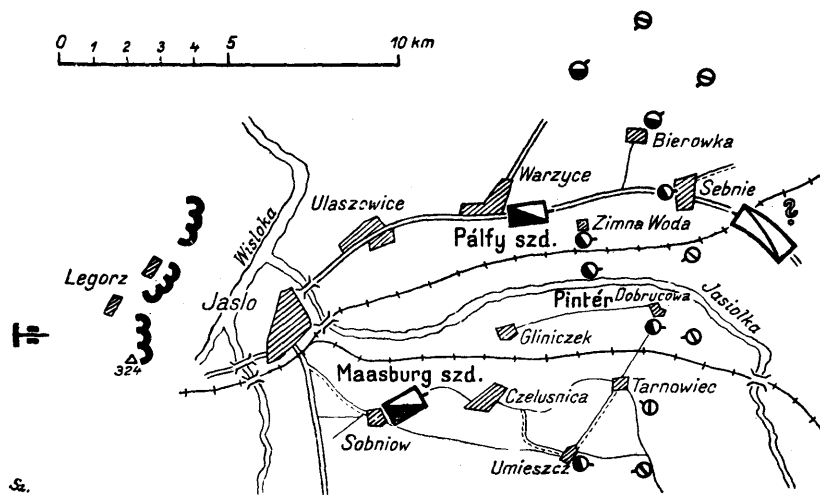
meg. Ezredünk elővéd volt. A Pálffy-század az ellenséggel a legszorosabb érintkezésben Przybowka-n töltötte el az éjszakát.

Szeptember 26. A hadosztály Jasló-nál átlépte a Wisloka-t, tűzharchoz lóról szállott és 11 órára megszállta a Wisloka nyugati partján húzódó magaslatokat.

Mivel az orosz lovasság Wisloka-tól előnyomulását csak tapogatódzva folytatta és estig még járőrei sem jelentkeztek a Wisloka-nál, a hadosztályparancsnokság éjjelre csak különítményeket hagyott kint a Wisloka mentén, a hadosztály zömével pedig éjjelre Skolszyn-re vonult. A közvetlen biztosítást ezúttal a Siedliska-nál maradt Békésszázad látta el.

4. vázlat.

Helyzet 1914. szeptember 27-én 10-30-kor.

A felderítést végző és Przybowka-n éjjelező Pálffy-század a falutól keletre már 4 órakeriadókor keveredett a Wisloka-n átkelt ellenséggel. A nagyobb erő elől 6 órakeriadókor kénytelen volt Niepla-ig visszavonulni. Ebben az új állásban két óráig tartott, majd parancsra Lubla irányába akart kitérni, de ott már egy kozákszászadot talált. Ezzel ismételt tűzharcha keveredett s végül is Zimna-wodá-ra ment éjjelezni.

Szeptember 27. A hadosztály ismét előre ment és megszállta Jasló-val szemben a vasúttól északra a Wisloka-menti magaslatokat.

A Pálffy-század a Jasló—Fryszak-i vasúttól északra eső területen végzett felderítést. A hadosztály később a Maasburg-szászadot is kirendelte Soniow-on át, a vasúttól délre eső terület felderítésére. A különítmények helyzetét 10 óra 30 perkeriadókor a 4. számú vázlat tünteti fel. Ugyancsak ki-vehetők a parancsnokoknak a felderítésre kiadott rendelkezései is.

A különítmények kb. egyszerre jutottak érintkezésbe az ellenséggel, mely ezúttal nem volt más, mint az orosz lovasság elitje: a gárda lovas-hadosztály. Tiszti járőrünknek sikerült az ellenség lovasjárőrei mögé is betekinteni és ekkor megállapították, hogy az orosz lovashadosztály

gyalogsággal és tüzérséggel megerősített főcsapata Szebnie-t érte el.

A különítmények ismételt tűzharcha keveredtek az ellenséggel, de a nagyobb erő elől kénytelenek voltak lassan visszahúzódnival a Wisloka mögé, visszavonulásuk közben az erre különösen alkalmas terepen újból és újból lóról szálltak és lesállást foglaltak el. Különösen érzékeny veszteséget okoztak meglepő tüzükkal a tetszetős alakzatokban, de még könnyelműen előnyomuló gárdistáknak Jasló-nál a Jasiolka és Wisloka hídjánál.

Ezek az aránylag kiserejű járőrök és különítmények kitűnő vezetés alatt óriási taktikai fölényrel harcoltak itt az orosz lovassággal. A különítmények egész tisztikara és legénysége kiváló teljesítményt vitt véghez ebben a csatározásban.

Külön fel kell jegyeznünk e harcok két epizódját.

A Maasburg-különítmény visszavonulása közben egy repülőgépiünk Jasló déli szegélyén kényszerleszállást hajtott végre. Maasburg százados Lévy hadnagyot kiküldte szakaszával a repülő megsegítésére. Lévy hadnagy a repülőknél levő fontos jelentést azonnal továbbította a hadosztályparancsnoksághoz, majd huszárjaival biztosította

a gépet és segédkezett, hogy a repülők újra felállhassanak. Ez egyórai munka árán sikerült is.

Ugyanekkor Pintér főhadnagy Zimnavoda-nál egy odaérkező páncélvonattal karöltve tüzzel rajtaütött egy lovasoszlopon, mely a műúton Jasló felé nyomult előre, érzékeny veszteséget okozott neki és szétugrasztotta. Később a páncélvonattal együtt visszavonult, de a Jasló-i vasúti hídnál lesállításba ment és az abból gyanútlanul előnyomuló orosz lovasságnak ismét súlyos veszteséget okozott.

A késő délutáni órákban az orosz lovasság zöme bevonult Jasló-ba és járőrei a várostól délre és északra is elérték a Wisloka-t.

A Pálffy-különítmény Jasló-nál átkelt a Wisloka-n és bevonult az ezredhez. A hadosztály ez éjjelre csak az 1. századot hagyta kint utóvédnek a nappal megszállva tartott állásban s Biecz-re vonult, hol a várostól délre zuhogó esőben új védelmi állást szállott meg.

A Maasburg-különítmény Jasló-n át már nem tudott csatlakozni az ezredhez és ezért déli irányban kitért. Az éjszakát, az ellenséggel érintkezésben, Debovec-nél töltötte. Fömmötör főhadnagy és Hermann zászlós járőreikkel ezen a napon még a Wisloka keleti partján maradtak, mert eleinte csak gyenge járőrökkel jutottak érintkezésbe s tüzelésükre ezek is visszavonultak. Később azonban az orosz lovashadosztály Jasló-tól délre is nagy darabon megszállta a Wisloka keleti partját s ezzel a két járőr visszavonulását elvágta. Emiatt a járőrök kénytelenek voltak délre kitérni és csak másnap (Hermann zászlós), illetve negyednap (Fömmötör főhadnagy) tudtak bevonulni az ezredhez.

Porubszky hadnagy szakaszával Jasló-tól északra kintmaradt a Wisloka kompjának megfigyelésére.

Szeptember 28. A hadosztály 13 órakor elhagyta Biecz környékét, átlépte a 4. hadseregnek a várostól keletre levő védelmi vonalát s estére Luzna-ra érkezett, ahol éjjelre megszállt.

A Maasburg-különítmény ezt a napot a Debovec-nél megszállott figyelőállásban töltötte. Járőrei az ellenséggel érintkezésbe léptek és megállapították, hogy a Wisloka-hoz délután az orosz lovasság mögé gyalogság is érkezett. A különítmény tüzzel megakadályozta, hogy orosz járőrök a Wisloka-n átkeljenek. Éjjelre Osobnicza-ra ment és másnap Biecz-en át bevonult az ezredhez.

A Wisloka kompjának megfigyelésével megbízott Porubszky hadnagyot Schneider zászlós váltotta fel szakaszával s tekintettel az ellenség közellétére a kompot a nyugati partra leállította.

Nem sokkal ezután lovasjárőrök jelentek meg az átkelőnél. Ezeket Schneider zászlós tüzzel szétugrasztotta. Feljebb északon azonban mégis sikerült az oroszoknak a nyugati partra átjutniok s Schneider zászlós hátában már dél felé orosz lovasjárőrök mutatkoztak. Ezek a mi járőreinket üldözték. Schneider zászlós, hogy az üldözőbe vett járőreinknek segítségére legyen, szakaszát a 12 km-re nyugatra eső terasz-szerű dombszegélyre vezette és ott harchoz fejlődte. Mindjárt alkalma is nyílt rá, hogy egy orosz lovasjárőrön, mely egyik járőrünket szorította, tüzzel rajtaüssön. Néhány negyedórai lend és nyugalom

következett és ezalatt Schneider zászlós a kukoricásban levő leplezett megfigyelőhelyéről az ellenség mozdulatait kitűnően megfigyelhette. Az eléje táruló látvány nem mindennapi volt. Az orosz gárda-lovashadosztály Jasló-n át a Wislokának a várostól délre levő vasúti hídjának irányában nyomult előre. Ezredenként hét lovas-századdal, mindegyik külön-külön egyformaszínű lovakon. Az egyik mind szürke, a másik mind sötét, a harmadik mind világos pej stb. Hasonlóképpen a hadosztály tüzéségét is ütegenként más-más színű lovak vontatták. A Wisloka partján a lovasság tüzharchoz lóról szállott és arccal délnek és délnyugatnak állásba ment. A Debovec-nél okvetlenkedő Maasburg-különítménynek — úgylát-szik — a kelleténél nagyobb fontosságot tulajdonítottak. A tüzéség a város északi szegélyén levő dombokon vonult fel. Schneider zászlós az ellenség helyzetéről az utóvéd parancsnoka útján azonnal jelentést tett a hadosztályparancsnokságnak és ettől további parancsot kért. De beavatkozására már nem kerülhetett sor. A Wisloka-n északon átkelt lovasság fellépése u. i. mind erőteljesebbé vált, úgyhogy Schneider zászlós már csak nagy nehézséggel tudott a hátában rajzó lovasjárőrökön átjutni, hozzácsatlakozott az utóvédhez és azzal együtt bevonult az ezredhez. Schneider zászlós kitűnő jelentéseért a hadosztályparancsnokságtól külön dícséretet kapott.

Az utóvéd, az 1. század mielőtt a hadosztályparancsnokság parancsára állását elhagyta volna, géppuska- és puskatűzzel árasztotta el az ellenség állását. Ez szemlátomást váratlanul érte az ellenséget és annak veszteséget okozott.

Hadosztályunk ezzel sikeresen megoldotta feladatát, mely a visszavonulással kapcsolatosan reá-háramlott. Általában a VII. és a XI. hadtest visszavonulását fedezte. Eközben főleg a különítmények és járőrök vívtak az ellenséggel érdemleges harcokat, melyekkel a célt mindig el is érték. Az ellenséget hosszabb-rövidebb ideig tartó megállásra kényszerítették és ezzel biztosították a gyalogság, a tüzéség és a vonat elvonulását, illetőleg az új védelmi állások megszállását.

Szeptember 29. Utazómenet jeges esőben Lipniczka-ra, ahol végre pihenő várt reánk. 17 órára az igen szétszórtan épült faluban, minden ló fedél alá került.

Mielőtt a pihenőnapok eseményeit leírniok, egy bravuros portyázásról kell még beszámolnunk:

Szeptember 28-án a hadosztályparancsnokság Pintér főhadnagyot 24 önként jelentkező huszárral portyázásra küldte Jasló irányába. A régi híres huszárportyázások jutnak eszünkbe, ha Pintér főhadnagynak erről a portyázásról szóló beszámolóját olvassuk. Simonyi, Hadik huszárjainak vére nem vált vízzé s ma is ott csörgedezik a hajdusági, szabolcsi és bihari ivadékok ereiben! De hallgassuk meg Pintér főhadnagyot:

„15 órakor indultam el szakadó esőben Jasló felé. Már szürkülni kezdett, mikor Siedliska-tól keletre a 317-es magaslatra értem. Itt észrevettem, hogy az ezel szembenlevő 324-es magaslaton orosz tábori őrs áll. Huszáraimat lóról szállattam és tüzzel rajtaütöttem az oroszokon. Tüzelésemre a Jasló-n levő egész lovasságot riadóztatták. Nem-

sokára egy erősebb osztag nyomult előre állásom felé. Mivel nem volt céloom, hogy komolyabb harcba keveredjem, huszárimmal lóra ültem és éjjeli szállásra Slawecin-re mentem.

29-én kora hajnalban ismét előnyomultam. A műúton Trzenica déli szegélyén egy orosz lovas-századot találtam, mely minden biztosítás nélkül táborozott. Észrevétlenül megközelítettem, szakaszomat lóról szállattam és karabélytűzzel árasztottam el a századot. Az oroszok a sebesülteket és azok lovait otthagyták és Jasló felé elvágattak. Ezután már nem a műúton nyomultam előre, hanem bevettem magam a műúttól északra eső dombos területre, mely különösen alkalmas volt rajtaütésszerű fellépésre és a gyors megugrásra. Sikerült is Legorz-nál a hídrőrségen rajtaütnöm, itt az emberek holtan vagy sebesülten, de egytől-egyik elestek. Jasló-ban természetesen megint riadó volt. Egyelőre Jareniewka mellett az erdőben figyelőállásba mentem és mint a pók lestem az áldozatot. Közben déli irányból egy lovas-század érkezett Jareniewka-ra s egész nap, sőt éjjel is ott maradt. Emiatt kénytelen voltam (alig 500 lépésre tőle) figyelőállásomon tétlenül maradni.

30-án délben ez az orosz lovas-század dél felé elvonult, mire előbújtam rejtekhelyemről és megint csak a Legorz-i híd felé mentem. Éppen négy orosz vonatjármű jött át rajta és Jareniewka felé tartott. Megvártam míg a dombok mögé kerülnek, elhatároztam u. i., hogy ott megrohazzuk őket, az ellenálló kísérő katonákat levágjuk, a többit pedig foglyul ejtjük. Minden pontosan úgy történt, ahogyan terveztem. A szekereken lőszer és élelem volt, amit a Jareniewka-nál állott lovas-századnak szántak. A foglyokat és a zsákmányt Opacie-ra vittük, ott pihentünk és a lovakat is megettük.

Október 1-én egy Landwehr ulánus-század óvakodott a major felé. Boldogan vette át tőlem a zsákmányt és foglyokat. Ezek különben nekünk csak terhet jelentettek.

Ezután megint előre mentem a Wisloka-hoz és a szürkületben az Ulaszowice-i kastélyt, ahol parancsnokságot sejtettem, lövetni kezdtem. Mint később megtudtuk, a kastélyban Radimirow orosz tábornok volt elszállásolva törzsével együtt. Tüze-lésemre azután, lóháton kelet felé elmenekült.

Az oroszokat úgylátszik felbőszítette okvetetlenkedésem, mert csakhamar minden irányból gyalogos és lovasosztásokat láttam előnyomulni. Ezek elől azonban még idejében megugrottam és Opacie-n, Slowecie-n át Skoliszni-re mentem éjjeli szállásra.

2-án hadseregeink támadása elől az oroszok megkezdték visszavonulásukat. Szakaszommal azonnal előnyomultam a műúton s elsőnek értem be Jasló-ba. Az utóvédet innen tüzzel elkergettem és a templom tornyára tűzött orosz zászlót magamhoz vettem. Itt ért utól az ezredparancsnokság parancsa, melynek értelmében másnap Lipnicka-ra kellett bevonulnom. Veszteségem: egy huszár (sebesült) és egy ló.

Ezalatt az ezred Lipnicka-n pihent. Kolerás megbetegedések miatt az egész hadosztály zárlat

alatt volt. Ez az oka annak, hogy hadseregeink közben megindult támadásában nem tudtuk azonnal résztvenni és csak később csatlakoztunk ahhoz. A pihenőre, melyet október 8-ig meghosszabbítottak, valóban nagy szükségünk volt. A fáradság, a sok nélkülözés és a rossz időjárás az embert és a lovat egyaránt igen megviselte. A századok létszáma ekkor átlag 60 lovas volt. A pihenőt felhasználtuk elsősorban a vasalás és a nyeregfelszerelés rendbehozatalára. A rendszeres táplálkozástól az emberek és a lovak is rövidesen új erőre kaptak. A tisztek Neu-Sandez-ből beszereztek a haditapasztalatok megkívánta szükségleteiket és pótolták a hiányzókat. Hiszen többen voltak, akiknek egész felszerelése még Lemberg-nél elveszett. No, és végül alkalom nyílt a megbeszélésre, tapasztalatok kicserélésére és a végnélküli levélírással, melyben ezer kéréssel és kérdéssel ostromoltuk meg otthonmaradt szeretteinket. Az esős, havas napok különben elég egyhangúan teltek és csak politikai események és a többi harctérről érkező hírek adtak kisebb-nagyobb izgalomra okot.

Október 1. Ezen a napon kaptuk az első postát hazulról. Amerre ment az ember a szálláskörletben, mindenütt hazai híreket olvastak és rózsaszínű levelezőlapokat írtak.

Flohr alezredes visszaérkezett és átvette az ezredparancsnokságot.

Az orosz offenzíva Galiciában végső óráit élte.

Október 2. Az Aostai herceg nyílt levélben kijelentette, hogy Olaszországnak elemi kötelessége a központi hatalmakkal szemben, hogy semlegességét megőrizze.

Bratianu román miniszterelnök kijelentette, hogy míg ő áll a román kormány élén, Románia nem lép ki semlegességéből.

Az időjárás változatlanul hideg és esős volt. Az utak járhatatlanok.

Október 4. Hadseregeink megkezdték előnyomulásukat.

Az oroszok betörték Mármarosba. Határvédő csapataink kénytelenek voltak visszavonulni Hosszúmezőig.

Október 7. Csapataink a Mármarosba betört oroszokat megverték és Nagybocksóig szorították vissza. Ezekben a harcokban a lengyel önkéntesek is résztvettek. Az elmenekült közigazgatási hatóságok helyükre visszatértek.

Az oroszok az Uzsoki-szorosban is véres fejjel kénytelenek voltak visszavonulni.

Október 8. Utolsó pihenő nap.

A németek megkezdték Antwerpen várának ostromát.

Az oroszok Przemysl vára ellen újabb rohamot intéztek.

Lehullott az első hó. Csak növelte a sarat és az utak járhatatlanságát.

A hadosztály menetkészen várta az indulási parancsot. Ismét harcba szólították és ezúttal alig egy hónap alatt ismét bejárta fél Galiciát, később pedig Orosz-Lengyelország jó részét is.

A San- és a Visztula-menti őszi hadjárat.

Előnyomulás a San, majd Iwangorod felé. — Visszavonulás. — Utóvédharcok Andrzejew-nél és Lipskó-nál. — A visszavonulás folytatása Krakko környékére.

Előnyomulás a San, majd Iwangorod felé.

1914 szeptember közepéig a szembenálló erők első nagy mérkőzése mindkét főhadszíntéren megtörtént. Nyugaton — mint tudjuk — az volt, hogy a Marne-i csata elveszett s a németek így a kívánt döntést nem érték el. Keleten az oroszok Galícia legnagyobb részét elfoglalták és további előnyomulásuk útjában csak a megtizedelt hadseregeink állottak. Nem változtatott ezen a kedvezőtlen helyzeten a németeknek Kelet-Poroszországban elért szép sikerei (Tannenberg, Angerburg) sem.

A szeptember közepén kialakult hadihelyzet mégis a központi hatalmak hadvezetőségének biztosította a kezdeményezést.

Az első kérdés, melyben határozni kellett az volt, maradjon-e továbbra is a nyugati hadszíntér a főhadszíntér, vagy most már Oroszországot tekintsük főellenségnek és ez ellen keressük első-sorban a döntést?

Falkenhayn, a német vezérkar új főnöke, továbbra is nyugaton akarta a döntést elérni és ezért minden erőt ide szállíttatott. Az osztrák-magyar haderőre tehát továbbra is az a feladat várt, hogy az oroszot lekösse és távolítsa a Monarchia és Németország belső területétől.

Hogy ezt a feladatát biztosabban megoldhassa, a német hadvezetőség a keletporoszországi győzelmes hadvezérnek, Hindenburgnak vezetése alatt egy hadsereget (9.) vonultatott fel az osztrák-magyar haderő északi szárnyán. Ennek felvonulása szeptember 27-én már be is fejeződött. Az oroszok előnyomulása ez időben — mint láttuk — ha lassan is, de folytatódott.

A hadműveleti terv az volt, hogy az osztrák-magyar hadseregek Tarnow—Grybow vonalában feltartóztatják az előnyomuló oroszokat, miközben a német 9. hadsereg a Visztula északi partján előnyomul, majd déli irányba bekanyarodik, a Santól nyugatra előnyomuló oroszokat oldalba támadja és ezekre döntő csapást mér.

A hadműveleti terv azonban ilyen formában nem valósult meg, aminek oka az oroszok magatartása volt. Az orosz hadvezetőség u. i. a Galiciában működő seregének legnagyobb részét már eleve Przemysl várának ostromára alkalmazta s ezzel — mint mondottuk már — hadseregeink számára egyenesen biztosította a zavartalan visszavonulást és az erőgyűjtést. A lemergi csaták megviselték ugyan haderőnket, de korántsem jelentettek számára döntő csapást. Így eisz pillanatban érthetetlennek látszik, hogy az orosz hadvezetőség szeptember végén nemcsak beszüntette az üldözésre rendelt orosz 9. hadsereg előnyomulását, hanem azt a San felé hátra rendelte. Az orosz hadvezetőségnek ez az elhatározása Franciaország kívánságára fogamzott meg. Nyugaton ugyanis Falkenhayn vezérkari főnök elhatározásából a néme-

tek újabb súlyos harcokba kezdtek. A franciák azt kívánták, hogy helyzetük enyhítésére Oroszország nagyobb erővel forduljon a németek ellen és igyekezék Németország lengyellakta területét elfoglalni, hogy a németek kénytelenek legyenek ennek védelmére a nyugati hadszíntérről nagyobb erőt elvonni. Azt remélték, hogy ezzel a francia hadsereg a németek nyomásától tehermentesül. Nikolajevics nagyherceg eleget akart tenni ennek a kívánságnak és elhatározta, hogy az orosz haderő nagy részét Galiciából Iwangorod és Varsó irányába tolja el és onnan a Visztula balpartján Németország ellen tör előre. Ez az oka annak, hogy a csapataink üldözésére rendelt orosz 9. hadsereg szeptember végén a Wisloka-tól visszafordult a San felé. De ez — mint mondottuk — felborította Conrad hadműveleti tervét is. Conrad ebben az új helyzetben az osztrák-magyar hadseregeket támadásra rendelte előre, mégpedig az 1., 4. és a 3. hadsereget Przemysl-től északra, a San-folyó irányába, a 2.-at pedig Przemysl-től délkeletre, a San mentén álló oroszok délről való átkarolására. Ezzel egyidejűleg a német 9. hadseregnek a Visztula északi partján kellett előnyomulnia, hogy a San torkolatánál oldalba kapja és felgöngyölje az oroszokat. Mivel a kezdeményezés a mi hadvezetőségünk kezében volt, Nikolajevics nagyherceg nem valósíthatta meg szándékát és ahelyett, hogy a franciák óhajának megfelelően Varsónál Németország ellen nyomult volna előre, kénytelen volt a német 9. hadsereg ellen fordulni.

A haditervnek megfelelőleg hadseregeink október 4-én megkezdték előnyomulásukat és október 9-én általában elérték a San mentén álló oroszok vonalát.

Október 10. és 20. között elkeseredett harc folyt a Visztula és a San mentén, valamint Chyrow-nál.

Október közepe után kezdett az oroszoknak Varsóból kiinduló támadása kibontakozni. Ezzel Hindenburgnak a San-menti harcokba átkarolólag beavatkozni szándékozó hadserege szállt szembe.

Október 28. és november 2. között dőlt el végleg a szóbanforgó hadjáratban kifejlődött Varsó-i, Iwangorod-i, Opatowka-i, San-menti és Chyrow-i csaták sorsa. A nagyobb orosz erő elől hadseregeink az egész vonalon visszavonulásra kényszerültek. Látszólag tehát a háborúnak ez a szakasza sem hozott győzelmet a központi hatalmak hadseregei számára. De az osztrák-magyar hadseregek feladatukat ezúttal is teljes sikerrel oldották meg, mert hiszen megakadályozták azt, hogy az oroszok akár Németország, akár a Monarchia belsejébe behatoljanak és kemény csatában súlyos veszteséget okozva nekik, tervszerűen lekötötték az egész orosz haderőt. Felesleges hangsúlyoznunk, hogy ezekben a harcokban megint csak leginkább

a magyar csapatok vitézsége és hősiessége tündökölt, különösen Przemysl-nél.

Hadosztályunk ezúttal csak a hadjárat utolsó szakában jutott komolyan szóhoz. Előbb a San-nál küzdő hadseregek mögött mint tartalék várta az alkalmat arra, hogy az esetleg elért sikert teljessé tegye. Később az oroszoknak Varsóból és Iwangoródból kiinduló támadása erre a területre szólította, hol azután már megint csak a visszavonulás fedezésének szomorú feladatát kapta.

Október 8. Az utolsó pihenőnap Lipniczkán.

Október 9. Utazómenet hideg, szeles időben Tuchow környékére. Ezredünk Bruzyn és Bistuszova körletében töltötte el az éjszakát. Menetteljesítmény 38 km. Útközben találkoztunk az első pótlással, mely azonban csak napok mulva vonulhatott be az ezredhez. Tuchow-on kolera dühöngött.

Október 10. Utazómenet szakadó esőben Tarnow-on át Pilzno-ra. Menetteljesítmény 42 km. Ezen a területen már voltak előttünk oroszok. Este hírt kaptunk Antwerpen elestéről; ez örömmel, bizakodással töltött el mindenkit.

Október 11. Utazómenet Ropczycze környékére szakadó esőben. Menetteljesítmény 28 km. Éjjeli szállás Witkowice-n. Útközben az utak mentén temérdek döglött lovat láttunk. Egy 10 km-es útszakaszon 111-et számoltunk meg.

Hírt kaptunk Károly román király haláláról. Ez az egész Monarchiában általános és mély részvétet keltett. Köztudomású volt u. i., hogy a király a hármasszövetség rendíthetetlen híveként, nagy tekintélyével gondosan védte országa semlegességét.

Portugália hadat üzenet Németországnak.

A San mentén nagyobb csata kezdődött.

Október 12. Utazómenet Rzezów-ra. Menetteljesítmény 26 km. Az eső állandóan szakadt, az utak hihetetlen rossz állapotban voltak. Sokszor kénytelenek voltunk az útról letérni és a terepen, házak között menetelni. Rzezów-on a lovassági laktanyában kaptunk szállást. A lovak itt kb. 2 hónap óta nem élvezett elszállásolásban részesültek. Öröm volt nézni a huszárok boldogságát, midőn bekötötték lovaikat és lázas csutakolással juttatták emlékezetükbe szép békeéletüket.

A Rzezów-i pályaudvaron bőségesen elláttuk magunkat. Volt itt minden, ami csak kellett: zab a lovaknak, kenyér, szalonna, rum és szardínia az embereknek.

Október 13. Utazómenet szakadó esőben Lancut-on át Sonina-ra. Menetteljesítmény 22 km. Útközben a San mellett folyó nagy csata sebesültjeivel és nagy fogolyszállítmányaival találkoztunk. Sonina-n laktáborba szálltunk. A lakosság azt állította, hogy az oroszok sietve menekültek előnyomuló csapataink elől. Különösen félték a huszároktól, akiket négykezű ördögöknek neveztek. Itt ért bennünket Ő Felsége üdvözlő távirata, melyet a győzelmesen előnyomuló hadseregekhez intézett.

Október 14. Mint a 4. hadsereg tartaléka Sonina-n pihentünk. Jaroslau-nál szakadatlan tartott az ágyúzás. Estére végre elállt az eső. A hadseregek mögött csellegő orosz katonák összefogdosá-

sára a hadosztályparancsnokság járőröket rendelt ki. Ezredünktől Pintér főhadnagy ment ki.

Október 15. Pihenő. Samarjay százados parancsnoksága alatt beérkezett az első pótlás. Őt tiszt: Samarjay százados, Horváth Ferenc főhadnagy, Babó, Létay hadnagyok, Kalandra zászlós és 120 lovas. Samarjay százados a 2. század parancsnokságát ismét átvette. Az idő szép tiszta volt. A San mellől szünetnélküli ágyúzás hallatszott.

Október 16. Pihenő. A pótlás szétoztása a századok között. Létszámrendezés. A hadosztály készen állt arra, hogyha Jaroslau-nál csapatainknak sikerül a San-on átkelniük a siker kiaknázásában segítségükre legyen. Az idő derült volt.

Október 17. Pihenő. Az ezred Nadányi hadnagy parancsnoksága alatt 110 ló nélkül maradt huszárt ad át a hadosztályparancsnokságnak, amely azokat munkásosztagokba osztja be. A hadosztály legénységét kolera ellen beoltották.

A San-menti csata október 10-től változatlan heveséggel szakadatlanul tartott. Október közepén indult meg az oroszok támadása Varsóból, mire a Hindenburg vezette német 9. hadsereg ahelyett, hogy a San-nál ellentálló oroszok hátaiba bekanyarodnék, ennek a támadásnak kivédésére északnak fordult és észak felé tolódott el. 1. hadseregünk legnagyobb része emiatt a Visztula északi partjára került és a németekkel együtt (Gallwitz tbk. csoportjával) az Iwangorod-nál és attól délre átkelni akaró oroszokkal szállt szembe. A 2. hadsereg október közepétől kezdve Przemysltől délre, Chyrów-nál vívott elkeseredett harcot.

Ezekben a harcokban különösen a német 9. hadsereg került ismételten válságos helyzetbe, mert az oroszok nemcsak arcban, hanem északról átkarolólag is megtámadták. Conrad Hindenburg megsegítésére újabb és újabb erőt dobott a Visztula északi partjára. Ezzel természetesen a San mentén harcoló erő északi szárnya meggyengült. Mivel pedig gyalogság már rendelkezésre nem állott, tartalékként hadosztályunkat tolták el északra, majd a Visztulán át Iwangorod felé.

Október 18. Hadosztályunkat az 1. hadseregparancsnokságnak rendelték alá. 8 órakor indulás és menet Lancut-on át Trzebiczka-ra (24 km.). Útközben láttuk a 42 cm-es mozsarakat.

Október 19. Menet Sokolow-on, Ranizaw-on, Korabin-án át Bojanow-ra (40 km.). Hazulról postát kaptunk.

Október 20. Bojanow-tól északra készülségi állás 14 óráig, majd menet Krawcze-ra. Az idő változatlanul derült volt.

Mackensen tábornok a csatát Varsónál félbeszakította és az oroszok átkaroló támadása elől az éj folyamán csapatait észrevétlenül hátrább vitte.

Az orosz hadvezetőség Iwangoródnál is támadást rendelt el. Csapataink ez elől visszavonultak. A terv az volt, hogy utat engednek nagyobb orosz erő átkelésének, majd ennek oldalába esnek.

Október 21. Hadosztályunk tartalék Krawcze-n. A hadosztály tüzérségét a San-hoz rendelték a Rudnik-nál átkelt oroszoktól szorongatott csapataink megsegítésére. A tüzérség ettől kezdve heteken át távol maradt a hadosztálytól és az elkövetkező harcokban bizony nagy hiányát éreztük.

Hírt kaptunk arról, hogy Stryj-t, Kőrösmezőt, Szeret-et és Czernowitz-ot csapataink visszafogalták.

Október 22. Az 1. hadsereg (Dankl) megkezdte ellentámadását az Iwangorod-nál átkelt oroszok oldalába, de ez csak részletsikereket eredményezett.

Hadosztályunkat a Visztula északi partjára rendelték. Menet Ostrowek-re, ahol bőséges felvételezés történt. 17 órakor Sandomierz-nél a hadihídon átkeltünk a Visztulán. Itt léptünk először orosz területre. Ez ünnepélyes alkalommal báró Nagy Gyula tbk., hadosztályparancsnok kardot rántott, mire a hadosztály egetverő „Éljen!” kiáltásban tört ki. Felejthetetlen látvány volt a lenyugvó nap vörös lángtengerében a kardját, csákóját lengető, hatalmas lovastömeg. Késő este elértük Lukowa-t (32 km.) s ott töltöttük el az éjszakát.

Október 23. Az oroszoknak sikerült Nowo Alexandria-nál is átkelniök a Visztulán. Az észak felé előnyomuló 1. hadsereget itt oldalba kapták.

Hadosztályunk folytatta menetét északi irányban. Útközben bosnyák ezreddel találkozunk, mely kitörő lelkes örömmel üdvözölte a „vörös ördögöket”.

Útközetmenet Tarlow-ra, ezredünk utóvéd. Tarlow-nál készülségi állás 16 óráig. Majd folytattuk a menetet Długa Wola-ra, ahol éjjelre megálltunk (45 km.).

Október 24. A hadosztály H. H. Daniszow-nál gyülekezett és innen folytatta menetét Lipskó-ra.

Itt 9 órakor ezredünk azt a feladatot kapta, hogy Chotcza és Solec között a Visztula partján figyelőállást szálljon meg és az átkelést esetleg megkísérlő oroszokat vesse vissza. Flohr alezredes, ezredparancsnok az I. osztály részére a Chotcza—Boiska közötti, a II. osztály részére ettől délre a Jolec-ig terjedő szakaszt jelölte ki.

Az I. osztály elővédje (Békéssy-század) Bialobrzezi-n kisebb orosz gyalogsági erőt talált, melyet rövid tűzharc után a Visztulán átkergetett.

Alig szállta meg az ezred a fenti vonalat, orosz gyalogság csónakokon meglepetésszerűen át akart kelni a folyón, de az ezred megghiusította a vállalkozást.

Délután és éjjel a folyó két partján álló felek gyengébb tűzharcot vívtak. Lovasjárőreink északi irányban Lucina-ig barangoltak el, a századok között sűrű járőrmenetek tartották fenn az összekötetést.

Október 25. Az ezred 16 óráig (II. osztály), illetve 18 óráig (I. osztály) maradt állásában, akkor felváltotta a bosnyák 4. ezred. Ezredünk Bialobrzezi-nél gyülekezett és éjjeli szállásra Tymienicza-ra vonult, ahová késő éjjel érkezett meg.

A biztosítást végző osztagok a hajnali szürkületben egy lovasjárőrt vettek észre, amint a falu kertjein át északkelet felé vonult. Első pillanatban azt hitték, hogy huszár felderítő járőrt látnak. Az egyik tábori őrsparancsnok egy lovaszt küldött a járőr felé, érdeklődjék meg, ki a járőr parancsnoka és hová megy? Ez a lovas, még mielőtt elérte volna a járőrt, hirtelen hátravágtázott és jelentette, hogy kozákjárőrrel van szó. Azonnal löni kezdtek

rá, mire a kozákok észak felé elvágtáztak. Mint később megállapítottuk, ez a kozákjárőr velünk együtt töltötte el az éjszakát a falu egyik szérüs-kertjében. Mivel koromsötétségben értünk a szálláskörletbe, nem vettük észre, vagy fel sem tűnt, hogy ott más lovak is voltak.

Ebből a kis epizódból és a hajnali lövöldözésből, valahogy megérezte, hogy ezredünkre nem közönséges nap virradt. És valóban ez és a következő napok, bár fájdalmas veszteséget hoztak, ezredünk történetének mégis legnagyobb napjaivá váltak. Olyan napok ezek, melyeket nemcsak az elesett és sebesült huszárok kiömlött vére, hanem a szépen vezetett, hősiesen megvívott és sikerrel koronázott harcok tettek örökké emlékezetessé.

Visszavonulás. Utóvédharcok Andrzejew-nél és Lipskó-nál.

Október 26-án a Dankl-hadsereg az orosz 4. és 9. hadsereg átkaroló támadása elől délnyugati irányban Opatów—Kielce vonalába visszavonult. Új feladata az volt, hogy az oroszokat ebben a vonalban mindaddig feltartóztassa, míg a déli szárnyon sikerrel küzdő 2. és 3. hadsereg döntő győzelmet arat. De a Dankl-hadsereg visszavonulása következtében a német 9. hadsereg déli szárnya is veszélybe került. A Varsó felől előretörő nagyobb orosz erő igen szorongatta. Ezért október 27-én Hindenburg is elrendelte a visszavonulást.

Mint gátját szakító, megduzzadt folyam, ömlött visszavonuló csapataink nyomába az orosz, ki nek ezek nem tudtak ellenállani Opatów—Kielce vonalában sem.

Hadosztályunk feladata ezúttal is a visszavonulás fedezése volt. A hadosztályparancsnokság az ezredeket Przylek-nél gyülekeztette.

Ezredünk 8 órakor Tymienicza északi szegélyéről Siekierka irányába indult el, a hadosztály többi ezredei után. Itt a lakosság annyira ellenséges érzületű volt, hogy az átvonuló csapatokra lőtt a házakból, ennek a lövöldözésnek az 5. honvédhuszárezredtől két huszár áldozatul is esett.

Megtorlásra azonban nem volt idő, mert amint az ezred Siekierka-t elérte, a felderítésre kiküldött járőrök jelentették, hogy keleti irányból a Visztula felől orosz lovasság nyomul előre.

Erre a hírre Czitó tábornok, dandárparancsnok ezredünket tűzharchoz lóról szállva, Andrzejew irányába előnyomulásra, illetve támadásra rendelte. Flohr alezredes, ezredparancsnok kérésére Czitó tábornok az ezredparancsnokokra bízta, hogy gyalog vagy lóháton kezdjék-e meg az előnyomulást.

A parancs vétele után Flohr alezredes azonnal intézkedett a harcfelderítésre. Előljáróként Porubszky hadnagyot rendelte ki szakaszával. A századoknak ezt ügésben, oszlopban, többszörös fejlődési távközzel kellett követniök, mert ebből az alakzataból lehetett akár lóháton. akár tűzharchoz lóról szállva gyalog felfejlődni s az ellenséggel harc babocsátkozni.

De a harcjárőrök és az előljáróór elől az orosz lovasjárőrök harc nélkül visszavonultak. Járőreink

ügetésben követték őket. Andrzejew nyugati szélénél azonban igen erős puskatüzet kaptak, mely elől kénytelenek voltak elváltani. Az élénk tüzelésre az I. osztály Baintner őrnagy parancsára az erdő leple alatt vágóban délkeleti irányban letért és az erdő szegélyén a domb mögött tűzharchoz lóról szállt. Később jobbszárnyon a Maasburg-, középen a Samarjay-, balszárnyon a 3. ezred géppuskás osztagával megerősített Békéssy-század gyalogtámadással az Andrzejew szegélyén álló ellenség oldalába tört. Kelet felé a közvetlen biztosítást Lévay hadnagy látta el gyalogszakaszával. Flohr alezredes a II. osztályt egyelőre tartalékként lóháton az erdőben tartotta, Porubszky hadnagyot pedig szakaszával a Lucina-patak déli partján keleti irányba rendelte előre azzal, hogy felderítést végezzen és biztosítsa az ezred hátát.

Ez volt az első komoly ütközet, melyet gyalogság ellen lóról szállva megvívunk. A lóról szállt huszárok parancsnokaik vezetése alatt vörös nadrágban, panyókára vetett mentével, karddal oldalukon, ásó nélkül, 70 tölténnyel megterhelten bátran nyomultak előre az időközben egyre erősödő és a falu déli szegélyét is megszálló orosz gyalogság ellen. A harc, bár azt magasabban fekvő és részben fedett állásban védekező ellenséggel vívtuk meg, mégis a huszárok győzelmével végződött. A kitűnő célpontot nyújtó huszárok soraiban az ellenség tüze ugyan súlyos veszteséget okozott, de a vörös ördögök támadásának lendületét nem törte meg. Az ellenséget 500—600 lépésre megközelítették s a széles arcvonallal végrehajtott, főleg a jobbszárnyon átkarolásra kifejlesztett támadásra az oroszok nemcsak előnyomulásukat szüntették be, hanem a falu szegélyéről is hátrább húzódtak. Amikor Flohr alezredes ezt látta, a tartalékban álló II. osztályból az 5. és a 6. századot lóháton előre rendelte. Ezeknek a századoknak sikerült is betörniök a faluba, ahol azután a szó szoros értelmében a házakat egymásután felgyújtották és a falu nyugati részéből kifüstölték az oroszokat. Ennél az előretörésnél különösen kitüntette magát Baló hadnagy és Balogh Lajos szakaszvezető.

A harc már kb. 2 órája tartott. A veszteség igen tekintélyes volt. Olsawszky főhadnagy súlyosan, Maasburg százados könnyebben sebesült meg és már vagy 30—40 huszár feküdt a domboldalon szétszórta az előnyomulás területén. Nem is tudtuk, halottak-e vagy sebesültek.

12 óraker az ütközet menete kedvezőtlenül fordult. Az eredetileg kb. egy zászlóalj-erejű ellenség (egy gyalogezred elővédje volt) fokozatosan erősödött. Ismét előnyomult, a falu szegélyét visszafoglalta és onnan a 6. és az 5. századot elűzte. Ezek visszatértek az erdőbe, kiindulási helyükre. A huszárok nem győzték lelőni a sűrű rajvonásban előrehajszolt oroszokat. De egyszerre itt is, ott is elhangzott a kiáltás: „nincs több töltényem!!!“. Közben az ellenség tüzérése is felvonult. Szerencsére egyelőre csak a vezetékllovak és a tartalék sejtett helyét lőtte. Ugyanekkor a Lucina-patak déli partján felderítő- és biztosítószolgálatot végző Porubszky hadnagy is jelentette, hogy orosz

gyalogság nyomul előre a patak déli partján harcoló huszárok háta mögé.

Mindezt betetőzte az, hogy a vezetékllovakat váratlanul puskatüz érte Kijanka irányából. Szerencsére itt nem volt komolyabb veszély. Rövidesen kiderült u. i., hogy az 5. honvéd huszárezrednek a Lucina-pataktól délre előrendelt részei orosz lovasságnak nézték a vezetékllovakat és tüzelni kezdtek rájuk. A kellemetlen és hamarosan eloszlott félreértés folytán szerencsére nem volt veszteség.

Ebben a kritikus helyzetben Flohr alezredes elrendelte a harc félbeszakítását.

Az ellenség egyre erősödő tüzelése közben a századokat és szakaszokat egymásután vonták ki a harcból. Ezek lóra ültek és vágóban igyekeztek kijutni az ellenség tüzéből. Utolsónak a jobbszárny-század, ezen belül Lévay hadnagy szakasza hajtotta végre a visszavonulást. Ez kedvező, bár igen veszélyes helyzetében oldalozó tűzzel jól tudta az oroszok előnyomulását hátráltatni és ezzel a lóraszállást és visszavonulást az alig 600 lépésre levő ellenség előtt biztosítani. A szakaszból különösen Czérna szakaszvezető és Fábán tizedes tüntették ki magukat. De az összes huszárok kiváló teljesítményt vittek véghez. Annyira elkapta őket a harci láz, hogy ismételt parancsra is csak akkor szakították a harcot félbe, mikor már a Lucina-patak déli partján előnyomuló ellenség a hátukba került.

Erre következett az ütközet válságosabb része! Az ellenség u. i. a Maasburg-századnak Pintér főhadnagy parancsnoksága alatt az erdő szegélyén álló vezetékllovakat kb. 700—800 lépésnyire megközelítette. Lévay hadnagy szakasza harc közben a vezetékllovaktól kb. 3—400 lépésre keletre sodródott el. A vezetékllovaknál az egyre erősödő tüzérése tűz és a fákon pattanó puszkagolyók robbanása okozta zaj az emberek és a lovak idegeit egyaránt próbára tette. Az egyenként hátrafutó huszárok alig bírtak felkapaszkodni az ideges lovakra, mert ezek látva a hátrafelé vágatókat, nem akartak állani. Egy-két lóról a nyereg lóraszállás közben lefordult; ezek a lovak hátukon a huszárokkal, oldalukon a lelógó nyereggel vágóztak hátrafelé. Mindenki ideges volt, kapkodott és kiabált. Csak növelte a zavart az, hogy 400 lépésnyire Lévay hadnagy szaladt hátra embereivel! A vezetékllovaknál azonban szerencsére két olyan ember akadt, akik csodálatos hidegvérrel és erélyvel nemcsak Lévay hadnagy szakaszát mentették ki ebből a veszélyes helyzetből, hanem az összes sebesülteket is. Ami itt ekkor pillanatok alatt lejátszódott, érdemes a megörökítésre. A vezetékllovaknál levő és közben lóraszállt huszárok u. i. Pintér főhadnaggal és Vadkerti törzsrőmesterrel élükön a lovakat egyenként vágóban a sebesültekhez és Lévay hadnagy szakaszának emberei elé vezették. Az oroszok nem tudták mire vélni a szembe vágató vezetékllovakat és a látvány annyira meglepte és megzavarta őket, hogy eleinte még tüzelni is elfelejtettek. Csak midőn észrevették, hogy a gazdátlan lovak egymásután lovaszt kapnak, jött meg a „szavuk“ és vették heves tűz alá az erdőben vágóban eltűnő lovasokat.

Az erdő fái azonban mint óvó függöny fedték el a huszárokat és ezzel véget vetettek a véres színjátéknak.

Az ezred ismét Siekierka-nál gyülekezett, honnan a kötelékek gyors rendezése után átkelt a Lucina patakon és annak déli partján ismét állásba ment, hogy a sebesültek elszállítását és az ütközetvonal elvonulását biztosítsa.

A felderítésre kiküldött járőrök mindenünnen azt jelentették, hogy az ellenség a Visztula felől nyugati irányban előnyomul. Erre a hadosztályparancsnokság elhatározta, hogy éjjelre a Rzanka-patak mögé, Ciepielow környékére visszavonul. A laktábort ezredünk biztosította, mégpedig Baintner őrnagy parancsnoksága alatt a 2. és a 3. század Rekowka-nál, az 5. és a 6. század a Swiesielice-től nyugatra eső területen. Az 1. és a 4. század készültségben Ciepielow-nál maradt.

A Baintner őrnagynak felderítésre észak felé küldött járőrei a m. kir. 13. gyalogezred részeivel találkoztak. Ezek a huszárjárőrök vezetésével a hajnali szürkületben a Rzanka-pataknak ezredüktől biztosított átjáróin át déli irányba vonultak el.

Az éjszaka nyugodtan telt el. Ellenség csupán Swiesielice-nél mutatkozott. Itt rajtaütött a híd közvetlen biztosítására rendelt alvó bosnyák szakaszon és azt felkoncolta. Déli és nyugati irányban azonban előnyomulni nem tudott, sőt az 5. és a 6. század rövid tűzharccal a patak északi partjára kergette vissza.

Ezredünk Andrzejew-nél vívott harcát a legteljesebb siker koronázta. Tüzérségi támogatás nélkül, tisztán a maga erejéből órákig feltartóztatta a kb. egy ezrederejű 2—3 üteggel támogatott gyalogságot és csak a nagyobb erő beavatkozása és átkaroló támadása következtében kiadott parancsra szakította félbe a harcot. Halogató harccal biztosította a gyalogság, a vonat elvonulását, a sebesültek elszállítását és megakadályozta azt, hogy az ellenség nyugati irányban előrejusson. Ez utóbbi sikere azért nagy jelentőségű, mert ha az ellenségnek sikerül nyugatnak előretörnie, akkor csapataink háta mögé kerül és meghiusítja a visszavonulás tervszerű végrehajtását. Veszteségünk elég súlyos volt: 2 tiszt megsebesült, 15 huszár elesett, 35 megsebesült; ez a veszteség kb. megfelel a harcbevett állomány 25%-ának. A siker az ügyes vezetésnek (erélyes támadó fellépés, széles arcvonalú oldaltámadás) és a huszárok bátor, vitéz fellépésének köszönhető. A súlyos veszteség viszont a kezdetleges gyalogtűzharcra alkalmatlan felszerelésnek és a tüzérségi támogatás elmaradásának terhére róható. A tüzérség hiánya keservesen megbosszulta magát ekkor is és a következő napok harcaiban is. Emiatt teljesen lehetetlenné vált, hogy a géppuskával, tüzérséggel bőven ellátott oroszoknak huzamosabb ideig ellenállni tudjunk.

Október 27. 7 órakor az ezred azt a parancsot kapta, hogy a Visztula felé derítést végezzen. Flohr alezredes ezért Baintner őrnagy parancsnoksága alatt két századot a Rzanka-patak északi partján Chotcza, Békessy százados parancsnoksága alatt másik két századot pedig Solecka Wola

irányába rendelt előre. Az ezredtörzsnél maradó századok a hadosztály többi csapataival együtt Ciepielow-tól délkeletre a 160-as magaslat mögé vonultak és ott készültségi állást szállottak meg.

A felderítő különítmények 8 órakor indultak el. A Baintner-különítmény előljárőre Lévy hadnagy szakasza volt. Ez Zajaczkow-nál Nagy Pál ezredesnek (a honvédség későbbi főparancsnokának) dandárával (13. és 18. honvéd gyalogezred) találkozott. Ez u. i. újra előnyomult s a nagyobberejű ellenséggel utóvédharcot vívott. Lévy hadnagy jelentkezett a tűzvonalban levő Nagy Pál ezredesnél, aki röviden tájékoztatta őt a helyzetről és személyesen mutatta meg azt a Zajaczkow-tól mintegy 2.000 lépésre keletre egy erdőtisztáson, látszólag fedezék nélkül, felvonult orosz üteget, mely oldalozó tüzével dandárának a legkellendőbb ellenfele volt. Azt mondta, hogy ez az üteg kitűnő támadási cél lenne lovasság számára, mert a Zajaczkow-i hídon át, oldalba tudná kapni. Közölte azt is, hogy célszerűnek tartaná, ha Rzanka-nál a Zajaczkow-tól nyugatra levő hídján egyelőre nem mutatkozna nagyobb lovasság és a különítmény, mely a zárt harcvonal miatt a patak északi partján úgysem folytathatja előnyomulását, Rekowka-nál átkelne a déli partra és ott folytatná feladatának megoldását. Lévy hadnagy jelentette mindezt Baintner őrnagynak, aki különítményét vissza is vezette a Rekowka-i átjáróhoz, ahol már a hadosztályparancsnokság parancsa várta, melynek értelmében a különítménynek a 160-as magaslathoz be kellett vonulnia. Közben Lévy hadnagy Baintner őrnagy parancsára néhány huszár kíséretében a Zajaczkow-tól közvetlenül nyugatra levő hídon átkelt a déli partra, hogy a 160-as magaslaton levő hadosztályparancsnokságnak minél gyorsabban jelenthesse Nagy Pál ezredes közléseit. A hadosztályparancsnokság ezek alapján el is határozta, hogy egy osztállyal rohamot intéz a szóbanforgó üteg ellen. A helyi viszonyok miatt — keskeny hídon való áthaladás — nagyobb erő egyáltalán nem lett volna alkalmas ennek a feladatnak megoldására. Mivel valamennyi ezred önként jelentkezett a roham végrehajtására, a hadosztályparancsnokság az 5. honvéd huszárezrednek Hüttner őrnagy parancsnoksága alatt álló osztályát rendelte ki. Ez Swiesielice-en át előnyomult, szakaszonként vágtaiban átkelt a Rzanka-hídon és Zajaczkow déli szegélyén rohamra csoportosult. Az osztállyal tartott a helyi viszonyokat már ismerő Lévy hadnagy is, aki miután megmutatta az orosz tüzérség állását, ismét felkereste Nagy Pál ezredesét, jelentette neki a hadosztályparancsnokság elhatározását és kérte a lovasroham megfelelő támogatását.

Sajnos, közben a harc helyzet megváltozott. Az orosz üteg elé u. i. észrevétlenül gyalogság nyomult előre, s alighogy a rohamra induló Hüttner-osztály kibontakozott Zajaczkow házai közül, máris oly heves gyalogsági- és géppuskatűzbe került, hogy kénytelen volt súlyos veszteséggel visszafordulni és a hadosztályhoz bevonulni.

A másik felderítő különítmény Békessy százados parancsnoksága alatt 9 órakor elérte Solecka Wolá-t és itt erős gyalogsági tüzet kapott.

Erre tűzharchoz lóról szállt, megszállta a 156-os magaslatot s a kelet felől előnyomuló oroszokkal heves tűzharcba keveredett. Bár nagyobb erő fejlődött harchoz a különítmény ellen, ennek mégis sikerült állását több órán át tartania.

A hadosztály a Békéssy-különítmény jelentésére a Hüttner-osztály bevonulása után Struga-ra vonult, hogy a Solecka Wolá-n át előnyomuló ellenséggel szükség esetén szembeszálljon és így biztosítsa Zajaczkow-nál a harcot félbeszakítani kényszerült Nagy-dandár délnyugati irányba való visszavonulását.

A hadosztály 13 órakor érte el Strugá-t. Innen a Baintner-különítményt Lipskó-n át Solec irányába rendelte ki felderítésre. A különítmény gyorsan elérte Lipskó-t, ahol már várta a felderítő járőrök jelentései. Ezekszerint Solec irányából nagyerejű orosz gyalogsági oszlopok nyomultak előre a Krepianka-patak északi partján. Az ellenség tehát már itt is átkelt a Visztulán.

Miután a Nagy-dandár visszavonulása tervszerűen végbement, hadosztályunk éjjelre Lipa Miklasy környékére vonult s iderendelte a Solecka Wola-nál már amugyis szorongatott helyzetben levő Békéssy-különítményt is. A hadosztály éjjeli táborozását a Baintner-különítmény biztosította Lipskó-nál. A különítmény járőrei egész éjjel érintkezésben voltak az ellenséggel.

A hadosztályparancsnokság szándéka a következő napra az volt, hogy a kelet és északkelet felől előnyomuló ellenséggel a Krepianka-patak mentén, Lipskó és Lipa Miklasy környékén megütközik és lehetőleg minél huzamosabb ideig feltartóztatja. Ezért az említett szakaszon még a késő délutáni órákban fedezékeket hevenyésztek. Feltűnt itt, hogy Lipa Miklasy-n sok erős, fiatal férfi mutatkozott.

Az e napi harcokban ezredünkben néhány huszár és ló könnyeben megsebesült. Az éjszaka csendben, zavartalanul telt el. A pihenés azonban nem volt teljes, mert lovaink már eddig is állandóan nyereg alatt voltak és ezt az éjszakát is így töltötték el.

A Baintner-különítmény járőrei néhány sikerült rajtaütéssel nyugtalanították az ellenséget, aki érthetetlenül (talán lebecsülte lovasságunkat) a legelemibb biztosítási rendszabályokat is elmulasztotta. Ennek különösen a következő napon adta meg az árát.

Október 28. Ez, mintaszerű és sikerdús harcaival, ezredünk történetének egyik legtündöklőbb napja, melyen a magyar huszár hősiessége, bátor magatartásának újabb fényes tanubizonyosságát adta. Tisztek, altisztek és huszárok valamennyien kiváló teljesítményt vittek véghez és így mindnyájan jogosan kérhetnek részt a Lipskó körüli harcok dicsőségéből.

A Baintner-különítménynek az ellenséggel érintkezésben álló járőrei már kora hajnalban jelentették, hogy Solec irányából mindhárom fegyvernemből álló nagyerejű oszlop nyomul elő Lipskó felé.

Erre a hírre ezredünk, a hadosztályparancsnokság szándékának megfelelőleg megszállta a Krepianka-patak déli, meredek partját mégpedig

a Baintner-különítmény (2. és 3. század) közvetlenül Lipskó-val (a híddal) szemben arccal északnak, az ezred két géppuskával megerősített többi (1., 4., 5. és 6.) századai Flohr alezredes parancsnoksága alatt Lipa Krepá-nál, arccal északnak és keletnek. A megszállás símán ment végbe. Csak a Flohr-csoportnál esett néhány lövés, melyeket a férfi lakosság adott le. Az előző nap feltűnt fegyverfogható fiatal férfiak azután nyíltan is harcba szálltak a különítménnyel. Nagy gondot okozott a vezetékllovak elhelyezése az ellenséghez közelebb levő Baintner-csoportnál. A terep u. i. a Krepianka északi partján kisebb dombokkal, erdőparcellákkal erősen tagolt, gyorsan lefolyó lovas-harcokra különösen alkalmas s ezért az előnyeit a harcjárőrök ügyesen ki is használták. A pataktól délre viszont 3—4 km-es síma fennsík terült el, mely semmi fedezéket, vagy leplezést nem nyújtott. Mindkét part vízmosásokkal tagolva, meredeken esik a patak felé, melynek völgye kb. 500 lépés széles. Nem maradt tehát más hátra, mint hogy a vezetékllovakat szakaszonként a partmenti kanyargó vízmosásokban helyezték el, bár előrelátható volt, hogy itt a lóraülés az ellenség tüzeiben súlyos veszteséggel fog járni. Hogy ez ellen a különítmény némileg védve legyen, Baintner őrnagy úgy rendelkezett, hogy a szakaszok menetoszlopban álljanak a vízmosásban és a lovakat tartó huszárok lovon maradjanak s legfeljebb két lovat tartsanak kantárszáron, hogy adott jelre — ha kell — a lovakat könnyen vezethessék a lóraülők elé.

A vezetékllovak biztosítására Baintner őrnagy a jobbszárny mögé 500 lépésre lépcsőben Léva hadnagy szakaszát rendelte ki lóháton. Ez nem tehetett mást, minthogy egyszerűen fejlődött vonalban, kardot rántva állt a fennsíkon és figyelőlovasokat küldött ki keleti irányba.

Ezek az óvintézkedések nagyon is indokoltak és amint látni fogjuk, nagyon is célravezetők voltak.

Az ütközet a Baintner-különítmény felderítő-, illetve harcjárőreinek Lipskó-tól keletre a Krepianka északi partján folytatott csatározásával kezdődött. Ezredünk állásban levő részei, mintegy páholyból gyönyörködhetek ezekben a legnagyobbbészrt altisztek parancsnoksága alatt vívott járőrharcokban. E harcok során a magyar paraszt szemképráztaató leleményességről, határtalan bátorságról tett bizonyosságot. Aki ezt látta, átérezte, hogy a magyar katona lóratermett és eleme a lovasharc. Pedig az ellenség sem utolsó lovas-katona! Doni kozákok voltak ezek, akik hosszú, sötétbarna bundában, a gyalogság biztosító csapatként széles arcvonalban, kisebb járőrökre oszolva, fölényes biztonsággal nyomultak előre. Hogyne! Hiszen a russzofil lakosság révén tudták, hogy csak gyenge lovassági erő van velük szemben, tűzéréség nélkül. Elfelejtették azonban, hogy ha tűzéréség nem is volt, bőségesen pótolta azt az ősi magyar virtus. A megkezdődő járőrharc emlékeztetett a régi magyar lovasok harcaira. Mint említettük, a terep erre igen alkalmas volt. Az egyik járőr tűzharchoz lóról szállott, ezalatt a másik rajvonalban, lóháton nyomult előre, majd

hirtelen hátravágtázva becsalta a kozákokat a lesállásban tűzharchoz fejlődött járőr meglepő, lehetőleg oldalzó tüzébe, amiből a kozákok már csak súlyos veszteség árán szabadultak. Az állásból jól lehetett látni, amint az orosz lovasok, lovak golyótól találva a földre buktak. És ez megisméltődött háromszor-négyszer is a Lipskó-tól keletre eső mintegy 4—5 km-nyi területsávon. Az orosz gyalogsági oszlop azonban mintegy feltartóztatlan lávafolyam hömpölygött előre és toltta maga előtt Lipskó felé kozákjaival együtt járőreinket is. Még egy utolsó megállás Lipskó keleti szegélyén és aztán vége volt a zavartalan gyönyörködésnek; következett az állásban levő huszárok komolyabb munkája.

A járőrök nem keltek át Lipskó-nál a patak déli partjára, hanem a patak északi partján vonultak vissza nyugat felé és maguk után csalták a kozákokat. Bár a gyalogsági oszlop éle már elérte a falut, a Baintner-csoport még mindig bírta ideggel és egy lövés se dördült el. De néhány perccel később a kozákok a falu nyugati szélénél mutatkoztak, a gyalogsági oszlopok pedig minden felderítés és biztosítás nélkül lekanyarodtak a Lipskó-i hídra. Ezt már nehéz lett volna tovább bírni idegekkel; az egyik huszár el is sütötte karabélyát, mire az egész Baintner-csoport hatalmas tűzáport bocsátott a meglepett gyalogságra, mire ez hanyatt-homlok menekült a házakba. Mintegy öt percig tartott ez a gyorstüzézés. A huszároknak célozniuk se kellett különösebben, amúgy is minden golyó talált. Ez a rajtaütés annyira megviselte az oroszoknak ezt a mintegy zászlóaljerejű éloszlopát, hogy kénytelen volt a házak védelme alatt a falu belsejébe visszavonulni. Jöttek azonban helyette újabb csapatok. Széles arcvonalba fejlődtek ezek és maguk előtt hajtották a falu polgári lakosságát. Itt is, ott is egymásután szólaltak meg a géppuskák és pillanatok alatt megjelent az első srappelfelhő is a vezetékllovak felett. A Baintner-csoport helyzete ekkor válságosra fordult. A huszárok karabélytüzet egyre jobban elnyomta az ellenség géppuskatüze, már pedig lóraülni nem lehetett a harchoz fejlődött ellenségtől alig 1.000 lépésnyire. A terep sietett megint segítségünkre. Az oroszok u. i. a Baintner-csoport egyre gyengülő tüzében bátrabban nyomultak előre és rövidesen elérték a patakot. Ez volt az utolsó és egyúttal a legalkalmasabb pillanat a lóraülésre, ezt az ellenség nem láthatta és nem lőhette a jóval magasabb-szintű fennsíkon lóraülő huszárokat. Baintner őrnagy ekkor meg is parancsolta a harc félbeszakítását és a lóraszállást, ami természetesen — noha minden előkészítés megtörtént — nem ment egészen símán. A lovak idegesek voltak, hiszen ha fedve is, de a leghevesebb tűzben állottak. A huszárok is kapkodtak, hiszen tudták, hogy az ellenség alig 400 lépésre van tőlük a völgyben és feltartóztatlanul nyomul előre a part felé. A tüzéség is bőven ontotta a gránátot és srappelt és így nem csoda, ha itt, ott is elszabadult egy-egy ló és gazdátlanul, vagy oldallógó nyereggel vágtázott hátrafelé a közben lórakapaszkodó huszárokkal együtt. Szerencsére ott volt lóháton érintetlenül Léway hadnagy szakasza. Ennek huszárai rövidesen össze-

fogdosták az elszabadult lovakat és elébevitték a gyalogszerrel menetelő huszároknak. Így azután, mire az oroszok feljutottak a fennsíkra, már az egész Baintner-csoport széles rajvonalban vágtázott hátrafelé és csak az orosz tüzéség küldhette utána búcsúlövéseit. Csak Léway hadnagy szakaszából sebesült meg könnyebben néhány huszár, miközben önfeláldozóan teljesítette bajtársi kötelességét.

Az oroszok a harc félbeszakítása előtt már oldalból is lőtték a különítményt, bizonyoság erre az, hogy Baintner őrnagy lovát oldalról két golyó találta. A szegény pára összeesett és pár percre rá kimult. Baintner őrnagy csak ekkor vette észre, hogy a ló oldalán lógó kardjának hüvelyébe is orosz golyó hatolt be, de ez a pengében megakadt. Ugyancsak át volt löve hátsó málhája is.

A Baintner-csoport Gruszcyn-nál az erdő szegélyén gyülekezett. A parancsnokok kemény, erélyes vezényszavakkal rendezték szakaszaikat és századjaikat. Léway hadnagy is kemény „Vigyázz“-t parancsolt szakaszának, számbavette embereit, mind megvolt. „Lóról“ vezényelt. De mi az? Az a Fábíán tizedes nagyon kényelmesen kecmereg le a lóról és mintha a pipa is a szájában volna — bár ahhoz már hozzászokott parancsnoka, hogy ez a vitéz huszár a legnagyobb harcban is fogai között tartja pipáját. De ilyet még sem lehet túrní! „Fábíán tizedes, lóra!“ — hangzik ismét a vezényszó. Fábíán tizedes lóra száll. „Lóról!“ és Fábíán tizedes mint gumilabda pattant lova mellé. Ekkor Léway hadnagy meglegedetten vezényel szakaszának „Pihenj“-t és elrendeli az átnyergelést. Az öreg Vadkerty törzsrőrmester odasomfordál Léway hadnagy mellé és halkán jelenti: „Hadnagy úr alázatosan jelentem, a Fábíán tizedes keresztül van löve, azért mozgott olyan lassan. Sőt van még vagy három huszár, aki meg van sebesülve“. „Miért nem jelentik hát?“ kérdi Léway hadnagy. Mert egyik se jajgatott, egyik se panaszkodott, egyik se jelentkezett, mindegyik tovább akar harcolni — jelenti az őrmester. Léway hadnagy Fábíán tizedes felé szalad. Ez holtápadtan babrál hűséges lova nyergén. Mikor hadnagya megszólítja, hang nélkül karjába esik. De nemsokára magához tér és ekkor csak erélyes parancsra hajlandó tüdőlvésével a szakaszt elhagyni és a sebesültszállító kocsihoz hátramenni. Néhány hónap mulva azonban Fábíán tizedes ismét bevonul szakaszához, a kis ezüst mellé megszerzi a nagy ezüst és bronz vitézségi érmet is és ma, mint „vitéz“ várja a vezényszót, mely ismét lóra hívja és az ellenség elé parancsolja.

Ez az egyszerű kis epizód költő tollára kívánczik, hogy az megörökítse, mint a magyar paraszt szívósságának és hősiességének ragyogó példáját.

De térjünk vissza a Lipskó-nál elhagyott ellenséghez! Az, amint felért a fennsík szegélyére, maga előtt látta a hátrafelé vágtázó Baintner-csoportot, azt hitte ezzel befejeződött a Lipskó-i ütközet, ezért ismét meteoszlopba alakult és folytatta előnyomulását az úton déli irányba. Nem nyugtalanította a Lipskó-tól nyugatra folyó lövöldözés sem, mert azt hitte, hogy ott csak a kozákok üldöznek kisebb lovasjárőröket. A síma fennsíkon

az ellenség ismét feleslegesnek tartotta, hogy biztosításról gondoskodjék, minek az lett a vége, hogy a Flohr-csoportnál is megismétlődtek a Baintner-csoportnál lejtászódott események. A Flohr-csoport — mint tudjuk — Lipa Krepa-nál ment állásba, arccal északnak és északkeletnek. Látta a Baintner-csoport harcát, de nem avatkozott abba bele és így „hangtalanul” lapított állásában. A csoport két géppuskáját a Lipa-tól délkeletre levő majorságban a Lipskó-i útra állították be lövésre, arra az útra, melyen az orosz gyalogság menetoszlopban, oldalmenetben nyomult előre. Ugyancsak oldalukat mutatták a kozákok is, amint nyugati irányba visszavonuló járőreink után vetették magukat. Midőn mindkét irányban elegendő cél mutatkozott, a Flohr-csoport is rajtaütött tüzével az ellenségen. Az eredmény és a hatás leírhatatlan volt. A gyalogság a pompásan lövő géppuskák tüze elől hanyatt-homlok menekült vissza a patak völgyébe, a kozákok pedig visszavágták Lipskó felé. Első pillanathban azt sem tudták ki és honnan lő? A gyilkos géppuskatűzből azonban nehéz volt a menekvés; a sebesültek és a haiottak tömege borult a földre. Andrzejew-i veszteségünket alaposan megbosszultuk!

Természetesen a Flohr-csoport harca sem tartott sokáig. Az oroszok, mikor magukhoz tértek, széles rajvonalba fejlődtek és rendszeres támadást kezdtek ellene. A tüzérség is újra megszólalt. Mivel sem célja, sem feladata a csoportnak, hogy közelharcot vívjon, a Pálffy-század fedezete alatt századai egymásután lóra ültek és elvágták az ellenség átkaroló támadása elől.

A Pálffy-század hőiesen kitartott és csak midőn az ellenség mintegy 300 m-re megközelítette, ült lóra és vonult be a Krepanka patakon, közben ugyancsak átkelt járőrökkel együtt az ezredhez, mely a Baintner-csoport harcállásán gyülekezett. E harcok alatt Mezey hadnagyot két huszárral kiküldték nyugat felé a szomszédos gyalogsággal való összeköttetés megteremtésére. Visszatérőben huszáraival kozákjárőrök közé került. Ezek üldözöbe vették és menekülésre kényszerítették. E közben nekilovagolt egy fának s olyan erővel ütődött neki, hogy eszméletét veszítette. Ilyen állapotban fogságba esett. Mint később kiderült, kartörést szenvedett.

Gruszczyn-nál az ezred újból utóvédállást szálolt meg. Az ellenség azonban okult a reggeli harcokban elszenvedett veszteségén, óvatosan nyomult előre és már a vezetéklovak sejtett helyére irányított tüzérségi tüzzel kikényszerítette az utóvédállás feladását.

Az ezred délnyugati irányban folytatta visszavonulását és délben a Sienna-tól északkeletre levő magaslatot szállta meg.

Az ellenséggel érintkezésben maradt Pálffy-század járőrei jelentették, hogy a Długa Wola irányából erősebb (kb. egy dandár erejű) lovasság nyomul előre. A hadosztályparancsnokság erre az ezredekkel Sienna-tól keletre összpontosított állást vett fel, készen arra, hogy az orosz lovassággal lóháton megütközzék. Erre azonban a délutáni órákig hiába várt. Az orosz lovasság — talán mert respektálta a gyalogság ellen elért sikerünket —

Długa Wola-nál állva maradt és maga elé engedte a gyalogságot. Ez kénytelen volt állásaink ellen újból harchoz fejlődni.

Az esti szürkület beállta előtt a hadosztály felsőbb parancsra kiűrtette a Sienna melletti állását és Karlow-ra vonult. Itt közvetlenül a falutól északra a gyalogságunk vonalában lévő rés kitöltésére, később pedig a gyalogság visszavonulásának fedezésére a 3., 5. és a 9. ezred megszállta a Karlow-tól északra levő magaslatokat. Ezredünk tartalék volt lóháton.

Az ellenség Sienna vonalában maradt éjjelen át, úgyhogy az éjjel nyugodtan telt el. Gyalogságunk 11 órakor észrevétlenül kiűrtette állását és déli irányba elvonult. Sajnos, ezredünknel ez az éjtszaka csak az embereknek hozott némi pihenést; a lovak ezt az immár harmadik éjtszakát is nyereg alatt töltötték.

Ezen a napon ezredünk közvetlenül a lovas-hadosztály, közvetve pedig a gyalogság és a tüzérség elvonulásának biztosítására, négy ízben szállott meg utóvédállást. Az ellenséget minden tüzérségi támogatás nélkül, ismételten felfejlődésre, teljes erő kifejtésre kényszerítette és neki igen súlyos veszteséget okozott minden esetben és utolsó pillanatig kitartott. Csak a tüzérséggel támogatott, sokkal nagyobb erő nyomása elől vonult vissza. Közelharcot természetesen nem vívott, mert hiszen ez sem célja, sem pedig feladata nem volt. Mintaszerű halogatóharcát viszont eszményien vívta meg, mert az ellenség előnyomulását órákra megakasztotta, eközben igen csekély veszteséget szenvedett. (Halott egy se volt, sebesültek száma mindössze 12 huszár és néhány ló.)

A visszavonulás folytatása Krakkó környékére.

Október 29. Hadosztályunk 6 órakor — mikor gyalogságunk már elég tért nyert — sűrű ködben az ellenségtől zavartalanul, elhagyta Karlow-nál megszállott utóvédállását és folytatta visszavonulását. Osztrowcz előtt utólértük az ütközet- és eleségvonatot s az utóbbiból a város szegélyén tartott hosszú pihenő alatt a szükségletet bőségesen megkaptuk. Ez annál jobban jött, mert nem volt alkalom arra, hogy a mozgókonyhához jussunk és csak konzerven élünk. A zab is teljesen fogytán volt és így ember és ló egyaránt örömmel üdvözölte a rég óhajtott találkozást a füstölgő mozgókonyhakkal és a zabos kocsikkal.

Hosszú pihenő után a hadosztály folytatta menetét Opatów-on át és az éjtszakát Okalina, Czernikow körletében töltötte el. Itt a lovacról végre négy nap után lekerült a nyereg. Menetteljesítmény 36 km. Ezredünk től a Samarjay-század Opatów-tól északra állva maradt és itt töltötte az éjtszakát. Feladata az Opatów-ra vezető utak megfigyelése és a biztosítás.

A Varsó-i és az Iwangorod-i csata után hadvezetőségünk szándéka az volt, hogy az Opatowka patak—Kielowce vonalában megkísérli az oroszokat előnyomulásukban feltartóztatni. A harci fáradalmaktól és a nélkülözéstől legyengült és nagy vérvesztéssel szenvedett 1. hadseregünk azonban nem tudott ebben a vonalban nagyobb ellenállást kifej-

teni. Egyes csapatok teljesen elfásultak. Szemtanui voltunk, midőn egyszer a különben igen vitéz 4. bosnyák gyalogezred egyik járőre ellenállás nélkül adta meg magát egy szál kozáknak. Hasonló volt a helyzet a San mentén a 4. hadseregnél, mely az 1. hadseregnek Iwangorod felé történt előnyomulása folytán, kénytelen volt az egész San-arcvonalat átvenni. Ennek a két hadseregnek már égető szüksége volt pihenőre és erőgyűjtésre. Ezért a harcot hosszabb időre félbe kellett szakítani. Ennek következtében a Chyrow körül harcoló 2. és 3. hadsereg súlyos áldozatok árán kivívott sikerei kárbaveszték és a hadseregek kénytelenek voltak a Warta folyó — Krakkó vára — a Dunajec folyó és a Kárpátok vonalába visszavonulni.

Október 30-án hadvezetőségünk még komolyan számított Opatowka—Kielce vonalának védelmével. Azonban erre oly kevés csapata volt, hogy az 1. hadseregarancsnokság egyelőre hadosztályunkat is tűzharchoz lóról szállatta.

A hadosztály a reggeli órákban Okuliná-tól északra gyülekezett, tűzharchoz lóról szállt és az Opatow-tól délre fekvő magaslatokat megszállta. A Békéssy-század a vezetéklovak fedezeteképpen lóháton maradt. Parancs: „Az állást utolsó karabélyig tartani!” A huszárok az utászszakaszok segítségével, a lakosságtól harácsoltszerszámokkal és anyaggal lázasan építették a fedezékeket és a srapelernyőket.

De a délután folyamán a helyzet megváltozott; parancs érkezett a visszavonulás folytatására. Hadosztályunk feladata egyelőre tartalék, majd a visszavonulás fedezése. Ez szabadabb mozgást engedett és így a hadosztály zöme éjjelre hátrább vonulhatott Strzyzowicze környékére.

Késő este ezredünk Baintner-osztálya azt a parancsot kapta, hogy kora hajnalban Opatow-on át északi irányban felderítést végezzen. Az osztály az Okalina melletti majorban maradt és szigorú készültségben töltötte az éjszakát. (A Baintner-osztály ettől kezdve három napig kikülönítve maradt és csak november 2-án vonult be az ezredhez.)

Egyelőre Porubszky hadnagyot is kirendelték egy járőrrel felderítésre Ostrowicze irányába, mégpedig azzal, hogy az oda beérkezett ellenség erejét és előnyomulási irányát megállapítsa.

Október 31. A Baintner-osztály kora hajnalban előnyomult Opatow irányába. Baintner őrnagy a különleges feladattal megbízott Porubszky hadnagyon kívül, még négy járőrt küldött ki felderítésre. Ezek közül az egyik tisztijárőr volt. Ez Pintér főhadnagy parancsnoksága alatt Opatowon át, az osztály kiszemelt menetvonalán, északkeleti irányban Ozarow felé nyomult előre.

Pintér főhadnagy Porubszky hadnaggyal egyszerre indult el. A reggeli szürkületben a házakból lövöldöztek az Opatow-on áthaladó járőrökre. A járőrök ezt jelentették a különítménynek és azután törtek keresztül a városban. A különítmény zöme ezért nem ment be a városba, hanem annak keleti szegélye mentén nyomult előre. Előljárőr Hermann zászlós szakasza volt. A különítmény átkelt az Opatowka-n és csendben várta, hogy az előljárőr előrejusson. Ez utóbbi pedig rajvonalban fejlődött s a

legnagyobb csendben, óvatosan kapaszkodott fel a várostól északra levő domboldalon. Amint az élen haladó Hermann zászlós felért a domb szegélyére, egy puskájára támaszkodva bóbiskoló orosz gyalogosra bukkant. Azonnal kardot rántott, mellé rugtatott és már is hajtotta az oroszot maga előtt a főcsapat felé. Az előljárőr ezalatt a dombvonalat mögött fedve, a legnagyobb csendben állva maradt. A foglyul ejtett orosz katona rövidesen kivallotta, hogy egy nagyobb orosz gyalogsági oszlop pihen az északkeleti irányból Opatow-ra vezető úton s ennek élszázada közvetlenül a domb szegélyén van. Ennek volt ő a megfigyelő őrszeme. Vallotta továbbá azt is, hogy lovasság is van a gyalogság mellett. Ugyanekkor Opatow északi és északnyugati szegélye irányából is lövöldözés hallatszott.

Baintner őrnagy azonnal jelentést tett a helyzetről, különítményét pedig a meglehetősen meredek partu Opatowka patakon át hátravezette a várostól délkeletre fekvő dombokra, hogy a megfigyelést onnan folytassa. Közben az orosz, úgylátszik, tudomást szerzett arról, hogy alig pár száz lépésre tőle ellenség van. A különítmény visszavonulása u. i. már heves tűzben ment végbe. Baintner őrnagy parancsára a századok rajvonalba nyitódtak szét és úgy igyekeztek elérni a kijelölt helyet. A hadosztályparancsnokság, mikor a felderítés eredményéről értesült, az ellenség feltartóztatására ezredünk II. osztályát rendelte előre az Opatow-tól délre levő magaslatokra. A II. osztálytól közvetlenül keletre a Baintner-osztály ment állásba.

Az ellenség a nap folyamán az előnyomulást nem kísérelte meg és megelégedett Opatow északi részének megszállásával. Felderítő járőrei rövid tüzelésünkre az egész vonalon visszavonultak.

Tekintettel arra, hogy a hatalmas számbeli fölényben lévő oroszok leginkább az 1. hadsereg déli szárnyát ingatták meg és nyomták vissza, az I. hadseregarancsnokságnak szüksége volt egy gyorsan mozgó tartalékra, hogy ez a déli szárnyán esetleg bekövetkezhető válságos helyzetben gyorsan segítségére legyen. Ezért a hadosztály, illetve ezredünk előbb említett állásába gyalogságot tolt előre. 16 órakor ez a gyalogság felváltotta a II. osztályt, mely éjjelre Krepá-ra vonult.

November 1. A hadosztály délig éjjelezési körletében maradt. A hadosztálytüzérség, mely október 18-án Soniná-n elszakadt tőlünk, végre ismét bevonult a hadosztályhoz.

12 órakor riadó volt. A hadosztályt arra a hírre, hogy Navodzice-nél az ellenségnek sikerült rést ütnie gyalogságunk vonalában, erőltetett menetben ide rendelték. Alig érte el a hadosztály elővédje a falut, heves tűzérségi tűzbe került. A hadosztály lóról szállt és a falu északi szegélyének vonalában arccal északnak védőállást szállt meg. A falutól délkeletre az erdőben elhelyezett vezetéklovak biztosítására ezredünkől a Szunyogh-századot és az utászszakaszt rendelték ki.

Az ellenség sem délután, sem az éj folyamán nem mozdult, csupán az orosz tűzérség lőtte a hadosztály vonalát és a vezetéklovak helyét, — szerencsére eredménytelenül.

Gojczow-on a Baintner-osztály e napon közeli puskatűz heves zajára ébredt. A golyók csak úgy

VAJAY GRÓF VAY LÁSZLÓ, alezredes,
ezredparancsnok, 1874 szeptember 12—1875 július 21.

GYULAVÁRY BULYOVSZKY KÁROLY, alezredes,
ezredparancsnok, 1875 július 24—1878 január 26.

ADORJÁNI ÉS KÖRÖSSZEGHI GRÓF CSÁKY PÁL, ezredes,
ezredparancsnok, 1878 január 26—1886 október 17.

SZENTTORNyai BOBORY GYÖRGY, ezredes,
ezredparancsnok, 1886 november 17—1891 november 27.

VICZIÁN ANTAL, alezredes,
ezredparancsnok, 1891 november 27—1892 november 9.

SZÁSZVÁROSI BÍRÓ KÁLMÁN, ezredes,
ezredparancsnok, 1892 november 9—1899 február 24.

LOTHÁRDI ÉS TÖRTELI LÖSCH JÓZSEF, ezredes,
ezredparancsnok, 1899 február 25—1902 február 25.

NAGY GEZA, ezredes,
ezredparancsnok, 1902 február 25—1907 április 4.

CZITÓ KÁROLY, ezredes,
ezredparancsnok, 1907 április 4—1913 február 27.

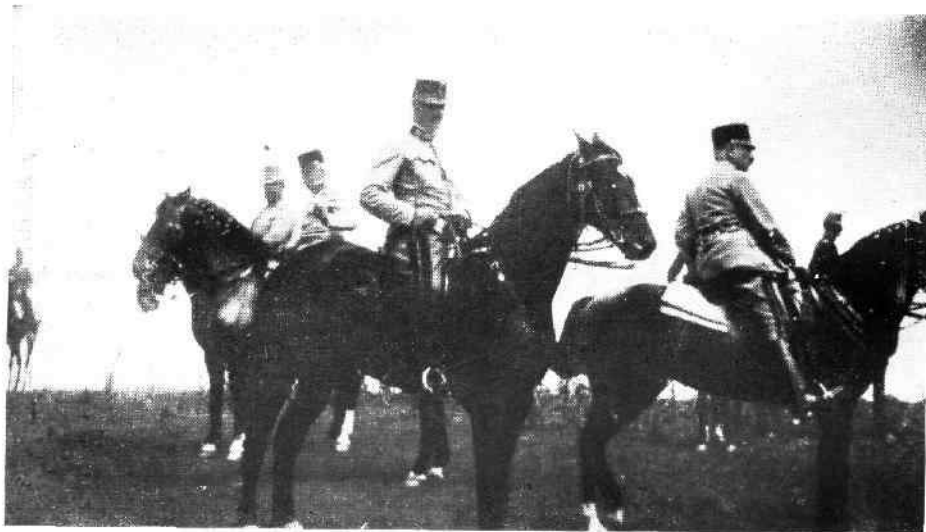

TÖBÖR-ÉTHEI BÁRÓ NAGY GYULA
lébornok, a m. kir. 11. honvéd lovashadosztály parancsnoka
1913 február 27—1914 december 11-ig.

Hajdúhadházi gyakorlótér, 1914 július hó.

1. báró HAUER LIPÓT altábornagy, lovassági felügyelő.
2. báró NAGY GYULA tábornok, hadosztály-parancsnok.

Hajdúhadházi gyakorlótéren, 1913 július hó.

1. ÖTVÖS IMRE tábornok, dandár-parancsnok.
2. báró HAUER LIPÓT altábornagy, lovassági felügyelő.
3. báró NAGY GYULA tábornok, hadosztály-parancsnok.
4. ROHR FERENC lovassági tábornok, honvéd főparancsnok.

pattogtak a házak és istállók falán. A reggeli szürkületheben mindenütt hátrafelé szaladó gyalogosokat lehetett látni. Később kiderült, hogy az Okalinánál állásban levő 90. gyalogezred egy zászlóalján az ellenség rajtaütött és annak állását rohammal elfoglalta. Az osztály gyorsan lórapapott és vágásban igyekezett kijutni a puskatútból. Ublinek majornál Baintner őrnagy jelentkezett Unschuld tábornoknál, akitől azt a parancsot kapta, hogy széles rajvonalba fejlődjék és erélyes fellépéssel tartóztassa fel a most már az egész vonalon visszaözönlő gyalogságot, hogy ez újra állást szálljon meg. A Baintner-osztály nyugodt fellépésével megoldotta ezt a feladatot s a gyalogság Gajczow—Jaguin vonalában újból szembeszállt az oroszokkal. Baintner őrnagy osztályával a gyalogság vonala mögött helyezkedett el és a nap folyamán ismételen bejárta a harc vonal mögötti területet, miközben a tűzvonalból hátracsellengő embereket összegyűjtötte és csapatjukhoz visszavezette.

A harc az említett vonalban egész nap változatlan hevességgel folyt, az állások ismételen gazdát cseréltek; végeredményképpen az ellenség támadása sem napközben, sem az éjszaka folyamán nem jutott előre.

November 2. A Navodzice-nél éjjeli állásban levő hadosztályt 10 órakor gyalogság váltotta fel. Felváltás után a hadosztályt tartalékként Grzybów-ra rendelték és ez éjjelen át is itt maradt.

Az Unschuld tábornoknak alárendelt Baintner-osztály e napon is kénytelen volt ismételen működésbe lépni, hogy a tűzvonalból tömegesen hátracsellengő embereket újból előrehajtsa. Az ellenség nyomása itt egyre erősebb lett, mire Unschuld tábornok megparancsolta, hogy a gyalogság az esti szürkület beálltával a harcot szakítsa félbe és vonuljon vissza.

A Baintner-osztály a késő éjszakai órákban bevonult a hadosztályhoz és Wysoczki-n, egy vendégszerető lengyel faluban töltötte el az éjjelt.

November 3. A Dankl- (1.) hadsereg rendben folytatta visszavonulását. Az oroszok nagyon erélytelenül üldözték és így visszavonulása zavartalan volt. Az idő hűvös, esős és hideg volt, ami a többhetes harcban kimerült csapatok utolsó csöpp erejét is kivette. Az utak szinte járhatatlanok voltak a feneketlen sár miatt. Az ezred utászszakaszai jóformán állandóan munkában voltak, hogy némileg járhatóvá tegyék az utakat, a megviselt hidakat és átereszeket a visszavonuló tüzérség és vonatjárművek részére.

Hadosztályunk Bogarya-n és Staszów-on át folytatta visszavonulását Krakkó irányába. Éjjelen Niziny körletébe vonult; menetteljesítmény 25 km. Az ellenséggel az érintkezést a felderítésre Bogaryán maradt Pálffy-század tartotta fenn. Járőrei megállapították, hogy az ellenség e napon Iwaniskától nem nyomult tovább előre.

Baintner őrnagy átvette a 3. ezred parancsnokságát, helyette az I. osztály parancsnoka Békéssy százados lett.

A csapatok az eleségvonat előreküldése miatt sokat nélkülöztek. Napokig kenyeret sem kaptak.

November 4-én a hadosztály tovább folytatta menetét és Szklanów—Kikow erősen russzofil ér-

zelmű lakosságú községek körletében éjjelezett. Menetteljesítmény 20 km.

November 5-én a hadosztály feneketlen sáros utakon átvergődve, 18 órakor Czarnoczin Turnavice körletébe érkezett és itt maradt éjjelen át. Menetteljesítmény 30 km.

A csapatok végre újból kaptak élelmet és a szálláskörletben rég nem látott csemegéhez — vajhoz is hozzájutottunk.

November 6-án igen hideg és szeles időben, sok ácsorgás és ide-odamenet után a hadosztály 16 órakor a Zragow—Pojalovicze körletébe érkezett és itt töltötte el az éjszakát.

Az 1. hadsereg támogatására a Nida folyóhoz német csapatok érkeztek.

November 7-én a hadosztály 12 óráig az említett körletben pihent. Délben folytatta menetét és Szczepanowiczé-n egy felgyújtásra ítélt élelmezési raktárból bőségesen ellátta magát, majd átkelt a Szreniawka patakon és ennek délnyugati partján védőállást szállott meg, de a késő esti órákban éjjelre a Wiktorca majorba vonult. Az 5. és a 2. ezred utászszakaszai helyükön maradtak azzal a feladattal, hogy a Szreniawka hídjait robbantáshoz készítsék elő.

Csécsi Nagy alezredes megbetegedett, a II. osztály parancsnokságát Ujfalussy százados vette át.

November 8. A Szreniawka hídjai felrobbantásának biztosítására ezredünk utóvédállást szállott meg, mégpedig az I. osztály Szmrókaw-nál, a II. Przeslawice-nél. Miután 17 órakor visszavonult a hidakon az utolsó osztag, a Baintner különítmény is az ellenség nyomása elől, az utászszakaszok a hidakat felrobbantották. A Szczepanowce-i hídnál Streicher főhadnagyot, az ezred utászszakaszának parancsnokát és Ráczai őrmestert egy későnrobbanó ekrazit súlyosan megsebesítette.

A hidak felrobbantása után az ezred, a felsőbb parancsnak megfelelőleg, a szürkület beálltával kiürítette állását és bevonult a hadosztályhoz Tarnawá-ra, ahová 23 órakor érkezett meg. A lengyel község vendégszerető lakossága igen szívesen fogadta a huszárokat és mindenben segítségükre volt.

November 8-án a hadosztály, csúf, esős időben, nagy sárban folytatta menetét és Oseik-en éjjelezett. Végre, hosszú idő után, ismét kaptunk hazai híreket.

Tekintettel az ezred alaposan megfogyatkozott létszámára, hat századból négy alakult. Az I. osztály parancsnoka Békéssy Béla százados. Századparancsnok: Győry és báró Maasburg százados. A II. osztály parancsnoka Ujfalussy Gábor százados. Századparancsnok: Szunyogh és Pálffy százados.

Az utószakaszt ideiglenesen Benesik szakaszvezető, 15-től pedig Argyelán főhadnagy vette át; utóbbi ekkor hozta ezredünknek a 2. pótlást. Vele érkezett Illésy Gyula és Balogh Károly főhadnagy is.

November 10-én a hadosztály Krakkó-tól nyugatra, Krzeszowicze—Tanczynek körletébe mentelt és itt laktáborba szállt. Az elszállásolás általában elég tűrhető volt. A tiszték és a legénység egyaránt örömmel fogadták a régóta nélkülözött pihenőt.

November 11. Pihenő, de ez korántsem jelentett tétlenséget. A századok mesteremberei késő éjjelig serényen dolgoztak. A lovak vasalását rendezték és a nyeregfelszerelést javították. A huszárok ruházata is alaposan igénybe vette a „Schneidereket” tüit. A beteg lovakat összegyűjtötték és a pót-századhoz továbbították.

A San- és a Visztula-menti meddő küzdelem után az orosz gőzhenger feltartóztathatlannak látszott. Az 1,600.000 főnyi orosz sereggel szemben kb. 800.000 osztrák-magyar és német katona állt. A Visztula balpartján kb. 50 orosz hadosztály, 800 zászlóalj erőben nyomult előre 300 osztrák-magyar és német zászlóalj nyomában. Az orosz hadvezetés szándéka a visszavonuló szövetséges hadseregek teljes megsemmisítése, majd Németországba és a Monarchia belsejébe való betörés volt. De hadvezetésünk ismét kezébe ragadta a kezdést. Erre elsősorban azért volt módja, mert hadseregeink a visszavonulást rendben hajtották végre és a vezetés, valamint a csapatok egyaránt elég tettekresek voltak még ahhoz, hogy e közben kisebb utóvédharcokban ismételtén megállásra kényszerítsék az ellenséget és annak érzékeny veszteséget okozzanak. Másodsorban a visszavonuló csapatok az elhagyott területet meglehetősen elpusztították s ezzel

a közlekedést annyira megnehezítették, hogy az orosz gőzhenger Kutno és a Nida torkolatának vonalában kénytelen volt megállni, hogy hadseregeinek ellátását újból megszervezze. Ez nemcsak egéret biztosított hadseregeinknek, hanem alkalmat adott az átcsoportosításra is. Végül az orosz haderő mozgásában mindig tapasztalható nehézkesség és tétovázás itt nekünk biztosított előnyt. Az itt következő eseményeknél u. i. különösen szembevető a szövetséges hadvezetésnek az oroszénál sokkal nagyobb mozgékonyasága, mégpedig mind a terv kidolgozásában, mind annak végrehajtásában is, ez a hadtörténelem néhány igen szép sikerét hozta meg fegyvereinknek.

A fentebb leírt, viszonylag kedvező helyzet megteremtéséből hadosztályunk, különösen pedig ezredünk is kivette részét. Lőháton, gyalog vívott harcaival, műszaki munkával tevékeny és áldozatos részt vett az ellenség előnyomulásának megakadályozásában, illetőleg lassításában. A nagyobb orosz erő győzelmes előtörése nem kisebbítheti a súlyos áldozatok árán is helytálló csapatok érdemét és dicsőségét, annál kevésbbé, mert ezek rövidesen újból megmutatták az ellenségnek öklüket és az orosz kolosszus ennek ütései alatt ismét kénytelen volt vérző fejjel meghátrálni.

A Krakó körüli harcok.

A Lapanow—Limanowa-i csata. — A Jasló körüli harcok.

Krakó körüli harcok.

A november elején kialakult hadműveleti helyzetet és annak alapján elgondolt hadműveleti tervet röviden a következőkben foglalhatjuk össze:

Nyugaton lezajlottak az Yser és az Ypern menti csaták. Ezekben a németek voltak a kezdők, de nemcsak döntést, hanem még részletsikert sem tudtak elérni. A szembenálló felek (kb. 1,700.000 német- és 2,600.000 entente-katona) ereje és anyagi készlete annyira kimerült, hogy egyelőre egyik fél sem gondolhatott komolyabb vállalkozásra. Az arcvonalak lassan megmerevedtek és legtöbbször megkezdődött az állásharc.

Keleten sokkal veszélyesebb volt a helyzet. Az orosz gőzhenger, ha lassan is, de továbbgördült. Ellenség kezén volt Galícia, sőt ez már a sziléziai bányá- és ipartelepeket is megszállással fenyegette és nyitva állt előtte az út Magyarország felé. Ha sikerül az oroszoknak ezeket a lehetőségeket kihasználniok, ez politikailag is a legsúlyosabb következményekkel járhatott volna és esetleg a Monarchia felbomlását eredményezi. A veszedelemesebb ellenfél tehát most már kétségtelenül az orosz lett. Ez a tény szükségszerűen biztosította a keleti hadszíntér elsőbbségét annál is inkább, mert itt még mindig mozgóháború folyt; a szabad szárnyak és a rések módot adtak átkaroló és oldaltámadásra és ezek komoly, sőt döntő sikerek alapjául szolgálhattak volna.

A Visztulától nyugatra előnyomuló orosz főerőnek északi és déli szárnya teljesen szabad volt és oldal-, sőt átkaroló támadásra önként kínálkozott.

Már pedig ez a döntő siker reményével kecsegtetett. Ehhez a támadáshoz azonban hiányzott az erő.

A teljesség kedvéért megemlítjük, hogy ebben az időben a déli (szerb) hadszíntéren Potiorek újabb támadásra készült Szerbia ellen. Ennek eredménye előbb Belgrád elfoglalása, majd egy igen nagy veszteséggel járó visszavonulás lett. Törökország október 29-én mellénk állott. Bulgária egyelőre gondosan őrizte semlegességét.

Ebben a helyzetben a harc továbbfolytatása tekintetében az osztrák-magyar és a német keleti haderők parancsnokságának elhatározása ellentétesen alakult ki Falkenhaynnak, a német vezérkar főnökének elhatározásával. Falkenhayn továbbra is kitartott álláspontja mellett, melyszerint a döntést előbb nyugaton kell kivívni és nem volt hajlandó arra, hogy számottevő erőt adjon a keleti hadszíntérré. Ennek folytán Conradnak és Hindenburgnak nem maradt más választása, minthogy az önként adódó hadműveleti tervet a már itt levő erő gyors átcsoportosításával kíséreljék megvalósítani.

Ehhez a megerősített német 9. hadsereg Gnesen és Thorn között vonult fel Mackensen thk. parancsnoksága alatt. Feladata volt, hogy a Visztula balpartján előnyomuló orosz erőt meglepően oldalba támadja; az osztrák-magyar 4. hadsereg Krakó körletéből északi, vagy északkeleti irányba tör előre, ugyancsak az oroszok oldalába.

E két oldaltámadást végrehajtó csoport között arctámadást intéz az oroszok ellen az Oekusz, Csensztochova és Vielun körletében felvonult osztrák-magyar 1. és 2. hadsereg és a Woyrsch had-

seregsoport. Ezek a csoportok leplezik a német 9. hadseregnek a harcból való kivonását és északi irányba történő eltolását is. A Kárpátok átjáróit a 3. hadsereg és Pflanzler-Baltin hadseregsoportja védi.

Az orosz hadvezetőség terve változatlan maradt: a hadseregek nyomon követik a visszavonuló német és osztrák-magyar haderőt, megsemmisítik és azután Bécs, illetve Berlin felé nyomulnak előre.

Ha a két hadműveleti terv között párhuzamot vonunk, feltűnik a központi hatalmak haditervének gondolatbősége és meglepő merészsége; ezzel szemben Nikolajevics nagyherceg terve valóban vérszegénynek mondható, különösen, ha tekintetbe vesszük azt, hogy még mindig abban a feltevésben volt, hogy Hindenburg hadereje (a német 9. hadsereg) az ő üldöző csapatai előtt van és visszavonul. Az orosz hadseregek előnyomulásában bekövetkezett kb. egyheti kényszerpihenő nemcsak arra volt elegendő, hogy a mi hadseregeink megszakítsák velük az érintkezést, hanem arra is, hogy tervezett meglepő támadásukhoz teljesen átcsoportosuljanak. Ezzel a kezdés ismét a mi hadvezetőségünk kezébe került. E csoportosításból az egyes hadseregeknek a támadást a következő időpontokban kellett megkezdeniök:

A német 9. hadseregnek november 11-én.

Az osztrák-magyar 4. hadseregnek abban az időpontban, midőn az ellenség az 1. hadsereg és Krakkó vára ellen már teljesen felfejlődött és komoly veszteséget szenvedett. Ha azonban az oroszok Krakkóra nem törnének nagy erővel, hanem erőt tolnának el északi vagy nyugati irányba, akkor ennek megakadályozására azonnal meg kellett kezdenie a támadást.

A többi hadseregeknek azonnal a legélénkebb támadótevékenységet kellett kifejteniök, hogy az ellenséget lekössék és az orosz hadvezetőség figyelmét eltereljék a támadás két főirányáról.

Mint a fentiekből kitűnik, fontos volt annak felderítése, történik-e Krakkó irányába előretörő orosz csapatok előnyomulásában irányváltozás, illetve nyugati vagy északnyugati irányba való erőeltolás? Ez pedig igen nagy nehézségbe ütközött, elsősorban azért, mert az érintkezés az oroszokkal helyenként teljesen megszakadt, másutt pedig igen laza volt. A légi felderítést igen megnehezítette az esős, ködös időjárás. Így nem maradt más megbízható eszköz a felderítésre, mint a lovasság.

Az ezredüinktől kirendelt két különítménynek jutott az a dicsőség, hogy a valóban megtörtént csapateltolásokról híreket szerezzenek. Ezzel fontos alapot nyújtottak a következő hadműveletekhez.

November 11-én éjjel az ezredparancsnokság parancsot kapott arra, hogy két osztályát 12-én hírszerző különítményként kirendelje. Az ezredparancsnokság utasította az osztályparancsnokokat, hogy 12-én kora reggel eligazítás végett jelentkezzenek Krzezowicé-n, a Potocki-kastélyban tartózkodó hadosztályparancsnokságnál.

November 12-én hajnalban a két különítmény felvonult a Potocki-kastély elé. Békéssy és Ujfalussy százados besietett Dobokai vezérkari százados szobájába. Nemsokára ismét megjelentek; komoly arcuk elárulta a kapott feladat fontosságát és sú-

lyosságát. A szakadó esőben a huszárok némán kapaszkodtak fel lovaikra. Vezényszó sem hallatszott és máris megindultak a különítmények a maguk külön útján, hogy dicsőséget szerezzenek ezredüinknek, a magyar huszárnak, a magyar lovasságnak. A különítmények élén a századok tisztjei körülvették az osztályparancsnokokat, akik tájékoztatták őket a kapott feladatról és szándékukról. Ezután ki-ki visszatért beosztásába és mivel egyelőre nem volt kilátás arra, hogy a különítmények az ellenséggel érintkezésbe kerüljenek, tisztük és huszárok gondolatba mélyedve lovagoltak a feneketlen, sáros utakon.

„Érdekes megfigyelést tettem — mondja egyik, számos járőrvállalkozásban résztvevő bajtársunk — járőrözéseim folyamán. Az ember azt hihetné, hogy itt az ellenség előtt, mozgó harcban, annál nagyobb az ember biztonságérzése, minél többedmagával van, azaz minél nagyobb tömeghez tartozik. Ennek éppen az ellenkezőjét tapasztaltam magamon. Midőn századunk valamely parancs alapján kivált a hadosztály, illetve az ezred kötelékéből és az ember maga előtt látta a galíciai, vagy lengyelországi síkságot, dombokat, nyomban felszabadult az alól a szorongó érzés alól, mely lelkét előbb megülte. Valahogyan szabadabbnak, könnyebbnek érezte magát. Fokozódott ez az érzés, midőn pl. szakaszommal járőrbe mentem. Huszárjaim rajvonalban 1—2 km. széles sávon cirkáltak és több méterre elváltak minden irányba. Ilyenkor olyan érzés töltött el, mintha én lennék a legnagyobb úr a világon. Pusztá intésemre mint gép mozgott járőröm és az ellenség felbukkanása, — különösen, ha az lovasság volt, — nemhogy félelmet okozott volna, hanem egyenesen örömet szerzett. Irány és vonal nem kötötte az embert, csak a feladat. Ennek megoldására azt tehette és tette is, amit legjobbnak látott. Természetesen tisztában kellett lenni a lehetőségekkel. Azt, hogy az ellenség milyen erős (hány század, zászlóalj stb.), milyen csapattestekből áll, pontosan csak a legtrikább esetben lehetett megállapítani, de azt, hogy lovassággal vagy gyalogsággal áll-e szemben, erős-e vagy gyenge az ellenség, áll-e vagy előnyomul és ha igen, hol, van-e géppuskája és tüzérsége — ezekre a kérdésekre az ember legtöbbször feleletet tudott szerezni. A magasabb parancsnokság dolga volt azután, hogy ezekből az adatokból a helyes képet az ellenségről magának megalkossa. Ha csak ezt követelték volna a lovasságtól, nem lett volna vesztesége, nem merült volna ki idő előtt és mindig rendelkezésre állhatott volna a parancsnokoknak, amikre ezek fontos elhatározásaik előtt a fenti kérdésekre feletet vártak.“

De lássuk a két különítmény működését. Mint már mondtuk, hadvezetőségünk a felderítésre rendelt különítmények útján azt akarta megállapítani, hogy a Krakkó irányába és északkeleti irányból előretörő orosz 9. hadsereg fejlődik-e a vár ostromára, vagy pedig nyugati irányba nyomul tovább előre 1. hadseregünk szárnya ellen, helyesebben az 1. és 4. hadseregünk közötti részbe. Ez utóbbi esetben u. i. a 4. hadseregnek azonnal meg kellett kezdenie a támadást.

Dobokai vezérkari százados, midőn a különítményparancsnokokat eligazította, minél nagyobb

mozgási szabadságot kívánt a különítmények számára biztosítani. Ezt elsősorban azzal érte el, hogy a kettős feladatot leegyszerűsítette és egyedüli célul tűzte ki annak megállapítását, hogy az orosz 9. hadsereg 1. hadseregünk ellen vonul-e? Éppen ezért a felderítést mindjárt arra a területre irányította, ahol az orosz 9. hadseregnek át kellett vonulnia, ha valóban az 1. hadseregünk ellen fordul. Ez a terület Skala városka környéke volt. Másodsorban a különítmények számára nem határozott meg kötött menetvonalat, hanem úgy rendelkezett, hogy Skala-Szczezanowicze vonala legyen a különítmények felderítésének választó vonala; ettől északnyugatra Békessy, délkeletre Ujfalussy százados különítményének kellett felderítenie. A végrehajtást teljesen a sokszorosan kipróbált különítmény-parancsnokokra bízta, akik ennek a bizalomnak a legteljesebb mértékben meg is feleltek.

Mindkét különítmény ereje két lovasszázad és egy lovas géppuskásosztág (két géppuska) volt.

November 12-én déltájban Békessy százados különítménye elérte Bebló-t és ennek közelében gyalogságunk táboriörsvonalát. Itt rövid pihenőt tartott, megkezdte a felderítést. Elsősorban azt kellett megtudni, van-e Skalán ellenség vagy nincs. Ennek kifürkészésére Pintér főhadnagyot Békessy százados Ojczów-fürdőn keresztül Skala irányába küldte ki felderítésre.

Amint Pintér főhadnagy megfelelő távolságra előrejutott, a különítmény is folytatta előnyomulását. Elővéd volt a Győry-század. Amikor az előjárőr (Porubszky főhadnagy) Ojczów-fürdőnél a mély völgybe ért, találkozott Pintér főhadnagy jelentőlovasával, aki azt a jelentést vitte, hogy Skala környékén orosz lovasosztágok vannak. Békessy százados erre úgy intézkedett, hogy az elővédszázad folytassa előnyomulását Skala irányába és támogassa Pintér főhadnagyot a felderítésben. A főcsapat a Pradnik-patak völgyének nyugati oldalán állva maradt, hogy a Győry-század jelentése alapján a legmegfelelőbb ponton léphessen harcra és hogy biztosítani tudja a Győry-század visszavonulását, ha ezt fölényes erejű ellenség támadná meg.

Győry főhadnagy óvatosan nyomult előre és amint harcjárőrei széles arcvonalon megjelentek, az orosz harc nélkül elvonult keleti irányba, mire Győry főhadnagy járőrei benyomultak a kiürített Skalára. Az esős, őszi napon korán beálló sötétség miatt Békessy százados elhatározta, hogy a főcsappal éjjelre Beblo-ra megy. Győry és Pintér főhadnagynak pedig azt a parancsot küldte, hogy osztágaikkal éjjelen át az elért vonalban maradjanak.

Ujfalussy százados különítménye e napon 11 órakor Ujazd-ra érkezett és megkezdte a felderítést. Két messzemenő hírszerző járőr ment ki, mégpedig Baló hadnagy Szczezanowicze, Altorjay hadnagy pedig Slomnik irányába. A különítmény zöme ez utóbbi irányba folytatta előnyomulását és 16 órakor Wk. Wies-t érte el, ahol éjjelre megállt. A kiküldött járőröktől, melyek e napon a Dlubina patakig jutottak el, jelentés nem érkezett, mivel ezek ellenséget nem láttak.

November 13-án Békessy százados elhatározta, hogy különítményével tovább északra vonul és onnan igyekszik eljutni kelet felé, az ellenség moz-

gási területére. Ennek megfelelőleg értesítette a kint levő osztágot is és utasította őket az északra felé való csatlakozásra. Beblo-n egy levélküldőnc-állomást hagyott, majd 5 órakor Czajowiczé-n át megkezdte előnyomulását Wola Kalinowska—Grodziska irányába. Előjárőr volt Léway hadnagy szakasza, mely széles rajvonalban nyomult előre terepszakaszról-terepszakaszra. Grodziska—Wola Kalinowska vonalának elérése után, Békessy százados Wielmoza felé irányította az előjárőrt. A 440-es magaslaton csatlakoztak a főcsapathoz Győry és Pintér főhadnagyok osztágaikkal. Rövid pihenő után Békessy százados különítményével most már délkeleti irányban Minoga felé folytatta előnyomulását és a következő elérendő terepszakaszként a Minogától északkeletre levő dombvonulatot jelölte meg.

Léway hadnagy szakaszával 15 órakor érte el a 389-es magaslatot, ahol orosz lovasságot talált. Ez néhány lóhátról adott lövés után Golyszin felé visszavonult és így a megfigyelésre különösen alkalmas magaslati pontot a szakasz megszállotta. A lövöldözésre a különítmény zöme egyelőre Monogán maradt, hogy Léway hadnagy jelentését bevérdje. Ez nem is késett sokáig. A 389-es magaslatról u. i. kitűnően meglehetett figyelni, amint egy kb. zászlóaljnyi ellenség Czap Wk. irányából Wiktorka-major felé menetel. De ugyanekkor nagyobb oszlopot is látott a Slomniki műúton menetben Szczezanowicze felé. A Dubina-patak mentén délre és északra mindenütt kisebb lovasjárőrök rajzoltak. E miatt csak harc árán lehetett volna előnyomulni, de ennek semmi célja se lett volna, mivel a dombtól az ellenség mozgását kitűnően meg lehetett figyelni. Léway hadnagy jelentésére Békessy százados is előre lovagolt az előjárőrhöz és annak azt a parancsot adta, hogy a dombon védelemre rendezkedjék be és állását az esetleg előnyomuló lovaság ellen védje meg. Léway hadnagy ezért egy járőrt a 389-es magaslaton levő erdőszegélyen, egyet pedig az attól északnyugatra levő házaknál tűzharc-hoz lóról szállatott, ezek később tűzharcra el is kergették az ismétellen előnyomulni akaró orosz lovasjárőröket.

Közben Békessy százados a Golyszin, Wiktorka-major vonalától északra eső terület felderítésére Pintér főhadnagyot küldte ki egy járőrrel. Ennek a járőrnek működéséről Pintér főhadnagy naplója a következőképpen számol be:

„1914 november 13-án 15 órakor Békessy százados, különítmény-parancsnokom a 389-es magaslaton a következő parancsot adta nekem: „Ellenség Wiktorka-major környékén és a körül fekvő erdőben. Tudni akarom, hogy ezen erők északi szárnya hol van, folytatja-e az ellenség előnyomulását Wiktorka-majorból, ha igen, milyen irányban, ha nem, hol szállott meg állást? Isten veled, dolgozz szerencsével a viszontlátásig.“ Őt huszárt vettem magam mellé, — jelentkezett vagy harminc, — köztük Zsoldi szakaszvezetőt és Sulyok tizedest. Hatán nekiindultunk. Gyönyörű idő volt, erdős, dombos terep. Kerülgettem az erdőt, a tanyát, de mindenünnen lövéseket kaptunk. Beláttam végül, hogy sok az ember mellettem s hamar észrevesznek. Elhatároztam ezért, hogy járőrömet rejtve

hagyom egy kis erdőparcellán s magam egyedül lovagolok fel egy kis magaslatra, hol két nagy szalmakazal volt egymástól 5—600 lépésre. Az első szalmakazal fedetten tudtam megközelíteni. Kitérő kilátás kínálkozott innen, látszóval eredményesen figyeltem meg a környéket, csak a tanyába nem láttam be jól, node — gondoltam — majd a másik szalmakazaltól jobban fogok látni. Már arrafelé igyekeztem, de hirtelen kiáltást hallottam: „Főhadnagy úr vissza, azonnal vissza!” Nem értettem teljesen a szavakat, csak midőn már majdnem a második kazalnál voltam, vettem észre, hogy tőlem északra a Wysocice és a Wiktorka-major közötti erdőből egy erős orosz osztag vonul fel sűrű vonalban a két szalmakazal között a dombra. Vágtában indultam el visszafelé. Azonban sortűz dördült el, lovam térdreest. Jobb lábamat a nyakán áttéve földre ugrottam, de elestem. A muszka most már elég közlőrlől tüzelt rám tovább. Ekkor mint fergeteg, futtatásban a dombra utánam lovagoltak Zsoldi és Sulyok altisztek: „Nem hagyjuk a főhadnagy urat, ide a kezét!” azzal megkapták a kezem s vittek le rajta-rajtában az erdőparcellába. Ott lógtam a két vágató ló között. A muszka szakasz egy lövést sem teit a két vágató prémes mentés, csákós, daliás huszárra. Isten tudja mit éreztek, mit gondoltak magukban, csak azt tudom, hogy sortűz helyett ismételten ezt hallottuk magunk mögöl: „Urrá, urrá magyarszki!”

Az erdőben talpraálltam. Csupa vér volt a csizma: „biztosan ellőtték a főhadnagy úr lábát, szegény Doppingnak pedig vége” — mondja Juhász huszár, mire önkénytelenül a földre ültem, — ha nem estem — és ezt mondtam Juhásznak, hogy óvatosan húzza le a csizmám, hadd lássam a sebesülést. Míg húzta, fájt a lábam, csak aztán gyógyult meg, midőn láttam, hogy sebesülésnek nyomma sincs rajta, csupán szegény lovam vére száradt rá a csizmámra. Lovamat másnap megtaláltam, tizenegy lövés volt benne: meglátszott rajta, hogy nem sokat szenvedett. Csákómban is volt két lövés.

Mikor járőrömmel a különítményhez bevonultam, azt hittem, hogy az én két hős altisztemet társai megkülönböztető ünneplésben fogják részécsíteni. De bizony nem történt egyéb, minthogy az öreg Vadkerti Péter tiszthelyettes, — ki ezredünkben generációkat nevelt fel, — megveregette Zsoldi és Sulyok vállát: „Derék fiúk vagytok, de ha nem így viselkedtetek volna, magam csavartam volna ki a nyakatokat járőröstől, lovastól, mindenestől együtt”.

Természetesnek találta ezt náluk mindegyik. De más érzést váltott ki ez belőlünk tisztekből, olyat, amit leírni bajos, ezt csak átélni, érezni lehet.

Bármire képes lett volna az ember, hiszen olyan altisztikart és legénységet érzett és tudott a háta mögött, melyhez fogható alig akadt.

Zsoldi és Sulyok altisztek ezért a tettükért megkapták a nagy ezüst vitézségi érmet, pár hétre az esemény után.

Békéssy százados az esti szürkületig folytatta megfigyelését, majd éjjelre Skalá-n át egy Grodzisko-tól délre fekvő majorba vonult, hogy különítményének pihenést biztosítson. Az éjjel zavar-

talannal telt el: emberek és lovak pihenése teljes volt.

Ujfalussy százados különítményének működése e napon a következő volt:

Ujfalussy százados, az előző napon távoli felderítésre kiküldött messzemenő huszárjárőrökön kívül, korán reggel újabb járőröket rendelt ki közeli felderítésre. Ezeknek feladata az volt, hogy a Dlubnina patak és Szreniwa menti magaslatokat érék el és ezzel biztosítsák a különítménynek Slomniki irányába való előnyomulását.

A különítmény Wk. Wies-ről, — ahol levélküldőcállomást hagyott — 7 órakor folytatta előnyomulását Iwanowice irányába s ezt a falut délből zavartalanul el is érte. Ekkor érkeztek be Baló és Altorjay hadnagyok jelentései. Baló hadnagynak sikerült a Békéssy-különítmény sávjában portyázó orosz lovasjárőrök mögé jutnia és így a közlőből figyelhette meg, hogy a Szczepanowice—Slomnik-i műúton északnyugati irányban egy gyaloghadosztálynyi orosz nyomult előre. Ajtorjay hadnagy jelentése arról szólt, hogy Slomniki-ről nyugati irányba szintén előnyomulóban van orosz gyalogság. Ez ellen a különítmény tűzharchoz ló-ról szállott, hogy erejének kimutatására kényszerítse. Az ellenség gyors felfejlődéséből és erélyes előnyomulásából, melyet tüzésége is támogatott, kiderült, hogy a különítmény legalább egy zászlóalj erejű ellenséggel áll szemben. Ujfalussy százados ezért az ellenség támadása elől kitért, a harcot félbeszakította és éjjelre Krasicnie-re vonult. A veszélyes helyzetbe került Baló és Altorjay hadnagyok is vele menekültek az üldözö kozákok elől.

A különítmény éjjelezését semmi sem zavarta meg és így ez másnap teljesen harc képes állapotban volt.

A különítmények ezzel be is fejezték a napi tevékenységüket, sőt tulajdonképpen nagyjából már feladatukat is megoldották. Egymást kiegészítő észleleteik nyilvánvalóvá tették, hogy az oroszok északnyugati, illetve nyugati irányba, nem pedig Krakkó felé nyomulnak előre. A fontos jelentések még ezen a napon eljutottak a hadosztályparancsnoksághoz.

A két különítmény e napi mozgását és észleleteit az 5. számú vázlat tünteti fel.

November 14-én Békéssy százados elhatározta, hogy az előző nap folyamán észlelt ellenség további előnyomulásának irányát megállapítandó, egyenesen északi irányba, tehát az ellenség valószínű előnyomulási iránya felé, nyomul előre. Első elrendő terepszakaszak a Wielmoza körüli magaslatokat jelölte ki és számított azzal, hogy itt már ellenséget fog látni — találni.

A különítmény 5 órakor hagyta el éjjeli szállását és a Pradnik patak mély völgyében fedve, északi irányba igyekezett óvatosan előnyomulni. Legnagyobb meglepetésére az előljárőr-szakasz zavartalanul érte el Wielmoza környékét. Ellenségnek se híre, se hamva. A különítmény hosszabb pihenőt tartott biztosított megállásban. A kiküldött járőrök mindenünnen azzal a jelentéssel tértek vissza, hogy ellenséget nem láttak. Békéssy százados ezért 17 órakor Léway hadnagynak megparancsolta, hogy szakaszával Parnawá-n át Wiktorka-major felé végezzen felderítést. Itt — mint tudjuk

— előző nap ellenség volt. A különítményparancsnok meghagyta Léway hadnagynak, hogy addig nyomuljon előre, míg ellenségre nem talál. A különítmény egyelőre az elért vonalban maradt és további magatartását a beérkező jelentéstől tette függővé.

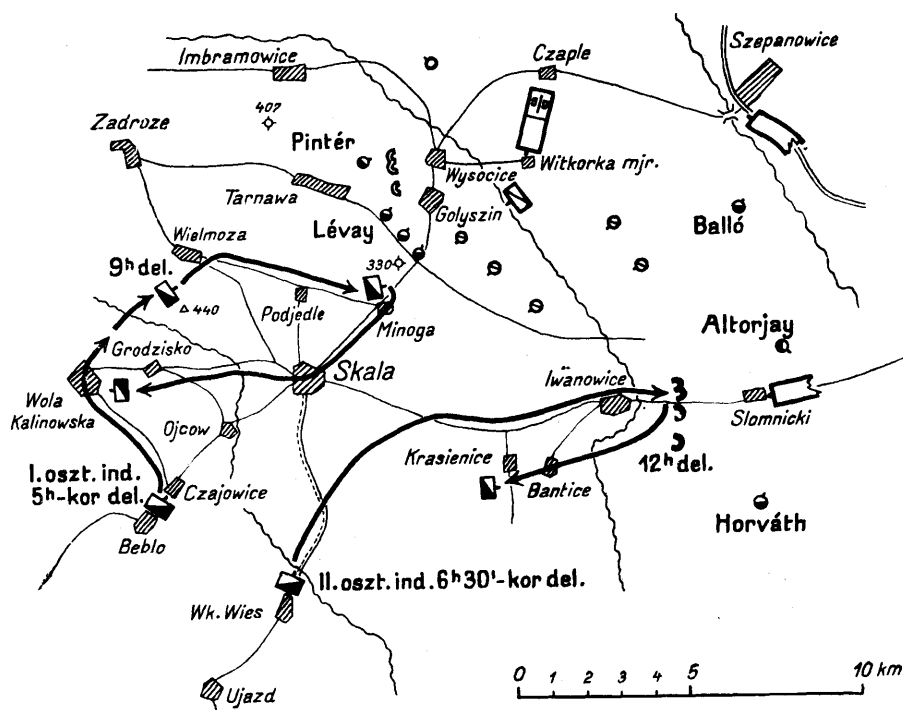
Léway hadnagy széles rajvonalon nyomult előre és 15 órakor a Tarnawá-tól északra levő 407-es magaslatot érte el, ahol pompás látvány tárult szeme elé. Hosszú ellenséges oszlop (gyalogság és tüzérség) menetét látta. Az oszlop éle Malosyczénél, vége pedig Czaple Ml-nál tűnt el szeme elől. Ezzel „megkerült” az előző nap észlelt ellenség, ki úgylátszik a délutáni órákig pihent, talán azért, hogy a szépre fordult időben újból meginduló légi felderítést megghiúsítsa. De az ellenség nemcsak

megkerült, hanem most már végérvényesen elárulta azt is, hogy mozgásának iránya nyugat. Léway hadnagy azonnal jelentette észleleteit a különítménynek. Ez továbbította a jelentést a Beblo-nál felállított levélküldőnc-állomáson át a hadosztályparancsnoksághoz, ahová az 22 órakor érkezett el.

Léway hadnagy tovább figyelt és látta, hogy az ellenség egyik része Imbramowicze-re veszi útját és ott beszállásolja magát, a másik része Glanow felé folytatja az előnyomulást. Közben észre sem vette, hogy délkeleti irányból, az erdtől fedve, Tarnawá-n át orosz lovasjárőrök kerültek háta mögé. Csak akkor ébredt veszélyes helyzetének tudatára, mikor az újabb jelentést vivő huszár kétségbeesve tért vissza azzal, hogy a kozákok nyomon követik. Ugyanakkor Imbramowicze irányából is orosz lo-

5. vázlat.

1914. november 13-án.

vasság nyomult elő megfigyelő állása felé, úgyhogy két tűz közé szorult és nem maradt más választása, minthogy a délkeletre fekvő erdőcskébe vágtazzék. Az orosz lovasjárőrök észrevették, hogy egy „idegen” járőr került közéjük és vágatában indultak üldözésére. Léway hadnagy szakaszát szétugrasztatta és egyenként igyekezett déli irányban átjutni az erdőcskén. Amint az erdből Tarnawa keleti szegélyénél kibukkant, kisebb orosz lovasjárőrt talált maga előtt. Gondolkozásra nem volt idő: Léway hadnagy embereivel hangos kiabálással vágatában kitört az erdből, mire az oroszok hanyatt-homlok visszafordultak és utat nyitottak Léway hadnagy szakaszának, mely vágatában rövidesen eltűnt a Tarnawa-tól nyugatra levő dombok mögött. A beálló sötétségben Léway hadnagy nem talált rá ismét a különítményre és így éjjeli szállásra önállóan Beblo-ra ment, honnan másnap délelőtt bevonult Krzeszowicze-re. Itt jelentkezett a

hadosztályparancsnokságnál és személyesen jelentést tett a különítmény két napi munkájáról.

A Wielmozá-nál állva maradt különítmény Léway hadnagy jelentésére Zarnawa irányába nyomult előre. Útközben az előljárőr összeütközött a Léway hadnagyot üldöző lovassággal s ezzel rövid tűzharcot vívott. Az orosz lovasság visszahúzódott, majd a különítmény is visszavonult és Czapowicze-n maradt éjjelen át. November 15-én bevonult a hadosztályhoz és ismét Tenczynek-en szállásolta be magát.

Ujfalussy százados különítménye e napon már korán reggel ismét érintkezésbe igyekezett jutni a Slomnicki felől előnyomuló ellenséggel. Főleg azt akarta megállapítani, hogy ez előnyomulását nem folytatja-e délnyugati irányban Wiszkowicze felé. Ezért Ujfalussy százados Altorjay hadnagyot Iwanowicze-n át Slomnicki felé, Baló hadnagyot pedig a Wieszkowicze-n át Slomnicki felé

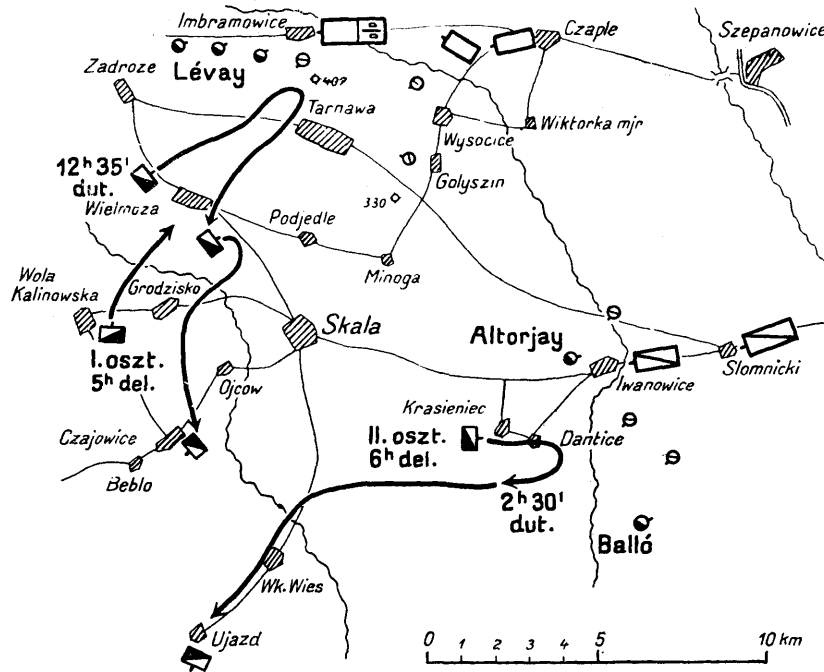
vezető műútra küldte ki felderítésre. A különítmény zöme Danticze-re vonult, ahol a Dlubnia patakot nyugatról kísérő dombokon, a járőrök jelentésének beérkezéig, figyelő állásba ment. A járőrök jelentései rövidesen be is érkeztek és legnagyobb meglepetésre mindkét irányban előnyomuló lovasságról szóltak. Míg azonban Baló hadnagy csak kisebb lovasjárőröket észlelt a Slomniczi-i műúton, Altorjay hadnagy erősebb lovasosztagokkal jutott érintkezésbe, melyek elől kénytelen volt visszavonulni, mégpedig Iwanowicze-n át a Dlubnia patak nyugati partjára. Itt aztán figyelő állásba ment.

Ebből a figyelő állásból, amelybe később az egész különítmény előrement, zavartalanul meglehetett figyelni amint egy kb. hadosztályerejű lovas-csapat Iwanowicze-ra, onnan pedig Skala irányába nyomult előre.

A különítmény 14 óra 30-kor kénytelen volt elhagyni figyelő állását, de járőreivel érintkezést tartatott a Skala felé előnyomuló ellenséggel. A különítmény Ujazd-on szállt meg éjjelre, honnan november 15-én bevonult a hadosztályhoz Krezowicze-re. A különítmények e napi mozgását és észleleteit a 6. számú vázlat tünteti fel. L. 6. sz. vázlat.

6. vázlat.

1914. november 14.

Mint fentiekből megállapíthatjuk, a különítmények működését a legteljesebb siker koronázta és feladatukat, mondhatni, maradék nélkül megoldották. A különítmények hírszája teljesen kiegészítette egymást és ha a vázlatokra tekintünk, tisztán áll előttünk az ellenség mozgása. E szerint az ellenség nem fejlődött teljes erejével Krakko ellen, hanem nyugati irányba toldott el. Ezt a mozdulatát erősebb lovasság fedezte Krakko irányából jövő esetleges támadás vagy felderítés ellen. A különítmények ezzel a megállapításukkal — mint láttuk — döntő alapot szolgáltatottak hadvezetésünk elhatározásához. Mivel az orosz 9. hadsereg nem fejlődött teljes erejével Krakko ellen, az osztrák-magyar 4. hadsereg a haditervnek megfelelőleg Krakko erődéből november 17-én támadásba fogott és oldalba kapta a nyugati irányba eltolódó orosz 9. hadsereget. Ennek következtében november 17-e és 23-a között Czenstochowa—Skala vonalában rendkívül heves harc fejlődött ki, mely eleinte a 4. hadseregünknek hozott sikert. A Visztula déli partjáról ide irányított orosz 3. hadsereg beavatkozása azonban megfordította a csata sorsát. Ennek a hadseregnek támadása u. i.

az északi irányba haladó 4. hadseregünk oldalát érte és ez kénytelen volt Krakko erődöve mögé visszavonulni.

A különítmények működésükkel a hadvezetés legteljesebb elismerését nyerték el és számos tiszt, altiszt és huszár részesült legmagasabb kitüntetésben.

November 16—18-ig. Pihenő, amit felhasználunk a lovak vasalásának és nyeregfelszerelésének rendbehozatalára. November 18-án a hadosztályparancsnokság a Potoczky-kastélyban tiszti eligazítást tartott, melyen a tiszteket tájékoztatták a 4. hadsereg sikerrel megindult támadásáról és a helyzetet igen kedvezőnek mondták. De az orosz 3. hadsereg oldaltámadása rövidesen éreztette hatását és mialatt a tisztek a következő nap szórakozásairól szöttek terveket, parancs érkezett, mely a hadosztályt a Skala körül dúló harcokba szólította. Mint gyorsan mozgó tartalékot, a gyalogság vonalában keletkezett hézag kitöltésére rendelték előre. November 19-én 23 órakor kapták meg a századok a riadóparancsot és a hadosztály már november 20-án 1 óra 30-kor menetoszlopban gyülekezett Lrzesowicze keleti kijáratánál a Krakko felé ve-

zető úton. A gyülekezés befejezése után a hadosztály koromsötétben, keményre fagyott úton, ügetésben Korzkiew-re menetelt, ahová 10 órakor érkezett meg. Ide már jól hallatszott a Skala körül lomboló harc: ágyú-, géppuska- és fegyverzaj. Korzkiew-en a hadosztály készütségi állásba ment. A hadosztálytól egyelőre 500 karabélyt északi irányba rendeltek előre a gyalogság közvetlen támogatására.

Mi tűrés-tagadás, a huszárok nem a legnagyobb lelkesedéssel fogadták ezt a parancsot, melyhez hasonlók ekkor már egyre sűrűbben hangzottak el s amelyek mindig lóról szólították őket, ha harcra került a sor. Már a gyalogtűzharcához szükséges felszerelés elégtelensége is ellenszenvet váltott ki a huszárokból az ilyen lóról-szállás iránt. Ásó, szurony nélkül s kevés tőlényükkel védtelennek érezték magukat a huszárok. Amellett háti- és kenyérszájkjuk sem lévén, az elemózsia is mindig elmaradt, a mozgókonyhák pedig inkább a lóháton lévő csapatrészeket szolgálták ki és eleinte bizony nem volt meg a készség bennük arra, hogy a gyalog harcoló huszárokat is felkeresni igyekezzenek.

Ezredünkől a Maasburg-század szállt lóról. Más ezredek ugyancsak gyalogharcra rendelt részeihez csatlakozva nyomult előre, majd H. H. Szczodrkoviczénél a gyalogság vonalában keletkezett hatalmas hézag kitöltésére táboriörsöket állított ki. Este lett, mire a táboriörsök felállítása és a főörsök ellenállási vonalának kiszemelése befejeződött. Ekkor a legnagyobb meglepetésre a lóról szállt részeket ismét visszarendelték a vezetéklovakhoz. Éjjelre a hadosztály a vezetéklovakkal együtt Giebulow körletébe vonult. Ide kellett volna bevonulniok a parancs szerint a lóról szállott osztagoknak is.

A huszárok a gyaloglásra alkalmatlan csizmában fáradtan gyülekeztek, majd kettesével hosszú sorban lassan kígyóztak koromsötétben dombnak fel, völgynek le és bizony feltört lábbal sok huszár kidőlt. Nem is csoda. Már éjjeli menetben, lóháton megtett 30 km.-es út állt mögöttük és ezen felül kellett még ezt a 15 km.-t gyalogszerrel megtenniök! Éjfél óta úgyszólván egy percig sem álltak, étkezéskor pedig szó sem volt. Éppen ezért nem is vonultak be az éj folyamán a vezetéklovakhoz, hanem éjfél táján a Korzkiew-től délre levő tanyaépületeknél éjszakára megpihentek s 21-én reggel innen vonultak be Giebulow-ra a vezetéklovakhoz.

Mint említettük, a lóról szállott részek gyors visszarendelése meglepetésszerűleg hatott. Csak később tudtuk meg, hogy ezt az intézkedést a hadműveleti helyzetben beállott változás tette szükségessé.

Hadvezetőségünk november elején meglepő gyors átcsoportosítással két oldalról igyekezett az orosz gőzhengert megtámadni és megállásra kényszeríteni. Mackensen tbk. északnyugati irányból, az osztrák-magyar 4. hadsereg délről tört előre.

Mackensen tábornok támadásából fejlődött ki a Lodz-i csata, melyben az oroszok már-már katasztrófális vereséget szenvedtek, midőn a német erő elégtelensége folytán a jól megérdemelt eredmény kisiklott a különben győztes, vitézül harcoló és itt különösen nagy művészettel vezetett német csapatok kezéből.

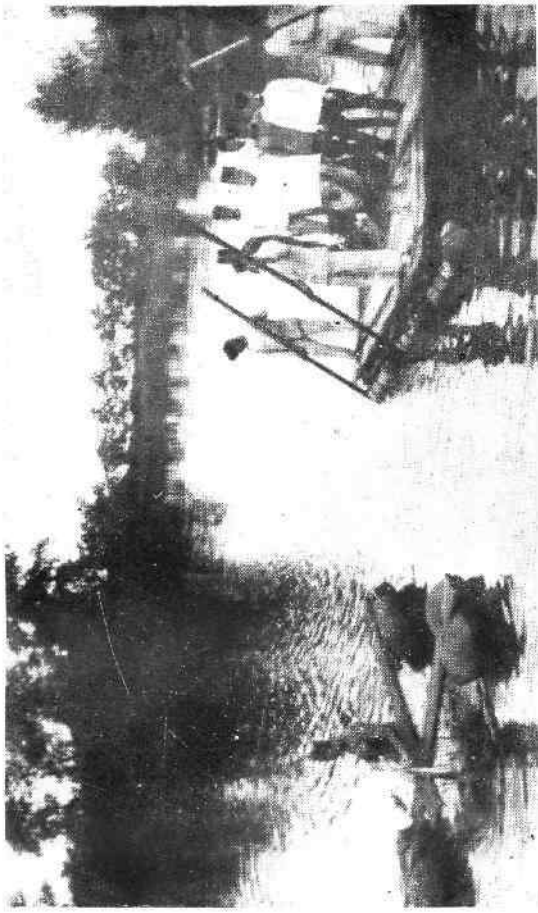
Az osztrák-magyar 4. hadsereg — mint már mondtuk — az oroszok oldal-támadása előtt Krakkó erődöve mögé vonult vissza. Hasonlóképpen kénytelen volt visszavonulni a Krakkótól kelet felé előnyomuló Ljubicic-csoport is. A hadműveleti cél, mely abból állott, hogy a Visztulától nyugatra előnyomuló orosz hadseregekre döntő csapást mérjen, nem valósulhatott meg, mert a döntéshez kevés volt az erő. Ez azonban korántsem jelentett sikertelenséget! Hisz végeredményben a Lodz-i, Krakkó-i, Czenstochowa-i csatákkal sikerült az oroszok kezéből a kezdeményezést újból kiragadnunk, sikerült az orosz gőzhengert támadó előnyomulásában megállítanunk és átcsoportosításra kényszerítenünk. Ismerve az oroszok nehézkességét, különösen ez utóbbi eredmény volt nagyfontosságú, mert ezzel hadműveleti készségüket hosszabb időre megbénítottuk. Természetesen más lett volna az eredmény, ha Falkenhayn, a német vezérkar főnöke engedett volna Hindenburg és Conrad együttes kérelmének és még idejében megfelelő erő bocsátott volna a nyugati hadszíntérről rendelkezésünkre, azaz, ha a döntést keleten kereste volna. A szóbanforgó hadműveletek azonban még így is mind elgondolás, mind pedig végrehajtás tekintetében a világháború és a hadtörténelem legszebb hadműveletei közé sorolhatók. Ezredünk (általában a lovasság) különösen büszke lehet arra, hogy lóháton végzett felderítésével e hadműveletek egy részében igen fontos hírszolgálatot szolgáltattott, majd kész volt arra is, hogy lóról szállva, a gyalogság soraiba állva harcoljon a győzelemért.

Huszár-sors, hogy a hadműveleti helyzet változása más helyre és új feladatokra szólított bennünket, melyeknek megoldása mind a vezetéstől, mind a csapattól fokozott teljesítményt és a helyzethez, viszonyokhoz való gyors alkalmazkodást kívánt meg. De ennek a követelménynek a 11. honvéd lovashadosztály és ennek keretében ezredünk, maradék nélkül meg is felelt.

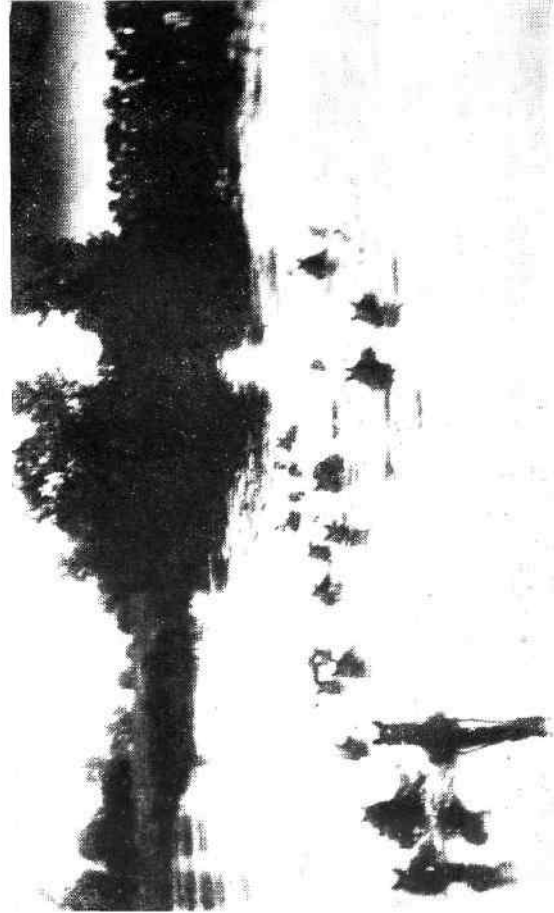
A Lapanow—Limanowa-i csata.

Az orosz 3. hadsereg Dimitriew Rudko tábornok parancsnoksága alatt a Visztula két oldalán Krakkó felé nyomult előre és oldalba támadta az északi irányba előretörő osztrák-magyar 4. hadsereget s egyúttal visszaszorította a Ljubicic-csoportot, mely hadseregünk keleti oldalát biztosította. Ennek első következménye — mint tudjuk — az lett, hogy a 4. hadseregnek támadását be kellett szüntetni. De nagyobb baj volt ennél az, hogy egyidejűleg az orosz 8. hadsereg is erélyes támadást kezdett a Kárpátokat védő 3. hadseregünk ellen és ennek nyugati szárnyát Bártfa felé visszaszorította. Ennek következtében a 4. és 3. hadseregünk között hatalmas rés támadt. Ha az oroszok ezen át előnyomulnak, kétfelé szakítják az osztrák-magyar haderő vonalát. Ezt természetesen minden áron meg kellett akadályozni.

Mivel hadvezetőségünknek egyelőre nem volt megfelelő számú gyalogcsapata, nem maradt más hátra, minthogy a gyorsabban mozgó és az itteni, amúgyis gyenge teljesítményű vasútra nem szoruló lovasságot dobja be a hézagba. Ezt a veszélyes helyzetet a 7. számú vázlat szemlélteti.

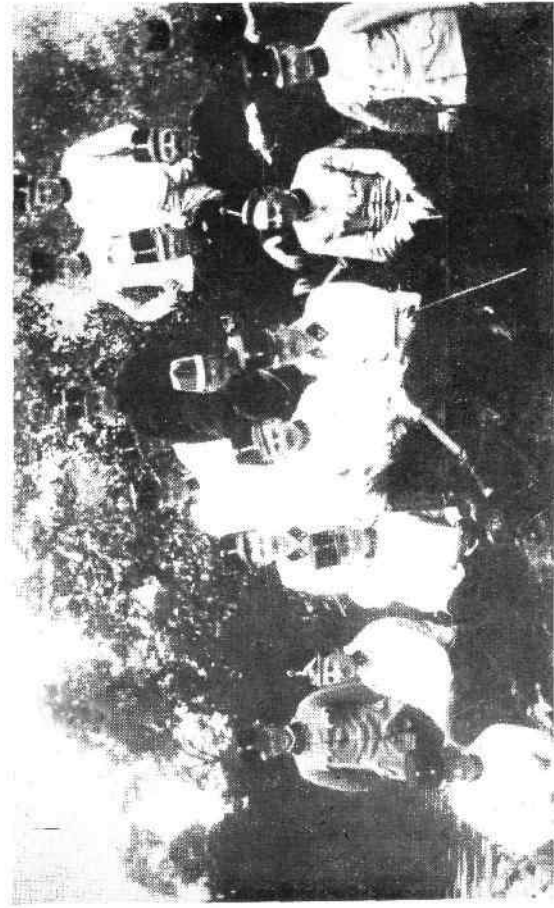
Észlatás, Tisza-Csege, 1913. július.

Úsztatás, Tisza-Csege 1913.

Észlatás, Tisza-Csege, 1913. július.

Úsztatás, Tisza-Csege, 1913. július.

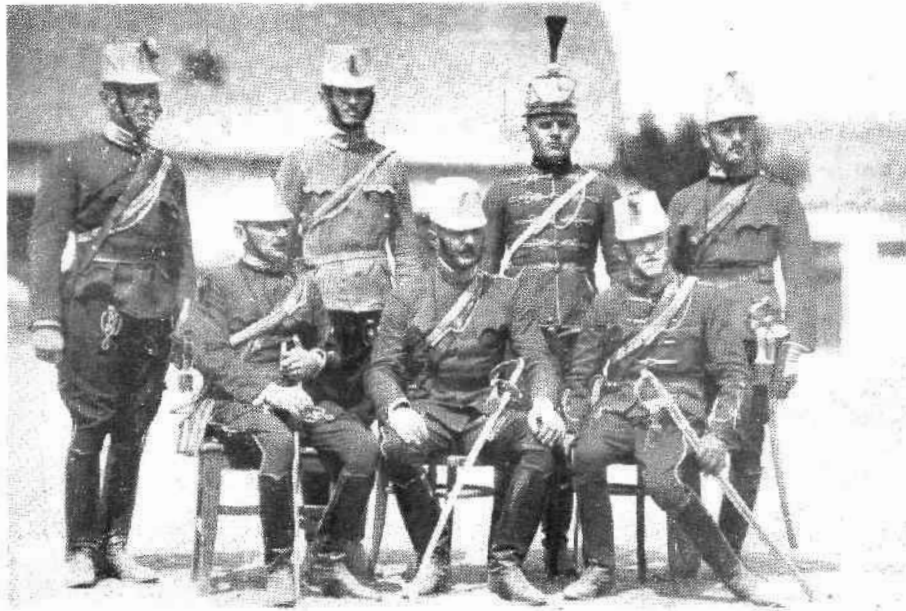
GRÓF GRIMAND D'ORSAY EDE
főhadnagy, ezredsegédliszt, 1914.

VITÉZ BALASSAGYARMATI
BAINTNER ERNŐ
őrnagy, I. osztályú parancsnok, 1914.

BÉKÉSSY BÉLA
százados, 1. század parancsnoka, 1914.

Békéssy-század tisztjei, 1914 augusztus.
PORUBSZKY hadnagy, OLSAVSZKY hadnagy, MAJOROSSY tartalékos hadnagy,
PÁLFFY százados BÉKÉSSY százados, SCHNEIDER tartalékos hadnagy, ILLESY hadnagy.

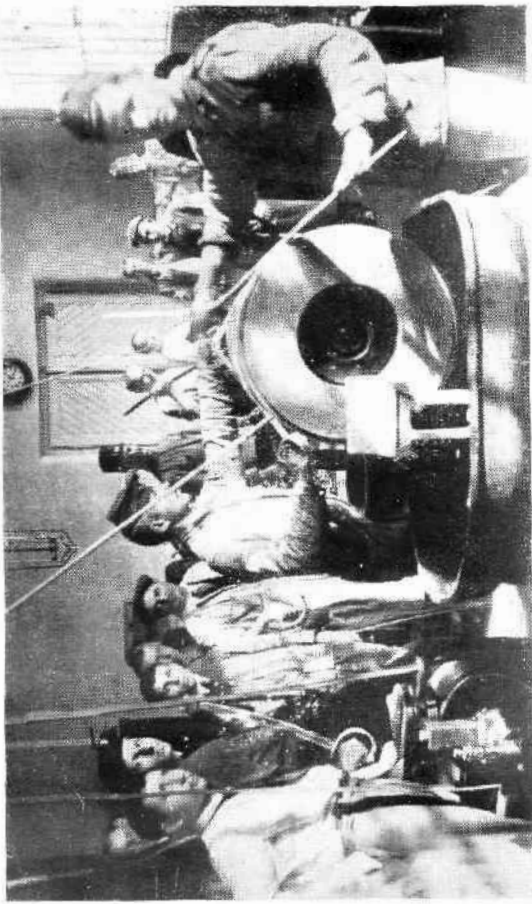
SAMARJAY GÉZA
százados, 2. száz. parancsnoka, 1914.

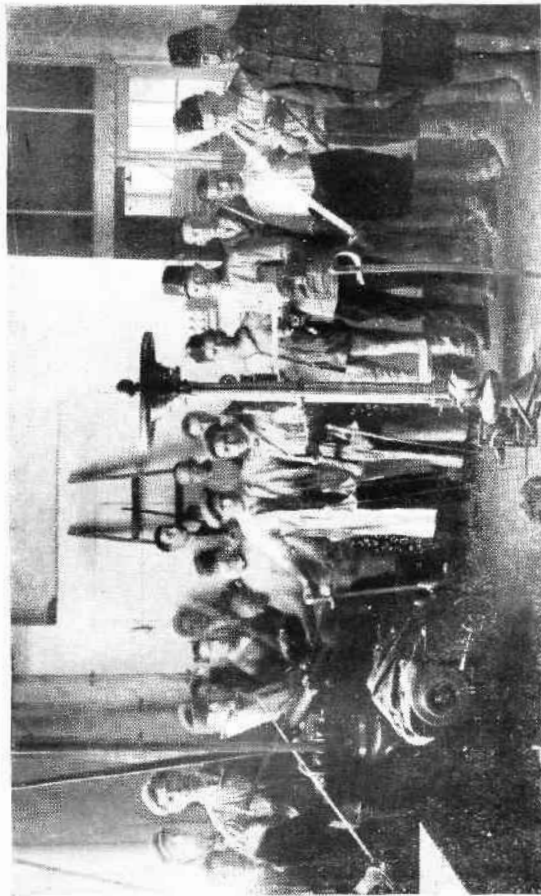
BÁRÓ MAASBURG KORNÉL
százados, 3. század parancsnoka, 1914.

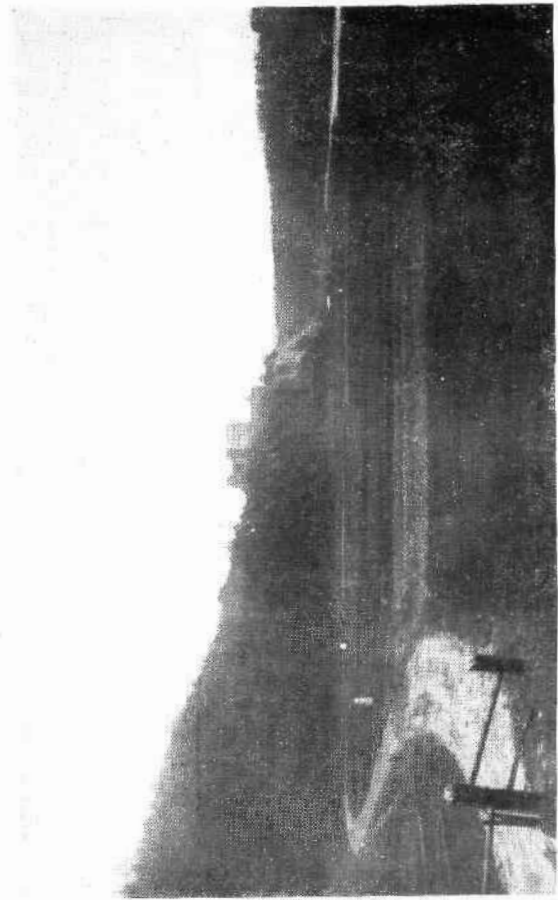
CSÉCSI NAGY IMRE
alezredes, II. oszt. parancsnok, 1914.

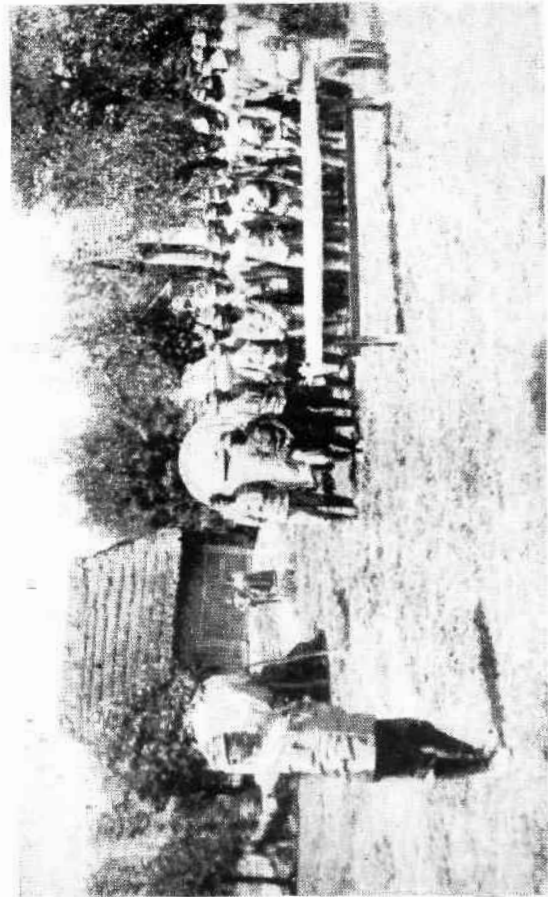
Kardok köszörülése a régi Széchenyi-utcai honvédszár-
laktanyában. 1914 augusztus hó.

Kardok köszörülése a régi Széchenyi-utcai honvédszár-
laktanyában. 1914 augusztus hó.

Leégett Galíciai vár.

FLOHR ezredes lelkesítő beszédet mond 1915 február 25-én Florynkán.

VICZIÁN ELEK
százados, 5. száz, parancsnoka, 1914.

NAGYGERCSI, JÁSZAI
JÁSZAY MIKLÓS
százados, 4. száz. parancsnoka, 1914.

ROZSINSZKY GYULA
százados, 6. száz. parancsnoka, 1914.

GÖMÖRI HAVAS GÁBOR
százados, 1914.

SZOLNOKI JÁRMY ELEMÉR
alezredes, pótszázadparancsnok, 1914.

LÁSZLÓ IMRE
tartalékos főhadnagy, 1914.

HALMOS JÁNOS
lőrszállatorvos.

SEBŐK GYULA
hadnagy, 5. század, 1914.

GYARMATI ISTVÁN
zászlós.

A Limanowa felé gyülekeztetett lovasság első feladata tehát az volt, hogy a 3. és 4. hadsereg között keletkezett hézagot kitöltse és az oroszok (főleg lovasság) betörését megakadályozza. De másik fontos feladata is volt: az, hogy haderőnk tervezett újabb átcsoportosítását leplezze és ezzel hadvezetőségünk újabb sajkhúzását biztosítsa. A Limanowánál harcban vetett lovasság mindkét feladatát a legteljesebb sikerrel oldotta meg. A magyar huszárok itt olyan terepen harcoltak, melyre békében kimondták, hogy lovasság számára nem alkalmas. Harcoltak itt olyan viszonyok között, amelyek a legharcdeztettebb gyalogságot is kemény próbára tették és olyan kezdetleges felszereléssel, melynek hiányosságát csak a soha ki nem haló ősi magyar huszárvirtus tudta eltüntetni. Harcoltak és újabb hervadhatatlan babérokkal gazdagították a magyar huszár hírért, nevét. Harcoltak és a világháború egyik legszebb sikerét biztosították fegyvereinknek.

November 21. A hadosztály Giebultow környékéről szép hideg időben, Krakko erődjén keresztül Skawina-ra menetelt, ahol ebédpihenőt tartott és felvételezett. Később folytatta menetét Badziszow-ra. Menetteljesítmény: 28 km.

November 22-én a hadosztály 10 fokos hidegben, gyönyörű hólepte vidéken folytatta menetét Budzow környékére. A kis hegyi faluban csak a legnagyobb nehézséggel lehetett a hideg éjszakában fedél alá juttatni a lovakat és embereket. Menetteljesítmény: 30 km.

November 23-án Skomielna Bialá-ra folytattuk a menetet: menetteljesítmény 35 km. Egyre beljebb jutottunk a Beszkidek északi nyulványaiba. A hideg fokozódott és az utakat mindnagyobb és nagyobb hóréteg fedte. A lovaknak még nem volt téli vasalásuk. E miatt az út legnagyobb részét gyalog tettük meg és lovainkat kantárszáron vezettük. Alig 8 km.-re voltunk a magyar határtól és gyönyörködünk a Beszkidek hófödte csúcsainak csodás panorámájában.

Az ezredből a Pálffy-századot fedezetnek rendelték ki a nehezen járható úton lemaradt tüzérség mellé.

November 24-én menet Mszana Dolná-ra, hol a lovak legnagyobb részét a városka nyári színházába szállásoltuk be. Mivel úgy hírtelt, hogy néhány napig itt pihenünk, lázasan láttunk hozzá a lovak téli átvasalásához.

November 25. Pihenő; hírt kaptunk arról, hogy a Tymbark környékén álló kisebb erőket (lovasság és lengyel légió) az oroszok nagyon szorongatják. Az idő szép tiszta volt, de az éjjel mínusz 20 fokra leszálló hőmérő napközben is alig emelkedett.

November 26. Az oroszok nyomása Tymbarknál egyre erősödött, miért is a hadosztályparancsnokság ezredünket tűzharchoz lóról szállatta. A gyalog megalakult századokat Békéssy százados parancsnoksága alatt teherautókon Tymbark-hoz szállították, a műút elzárására. A műúttól északra ulánusok, délre a Békéssy-csoport ment állásba.

Békéssy százados még az állás megszállása előtt intézkedett a keleti (a műútra) és délkeleti irányban végzendő felderítésre. A kiküldött járőrök a magas hóban bő csizmában, hosszú huszárköpenyben csak nehezen tudtak előrejutni. Eleinte a

gyalogjárőrözés is szokatlan volt nekik, de hamarosan beleszoktak. A műút mentén előreküldött járőr rövidesen erősebb orosz lovasságra bukkant és már is ösztönösen úgy viselkedett, mintha mindig gyalog harcolt volna. Visszahúzódott és egy dombvonulat mögött, az úttól délre, leszállásba ment. Az utána nyomuló lovasságot meglepte tüzével, annak érzékeny veszteséget okozott és visszautzte. Az est leszálltával a Békéssy-csoportot éjjeli szállásra Dobrá-ra rendelték.

November 27-én kora reggel a Békéssy-csoport Dobra nyugati szegélyén a Snicznica és Czwilin magaslatok keleti lejtőjén széles arcvonallal védőállást szállott meg. A huszárok kezdtek „belejönni“ a téli gyalog-tűzharcba. Mielőtt éjjeli szállásukat elhagyták volna, minden elmozdítható, földmunkára alkalmas szerszámot magukhoz vettek. Azonkívül minden huszár egy csomó szalmát, vagy szénát kötött össze nadrágszíjjával és vitte magával, hogy azzal az ásandó fedezéket „lakályosabbá“ tegye. Meglehetősen komikus látványt nyújtott a nagy hóban libasorban felvonuló huszárok, szalmaköteggel a hátukon. Az állás megszállása már a Dobra község keleti részébe benyomult ellenség gyenge és hatástalan puskatüzében ment véghez. A huszárok fáradtan és egykedvűen ültek szalmacsomójukon, pipára gyujtottak és úgy pihentek a kijelölt vonalban. Nem izgatta őket a mellettük elfütyülő puska-golyó; magukba merülve tépelődtek és keserű gúnnyal emlegették rossz sorsukat, mely kedves paripájuk mellől „bakasorba“ szólította őket. A fedezékásás bizony nehezen ment. Eltekintve a hiányos és kezdetleges harácsoló „műszaki“ eszközöktől, a föld is oly kemény volt, hogy a huszárok inkább csak hófedezéket ástak maguknak a közel félméteres hóban, amely azután a golyómentes bűvőhely illúzióját adta. Szerencsére az ellenségnek sem volt kedve ahhoz, hogy a nagy hidegben és hóban támadásba fogjon és így a nap és az éjszaka csendben telt el. De reggelre néhány huszár lába lefagyott.

November 28. A nap zavartalanul telt el az állásban. A Maasburg-századot déli irányba, Jurkow-ra tolták el, a hegyi utak lezárására.

November 29. Tekintettel az ezred kis karabélylétszámára, a védővonalat Gruszowiec faluhoz hátrább vonták. Itt ugyanis a műút egy keskeny hágón vezet át és így annak elzárása könnyebb volt. A műúttól délre ezredünk, északra az 5. honvéd huszárezred ment állásba. A Czwilin és Snieznica magaslatokon táboriörsöket állítottunk fel. A hideg egyre fokozódott. Megjelentek a rajkályhák, amelyekkel a huszárok hamar barátságot kötöttek. Valóban megbecsülhetetlen szolgálatot is tettek ezek és így érthető, ha szívósan ragaszkodtak hozzá.

Az ellenség — noha Dobra nyugati részét feladtuk — nem nyomult tovább előre és így a falunak ez a része, nappal és éjjel állandó járőrharcok színhelyévé lett. Tüzérségünk közvetlenül az állás mögött vonult fel és időnként hatásos zavaró tüzet adott Dobrá-ra és a Tymbark-i útra.

November 30. A nagy hideg miatt a táboriörsöket és őrszemeket sűrűn kellett felváltani. Gyenge tüzérségi tűz mindkét részen.

December 1. Hermann zászlós járőrével észrevétlenül behatolt Dobra belsejébe és rajtaütött a házakba beszállásolt oroszokon, akik közé azután tüzérésgünk néhány hatásos lövést adott le.

A délután folyamán egy 5. honvéd huszárezredbeli járőr azzal tért vissza, hogy Dobra nyugati szegélyére egy ellenséges osztag nyomult előre és ott beszállásolta magát a házakba. Erre a hírré Békessy százados önként jelentkezőkből egy különítményt alakított és annak élén a három 5. honvéd huszárezredbeli huszár vezetése mellett, a gyönyörű holdvilágos éjjelen előnyomult Dobrá-ra, hogy az ellenségén rajtaüssön. A jelentés azonban hamisnak bizonyult és kis híja, hogy a különítmény kelepcebe nem került. A hamis hírt hozók ellen Békessy százados kiméltlenül és azonnal eljárt.

A Mszana Dl.-n hagyott vezetékllovakat Kasinka Wk.-ra hozták előre, hogy a városka a felvonuló gyalogság részére üresen maradjon.

A lovasság ezzel megoldotta feladatának első részét. Kedvezőtlen időjárási viszonyok között napokon át útját állta az ellenség előnyomulásának, fedezte és leplezte gyalogságunk felvonulását és megvédte azokat a pontokat, melyeknek kézbentartását a következő napokban induló hadműveletekhez hadvezetőségünk fontosnak ítélte.

A Krakó-i és az első Lodz-i csatában Conrad és Hindenburg az erők elégtelensége miatt nem tudtak döntő csapást mérni az oroszokra. Ez azonban akaraterejükét nem törte meg és szándékuk mellett továbbra is kitarítottak.

Hindenburg a nyugati hadszíntérről beérkező erősítésekkel folytatta támadását Lodz-ra és Lovics-ra. A támadást délnyugati irányból az osztrák-magyar 2. hadsereg támogatta.

Conrad viszont a 3. és 4. hadsereg között keletkezett hézagnak nemcsak veszélyes voltát vette észre, hanem meglátta azt a nagy lehetőséget is, melyet ez a hézag szándékának megvalósításához nyújtott. Az osztrák-magyar 4. hadseregnek a német 47. hadosztállal megerősített zömét a lovasság fedezete és leplezése alatt Krakó-tól délre az osztrák-magyar 4. és 3. hadsereg közötti hézagba csoportosította, hogy innen oldalba támadja a Krakó felé előnyomuló oroszokat.

Ezek a hadműveleti mozdulatok eredményezték a 2. Lodz-i (Lovicz-i) és a Lapanow—Limanowa-i csatát.

A Ljubicic tábornok parancsnoksága alatt álló, areban támadó csoport feladata az volt, hogy a Krakó felé keleti irányból előnyomuló oroszokat feltartóztassa és főerőnk gyülekezését biztosítsa.

A támadó főcsoportnak, a 4. hadosztállalnak Róth altábornagy parancsnoksága alatt Mszana Dl., Tymbark körletéből a Ljubicic-csoportot megtámadó oroszok oldalába és hátába kellett esnie.

Báró Nagy altábornagy parancsnoksága alatt, némi gyalogsággal megerősített három lovashadosztálynak Limanowá-n át Neu-Sandez irányába kellett előnyomulnia, hogy biztosítsa a támadó főcsoport hátát és oldalát.

December 2-án délelőtt a Roth-csoport gyalogsága beérkezett és mindjárt meg is kezdte előnyomulását Dobra és Parabka felé. A Békessy-csoport

eleinte tartalék volt, de délután a gyalogság bal-szárnyára, a Snieznica magaslatra rendelték előre, ahonnan, főleg géppuskáival, eredményesen avatkozott bele a gyalogság harcába. Kitűnő állásából alkalma nyílt egy Parabkától előnyomuló lovaszázad szétugrasztására. Az ellenség itt a géppuskák jól irányzott tüztől érzékeny veszteséget szenvedett.

Éjjelre a Békessy-csoportot Dobrá-ra rendelték mint tartalékot. A vezetékllovak Gruszowiecz-re mentek előre.

Gyalogságunk támadása itt igen kedvezően haladt előre.

December 3. Roth altábornagy csoportja az egész vonalon támadásba fogott.

Hadosztályunk, feladatának megfelelőleg, 7 órakor megkezdte előnyomulását Tymbark irányába. Elővéd volt a Békessy-csoport, mely az ellenség utóvédosztagait rövid harc után ismételten visszavetette. Déltájban a hadosztály Tymbark-on gyülekezett, hová a vezetékllovak is előrementek.

A hadosztályparancsnokság Limanowa irányába azonban lovaskülönítményeket tolt előre s ezek kedvező jelentéseire a hadosztály lóra ült és Limanowá-ra menetelt. Ezredünk Limanowától délre egy majorban szállt meg éjjelre.

December 4. Ezredünk, a Békessy-csoport kivételével, Flohr ezredes parancsnoksága alatt Neu-Sandez irányába nyomult előre. Kaniná-n jelentkezett Flohr ezredesnél a 71. közös gyalogezred egyik zászlóaljának parancsnoka azzal, hogy zászlóalját Flohr ezredes csoportjába utalták. (L. 7. sz. vázlat.)

A Flohr-csoport előjárőre Trzetrzewina vonalában erősebb ellenségre bukkant. A felderítésre Flohr ezredes a Pálffy-század két legügyesebb és legbátrabb tisztjét, Baló és Altorjay hadnagyokat küldte ki, de a tüzérségtől támogatott ellenség ellenállása olyan erős volt, hogy a tisztjářőrök megsegítésére kiküldött Pálffy-század sem tudott, még harc árán sem előrejutni. A csoport Kaniná-n maradt éjjelen át. Az esti órákban Pilsudski ezredes a lengyel légió élén ugyancsak ide érkezett és szintén megszállt.

A Békessy-csoportot (Maasburg és Szunyoghszázad) Hegedűs ezredesnek, az 5. honvéd huszárezred parancsnokának csoportjába osztották be és ennek kötelékében korán reggel Limanowá-n át a Widoma magaslatra menetelt, ahol az egész napot készülségi állásban töltötte. Itt vonultak el előtte a német 47. tartalék gyaloghadosztálynak a nyugati harc térről iderendelt csapatai. A német katonák bajtársiasan üdvözölték a huszárokat és bizakodva hirdették: „Wir wer'n den Säukerls schon geb'n!“

A Békessy-csoport éjjelre a Laskawa-majorba vonult.

Az ezred utászszakaszát Argyelán Zoltán főhadnagy parancsnoksága alatt Tóthvárady százados különítményéhez osztották be. Ennek feladata az volt, hogy Zaklijcin-re előretörjön és ott az oroszok mögött a Dunajecz hídját felrobbantsa.

Mint látjuk, az ezred a Limanowa-i csatának már az első napján meglehetősen széttagoltan harcolt. A következő napon a helyzet mégjobban megszorította a különleges feladatokat és ennek meg-

felelőleg ezredünk széttagolása is folytatódott. Ez az oka annak, hogy a Limanowa-i csatában ezredünk nem harcolt zárt egységben, hanem abban jórészt idegen csapatokhoz beosztva vett részt. De ez — mint látni fogjuk — nem volt akadálya annak, hogy önfeláldozó, vitéz magatartásával a legnehezebb helyzetekben hozzá ne járuljon a Limanowa-i győzelem kivívásához. Ha e közben súlyos veszteséget nem is szenvedett és a Limanowa-i dombok tömegsírjai fölött emelt emlékoszlopok kevés 2-es huszár nevét tüntetik is fel, mégis büszkén vallhatja ezredünk minden tagja, hogy a 2-es huszárok is ott voltak Limanowánál és hozzásegítettek ahhoz, hogy felépüljön ez a Limanowa-i eszmei emlékoszlop, mely a magyar huszár tündöklő vitézségét hirdeti.

De lássuk részletesen ezredünk egyes részeinek működését:

a) Flohr ezredes csoportja:

December 5-én Kaniná-ról ismét megkísérelte az előnyomulást Neu-Sandez felé. Flohr ezredes Altörjay hadnagyot Rdziostew felé, Baló hadnagyot a menetvonalon Neu-Sandez felé küldte ki felderítésre. Elővéd a Pálffy-század volt.

Baló hadnagy megállapította, hogy bár az ellenség Trzetrzewinát kiürítette, Neu-Sandez felől hosszú gyalogsági oszlop (az orosz VIII. hadtest részei: a 10., 11., 16. és 30. gyalogezredek, valamint lovasság) nyomul előre nyugati irányban. Ez azt jelentette, hogy az oroszok 3. hadseregünk elöl erőt tolnak el a Roth-csoport harcának színhelye felé. A Flohr-csoportnak ez a fontos megállapítása, amely egyébként igazolta az oroszok egy elfogott rádiógrammjának tartalmát, — hadvezetőségünket arra az elhatározásra készítette, hogy Arz altábornagy parancsnoksága alatt további két gyaloghadosztályt szállítson Krakkóból a Roth-csoport oldalának védelmére és hogy 3. hadseregünket is erélyes támadásra rendelje előre s ezzel az oroszok további erőltetését lehetetlenné tegye.

Látjuk tehát, hogy ezredünk felderítése, miként a Krakó körüli harcokban, a Limanowa-i csatában is döntő elhatározáshoz szolgáltatott alapot, mert ha a Flohr-csoport nem igazolja idejekorán a rádióval elfogott híreket, Arz altábornagy hadosztályai későn érkeznek és a 3. hadsereg támadása is elkésik. Így pedig bizonyára a Limanowa-i csata sorsa is másképp fordult volna.

A Neu-Sandez felől előnyomuló nagyobb erő elől a Flohr-csoport a Pálffy-századnak mint utóvédnek fedezete alatt, Kaniná-ra húzódott vissza. A Pálffy-század a műútmenti magaslaton 18 óráig figyelőállásban maradt. Közben az ellenség már annyira előrenyomult a műúton, hogy a század csak a hegyek között, kerülővel tudott Kaniná-ra bevonulni. Éjfélkor érkezett meg ide és igen értékes megfigyeléseiről azonnal jelentést tett.

A délután folyamán a csoporthoz érkezett Biszingen tábornok, dandárparancsnok, aki a parancsnokságot átvette. Az e napi harcokban különösen a Pálffy-század tünt ki, a tiszték közül pedig Altörjay és Baló hadnagy.

December 6-án nagyobb erő elől a csoport báró Nagy altábornagy parancsára Limanowára

vonult vissza. A visszavonulást a 71. közös gyalogezred zászlóalja fedezte

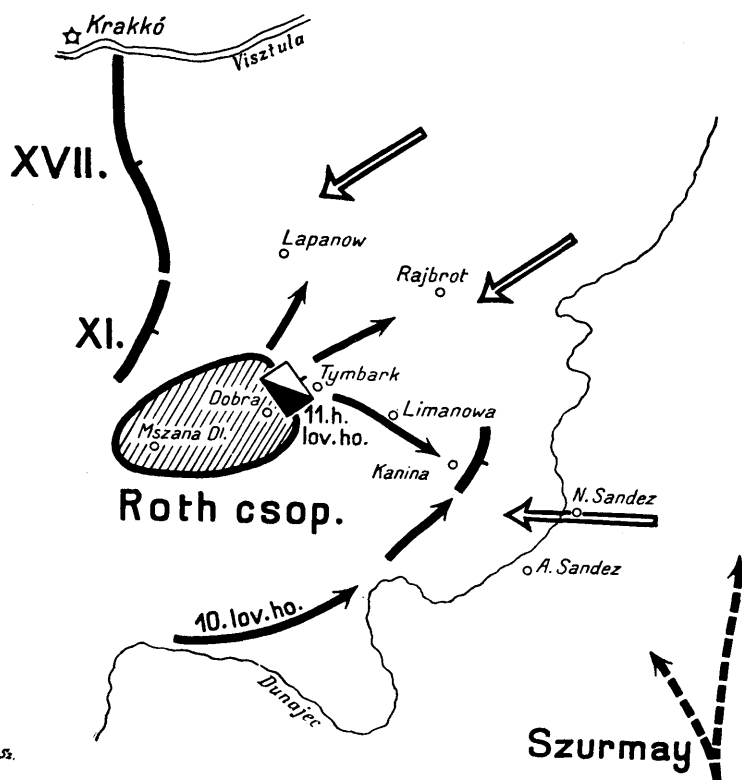
December 1-én a csoportot gyalogság váltotta fel, minek megtörténte után előbbit tartalékként Tymbak-ra rendelték.

b) Békessy százados különítménye:

December 5-én a Laskawa-majorban éjjeli szálláson volt csoport (Maasburg- és Szunyogh-század) azt a parancsot kapta, hogy Bajnot irányába, az északi irányban előretörő német 47. gyaloghadosztály szárnyán felderítést végezzen.

7. vázlat.

1914. dec. 4.

A különítmény Kamionka Ml.-én át nyomult előre és 11 órakor Orlowka-majorra érte el, ahonnan kitűnő kilátása volt a németekkel harcban álló oroszok harcvonására és a mögé. Békessy százados megfigyeléseit, a tartalékok pontos helyét stb. azonnal jelentette a német hadosztályparancsnokságnak, majd folytatta menetét a Kobyle 613-as magaslaton át Rajbnot felé, a 476-os magaslatra. Előljáró volt Lévay hadnagy szakasza, melynek sikerült is 16 óra körül a 476-os magaslatot elérni. De amikor innen Lipnica felé tovább akart menni, nyugati irányból igen erős tüzet kapott, úgyhogy kénytelen volt visszahúzódni a magaslat mögé. A különítmény innen tovább figyelte az ellenség helyzetét, majd éjjelre a Kobyla-magaslaton levő erdőbe vonult.

December 6-án a különítmény ismét előnyomult a 476-os magaslat környékére s itt az előző nap észlelt ellenséggel harcra keveredett. Állását egész nap szívósan tartotta és megvédte az ellenség

megismételt támadásai ellen, mert tudatában volt annak, hogy ezzel biztosítja az északi irányba való felderítést, főleg pedig a Lipnica—Jaslow-i műút megfigyelését. Az ez irányban felderítésre rendelt Léway hadnagy egyébként a nagy hóban lóról szállott, két százarral gyalogszerrel nyomult előre és megfigyelte a Lipnica-i műúton folyó csapateltolásokat, valamint az orosz tüzéség felvonulását.

A különítmény szívós kitarlásának megtörésére az ellenség a délután folyamán nyugati és északi irányból erős osztagokat rendelt támadásra, melyek elől a különítmény kénytelen volt visszavonulni. Az éjszakát a Laskawa-majorban töltötte el.

A különítmény felderítése a német 47. hadosztály harcevezetését módfelett megkönnyítette és ezért a németektől nagy dícséretet kapott.

December 7-én reggel a különítmény Beldno-ra ment és itt mint tartalék a német 47. gyaloghadosztályparancsnokság rendelkezésére állott. Dél tájban a németek a különítményt Kamionka irányába előre rendelte azzal, hogy ott a német arcvonaltól oldalába vezető utakat lezárja és hogy a keleti irányba előretört gyalogságunk és a németek közötti hézagot kitöltse. A különítmény tűzharcot lóról szállva, az éjszakát tábori-örsszerű felállításban töltötte el.

December 8-án. A különítmény feladata nem változott, de ennek a fontossága igen megnövekedett, mert a keleti irányban harcra fejlődő gyalogságunk és az észak felé előnyomuló német hadosztály szárnya közötti hézagban oroszok nyomultak előre és ha sikerül itt áttörniök, éppen a Widoma-magaslat környékén összpontosított német tüzéségi állásokat érik el. Ezt pedig mindenáron meg kellett akadályozni. Békessy százados ezért a völgy két felén levő magaslatot egy-egy századdal megszállta, Pintér főhadnagyot egy szakasszal az 573-as magaslatra rendelte, egy járőrt pedig a 602-es magaslatra állított ki a szárnyak védelmére és a gyalogsággal való összeköttetés fenntartására.

A huszárok sietve fedezéket kapartak maguknak és közben kedélyesen kiabáltak át egymásnak.

Az ellenség a Lososina völgyében vitte előre főtámadását. Tüzésége azonban rövidesen a különítmény állásait is hevesen lötte. Mikor pedig az oroszok támadása a Lososina patak völgyében, — bár lassan, de előrejutott, a különítmény ellen is támadást kezdtek. A huszárok azonban a megújuló támadásait mind visszaverték, miközben az ellenségnek érzékeny veszteséget okoztak. A sötétség beálltával az ellenség vissza is húzódott.

A szép holdvilágos éjszaka a különítménynél elég nyugodtan telt el. A Lososina völgyében és a németek előtt azonban szakadatlanul folyt a harc és a meg nem szűnő ágyú- és puskatűzben, bizony a huszárok nem igen tudtak aludni.

December 9-én 8 órakor az ellenség ismét támadást kezdett a különítmény állásai ellen. A huszárok azonban ezt a támadást is visszaverték.

A kora délutáni órákban az ellenségnek sikerült a különítmény déli szárnyához csatlakozó gyalogságot visszavetnie. Nemsokára Pintér főhadnagy is jelentette, hogy az ellenség támadása az északi szárnyon is előrébb jutott. Pintér főhadnagy szakasszával bravuros ellentámadást intézett az oroszok

ellen, de ezzel csak pillanatokra sikerült csökkentenie a támadás lendületét. Békessy százados mindezt idejében jelentette, mire a tartalékban levő gyalogság a Widoma-magaslat keleti lejtőjén 16 órakor felvevő állást szállott meg. Ekkor már a Békessy-különítmény sem bírta az állást tartani. A töltény fogytán volt és az orosz gyalogság mindkét szárnyon már túlhaladta a különítmény vonalát. Békessy százados ezért elrendelte a visszavonulást, ami az ellenség erős tüzelése közben ment végbe. De az ellenség a beállott sötétségben üldözni nem tudott és így a különítmény a Widoma-magaslaton zavartalanul lóraült és a gyalogság mögé, Rodzielc-re vonult, ahol éjjelre tábort ütött.

December 10-én a Békessy különítmény a több napos harc után, parancsra Rybie Nw-ra menetelt és mint tartalék itt töltötte el a következő napokat is.

c) Győry főhadnagy különítménye:

December 5-én Győry főhadnagy százada Laskawa-majorban volt éjjeli szálláson. 23 órakor itt kapta kézhez a hadosztályparancsnokság következő parancsát:

„Helyzet: A német 47. tartalék hadosztály a Widoma-magaslatról Lakta Gon felé, tőle jobbra a 6. lovashadosztály Spilowka magaslat felé sikeresen nyomult előre. Jurkow-nál a Tóthvárad-csoport, Kaniná-nál a Flohr-csoport. Holnap, legkésőbb holnapután várható az ellenség visszavonulása. Kívánatos az ellenség visszavonulásának megzavarása végett a Visztulán készített átjárók lerombolása.

Századával és egy közös huszárezredbeli utászszakasszal Szwiniarów-nál a Visztula hídjait a visszavonuló ellenség éle előtt rombolja szét.“

A különítmény működéséről Győry főhadnagy naplójában a következőképp számol be:

December 6. A megindulás a tartalék-zabado-goknak kézi cséplés útján való előteremtése következtében igen megkésített. Éjjelzés Lososina dl. majorban. Század létszáma 6 tiszt, 55 huszár, az utászszakaszé 1 tiszt, 20 huszár.

December 7-én a különítmény 9 óra körül Biala-nál a Leki felől jövő Hegedüs-csoport végéig csatlakozott. Ez a csoport Jurkow-ra igyekezett. A menetoszlop átkelt a Dunajec-en, de a 230-as pontnál ellenségre bukkant és megállt. Két-három órai várakozás után a század szakaszokra tagozódva a csoport előtt ügetésben a szoroson átlovagolt, miközben az ellenség élénken tüzelt. Ezután a század a Jurkow-nál levő, Tóthvárad-csoport mögött egy tanyán etetett. Az esti szürkület beálltával mind a Hegedüs- (5. honvéd huszárezred), mind a Tóthvárad- (9. honvéd huszárezred) csoport félbeszakította Jurkow-nál vívott élénk harcát és Czchow felé visszavonult.

December 8. A különítmény Biscupicé-n, Zlotá-n, Zerkow-on át 2 órakor Bochniá-t érte el, ahol négy tüzért foglyul ejtett. Innen a Bochnia—Brzesko-i útra járőröket küldtem ki. Ezek megállapították, hogy az ellenség visszavonulásáról egyáltalán nincs szó. Ezért, mivel a vállalkozás indítóka nem következett be, a különítmény 11 órakor visz-

szafordult és a Domoslawicé-től délre fekvő erdő-
ségben állapodott meg. Itt csatlakozott hozzánk
Szántó főhadnagy egy 9. honvéd huszárezredbeli
járórral. Innen figyeltük meg a környéket. Csatazaj
sehonnan sem hallatszott. Egy orosz lovasjárórt,
majd egy lovasszázadot láttunk, amint Czchow-ból
Jurkow felé menetelt. Itt teljes meggyőződést sze-
reztünk a felől, hogy az ellenség visszavonulásáról
valóban szó sincsen.

December 9-én 3 óráig pihentünk, majd foly-
tattuk a visszavonulást. A különítmény a Dunajec
keskeny völgyén kivont karddal menetelt. Úgy ren-
delkeztem, hogy ha ellenségre bukkannánk, azon
menetoszlopban vágtaözva keresztülvágjuk magun-
kat.

5 óraker Lososina Dl.-t értük el. Itt az elővéd,
Székely főhadnagy szakasza, egy orosz vonatra buk-
kant, melyet megtámadott és szétvert. Nyolc kocsit
zsákmányolt és mintegy 80 foglyot ejtett. Ekkor
Porubszky főhadnagyot Lososina Dl. majorba küld-
tem egy járórral felderítés végett, azzal, hogy szét-
ugrasztás esetén a Lososina patakon át Liczanká-n
gyülekezzünk. Az utászszakaszt utóvédként jelöl-
tem ki.

Közben pirkadni kezdett.

A majorból, az elővédtől lövések hallatszóttak.
Porubszky főhadnagy nemsokkal ezután jelentette,
hogy a majorban elfogott egy orosz törzset és hogy
az oroszok Neu-Sandez felől jöve, oldalba támadták
csapatainkat.

Ekkor hirtelen az utóvédnél is megkezdődött
a lövöldözés. Könnyű volt megállapítani, hogy a
különítmény két menetelő orosz oszlop közé szo-
rult. Azonnal parancsot küldtem a kikülönített
részekhez: „Gyülekezni Liczanká-n, foglyok fegy-
vereit a Lososiná-ba dobni, a foglyokkal tovább
nem törődni.”

Liczanká-n azonban csak a század fele gyüle-
kezett. Hiányoztak Szántó, Szikszay főhadnagyok,
Porubszky hadnagy és az utászszakasz. Egy órai
várakozás után kénytelenek voltunk őket sorsukra
bizni, mert a kiküldött parancsvivők az elszakadt
részeket sehohsem találták meg.

A megfogyott különítmény Liczanká-ról
Chromranicé-re vett irányt, de itt Limanowa felé
két oszlopban egy orosz gyaloghadosztály menetelt.
Ezt Rodzelé-ről jól megfigyelhettük. Most vissza-
mentünk Zawadká-ra és ott elhatároztam, hogy a
Lososina és a Smolnik patak völgyében nyugati
irányban előnyomuló orosz oszlopok között kísér-
lem meg a visszajutást. Közben észrevettük, hogy
Liczanka, Szidnik és Tiegoborze felől orosz lovas-
századok közelednek felénk. Rögtön elindultunk,
de a sziklás, meredek és jéggel borított Chelm 793-as
magaslatra semmiképpen se tudtunk a lovakkal fel-
jutni. Végre igen fáradságos menet után a Jaworz
291 és a Salacz 909-es magaslatokon áthaladva
Mozdarká-nál elértük csapataink vonatát. De itt
majdnem baj történt; derék népfölkelőink Verndl
puskából 100—200 méterről tüzeltek reánk, amint
feljük közeledtünk, szerencsére nem okoztak sebe-
sülést.

December 10. Mozdarká-n eltöltött éjszaka
után Limanowá-n át Tymbark-ra mentünk. Itt je-
lentkeztem az ezredparancsnokságnál, Az elszakadt

emberek egyenként civilruhában érkeztek vissza. Az
elszakadt félszázad (Porubszky hadnagy) 16-án
vonult be.

Porubszky és Baló hadnagyok orosz front mö-
götti élményeiről külön számolunk be.

December 5. A Bissingen-csoport újból megki-
sérlette az előnyomulást, de sikertelenül. Állítólag az
orosz 10., 11. lovashadosztály, 10., 11., 16. és 30.
gyalopezred Neu-Sandez felől előnyomulóban volt.
A csoport ezért kénytelen volt estére Kaniná-ra visz-
szavonulni, másnap pedig báró Nagy altábornagy
parancsára a nagy erő elől Limanowá-ra folytatta
a visszavonulást. Ezt a mozdulatot a 71. gyalopezred
zászlóalja fedezte.

December 7. A csoportot gyalogság váltotta fel
és előbbi Tymbark-ra ment.

December 8. Békéssy két századát német pa-
rancsnokság alá, Beldnó-ra rendelték. De mivel a
németek jobb- és a mi gyalogságunk balszárnya
közt hézag keletkezett, a két századot annak betöl-
tésére használták fel. 18 órára a lóról szállt két szá-
zad már el is zárta a völgyet. Az éjtszaka néhány
járór visszaverését leszámítva, nyugodtan telt el.

December 9. Ahogy kivilágosodott, az út két
oldalán levő magaslatokat a különítmény egy-egy
századdal megszállta, Pintér főhadnagy egy sza-
kasszal az 573-as pontra ment (1 : 75.000) s egy jár-
órt a 602. pontra küldött ki. Az ellenség a Losnica
völgyében nyomult előre és főleg déli irányban
támadta csapatainkat. 10 óraker az ellenség tüzer-
sége a különítmény állásait is löni kezdte s aztán
egész nap tűz alatt tartotta. Délfelé, mikor az oro-
szok máshelyütt már előrejutottak, kiterjesztették
támadásukat a különítmény arcvonala ellen is. De
itt nem volt szerencsénk. A huszárok többször meg-
ismételt támadásaikat egytől-egyig vérbefojtották. A
sötétség beálltával az ellenség visszavonult. De más-
nap 8 óraker már ismét újból támadásba fogott.
Miként előző nap, a huszárok tüzén ez alkalommal
is megtört minden igyekezetünk. 13 óraker azonban
sikerült az ellenségnek a különítmény keleti szár-
nyához csatlakozó gyalogságunkat visszavetnie. A
Pintér-szakasz bravuros ellentámadást hajtott végre,
de már ez sem mentette meg a helyzetet. Békéssy
százados ennek ellenére 15 óra 30-ig kitartott állá-
sában s csak mikor gyalogságunk a Widoma-ma-
gaslaton állásba ment, s a különítmény kintmara-
dása feleslegessé vált, vonult vissza a gyalogság
mögé s ott készenlétben töltötte el az éjtszakát.

December 10. A hadosztály főtartalék volt.
Ezért a Békéssy-különítményt is bevonták az első
vonalból s a Rybe-majorba rendelték.

December 11. Az ezredtörzs, az 1. és a 4. szá-
zad Tymbark-on, a 2. és a 3. század Rupniwo-n
volt mint tartalék. A pöttestől pótlás érkezett.

Porabká-ra hátrarendelték az ezredet. Decem-
ber 15-én azonban már Limanowá-n, Szraysz-on át,
a Limanowa-i csatában megvert ellenség üldözésére
újból előrement.

December 15. Sándor szerb trónörökös csapa-
tai élén bevonult Belgrádba.

December 16. Magyar csapatok visszafoglalták
az Uzsoki-szorost.

A Przemysl-ben körülzárt várórség kirohanást
hajtott végre.

December 17. 6 órakor a hadosztály Chornice-n, Tegoborze-n, Timowá-n át a Jurkow-ra nyomult előre; jó híreket kaptunk, nagyszerű volt a hangulat.

Az orosz offenzíva összeomlik — hallatszott — és megkezdik Galíciából és Lengyelországból a visszavonulást.

December 18. A hadosztály folytatta előnyomulását észak felé, az ezred mint elővéd, irány Brzesko-n, Szczepanow-on át Bieliczá-ra. Szinay főhadnagy s Léway hadnagy messzemenő járőrrel a Visztuláig ment előre. Mivel az ellenség a Dunajec vonalát szívósan tartotta, a további előnyomulás lehetetlen volt. Ezért a hadosztályt hátrarendelték. Zakliczyn-ba (a Boroewic [3.] hadsereg kötelékébe), hová december 20-án késő este érkezett meg.

Következő napon a hadosztályt Gromnik-on, Rosenbark-on át, keletre Swieczany-ra irányították.

December 22. A 22. dandár lóról szállva egy ezreddé alakult. Ennek Flohr ezredes parancsnoksága alatt a Lipien 425 vonalát kellett tartania gyalogságunk beérkezéséig. Az ezred megszállta a védőállást, de az ellenség nem nyomult előre. Másnap délután beérkező gyalogságunk felváltotta az ezredet s ez hátrament a vezetéklovakhoz, Raclawicé-re.

December 24. Gyalogságunk visszavonult s ennek a mozdulatnak fedezésére a hadosztály megszállta a Gleboká-tól északra levő magaslatokat. Az ezred I. osztálya lóháton tartalék volt, a Pálffy-század lövegfedezet. Délután jelentés érkezett az ellenség előnyomulásáról, mire az ezred lóról szállt s a hadosztály jobbszárnyán szintén állásba ment. Léway hadnagyot kiküldték egy járőrrel, hogy a Zmigrod irányában jelzett 4. K.T.D.-val az összeköttetést megteremtse. Ezt a feladatot csak megismétlődő járőrharc árán lehetett megoldani.

d) Porubszky hadnagy élményei december 7—14.

Már az előzőkben, Győry főhadnagy leírásából láttuk, hogy december 9-én reggel, Lososina Dl. elérése után, Győry főhadnagy Porubszky hadnagyot a Lososina Dl.-majorba küldte ki járőrével felderítésre. A különítmény részei e közben harcba keveredtek, minek következtében Porubszky hadnagy már nem tudott a különítmény zöméhez visszatérni, hanem kalandos élmények után, önállóan tért vissza az ezredhez veszélyes helyzetéből. A legizgalmasabb regényen túltevő élményeit Porubszky hadnagy így írja le:

„December 9-én 5 órakor a különítmény a Lososina Dl.-majort érte el. Itt Székely főhadnagy megállapította, hogy a majort az ellenség megszállta. Erre mint élszakaszparancsnok azt a parancsot kaptam, támadjam meg a kőfállal körülvett tanyát és az ott talált ellenséget fogjam el.

Szakaszomat lóról szállattam és rajvonalba felelőttem s a kijelölt célt minden nehézség nélkül elértük. Miután a tanya udvarán kellőképpen biztosítottuk magunkat, az ellenség felkutatására indultunk. Az udvaron tartózkodó egyik gazdasági cseléd-től megtudtuk, hogy az oroszok a cselédházba szállásolták be magukat s jelenleg alusznak ott min-

den biztosítás nélkül. Körülvettük a házat, bezörgettünk az ablakon és az ajtón s mint a prédájukra leső puskások, vártunk. Az ajtó azonban nem nyílt ki. Erre cselhez folyamodtunk. Az egyik ruténul tudó tizedesünkkel (később 1917-ben a Sterminai harcokban elesett) bekiáltattunk a megrémült muszkák közé, hogy rájuk gyujtjuk a házat, ha nem nyitnak ajtót. A csel sikerült, az ajtó rövidesen kinyílt s mi zseblámpánkkal világítva, beléptünk a konyhába. Ebből jobbra és balra nyílt egy-egy szoba. Ezekben azonnal lámpát gyujtottunk s szemügyre vettük a társaságot. Vagy 30—40-en lehetnek, akik ott feküdtek teljes kényelemben a szétszórt szalmán. Riadtan néztek ránk, mint akiket váratlanul ért e látogatás. Kiadtam a parancsot, hogy sietve öltözzenek. Pár perc alatt együtt állt a lefegyverezett csoport s a kijelölt fogolykísérőktől körülvéve, lassan megindult a tanya előtt várakozó különítmény felé.

Én a megmaradt pár emberrel az úrilak felé tartottam, ahol a tiszteteket sejtettem. Mind az épület, mind pedig ennek becsületes lengyel lakói jó ismerőseim voltak, mert századunk pár nappal ezelőtt a Lososina Dl.-n volt éjjeliszálláson. Midőn előreszegezett pisztollyal a konyhán át bementem a lakásba, a háziasszonnyal találtam szemben magam. Kétségbeesve jött felém s kezeit összetéve könyörgött, hogy ne csináljak a házban vérontást. Megnyugtattam s az orosz tisztet felől kérdezősködtem. Erre bevezetett a vendégszobába. Itt és a szomszédos szobában 4—5 tisztet találtam, akik a legnagyobb nyugalommal öltözködtek és nevetgélve beszélgettek. Ekkor vett rajtam erőt először az az érzés, hogy különítményünk kelepchébe került, amiről sajnos rövidesen meg is győződtem. Pár perc múlva ugyanis hallottam, hogy az udvaron többször a nevemet kiáltják. Rosszat sejtettem és kiszaladtam a ház elé, ahol Baló hadnagyot találtam. Baló Győry főhadnagynak azt a parancsát közvetítette, hogy szakaszommal azonnal hagyjam el a majort, mert egész különítményünk körül van véve. Erre sietve összegyűjtöttem a tanyán tartózkodó pár huszáromat s elhagytam a Lososina Dl.-t.

A tanya előtti téren furcsa kép tárult elém. Különböző irányból lövések dörrenése hallatszott és golyók fütyültek körülöttünk. A századnak kb. fele hiányzott, a másik fele szanaszéjjel, kisebb-nagyobb csoportokban, mint megzavart hangyaboly keringett a hajnali szürkületben. Valóban körül voltunk véve. Odalovagoltam Baló-val együtt az egyik nagyobb lovascsoporthoz, ahol Waczek főhadnagy — a 11-esek utászszakaszának parancsnoka — Szikszay és Szántó főhadnagyok tanácskoztak, hogy mittevék legyenek. Rövidesen elhatároztuk, hogy a majossal szemben fekvő hegyoldalban gyűjtjük össze embereinket, ott megvárjuk a virradatot, felderítjük a környéket s további lépéseinket ennek eredményétől tesszük függővé.

Mikor a hegyoldal előtt húzódó Lososina patakhoz értünk, eszünkbe jutottak foglyaink, akiket akkorára már a huszárok keresztülhajsoltak a derékiig érő vizen. Ezeket nem vihettük tovább magunkkal, mert hiszen csak súlyosbították volna helyzetünket. Visszakergettük tehát őket a tanyába s összes fegyvereiket a patakba hajigáltuk. Egy jó

félórába került, míg mindnyájan felhúzódtunk a Jadlovec-re. Lassacskán virradni kezdett.

De alighogy elrendeztük a biztosítást az erdőben, mikor nyugatról és délről lövéseket kaptunk. Ez a tűz mindjobban élénkült. Helyzetünk reménytelennek látszott. Lejjebb húzódtunk a patak felé. De alig értünk a patak partjához, a major felől is lövöldözni kezdtek ránk. Ekkor csak egy utunk maradt szabadon: a patak medre. Ide tömörültünk tehát mindnyájan, ahol a magas part megvédett bennünket a lövésektől. Alig tettünk azonban kb. 100 lépést, mikor észrevettük, hogy a tanya irányából az ellenség — a lövések zaja után ítélve — mindinkább közeledett felénk. Nem akartuk, hogy az oroszok a méteres vízben halomra lőjjenek bennünket s ezért valamit cselekednünk kellett. Ösztönszerűen felkapaszkodtunk a déli partra, ami azonban nem ment olyan könnyen. A part meredek volt, a lovaink pedig fáradtak. Némelyik lovas kétszer-háromszor is visszazuhant a vízbe; a különböző robbantó-anyagot és szerszámot szállító utászlovak közül pedig úgyszólván egy sem tudta elérni a fennsíkot. Így egyesek már javában rajta-rajtáztak a 486-os magaslat felé, mások pedig még a partra se jutottak fel. Ez utóbbiak nagy része fogságba is került. Mert mikor elértük a 486-os magaslatot, nagy megrökönyödésünkre a Just MH. felé vezető taligaúton egy lóról szállt kozákszázadot pillantottunk meg. Ezt megjelenésünk annyira meglepte, hogy pár pillanatig tétlenül nézték, hogy mit csinálunk. Mi pedig egy nagy jobbrakanyarodással elváltáztunk mellettük. Mire feleszméltek s felkaptak lovaikra a lemaradtakkal találták szemben magukat. Ezek aztán egyenesen karjaik közé szaladtak. Így fogságba kerültek Szikszay és Szántó főhadnagy, egy csomó huszár és a 11-esek legnagyobb része.

Mi azután kihasználtuk ezt az egérutat s folytattuk a menekülést Rajowka felé. De a vágta már nagyon nehezen ment. A négynapos nehéz teljesítmény az embereket és lovakat teljesen kimerítette, úgyhogy a vágtaból a Rajowka elhagyása után ügetés és az ügetésből később lépés lett. Több huszárral megtörtént, hogy menekülés közben, mikor ügetésbe mentünk át, lefordult lováról, mert a ló lesoványodása következtében a nyereg annak oldalára csúszott. Így kerültem a földre én is. Pedig lovaink jó kondíciójára nagy szükségünk lett volna, mert még nem voltunk túl a veszélyen. A golyók ugyanis még mindig ott füttyültek körülöttünk. Ilyen állapotban és körülmények között vánszorogtunk be Zavadká-ra, ahol majd minden kapuban jóérezsű lengyelek integettek felénk és mutatták az irányt, amerre szabad az út. Itt a lövöldözés is megszűnt; az ellenség nem látott többé bennünket. Lépésben folytattuk utunkat a 469-es magaslaton át a 614-es magaslat felé. Amint az erdőt elértük, lóról szálltunk és pihenőt tartottunk. 13 óra volt. Hárman — tiszték — leültünk egy fa tövébe s megbeszéltük a további teendőket. Waczek főhadnagy kijelentette, hogy ő tovább megy Wola-Marcinkowska felé s ott várja be az estét. Mi Baló-val elhatároztuk, hogy estig az erdőből nem mozdulunk, csupán a terepet kémleljük ki s ha lehet megállapítjuk, hogy merre vannak csapataink. Waczek-et nem lehetett visszatartani.

Melegen elbúcsúztunk a 11-esektől s hozzáláttunk a terep átkutatásához. Keletre a Dunajecig és északra Zavadká-ig nem volt ellenség: dél és nyugat felé nem volt azonban tájékozottságunk. Megbízunk ezért két polgári egyént, hogy Chomranice és Wola-Marcinkowska felé ereszkedjenek le és állapítsák meg, hogy az említett két faluban nincsen-e ellenség s hogy a mi csapataink merre vannak ide legközelebb. A derék lengyelek elindultak s mi türelmesen vártuk. Körülbelül 1/216 óra lehetett, amikor az egyik lélekszakadva szaladt vissza felénk és ujságolta, hogy a túloldali völgy tele van oroszokkal. Éppen lovainkra ugrottunk fel, mikor Wola-Marcinkowska irányából élénk tüzelést hallottunk. Nyomban a 11-esek jutottak eszünkbe, akik — mint később megtudtuk — valóban az ellenség kellős közepébe szaladtak bele s egy-két kivétellel fogságba is kerültek.

Mi erre nyugat felé vittük utunkat. Hogy a feltűnést kerüljük, egyenként lovagoltunk fel a 614-es magaslatra. Itt egy magányos tanyai ház ajtajában egy fiatal és egy idősebb embert találtunk. Ezek, miközben az oroszokat szidalmazták, jóindulatúlag érdeklődtek hogylétünk felől s azt ajánlották, hogy kíséreljük meg az átjutást a Dunajec hídján s aztán tartsunk Neu-Sándež felé, mert a város a mieink birtokában van. Megfogadtuk tanácsukat, de éjnek idején fáradt lovainkkal ilyen bizonytalan útnak nem mertünk neki vágni. Elhatároztuk ezért, hogy lovainkat ott hagyjuk. Nem egy huszárnak könny szökött a szemébe, mikor meghallotta, hogy meg kell válnia kedves paripájától. Az öreg lengyel, névszerint Kasimir Povamski, aki nem volt más, mint Zavadka község főbírája, mikor meglátta a szomorú búcsúzkodást, mindnyájunkat biztosított arról, hogy lovainknak nem lesz semmi bántódása. Ő gondoskodik róluk és úgy eldugja őket szerszámostól, hogy az ellenség nem fog rájuk találni.

Sötét este volt már, mikor az öreg Povamskival az élen, gyalog elindultunk a Dunajec felé. Mikor közel értünk a hídhöz, előreküldtünk két huszárt annak megállapítására, vajjon szabad-e az út? Negyedórai izgalmas várakozás után megtudtuk, hogy a hídai muszkák tartják megszállva. Ezzel a lesújtó hírrel utolsó reményünk is szertefoszlott. Teljesen körül voltunk véve ellenséggel.

Lelkileg és testileg összetörve bandukoltunk szomorúan vissza lovaink felé. Útközben azonban még egy mentőgondolatunk támadt. Arra kértük derék vezetőnket, hogy addig, míg a helyzet nem változik, rejtsen el minket is egy olyan helyre, ahol az oroszok nem találhatnak ránk. Kasimir Povamski készséggel vállalkozott erre s nemsokára letért az útról és befordult egy szakadékba, ahol párszáz lépés után egy rossz kis viskó előtt megállt. Utána mentünk Balóval a házba. Ez egy istállóból nyíló piszkos kis szobácskából állott. A szobában egy ágybanfekvő öreg asszonyt és egy 25—30 év körüli gyöngelméjű férfit találtunk. Vezetőnk ezekkel pár szót váltott, majd felöltöztette és kivezette mindkettőjüket a szobából. Ezalatt a huszárok is bejöttek s ahogy tudtak, elhelyezkedtek a szűk lakásban. Egy őrszemét kiállítottunk az előszobát helyettesítő szellős istállóba s mi többiek — számszerint huszonheten — teljesen kimerülve,

heringek módjára végig terültünk a földön s pár perc múlva már aludtunk. Javában süttött a nap, mikor másnap kinyitottuk a szemünket. Legelőszőr is tájékozódunk s megállapítottuk, hogy mély szakadéokban vagyunk. Ez a Dunajec hídjától kb. 2000 lépésre délnyugati irányban húzódott a 614-es magaslat felé. A ház előtt egy kis gyalogösvény volt s az egész környék teljesen kihalt. Az istálló résein keresztül nagyszerű kilátás nyílt a Dunajec-re és az emlékezetes hídra, melyen állandóan kisebb-nagyobb csoportokat és trénszekereket láttunk közlekedni. Az, hogy a csapatok csak Neu-Sandez felé meneteltek, qnnan viszont csupán üres trénszekerek tértek vissza; meggyőzött minket arról, hogy mélyen bent vagyunk az orosz front mögött és hogy egyelőre nincs remény a szabadulásra. Az első napot a híd állandó megfigyelésével töltöttük el. Mikor leszállt az est, ismét megjelent közöttünk a mi öreg barátunk s túrót, vaját, kenyeret és egy sült házinyulat hozott. Ezt az eleséget testvériesen elosztottuk és farkasétvággal elfogyasztottuk.

A második és harmadik nap hasonlóképpen telt el. Este pontosan megjelent az öreg egy kosár ennivalóval s elbeszélte, hogy az oroszok még mindig keresnek minket rajvonalban, végig kutatták már értünk az egész környéket, sőt még pénzjutalmat is ígértek annak, aki a nyomunkra vezeti őket. Lelkesen bátorított, hogy azért csak bízunk benne, mert az ő emberei között, — dacára annak, hogy az egész Zawatka tudja, hogy hol vagyunk — nem fog akadni áruló. Lovaink felől is teljesen megnyugtatót. Kettesével, hármásával külön-külön csűrökbe szalma közé befalaztatta őket.

Megnyugodva hajtottuk le fejünket fogságunk harmadik estéjén.

A negyedik nap reggelén tompa ágyúzásra lettünk figyelmesek. A hang Neu-Sandez felől jött, később mindinkább erősödött. A Dunajec mentén húzódó országúton sűrű csapatmozgást észleltünk. Nagy lett a folytonos lőtás-futás: lovasküldöncök ide-oda vágtaztak. Mindebből arra következtettünk, hogy az oroszok idegesek. Reménykedni kezdtünk: fogságunk nem tart már soká. Délfelé az ágyúzás megszűnt. 16 óra tájban az istállóban levő őrszemünk berohant a szobába azzal a hírral, hogy a gyalogösvényen három lovaskozák közeledik a házikó felé. Pár markos huszárt azonnal kiállítottunk a bejárathoz azzal a parancsal, hogy ha a kozákok ki találnák nyitni az ajtót, rántsák be őket az istállóba; mi pedig mindannyian gyorsan lefeküdtünk a földre, a pokrócainkkal letakartuk magunkat, hogyha netalán az ablakon néznének be, ne láthassanak senkit és semmit a szobában. Nemsokára élénk beszélgetést hallottunk az ajtó előtt. Úgy tetszett, mintha a lovasok vitatkoztak volna. Azután az egyikük megkerülte a házat s a kis piszkos ablak előtt megállt. Kínos várakozásban teltek a másodpercek. De nemsokára ismét lódobogást és beszédet hallottunk s végül csend lett. A kozákok eltávoztak. Úgy látszik nem találták a házat méltónak arra, hogy megszálljanak benne. Igaz, hogy külseje nyomban elárulta, hogy nem rejt magában kincseket. Nemsokára leszállt az est s mi jókedvűen beszéltük el Povamskinak délutáni izgalmas élményünket.

Az ötödik nap reggelén erős ágyúzásra ébredtünk. Ez most már egész közelről hallatszott. Az országúton most is élénk mozgást észleltünk, de azzal a különbséggel, hogy most az oroszok Neu-Sandez felől jöttek. Ez a visszavonulást jelentette. Örömünk határtalan volt. Délután már a srapsnek robbanása is látható lett. Tüzérségünk állandóan az utat és a hidat lötte: az oroszok visszavonulását igyekezett kellemetlenné tenni. Szó volt arról, hogy mi is kibújunk odunkból és megzavarjuk a hátráló ellenséget, azonban később le kellett tennünk erről a tervről, mert a huszárok folytonos üléstől és fekvéstől annyira le voltak csigázva, hogy csak vonszolni tudták magukat. Este az öreg Povamski újságolta, hogy Zavatka és egész környéke tele van katonasággal, különösen kozákokkal. Bekötöttek lovakat azokba a csűrökbe is, ahol a lovaink vannak eldugva; de azért nem vettek észre semmit, mert a kozákok maguk mindnyájan a házakba szállásolták el magukat. Ő is úgy számított, hogy másnapra kiszabadulunk.

Égész éjjel csend volt. Korra reggel az egyik polgári ruhába öltözött huszárunkat (ez az egy menekült meg a Waczek-csoportból s polgári ruhába bujkálva, fogságunk második napján csatlakozott hozzánk) kiküldtük Zavatka felé, állapítsa meg, hogy mi a helyzet körülöttünk. Mi ezalatt felkészültünk az elmenetelre s türelmetlenül vártuk az eredményt. Körülbelül 8 óra lehetett, mikor emberünk Kasimir Povamskival visszaérkezett. Az öreg lengyel tombolt örömeiben. Sapkáját a levegőbe hajigálta s örömeiben magából kikelve kiabálta, hogy szabadok vagyunk.

Pár perc múlva elindult az egész társaság Zavatkára. A gyaloglás nagyon nehezen ment, mert az ötnapi teljes tétlenség lábainkat igen megviselte. Az öreg Povamski házába kalauzolt bennünket és barátságosan megvendégt. Ezalatt előhozták a lovainkat is. A huszárok azt sem tudták örömlükben mit csináljanak, mikor hű bajtársaikat viszontlátták. Nem hiányzott közülük, egy sem. Szemlátomást mindegyik ló igen jó állapotban volt, ami nem csoda, hiszen napok óta mást sem tettek, mint pihentek és ettek. Mi, hogy némileg kárpótoljuk a zavatkaiakat, összeadtuk minden pénzünket, 900 egynehány koronát s átadtuk a derék főbíróknak azzal, hogy ossza ki azok között, akik valami jót tettek velünk.

12 óra körül meleg búcsúzás után útnak indultunk Neu-Sandez felé. Az egész utat lépésben tettük meg s kb. 16 órára érkeztünk meg a városba, ahol nagy örömeinkre a Thomka-különítménnyel találkoztunk. Ezzel együtt szállásoltuk el magunkat s végre igazi nyugalomhoz jutottunk.

Másnap reggel elindultunk Tymbark felé hadosztályunk elhelyezési körletébe. Végiglovagoltunk a Limanowa-i csatatéren és a helyszínen láttuk, hogy milyen rettenetes élet-halálharc folyhatott itt ezalatt, míg mi az orosz front mögött tartózkodtunk. Megilletődve távoztunk erről az azóta legendássá vált helyről és hálát adtunk az Istennek, hogy minden baj nélkül visszavezetett ezredünkhöz.

e) Az ezred-utászszakasz működése.

Ezredünk utászszakaszát, Argyelán Zoltán főhadnagy parancsnoksága alatt, Tóthvárady százados különítményéhez osztották be. Előbbinek az volt a feladata, hogy Zakliczyn-nél a Dunajec hidját, az ellenség mögött, felrobbantsa. A különítménynek — mint láttuk — sikerült is az ellenség mögé jutni és Jurkow-ot elérni. Tóthvárady százados az utászszakaszt egy század fedezete alatt kiküldötte a Zakliczyn-i híd felrobbantására, de ezt már nem tudták végrehajtani, mert közben besötétedett, különben is a hidat erős őrség szállta meg. A reggeli szürkületben Tóthvárady százados különítményével megtámadta a hídőrséget: ez elmenekült és az utászszakasznak sikerült a hidat felrobbantani.

Az utászszakasz december 14-én vonult be sikeres működése után az ezredhez.

A fentiekben részletesen vázoltuk ezredünk részeinek a Lapanow—Limanowa-i csatában véghezvitt működését. Természetes, hogy a szétforgácsolt erőnek, a kis részeknek működése és harca nem lehetett döntő jelentőségű. Tény azonban, hogy ezek a részek, ahová őket állították, milyen feladatokat eléjük szabtak, mindenütt és mindenben a legteljesebb mértékben helytállottak és magatartásukkal mind a parancsnokok, mind pedig a huszárok hozzájárultak a magyar huszár dicsőségének öregbítéséhez. Az egyes részek részletsikerei és eredményei egy-egy láncszeme, tündöklő mozaikköve annak a fényes győzelemnek, melyet ma a világháború egyik legszebb fegyvertényeként emlegetünk.

December 11. A hadosztály főtartalék. Az ezredtörzs, az 1. és 4. század Tymbark-on, a 2. és 3. század Rupniow-on, illetve Rybye Nw.-on pihent. Az ezredhez pótlás érkezett.

December 12-én és 13-án az ezred a fenti pihenő helyén maradt. A beérkezett pótlást a századok között szétosztották.

December 14. Az ezredet Pobarka-n egyesítették és ott töltötte el az éjszakát.

December 15-én az orosz 3. hadsereg az egész vonalon megkezdte visszavonulását a Dunajec mögé. A következő napon a visszavonulás átterjedt a Visztulától északra levő harcvonallra is. Itt az oroszok Hindenburg csapatai elől a Nida és a Pilica mögé hátráltak. Ezredünket Limanowa-n át Szarysz-ra rendelték előre a megvert oroszok üldözésére.

A Lapanow—Limanow-i és az azzal egyidejűleg vívott Lodz—Lowiz-i csaták teljes győzelmet hoztak fegyvereinknek. Az orosz gőzhengert sikerült megállítani. Ezenfelül a központi hatalmak hadseregei tekintélyes veszteséget okoztak az oroszoknak és jelentős területet visszafoglaltak tőle. A Limanowa-i győzelem elsősorban magyar győzelem. Azzá tette a csata sorsát eldöntő magyar bakák és huszárok bőségesen ontott vére és a magyar parancsnokok (Hadfy, Szurmay, Nagy Pál, Molnár stb.) céltudatos, erélyes, művészi vezérlete.

Sajnos az általános helyzet mérlegét mégis erősen hátrányunkra billentették a szerb hadszíntéren ezidőben lejátszódott események, amelyeket a teljesség érdekében a következőkben foglalunk össze:

A Szerbia ellen harcbavetett erőink november havában újabb támadásra indultak. A támadás sikerrel járt. Csapataink mélyen behatoltak Szerbia belsejébe, sőt december 2-án az 5. hadsereg, Frank Liborius parancsnoksága alatt, bevonult Belgrádba is. December 3-án azonban váratlan fordulat történt. Az ingadozó Bulgária határáról elvont friss szerb erő Arangjelovác-nál sikeres ellentámadást kezdett a visszavonuló szerb hadsereget üldöző osztrák-magyar 6. hadsereg kimerült hadosztályai ellen. Az ellentámadást december 4-én és 5-én eredményesen folytatta s végül is az osztrák-magyar 6. hadsereg megverten visszavonulni kényszerült. Az észak felé csatlakozó osztrák-magyar 5. hadsereg, amely ezidőben Belgrádtól mintegy 30 km.-re délre állott, a 6. hadsereg segítségére sietett ugyan, támadása azonban csakhamar megtört, úgyhogy december 10-én kénytelen volt ez a hadsereg is a Belgrád-tól közvetlenül délre, az Avala-hegyen levő állásába hátrálni; ugyanakkor a 6. hadsereg, visszavonulásában már Sabac-nál tartott. December 14-én azután Belgrádot is feladtuk.

Hadseregünk önbizalmát kevés esemény rendítette meg annyira, mint a Potiorek-offenzívát nyomom követő szerb ellentámadás.

A foglyokban, fegyverben, ember- és hadianyagban elszenvedett veszteség, eltekintve a le-sújtó morális hatástól, valóban rettenetes volt. A hadseregfőparancsnokság olyan offenzív erőt tulajdonított ezek után a szerbeknek, hogy eleinte még Budapest és Wien ellen irányuló támadó hadjárat-tól is tartott. Ezért hadseregpáncsnokként Jenő főherceget küldötték le Potiorek helyébe, a védőintézkedések megtételére.

Ez a belpolitikai nézőpontból is nagyjelentőségű kudarc lett a kávéházi Conrádok leghálásabb beszéd tárgya. Felfújtt hírek jutottak be a közvéleménybe, amelyek mind a vezetés, mind a csapatok teljesítményét téves és igazságtalan megvilágításba helyezték. Vádak hangzottak el, hogy Belgrádnak pontosan Ferenc József megkoronázási évfordulóján való megvétele udvari szolgálalkúság volt, hogy Frank Liborius tábornok nyugodtan végignézte a 6. hadsereg vereségét, hogy a szerbek ellentámadása után a vezetés teljesen kicsúszott Potiorek kezéből, stb. A súlyos vádakat a felelős vezetők némán tűrték és félreálltak. Éveknek kellett el-múlniuk, míg az osztrák parlament vizsgálóbizottsága felmentette a szereplőket e vádak alól.

Az osztrák szövetségi köztársaság u. i. független fórumot alapított, a „katonai mulasztások megtorlására alakított parlamenti bizottság“-ot. Ez a bizottság két évig kutatta a balkáni kudarc okát és az e körül esetleg elkövetett személyi mulasztásokat és jelentését 1921 június 3-án a szövetségi kancellár elé terjesztette.

A bizottság szigorú bírái, Schulz Hugó — az Arbeiter Zeitung szerkesztője — és Zellner dr. kerületi bíró előtt vallomást tettek nemcsak a terheltek, hanem a katonai szakértők is. Az érdekes vallomások közül mutatónak lássunk néhányat:

Arra a vádra, hogy Belgrád bevételére pontosan a koronázás évfordulóján, udvari szolgálalkúságból történt, Potiorek a következőket mondotta: „Alig lephetett meg valakit jobban Belgrád bevételére, mint engem, mikor az erről szóló jelentést

december 2-án megkaptam. Hogy a város eleshetik és el is fog esni, azt már november közepe óta világosan láttam. Belgrádra, az ellenség fővárosának birtoklására én a legcsekélyebb súlyt sem vettem és a megvételre, szeptember óta ismételtelen elémterjesztett óhajokat — köztük a magyar kormány-nak Thallóczy csoportfőnök által közvetített kívánságát is — kereken elutasítottam.

A Kolubara-n történt átkelés után meghoszszabbodott utánszállítási vonalunkat Zimony-ba és a belgrádi hídra kellett áthelyezni, ehhez pedig Belgrád birtokára szükség volt. Azt nem lehetett előre látni, hogy a fővárost az ellenség harc nélkül fogja feladni, mert Semendriá-nál is 30.000 fő szerbről tudtunk, akik egy röviddel azelőtt megkísérelt Dunaátkelést visszavertek“.

Frank Liborius, az 5. hadsereg parancsnoka, akinek csapatai Belgrádot elfoglalták, a következőket vallotta: „Amikor azt a váratlan jelentést kaptam, hogy Belgrád környékén nincs ellenség, azonnal elrendeltem az Arangjelovác felé való előnyomulást.“

Kraus gyalogsági tábornok, kit a bizottság mint szakértőt hallgatott ki, így nyilatkozott:

„Kifejezetten hangsúlyozom, hogy a szerbek voltak a legerősebb és legveszedelmesebb ellenfeleink. A szerb katona bátor, igen ügyes, mozgékony, szerényigényű és fanatikus. A vezetés igen jó volt náluk. Tüzérségük hordtávolsága és hatása a mienket messze felülmúlta. A szerbek sokkal különb ellenfeleink voltak, mint az oroszok, franciák és olaszok!“

Az is tudott dolog, hogy a szerbek e hadjárat folyamán kétszer olyan erősek voltak, mint a velük szemben álló osztrák-magyar csapatok. A december 3-a utáni események a következő képet nyújtották:

Az ellenség összefogott erőkkel arcvonalunkban rést ütött. A rés kitöltésére tartalékok nem voltak kéznél, vagy későn érkeztek meg a feneketlen sáros utakon. Az áttörés területén a táviróösszeköttetés nem működött s így a minden oldalról fenyegetett csapatok visszavonultak. A hadsereg egy hátrább eső vonalban sem tudott megállni, mint-hogy a sártengerben mindenféle összeköttetés, gépkocsi, kerékpáros és lovas felmondta a szolgálatot.

A derék hadsereg így már nem is volt hadsereg, csak dandárok és zászlóaljok álltak egymás mellett, vezetés nélkül. Nem lehetett tudni, ki van jobbról, ki balról, barát-e, vagy ellenség. A rendetlenség napról-napra növekedett. Újólág megállapodni csak erős állás mögött lehetett. A betört, támadó osztrák-magyar hadsereg energikusan üldözött, de közben túlfeszült az íj.

A parlamenti bizottság számos kihallgatás után végezetül a következő egyhangú határozatot hozta:

„A hivatott szakemberek nyilatkozatára és ítéletére alapított vizsgálat a szerbek elleni 1914. évi szerencsétlen hadjáratban a vezetés terén Potiorek tábornagyról terhére durva mulasztást nem állapított meg. Hadászati hibák előfordultak ugyan, de azok oly természetűek, hogy azok megítélésére a bizottság nincs hivatva s melyekért csak a történelem ítélőszéke előtt lehet felelni.“

Bár az 1914. évi Szerbia elleni őszi hadjárat súlyos kudarcokat hozott, még sem lehet azt egészen eredménytelennek tekinteni. A hadjárat a szerbeket mégis csak szíven találta. Olyannyira, hogy tétlenül szemlélték a balkáni haderők legnagyobb részének elvonulását az olasz és az orosz harcterekre. De volt még mélyebb hatása is. Szerbia teljes leveretését 1915-ben ez a hadjárat könnyítette meg. Ezt a tényt legjobban jellemzik egy foglyul ejtett szerb alezredesnek Wurm vezérkari ezredeshez intézett következő szavai: „Ezt a hadjáratot (1915) Önök nem most nyerték meg, hanem tavaly (1914), amikor népünk virágát tarolták le!“

A Jasló körüli harcok.

Az oroszok hadműveleti terve a 2. Lodz-i és Limanowa-i csaták idején Krakkó elfoglalása és az osztrák-magyar-német haderők arcvonalának Krakkó, Czenstochowa között való áttörése volt. A Limanowa-i győzelem teljesen felborította az orosz hadvezetőség eme haditervét és így az oroszok a Visztula mindkét partján visszavonulni kényszerültek. Conrad a Kárpátok vonalából északi irányba előretörő 3. hadseregünkkel folytatta a támadást, hogy Przemysl-t felszabadítsa. Hadseregünk támadó ereje azonban a súlyos veszteség és fáradalmak miatt meglehetősen megtört, úgyhogy midőn Iwanow tábornok december közepén ellentámadásba fogott, 3. hadseregünket sikerült a Jaslo-i medencébe visszaszorítania, minek következtében lassan a keleti arcvonal is megmerevedett és megkezdődött az állásharc.

Hadosztályunk ezekben a harcokban ismét szóhoz jutott. Sajnos a hadműveleti helyzet gyors változása folytán, igazi lovasfeladathoz nem juthatott és hadvezetőségünk inkább mint gyorsan mozgó tartalékot használta fel.

December 16-án a magyar csapatok visszafoglalták az Uzsoki-hágót.

A Przemysl-ben körülrzárt védőrség kirohanást intézett az oroszok ellen.

Sándor szerb trónörökös csapatai élén bevonult Belgrádba.

Ezredünk e napon Sarysz-on pihent. Békessy százados Porubszky, Baló főhadnagy és egy csomó huszár kíséretében felkereste a Zavátka-i bírót, aki Porubszky főhadnagy osztályát oly önfeláldozó módon mentette meg az elfogatástól és gazdagon megjutalmazta őt.

December 17-én a hadosztályt északi irányba rendelték, hogy a lehetőséghez képest a 3. hadseregünk előtt visszavonuló oroszok oldalába és hátába törjön előre. Menet csúnya esős időben Chomrawice-n, Tegoborze-n, Timová-n át Jukow-ra, ahol késő este laktáborba szálltunk. A kedvező hadihelyzet következtében a csapatok hangulata kitünő volt.

December 18. A hadosztály folytatta előnyomulását északi irányba. Ezredünk elővéd. Menetvonal Brzeszko, Szczepanow, Bielcza. Az éjszakát ez utóbbi faluban töltöttük.

A hadosztályparancsnokság Szczepanow-on a késő délutáni órákban, Szinay főhadnagyot és Lévy hadnagyot szakaszaikkal messzemenő hír-

szerzőjéről küldte ki a Dunajec-en át és több-napi menetcélt tűzött eléjük.

A járőrök még az este folyamán Warysz-ig mentek előre. Másnap korán reggel folytatták előnyomulásukat a Dunajec-ig, de a folyó keleti partját az oroszok mindenütt összefüggő vonalban megszállva tartották és a járőrök sem ezen, sem a következő napokon, sehol sem tudtak átkelni a folyón. A sikertelen kísérletezés után 23-án be is vonultak az ezredhez.

A járőrök jelentése alapján a hadosztály állva maradt, majd midőn bizonyossá vált, hogy a Dunajec-en átkelni nem lehet, december 20-án a hadosztályt Zakliczyn-ba hátra rendelték és a 3. hadseregnek rendelték alá.

December 21-én az oroszok ellentámadása már kezdett érvényesülni és a 3. hadsereg arcvonalán hézagok támadtak, melyeknek betöltésére a hadseregparancsnokság a gyorsan mozgó lovasságot használta fel.

A hadosztályt Gromnik-on és Rozembark-on át Swieczany-ra rendelték. Menetteljesítmény 40 km.

December 22. A hadosztály egyik dandára, a 22. lóról szállt és egy ezreddé alakult Flohr ezredes parancsnoksága alatt. A vezetéklövők Rozembark-ra mentek. A gyalog alakult részek a Lipie 425-ös magaslatra vonultak fel és ott védőállást szálltak meg. Feladat: Ezt a harc vonalat a gyalogság beérkeztéig tartani.

Az állandóan szakadó esőben a huszárok öszszegubaszkodva hasáltak a csupasár lövészetknőben. Az ellenség sem ezen, sem a következő napon nem támadta meg állásukat.

December 23-án délután a beérkező gyalogság Flohr ezredes csoportját felváltotta. Utóbbi Rozembark-on gyülekezett, ahol lóra ült és éjjelre Raclawice-re ment.

December 24. Az oroszok ellentámadása Jasło-n keresztül délnyugat felé irányult. Az ellentámadás elől gyalogságunk mindenütt visszavonult. A visszavonulás fedezésére hadosztályunkat már a hajnali órákban Bicz-en át kelet felé rendelték előre.

A hadosztály a déli órákban Harklawá-t érte el. Itt lóról szállt és a falutól északra és keletre eső magaslatokon védőállást szállott meg. Ezredünk első osztálya egyelőre Harklawá-nál lóháton maradt mint tartalék. A Pálffy-század lövegfedezet lett.

A délutáni folyamán az orosz az egész vonalon előnyomult. A jobbszárnyat pedig túl is szárnyalta. Ezért ezredünk eddig lóháton maradt része is lóról szállt és a hadosztály jobbszárnyát meghosszabbította.

A délutáni órákban a hadosztályparancsnokság Léway hadnagyot a Debowiec irányában sejtett cs. és kir. 4. lovashadosztályhoz küldte, hogy ezzel az összeköttetést megteremtse. Léway hadnagy sorozatos lovasjárőrharcok után, miközben kengyelűjét is ellőtték, az esti órákban Dulabka környékén csakugyan ráakadt a 4. lovashadosztály törzsére. Itt tájékozódott a helyzetről, azután azonnal visszafordult és Osobnice-n át, ahol már orosz lovasság volt beszállásolva, koromsötétben ismét bevonult a hadosztályparancsnoksághoz.

Karácsony este van. Az első karácsony este a harctéren, távol szereteteinktől. Hányan hiányoz-

nak közülünk, akik már a Kamionka-i, vagy az Andrzejew-i dombok mélyén alusszák örök álmukat. Mindenki hazagondol! A rajvonalban fekvő huszárok, a jelentéssel baktató lovasok, a piszkos lengyel házacskákban meghúzódó parancsnokságok.

A rajvonalban a szakaszparancsnokok itt is, ott is kis fenyőgalyakat gyujtanak meg, amelyeket a huszárok szóltan áhitattal vesznek körül a lassan permetező esőben. A nedves gallyak sziporkázva égnek és a könnyes szemek elé az otthoni karácsonyfák csillagszóróját varázsolják.

Az ezredparancsnokság karácsonyestéjét így írja le az egyik segédtsz. naplója:

„Az ezredtörzs késő este egy egyedülálló házban szállásolta el magát. Mivel az egész házban csak egy szoba-konyha volt, a házbelleket, két csinos leány is volt köztük, bezártuk a padlásra. Így legálább biztosítva voltunk afelől, hogy nem kémkedhetnek. Az ezredtörzshöz csatlakozott még Békessy százados is, aki egy kis fenyőfát hozott magával. Egész készletünket, három szál gyertyát, rákötőtűt a fára és meggyújtottuk őket. Ebben a pillanatban mindnyájan könnyes szemmel gondoltunk az otthonlevőkre. Ezalatt Lipták szakács a konyhában — hús hiányában — hihetetlen mennyiségű jó vastag palacsintát süített, mihez még egy kevés piros hadiborunk is akadt. Vacsora közben Tóth ezredtrombitás a hadosztályparancsnokságtól egy nagy ládával állított be, melyet a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Schneider főhadnagynak küldött azzal, hogy tartalmát karácsony estéjén az ezredtörzs tagjai között ossza szét. Volt most öröm! Kivétel nélkül mindenkinek jutott valami. Ennivalón kívül, sál, ceruza, levélpapír stb. Az éjszakát elég nyugodtan töltöttük el, de korán reggel az oroszok kezdték a házat löni, úgyhogy ki kellett mennünk belőle.“

December 25. Az ellenség északi irányból nem folytatta előnyomulását, mire a hadosztályparancsnokság a védővonalat előretolta.

Ugyanekkor Léway hadnagyot járőrrel felkerítésre Osobnicán át Jasło felé küldte ki. A délutáni órákban Léway hadnagy jelentette, hogy Jasło irányából erős gyalogsági oszlop nyomul előre délnyugati irányba. Erre a hadosztályparancsnokság az eredeti védővonal megszállását rendelte el.

Késő este beérkezett a bosnyák 4. gyalogezred a hadosztály felváltására. Erre azonban nem került sor, mert az általános visszavonulási parancsnak megfelelőleg, a gyalogság még az éj folyamán visszavonult.

December 26. A hadosztályparancsnokság korán reggel Léway és Török hadnagyokat keleti irányba kiküldötte az előző nap észlelt ellenség felkerítésére. A járőrök rövidesen jelentették, hogy az ellenség Osobnica déli szegélyét érintve, már Pagorek-et érte el és így a hadosztály visszavonulási útját veszélyezteti. Jelentették továbbá azt is, hogy az ellenség tüzésége Pagorek keleti szegélyén állásba vonult.

Ugyanekkor északi irányból is megkezdődött az ellenség előnyomulása.

A veszélyes helyzetben a hadosztályparancsnokság azonnal elrendelte a visszavonulást és ezzel az oroszok bekerítő előnyomulása elől az utolsó

pillanatban, vágóban igen heves tüzéségi üzben sikerült Wojtowa irányában kisiklani.

Wojtowá-tól délnyugatra a hadosztály ismét utóvédállást szállott meg, de a késő délutáni órákban folytatta visszavonulását Schwefelbad, Wapiene, Mecina Wk. körletébe és éjjelen át is itt maradt.

December 27-én a hadosztály továbbmenetelt Tymbark-on, Ropa-n át Uscieruski-ra.

Utóvéd Flohr ezredes csoportja, mely Mecina Wk.-nél elzárta a keskeny völgyben délnyugat felé vezető utakat. Flohr ezredes mellé a hadosztályparancsnokság Szabó vezérkari századost osztotta be. Alárendelte neki a Rodzielec-nél levő gyalogságot, egy üteget (Kagerer százados) és Rózsaffy százados parancsnoksága alatt két géppuskát (3. honvéd huszárezred.)

Flohr ezredes a kora reggeli órákban intézkedett a felderítésre. Léway hadnagyot Wojtowa irányába, egy-egy altiszti járőrt pedig északkeleti, illetve keleti irányba küldött ki Lipniki-n át.

Az együtt elinduló és menetelő járőrök Lipniki H.-nál nagyobb erejű orosz lovassággal találtak szembe magukat. Az oroszok gyorsan lóról szálltak és hevesen tüzeltek a járőrökre. A járőrök Léway hadnagy parancsára vágóban nyugati irányba kitértek és mivel a további előrejutás kilátástalan volt, a 488-as magaslatra mentek és ott figyelő állást szálltak meg. Léway hadnagy innen nemcsak a Wojtowá-n és Lipniki-n át előnyomuló ellenséget figyelhette meg, hanem kitűnően látta a Bielcz irányából a műúton Gorlicze felé előnyomuló orosz menetoszlopokat is. Minderről több pontos jelentést is küldött. Majd midőn az orosz lovasság Mecina Wk. felé előnyomulva, hátába került volna, Flohr ezredes csoportjához Mecina Wk.-re visszavonult.

Flohr ezredesnek Mecina Wk. északi szegélyén állásban levő csoportja az ez irányba előnyomuló orosz lovasságot könnyen visszaverte, miközben annak súlyos veszteséget okozott. Mivel azonban a csoport visszavonulási útját Gorlicze irányában az ellenség elzárta, ez a déli órákban kénytelen volt a hegyeken át Ropice Ruska felé visszavonulni. Utóvéd volt Léway hadnagy szakaszával. A visszavonulás szakadó esőben ugyan, de zavartalanul történt.

Flohr ezredes csoportja Malastow-on a 604-es magaslaton át a késő esti órákban holtfáradtan érkezett meg Gladyszow-ra s a falu szétszórt házaiban laktáborba szállt.

Az új folyamán jelentkezett Flohr ezredesnél egy osztállyal Thomka 3. honvéd huszárezredbeli százados, akit a hadosztályparancsnokság a csoport megerősítésére küldött. Egyidejűleg Flohr ezredes a hadosztályparancsnokságtól az alábbi parancsot kapta (kivonatossan):

... Az ellenség a mai nap folyamán elérte Gorlicze-Sokol-Sekowa vonalát. Nemecek tábornok hadosztályának a Richwald-tól északra húzódó hegyháton levő főállásától keletre az ellenség helyzete ismeretlen. Egy-egy népfelkelő zászlóalj Koniczná-n és Regetó-n tartózkodik. A Flohr-csoport feladata az, hogy a 604-es nyereg környékét megszállja s a Nemecek-csoport jobbszárnya ellen eset-

leg kelet, délkelet irányából jövő támadást feltartóztassa. Egyebekben pedig, hogy az ellenség előnyomulását zavarja és késleltesse. A csoport Gladyszow vonalát egyelőre nem hagyhatja el, a szomszéd csoportokkal keressen összeköttetést; ha erősítésre szüksége van, jelentse.

December 28-án a fenti parancsnak megfelelőleg a Flohr-csoport megszállta a 604-es magaslati ponton áthúzódó hegygerincet. Egyidejűleg megkezdte a felderítést a Petna, Malastowi völgyébe, valamint Gladyszow-tól kiindulva keleti irányban. A járőrök megállapították, hogy az ellenség egyelőre északi irányból nem folytatja előnyomulását, viszont kelet felől orosz gyalogság vonul be Banicá-ra és Wirchne-re. Flohr ezredes a helyzetről szóló jelentését Léway hadnaggyal a hadosztályparancsnoksághoz Uscieruskie-re küldte. A hadosztályparancsnokság erre Czitó tábornok parancsnoksága alatt az 5. és a 9. ezredet, az ezredüktől pedig a Békéssy-osztályt a Flohr-csoport támogatására rendelte.

December 29-én 8 órakor Czitó tábornok beérkezett Gladyszow-ra és az 5., 9. ezreddel, arccal keletnek Gladyszow és a 604-es magaslat között, általában a műút mentén védőállást szállott meg. A Békéssy-osztály és egy üteg (Kagerer) a 604-es magaslati pontra ment előre és ott közvetlenül Flohr ezredes rendelkezésére állt. A vezetéklovak legnagyobb része Smerekowiec-re került.

Tekintettel arra, hogy eképp általában északkeleti, keleti arcvonal alakult ki, Flohr ezredes gondoskodott a 604-es és a 814-es magaslati vonaltól nyugatra eső terület kifürkészéséről és ezért, valamint a Nemecek tábornokkal való összeköttetés megteremtésére egy járőr élén Léway hadnagyot küldte ki. Léway hadnagy az úttalan erdős, hegyes terepen, közel 1 m.-es hóban mozgott, de feladatát sikeresen megoldotta és a késő esti órákban Rychwald-on jelentkezett Nemecek tábornoknál. Érdekes epizód játszódott itt le. Midőn Léway hadnagy járőrével a hegyek közül az esti szürkületben leereszkedett Rychwald felé, a falu bejáratánál álló táboriőrs kozákjárőrnek nézte, tüzelt rá és riadóztatta a faluban elhelyezett tartalékokat. Ez utóbbiak azonnal rajvonalba fejlődtek a járőr ellen s csak hosszas kiabálással és kendőlengetéssel sikerült eloszlatni a félreértést. Ez alkalommal egy könnyebb sebesülés történt.

Léway hadnagy Nemecek tábornok helyzetközlésével másnap december 30-án bevonult a csoporthoz. Flohr ezredes gondoskodása, különösen ami a terep kifürkészését illette, a következő napokon hozta meg bőséges gyümölcsét.

December 30. Az éjszaka nyugodtan telt el. A huszárok a nagy hidegtől és a hófúvástól sokat szenvedtek.

A Szunyogh-századot Banica irányába előrerendelték. Itt orosz gyalogsággal harcra készen volt s a nagyobb erő elől rövid tűzharc után kénytelen volt visszavonulni.

Az ellenségnek itt kimutatott harckészségéből arra kellett következtetni, hogy a következő napokban ebből az irányból támadást várhatunk.

Ugyancsak élénk volt az ellenség tevékenysége a Petna, Malastowi völgyében. Itt is támadásra való előkészületek jeleit észlelték.

Az erős havazás és hideg miatt az ellátás nagy nehézségbe ütközött és hiányos volt.

December 31. 7 órakor a Flohr-csoport megerősítésére a 9. ezredből egy század érkezett a 604-es magaslatra. Czitó tábornok az arcvonal déli szárnyának biztosítására az 5. ezredből két századot egy géppuskával déli irányba, Bártfa felé tolt el.

A nap folyamán az ellenség tevékenységéről érkező hírek véglegesen meggyőzték Flohr ezredet a tekintetben, hogy az ellenség támadása a következő napon feltétlenül be fog következni és hogy ezt a támadást sokszorosán nagyobb erejű gyalogság fogja végrehajtani. Tisztában volt azzal is, hogy egy ilyen nagyerejű támadás a kis számú, kevés töltennyel ellátott, az időjárástól és hiányos ellátástól erősen megviselt, a széles arcvonalat gyéren megszálló századai nem tudják sokáig feltartóztatni. Ezért gondoskodott arról, hogy szükség esetén a harcból tervszerűen vonhassa ki a századokat és hogy azokat az előre kiszemelt terepen, hátrább fekvő állásba vezethesse. Nyilvánvaló volt, hogy a csoporthoz beosztott Kagerer-üteg feltétlenül az ellenség birtokába jut, ha fent marad a 604-es magaslaton, mivel a tüzéség itt kizárólag csak a műúton mozoghatott s a műút pedig nem a visszavonulás irányában, hanem az ellenséges támadás irányára merőlegesen haladt. Az üteggel elveszett volna a csoport ellenállásának egyik legszilárdabb támasza. Flohr ezredes ezért elrendelte, hogy az üteg az esti szürkület beálltával a Smerekowiec-től északnyugatra előre kiszemelt ponton menjen tüzelőállásba, mert innen támogatni tudja a csoportot

mind jelenlegi állásában, mind az esetleges visszavonulás után megszállandó új állásában. Hogy ez az elgondolás mennyire helyes volt, azt csak a következő nap eseményei mutatták meg.

A Szilveszter éjszakája a legnagyobb csendben telt el. Napok óta állandóan fedél nélkül voltunk. Nedves ruhánk és csizmánk, a közel 20 fokos hidegben, csontkeménnyé fagyott rajtunk. A sűrű erdőben hatalmas tüzeket raktunk, hogy az elfáradt, bóbiskoló huszárok meg ne fagyjanak. Az előretolt táboriörsökön és figyelőkön kívül, akiket félóránként felváltottunk, mindenki a tűzrakások köré csoportosult és szótlánul bámult bele a lobogó lángokba. Mindenki a múltévi Szilveszterre gondolt, arra, amikor még a boldogság melege, szeretteink kacagó szava és a megrakott asztal tette széppé és kívánatosá életünket. De a fejek egymásután előre-buknak és a huszárok jótékony álomba merültek, ez kárpótolta őket azért, amitől a valóság megfosztotta.

Néhány lépésre az első vonaltól a hálás huszárok fenyőgallyakból hatalmas sátrat rögtönöztek szeretett ezredparancsnokuknak, Flohr ezredesnek, kinek mint mindig, most is mindenkihez volt egy bátorító, vagy korholó, de végeredményben mindig jóleső és vigasztaló szava. Kifogyhatatlan máhatastkájából mint mindig, most is előkerült valami rendkívüli, valami váratlan jó. Egyiknek egy finom cigaretta, másiknak egy szelet csokoládé, harmadiknak egy pohár valódi sherryt adott s ezért egy pillanatra egy kis otthoni élvezet illúzióját ébresztette és feledtette a helyzet sanyarú voltát.

1915.

II. FEJEZET.

TÉLI HARCOK A KÁRPÁTOKBAN.

Az új esztendő első napjának mozgalmas eseményei előrevetették árnyékukat az egész évre és igazolták azokat, kik az „Új esztendő“ rendkívül nehéz harcelyzeteiben törhetetlen humorral mondogatták: „Nos, ez az év is jól kezdődik, ilyen lesz, — meglátjátok —, az egész esztendő!“ Így is lett! Eltekintve a téli és tavaszi hónapok csendesebb állás-harcaitól, hadosztályunkra és ezredünkre bőségesen következtek el a mozgalmas és veszteséges harcok napjai. A dicsőséges Gorlice-i áttörés keretében a 11. honvéd lovasosztály elindult a Dunajec partjáról s a Wisloka-n, San-on és Lembergen át a Bug-ig végigharcolta egész Galíciát. Aztán északnak fordult s Wladimir Wolinsk-on Chol-on és Kovel-en át a Styr-ig nyomult előre, miközben Wolhynia legnagyobb részét ugyancsak végigharcolta. Ha kellett lőhátton, ha úgy fordult a sor, a gyalogság soraiba állva győzelmes ütközetek egész sorait vívta meg és vérének bőséges hullatásával járult hozzá a magyar huszár nevének öregbítéséhez.

A Lodz-i és a Limanowa-i csaták lezajlása után az orosz hadvezetőség a kárpáti arcvonalra fordította figyelmét. Miután a Visztulá-tól északra az arcvonalak már december közepén lassanként megmerevedtek és megkezdődött az állásharc, a nélkülözhető erőket mindenünnen ide irányította; s az aránylag legfrissebb 9. hadsereget is a kárpáti arcvonalra toltta el, miként a Przemysl-t ostromló 11. hadsereg egy részét is.

December közepén az ekkép megerősített orosz 3. hadsereg — mint láttuk — ellentámadásba fogott, amelynek főiránya Neu-Sandez és Bártfa, főcélja a 4. és 3. hadseregeink közötti áttörés volt. A támadás sikere érdekében az oroszok az egész kárpáti arcvonalon heves támadást kezdtek az átjárókért, de erőfeszítésük, — főleg a magyar csapatok hősiességén, — mindenütt megtört.

Hadosztályunk — mint láttuk — az oroszok ellentámadásának nyomása alatt Jasló alól lassan visszavonult és az újév a fontos Bártfa-i országút védelmében találta. A feladat, amely itt ráhárult, messze túlhaladta erejét. Eltekintve a felszerelés elégtelenségétől, a tüzérség és a géppuskás alakulatok említésre is alig érdemes számától és a nehéz terepviszonyoktól, még túlságosan nagy arcvonalat is kellett védenie. Ezt a feladatot a sokszorosan nagyobb erejű ellenséggel szemben sikerrel meg sem oldhatta volna, ha az időjárás és a harcászati helyzet kedvező alakulása nem jön segítségére.

Mielőtt az események részletes leírását megkezdendők, megemlítjük a hadosztály akkori személyi viszonyait.

Hadosztályparancsnok: Nippenburgi gróf Bis-singen Nándor tábornok,

vezérkari főnök: báró Benz Ottó vezérkari őrnagy,

22. lovasdandár-parancsnok: Czító Károly tábornok,

24. lovasdandár-parancsnok: Hegedüs Pál tábornok,

2. honvéd huszárezred-parancsnok: Flohr János ezredes,

3. honvéd huszárezred-parancsnok: ideiglenesen Baintner Ernő alezredes,

5. honvéd huszárezred-parancsnok: ideiglenesen Filótás Ferenc százados,

5. honvéd huszárezred-parancsnok: ideiglenesen Tóthváradyi Asbóth István őrnagy.

Tüzérszázályparancsnok: Reschfellner Antal ezredes.

Január 1. Újesztendő éjtszakáján a hőmérő közel 30 fok hideget mutatott és így nem csoda, hogy a tábori tűz mellett sem tudtunk felmelegedni. De az oroszok kora reggel a hadosztály egész vonala ellen általános támadást kezdtek, ami egy-kettőre megeléknkítette mindnyájunkban a vérkeringést és rövidesen megfeledkeztünk a csontig ható hidegről.

Az oroszok első támadásának főiránya a 604-es magaslati pont volt. Az ettől keletre, a Banica—Petna-i út felé, Szinay főhadnagy parancsnoksága alatt előretolt főörs már 6 órakor jelentette, hogy a műútról több egymást követő hosszú rajvonalba kb. két zászlóalj a 604-es magaslati pont irányában nyomul előre és hogy kb. egy gyalogezred a műúton Banica felé menetel. E jelentés alapján Flohr ezredes elrendelte, hogy a tüzérség lőjje az ellenség előnyomulási területét. Czító tábornok egyidejűleg két 9. honvéd huszárezredbeli századot küldött a Flohr-csoport megerősítésére.

A 604-es magaslati pont felé előnyomuló oroszok a meredek hegyoldalon, a nagy hóban meglehetősen lassan jutottak előre. Szinay főhadnagy 7 óra 30-kor jelentette, hogy az oroszok mintegy 150 lépésre közelítették meg a főörsöt és hogy 28 emberével sokáig nem tarthatja magát a nélkül, hogy fogásba ne kerüljön.

Alig futott be ez a jelentés Flohr ezredeshez, máris óriási tüzelés indult meg a hadosztály állásának egész vonalán. Az erdő és a szűk völgyek ezerszeresen verték vissza a fegyverropogás zaját. Az emberek alig értették egymás szavát. A huszárok, hidegtől meggémberedett kezükkel, eleinte alig tudták elsűtni karabélyukat, célzott lövésről szó sem lehetett.

8 órakor Szinay főhadnagy főörse nagynehezen kivergődött az orosz rajvonal gyűrűjéből. Ugyanekkor egy Gladyszow felé kiküldött összekötőjárőr jelentette, hogy csapataink visszavonulnak a Banica irányából Wirchne felé előnyomuló ellenség elől és rövidesen átlépik a műutat. Ez a hír azt jelentette, hogy az ellenség rövidesen ezredünk háta mögé kerülhet.

Flohr ezredes ezért elrendelte a visszavonulást, amely, hála az előző napok előrelátó gondoskodásának, súlyosabb veszteség és zavar nélkül ment végbe. A műút mentén való visszavonulásról természetesen szó sem lehetett, hiszen itt egyenesen az ellenség karjaiba rohantunk volna.

Ha Flohr ezredes előző nap a tüzérseget nem rendeli hátrábfekvő állásba, menthetetlenül az ellenség zsákmánya lett volna. De éppen ilyen helyesnek bizonyult Flohr ezredesnek az az intézkedése is, hogy az állás mögötti területet felderítette. Az úttalan, néhol másfélméteres hóval borított erdőben és hegyeken nehéz lett volna a visszavonulás, ha tájékozott vezető nem állott volna rendelkezésre. A hidegtől és az éhségtől elcsigázott huszárok még így is csak lassan tudtak előrejutni a nehéz terepen és bizony dél lett, amidőn a csoport Uscieruskie—Kwianten völgyét elérte. Itt Czitó tábornok parancsára a hadosztály csapatai a kötelékeket újra rendezték és megszállták a völgytől délnyugatra húzódó magaslatokat azzal a céllal, hogy az ellenségnek a Ropa patak völgyén át nyugat felé való előnyomulását megakadályozzák. A gyülekezés és az állás megszállása zavartalanul ment végbe. Ezt a harcászati helyzet váratlan és kedvező fordulata tette lehetővé. Bártfa felől segítségünkre gyalogság nyomult előre és megjelenése éppen idejében és a legkedvezőbb irányból történt. Támadása a hadosztályunkat üldöző oroszok oldalát érte. Ezt a támadást — bár igen nagy hatású volt, aránylag kis erő hajtotta végre. Oly meglepő volt és oly kellemetlen irányból érte az oroszokat, hogy azok nemcsak az üldözést szüntették be — noha a támadónál sokkal erősebbek voltak —, hanem kénytelenek voltak a katasztrófális veszteség elől Gladyszow mögé visszavonulni. Ez a fordulat módot adott a visszavonulás területén maradt sebesültek összeszedésére. A sebesültek között volt ezredunktől Karácsony őrmester is.

Este lett, midőn a hadosztály összes elszakadt részei bevonultak. Ezek közül a Palesco százados parancsnoksága alatt álló gyalogkülönítmény szenvedte a legnagyobb veszteséget, 160 emberéből mindössze 40 maradt meg.

Sajnos, az északi és keleti irányból egyszerre előnyomuló ellenségnek hadosztályunk nem tudott sikeresen ellenállni és széles arcvonala a fontos 604-es magaslati pont az ellenség birtokába került. A további előnyomulást azonban sikerült megállí-

tania. Az új állásban a huszárok megpróbálták, hogy a csonttá fagyott hegyoldalban fedezéket kaparjanak maguknak. Az éjszaka dermesztő hideg hófúvást hozott. A szakaszparancsnokok igyekeztek, hogy ébren tartásuk a hóval befújott huszárokat, nehogy elaludjanak és megfagyjanak.

Január 2-án az ezred állásban levő részeit gyalogság váltotta fel. A századok gyalogmenetben a vezetékllovakhoz Klimkowá-ra mentek és ott éjjeleztek.

Híre járt, hogy az oroszok eddigi összes vesztesége 1,650.000 ember.

Január 3. A hadvezetőség az újév napján elvesztett állások visszafoglalására általános támadást rendelt el, az sikeresen haladt előre. Ezredünk zöme Szmere Kowiec-től délre eső területre menetelt s itt készültségi állásban töltötte el a napot, hatástalan gyenge tüzérsegi tűzben.

Ugyanezen a napon kora reggel az Ujfalussy- és a Massburg-századot felderítésre rendelték előre a 604-es magaslat felé. A hófödte, úttalan utakon, a közben esősre fordult időjárásban felázott terepen a különítmény lóháton nem tudott előrejutni, ezért visszarendelték. Csak Léway hadnagy járőre kísérelte meg az előnyomulást. Ez Pryslop-on át előbb lóháton, majd gyalog nyomult előre és megállapította, hogy a 604-es magaslati pontot erős orosz gyalogság (géppuskákkal) tartja megszállva. Feladatának ekképpen történt megoldása után, déli irányba vonult vissza s e közben orosz géppuskatűzbe került. A járőr vágóban igyekezett kijutni az ellenség tüzéből, de közben Léway hadnagy lova egy hóval befedett gödörben felbukott és lovasa földre került. Az oroszok erre ide koncentrálták tüzüket. Vitéz Földi huszár észrevette parancsnoka balesetét. Habozás nélkül visszafordította lovát. Lóról pattant, kihúzta csuromvizes parancsnokát a gödörből és felsegítette lovára. Ő maga gyalogszerrel, futva igyekezett kijutni az ellenség heves tüzéből, ami sikerült is. Önfeláldozó magatartásáért az I. osztályú ezüst vitézségi érmet kapta.

Este az ezred biztosító csapatokat állított ki és azután éjjelre Skvirtné-re vonult. Itt hat nap után végre lekerült a nyereg a lovak hátáról.

Ezen a napon bevonultak az ezredhez gróf D'Orsay Ede főhadnagy és az 1914 október 25-én felavatott ludovikások, kik közül Kövendy Gyula hadnagy a Szunyogh-, Hamar Miklós hadnagy a Pálffy-, Teleki László hadnagy a báró Maasburg-századhoz került beosztásba.

Január 4. Az ezred kora reggel szeles, esős, hideg időben az 594-es magaslatra vonult. Itt a tüzérsegi mögött egész nap készültségi állásban volt. Éjjelre Regetow-ra ment.

Január 5. Pihenő Regetow-on, Pintér főhadnagy szakaszával lövegfedezet.

Erről a napról fel kell jegyeznünk egy vállalkozást, melyről Györy főhadnagy naplója következőképpen számol be:

„1915 január 5-én 6 órakor a 11. lovashadosztály parancsnokságától a Smerekowiec-én levő védőállásban a következő parancsot kaptam:

Ellenséges tüzérmegfigyelő Gladyszow község templomának tornyában, fedezete egy fél lovas-század, Főhadnagy úr lövész-századával és egy közös

gyalogezredbeli századdal, amely holnap 8 órakor Smerekowiec templománál jelentkezik, nyomuljon előre Gladyszow-ra, derítsen fel és kergesse el a templom tornyában levő tüzérmegfigyelőt. Feladatának megoldása után nyomuljon vissza a védőállásba.“

A lövész-század létszáma 160 fő, a közös gyalog-századé 90 fő volt. Térden felüli hó.

Indulás 8 órakor; elővéd: $\frac{1}{4}$ lövész-század, főcsapat $\frac{3}{4}$ század és a közös gyalogszázad; én magam az elővédnél tartózkodtam. Menetirány: Smerekowiec-től az úton Gladyszow felé.

10 órakor az elővéd megrohanta a Gladyszow-i templomot, 10 pernyi harc árán elfoglaltam a templomot. A harcban az ellenségnek 20—30 puskája és a főállásból, a 623 magaslati pont felől, két géppuskája vett részt. Harc közben a templom kigyulladt.

Az elővédszakaszt ekkor utasítottam a templom környékének megszállására, a lövész-század többi 3 szakaszával pedig Wirchne felé törtem előre. A közös gyalogszázadot tartalékba rendeltem az égő templom mögött.

Támadásommal az ellenség előretolt csapatát Wirchne délnyugati szegélyére, a főállásba nyomtam vissza. Megállapítottam, hogy az ellenség főállása az 531-es magaslati pont, Wirchne délnyugati szegélye és a 623-as magaslati pont vonalában van. Az ellenség erejét itt 800 főre és 2 géppuskára becsültem.

Miután így feladatokat megoldottam, 12 órakor a harcot félbeszakítottam, a közös gyalogszázadot utóvédnek rendeltem, a harcoló szakaszokat pedig egyenként visszavontam.

Az ellenség nem üldözött. A nagy hóban teljesen kimerülve, 15 órakor érkeztem vissza a Smerechow-i templomhoz.

A lövész-század vesztesége 15 fő halott és sebesült. Ez utóbbiakat hátraszállítottuk.

A lövész-század 2. honvéd huszárezredbeli huszárokból állott.“

Győry Géza főhadnagy, bevonulása után a hadosztályparancsnokságtól a következő parancsot kapta:

„Sz. 705/6.

Győry Géza honvéd huszárfőhadnagy úrnak, Hanczowa, 1915 február 5. Smerekowiec.

Jelentése szerint a főhadnagy úr parancsnoksága alatt álló 1. sz. gyalogszázad a mai napon reábizott feladatát jól megoldotta.

Bizonyára vannak olyanok, akik a mai ütközetben bátorságukkal és önfeláldozásukkal kitűnve, társaiknak buzdító hatású jó példát nyújtottak.

Utalok a helyesen alkalmazott kitüntetések nagy hatására s felhívom, hogy a magukat a mai napon kitüntették névjegyzékeit, amennyiben főhadnagy úr tudomása és meggyőződése szerint ilyenek vannak, mielőbb terjessze be.

A kitüntetések korlátolt számára való tekintettel kettő-három egyén hozandó a legérdemesebbek közül javaslatba. A kevésbé érdemesek előjegyzésbe veendőek.

II/5. Bz.

Bissingen s. k.“

Január 6. Végre megkapta az ezred a rég várt pihenőt és Hanczowa-ra ment tartaléknak s két na-

pig itt maradt. Egy-egy század ugyan felváltva készenlétben volt; de azért vasalásra s a szerelvény rendbehozatalára jutott idő.

Hegedüs ezredes megbetegedett s a 24-ik dandár parancsnokságát Flohr ezredes vette át. Ezredparancsnok viszont Ujfalussy százados lett. A tiszteknek civil bundákat osztottak ki. Ezek, noha sötétebb színűk volt, jó szolgálatot tettek.

Január 8. — A hadosztály a 4. hadseregparancsnokság rendelkezésére álló tartalék. Ezredünket Brunári—Jaskowa körletébe rendelték, 8 napig maradt itt. A pihenőt a lovak vasalására, a szerelvény és a ruha rendbehozatalára fordítottuk. Kövendő hadnagyot a 3. honvéd huszárezred géppuskásosztágához osztották be. Később a lövészosztályhoz került.

Január 17. A 24. dandár Kwiaton-ra mentelt és felváltotta a falutól északra fekvő dombokon állásban levő 5. lovasdandárt. Az ezred a második védővonalban helyezkedett el mint tartalék. A napok a védőállás kiépítésével, próbariadókkal teltek el.

Január 20. Flohr ezredes ismét átvette az ezredparancsnokságot.

Nikolajevics nagyherceg, az orosz fővezér súlyosan megbetegedett, helyettese egyelőre Danilow generális, a nagyherceg bizalmas barátja lett.

Január 24. A 24. dandár felváltotta a 22. dandárt s így az ezred mint a hadseregtartalék egy része Uscieruskie-re ment s itt laktáborba szállt. Mivel a községben kolera volt, az ezredet másnap hátrább, Brurári—Jaskowa körletébe rendelték. Ide érkezett be Ábrahám főhadnagy vezetésével egy 120 lovashól álló pótlás, amelyből a megsemmisült 1. század ismét megalakult. Parancsnoka előbb Pinter főhadnagy, majd néhány nap múlva Kováts százados lett.

Alantas tisztek: Horváth Sándor főhadnagy, Illésy Gyula hadnagy, Török Olivér hadnagy, Porubszky Andor főhadnagy, Stern József hadapród-örrmester.

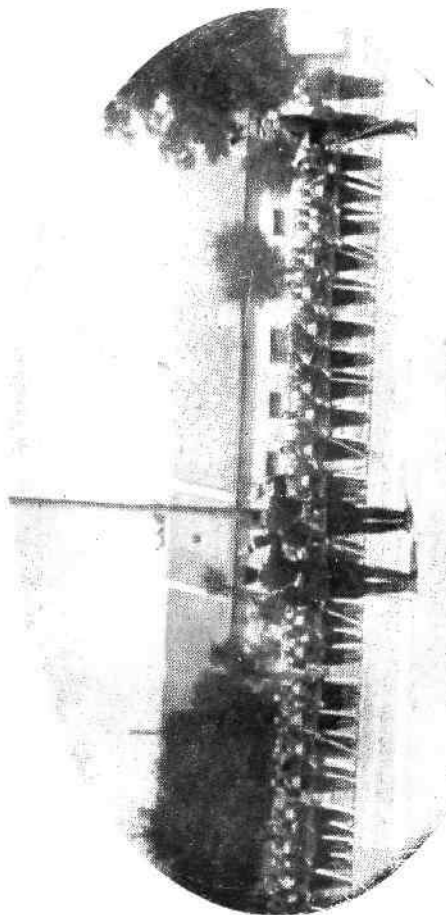
A 45. gyaloghadosztály Uscieruskie körletébe érkezett. Úgy hírlik, hogy ezen a környéken nagyobb támadást fogunk végrehajtani.

Az ezred embereit himlő ellen beoltották.

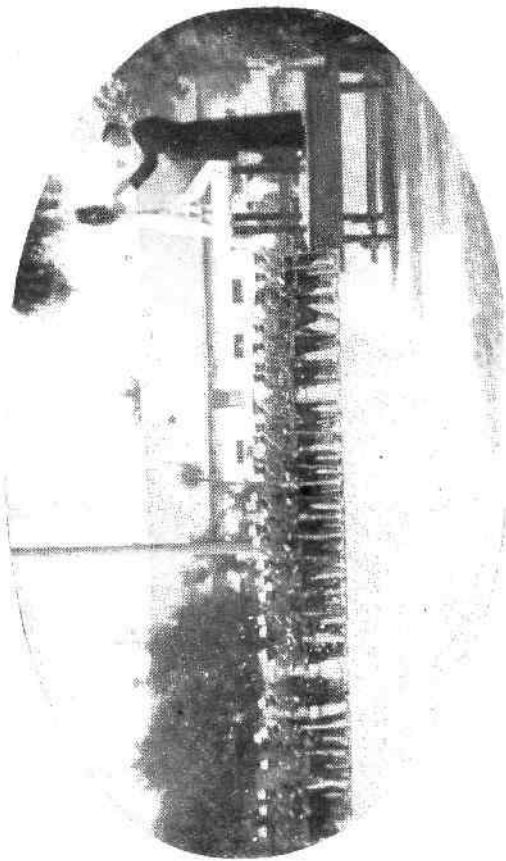
A 3. hadsereg szárnyán levő Arz-hadtest jobb-szárnyát az ellenség visszaszorította. Ezért a hadosztályt erősítésül a Smekal-gyaloghadosztály kötelékébe osztották be és Uscieruskie-re rendelték. Itt egyelőre tartalék volt.

Január 30. 16 órakor riadó. A következő napi, Banica-ra tervezett általános támadáshoz az ezred gyalog Smerekowiec-re menetelt. Éjfélkor érkezett meg ide és néhány csűrbe és házba tömegszállásra vonult.

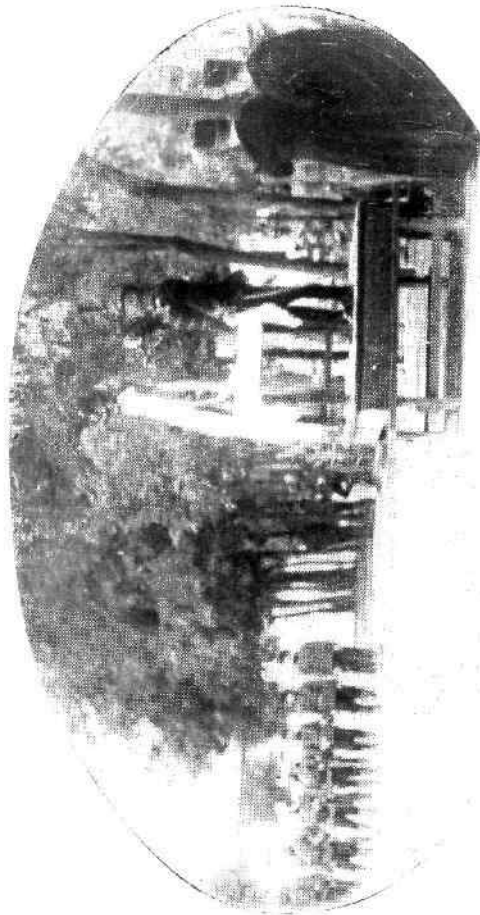
Január 31. Pár órai alvás után az ezred Smerekowiec keleti szegélyén gyülekezett. Itt megkapta az intézkedést a támadásra és ennek megfelelően csoportosult. Már ekkor nyilvánvaló lett, hogy a tervezett támadást — a néhol közel 2 méteres hóban, barna köpenyben — a kiszabott széles arcvonalban, a nagyobb távolságra levő ellenség ellen, sikerrel nem lehet végrehajtani. Ezt a hadtestparancsnokság kiküldött vezérkari tisztje is megállapította és jelentette is, mire a támadás Arz hadtestparancsnok rendelkezésére elmaradt. Az ezred

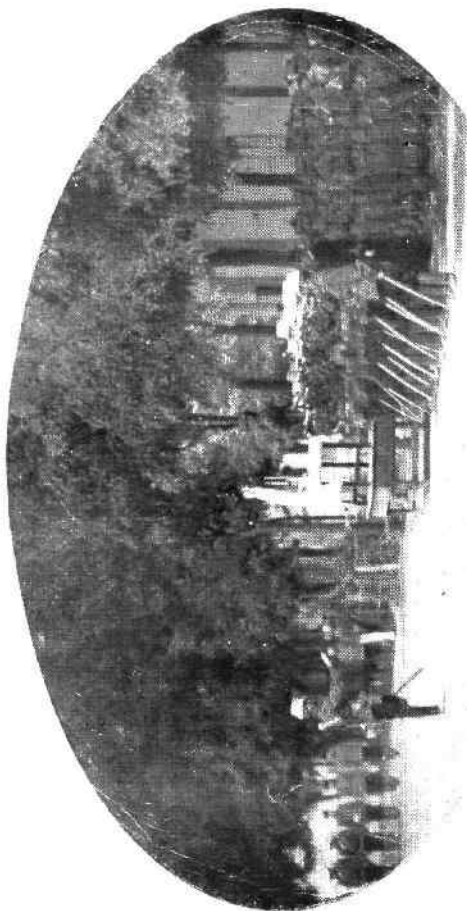
1914 augusztus 16-án Debrecenben a Széchenyi-utcai huszárlaktanyában az ezredtörzs és I. osztály leteszi az esküt.

1914 augusztus 16-án Debrecenben a Széchenyi-utcai huszárlaktanya udvarán libori mise.

1914 augusztus 16-án Debrecenben a Széchenyi-utcai huszárlaktanya udvarán FLOHR alezredes, ezredparancsnok az eskületétel után felkes beszédet intéz huszárhoz.

1914 augusztus 16-án Debrecenben a Széchenyi-utcai huszárlaktanyában az eskü letétele után a trombitások az „ima”-jelt tüjják.

VOJNAROVITS IMRE
főhadnagy, utászszakaszparancsnok,
1914.

HORVÁTH FERENC
tartalékos hadnagy, 1914.

**VITÉZ UJFALUSSY UJFALUSSY
GÁBOR**
százados, 6. század, 1914.

KALANDRA GÉZA
tartalékos zászlós, 1914.

KISZERI OLSAVSZKY GYULA
hadnagy, 1914, 1. század.

VITÉZ BALOGH IMRE
szakaszvezető.

STREICHER LAJOS
főhadnagy, 1914.

VITÉZ BÁCZI ISTVÁN
lísthelyettes.

BABÓ BÉNI
tartalékos hadnagy, 1914.

VITÉZ SZUNYOGH ALBERT

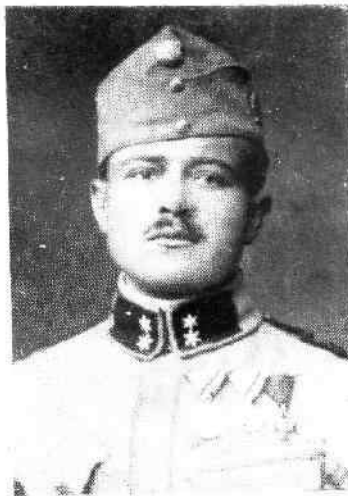
PÁLFFY GABOR
százados, 1914, I. század.

ÁRGYELÁN ZOLTÁN
főhadnagy, 1914, 4. század.

LEGÉNYEI PINTÉR ISTVÁN
főhadnagy, 1914, 3. század.

SULYOK
szakaszvezető.

VITÉZ VADKERTI PÉTER
tiszthelyettes.

ALTÖRJAY ALTÖRJAY GYÖRGY
hadnagy, 6. század, 1914.

SZENDRŐI KOVÁCH GÉZA
1914–18, százados.

VITÉZ DEMÉNY (HERMANN)
JÁNOS
tartalékos zászlós, 3. század, 1914.

GYÖRY GÉZA
főhadnagy, 2. század, 1914.

CSICSÉRI OROSZ GYÖRGY
cs. és kir. kamarás, osztályparancsnok,
1911–12.

SZIKSZAY ISTVÁN
főhadnagy, 2. század, 1914.

VITÉZ PORUBSZKY ANDOR
hadnagy, 1. század, 1914.

SCHNEIDER ISTVÁN
tartalékos zászlós, 1. század, 1914.

VITÉZ FÖLDI LAJOS
járőrvezető.

DR. ÁBRAHÁM D.
tartalékos főhadnagy, 1914.

MAGYARY ANDOR
főhadnagy, 3. század, 1914.

FÖMÖTÖR JÓZSEF
főhadnagy, 3. század, 1914.

ekkor ismét visszament lovaihoz Uscieruskie-ra és másnap is itt maradt készültségben.

A következő napokon az ezred osztlályai felváltva a Smerekowiec-től nyugatra fekvő állásokat szállták meg. A paplaknál előretolt főörsöt a századok ugyancsak felváltva adták.

A vezetékllovak február 4-től kezdve Czarna-n, február 11-től Regetow-on és Skwirtne-n voltak.

Az orosz tüzérség állandóan lőtte az állásokat. Kiküldött járőreink a nehéz terepen, nagy hidegben, hóban ismételve bravuros felderítést végeztek. Az itt lefolyt felderítő járőrharokban különösen Wolf törzsőrmester tüntette ki magát.

Az állásból tartalékként hátra rendelt századok Skwirtne-nél földkunyhóban laktak.

Az utászszakaszok fedezékeket, félszereket és barakokat, továbbá három hidat és Czarna felé dorongutat építenek.

A löszerrel egyáltalán nem takarékoskodó orosz tüzérség már egyes emberekre is lőtt, s ezért a védőállásban csak éjjel lehetett közlekedni és a csapatokat ellátni, ezek a rossz időjárás miatt egyébként is sokat szenvedtek.

Február 15-én a 24. dandár felváltotta a mienket. Az ezred Czarna-n át Florynka-ra ment s itt 12 napig pihent, mint a hadsereg főtartaléka, az utóbbi hetekben végzett menetek s az időjárás viszonyosságai igen megviselték az ezredet s erre a pihenőre bizony embernek és lónak egyaránt égető szüksége volt. A pihenő alatt a lovak jártatása közben belovagoltuk Florynka környékét. Számos tömegsír jelezte itt, hogy honvédeink a Limanowánál igen súlyos harcot vívtak. A huszárokkal együtt megilletődve álltunk meg a tömegsírok előtt, önkéntelenül is imára kulcsolódott kezünk és nem egy kemény harcos szemében jelent meg a fájdalomnak gyémántseppje: a könny. A huszárok hóvirággal szórták tele a névtelen sírokat és fakereszteket állítottak melléjük.

Az utászszakasz Ropa-n barakokat épített a hadosztályparancsnokság részére.

Február 26. Flohr ezredes 14 napi szabadságra távozott. Az ezredparancsnokságot Bogayay őrnagy vette át.

Mielőtt ezredünk történetének fonalát tovább vinnék, lássuk mi történt ez időben az immár 1200 km. hosszúra nőtt keleti arcvonal egyéb részein.

Láttuk, hogy az év elejétől kezdve haderőnk jobbszárnya már a Kárpátok gerincét védte.

Az orosz hadvezetőségnek minden igyekezete arra irányult, hogy a Magyarországra vezető utakat birtokába vegye. A főtámadást ezért a 3. (Boroewic) hadsereg arcvonala ellen irányította.

Conrad a német hadvezetőséggel egyetértésben támadó fellépéssel súlyos csapást akart mérni az oroszokra. Azt remélte, hogy ezzel a Kárpátok hágóit és Przemysl-t is felszabadítja az orosz ostrom alól. A kárpáti arcvonalra ezért német erő vonult fel (Linsingen tábornok) s hadvezetőségünk ide szállította az Orosz-Lengyelországban levő osztrák-magyar 2. hadsereget is (Böhm-Ermolli).

Ezzel egyidejűleg támadásra készült a keleti arcvonal legészakibb szárnyán Hindenburg tábornok is.

A Kárpátokban álló hadseregeink helyzete január 20-a körül a következőképpen alakult:

Pflanzer-Baltin hadserege kezdte meg a támadást január 19-én. Ez hősiesség árán, bár lassan, de előrejutott. Február 5-én csapataink már a Szuczawa, Szereth, Wimitz völgyének kapujában álltak. 9-én Szuczawa, 10-én Radautz, 17-én Czernovitz és ezzel Bukovina legnagyobb része csapataink kezére került. Nehezebben tudott előrejutni Pflanzer-Baltin hadseregének nyugati szárnya és Linsingen tábornok hadserege. Itt is sikerült ugyan az oroszokat visszadobni és Kolomea-t elfoglalni, de a Przemysl-től hozott orosz erősítések és a mostoha időjárási viszonyok megtörték csapataink támadó lendületét, úgyhogy február első felében kénytelenek voltak a meghódított terület egy részét újból átengedni az oroszoknak.

3. hadseregünkre hárult ez idő alatt az a súlyos feladat, hogy az oroszoknak a Dukla-i és Lupkow-i hágók elfoglalására irányuló elkeseredett erőlködését megghiúsítsa. Január 26-tól február közepéig tartott az első borzalmas összecsapás. Nem tudni melyik volt csapatainknak nagyobb ellensége, a sokszorosan nagyobb erejű orosz, vagy a dermesztő hideg és az állandó hófúvás. De csapataink mindkettővel megküzdöttek és óriási áldozatok árán megóvták Hazánkat az orosz inváziótól.

A téli kárpáti harcok tehát az orosz hadvezetőség teljes kudarcával végződtek. Csapataink nemcsak, hogy sikerrel állották útját az orosz betörésnek, hanem visszafoglalták Bukovina legnagyobb részét is.

Betetőzte a központi hatalmak katonai sikereit Hindenburg tábornoknak a mazuri csatában kivívott fényes győzelme, ami az orosz 10. hadsereg teljes megsemmisülését eredményezte.

A mazuri csatavesztés és a Kárpátokban elszenvedett óriási veszteség csak rövid ideig tartó pihenőre tudta kényszeríteni az orosz hadvezetőséget. Oroszország kimeríthetetlen emberanyaga lehetővé tette, hogy rövidesen újból támadást kezdessen.

Legelőbb is Hindenburg ellen rendelt el kíméletlen ellentámadást, de ez, a német erő ügyes és gyors átcsoportosítása következtében teljes fiaskóval végződött s az oroszoknak itt meg kellett elégedniük a Njemen és a Narew folyók biztosításával.

Ennyi sikertelenség után, Nikolajevics nagyherceg főfigyelme ismét a Kárpátok vonalára irányult. Itt akart döntő csapást mérni a Monarchia haderejére. Az orosz főparancsnok azt tervezte, hogy a gyalogságnak és a tüzérségnek olyan tömegét dobja a Kárpátok átjáróit védő csapatainkra, amely ezeket egyszerűen elsöpri az útból. Arra számított, hogy a központi hatalmak hadvezetésének művészete és leleményes hajlékonysága a Kárpátokban kevésbé fogja tudni ellensúlyozni harcban vetett tömegének nyomását és így könnyebb lesz döntő sikert elérni.

Az orosz hadvezetőség a legdélibb szárnyon Pflanzer-Baltin hadserege ellen kezdte meg a támadást, majd Linsingen, Szurmay és Boroewic vonala ellen, illetőleg Wyzokow, az Uzsok-i hágó és a Lupkow-i nyereg elfoglalásáért indította újból és újból rohamra Brusszilow tábornok hadseregét.

De élénk harci tevékenységet parancsolt Iwanow tábornok a Duklai horpadásban és a Dunajec mentén levő 3. hadseregnek is (Radko Dimitrieff tábornok). De csapataink ezeket a nagy emberáldozatokkal végrehajtott támadásokat is kivédtek és megakadályozták azt, hogy az orosz gőzhenger hazánk belsejébe utat találjon.

De hadvezetőségünk nem szorítkozott védekezésre, hanem a Kárpátok átjáróit szívósan védő haderő tehermentesítésére maga is támadást kezdett. Sajnos Przemysl felmentéséről egyelőre le kellett tennie és a támadási helyet és irányt akként kellett megválasztania, hogy azzal az egész hadműveleti helyzeten lendítsen. Ilyen önként kínálkozó alkalmas támadási hely a tél folyamán kialakult arcvonal legmélyebb öble Gorlice környéke, hatásosnak ígérkező támadási irány pedig Jasło volt. Conrad tehát már ekkor meglátta azt a pontot, ahonnan döntő sikeres támadás indítható. Sajnos az erő elégtelensége ekkor még nem hozhatta meg a sikert. József Ferdinánd főherceg hadseregének kezdeti sikerrel járó támadása csak irányt mutatott, de erő híján mihamar elakadt.

Hadosztályunk, illetve ezredünk nem vett részt ezekben a harcokban. A 4. hadsereg, melynek kötelékébe ekkor tartozott, az oroszok fő támadásánál körén kívül esett. Részint mint tartalék szerepelt a gyalogság mögött, részint, ahol erre szükség volt, csapatok felváltására használták fel.

Február 27-én a hadosztályt mint tartalékot dandáronként más-más csoportparancsnokság alá rendelték. A 22. dandárt egy üteggel Zaklyczin környékén a Janowice-n székelő 3. gyaloghadosztályhoz osztották be és így a XIV. hadest (Roth altábornagy) kötelékébe lépett. Április 29-ig ebben a kötelékben maradt.

Február 28-án indult el a dandár új beosztásába és ezen a napon Grybow-on, Neu Sandez-en át Dabrowa-Ubiad környékére menetelt és itt töltötte el az éjszakát. Menetteljesítmény 35 kilométer.

Március 1. A dandár folytatta menetét és Zdonia, Wola Stroska, Stroze körletébe menetelt (menetteljesítmény 30 km), ahol azután közel két hónapot töltött el. Az új elszállásolási körlet anyagi tekintetben erősen kimerült. Szénának, szalmának nyomát se találtuk; mindent feléltek már az előttünk itt volt csapatok.

A dandár tulajdonképpen állandóan készenlétben volt. A 3. gyaloghadosztály csapatai — amelyeknek mi voltunk végső tartaléka — a Dunajec 206.— Wal 256-os magaslat — Gromnik vonalában álltak. Az állások felől állandóan harcizajt hallottunk. Minden napra általános orosz támadást jeleztek, amiből azonban végül mindig csak helyi vállalkozás lett.

Március 7. Lovas-pótlás érkezett, mégpedig századonként 27 fő. Az ezredparancsnokságot Bogay őrnagytól Páncz Alajos 9. honvéd huszárezredbeli alezredes vette át.

Március 10. 19 órakor riadó. A dandár lóháton, koromsötétben, az aznap esett mély hóban Janowice H. H.-hoz menetelt s itt lóról szállt. A vezetékllovakat visszavezették Zdonia-ra, a dandárt pedig az első vonalban levő 14. ezred felváltására rendelték. A felváltás azonban a nehéz terepen, a

sötétségben csak 4 órára fejeződött be. Itt jól kiépített fedezékeket találtunk, csak a férőhelyek voltak még kissé kezdetlegesek. Ezek is tele voltak féreggel. Első munkánk az általános tisztogatás volt, noha az éjjeli menettől igen kimerültek voltunk.

Március 12. Az ezredet felváltotta a 79. népfelkelő gyalogdandár. Felváltás után az ezredet mint tartalékot, Janowice-re rendelték és ott beosztották. Ezután a 2. és 3. huszárezred felváltva 4—4 napot ezen a szállásán, ugyanennyit a vezetékllovaknál töltött el. Az ezreden belül az osztályok szintén felváltva 2—2 napig rajvonaltartalékként közvetlenül az állások mögötti fedezékekben, 2—2 napig pedig a második vonalban Janowice-n tartózkodtak mint az V. védőszakasz fő tartaléka.

Az ezrednek főleg az volt a feladata, hogy az állásban levő megbízhatatlan népfelkelőkre ügyeljen. Ezek u. i. átszökdöstek az ellenséghez. Egy Klimesch nevű tartalékos hadnagy tisztiszolgájával és csomagjaival együtt szökött át az oroszokhoz.

Az utászszakasz, melynek parancsnokságát 31-én ismét a sebesüléséből felgyógyult Steicher főhadnagy vette át, az állás mögött bombamentes földzöveket épített és az utakat s a hidakat javította ki 30 $\frac{1}{2}$ cm. mozsarak számára. A pihenőnapokon az ezred Zdonia-n tartózkodott a lovagnál.

Március 16. Flohr ezredes szabadságáról bevonult és átvette az ezredparancsnokságot.

Március 22-én Przemysl 4 $\frac{1}{2}$ havi körülvárás és ostrom után, becsülettel és hősiességgel küzdve, elesett. Nem az oroszok számos tömegettámadása, nem is a lövegek százainak romboló tüze, hanem az éhség törte meg a védőrség ellenállását. Midőn 2., 3. és 4. hadseregünk március második hetében ereje végső megfeszítésével segíteni igyekezett a vár kétségbeesett helyzetén, a védőrség harci szelleme még egy utolsót lángolt.

Március 14-étől a vár lövegei szakadatlanul szórták halálos tüzüket az ellenségre s március 18-án az éhes, már napok óta $\frac{1}{4}$ élelmiszeradagon tengődő védőrség kétségbeesett kitérőt hajtott végre, hogy áttörje az ellenség ostromgyűrűjét. De az éhségtől elcsigázott sereg célját nem érthette el, bármily vitézül is küzdött tisztjeivel élén. Az oroszoktól nyomon követve, kénytelen volt visszavonulni a várba, de itt még több rohamot visszavert és megakadályozta azt, hogy az oroszok a várat elfoglalják.

Március 22-én, amidőn már minden élelmiszer elfogyott, a vár védőrsége felrobbantotta az egész löszert, felszerelést, majd magukat az erődöket is. A földrengető robbanások hangja a Kárpátokig elhallatszott, jelezte Przemysl várának végét. Kusmanek tábornok minden előzetes tárgyalás nélkül bejelentette az orosz ostromló haderő parancsnokának Schuwalow tábornoknak, hogy a vár az éhség miatt nem tud tovább kitartani és az ellenség lovagiasságára bízta magát.

A vár átadása után az oroszok Kusmanek tábornoknak és tisztjeinek minden katonai tiszteletet megadtak. A legnagyobb bámulattal adóztak a tisztnek és legénység bátorságának, vitézségének és kitartásának. Midőn Kusmanek tábornok kardját át akarta adni, azt felelték neki: „Tábornok úr! Ön közel féléven át ellenállott a mi nagyobb erőnk-

nek. Oroszország azt kívánja, hogy Ön megtartsa kardját.“

A vár átadásakor a védősereg létszáma 44.000 ember volt. Fogságba került ezenkívül 45.000 főnyi katonai munkás és 28.000 beteg és sebesült.

Tavaszi harcok.

Przemysl várának eleste határtalan reményiségeket keltett nemcsak az orosz, hanem az összes ellenséges államok hadvezetőségében. Azt remélték, hogy a vár ostromától felszabadult orosz haderőnek a Kárpátok mentén dúló harcokban való beavatkozása megvalósítja a régóta hiába hajszolt hadicélt: Magyarország gyors elfoglalását. Ugyanekkor megjelent a Dardanellák előtt egy angol-francia flotta, hogy kíméletlen támadással utat nyisson a partraszálló szárazföldi entente-haderőnek Konstantinápoly felé.

Gyors menetben siettek Schuwalow hadosztályai a Kárpátok felé, hol Iwanow tábornok, különösen az Uzok-i és Dukla-i hágó közötti területen, végső rohamra adott parancsot csapatainak. 37 $\frac{1}{2}$ gyalog- és 15 $\frac{1}{2}$ lovashadosztály vetette magát újból az állandó harcra kimerült osztrák-magyar és német csapatokra.

Hadvezetőségünk teljesen átlátta a helyzet veszélyes voltát. Tudatában volt annak is, hogy Przemysl elestével a kezdés az oroszok kezébe siklott át. Csapataink kimerülten, tartalék nélkül állták a teljes erővel megújuló orosz támadást. Arra, hogy gyors átcsoportosítással ellentámadást kíséreljünk meg, gondolni sem lehetett. A nyomasztó helyzetet csak fokozta Románia és Olaszország több mint bizonytalan magatartása és az, hogy a Monarchia a két ország támadását, mondhatni teljesen védtelenül várta. Az oroszok támadása így szinte feltartóztathatatlannak látszott. Iwanow hadseregei bár lassan, de szakadatlanul haladtak céljuk felé, de március 27-én, mikor a kárpáti csata már-már eldőlt az oroszok javára, német segítség érkezett. Marwitz tábornok parancsnoksága alatt három hadosztályból álló német hadtest vonult fel a Boroevic hadsereg jobbszárnyán, ahol a veszély a legnagyobb volt.

A harcban vetett pihent német csapatok új erőt öntöttek a hazánk kapuit őrző és már-már landoló csapataink lelkébe.

És Iwanow hadseregei, melyek április 3-án még győzelmesen nyomultak előre Homonna felé, a lupkowi és az uzsoki szorosban, a Dnjeszter és a Pruth között, szóval az egész kárpáti arcvonalon, április 7-én már megtorpantak és védekezésre kényszerültek. Az oroszok áttörési kísérlete ezzel megghiusult! Hiába adott Iwanow újra és újra parancsot a támadásra, haditerve végképpen megbukott. Az erők egyensúlya lassan helyreállt s hadvezetőségünk, hogy ez az egyensúly egyhamar fel ne billenjen, a németekkel karöltve hatalmas támadást készítettek elő, mellyel az entente-hatalmaknak az orosz gőzhengerhez fűzött nagy reményét akarta rombadönteni.

Közel negyedmillió orosz katona vérzett el a Kárpátokban a kíméletlen támadások folyamán. Sajnos, a mi veszteségünk is nagy volt, különösen a

magyar csapatoknál, amelyek zokszó nélkül áldozták fel életüket, hogy hazájuk áldott földjét és szeretetteiket megvédjék az ellenség inváziójától. Áldott legyen a sok-sokezer névtelen sírban porló hős emléke!

A 11. honvéd lovashadosztály és így ezredünk sem vett részt az előzőekben röviden vázolt harcokban. A 4. hadsereg kötelékében korábbi beosztásában volt s időnkénti felváltással szerepelt és készült a rövidesen ráháruló súlyos feladatokra.

Április 7-én újabb pótlás érkezett az ezredhez. A századok a komoly harc és veszteség nélküli hónapok alatt lassan elérték teljes létszámukat.

Április 9-én a Maasburg-század vezetéklövői Wola Stroskó-ról Konczyska-ra kerültek.

Tallián tábornok átvette a 24. dandár parancsnokságát.

Április közepétől kezdve tüzérségünket folyton szaporították; a repülőtevékenység megélénkült. A Krakko—Tarnów-i vasút állomásaira német csapatok érkeztek s innen Neu Sandez felé meneteltek.

Neu Sandez-be is $\frac{1}{4}$ óránként futott be egy-egy katonavonat, főképp sok tüzérség. Az országutakon a németek példás rendet tartottak és kitűnő fegyelmükkel, valamint jó felszerelésükkel igen jó benyomást keltettek.

Az ezred lázas izgatottsággal várta a híreket. Mindenki érezte, hogy valami döntő eseménynek kell történnie. A huszárok égtek a vágytól, hogy végre kibújhassanak sáros fedezékükből és ismét lóra ülhessenek. A lovak a hosszú pihenőjük alatt teljesen rendbejöttek.

Az ezredben a parancsnokságot ezidőtájt a következők látták el:

Ezredparancsnok: Flohr ezredes,
segédtisztek: gróf D'Orsay Ede főhadnagy,
Magyar Andor főhadnagy,

I. osztály: Békéssy Béla százados,

1. század: Kovács Géza százados,

2. század: Maasburg Kornél százados.

II. osztály: Ujfalussy Gábor százados,

3. század: Szunyogh Bertalan százados. (Május végén megbetegedett s ekkor a századparancsnokságot Fömötör főhadnagy vette át.)

4. század: Pálffy Gábor százados.

Utászszakasz: Streicher Lajos főhadnagy.

A hadosztály-lövészosztály: Brokes alezredes, az ebbe beosztott ezredbeli lövészszázad parancsnoka Győry főhadnagy. A lovasszázadok létszáma 120—130 lovas.

Április 24. Az ezredet hátrarendelték az állásból és Filipovice-n gyülekeztették. Itt naponta zárt gyakorlatozás folyt. Minden község tömve volt német katonasággal.

Híre járt, hogy Olaszország megállapodik az entente-al és záros határidőn belül beavatkozik a világháborúba.

Április végével lezáródott a keleti hadszíntéren a világháború egyik sok megpróbáltatással teli szakasza. A május a központi hatalmak hadseregeinek a győzelem egész sorát hozta. Ezeknek kivívásából a vezetés és a csapatok egyaránt kivették részüket.

A gorlicei áttörés. Előnyomulás a San-ig.

1915 április végével a katonai és a politikai helyzet a következőképpen alakult:

A keleti hadszíntéren az oroszok áttörési kísérlete a Kárpátokban egyelőre meghiúsult. De az ellenség továbbra is ott állott a Magyarországra vezető utak kapuinál és számítani kellett arra, hogy kimeríthetetlen tartalékaival megerősödik és rövidesen újból megkezdí a támadást súlyos veszteséget szenvedett csapataink ellen.

A nyugati hadszíntéren a franciák „tehermentesítő” támadásai a Champagne-ban, Arras-nál, Lille-nél és Verdun-nél nem jártak említésreméltó eredménnyel.

Törökországban a francia és az angol haderők elszántan küzdöttek Konstantinápoly kapujának, a Dardanelláknak birtokáért.

Az Olaszországgal és Romániával folyó diplomáciai tárgyalások arra mutattak, hogy ezekkel az államokkal rövidesen, mint nyílt ellenséggel kell számolnunk. Azért szükséges volt, hogy a határok védelméről sürgősen gondoskodás történjék.

Április nagyhatású fordulatot hozott a világháború erőviszonyainak kialakulásában. Az oroszok eredménytelen támadásai után az entente-hatalmak Oroszország balkáni terveinek rovására az olaszoknak messzemenő ígéreteket tettek. A Monarchia ezeket nem licitálhatta túl s így április 24-én Olaszország és az entente-hatalmak titkos megállapodást kötöttek, amely szerint az olasz hadseregnek négy héten belül harcba kellett lépnie az entente oldalán.

A központi hatalmak helyzete kezdettől fogva egy ostromlott váréhoz hasonlított. Csak sikeres kitörésekkel lehetett katonai és politikai eredményt elérni itt.

1915 tavaszán, ebben a valóban kritikus helyzetben, a központi hatalmak merész kitöréssel kísérletet tettek arra, hogy a kezdést ismét magukhoz ragadják és a várható erőltetődést kiegyensúlyozzák.

Még meg sem száradt a tinta az olaszokkal kötött megállapodáson, még el sem hangzottak Przemyslben a győzelemért hálátadó „Te Deum” hangjai a cár jelenlétében, mikor a szövetséges osztrák-magyar és német csapatok máris döntő támadásra csoportosultak. És Conrad régi terve nemsokára világraszóló győzelemmé érett.

Conrad tudatában volt annak, hogy az orosz hadvezetőséget a Kárpátokban elszenvedett veresége nem tántorítja el a Magyarországra való betörés tervétől. Azt is tudta, hogy az oroszok nagyobb horderejű sikere katonai és politikai szempontból végzetes hatással lenne a központi hatalmak helyzetére. Ezért már hosszú ideje azon fáradozott, hogy nagyobb erővel olyan ponton törje át a Keleti-tenger és román határ között kialakult összefüggő arcvonalat, hogy ezzel az áttöréssel a Kárpátokba mélyen befészkelődött orosz haderő számára katasztrofális helyzetet teremtsen. Ez a pont Gorlice és környéke volt. Ezért kísérlete meg Conrad Gorlice—Jasló irányában az ellentámadást a 4. hadsereggel már az oroszok kárpáti támadása idején. Sajnos ekkor még nem volt elég erős és így támadása komoly eredményt nem hozhatott. De szívósan ragasz-

kodott tervéhez és Falkenhayn-t, a német vezérkar főnökét is igyekezett annak megnyerni. Április 4-én Falkenhayn elvileg magáévá tette a gondolatot s már csak a felvonulási terület vasutainak csekély teljesítőképessége aggasztotta. De Conrad rövidesen eloszlatta ezt az aggodalmat is és 1915 április 16-án már megjelent az intézkedés a német 11. hadsereg megalakulásáról.

1915 április 22-én Conrad a következő intézkedést adta ki:

„1. A német 11. hadsereg (egyelőre nyolc gyaloghadosztály) az osztrák-magyar 4. hadsereg körletébe felvonul. Az osztrák-magyar VI. hadtest, a m. kir. 11. honvéd lovashadosztály és a külön meghatározott nehéz tüzérség a német 11. hadsereg körletébe lép.

2. A 11. hadsereg általában a Gorlice—Gromnik vonalában kelet felé fog előretörni, hogy a 4. hadsereggel karöltve az oroszok vonalát áttörje és a továbbiakban a lupkowi nyeregtől keletre az egész orosz kárpát arcvonalat tarthatatlanná tegye. Az általános támadási irány az erősen kialakítandó déli szárnyak Zmigrod, Dukla, Sanok.

3. A támadás egységes vezetése céljából a 4. hadsereget a német 11. hadsereg parancsnokának, Mackensen vezérezredesnek rendelem alá. Feladata a támadás északi szárnyának biztosítása a Visztula mentén.”

Az intézkedés további része a csapatok felváltására és a szomszédos 3. hadsereg, valamint a többi hadsereg tevékenységére vonatkozott.

Mint látjuk hadosztályunkat és így ezredünket is az a kitüntetés érte, hogy azok közt a magyar csapatok közt lehetett, melyek a német szövetséges oldalán közvetlenül vettek részt a világraszóló Gorlice-i győzelem kivívásában és dicsőségében.

A Gorlice-i áttörés mind előkészítés, mind végrehajtás tekintetében párját ritkító hadművelete volt a világháborúnak. A felvonulás és előkészület leplezésére április végén a Kárpátokban álló hadseregeink élénk tevékenységet fejtettek ki. Különösen Pflanzler-Baltin hadseregének körletében „tapasztaltak” az oroszok nagyszabású támadó előkészületeket. És amidőn az orosz hadvezetőség egész figyelme a Pruth mentén készül nagy osztrák-magyar támadásra összpontosult, egy hatalmas német lovastest északon Kurlandban áttörte az arcvonalat. Az oroszok azt hitték, hogy ennek a lovastámadásnak is csak az a célja, hogy figyelmüket elterelje a kárpáti arcvonalról és azért erejük zömét továbbra is a Dnjeszter mentén tartották, hogy Pflanzler-Baltin várt támadását kivédhessék.

Ezalatt Mackensen hadserege észrevétlenül vonult fel, jobbra éjjeli menetben a Dunajecz vonala mögé és május 1-én meginduló támadásunk, — mint az események igazolták, — az orosz hadvezetőséget teljesen készületlenül és váratlanul érte.

A 11. hadsereg felvonulása április 27-én befejeződött. A Neu Sandez-ben székelő hadosztályparancsnokság már április 25-én kiadta intézkedését, mely szerint április 27-én 10 óráig a VI. (kassai) hadtesttel és a 11. honvéd lovashadosztállyal megerősített német 11. hadsereg Ropica-Ruska és Tursko között átveszi az arcvonalat.

Április 30-án Mackensen vezérezredes a támadásra következőképpen intézkedett:

„Hadseregparancs.

1. A hadsereg az orosz állásokat Ropica-Ruska, Gorlice, Staszkwka, Rzepienik vonalában áttöri és Zmigrod, Kolaczycze irányába előnyomul.

2. A jobbszárnyával közvetlenül a 11. hadsereghez csatlakozó osztrák-magyar 4. hadsereg Ryglie, Gorskie vonal ellen támad és az ellenség ellenállásának megtörése után átveszi a 11. hadsereg balszárnyának fedezését.

Az osztrák-magyar 3. hadsereg jobbról csatlakozva, a 11. hadsereggel egyetértésben ugyancsak támad.

3. Az ellenséges arcvonalt áttörése valamennyi seregtestnél úgy hajtandó végre, hogy május 1-én délután az ütegek belövése megtörténjék, a 2-ára virradó éjjel pedig pontosan meghatározott időpontban az ellenséges állások hullámszerű tűzzel árasztandók el, melynek oltalma alatt a gyalogság előre küzd magát, hogy 2-án a tüzérség hatásos tüze mellett az egész ellenséges állás ellen rohamra induljon. Az időpontokat az egész arcvonatra nézve pontosan később fogom közölni.“

Az intézkedés további része a támadás részleteit, a támadási területeket és célokat, a parancsnoklást szabályozza, majd elrendeli, hogy

„a 11. honvéd lovashadosztály május 2-án Zaklycin körüli elhelyezési körletében menetkészen álljon.“

Ugyanekkor megparancsolta a 4. hadseregnek, hogy erős jobbszárnyal csatlakozzék a 11. hadsereg támadásához.

Május 1-én 18 órakor Mackensen elrendelte, hogy az ellenség állása ellen a rohamot 2-án 10 órakor kell végrehajtani. Ezzel az intézkedéssel megindult a központi hatalmak támadása, mely elől a sokszorosan nagyobb orosz haderő kénytelen volt Oroszország belsejébe visszavonulni.

A 11. hadsereggel szemben az orosz 3. hadsereg részei állottak Radko Dimitrieff tábornok parancsnoksága alatt. Az oroszoknak öt hónapon át jól épített három egymásmögötti védővonallal volt. Az orosz hadvezetés védekező művészete mérte itt össze erejét a központi hatalmak hadvezetésének támadó művészetével.

Május 2-án, egy gyönyörű szép, meleg tavaszi napon 6 órakor mintegy 700 löveg kezdte meg tüzelését, mely 9 órára mennydörgésszerű pergőtűzzé fokozódott, 10 órakor egyszerre az egész arcvonalt megmozdult és csapataink déltájban az oroszok elszánt erőfeszítése dacára mindenütt bent voltak az állásban és estére a győzelem biztos tudata feledtette az elszenvedett fájdalmas veszteséget.

4. hadseregünk déli szárnya is átlépte a Biala-t és a Dunajec-et és győzelmesen nyomult előre Tarnow felé.

Támadásunk teljesen megzavarta az orosz hadvezetőséget s azt nem tette jóvá az sem, hogy a csapatok legtöbb helyen vitézül helytálltak. Radko Dimitrieff teljesen a maga erejére volt utalva, hiszen Iwanow tartalékai messze tőle, a Pruth és a Dnjeszter mentén állottak. Csapataink pedig a siker lázától hevítve fáradhatatlanul mentek előre és újra és újra megtörték az oroszok ellenállását. Macken-

sen hadserege lassan a Boroevic hadseregével szembenálló orosz 8. hadsereg hátába került és ezzel a Gorlice-i áttörés gyümölcse máris megérett.

Május 5-én az oroszok Zmigrod—Jasló—Wisloka vonalában ellenállást kíséreltek meg — sikertelenül. Ezzel az oroszok nyugatgalíciai arcvonala végképpen tarthatatlanná is vált. Radko Dimitrieff hadiszállását Przemysl-be tette át, hadserege pedig lassan a San mögé húzódott vissza. Ezzel tarthatatlan lett Brussilow hadseregének helyzete és ő is visszavonultatta csapatait a teljes katasztrófa elől. Boroevic előnyomulásához rövidesen Böhme-Ermolli hadserege is csatlakozott és így

május 6-án az orosz haderő a Visztula-tól a Kárpátokig terjedő hosszú szakaszon teljes visszavonulásban volt üldöző csapataink előtt.

Nikolajevics nagyherceg átértézte a vereség súlyát s Iwanow tábornoknak azt a parancsot adta, hogy csapatait vezesse a San mögé. Ezt a parancsot ezredünk egyik járőrének sikerült a kiadás másnapján egy elfogott orosz távbeszélő-járőrnel megtalálni. Így ezredünk megint olyan szerencsés volt, hogy hadvezetőségünknek az üldözéshez fontos támpontot szolgáltatott.

Az orosz hadvezetőség a San mentén kísérelte meg, hogy csapataink győzelmes előnyomulását feltartóztassa; egyidejűleg a Pruth és a Dnjeszter között ellentámadással kísérletezett — persze sikertelenül.

Május 12-én Mackensen csapatai a Dubiecko—Lancut—Kolbuszowa vonalat érték el és a következő napon már a San hídfőállásait is megközelítették. Ezenfelül 150.000 fogoly, 100 zsákmányolt löveg és 350 géppuska jelezte az eddig elért siker méreteit.

Lássuk ezekután a 11. honvéd lovashadosztálynak, illetőleg ezredünknek ebben a dicsőséges hadjáratban játszott szerepét.

Május 2-ára Mackensen — mint láttuk — a 11. honvéd lovashadosztályt illetőleg úgy rendelkezett, hogy az a Zaklycin körüli elszállásolási körletében menetkészen álljon.

Ezredenként két-két tiszt-járőrt jelöltek ki, hogy az esetleges előretörésre azonnal készen álljanak. Flohr ezredes ezredünkből Baló és Lévy hadnagyokat szemelte ki erre a feladatra.

Az egész délelőtt izgalmas várakozásban telt el. Izgatottan vártuk az indulási parancsot, amely egyúttal azt is jelentette, hogy támadásunk teljes sikerrel járt. Már a déli etetésen is tülestünk, már-már a kétkezdés kezdte befészkelni magát az aggodalmaskodók szívébe, amikor 17 órakor megkaptuk a riadó-parancsot. Tehát támadásunk mégis csak sikerült! A hadosztály csapattestei percek alatt menetoszlopban sorakoztak a Zaklycin-i országúton és csak egy kérdés izgatott mindenkit: merre indulunk? Akik a várható feladaton elgondolkoztak és az előttünk fekvő (erősen hegyes, átszeldelt) terepet tanulmányozták, előre sejtették, hogy a hadosztály aligha fog egyenesen keleti irányban előnyomulni. Ezenkívül a hadműveleti helyzet is azt kívánta, hogy a lovasság minél távolabb északról (ahol a terep is sokkal kedvezőbb) igyekezzék előretörni az ellenség hátába. Mackensen tábornokot is ez az elgondolás vezethette, midőn a riadó-parancsot kiadta

és hadosztályunkat a 4. hadsereg kötelékébe rendelte. Sajnos, az első nap eredményei alapján nem lehetett előre látni, hogy a 4. hadsereg északi szárnya az oroszok szívós ellenállása miatt csak lassan jut előre és úgyszólván a San-ig történt előnyomulás egész tartama alatt balra lépcsőzve hátrább marad. Ez volt az oka annak, hogy harcbalépésünk napokig késett. Ekkor már valóban csak az üldözésre rendelt különítmények parancsnokainak leleményessége és a részükre biztosított működési szabadság tette lehetővé azt, hogy a lovasság feladatának megfelelően.

A hadosztály 17 órakor elindult Zaklyczin-ről és Debno-n át Leki környékére menetelt, ahová éjjel után 2 órakor érkezett meg. Itt táborba, illetve laktáborba szállt.

Május 3-án a hadosztály Wokowice-nél gyülekezett és továbbmenetelt észak felé, mégpedig Dolega, Pojawie körletébe. Itt értesült a hadosztályparancsnokság arról, hogy az oroszok a Dunajec vonalát még szívósan tartják és így a hadosztály egyelőre nem léphet harcba. Az ezredek ezért laktáborba szálltak.

Május 4-én a hadosztály Sikorszycze előtt gyülekezett és készülségi állást szállott meg. Mivel azonban a Dunajec vonala még mindig nem szabadult fel az orosz megszállás alól, éjjelre az előző napi szálláskörletébe vonult.

Május 5-én az előző nap tétlensége megismétlődött. Ezredünk e napon Zaboriw-on töltötte el az éjszakát. Egész idő alatt hallottuk a szünet nélküli ágyúzást, a közeli harcizajt és mi tétlenül ácsorogtunk. Láttuk a temérdek sebesültet, foglyokat, égő községeket. Kezdtünk türelmetlenkedni és kétségkedni, hátha sor sem kerül ránk és az üldözésre! A következő napon azután végre mi is szóhoz jutottunk.

A harctérre már felérkezett május 5-én 150 főnyi pótlás. 6-án Szilágyi Jenő főhadnagy parancsnoksága alatt bevonult az ezredhez. A pótlással együtt érkeztek: Török Olivér tart. főhadnagy, továbbá Streicher Andor, Zupka Győző, Schneider László, Halász Jenő, Bognár Mihály és dr. Borzsovay Jenő első háborús tiszti iskolát végzett egyéves önkéntesek, mint hadapródjelöltek. Mindnyájunknak némi aggálya volt aziránt, hogy a 40 éves, hadiszolgálatra önként jelentkezett dr. Borzsovay Jenő, debreceni ügyvéd, Debrecen társadalmának e kiváló tagja a háborús fáradalmat és nélkülözést kibírja-e? Borzsovay a kezdet nehézségeit a legfiatalosabb kedvvel, előljáróinak legnagyobb meglepedésére és csodálkozására könnyedén küzdötte le. Később a harctéren, néha igen válságos helyzetben is győztesként maradt a színtéren, máskor pedig feltartóztatathatatlannul rohant előre derék huszárjai élén az „öreg ügyvéd“. Aránylag rövid harctéri tartózkodása alatt, kiváló magatartása révén egy-kettőre ezredünk egyik díszévé vált. Erről felsőbb helyen is csakhamar tudomást szereztek. Gróf Biszingen Nándor tábornok, hadosztályparancsnok személyesen díszítette fel őt a nagy ezüst éremmel. Ezenfelül soronkívül zászlóssá léptették elő. De az önként jelentkező ügyvéd nemcsak jó katona volt, hanem jóízű humora révén tisztársaival és alárendeltjeivel is feledtetni tudta a háború keserű pil-

lanatait. Többi fiatal zászlós bajtársai csak „bátyám“-nak nevezték. Borzsovay egyszersmind a század tisztikarának élmezőjéről is gondoskodott s ezen a téren is kifejtett lelkes buzgalmával fontos szerepet vállalt bajtársai testi erejének épségbentartásában. Szolgáljon tündöklő mintaképül Debrecen hasonlókorú férfi lakosainak. Debrecen társadalmában éppen olyan büszkeséggel tekinthet dr. Borzsovay Jenőre, mint ezrede. — Egyik járőrözése különösen megérdemli, hogy megőrökítsük. Ennek megértéséhez tudnunk kell, hogy a 40 év nem mult el nyomtalanul „bátyánk“ felett és bizony egy kicsit nagyothalló volt. A szóbanforgó járőrözése alkalmával, járőrébe beosztott altiszt viszont kissé rövidlátó volt. Ezért ment végbe azután az a mulatságos párbeszéd közte és altisztje között, melyet bajtársai mulattatására jóízű humorral maga bátyánk a következőképpen adott elő: „Hát tudjátok, amint járőrömmel előnyomulok, egyszer csak hozzám vág-tázik Szabó őrmester és azt mondja: „Zászlós úr, nem tetszik hallani, tőlünk balra lövöldöznek a muszkák!? — „Ah, nyugtatom meg, maga hallucinál! — én nem hallok semmit! Ellenben nézze csak ott jobbra az erdő előtt kozákok mozognak“. — „Nem látok én ott semmit zászlós úr! Bizton káprázni „tetszik“ a szemének. Ellenben itt balra már nagyon erős a lövöldözés.“ Így vitatkoznánk talán még most is, mert amit én láttam, azt ő nem láthatta, amit ő hallott én nem hallhattam, ha a muszkák jobbról és balról is tűzbe nem kapnak bennünket és meg nem oldják a gordiusi csomót olyképpen, hogy mindkettőnknek igazat szolgáltattak.“

Május 6-án korán reggel a hadosztály ismét Sikorszycze-nél gyülekezett. Itt sikerült gyalogságunknak átkelnie a Dunajec-en, sőt tovább délre készen állott már a hadi-híd is. A jelentések szerint gyalogságunk előtt az ellenség visszavonulóban volt és így hadosztályunk harcbalépésére sor kerülhetett.

A hadosztályparancsnokság ezredünktől a két előre kijelölt tiszti-járőrt azonnal felderítésre küldte ki; elsőnek ezek keltek át a hadi-hidakon. Azután az 5. honvéd huszárezred egy-egy géppuskásosztággal, valamint a 2. és 3. ezred egy-egy utászszakaszával megerősített két osztályát Békessy és Ujfalu-lussy századosok parancsnoksága alatt, mint önálló üldöző különítményeket rendelte előre. Ez utóbbiak feladata az volt, az ellenség arcvonalán adódó résen át előretörjenek, az ellenség visszavonulását zavarják, főleg pedig, hogy a Mielecz—Rudnik-i vasútvonalat megrongálják és a hidakat felrobbantsák.

Ezek után a hadosztály is megkezdte előnyomulását, mégpedig útközvetmenetben Dabrowa irányában, a kiküldött járőrök menetvonalán.

Baló és Lévay hadnagyok felderítésre kiküldött járőrei már Wiepolo környékén az ellenség tüzérégi tűzbe kerültek. Jelentésükre a hadosztály megfelelőleg tagozódott. A járőrök heves tüzérégi tűzben, veszteség nélkül folytatták előnyomulásukat a gyalogságunk vonalában tátongó hatalmas résen át. De mielőtt Dabrowa környékét elérték volna, a vasút előtt összefüggő orosz állásokra bukkantak s ebből heves puska- és géppuskatűz fogadta őket. A járőrök ezt azzal jelentették, hogy az ellenség vonalán sem előre, sem északra nem ta-

láttak rést. A hadosztályparancsnokság erre a jelentésre a lövésosztályt, valamint a lóról szállott 5. és 9. ezredet a késő délutáni órákban támadásra rendelte, de ezek a kifejlődött veszteséges éjjeli harcban, csak kis darabon tudtak előre jutni. Ezredükből ebben a harcban Győry Géza és Horváth Sándor főhadnagy megsebesült.

Ezen a napon csapataink bevonultak Tarnow-ba, ahol a lakosság kitörő lelkesedéssel fogadta őket.

Most pedig lássuk az ezredünk két osztályából alakított üldöző különítmények működését:

a) *Békessy százados különítményének harcai.*

Békessy százados nyomon követte Lévy hadnagy járőrét, amelytől rövidesen ő is megkapta azt a jelentést, hogy Dabrowa felé előretörni nem lehet. Erre dél felé fordult, de a sötétség leszálltaig sikertelenül kísérletezett; az oroszok vonalában sehoh sem tudott rést találni. Éjjelre Odporiszow-ra vonult s itt a falu melletti erdőben táborba szállt. Az ugyancsak ittlevő német gyaloghadosztályparancsnokságtól biztató felvilágosítást kapott. Úgy tájékoztatták ugyanis, hogy másnapra erősítés érkezik s ennek segítségével új támadás lesz. Ezért arra kérték Békessy századost, várja be ott a támadás eredményét.

Május 7-én Békessy százados egész nap türelmetlenül várta a németek támadásáról érkező híreket. De a támadás nem teremtette meg számára a kívánatos helyzetet. Miután értesült Tarnow elfoglalásáról, azt gondolta, hogy ott talán „puhább” lesz már az ellenség és ezért elhatározta, hogy dél felé húzódik és ott kísérli meg az előretörést.

Május 8-án kora hajnalban elindult Tarnow felé, áthaladt a városon, ahol a lakosság lelkes szeretettel fogadta a huszárokat s Czarna-ra menetelt, hová délután meg is érkezett. Látjuk tehát, hogy mialatt a 4. hadsereg északi szárnya Dabrowa környékén az ellenséggel kemény harcban állt, csapataink 20 km.-rel tovább délre már több mint egy napi menettel előrébb jutottak. Békessy százados azt remélte, hogy másnap végre sor kerülhet feladatának megoldására s ezért elhatározta, hogy különítményének teljes pihenőt ad. Az együtt tartott alosztályokat a vasútállomás körüli házakba beszállásolta. A különítmény e napi menetvonalán több helyen ádáz kézítusa nyomaait találta. Az orosz halottak szákszámra hevertek egyes helyeken. A hullák a meleg napsütésben gyorsan oszlásnak indultak és a levegőt szörnűy büzzel telítették.

Ezen a napon hírt kaptunk arról, hogy a német U. 36 tengeralattjáró Írország déli partvidékén elsüllyesztette az amerikai óriás tengerjáró személygőzöst, a Lusitania-t.

Május 9. Békessy százados különítményével folytatta előnyomulását kelet felé és Glowaczow-on jelentkezett a 8. gyaloghadosztály parancsnokságánál. Itt azt a tájékoztatást kapta, hogy a Wisloka nyugati partján áll a harc. Békessy százados a nap folyamán ennek dacára több helyen megkísérlte az előretörést, de sikertelenül. Az ellenség tüzérése minden kísérlete alkalmával hevesen lőtte. A különítmény zöme Wola Wk.-nál az erdőben töltötte

el az éjtszakát, de a géppuskák megfelelő fedezettel, a napközben megszállott állásban maradtak. A különítmény egyúttal a 8. gyaloghadosztályparancsnokságot is biztosította, ezt előző nap orosz lovaság zaklatta.

Május 10. Ez a nap is várakozással, illetve sikertelen áttörési kísérletekkel telt el. Estefelé azonban érezhető lett, hogy az oroszok ellenállása gyengül. A különítmény éjjelre Glowaczow környékére vonult.

Május 11. Az éj folyamán a 8. gyaloghadosztály parancsnokságához olyan hírek érkeztek, amelyekből az oroszok visszavonulási szándékára lehetett következtetni. Békessy százados ezért 3 órakor riadót rendelt el. A hajnali szürkületben a Lysa Ga. erdeinek leple alatt észak felé nyomult előre és Dabrowk-nál átlépte a gyalogság vonalát. Zaborze-nál orosz utóvédállásra bukkant. Ezt lóról szállva azonnal megtámadta. Támadásához az időközben előnyomult gyalogság is csatlakozott. A Wisloka keleti partján álló orosz tüzéréség azonban olyan rendkívül hatásosan lőtt, hogy az ellenséget csak egész napi harc árán sikerült a Wisloka-n átűzni. A különítmény azután néhány órát pihent Wylow-on.

Május 12-én a Gorlice-i áttörés tizedik napján Békessy százados különítményével végre megkezdhetette az üldözést. Korán reggel Rzochow-nál elsőnek gázolt át a Wisloka-n. De ez nem ment simán. A folyó meglehetősen mély volt és a víz néhol még a nyergeket is ellepte. A keleti partról a házak közül orosz gyalogjárőrök lövöldöztek az átkelőkre. Lévy hadnagy, amint átjutott a keleti partra, rajvonalba fejlődött elővédszakaszát, vágóban rajtaütött a faluban meghúzódó orosz járőrökön és rövid kézítusa után mintegy 115 embert foglyul ejtett. A foglyok között volt egy távbeszélőszakasz is. Ennek parancsnoka egy zászlós volt, akinél megtalálták az aznap éjjel érkezett hadseregparancsot. A parancs szerint az oroszoknak minél gyorsabban vissza kellett vonulniok a San mögé. A visszavonulást a parancs szerint a főbb útvonalakon kozák ezredek fedezték. Békessy százados ezt a parancsot azonnal továbbította és egyben közölte tartalmát a különítményét nyomon követő német és magyar csapatok parancsnokaival is.

Rzochow-on a különítményt óriási lelkesedéssel fogadták. A lakosság nem tudta mivel kedveskedjék a huszároknak. Enni-innivalót kínált, házába hívta őket. Békessy százados egy percet sem késlekedett, hanem azonnal intézkedett az előnyomulás folytatására. Menetcél Kolbuszowa. Felderítésre szakaszával Székely főhadnagyot rendelte előre. Elővéd Lévy hadnagy szakasza lett.

A különítmény ügetésben haladt és gyorsan előretutott. Székely főhadnagy déltájban elérte Pryzlek-et, ahol rajtaütött egy élelmiszerraktárt felgyujtani akaró orosz utóvéden. Ennek embereit levágta, illetőleg foglyul ejtette. A sértetlenül kezünkbe került raktárból bőségesen pótoltuk az előző napokban erősen kimerült készletünket. A raktárt azután egy járőr őrizetére bíztuk és átadtuk a gyalogos csapatoknak.

Rövid pihenő után a különítmény folytatta előnyomulását. Székely főhadnagy Siedlenka-n lovas-

járőröket ugrasztott szét. Miközben ezeket üldözte, 14 órakor Swieczow-on nagyobb erejű (kb. egy hadosztály) lovasságot talált.

De a lendületes előnyomulást ez az ellenség sem akasztotta meg. Székely főhadnagy és a hozzácsatlakozó Lévy hadnagy szakaszával úgyszólván percek alatt keresztülgázolt az ellenségen és máris a különítmény zsákmányául esett egy hadtest-sütőde kenyér- és lisztkészletével együtt. A Przylek és Swieczow melletti harcokban a különítmény további 70 foglyot ejtett.

Az ellenség megmaradt része Kolbuszowa felé menekült. De a különítmény most már elemében volt. Békessy százados folytatta az üldözést és elrendelte, hogy Lévy hadnagy szakasza északról, Székely főhadnagy szakasza délnyugatról törjön rá a városra. A szakaszok széles rajvonalba, kézbevett karabéllyal, ügetésben nyomultak előre s a város szegélyén lóhátról élénken tüzelni kezdtek a házak között feltűnő és ellenálláshoz csoportosuló kozákokra. A gyors előnyomulás és a lóhátról történő tüzelés annyira meglepte és megzavarta a kozákokat, hogy otthagyták sebesültjeiket és vonatjárműveiket s hanyatt-homlok menekültek a városból kelet felé. Felderítő járőreink nyomukban voltak.

16 órakor a különítmény előretolt részei a főtéren gyülekeztek. Az itt lévő kávéházban terített asztalokat találtak. A kozák tiszték részére készült ozsonnát, főtt sonkát, tojást, teát, fehér kenyeret és italokat az elért szép eredmények öröme farkasévtávval fogyasztották el.

8 órától 16 óráig a különítmény kb. 30 kilométeres utat tett meg, közben öt ízben vívott harcot az ellenség utóvédosztagával, ezek során mintegy 200 foglyot ejtett, fontos parancsot talált és értékes hadikészletet zsákmányolt. De a huszárok csepp fáradtságot sem érezték és elégedetlenséggel fogadták Békessy századosnak az éjjeli pihenőre vonatkozó parancsát. Estére ugyanis bevonultak Kolbuszowa-ra a 8. gyaloghadosztály élcsapatai, melyek éjjelre átvették a felderítés és a biztosítás feladatát. Békessy százados számított arra, hogy másnap is súlyos feladat vár rá ezért különítményének teljes pihenőt akart biztosítani. Éjjelre Swieczow-ra vonult vissza tehát, ahol egy majorban a különítmény pompás éjjeli szállást talált.

Ezen a napon csapataink elfoglalták Rzewow-ot és Sanok-ot. Az oroszok Lengyelországban sem tudták tartani állásukat és csapataink átlépték a Nida-t.

Május 13-án, ezen a változatlanul szép tavaszi napon, Békessy százados folytatta az üldözést. Különítményével a hajnali szürkületben túljutott a 8. gyaloghadosztály Kolbuszowa-ig előretolt biztosító csapatainak vonalán. Ezek a biztosító csapatok éjjel gyenge kozákjárőrökkel voltak érintkezésben.

Felderítésre ismét Székely főhadnagy ment előre. Előljárőr ezúttal is Lévy hadnagy szakasza. Menet cél a Rzewow—Sokolow—Jezow-i országút.

A különítmény első feladata az volt, hogy az ellenséget ismét „megfogja“ valahol, azaz a biztosító csapatokkal való laza érintkezést kimélyítse és

az üldözést ezekkel vállvetve erélyesen tovább folytassa.

Székely főhadnagy egy jó órai lovaglás után, miközben gyenge kozákjárőröket kergetett maga előtt, Ugowa Ga. 257-es magaslaton, lóról szállt erősebb kozák utóvédosztagra bukkanva s ennek leküzdésére tűzharchoz szintén lóról szállt. De Békessy százados parancsot küldött Székely főhadnagynak, hogy az ellenség előtt csak egy gyengébb járőrt hagyjon, szakaszának zömével pedig az országúttól délre húzódó erdő felé térjen ki és igyekezzék az ellenség állását délről átkarolni és Raniczow-on át Kamien felé előretörni. Ugyanekkor Lévy hadnagy elővédszakaszát Bipnicza felé irányította s a különítmény zömét is ebbe az irányba vezette, hogy Székely főhadnagy ellenfelének állását észak felől megkerülje.

Az elővédszakasz széles rajvonalba, kézbevett karabéllyal nyomult előre Lipnica felé. Itt a falu házai között kisebb kozákjárőröket talált. De ezek, néhány lóhátról leadott lövésre, ellenállás nélkül visszavonultak Wola Ranizowska felé. Az előljárőr nyomon követte a kozákokat, de Wola Ranizowska szegélyéről heves puskatüzelést kapott. Azonnal lóról szállt és maga is megkezdte a tüzelést.

Békessy százados Székely főhadnagy közben beérkezett jelentése alapján tisztában volt az ellenség helyzetével. Székely főhadnagy ugyanis azt jelentette, hogy az országúttól délre az erdőben ellenséget nem talált és elérte Ranizow déli szegélyét. E szerint az ellenségnek egy utóvédállításával állt szemben, amely az Ugowa Ga. 267-es magaslaton a Ranizow—Sokolow-i, illetőleg Wola Ranizowkánál a Sezowe-i utat biztosította. Békessy százados ezért elhatározta, hogy erőteljes támadásba kezd. A Kovách-századot tűzharchoz lóról szállatta és a géppuskákkal együtt állásba rendelte. A géppuskák azonnal heves tűzzel árasztották el a falu szegélyén állásban lévő ellenséget. Pintér főhadnagyot Békessy százados egy erős lovasjárőrrel északi irányba küldte ki biztosításul. A Maasburg-század lóháton maradt része mint tartalék biztosította a vezetéklovakat. Az erőteljes támadás rövidesen teljes eredménnyel járt. Az ellenség (kb. 3—4 szotnia kozák) ugyanis nemcsak a különítmény elől, hanem az Ugowa Ga. 237-es magaslatról is visszavonult kelet felé. Az üldözéshez lóra kapó elővédszakaszt azonban északkelet felől Stece, Podlawski irányából, nagy távolságból erős tűz érte. Békessy százados erre a két géppuskát a falutól északra húzódó dombon állította fel és ezek oltalma alatt az elővédszakaszt Stece-major, a Maasburg-század megmaradt részét pedig Podwalski irányába gyalogtámadásra rendelte. Az előbbi harcban volt Kovách-század egyelőre Wola Ranizowska-n maradt mint tartalék.

E közben beérkezett Pintér főhadnagy jelentése is. A jelentőjárőr néhány kozákot is bekísért. A jelentés szerint Pintér főhadnagy Zagorody-nál egy erősebb kozákjárőrön rohammal rajtaütött, s ennek tagjait részint foglyul ejtette, részint elűzte észak felé. Békessy százados utasította Pintér főhadnagyot, hogy igyekezzék az erdőn át Stece felé előnyomulni és itt a különítményhez csatlakozni.

Különösen Lévy hadnagy szakaszának támadása jutott előre. Ezt ugyanis a magaslaton kitűnő állásban lévő géppuskák tüze támogatta. A lóról szállt huszárok a kedvezően húzó dombvonulatok fedezete alatt nagy kedvvel hajtották végre a gyalogtámadást.

Az ellenség figyelmét a géppuskák és a Maasburg-század előnyomulása kötötte le és így az elővédszakasznak sikerült a Stece-majort teljesen észrevétlenül megközelítenie. A huszárok óvatosan kúsztak fel az utolsó dombvonulatra és a major mögött, az erdő ritkás szegélyén ekkor mintegy 1000 m.-re megpillantották a gyalogtűzhöz lóról szállt kozákok vezetéklóvait. Irtózatossá gyors tüzelésbe kezdett a 12 huszár. A hatás leírhatatlan volt. A vezetéklóvak egymásról tépték le a kantárokat. A kozákok a lovakhoz rohantak és a huszárok géppuskaszerű tüzeben igyekeztek lóra ülni, hogy azután Nw. Nart felé elmeneküljenek, sebesültjeiket a helyszínen hagyták.

Békessy százados a Wola Ranowska északi szegélyén (236-os magaslati ponton) lévő harcálláspontjáról átlátta a kedvező harchelyzetet és a következőképpen intézkedett: „A Lévy-szakasz vezetéklóvai vágatában vonuljanak előre a tűzharchoz szállott huszárokhoz. A szakasz feladata a visszavonuló kozákokat Nw. Nart Jezowe felé üldözni. Maasburg százados két szakasszal lóháton törjön előre Podwalski-n át Cholewiana Gora felé. A Kovách-század és a géppuskásosztág parancsnokságom alatt Kamien felé folytatja előnyomulását. A három csoport Jezowe-n egyesül.“

Ennek a parancsnak megfelelőleg Lévy hadnagy szakaszával lóra ült s ügetésben nyomult a kozák század után. Ezt Nw. Nart-on utól is érte és itatás közben rajtaütött. A lóhátról tüzelő huszárok elől a kozákok néhány sebesültet, egy csomó puskát hátrahagyva, a Jezowe-i úton elmenekültek. A község házaiból kitódult a lakosság és virágokat szórt a huszárok elé. Egy jobbmódú lengyel gazda „bravo huszárok!“ kiáltással üdvözölte a huszárokat és meleg szeretettel hívta őket a falu szegélyén levő majorjába, hogy enni-inni adjon a forró napsütésben, a harci izgalmaktól felhevült huszároknak és lovaiknak. Lévy hadnagy azonban itt kitért a szíves meghívás elől és pihenő nélkül folytatta az előnyomulást. A huszárok jó kedvvel engedelmeskedtek a parancsnak, hiszen most olyasvalamit csináltak, amit békében a laktanyában, a téli iskolázás alatt tanultak; a lovasság eszményi feladatát oldották meg; üldözték az ellenséget. De meg a tudat alatt szunnyadó örökölt lovas virtus és harcikedv is elragadta őket.

Előnyomulás közben egy kis pihenőt és enyhülést nyújtott az út mentén levő erdőparcella, hová Lévy hadnagy bevezette szakaszát a forró napsütés elől, de egyúttal azért is, hogy leplezve legyenek az ellenség elől.

Az erdő elhagyása előtt Lévy hadnagy széles rajvonalba fejlődött a szakaszát, a karabélyt nyakba és kézbe vettette s ügetésben, majd vágatában igyekezett a völgyben fekvő Chlowiana Gora falu felé. A huszárok lendületes előretörése itt is meglepte a kozákokat. Parancsnokuk még annyi időt sem adott, hogy a lóról szállott és a háztetőkre felküll-

dött megfigyelők és a házakba ivóvizért bement lovasok ismét lóra ülhessenek. Előbbieket lóhátról lövöldözték le a huszárok, utóbbiak bújkálni igyekeztek a gazdasági épületek között, de végül az este beérkező különítmény fogságába estek.

16 órakor a súlyos veszteséget szenvedett kozák századot Lévy hadnagy Jezowe felé tovább üldözte. A kozákok most már óvatosabbak voltak. A falu szegélyén lóról szállva, élénk tüzzel fogadták üldözőiket. Lévy hadnagy is tűzharchoz szállatta szakaszát és gyalog folytatta az előnyomulást. 1/218 órára sikerült is a faluba nyugat felől benyomulnia. Itt aztán formális utcai harcba keveredett a kozákokkal, akik lassan a falu keleti részébe húzódtak vissza. Sebesültjeiket ez alkalommal is a helyszínen hagyták. Sajnos, a huszárok tölténye fogytán volt és Lévy hadnagy ezért megelégedett azzal, hogy a falut észak—déli irányban átszelő országutat biztosítsa.

Szürkületkor Békessy százados egy erősebb biztosító járőrrel váltatta fel az egész nap harcban volt szakaszt, melyet éjjelre Cholewiana Gora-ra hátrarendelt.

A szakasz vesztesége az egész napi harcban mindössze két könnyebb sebesült volt. Különösen kitüntette magát Czérna, Szatmári szakaszvezető, Egri járőrvezető, Együd, Ecsedi és Szilágyi huszár. Ezek valamennyien kitüntetését kaptak.

Maasburg százados csoportja a Stece-majornál lefolyt sikeres harc után szintén lóra ült és széles arcvonalban kezdte meg előnyomulását Podwolski felé, ahol az erdő szegélyén kozákokra bukkant. Maasburg százados rohamot vezényelt és vágatában előretört. A roham elől az orosz lovasok kitértek és Kamien felé elvágóztak. Békessy százados utasította Maasburg századost, hogy az erdőt alaposan kutassa át, azután pedig csatlakozzék a különítmény zöméhez, amely egyenesen Kamien felé nyomul előre.

Békessy százados 16 órakor a különítmény zömének biztosító csapatával megközelítette Kamien-t s ennek szegélyéről élénk tüzet kapott. A géppuskákat azonnal állásba rendelte, egy szakaszt pedig tűzharchoz lóról szállatott és a falu déli szegélye irányában átkaroló támadásra rendelt. A támadáshoz az egyidejűleg déli irányból megjelenő Székely főhadnagy szakasza is csatlakozott. Úgy látszott, hogy a kozákok nagyon is respektálják a géppuskatüzet, mert rövid tűzharc után, még mielőtt az átkaroló támadás teljesen kifejlődhetett volna, elhagyták állásukat, lóra pattantak s a faluba betörő huszárok élénk tüzelése közepette Steinau felé elvágóztak. A reggel kitűzött menet-célt, a Jezow—Kamien-i országutat tehát a különítmény összes részei kb. egyszerre érték el.

Tekintettel arra, hogy a különítmény úgyszólván egész nap harcolt és 34 km-nyi utat tett meg, Békessy százados elhatározta, hogy különítményének zavartalan éjjeli nyugalmat nyújt. Mivel este a dél felől előnyomuló gyaloghadosztály lovassága Kamien-t megszállta. Békessy-nek csupán Jezownál kellett biztosításról gondoskodnia. Ezt a feladatot egy erősebb járőrre bízta. Ez a járőr egyúttal felváltotta Lévy hadnagy szakaszát. A külö-

nítményt ezután éjjeli szállására Cholewiana Gora-ra vezette, mely ott laktáborba szállt.

A különítmény harcát a 8. sz. vázlat mutatja be.

Május 14-én a menetcél a San folyó, pontosan Rudnik volt. Valószínű volt, hogy az oroszoknak itt átkelő helye, esetleg főállása van. Békessy szá-

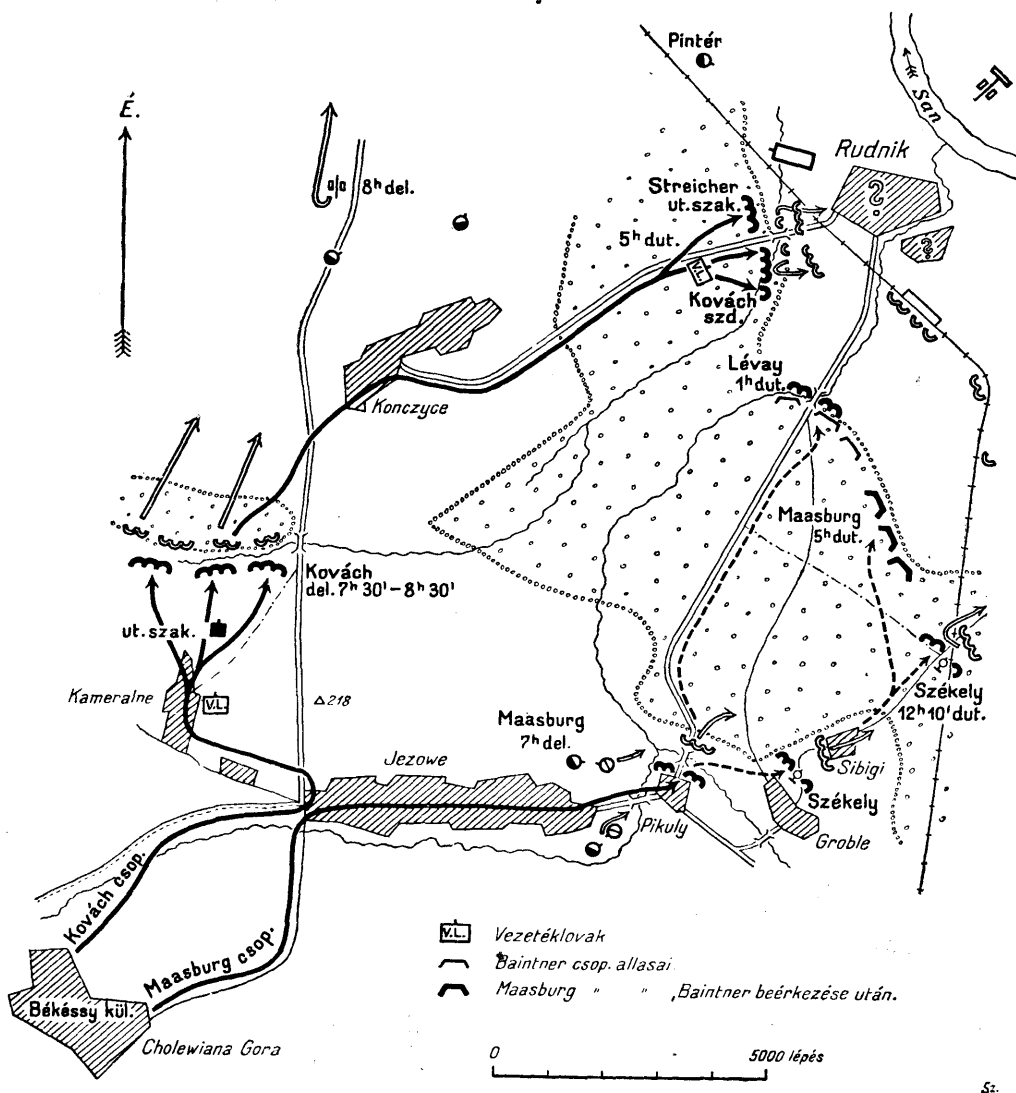
zados az előnyomulásra következőképpen intézkedett:

„Maasburg százados parancsnoksága alatt egy lovasszázad és két géppuska; előnyomulási iránya Jezowe, Pikuly, Rudnik.

Kovách százados parancsnoksága alatt egy lo-

8. vázlat.

1915 május 14.

vasszázad és az utászszakasz; előnyomulási iránya Jezowe, Konczyce, Rudnik. A parancsnok utóbbi csoportnál tartózkodik.”

A különítmények az éjjeli pihenőtől felfrissülten, nagy harcikedvvel indultak el már a reggeli szürkületben. Jezowe-ig együtt nyomultak előre, az élen a Maasburg-századdal.

Maasburg százados a felderítésre három altisztí-járórt küldött előre. Zsoldi őrmestert a menetvonalon, Dombi szakaszvezetőt azzal a párhuzamosan északra, Szatmári szakaszvezetőt pedig délre. Előljárőr Lévay hadnagy szakasza volt.

A korán kelő és vakmerően előnyomuló felderítő járőrök meglepték a Jezowe keleti részében éjjeli szálláson levő oroszokat és mintegy 60, legnagyobbbrészt gyalogos katonát foglyul ejtettek. Az,

hogy a foglyok legnagyobb része gyalogos katona volt, sejteni engedte, hogy ezen a napon már nagyobb erő ellenállásával kell számolni.

A felderítő járőrök ezután rövidesen megállapították és jelentették, hogy Pikuly-nál a híd fel van robbantva és hogy a falutól keletre az erdő szegélyén lőről szállt lovasság védőállást szállott meg. Az ezekkel tűzharcba bocsátkozott járőrök támogatására, az üggetésben előnyomuló előljárőrszakasz is tűzharchoz lőről szállt. A harcizajra Maasburg százados a géppuskákat vágóban előrerendelte és néhány perc alatt teljes támadás indult meg az erdő szegélyén állásban lévő ellenség ellen. A kozákok nem tudtak sokáig ellenállni és alig félórás harc után elhagyták állásukat és elvonultak Libig felé.

Az előnyomulási terület következő szakasza rendkívül kelemetlen volt. Mocsaras erdőség és ennek szárazabb részét az ellenség felgyújtotta.

A Pikuly-nál vívott harc után Maasburg százados Székely főhadnagyot szakaszával és két géppuskával a Libig felé visszavonuló kozákok üldözésére rendelte. A különítmény zöme az országúton folytatta előnyomulását Rudnik felé. Elővéd Léway hadnagy szakasza.

Léway hadnagy, hogy a mocsaras erdőben vezető országúton minél nagyobb biztonságot teremtsen, szakaszával lovaspárokra szakadozva (a lovaspárok egymástól 150—200 lépésre) nyomult előre. Az éllovasok zavartalanul haladtak és 13 órakor Zagrada vadászlaknál elérték az erdő szegélyét. A felzárkozó előljárószakasz innen lovas párokat küldött előre Rudnik, illetve a San felé. Ezeket a vasút mentén mindenütt heves gyalogsági tűz fogadta, sőt a San keleti partjáról tüzérség is lőtt rájuk. Az időközben felzárkozó Maasburg-különítmény megelégedett az erdő szegélyének megszállásával s azt az előretörő oroszok ellen, a Baintner őrnagy parancsnoksága alatt előnyomuló 5. honvéd huszárezred beérkeztéig, sikerült is megvédelmeznie.

Székely főhadnagynak a Libig felé üldözésre rendelt csoportjával szemben az ellenség Libig-nél újból ellenállást kísérelt meg, de a tűzharcot rövidesen félbeszakította és visszavonult. Székely főhadnagy folytatta előnyomulását az erdőben, de a vasúti töltésnél egy leszállásban meghúzódott gyalogsági osztagra bukkant. Ennek meglepő tűzből csak veszteség árán sikerült kimenekülnie. Lóról szállva, megtámadta ellenfelét, melynek ereje kb. $\frac{1}{2}$ gyalogszázad volt. Az oroszok hosszabb tűzharc után visszavonultak a San nyugati partján előkészített védelmi állásba. Székely főhadnagy ezután estére bevonult a J. H. Zagroda-nál lévő különítményhez.

Kovách százados különítménye Jezowe elhagyása után a 212-es magaslati ponton már tüzérségi tűzbe került. Ez elől kitért és Kameralne házainak fedezete alatt folytatta előnyomulását észak felé. A felderítésre előreküldött járőrök az észak felé vezető országút két oldalán húzódó erdő szegélyéről tüzet kaptak. Kovách százados erre tűzharchoz lóról szállatta különítményét és az ellenséget egy órai harccal visszavonulásra kényszerítette.

Ezután a különítmény lóháton folytatta előnyomulását a Konczyce—Rudnik-i úton. Előljárór Pintér főhadnagy szakasza. Ez mikor Rudnik előtt az erdőből kilépett, erős gyalogsági tüzet kapott. A szakasz észak felé kitért. Kovách százados a különítményt ismét tűzharchoz lóról szállatta. A század az út jobboldalán, a Streicher főhadnagy parancsnoksága alatt álló utászszakasz pedig az út baloldalán megkezdte támadását. A 17 óráig tartó harc után az ellenség itt is visszavonult a főállásba. A különítmény folytatta előnyomulását és az ellenség állását is megtámadta. Rövidesen kitért azonban, hogy ez erejét túlhaladó vállalkozás volt. Az ellenség tüzérsége a San keleti partjáról a különítményt heves tűz alá fogta és ennek északi szárnya ellen egyidejűleg nagyobb osztag ellentámadásra indult. Békessy százados ezért jónak látta,

hogy a harcot félbeszakítsa és a visszavonulást elrendelje, nehogy a különítmény a jóval nagyobb erővel a mocsaras erdőségben elszigetelten éjjeli harcra keveredjék és fogságba essék. A különítménynek sikerült komolyabb veszteség nélkül visszahúzódnia Konczyce-ra.

A késő délután J. H. Zagroda-nál egyesült Maasburg-század felett Baintner őrnagy átvette a parancsnokságot. Baintner őrnagy parancsára Székely főhadnagy és Léway hadnagy még az est beállta előtt részletfelderítéseket végeztek. Éjjelre az egész különítmény az erdő szegélyén álló Baintner-csoport jobbszárnyán vonult állásba.

Éjjel az ellenség Rudnik-i védőállásából előretörést kísérelt meg. A huszárok meghiúsították ezt a nagyobb erővel végrehajtott kísérletet. Midőn az állás előtt elült a harcizaj, állásunk mögött a tüzérségi tűztől kigyulladt erdőben az ellenség által szétzört gyalogsági töltények kezdtek robbanni. Első pillanatban mindenki azt hitte, hogy ellenség került az állások mögé. A tiszték erélyes közbelépésére volt szükség, hogy a már-már pánikszerűvé fajuló zavar megszűnjék. Az ellenség szerencsére nem vette észre és nem használta ki ezt a gyenge pillanatot. Persze, ily körülmények között éjjeli pihenésről szó sem lehetett és mindenki megkönnyebbüléssel fogadta a San keleti partján húzódó dombok mögül feltűnő hajnalt.

Május 15. Ezredünk I. osztálya Békessy százados parancsnoksága alatt változatlanul Tallián tábornoknak, a 24. honvéd lovasdandár parancsnokának parancsa alá tartozott.

Tallián tábornok támadást rendelt el Rudnik ellen. Békessy százados jelentette, hogy az osztálynál a töltény fogytán van és így ez nem vehet részt a támadásban. De Tallián tábornok erre ezt válaszolta: „Ha nincs töltény, van karabélytusa!” Ennek kipróbálására még sem került sor, mert az időközben beérkező gyalogság hadosztályunkat felváltotta. Az osztály Jezowe-n át Kameralne-ra húzódott vissza és ott 15 órakor laktáborba szállt.

Május 16. Békessy százados osztályával 45 km-es menettel bevonult Grodzisko-ra, ahol az ezred osztályai tíz napi széttagoltság után ismét egyesültek.

b) Ujfalussy százados különítményének harcai.

Ujfalussy százados különítménye a Békessy-különítménytől délre működött. Mint láttuk, az arcvonal déli részén az oroszok ellenállása gyorsabban megtört és a Békessy-különítmény is kénytelen volt dél felé letérni, hogy feladatát megoldhassa. Természetes, hogy Ujfalussy százados különítménye, mely már eleve az arcvonal délibb szakaszán kereste az előnyomulási lehetőségeket, előbb kezdhette feladatának megoldásához.

Május 6-án még Ujfalussy százados is csak tapogatódzott járőreivel, hogy hol talál rést az ellenség arcvonalán. Több sikertelen előretörési kísérlet után a különítmény Zabno-n át Niedemice-re jutott el és itt maradt éjjelen át.

Május 7-én Ujfalussy százados altisztek vezetésével több járőrt küldött előre az ellenség arcvonalának felderítésére. A különítmény zöme Krzyz-en át Rzedzinska Wola-ra menetelt. A járőrök ide-

érkező jelentései szerint az oroszok Lisingora—Jadlowka Walki vonalát megszállva tartották és így ezen vonalon túl előrejutniok sehohsem sikerült. A különítmény kénytelen volt Rzedzinska-n várni.

Május 8-án Ujfalussy százados már kora hajnalban három járőrt küldött ki keleti irányban az ellenséggel való érintkezés megteremtésére. Egyet a vasútvonal, egyet a műút mentén (Czarna, illetve Pilzno felé), egyet pedig a kettő között a különítmény menetvonalán Zdziary-n át Chotowa felé. A különítmény 10 órakor Zdziary-ra érkezett. Itt a járőröktől újabb jelentéseket kapott. Ezek arról számoltak be, hogy az ellenség az egész arcvonalon visszavonulásban van. A különítmény azonnal folytatta előnyomulását, Przybtorow-nál átkelt a Wisloka-n és 16 órakor bevonult Debica-ba. Itt rajtaütött a fosztogató kozákokon, kiüzte őket a városból és a raktárakat megmentette a megsemmisüléstől. A visszavonuló kozákok üldözésére rendelt járőrök a várostól alig 2 km-nyire erős ellenállásra találtak, de mivel közben besötétedett, nem tudták megállapítani, hogy kibe ütköztek. A különítmény állandó készültségben Debica-n töltötte az éjjelt, a 4. gyaloghadosztály részei is ide érkeztek.

Május 9-e a Wisloka keleti partját megszálló ellenség felderítésével telt el. Eközben a járőrök 60 foglyot ejtettek.

Május 10-én felzárkózó gyalogságunk támadásra készült, de erre nem került sor, mert az ellenség éjjel visszavonult.

Május 11. Ujfalussy százados még az éjjel értesült az ellenség visszavonulásáról. Az ellenség üldözésére és a vele való érintkezés fenntartására 2 órakor Szkurka és Hamar hadnagyokat szakaszaikkal Ostrow Zdzyari irányába előrerendelte. Az üldöző szakaszok előnyomulásuk közben a kora hajnali órákban ismételtelen meglepték az ellenség utóvédjárőreit. Midőn a különítmény zöme 9 óra tájban Ostrowa-ra érkezett, ott már 40 foglyot (közük egy tisztet) talált összegyűjtve. Ide jelentették a járőrök, hogy Zdziary előtt megerősített utóvédellem van (állítólag 3 gyalog- és 1 lovasezred 30 géppuskával). Ujfalussy százados azonnal intézkedett a helyzet részletes felderítésére és a közben beérkező gyalogságnak értékes adatokat szolgáltatott az ellenség állása és ereje felől.

Mint emlékszünk, a Békessy-különítmény ezen a napon még a Wisloka nyugati partján harcolt, mert az ellenség az arcvonal északibb szakaszán lassabban és nehezebben tört meg. Ezért Ujfalussy százados különítményét visszarendelték azzal a paranccsal, hogy csak a különítmény fele nyomuljon előre a Wisloka mentén és robbantsa fel a hidakat a folyó nyugati partján még ellenállást kifejtő ellenség mögött. Ez a parancs csak elkésve, délben jutott el Ujfalussy századoshoz; a kintlévő járőrök összeszedése is hosszabb ideig tartott, úgyhogy sötét este lett, mire a különítmény Skrzyszow-on egyesült. Ujfalussy százados itt a fáradt embereknek és lovaknak éjjeli pihenést adott. Az eddigi harcokban Altorjay és Hamar hadnagy különösen kitűntette magát.

Május 12-én kora reggel Ujfalussy százados a parancsnak megfelelőleg északi irányba nyomult előre. A járőrök Dabie-ről jelentették, hogy az ellenség már visszavonult. Ujfalussy százados erre a

hírré Przeclaw-on kiegészítette a különítmény élelmiszerkészletét, ismét kelet felé fordult és még 45 km-es menettel még ezen a napon Bratkowice-ig nyomult előre.

Május 13. A különítmény Glogow irányában folytatta előnyomulását. Itt vette a hadosztályparancsnokságnak azt a parancsát, hogy Zolynia-ra nyomuljon előre, ahol Czitó tábornok parancsa alá fog tartozni. A különítmény 35 km-es menettel 19 órakor érte el Zlynia-t, ahol a Czitó-dandárral egyesült.

Május 14-én a Czitó-dandár a San-nak Lezajsk és Grodzisko közötti szakasza felé nyomult előre.

Czitó tábornok a Pálffy-századból két járőrt rendelt ki felderítésre: Szkurka hadnagyot Lezajsk felé, Szodorai szakaszvezetőt egy erősebb járőrrel Grodzisko irányába. A tisztijárőr elérte menetcélját anélkül, hogy ellenséggel találkozott volna. Szodorai szakaszvezető azonban Grodzisko-nál 40 donikozákból álló lovasosztagra bukkant, ezt lóhátról leadott ösztüzekkel megtévesztette, majd lóháton váratlanul megrohanta. A meglepett kozákosztagból a parancsnok (egy főhadnagy) és 27 lovas Szodorai 12 huszárjának fogságába esett. Az elmenekült kozákok közül ötnök ottmaradt a lova és a járőr zsákmánya lett. Szodorai szakaszvezető ezért a szép haditettért az arany vitézségi érmet kapta. Feladatát a San-mentének felderítésével tökéletesen megoldotta.

A dandár zöme hat órakor indult el Zolynia-ról. Elővéd: a Pálffy-század. Ez a század a 237-es magaslati pontról Czitó tábornoknak, Szkurka hadnagnak Lezajsk-ból küldött semleges jelentése alapján kiadott parancsára, délkeleti irányba nyomult előre. Dembno-nál, valamint a Wisloka-szögletben gyengébb ellenségre bukkant. Ezt elfogta, illetőleg a San keleti partjára kergette. Feladatának megoldása után estére bevonult Gillershof-ra a dandárhoz.

Május 15. Az oroszok Przemysl várának és általában a San vonalának erőteljes védelmére rendezkedtek be. Az előnyomulás egyelőre megakadt. Gyalogságunk felzárkózott és az ellenséggel érintkezést teremtett. A dandár ezen a napon Grodzisko-n pihent. Ide vonult be május 16-án — mint emlékszünk — a Békessy-különítmény is.

Május 17-én a hadosztály elhelyezési körletében pihent. A pihenő napon a huszárok lázas sietőséggel pótolták a vasalás és a nyeregfelszerelés hiányosságait.

A San-menti harcok. Przemysl visszafoglalása.

Május 14-én a központi hatalmak győzelmes haderői általában a San—Jaroslau—Radimno—Przemysl—Stary Sambor—Kolomea—Csernowitz vonalában állottak. 1915 elején a Kárpátokban sikerült megállítaniok a mindent elsöpréssel fenyegető orosz gőzhengert. A május 2-án megindult támadással pedig visszafordították azt és ezzel örökre eltemették az entente-hatalmaknak az orosz kolosszushoz fűzött összes reményeit.

A központi hatalmaknak ez a fényes katonai sikere már eleve ellensúlyozta Olaszország hadbárlésének hatását. Ha ehhez hozzávesszük, hogy

hadseregeink hatalmas területet foglaltak vissza az ellenségtől, hogy százezerre menő foglyot ejtettek. és nagy mennyiségű hadianyagot zsákmányoltak, hogy az ellenségnek a Pruth és a Bisztrica völgyében megkísérelt ellentámadásait, valamint a nyugati arcvonalon kezdeményezett tehermentesítő támadásait sorjában kivédtek; azt kell mondanunk, hogy a központi hatalmak csodálatos és párfját ritkító eredményt értek el.

De éppen az ezredünkből alakított különítmények működéséből azt kell megállapítanunk, hogy a Gorlice-i áttörés még sem járt százszázalékos sikerrel. Sikerült ugyan az, amire az ellenség mind a nyugati arcvonalon, mind pedig a Kárpátokban hasztalan törekedett: az ellenség arcvonalának áttörése, de ez a siker, ez a győzelem nem volt megsemmisítő. Az orosz az ő védekező és visszavonulási művészetével mindig ki tudott bújni a megsemmisülés veszélye alól. De az oroszok művésztének feltétlen elismerése mellett azt is meg kell állapítanunk, hogy kevés volt az erőnk. Ha azok a hadosztályok, amelyeket Falkenhayn a későbbi hadműveletek során bocsátott Mackensen rendelkezésére, már a Gorlice-i áttörés idején Galíciában állottak volna, az oroszok veresége minden bizonnyal megsemmisítő lett volna. Gondoljunk például csak arra, hogy a 4. hadsereg a Dunajec alsó folyásánál nagyobb erővel törhetett volna előre. Az ellenség arcvonalának áttörése és az azt követő előnyomulás itt is a Gorlicei-hez hasonló átütő erejű lendületű lett volna. És mi mindent érhetett volna el ez esetben itt egy lovashadosztály?! E helyett azt láttuk, hogy hadosztályunk csak a Gorlice-nél elért döntő siker negyedik napján jutott szóhoz és már az első napon szívós ellenállásba ütközött. Végül a tizedik naptól kezdve az önként visszavonuló és egérutat nyert ellenség derékhadával négy lovasszázad éppen, hogy csak az érintkezést tudta fenntartani. Mindez szemernyi sem von le a Békessy- és az Újfalussy-különítmény működésének értékéből. Ezek mintaképpül szolgálhatnak mind a vezetés, mind az egyes huszár magatartása szempontjából. De mégsem tudták kiaknázni a nagy győzelmet. Pedig ez az oroszok megsemmisülését eredményezte volna és esetleg az egész háború sorsát eldönti.

Mint emlékszünk, a május 12-ére virradó éjjelen az oroszok megvert derékhadának sikerült egérutat nyernie. A központi hatalmak haderői hiába igyekeztek, hogy erőltetett menetekkel nyomában maradjanak s hogy számára az újabb ellenállást lehetetlenné tegyék. Midőn a San-t elérték, már rendezett és szervezett ellenállással találták magukat szemben. Az orosz hadvezetőség ideirányította tartalékait egyelőre, hogy az ellenállást növelje és hogy később itt ellentámadásba fogjon.

A központi hatalmak hadvezetősége a San-menti harcok idején válságos napokat élt át. Olaszország hadüzenetével minden nap számolni kellett. Ez szükségessé tette, hogy az orosz arcvonalról az Isonzo és az Etsch völgyébe erőket vigyenek. Ha a központi hatalmak nem akarták a már elért eredményt elveszteni, az elvitt csapatok helyébe új erőt kellett felvonultatniok és Falkenhayn minden aggodalmaskodása ellenére kénytelen volt a nyugati hadszíntérről újabb hadosztályokat keletre irányítani.

Ily körülmények között vívták meg Mackensen seregei a San mentén harcukat, amelyek sikere a már elért eredmény biztosítéka és a további győzelmes előnyomulás alapja lehetett, sikertelensége viszont a központi hatalmak teljes katonai összeomlását hozhatta. Május 14-től június 13-ig tartottak a San-menti harcok és azokból a központi hatalmak kerültek ki győztesen.

Az orosz hadvezetőség a Gorlice-i áttörés után még korántsem látta elveszítettnek a játszmát. Már az üldöző harcok alatt hatalmas tartalékokat (hét hadtestet és négy lovahadosztályt) irányított a San mögé. Iwanow tábornok a San vonalának és Przemysl várának szívós védelmére kapott parancsot azzal, hogy San keleti partján és Lubacowka menti erdőkben leplezve csoportosuló tartalékokkal megerősödjön, alkalmas pillanatban ellentámadásba fogjon. Mackensen tábornok tisztán látta az oroszok tervét és a terv leghatásosabb ellenszerének a bátor és gyors cselekvést tartotta. Ezért, amikor május 13-án a San-t elérte, elhatározta, hogy erőlyes támadással az oroszok újabb ellenállási vonalát Jaroslau-Lubacow-Rawa Ruska irányában áttöri. És ezt a merész tervét meg is valósította.

Május 14-én csapataink elfoglalták Jaroslau-t és megszállták a San keleti partjának Radymno és Sieniawa közti szakaszát. Május 19-én bontakozott ki teljes erővel az oroszok ellentámadása, s ez az egyenlőtlen erővel és váltakozó sikerrel vívott izgalmas csata napokig eltartott. Jaroslau-nál pld. 14 orosz hadosztály vívott borzalmas csatát Mackensen 7 gyalog- és 1 lovashadosztályával (ez utóbbi a mi 11. honvéd lovashadosztályunk volt). Mackensen seregét minden pillanatban az veszély fenyegette, hogy nagyobb orosz erő a San folyóba söpri. De az orosz támadás dühe május 21-én elakadt.

Május 24-én Mackensen ismét magához ragadta a kezdet. Radymno-nál áttörte az oroszok arcvonalát. Ezzel északról is megközelítette Przemysl várát, az oroszoknak Jaworow-Niemierow-i visszavonulási vonalát is veszélyeztette.

Mackensen váratlan sikere Iwanow tábornokot a rendelkezésére álló összes csapatok sorompóba állítására készítette. Május 27-én a Sieniawa és Przemysl közti területen újabb ellentámadást is rendelt el, hogy a San mentén folyó harcot a maga javára döntse el. A kezdetben elért sikereket azonban Mackensen hadvezetése, az osztrák-magyar és a német csapatok vitésége rövidesen megsemmisítették, s a szövetséges seregek Przemysl várának június 2-án bekövetkezett visszafoglalásával, végleges győztesként kerültek ki a nagy csatából.

A lovasság a San-menti harcokban alig jutott szóhoz, de amint látni fogjuk, ismételten igen jelentékeny szolgálatot tett mint gyorsan mozgatható és megbízható tartalék.

Jaroslau elfoglalása után hadosztályunkat is a San keleti partjára irányították.

Május 18-án 5 órakor a hadosztály elindult s Malkowa-nál átkelt a Wisloka-n az utászszakasz által elkészített gázlón. Innen Wiazownice-re folytatta menetét átkelt a San-on az alig pár órával előbb készült ponton-hídon. A keleti parton a Gorlye melletti füzesben készültségi állást szállott meg. A gyalogság a közelben még elkeseredetten küzdött.

Körülöttük temérdek hulla feküdt. A hadosztálynak bőven kijutott a tüzérségi tűzből s a gyalogsági lövedékek is állandóan fejünk felett fűtyültek el és csapódtak le. Itt-ott sebesülést is okoztak.

1/2 18 órakor a hadosztályt azt a parancsot kapta, hogy a San mentén nyomuljon előre észak felé s Manasterz-ről támadja meg a 194-es magaslati ponton levő ellenséget. A hadosztály azonnal elindult. Elővéd Pálffy-század volt s ezt a 2. és a 3. ezred követte. Mögöttük a tüzérség, majd a 24. lovasdandár. A hadosztály előnyomulása meglehetősen vontatott volt. A menetvonalakat keresztező — kelet felé előnyomuló — német csapatok és vonatoszlopok lépten-nyomon feltartóztatták és szétszakították a századokat. Az utunkba eső községek romhalmazban hevertek. A házak üszkösödő gerendái és az ezek közt perzseledő holttetek borzalmas füstöt és bűzt terjesztettek. Az utakat hatalmas gránát-tölcsek tették járhatatlanná. Az akadályok miatt az elővéd század csak 1/2 22 órakor érte el Radawát, ahol nem talált ellenséget. A hadosztály ekkor parancsot kapott, hogy éjjelre maradjon az elért helyen. Ezredünk Nielepkowice mellett, a tarlókon táborozva töltötte az éjszakát. A koromsötétben senki sem tudta hol van, hová dől le, pár órai pihenőre. De a borzalmas bűzben az álom elkerülte fáradt szemünket. Mikor a reggeli szürkületben körülnéztünk, láttuk, hogy hullák közt hevertünk és nem egy huszárral megtörtént, hogy holttestet használt fejpárnának.

Május 19-én 16 óráig hadosztályunk elért helyén tartalékban állt. Ezen a napon indult meg az oroszok ellentámadása. Hadosztályunkat, az utászszakaszok által helyrehozott átjárókon át ismét visszarendelték a San nyugati partjára. A visszavonulás nagy záporban ment végbe. Ezredünk este Wola Pelkinska-n helyezkedett el mint hadsereg-tartalék.

Hírt kaptunk arról, hogy Olaszország szint valott. Rómában a polgármester megengedte, hogy meghúzzák a Capitoium harangját, ami a háborút jelenti.

Május 20-án a hadosztály elhelyezési körletében maradt. Dél előtt parancsot kapott, hogy Jaroslau-n át Rokietnica-ra meneteljen. A hadosztály Jaroslau után Cholopice közelében érintette Francois német hadtestparancsnok harcálláspontját. Francois csapatai Radymno-nál elkeseredett harcban álltak az oroszokkal. Az orosz ellentámadás itt volt a leghevesebb és Francois csapatainak helyzete, tartalékok hiánya miatt, válságcsra fordult. Francois tábornok kérdést intézett hadosztályunk feladatát illetően a 11. hadseregparancsnoksághoz s azt a választ kapta, hogy a hadosztály ugyan hadseregtartalék, de azért rendelkezésre áll, csak nem szabad lövészárokból alkalmaznia. Ettől kezdve hadosztályunk néhány napig Francois tábornok parancsnoksága alatt maradt. Ezredünk ezen a napon 15 órakor a Przemysl-től alig 15 km-re levő Czelatycze-re érkezett és itt töltötte el az éjszakát.

Május 21-én a hadosztály a hadseregparancsnak megfelelőleg, mint a Francois-hadtest tartaléka, elhelyezési körletében maradt. A nyugalmi idő alatt igyekeztünk, hogy rendbehozzuk a lovak vasalását és nyeregfelszerelését.

A következő napokon a hadosztály a bajor 11. hadosztállyal együtt azt a feladatot kapta, hogy a jobbszárnyal Radymno környékén előretörő 11. hadsereg szárnyát fedezze és Przemysl északról való körülzárolását igyekezzék teljesebbé tenni. Ezért több ízben előrevonult és a bajor 11. hadosztály mögött, Dobkowice-Zamiechow környékén készülségi állást szállott meg. Ebben az állásban a hadosztályt ismételten repülőbombatámadás érte, de veszteséget nem szenvedett. Az ezredet éjjelre rendszeren visszavonták elhelyezési körletébe és csak a lövészosztály maradt harcállásban.

Czelatycze-n ezredükkel együtt egy bajor utászszázalaj volt elhelyezve. Ennek parancsnoka báró Feilitzsch őrnagy volt. Érdekes volt látni, amint esténként a huszárok és a bajorok együtt főzték meg vacsorájukat, megosztották azt és a késő éjjelig a legnagyobb barátságban „eltársalogtak” egymással.

A lovak élelmezése itt súlyos nehézségekbe ütközött, mert az utakat hadianyagszállításokra erősen igénybe vették. Így a lovakat többnyire csak legeltetés útján tudtuk élelmezni. Ezekben a napokban kaptunk hírt arról, hogy német bűvárhajók a Dardanellák-nál elsüllyesztették az Agammennon és a Majestic angol csatahajókat és hogy a tiroli hárta mentén már megkezdődtek a csetepaték.

Május 28-án a harc súlypontja, mint láttuk, északra tolódott el. Ennek következtében hadosztályunkat, mint a 11. hadsereg főtartalékát szintén északra rendelték.

Május 29-én a hadosztály Przeworskon át Chalupki Gorliczynke körletébe vonult és itt maradt június 2-ig mint tartalék.

A csapatokat beoltották kolera ellen. Az élelmezésben még mindig zavarok voltak. A lovak itt is csak legeltetésből éltek.

Június 3-án 2 órakor riadó. A cseh csapatokból álló XI. hadtest arcvonalán hatalmas ür keletkezett, mert a cseh 28. gyalogezred megadta magát. A válságos helyzet megmentésére a hadosztályt Grodzisko De.-ra rendelték, majd innen Giedlarowa-ra. Ez utóbbi falutól északkeletre készülségi állást szállott meg és június 9-ig itt maradt, éjjelnappal készen arra, hogy szükség esetén támogassa az előtte fekvő cseh csapatokat.

Június 10-én a hadosztályt mint a 4. hadsereg tartalékát Rakszawa-ra hátra rendelték. Innen június 11-én a Wisloka partjára Pod Budami körletébe tolták el. Itt várta meg hadseregeinknek a San-menti harcok utáni rendezését és a további támadásra történt előkészülését.

A hadosztály június 15-ig maradt ebben az elhelyezkedési körletben. A pihenő alatt főleg a lovak erőállapotát igyekeztünk feljavítani.

Előnyomulás a San-tól. Lemberg visszafoglalása.

Mackensen tábornok június 3-án kelt hadseregparancsában közölte az alárendelt csapatokkal Przemysl visszafoglalását. Ugyanebben a hadseregparancsban más nagy jelentőségű közlés is történt. Ez öt német hadosztály, sok nehéz tüzérségi és műszaki csapat beérkezésére és az erők átcsoportosítására vonatkozott.

Przemysl ostroma és a vár körülzárása tetemes erőnket kötötte le. A vár elestével az arcvonal lényegesen megrövidült. A 3. (Boroewic) hadsereg így kapcsolódhatott és az olasz harctérre mehetett. A 2. hadsereg (Böhm-Ermolli) ekkor közvetlen kapcsolatba jutott a német 11. hadsereggel s Mackensen tábornokkal válllvetve tovább folytatta diadalmas előnyomulását. Az említett új erők beérkezése arra engedett következtetni, hogy hadvezetőségünknek Galícia teljes visszafoglalásán is túlmenő hadműveleti céljai vannak.

Június 12-ig csakugyan beérkeztek a bejelentett új erők és a hadseregek Mackensen tábornok intézkedései szerint a további előnyomuláshoz csoportosultak. Az oroszok nem zavarták ezeket az előkészületeket.

A több mint egy hónap óta szakadatlanul dúló harc teljesen kimerítette az orosz csapatokat s a hadvezetőség minden gondja az volt, hogy Lemberg-Rawa Ruska védelmére erős ellenállást szervezzen és hogy későbben északi irányból kiinduló ellentámadást készítsen elő.

Június 10-én adta ki Mackensen tábornok az intézkedést a támadás folytatására az ehhez neki alárendelt német 11. és osztrák-magyar 2. és 4. hadseregeknek. Ez intézkedés alapján a hadseregek június 13-án már megkezdték előnyomulásukat és háromnapos kemény küzdelemben áttörték az oroszoknak a Visztula és Lubaczowka közötti védelmi vonalát. Mackensen tábornok június 15-én szabályozta a hadseregek további előnyomulását és feladatát. A hadseregek nyomon követik a visszavonuló ellenséget; június 19-én megtámadták az oroszoknak a Dnjeszter-Grodek-Magierow és a Taneu közt előkészített állását és azt súlyos harcban áttörték. Ezek a sorozatos győzelmek június 22-én Lemberg visszafoglalásával érték el tetőpontjukat.

Egy év sem telt el tehát és újra visszafoglaltuk tűzkeresztségünk színhelyét, a Kamionka-i—Zolkiew-i dombokat. A 11. honvéd lovashadosztályra vonatkozólag Mackensen tábornok június 10-i parancsa úgy intézkedett, hogy az június 13-tól kezdve a 11. hadsereg rendelkezésére áll ugyan, de egyelőre a 4. hadsereg körletében marad és e hadseregparancsnokság intézkedése szerint a hadsereg jobbszárnya mögött nyomul előre mint hadseregtartalék.

Ennek megfelelőleg hadosztályunk a 4. hadsereg parancsára

június 14-én 16 órakor Bot Budamér-ről elindult és az előnyomuló seregek vonatoszlopai közt Jaroslau-n keresztül Makoviskó-ra menetelt, ahova 21 órára érkezett meg (40 km. menet). Itt már várta a további előnyomulásra vonatkozó intézkedés. Ennek alapján a hadosztály Bobrowka-ra folytatta menetét. Ide — az úton torlódó vonatjárművek között — csak 23 órakor érkezett meg. A község a harc folyamán teljesen leégett.

A hadosztályra mint a 11. hadsereg északi szárnyán előnyomuló seregtestre a következő napokon az a feladat hárult, hogy Emmich német tábornok hadtestével válllvetve a hadsereg északi szárnyát fedezze és hogy Rawa Ruska irányába felderítést végezzen. Itt ugyanis nagyobb orosz erő gyülekezését sejtették.

Június 16-án a hadosztály Kozaki-n át Sucha Wolara menetelt. A menetközben tartott pihenő alatt a hadosztályt meglátogatta báró Hazai Samu honvédelmi miniszter, aki a hadosztály vitéz magatartásáért és működéséért elismerését fejezte ki. A hadosztály 12 óraker parancsot kapott, hogy Borowa Gora környékére nyomuljon előre, az ottani magaslatokat szállja meg és a német gyalogság beérkeztéig tartsa kezében.

Szczutkow elhagyása után a hadosztályt, mint tartalékot, egyelőre a Sieniawka-tól délre lévő erdőségbe rendelték azzal, hogy felderítő különítményt küldjön ki.

A hadosztály Békessy százados osztályát Potylicz-on át, Ujfalussy százados osztályát pedig Niemirow-on át Rawa Ruska felé küldte előre. A különítmények azonnal el is indultak.

A Békessy-különítmény: két lovasszázad és az 5. ezred egy géppuskásszakasza Czerniawka-ra menetelt. Itt utólérte a Niemirow felé előnyomuló német tüzéséget és ennek vonatoszlopait. Ezekről azt a tájékoztatást kapta, hogy a gárda-hadtesttől északra előnyomuló, de lemaradt német XXII. tartalékhadtest szárnyoszlopával az összeköttetés megszakadt és így a Niemirow felé előnyomuló oszlopok észak felől teljesen fedezetlenek.

Békessy százados erre elhatározta, hogy előnyomulását észak felé folytatja. Elővédként Léway hadnagy szakaszát küldte előre.

Alig ért ki az erdőből az elővéd, a Smolinka északi partjáról erős puskatüzet kapott. Békessy százados a különítményt azonnal tűzharchoz lóról szállatta, a géppuskákat állásba rendelte és széles arcvonalal megkezdte a támadást. A lóháton maradt Léway-szakaszt egyidejűleg keleti irányba toltta el, hogy az ellenség szárnyát felderítse.

A támadás az ellenség heves tüzelése ellenére szépen haladt előre és 18 órakor, mikor a Léway-szakasz Dobrowa irányából a Smolinka patak mentén oldaltámadást kezdett, az ellenség elhagyta állását és visszavonult. Ezzel a német oszlopok Niemirow felé való előnyomulása biztosítva volt. A különítmény az éjszakát tábori őrök biztosítása mellett a Smolinka patak partján levő J. H. közelemben zavartalanul töltötte el.

Ujfalussy százados különítménye 14 órakor Bolben-nál kivált a hadosztályból és Hruszow-on át Niemirow-ra menetelt. Itt a németeket erősen harcban találta és tovább menni nem tudott. Ezért éjjelre visszavonult Lazienki fürdőhöz.

A hadosztály többi része a Békessy különítmény menetvonalán a Sieniawka-tól délre fekvő erdőségekbe menetelt és táborba szállt.

Június 17. Békessy százados különítményével 3 órakor elindult Smolin felé. Ebben a faluban vette a felderítésre kiküldött járőrök jelentését, melyek szerint a Potylicz-tól délnyugatra fekvő magaslatok: Tonyszka 348 és No Kirkach, erősen megvannak szállva és sehol sem lehet előrejutni. Békessy százados ennek dacára megkísérelte, hogy a további előnyomuláshoz a különítmény teljes erejének harchavetésével rést nyisson, de olyan heves tüzéségi tűzbe került, hogy kénytelen volt a Smolin-i szakadékokba visszavonulni. A sikertelen kísérlet után arra törekedett, hogy az ellenség állását, a tüzéség lóirányát és állását minél pontosabban

felderítse. Ebben a vállalkozásban különösen Székely főhadnagy tüntette ki magát. Lóról szállva két huszárral előrement s az előretolt orosz állásról pontos felvételt készített. Az ellenségről összegyűjtött adatokat Békessy százados azonnal továbbította és észleleteiről a beérkező német csapatok parancsnokságát is részletesen tájékoztatta.

A németek a közölt adatok alapján azonnal megkezdték a tüzérségi és gyalogsági támadást és már délután szép sikert értek el. A tervszerű gyalogsági támadás megkezdésével a különítmény feladata befejeződött és az éjjelre Smolin-ra ment, honnan másnap

június 18-án bevonult Baszniara, ezredéhez. Ujfalussy százados ezen a napon már korán reggel értesült, hogy az ellenség Niemirow-ról visszavonult. Ezért azonnal megkezdte előnyomulását Niemirow-on át északkelet felé. Járőrei megállapították, hogy a Potylicz-tól délkeletre fekvő magaslatokat az ellenség megszállta. Mivel a különítmény ebben az irányban tovább előnyomulni nem tudott, délkelet felé kitért és Wroblaczyn-n, Tarypsy-n át Szczerzec-re ment. De itt is erős ellenségbe ütközött (a Grodek-i—Magierow-i állások északi szárnya) s a heves tüzérségi tűz elől kénytelen volt visszahúzódní.

Ujfalussy százados közölte a beérkező német csapatokkal felderítésének eredményét s ezek közlése alapján itt is támadáshoz fejlődtek.

A különítmény éjjelre Wrblaczyn-ra vonult vissza, innen másnap

június 19-én bevonult Basznia-ra ezredéhez.

Emmich tábornok köszönetét fejezte ki a különítménynek kétnapi munkájáért, az értékes felderítésért és főleg a német gyalogsággal való példás együttműködésért.

A hadosztály zömének feladata az volt, hogy a Smolin-tól északra lévő magaslatokat elfoglalják és ezeket a gyalogság beérkeztéig kézben tartsa. A hadosztály feladatát sikeresen megoldotta. A német 107. gyalogezred később felváltotta a hadosztályt és a Smolin-tól nyugatra lévő erdőségbe ment, mint Emmich német tábornok csoportjának tartaléka.

A Grodek-Magierow védelmi vonal ellen megkezdődött a támadás és ez hamarosan áttöréssé fejlődött. Ebben a támadásban a hadosztálynak az volt a feladata, hogy biztosítsa a Magierow-on át előretörő német csapatok északi irányát az esetleg Rawa Ruska irányából jövő orosz támadás ellen és hogy támogassa a tőle délre előnyomuló német XXII. tartalékhadtestet.

Emmich tábornok csoportja feladatát sikeresen oldotta meg. Csapatái Dabrowka-Potylicz-Einsingen vonalban az oroszok összes előretörési kísérleteit megghiusították, sőt később támadásba kezdtek és június 20-án elfoglalták Rawa Ruska-t.

Ezután hadosztályunkat eltolták délre, hogy a gárdahadtest előnyomulási körletében kísérelje meg az előretörést. De már éjfélkor riadó-parancsot kapott, melynek alapján Niemirow-on és Magierow-on át Dobrosin felé kellett előnyomulnia. Az elővéd Pálffy-század Dobrosin-nál még heves harcban találta a németeket. Ezért a hadosztály 19 óráig Horodzw-nál készültségi állásban maradt és éjjelre Borki-ra vonult.

A repülők jelentéséből ezen a napon az a kép alakult ki, hogy a főerő észak felé visszavonul, de Zolkiew és Lemberg vonalát még szívósan tartják az oroszok. De valószínű volt azonban, hogy az oroszok ellenállása rövid időn belül itt is meginog s ezért különösen fontos volt a keleti irányba, főleg a Mosty Wielki-i műút irányába való közelfelderítés.

Június 21-én a gárda-hadtest harcterületén mozgó hadosztályunk feladata ezért nem változott, vagyis keleti irányban kellett előretörnie felderítésre. Ennek megfelelőleg a hadosztály zöme ismét Dobrosin felé nyomult előre. Békessy századost osztályával északkeleti irányba Krystynopol felé rendelték ki felderítésre.

Békessy százados hajnalban el is érte Lasow-ot. A falutól északkeletre ellenségre bukkant s ezt azonnal megtámadta. A nagyobb erő ellen azonban nem boldogult. Vesztesége két huszár volt és ugyanannyi ló.

A délután folyamán az ellenség a szárnyakon előretört, mire Békessy százados a bekerítés elől kénytelen volt Horajec-re visszavonulni. Az éj folyamán ide német gyalogság is érkezett.

A hadosztály zöme 6 órakor indult el Dobrosin felé. Az elővéd, ezredünk II. osztálya már Dobrosin-nál ellenségre bukkant s ezt tűzharcra visszavonulásra kényszerítette. Az elővéd ekkor gyalog folytatta menetét, de Krasiewski-nél nagyobb ellenségbe ütközött. A hadosztály nagyobb része tűzharchoz lóról szállt és támadásra indult, de a sokkal nagyobb erejű ellenséggel egész nap tartó harc után sem boldogult. 18 órakor német gyalogság váltotta fel a hadosztályt, mire ez Bor Kuninsky-ra vonult vissza.

Az éj folyamán a hadosztályt a VI. (Arz) hadtesthez osztották be.

Június 22. A hadosztály az éjjeli szállásról Glinsko-n, Zolkiew-en át Turynka felé nyomult előre. Több utóvédállásból kiverte az ellenséget s 18 órakor elfoglalta Turynka-t. Az egész napi harctól kifáradt huszárok az ellenségtől 1500 lépésre zárt előőrsök biztosítása mellett, a faluban és ennek környékén töltötték el az éjszakát.

A Békessy-különítmény már hajnalban elindult és a közben ugyancsak előnyomuló német csapatokkal együtt Larow-nál megtámadta az ellenséget. De az egész nap tartó támadás nem járt sikerrel s így nyilvánvaló volt, hogy a különítmény Krystynopol felé nem tud előretörni. Békessy százados jelentette ezt Glósz százados útján s a hadosztálytól további parancsot kért. A hadosztály intézkedésére a különítmény másnap bevonult az ezredhez.

Ezen a napon a 2. (Böhm-Ermolli) hadseregünk heves küzdelemmel elfoglalta a szép Lemberg-et. Oroszországban nagy volt a megdöbbentés az óriási veszteség és a súlyos vereség miatt.

Június 23. A hadosztály elhatározta, hogy a Turynka-tól északkeletre a műút két oldalán álló ellenséget Weryny-en át átkarolólag megtámadja. A hadosztály átkaroló csoportja az erdőben már korán reggel megkezdte az előnyomulást Weryny felé. Ezt a falut az elővéd, ezredünk II. osztálya hamarosan el is érte. A támadásra azonban még sem került sor, mert Lemberg eleste következtében a

VITEZ CSIKBORZSOVAY
BORZSOVAY DEMETER JENŐ
tartalékos zászlós, 1915.

SCHNEIDER LÁSZLÓ
tartalékos zászlós, 1915.

KISSZENTMIKLÓSI
TÖRÖK OLIVÉR
tartalékos főhadnagy, 1914.

DABASI HALÁSZ JENŐ
tartalékos zászlós, 1914.

DR. STREICHER ANDOR
tartalékos zászlós, 1915.

VITEZ BÉKÉSY GYŐZŐ
tartalékos zászlós, 1915.

VITEZ CZERNA SÁNDOR
törzsőrmester.

SZILÁGYI SÁNDOR
huszár.

EGRI JÓZSEF
járőrvezető.

SZATMÁRY ISTVÁN
szakaszvezető.

VITÉZ SZODORAY ISTVÁN
lörszörmeister.

VITÉZ DOMBI IMRE
szakaszvezető.

ZEDLICHNÁR GLOS KÁROLY
tartalékos hadnagy, 3. század, 1914.

BÁBÓ KAAS EDE
főhadnagy, 4. század, 1914.

KÖVENDY GYULA
hadnagy, 1914.

BALOGH KÁROLY
tartalékos főhadnagy, 1916.

ÓTORDAI SZÉKELY FERENC
főhadnagy, 2. század, 1914.

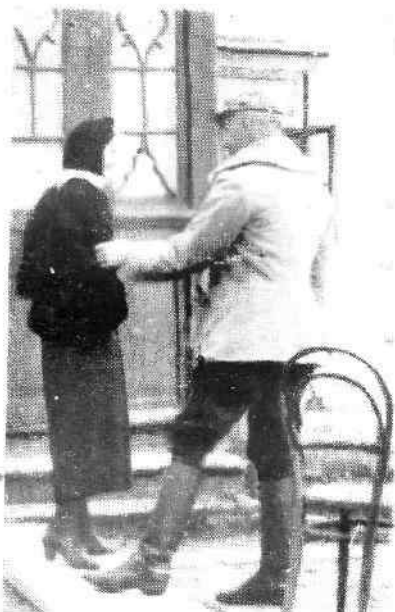
VITÉZ KATONA SÁNDOR
tiszthelyettes.

Hajnal az erdei főbortüznél, Wulka Galuziskája,
1915 okt. 15. (Kende felv.)

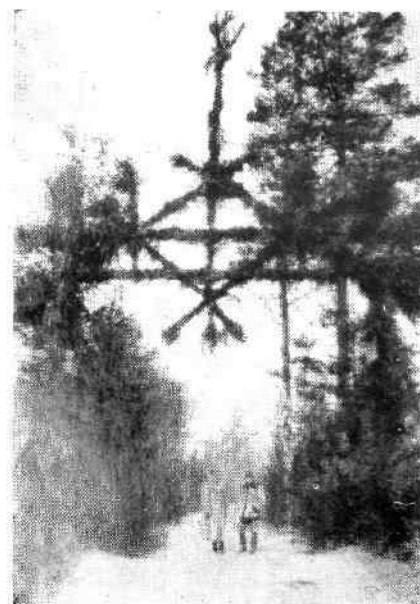
BEKESSY, PALFFY, STREICHER századosok,
FÖMÖTÖR főhadnagy. Galuzia, 1916 április.

HORVÁTH SÁNDOR főhadnagy
Turijsk-on, 1916. Oroszország.

SCHNEIDER főhadnagy,
STREICHER százados, háttérben:
BAINTNER tartalékos hadnagy,
HALÁSZ zászlós. Galuzia,
1916.

Flohr-sétány. Galuzia, 1916 január.
(Kende felv.)

FLOHR ezredes kihallgatást tart, Galuzia,
1915 november. (Kende felv.)

Az utász-szakasz hídát javít a 30 és feles részére
a Görlicei áttörés előtt, 1915. ápr.

Galuzia 1916, a Kedélyes Maszi bácsi.

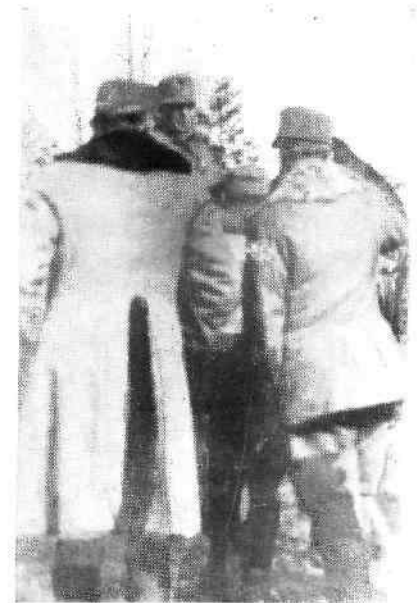
ÚJFALUSSY százados, SZÉKELY és KENDE főhadnagykok, SCHNEIDER hadnagy Galuzián, 1916 január.

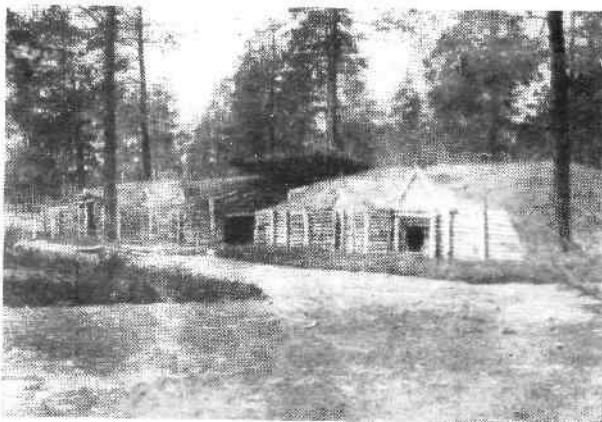
A vizionlításra.

Tábori színpad: éppen most fogtam egy tetűt, Galuzia, 1916 május.

Bücsúzik FLOHR ezredes, Galuzia, 1916 március 25.

Tiszti fedezék. Galuzia, 1916. (Kende felv.)

FLOHR ezredes búcsúzik, Galuzia, 1916 március 25.

hadműveletek további iránya tekintetében új elhatározás és az erők új csoportosítása vált szükségessé. A kiadott új intézkedés a hadosztályt Kulikow környékére rendelte vissza. Ezért az előretolt csoportok bevonultak. Az éjszakát azonban szerencsére még Turynka közelében töltötték.

Június 24-én 4 órakor az ellenség meglepte és áttörte 63. gyalogezredünknek (román kiegészítésű) Turynka-tól északra álló biztosító vonalát, azután pedig benyomult a faluba. A hadosztály ottlévő, meglepett része rendetlenül menekült dél felé, de ezredünk II. osztálya feltartóztatta a menekülteket és a falutól délre az erdő szegélyén védőállást szálolt meg. A faluból előretörő ellenséget ezredünk II. osztálya és a közben beérkezett két 16. honvéd gyalogezredbeli század ellentámadással visszaverte, sőt huszárjaink, háromszoros gyalog-rohammal reggelre a falut is visszafoglalták. Az ellenség vesztesége többszáz fogoly és rengeteg halott volt.

A helyszínre érkező bajorok, akik azonban a harcnak már csak szemtanúi lehettek, bámulták a huszárok vitézségét.

Alig ült el a harcizaj, a hadosztályt máris Kulikow környékére irányították s itt Marwitz tábornok, német „Beszkid“ hadtestéhez osztották be.

A Turynka-i dicsőséges ütközet után pár nappal a hadosztály Kupiczwola-nál és Zeldecz-nél újabb babért aratott. A háború tizedik hónapjának végén friss harcikedvvel és nagy önbizalommal érkezett vissza Kamionka—Strumilowa-hoz, ahol 1914 augusztus 24-től 27-ig oly súlyos veszteséggel harcolt és ahol az ellenség kezén kellett hagynia a legelsőként elesett vitéz bajtársakat.

A kötelékeket rendezték és nagy harcikedvben, nyomban indulás után énekszó hangzott fel. Ki ne emlékezne közülünk hadosztályunk pipacs virággal felékesített menetoszlopára? Mintha minden huszár elesett bajtársának véréből pirosuló virággal díszítette volna fel magát.

Álljon itt a VI. hadtest és a 11. lovashadosztály parancsa, mely a huszárvitézség örök bizonyága.

„M. kir. 11. honvéd lovashadosztály-parancsnokság.

Melléklet az 1915 június 15-én kelt hadosztály-parancshoz.

H U S Z Á R O K !

A 24-i Turynka melletti ütközet bebizonyította, hogy a huszár lövészosztály buzdító példája nem maradt hatás nélkül.

Gyalog tűzharchoz leszállva nemcsak, hogy elértétek, de túl is szárnyaltátok a Przemysl előtt harcolt lövész osztálybeli bajtársakat hősiesség magatartásban.

Büszke örömmel álltam soraitokban és láttam, hogy üztétek el a négyszeres túlerővel reánk törő ellenséget.

Óriási veszteséggel toroltuk meg, hogy a Turynka-n maradt gyalog-bajtársakat meg akarta lelni.

A tüzéség és különösen a gépfegyverosztalok derekasan támogattak a nehéz küzdelemben. Minden egyes harcvonalban levő tiszt, altiszt, huszár és

tüzérrel személyesen szeretnék kezét szorítani, hogy megköszönjem a dicsőséget, mit a 11. honvéd lovashadosztálynak szereztek.

Ne szomorítsa el szívünket az elszenevedett veszteség.

Az elesett hősök emléke és a sebesültek elbeszélése szülőfalutokba is elviszi és fennen hirdeti vitézségteket.

Nehéz feladat vár most hadosztályunkra, de veletek huszárok bizalommal vállalom.

Viselkedjétek mindig és mindenütt úgy, mint a Turynka-i ütközetben!

E parancsom még ma a tiszték jelenlétében a legénységnek kihirdetendő.

Gróf Bissingen altábornagy s. k.“

A helyességért:

Jankovich őrnagy s. k.

„M. kir. 11. honvéd lovashadosztályparancsnokság.

H A D O S Z T Á L Y P A R A N C S

Állomáshely, 1915 évi június hó 25-én.

Cs. és kir. VI. hadtestparancsnokság Op. Nr. 1023/18.

A m. kir. 11. honvéd lovashadosztálynak,

A 11. honvéd lovashadosztály működésével a VI. hadtestnek értékes szolgálatokat tett. Június 22-én kezdeményező előretörésével az ellenség további felderítésével és kitűnő jelentéseivel az ellenségről kimerítő adatokat szolgáltatott. Ezért teljes elismerésemet fejezem ki a 11. honvéd lovashadosztálynak és sajnálom, hogy ismét ily hamar elvesztem parancsnoksági kötelékemből.

Arz altábornagy s. k.“

Lemberg elfoglalásával a május 2-án a Duna-jec partjáról megindult támadó hadjáratunk második időszaka is befejeződött.

Az oroszok Lemberg-ből való kivonulásuk előtt a várost húsz helyen felgyújtották és úgyszólván teljesen kirabolták és kifosztották. A Ringplatz-on fényes nappal 37 ékszeres-boltot raboltak ki.

Seremsziew tábornok, mielőtt Lemberget elhagyta volna, hogy jó véleménnyel legyenek róla a lebergiek, 51 halálos ítéletet hajtatott végre olyan katonákon, akiket tettenértek.

Vilmos német császár Károly Ferenc trónörökösünk társaságában győzelmes csapatainkkal együtt vonult be Lemberg-be.

A Galícia-i harctéren két hónap alatt kezünkre jutott orosz foglyok száma és a zsákmány így alakult: 1384 tiszt, 462.869 legénységi személy, 344 ágyú és 940 géppuska.

De ez idő alatt Hindenburg sem volt tétlen és serege szintén szép győzelmeket aratott, sok foglyot ejtett és tekintélyes zsákmányt is szerzett. Ha ezt a galíciai eredményhez hozzáadjuk, a következő végeredményt kapjuk: 1646 tiszt, 519.510 legénységi személy, 367 ágyú, 1050 géppuska.

Dacára ennek a mondhatni fantasztikus számoknak, az oroszok veresége még sem volt végzetes.

Támadásunk Gorlice-nél hatalmas áttöréssel kezdődött. A siker meghozta a mozgóharcot, mégpedig a döntéshez szükséges minden előnyével (átkarolási, bekerítési lehetőségek).

De az oroszoknak csodálatra méltó gyorsasággal sikerült újból és újból szívós ellenállást szervezniük és hadvezetőségünket áttörő támadásra kényszeríteniök. Igaz, hogy ebben kimeríthetetlen emberanyagforrásuknak döntő szerepe volt. Még folyt a harc egy-egy védelmi vonalért s az oroszok bőséges műszaki anyag feláldozásával és a polgári lakosság kíméletlen igénybevételével máris új védelmi vonalat építettek és új ellenállást szerveztek. És csapatainknak a helyett, hogy az áttörések után az ellenség átkarolásával és megsemmisítésével elért sikereket teljessé tehetők volna, jól megszervezett ellenállását újból és újból meg kellett törniök. Május 2-től 51 nap alatt négy hatalmas arányú áttörő csatát kellett csapatainknak megvívniök (Gorlice, San, Wisznia, Grodek) az állandóan felfrissített erejű ellenséggel. Csapataink állandóan győztek, az ellenség emberben és hadianyagban hihetetlen veszteséget szenvedett, de azért harcéltségét sem a hadvezetőség, sem a csapat nem vesztette el. Így csapatainknak meg kellett elégedniök az egyenes üldözéssel. De a Gorlice-i áttörés és az azt követő győzelmek még így is a világháború legfényesebb haditettei. Galícia legnagyobb része felszabadult ezzel az ellenség megszállása alól s ezenfelül a központi hatalmak hadseregei számára olyan hadműveleti helyzet teremtődött, amely további döntő sikerek kiinduló pontja lehetett.

A katonai sikerek ellensúlyozták a diplomáciai vereséget, melyet a központi hatalmak Olaszország nyílt állásfoglalásával szenvedtek.

Lemberg-től a Bugig.

Repülőink már június 20-án jelentették, hogy az orosz derékhad észak felé visszavonul. Ezzel a hadműveleteinek súlypontja szintén ebbe az irányba tolódott el. Az oroszok eme magatartását és a központi hatalmak további haditervét is nyomban természetesen találjuk, ha a keleti hadszíntéren július második felében kialakult hadműveleti helyzetet szemügyre vesszük.

Mackensen tábornok hadseregeinek Galíciában keleti irányban végrehajtott támadása és előnyomulása következtében az oroszok Lengyelországban zsákszerű állásban maradtak. Ennek szárnyai északról Hindenburg, délről pedig Mackensen seregének egyenesen átkarolásra kínálkozott.

Ennek megfelelőleg a központi hatalmak további haditerve a következőképpen alakult:

Pflanzer-Baltin (7.) hadserege, a német „Südarmee“ és a 2. hadsereg folytatták támadásukat keleti, illetve északkeleti irányban, Galícia teljes viszfoglalására.

Mackensen tábornok a 11. és a 4. hadsereggel a Bug mentén észak felé irányban a Lengyelországban álló orosz haderő oldalába és hátába tör előre. Egy-

idejűleg ugyancsak átkarolólag támadásba fog Hindenburg is, mégpedig kelet-délkelet irányban.

Ezek a támadások egy újkori Cannae-t, egy nagyszabású kétoldalú átkarolást eredményeztek volna és az orosz derékhad teljes megsemmisítésének reményével kecsegtettek.

Sajnos az északi szárny támadásának iránya tekintetében nézeteltérések merültek fel Hindenburg és Falkenhayn között.

Hindenburg a támadás súlyát Kowno—Minks; Falkenhayn Mlawa—Brest-Litowsk vonalára akarta vetni. Számokban kifejezve ez azt jelentette, hogy Hindenburg egy 720, Falkenhayn pedig egy 450 km-es arcvonalon szándékozott véghezvinni az újkori Cannae-t. Hindenburg terve nagyobb vonalú volt s a cél elérését sokkal jobban biztosította.

Falkenhayn-nak a császártól jóváhagyott terve magában hordta a balsiker csiráját. A támadás, a szomszédos arcvonalrészek fokozatos visszavétele folytán, nem fejlődhetett ki nagyobb szabású átkaroló támadássá és így nem hozhatott Cannae-ra emlékeztető sikert.

Természetesen nyílt kérdés, vajjon Hindenburg tervét sikerült volna-e megvalósítani? Másszóval, hogy az adott erőviszonyok mellett sikerült volna-e azt olyan lendülettel végrehajtani, hogy az oroszok ne menekülhessenek a kétoldali átkarolás elől. Az e kérdés feletti vita még máig sem dőlt el és vannak, akik ma is azt állítják, hogy ez is egyike volt azoknak az elmulasztott alkalmaknak, amelyek a háborúnak más fordulatot adhattak volna.

Június 23-án Mackensen tábornok kiadta az új haditervnek megfelelő intézkedését. E szerint

„1. A 11. hadsereg észak felé kanyarodik és a 4. hadsereggel együtt folytatja a megvert ellenség üldözését észak felé irányban, a Bug mentén.

A „Beszkid“-hadtest a 11. hadsereg kötelékébe lép. A 2. hadsereg az ellenséget keleti irányban üldözi.

2. A hadseregek csoportosítása a következő: „Beszkid“-hadtest Zoltance—Zeldec vonalában felel az észak felé előnyomuló 11. hadsereg jobb szárnyát. A 11. honvéd lovashadosztályt alárendelem a 2. hadsereggel való összeköttetés fenntartására. Feladata a Zaldec patakon át felderíteni az ellenségig . . .“

Az intézkedés a továbbiakban az észak felé előnyomuló seregetek helyzetét szabályozta.

A hadseregpáncsnokság számított arra, hogy a seregetek az előnyomulást 26-án reggel megkezdhetik.

Ez volt az az intézkedés, amely a 11. honvéd lovashadosztályt Turynka-nál támadásközben érte és a támadás abbahagyására készítette.

Mackensen tábornok fenti intézkedése alapján a támadás az új irányban június 26-án valóban meg is kezdődött.

Az észak felé előnyomuló csapatok egyelőre nem találtak szívósabb ellenállásra. Annál elszántabban védték állásukat az oroszok a Beszkid-hadtest ellen. Mivel pedig az észak felé előnyomuló 11. hadsereg további előrejutása elsősorban ennek a szárnyának biztonságától függött, szükségessé vált a Beszkid-hadtest megerősítése. Ez meg is történt. Az eredetileg a nyugati harctérre elszállítani szán-

dékolt német hadtest, majd más csapatok kerültek ide, minek folytán új hadsereg alakult a német 11. és a mi 2. hadseregünk között, a Bug-hadsereg is ide vonult fel, továbbá Puhallo parancsnoksága alatt az 1. hadsereg is.

Most pedig lássuk a 11. lovashadosztályt, illetve ezredünk további szereplését:

Június 24-én a Beszkid-hadtesthez beosztott hadosztályunkat a Turynka-nál vívott sikeres harc után egyelőre a hadtest mögé, Zarudec környékére rendelték. Itt egy napot pihent. Mackensen tábornok fentebb idézett intézkedése a Beszkid-hadtest feladatává tette a 11. hadsereg keleti szárnyának biztosítását és ennek keretében Zeldec patakon át és a patak mentén való felderítést.

Június 26-án ennek a feladatnak megfelelőleg ezredünk hadosztálykötelékben ismét előnyomult Turynka-ra. A felderítésre előreküldött járőrök Bojanice-Zeldec vonalában ellenséget találtak. A hadosztályparancsnokság elhatározta, hogy ezt az ellenséget megtámadja. A hadosztály Turynka-tól északra Długi Las körletében tűzharchoz lóról szállt és akként csoportosult, hogy ezredünk a támadási arcvonaltól jobbszárnyára került. Irány a jobbszárnyak, a 217 Δ pont. A vezetékllovak fedezetére az utászszakasz hátul maradt.

Ezredünk 16 órakor elérte Sucha Lora-t, de innen tovább előrejutni nem tudott.

Június 27-én 6 órakor az ezred ismét megkezdte az előnyomulást és kisebb harc árán 10 órára elérte Oblocky—Pod—Wolkani vonalát. Itt az ellenség ellentámadást kísérelt meg, de ezt az ezred, idejében közbelépett tartalék (Székely hadnagy) segítségével, meghiúsította és ezután az ellenséget nyomon követve, a Zeldec patakig nyomult előre. A délelőtt folyamán az ezredhez jobbról csatlakozó bajor 11. hadosztály csapatai elfoglalták Zeldec falut, majd északnak fordultak és 18 órára az ezred magasságába jutottak előre. Ekkor ezredünk is északnak kanyarodott és a bajorokkal egy vonalban Kupicwola felé tört előre a patak nyugati partján. A jobbszárnyon a bajorok 800 lépésről rohamra indultak. Az ezred csatlakozott a rohamhoz; trombitaszó mellett és egetrengető „rajta“ „hurrá!“ kiáltásokkal tört az oroszokra, akik megfutamodtak. A huszárok 30 foglyot ejtettek és igen sok fegyvert zsákmányoltak. Az ezred vesztesége 4 halott; sebesült Glósz zászlós és 15 huszár. Az oroszok dum-dum golyókkal lőttek.

20 órára az ezred a falutól északra zárt előőrs-vonalat állított ki és így biztosította éjfélig a hadosztály pihenését. Éjfélkor azután megérkezett a 46. gyalogezred és felváltotta az ezredet, mely a faluba ment. A vezetékllovakat is ide előre hozták.

Június 28-án 8 órakor az ezred Kupicwola déli kijáratánál gyülekezett. Rövidesen megérkezett ide gróf Bissingen hadosztályparancsnok is és az ezred tisztjeinek és legénységének legteljesebb elismerését fejezte ki az előző napi szép teljesítményért. Roham után a huszárok és a bajorok boldog büszkeséggel ölelgették egymást és „megbeszélték“ a pompás közös fegyvertényt. Szép is volt a siker dicső tudatában trombitaszóval rohamra indulni!

A világháborúban valóban kevés alkalmunk volt arra, hogy trombitaszó mellett rohamozzunk.

Büszke is lehet minden tiszt és huszár, aki ebben a rohamban résztvett, melynek közös emlékét ép-úgy megőrzi Bajorországban az Isar-parti kis faluban, mint a Hortobágy délibábos rónáin.

Ezredünk hadosztálykötelékben Batgatyce-re menetelt. Itt tartalék volt a falu keleti szegélyén. Innen jól lehetett látni a Kamionka Strumilowa-tól nyugatra eső terepet, ahol a hadosztály és az ezred 1914 augusztus 24-én a tűzkeresztségen esett át. Itt megtaláltuk Halász Miklós kapitány és Kulifay András főhadnagy (3. honvédhuszárezredbeliek), valamint sok huszár — felirattal ellátott és fakeszttel jelölt — sírhantját. Rendbehoztuk ezeket és virággal feldíszítettük.

A többi ezred védelmi állásban volt Kamionka északi szélétől Obydow-ig. Feladatunk volt, hogy a Stojanow-i műút mentén északkeleti irányból esetleg előretörő ellenséget feltartóztassuk és ezzel Mackensen tábornok seregének észak felé való előnyomulását biztosítsuk.

Június 29. A Békessy-osztályt a balszárny meghosszabbítására Zubowmoty falu északkeleti szegélyére, arccal északnak, tűzvonalba rendelték. A Pálffy-század ugyanennél a falunál lövegfedezet lett.

Az utászszakasz június 31-ig a 3. ezrednél, majd 30-tól a mi ezredünknel fedezetét építette. Július 2-ig az osztály az elfoglalt állások megerősítésén dolgozott. Kisebb járőrharcokat leszámítva, csend volt. Az ellenség a Bug mögül nem kísérelt meg előretörést. Július 2-án a Pálffy-, 3-án a Kaas- (Kovách) századot is alárendelték Békessy-nek és ezek a századok is tűzvonalba kerültek, mégpedig a balszárny meghosszabbítására az erdővel párhuzamosan, csaknem a Rosanka faluig terjedő szakaszon. Azon túl német gyalogság volt állásban.

Június 26-án kezdték meg Mackensen seregtestei előnyomulásukat a Wieprz mentén észak felé. Fekete füstfelleg jelezte előttünk az orosz csapatok visszavonulásának útját. Ugyanis mindent felporzelték maguk után.

Június 29-én Woysch tábornok az Ivangorod-i hídfőállás felé nyomult előre. Mackensen tábornok csapatai ugyanakkor bevonultak Zamosc, Trampol, Zaklikow városokba. Ezeket 1914. év késő nyarán egyszer már megszállották csapataink.

Ugyanekkor Hindenburg az északi szárnyon indult támadásra, hogy a hadműveleti tervnek megfelelőleg északról végrehajtott átkarolással semmisítse meg a Visztula-nál, illetve a Visztula-tól nyugatra álló oroszokat. Ezzel megkezdődött a kettős átkarolás.

A központi hatalmaknak 120 gyalog- és 20 lovashadosztálya indult döntő támadásra az orosz kolosszus ellen. De az orosz haderő számbelileg, még a május óta elszenvedett sorozatos kudarcok után is, felülmúlta a mienket. Az orosz hadvezetőség átlátta haderőink súlyos hadászati helyzetét és intézkedéseiben, éppen ebben a válságos helyzetben, meglepően nagy tetterő nyilatkozott meg.

Alexejew tábornok a Hindenburg és Mackensen haderővel szemben álló hadseregeknek a legszívósabb ellenállásra adott parancsot, egyidejűleg pedig ellentámadásra szánt erős csoportokat alakí-

tott Mackensen tábornok hadseregének jobbszárnya előtt.

Cél egyelőre az volt, hogy biztosítsa a közepén átkarolással fenyegetett Everth- és Smirnow-hadseregek visszavonulását. Emellett azonban arról is gondoskodott, hogy a hadseregek számára a Bug és a Narew mögött szükség esetére védelmi állás épüljön.

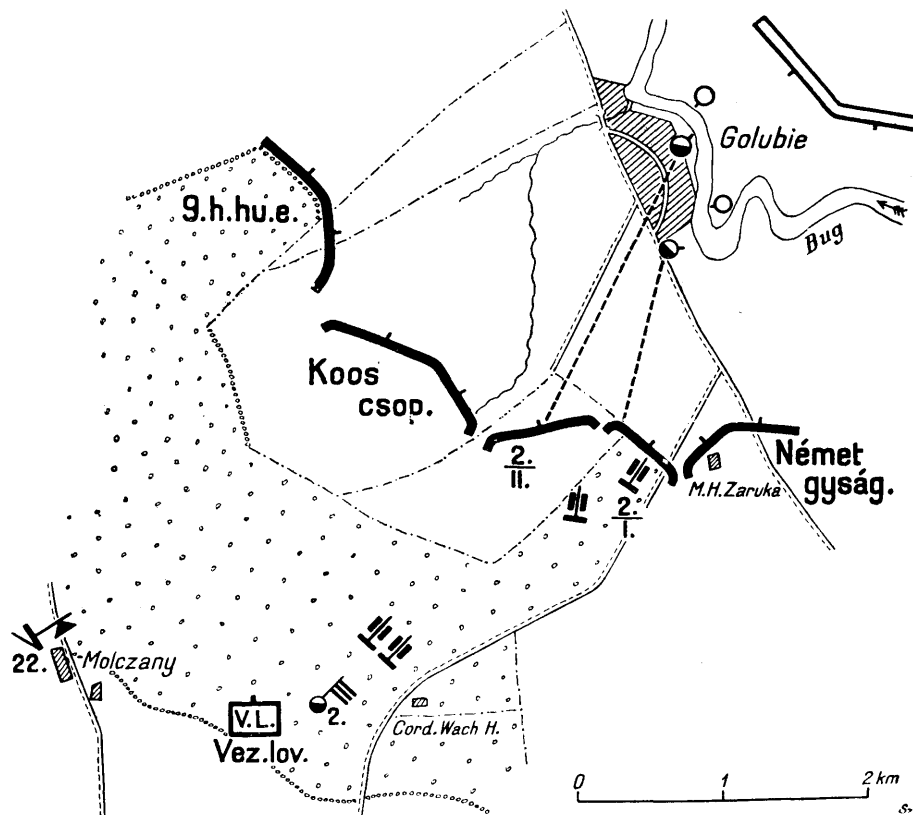
Az orosz hadvezetőségnek ezek az ellenre szabályai azt eredményezték, hogy Mackensen előnyomulása június 30-án megakadt, sőt július 2-án hadseregének jobbszárnyát olyan erős ellentámadás érte, hogy megerősítésről kellett gondoskodnia.

Július 7. Iwanow tábornok serege az egész vonalon, különösen pedig a Bug mentén védekezésre szorította csapatainkat. A jobbszárny megerősítésére Puhallo tábornok parancsnoksága alatt időközben újjáalakított 1. hadseregünk, a német XLI. tartalék-hadtest és ideirányította Mackensen gyorsan mozgó lovasságát, közte a 11. honvéd lovashadosztályt is. Hadvezetőségünk válságos napokat élt át. De a csapatok vitésége és a céltudatos szívós vezetés ezen a válságon is átsegítette fegyvereinket.

Július 16-án már ismét Mackensen-é volt a kezdetelőnye és a következő napon már Kras felé való áttöréssel fenyegette Iwanow harc vonalának közepét.

9. vázlat.

1915 július 7.

Iwanow tábornok Ivangorod—Lublin—Cholm vonala előtt még egy utolsó kísérletet tett, hogy a Wieprz—Visztula közti csata sorsát megfordítsa, de már július 24-én be kellett látnia, hogy a csatát elvesztette. Ezzel azután nemcsak Lengyelország legnagyobb része ment veszendőbe számára, hanem a Visztula menti erődítmények is, amelyek gyors egymásutánban birtokunkba jutottak.

Mint láttuk, az oroszok ellentámadása folytán, különösen Mackensen hadseregének jobbszárnya került ismételtelen válságos helyzetbe. A jobbszárny megsegítésére rendelte fel Mackensen hadosztályunkat is Kamionka-Strumilowa környékéről és így ezredünk is kivethette részét az újabb győzelemből. A dolog természetében rejlik, hogy ez a részvétel inkább a gyalogság tehermentesítéséből, a kevésbé veszélyes harc vonalrészek védelméből állott, mintsem veszélyes harcokból. Ez azonban mit sem von le

hadosztályunk és ezredünk érdeméből, mert hiszen megtett mindent, amit tőle várhattak és mindenkor megoldotta a reábízott feladatot.

Július 5. Az ezredet a 40. gyaloghadosztály váltotta fel. A lovakat Batiatice-ről előrehozták és az ezred délben elindult észak felé. A teljesen leégett Mosty Wielki-n át Kuliczkowa-ra menetelt. Itt másnap pihent. Menetteljesítmény 30 km.

Július 7. A hadosztály folytatta menetét észak felé. Indulás 4 óra 30 perckor, Belz-en át Warec-re ment és a falu nyugati szélén 15 óráig készülségi állásban volt. Ekkorra Czitó tábornok parancsnoksága alatt alakított csoporttal az ezred Dolgobicew-en át Molczany-ra ment, ahol tűzharchozólóról szállott és Golubie előtt, a Bug nyugati partján egy német zászlóaljat felváltott. (Menetteljesítmény 35 km [l. 9. sz. vázlat.]

Ebben az állásban az ezred 5 napig maradt. A védelmi vonal parancsnoka Flohr ezredes harcálláspontját a Cordon-Wachthausnál az erdőben üttötte fel. Alá volt rendelve a 2. és az 5. honvéd huszár-ezred az első vonalban, a 9. és a 3. ezred mint tartalék. A megszállás itt is, mint a szomszédos német csapatoknál, igen gyér volt. Mivel az ellenség tüzerése nappal állandóan lőtte az állást, ennek megerősítésén csak éjjel lehetett dolgozni. A vezeték-

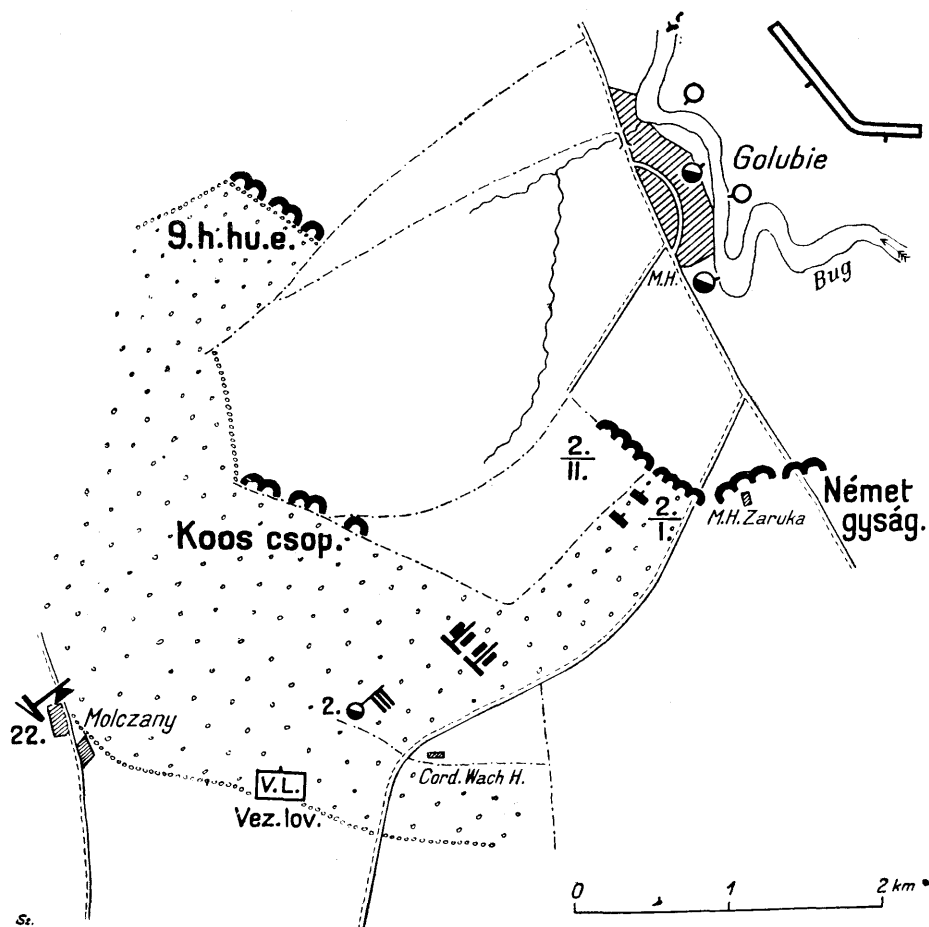
lovak mintegy 3 km-re az állás mögött voltak elhelyezve. Csak tüzereségi párharc és táboriörs-csatározás folyt.

Július 10. Hírt kaptunk arról, hogy a cár Ruszkij tábornokot külön ukázzal mindama katonai és polgári jogokkal felruházta, melyek eddig kizárólag Nikolajevics nagyherceget illették meg. (L. 10. sz. vázlat.)

Július 12. A védelmi vonalat átcsoportosították.

10. vázlat.

1915 július 12.

Az ezred állása az erdőből nyílt terepre, első vonalba került. A következő napon az új állás kiépítésén dolgoztunk.

Július 16. Az ezredet felváltotta a 272. népfelkelő zászlóalj s az ezred a vezetéklovak helyén maradt, mint tartalék.

Július 17. Az ezred önállóan Pavlowicze-re menetelt és itt töltötte el az éjszakát. A hadosztályt lovashadtestbe osztották be. Ez von Heydebreck német lovassági tábornok parancsnoksága alatt a 11., a 4. és a német 5. lovashadosztályból alakult meg.

Mint láttuk, ezekben a napokban Mackensen derékhada elkeseredett csatát vívott, amelyben lasacsán az ő győzelme kezdett kialakulni és Iwanow tábornoknak Lublin—Cholm vonalának védelméért fel kellett adnia.

Mackensen, hogy az ellenségnek a döntő támadás alatt északkeleti irányból esetleg bekövetkező csapása ellen megvédje derékhadát és minél nagyobb

mozgási szabadságot biztosítson magának; a Bug mentén harcoló és a fentebb említett lovashadtesttel és a német XLI. tartalékhadtesttel megerősített Puchallo-hadseregnek megparancsolta, hogy keljen át a Bug-on és törjön előre Wladimir Wolinskij felé.

Július 18-án és 19-én Puchallo csapatainak sikerült a Bug-on több helyen átkelniük. És bár tovább előrejutni nem tudtak, semlegesítették a szembenálló orosz erőt és ezzel feladatukat megoldották.

Július 18-án az ezred korán reggel elindult Pawlonicz-ról és a hadosztály gyülekező helyére a Chorobron-tól északra levő erdőhöz ment és itt délig készütségi állásban maradt. Ekkor azt a parancsot kapta, hogy keljen át a Bug-on és mint a lovashadtest keleti oszlopa Ustilog felé törjön előre.

A hadosztály Békessy századost az I. osztállyal és az utászszakasszal Horodlowicze-n, Zdzarki-n át északi irányba felderítésre rendelte. A különítmény nem jutott át a Bug-on, mert ott a 7. gyaloghadosz-

tályunk az oroszokkal harcban állt. Ezért a falutól északra lévő kis erdőben húzódott meg és ott várta a harc végét. Az ellenség tüzésége az erdőre összpontosította tüzét, úgyhogy a Békéssy-különítmény kénytelen volt hátrább húzódni. Óriási felhőszakadásban és koromsötétben Wojslawice felé vonult vissza és egy erdőparcellában töltötte el az éjszakát. A hadosztály délután követte a Békéssy-különítményt, Wojslawice-ig jutott el s itt éjjelre megállt. Innen küldte ki a hadosztály 17 órakor a Pálffy-századot Stragrod felé felderítésre és biztosításra, a Fömtör-század lövegfedezet lett.

Július 19. Éjjel a 7. gyaloghadosztálynak sikerült Zdzary és Zdzarki között a Bug-on átkelnie és az ellenséget ezen a szakaszon visszaszorítania. Békéssy százados erre Zdzary-nál ugyancsak átkelt a Bug-on. De az ellenség tüzésége olyan hevesen lőtte a falut, hogy Békéssy egyelőre továbbjutni nem tudott és ezért a falu házai között leplezve megállt. Néhány óra elteltével a tüzéségi tűz megszűnt. Erre Békéssy százados Léway hadnagyot szakaszával a Zabolotcy-i út mentén felderítésre előre küldte. A szakasz széles rajvonalon nyomult előre. A Kol Wygranka-tól északra lévő dombvonulaton heves puskatűz fogadta, mely elől az úttól nyugatra elterülő erdőbe húzódott. Léway hadnagy innen lovaspárokkal végeztetett felderítést és ily módon megállapította, hogy a Zabolotcy-tól délnek, tovább pedig délkeletnek húzódó dombvonulatot orosz lovaság tartja megszállva. Közben az ellenség tüzésége hevesen kezdte lőni az erdőt, minek következtében néhány huszár és ló könnyebb sebesülést szenvedett. De Léway hadnagy kitarított harcálláspontján és az ellenség tüzéségének állásáról fontos jelentéseket küldött. Ezek alapján tüzéségünk hatásosan lőhetette ellenfelét.

Az oroszok közben úgylátszik azt gondolták, hogy Léway hadnagy visszavonult. Délután kb. egy osztályerejű lovaság tört előre lóháton a Kol Gurrow—Zabolotcy-i úttól keletre eső területen déli irányba. Ezt a lovascsapatot a Zdzary-nál maradt Békéssy-különítmény és Bredow német lovasdárparancsnok, valamint tüzéségünk jól megfigyelhette. A falu házai között mindkét lovascsapat gyorsan rohamhoz csoportosult; a tüzéség is töltött és beirányzott ágyúkkal némán várta az orosz lovaság közeledését.

Minderről a Kol Wygranka-nál az erdőben lapuló Léway hadnagy semmit sem tudott, de szakaszát lóról szállatta, minden nélkülözhető huszárt az erdő szegélyére tűzharchoz rendelt és megparancsolta a huszároknak, hogy csak akkor lőjenek, ha füttyjelét hallják. Az orosz lovaság közben nyílt terepen alig 200 lépésre oldalmenetben nyomult előre lépésben a tűzharchoz fejlődött szakasz előtt. Az erdőre, ahol Léway hadnagy alig bírta visszatartani izgatott huszárait, egyáltalán nem is hederített. Így haladtak el a huszárok karabélysora előtt. Már a hátukat mutatták. A huszárok idegei a végsőkéig feszültek, az izgalom a tetőfokra hágott mind a Léway-szakasznál, mind a Zduary-nál rohamra fejlődött csoportnál. Az oroszok közben elérték a 190-es lábát. Itt megálltak. Csak néhány lovas ment előre, hogy a mocsaras területen való átjutás lehetőségét kipróbálják.

Ebben a pillanatban Léway szakaszánál egy Együd nevű huszár idegei felmondták a szolgálót: elsütötte karabélyát. Erre minden felborult. A huszárok géppuskaszerű tüzelésbe kezdtek, tüzéségünk is gyorstűz alá fogta az összetorlódva menekülő orosz lovaságot. A hatás leírhatatlan volt. A puskatűl vagy tüzéségi találattól sebesült lovasok egymásután buktak lovuk nyakába; sokan leestek a lóról, másokat holtan vittek hátra a lovak. Lovak felbuktak, lovas nélküli lovak nyargaltak visszavissza. Az orosz lovasosztály sorsa pár perc alatt beteljesedett. Az orosz tüzéség viszonzásul oly hevesen lőtte Léway szakaszának állását, hogy ez kénytelen volt nyugati irányba visszahúzódní. Este azután parancsra bevonult Zdzary-ra a különítményhez.

A hadosztály zöme ezen a napon a Bug mentén állt készütségi állásban, majd midőn Zdzarki-tól északra harcoló gyalogságunkat az ellenség heves harcban visszaszorította, a hadosztály tűzharchoz lóról szállt és megszállotta a Zdzarki-tól északra lévő domb gerincét.

A Fömtör-század és az éjjel bevonult Pálffy-század Ujfalussy százados parancsnoksága alatt a falunál mint tartalék helyezkedett el.

Július 20-án a lovashadtest általános gyaiogtámadásra kapott parancsot. A 11. hadosztály jobbszárnyán a Békéssy-osztály Zdzary-nál archban tört előre, a 4. és az 5. lovashadosztály kelet felől átkarolólag csatlakoztak hozzá. A támadás az igen erős tüzéségi tűzben, bár lassan, de azért előrejutott. Igaz, hogy a veszteség is elég érzékeny volt. Közben repülőink megállapították, hogy az ellenség erősitéseket kapott. Erre a híre Mackensen tábornok úgy intézkedett, hogy Puchallo hadserege az előnyomulást szüntesse be s az elért vonalban hídfőszerűen ássa be magát. Egyidejűleg a lovaságot kivonta a harcból, mivel úgy ítélte meg a helyzetet, hogy a derékhad sikeres előnyomulása folytán tovább északra kedvezőbb alkalom fog kialakulni a lovaság működéséhez.

A hadosztály felváltása 19 órára befejeződött. Ezredünk szakadó esőben késő éjjel Starogrod-ra érkezett s itt laktáborba szállt.

Július 21. A hadosztály 7 óra 30 perckor Tudokowice mellett gyülekezett és 16 óra 30 percig készütségi állásban volt. Ekkor, mivel az ellenségtől tartani nem kellett, a hadosztály Dolgobyczow-on át Modzyn-ra menetelt, ahová szakadó esőben, feneketlen sárban, gránátokszántotta utakon, holtfáradtan éjfélkor érkezett meg. A kilakoltatott faluban azután laktáborba szállt. (Meneteljesítmény 35 km.)

Az elmúlt napokon az emberek és a lovak is sokat szenvedtek az esős időjárás és az élelmezés nehézségei miatt.

Az oroszok általános helyzete válságosra fordult. A „gőzhenger“ tehetetlenül gördült visszafelé és kénytelen volt saját országát pusztítani, hogy sietős visszavonulását biztosítsa.

Az orosz hadsereg meg akarta ismételni azt a visszavonulást, amivel 100 év előtt sikerült megsemmisítenie Napoleon győzelmes seregét. De ez a taktika megegyszer nem sikerülhetett.

A hadosztályt a Bug-Armee-hoz osztották be. 9 órakor az ezredek Maslomecz déli szegélyén gyü-

lekeztek. Itt álltak egész nap készültségi állásban, sőt az éjszakát is itt töltötték el táborozva. A tábornok az oroszoknak pompásan kiépített régebbi állása képezte s az tele volt oszlásnak induló, temetetlen holttestekkel, melyek borzalmas büzt árasztottak szét. A dölglesztő levegőben senki sem tudott aludni.

Napközben bejártuk az oroszoknak mondhatni erődépítményszerű állását s ezen láttuk, hogy csapataink támadása hogyan és miképpen folyt le. Pontosan meg lehetett állapítani, hol voltak a betörési helyek, melyik állásban állottak ellen a védők a végsőkig. Borzalmas harc dúlhatott!

Július 23-án 4 órakor ezredünk II. osztálya Ujfalussy százados parancsnoksága alatt elindult északi irányba felderítésre, de csak Mondatycze-ig tudott eljutni, mert a falutól északra a német gyalogság támadása, noha ezt óriási tüzési előkészítés előzte meg, elakadt. Négy járőr állandóan kint volt az ellenség megfigyelésére.

A hadosztály 5 órakor folytatta menetét észak felé, de a rengeteg vonatsozlop miatt csak az út mellett, a mezőkön menetelhetett. A kolerával fertőzött Grubieszow-on áthaladt s Nowosielki-től délre az erdőben tábornokot ütt.

Július 24. Kende György hadnagy parancsnoksága alatt 80 fő lovas pótlás érkezett.

Július 25-én 8 órakor az I. osztályt Certowice-re rendelték mint hadtesttartalékot. Zuhogó esőben egész nap ott állt, míg nem 20 órakor Grubieszow-on át Podgorze-ra rendelték. Innen az utászszakasszal együtt gyalog Sviety-Duch majorig ment és éjfélkor felváltotta a Bug mentén állásban levő zászlóaljait.

Július 26. A II. osztály is bevonult és a Békéssycsoporttól délre M. H. Lotiszin-on gyalogsági tartalék lett. Az utászszakasz éjjelenként az első vonal akadályainak kiépítésén fáradozott.

Július 27. Az ezred este az első vonal jobb-szárnyára ment és július 31-ig ebben az állásban maradt. Az ellenség tüzéségének tüze gyenge volt, de azért az állásban csak éjjel lehetett dolgozni, mert a Bug keleti partján állásban levő oroszok a legkisebb mozgásra ösztözet adtak.

Július 31. A hadosztály Kövendy hadnagyot a lövészosztálytól bevonultatta ezredéhez és a hadosztály ez alkalomból következő dícsérő parancsot adta ki:

„Kövendy Gyula hadnagy a lövészosztálytól ezredéhez bevonul. Ezen alkalmat felhasználom arra, hogy a huszár lövészosztálynál gyakran rendkívül nehéz körülmények között önfeláldozóan, fáradhatatlanul és kiváló eredménnyel teljesített szolgálataiért, valamint vitéz magatartásáért a Legfelsőbb szolgálat nevében köszönetemet fejezzem ki neki.

Bissingen altábornagy.“

Kövendy hadnagy a Kovách-századhoz került beosztásba.

József Ferdinánd hadserege bevonult Lublin-ba. Ennek a városnak elfoglalásával a szövetségesek offenzívája óriási léppéssel haladt előre. Ivangorod körülvétele már csak néhány nap kérdése volt.

Az utóbbi időben úgyszólván mindennap részünk volt az orosz repülők támadásában. Ezek

géppuskatüze több sebesülést okozott; bombáik viszont teljesen hatástalanok voltak. Bár éreztük, hogy az előnyomulás újbóli megindulása napok kérdése, az állások megerősítésén éjjelente mégis szorgalmasan dolgoztunk. Érdekes volt, hogy fedezékadás közben számos emberi csontvázra bukkanunk. Valamikor temető lehetett itt.

Július végén a keleti harcfront fekvése a központi hatalmak hadvezetősége számára sikerdús lehetőségeket rejtegetett.

Északon a Keleti-tengertől (Windau környékéről) kiinduló harcfront a Narew felső folyásáig nagyjában déli irányban futott. Délen a román határtól a Złota Lipa és a Bug mentén a Grubieszow-Bug hajlatig viszont nagyjában északi irányú volt. Az északon és délen említett két pont között nyugat felé erősen kiszakosodott. Ennek a zsáknak középpontja Breszt-Litowszk volt és magába zárta Cholm-ot, Lublin-t, Ivangorod-ot, Varsó-t és a Narew-menti erődöket. A harcfront közepe tehát még a Visztula nyugati partján túl is messze benyúlt Orosz-Lengyelország területére. Bár a zsák két szárnyát erős állások, sőt várak védték, ez a hadművelési helyzet az orosz hadvezetőség számára mégis kényelmetlen lehetett, mert nyilvánvaló volt, hogy ezt az állásrészt erélyes támadás ellen nem lehet sokáig megvédeni.

Július végén a repülők már jelentették is, hogy az oroszok ebből a kétoldali átkarolással fenyegetett zsákból szabadulni igyekeznek. Viszont a központi hatalmak hadvezetőségének az adott helyzetben nem lehetett más feladata, mint az, hogy délről és északról egyidejűleg végrehajtott erélyes támadással amit csak lehet, beszorítson ebbe a zsákba.

Délen a 4., a 11. és a Bug-hadsereg, északon Gallwitz tábornokra és a 8. hadsereg hárult ez a feladat. De a támadások nem váltották valóra a hozzájuk fűzött reményeket, mert az oroszok pompásan kiépített védelmi vonalukban rendkívül tervszerűen védekeztek.

A Bug-hadsereg július 31-én indult támadásra az oroszoknak Grubieszow-tól északra levő kitűnően megerősített állása ellen és azt áttörte. Az oroszok szakadatlan kemény ellenállás közepette vonultak vissza észak felé. A mi arcvonalszakasszonkon is kiürítették a Bug-menti állásukat.

Augusztus 1-én a hadosztályparancsnokság az oroszok üldözésére Flohr ezredest ezredével, két löveggel és egy géppuskával Ustilug—Wladimir Wolynskij irányába rendelte ki azzal a feladattal, hogy a Bug-hajlatban kelet felé előnyomuló német 82. hadosztállal érintkezésben, előretörjön. Tőle délre a 4. közös lovashadosztállal kellett előnyomulnia. Az utászszakasz gyorsan átjárókat készített a Bug-on Wygodanka-nál. Az utászok gyors munkájának eredményeképp a főcsapat még délelőtt átkelhetett a folyón és megindulhatott. Szow irányába. A felderítésre már előbb útnak indított Pintér főhadnagy Szow-nál az ellenség utóvédjére bukkan.

Az elővéd tűzharchoz rögtön lóról szállt és az oroszokat 7 órakor Ustilug—Oranie vonaláig kergette. Itt nagyobb orosz erő volt már állásban.

Az ezred tűzharchoz lóról szállt és támadásba fogott, de a számbeli fölényben lévő ellenséggel nem boldogult és így szorosan az ellenség állása előtt töltötte el az éjszakát.

Az ezredtől délre a 4. lovashadosztálynak kellett volna előretörnie, de az összeköttetés megteremtésére kiküldött báró Kaas főhadnagy a hadosztály csapatait a jóval hátrább fekvő Ludzin-nál még a késő éjjeli órákban sem találta meg.

A német 82. gyaloghadosztállyal való összeköttetésre kiküldött Léway hadnagy valamivel több sikerrel járt. Gyalog átjárón átvezetett lovakkal sikerült átjutnia a Bug-on, de a németeket ő is csak hátul, Stryzow-nál találta meg és itt is csak az előőrsoket. A német előőrs vonal parancsnoka hitetlenül hallgatta azt a jelentést, hogy ezredünk már Ustilug előtt áll és kételkedése csak akkor kezdett eloszlani, amidőn Léway hadnagy Stryzow-ból az előőrs vonalon keresztül elindult az ellenség, helyesebben a messzirevilágító, égő Ustilug felé.

A bravúrosan előretörő Flohr-csoport északon és délen egyformán „levegőben lógó” szárnyakkal, teljesen elszigetelten töltötte el az éjszakát.

Augusztus 2-án kora hajnalban előrerendelt német gyalogság felváltotta az ezredet és ez bevonult Ludzin-ra, ahol a hadosztály gyülekezett.

Az észak felé előnyomuló Bug-hadsereg és a kelet felé támadó 1. hadseregünk között tekintélyes hézag keletkezett. Ennek betöltésére a hadvezetőség a lovasságot: a 11. honvéd és a 4. közös lovashadosztályt használta fel. Ezzel kapcsolatban hadosztályunkat a Bug-hadseregtől az 1. hadsereghez helyezték át azzal a feladattal, hogy a 4. hadosztállyal vállalva biztosítsa a Bug vonalát a két hadsereg között. Hadosztályunkra a Cholm-i vasúttól délre levő területet osztották ki.

Az ezred szép időben Grubieszow-on át előbb Moniatycze-ra menetelt, ahol hosszú pihenőt tartott. A pihenő alatt Flohr ezredes kiosztotta a megérkezett kitüntetésekét. Ezután az ezred az elmúlt napok veszteséges harcainak színterén, pazarul kiépített orosz védelmi vonalakon keresztül Janosztrow-ra menetelt.

Augusztus 3-án az ezred ismét a dandár kötelékébe lépett és Kol Kazimirowka környékére menetelt. Itt az erdőben táborba szállt.

Augusztus 4. A dandár feladata az, hogy biztosítsa a Bug-nak a Cholm-i vasút és Gusyne közötti szakaszát. A dandár zöme Michalowin-ra menetelt; egyidejűleg négy tisztjárőr ment ki a kijelölt védelmi vonal felderítésére. Ezredüinktől Pintér főhadnagy és Léway hadnagy ment járőrbe. Sikerült elérniök a Bug-ot, amelyen az utolsó orosz járőr már karabélyuk tüzeiben kelt át csónakján. A Bug keleti partján a polgári lakosság bevonásával, serényen folyt az állásépítés. Járőreink tüzeléssel igyekeztek megzavarni az oroszokat ebben a munkájukban. Ez a tevékenységük erőteljes ágyútűzvetést váltott ki, amelyben nehéz ágyúk is résztvettek. Az ágyútűz elől a járőrök kissé visszahúzódtak. Léway hadnagy járőreivel a Dorotsusk-i kastélyba vonult, ahol teli pincére és éléskamrára bukkantak. Az oroszok ágyútüze azonban a kastélyt sem kímélte. Egy gránát telibe találta a zongorát, amelytől csak pár pillanattal előbb kelt fel Biró huszár, aki a kemény nehéz kezét párszor ráejtette a mélyhangú billentyűkre. Talán erre a hangra jött a válasz.

Az ezred kora délután tűzharcot lóról szállt és a Bug mentén állásba ment. Tartalék a Maas-

burg-század Kol. Zalisocze-nél. A vezetéklovak Kol. Teosin-nél az erdőben.

Az egyik század előtt a Bug-on megfenekelve, tehetetlenül feküdt a Tomsk folyamgözös.

A falvakat mindenütt porig égették az oroszok. Az egész termést és a lakosságot, a zsidók kivételével elszállították a Bug mögé.

Augusztus 5. A hadosztály a Bug védelmében átcsoportosult.

Flohr ezredes parancsnoksága alatt a 2. és a 9. ezred négy géppuska és egy üteg Kol. Kasimirowka-nál gyülekezett. Feladata az volt, hogy a Bug-ot biztosítsa Matcze és Dubienka között. A csoport a Jozefow-i erdőségeken át nagy nehézségek árán késő éjjel jutott el az állásba, ahol az ellenség élénk puskatűzében, koromsötétben felváltotta az ott levő németeket. A vezetéklovak a Majdan-i erdészlak körül táboroztak. A csoportparancsnokság Skrygiczinén. A csoporttól délre a 4. közös lovashadosztály csapatai álltak.

Ebben az állásban maradt az ezred augusztus 18-ig. Bár az állás ideiglenesnek ígérkezett, fáradhatatlanul dolgoztunk rajta. Az ellenség puska- és ágyútűzében persze ez a munka csak lassan haladt és veszteséggel is járt. Közben augusztus 10-én az ellenség Matcze-nél áttörési kísérleteket hajtott végre, de Békessy százados csapatai ezeket meg hiúsították. A látogatást a Maasburg-század adta vissza azzal, hogy a következő napon Juszew irányában előretört. Sikerült is az ellenséget a faluban kényelmes beszállásából kizavarnia.

Ezekben a harcokban a Maasburg- és Pálffy-századnak mintegy tíz huszárja megsebesült.

Egyik nap az a hír terjedt el, hogy hátunk mögött az erdőben egy orosz század tévelyeg. A tartalékból kiküldött szakaszok átkutatták az erdőséget és csakugyan el is fogtak egy tisztet és tíz orosz katonát.

Augusztus 17. Az ezredhez pótlás érkezett.

Mialatt a Bug mentén a lovashadosztályok biztosították az északi és keleti irányban előnyomuló seregek szárnyait és összeköttetési vonalait, a központi hatalmak haderői jelentős haditettekkel és sikerekkel öregbítették országaik dicsőségét.

Augusztus 1-én elfoglaltuk Cholm-ot.

Augusztus 4-én Ivangorod-ot.

Augusztus 5-én Varsó-t.

Augusztus 17-én Kowno-t.

Augusztus 20-án Nowogeorgieszk-et.

Ezzel a híres orosz várnégyszög három vára, a megerősített Narew-vonal és így Orosz-Lengyelország is csaknem teljes egészében a központi hatalmak birtokába jutott. Már csak Brest-Litowsk vára állt; de ez is csak néhány napig, mert az osztrák-magyar-német hadseregek szívósan és nagy energiával törtek előre. Ezekben a diadalokban hadosztályunk és ezredünk nem vett részt közvetlenül, de talán nem szerénytelenség, ha egy babérlevelet mégis kér a maga számára e fényes haditettek dicsőségéből.

Lovashadosztályunk alkalmazása most is, miként a Gorlice-i áttörés kezdetétől fogva állandóan, a körülményekhez mért és mintaszerű volt. Nem dobták be veszteséges harcokba, bár erre a hadseregek vezetőit nem egyszer jó alkalom csábította, ha-

nem mozgékonyágát teljesen kihasználva, pillanatnyi veszélyek elhárítására, kevésbé fontos arcvonalrészek széles vonalon való leplező megszállására, ahol lehetőleg üldözésre, ahol kellett gyalogcsapatok felváltására alkalmazták. A lovasság így hozzájárult ahhoz, hogy a gyalogság a főtámadás irányában nagyobb súllyal léphetett harcba.

Az imént felsorolt sikerek az oroszokat lassanként a Bug vonalának elhagyására kényszerítették. A központi hatalmak seregei koncentrikusan törtek előre Brest-Litowsk vára felé. Így a dél felől előnyomuló erők iránya előbb északkelet volt, majd kelet lett.

Augusztus 15. Az ellenség az előretolt állását kiürítette, de a főállását még tartotta.

Augusztus 16. Az ellenség az egész Bug-vonalon visszahúzódtott. Matcze-nél egy századunk átkelt a Bug-on és ott hídfőszerű állást szállott meg; járőrei Mosur-ig követték az ellenséget.

Augusztus 17. Az üldözésre kiküldött járőrök 15 km-es körzetben nem találtak ellenséget.

Augusztus 18. Hadosztályunk arcvonalát a 62. gyaloghadosztály csapatai vették át. Ezek Ivangorod alól jöttek.

4. hadseregünknek keleti irányba való átcsoportosítása ezen a napon kezdődött meg.

Ezredünk lóra ült és Zubienka-n, Michalowince-n át önállóan Kol. Puszki-ra menetelt. Itt az erdőben táborozva töltötte el az éjszakát mint hadosztálytartalék.

Előnyomulás a Bug-tól a Styr-ig.

A központi hatalmak Gorlice-nél megindult támadó hadjárata augusztus utolsó napjaiban a csúcspontját érte el.

Bár az oroszok emberben és hadianyagban óriási veszteséget szenvedtek s elvesztették büszke váraikat, a mérhetetlenül gazdag Orosz-Lengyelországot, mégis újra és újra sikerült kisiklaniok a döntő csapás elől, noha a szövetségesek mindent elkövettek, hogy ezt megakadályozzák.

Dacára a sok áttörésnek, kedvezően alakuló hadműveleti helyzetnek, nem sikerült az orosz haderőre Cannaszerű vereséget mérni. Pedig a három arcvonalon vívott háború erősen próbára tette a központi hatalmak politikai és katonai vezetőségek idegeit és az Oroszországot megbénító sikernek döntő hatása lehetett volna. Emellett aggasztó volt a helyzet török szövetségesünkénél is. Bár a Gallipoli félszigeten az entente-haderőket sorozatos kudarc érte, nem volt titok, hogy a török lőszerraktárak üresen álltak és az ágyúk, fegyverek a kemény harcokban elhasználódtak. Sürgősen meg kellett teremteni az összeköttetést Törökországgal, Konstantinápolyal, ha nem akartuk, hogy a vitéz török hadsereg — hadianyag hiányában — kénytelen legyen abbahagyni a dicsőséges harcot. A központi hatalmak hadvezetőségei augusztus utolsó napjaiban nagyjelentőségű elhatározásra jutottak. Ennek eredménye a Szerbia elleni dicsőséges őszi hadjárat lett. Előbb azonban még egyszer megkísérelték, hogy az orosz hadseregekre döntő csapást mérjenek. A haditerv az volt, hogy az orosz haderőt a Brest-Litowsk, Kobryn, Pinszk irányába való

előtöréssel a Polesia mocsaras területének kihasználásával két részre válasszák és az egymástól elszakított oroszokat részint Wolhynia-ban, részint Litvania-ban csatára kényszerítsék és döntőleg megverjék. Ennek a hadműveleti tervnek megvalósításához a közepén tömörülő erőket átcsoportosították.

A József Ferdinánd vezénylete alatt álló 4. hadsereg Lublin-on, Cholm-on át a várháromszög irányába tört előre.

A Bug-hadsereg irány vett Kobryn és Pinszk felé, azaz Brest-Litowsk mögé; Polesia mocsaras területére — legnagyobb meglepetésre és a békében tanult szabályok ellenére — lovastömegek kerültek és ezek azt kapták feladatuk, hogy az utak kihasználásával minél mélyebben előretörjenek és a két részre osztott orosz haderő közötti összekötő utakat elvágják. E harcok közepette a német csapatok lassanként eltűntek az arcvonalból és megkezdték felvonulásukat a Szerbia elleni hadjáratához.

Az újonnan megindított támadások az eddigiekhez hasonló eredményeket hoztak.

Augusztus 25-én elesett Brest-Litowsk vára.

Augusztus 27-én csapataink északon a Polesia-ban előnyomuló lovas seregtettek fedezete alatt elfoglalták Kobryn-t. Az oroszok zárt vonalban, kemény ellenállást kifejtve, rendben vonultak vissza Pinszk felé.

Polesia-tól délre a 4. hadsereg tört előre és augusztus 31-én elfoglalta az orosz várháromszög nyugati várát, Luck-ot. Ezzel az egész Złota Lipamenti arcvonal kimozdult eddigi merevségéből.

Az oroszok itt is zárt vonalban vonultak vissza, sőt elég erősek voltak ahhoz is, hogy rövidesen ellentámadásba kezdjenek. A támadás tehát, sajnos, megint nem hozott döntő sikert. De ez a csapatok teljesítményének értékéből mit sem von le.

Az ötödik hónapja tartó állandó mozgóharc és az arcvonaláttörések sorozata, a testi és lelki teljesítmény maximumát kívánta meg a csapatoktól és a vezetőktől egyaránt. Az ilyen nagy teljesítmény nyomában járó kimerültség, valamint a Szerbia elleni hadjáratához elvitt erő hiánya, de nem utolsósorban az orosz erőforrások kimeríthetetlen volta, az orosz csapatok és vezetők vitézsége és szívóssága megakadályozta, hogy a Gorlice-i áttörés teljes és tökéletes győzelemmé nőjje ki magát.

Az oroszok elleni 1915. évi hadjáratnak most következő szakasza a lovasságnak és így ezredünknek is egyik legdicsőségesebb korszaka. A lovasság első feladata az volt, hogy a Kovel—Brest-Litowsk közötti összekötő vonalakat megszakítsa. A hadvezetőség ezért a Cholm-i vasút és a Wladimir Wolinskyj közti területen három lovashadosztályt rendelt előre. A Kovel irányába való koncentrikus előretörésre a 11. honvéd lovashadosztály menetiránya a Luboml—Kovel-i vasút, a német 5. lovashadosztályé pedig a Wladimir Wolinskyj—Kovel-i vasút volt. A kettő között a 4. közös lovashadosztály nyomult előre Kovel felé. Kovel elérése után a lovastesteknek észak felé kellett fordulniok és a Kobryn—Pinszk irányába előretörő Bug-hadsereget déli irányból végrehajtandó oldaltámadással kellett támogatniok.

Ez már erősen mocsaras területen, igen nehéz harcok közepette ment végbe. A lovastestek később

keletnek fordultak és a gyalogságtól messze, teljesen önállóan, sokszor még a tüzérségi támogatást is nélkülözve hónapokon át végezték a reájuk bízott nehéz hadiszolgálatot Polesia járhatatlan mocsaras területén.

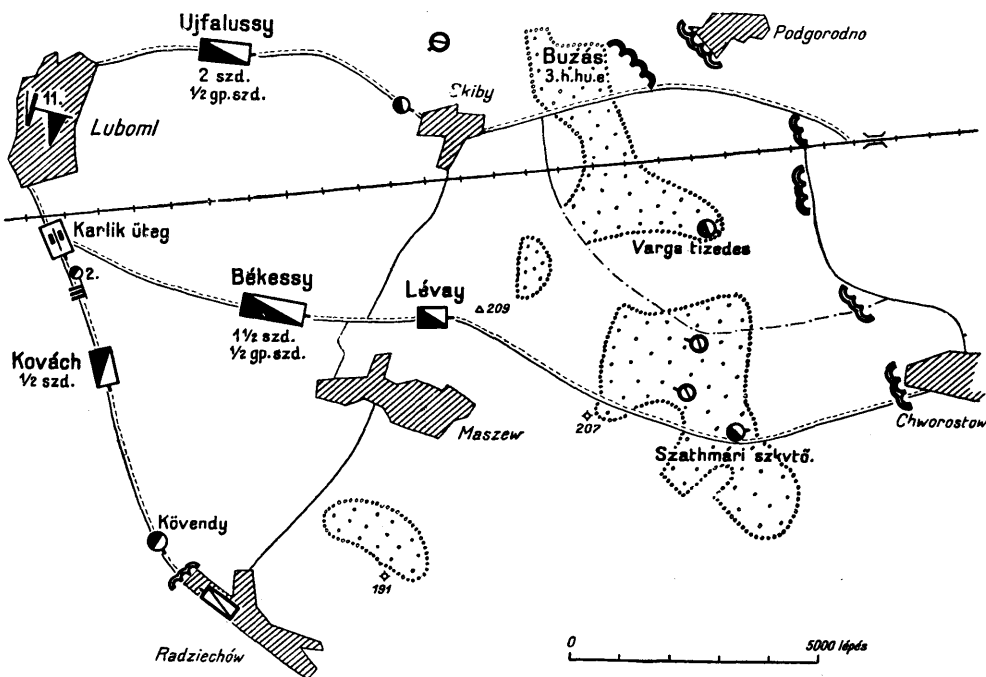
Hadosztályunk néha 30—40 km-es körletben teljesen elszigetelten harcolt alig 2000 karabéllyal a sokkal nagyobb számú ellenséggel. Békében elképzelhetetlen volt, hogy lovastestek Európa legnagyobb mocsaras területén valaha is harcra vetessenek. De a lovasság kitűnően állta meg itt is a helyét. A gyalogság ez adott esetben, ezen a területen csak igen nagy nehézséggel, lényegesen na-

gyobb erővel tudta volna megoldani azt a feladatot, amelyet a maroknyi lovasság olyan szépen megoldott.

Természetesen a mocsaras, erdős terep, amelyen csak az utakon lehetett közlekedni, mindenrendű és rangú parancsnoktól igen nagy ügyességet, jó taktikai érzéket, bátorságot, vállalkozókedvet és hidegvért követelt. Számításba kellett vennie a nagy kiterjedéseket, ki kellett használnia alaposan a mozgékonyt, tisztában kellett lennie a térképolvasás mesterségével, hogy a kellő helyen és időben a tökéletes erőfőlényben lévő ellenséggel szemben esetenként relatív túlsúlyt érhesen el. A

11. vázlat.

Helyzet 1915 aug. 20-án del. 10-0-kor.

parancsnokoktól, a csapatoktól, sőt a lovaktól is maximális teljesítményt követelt és kapott hadvezetőségünk ezekben az időkben. Külön dicséretet érdemelnek az ezredek utászszakaszai, amelyek a szétrombolt hidak és a járhatatlan utak rendbehozatalával és a közlekedési lehetőségek megteremtésével emberfeletti munkát végeztek és tetemesen hozzájárultak ahhoz, hogy a lovasság feladatát megoldhatta.

Az élelmezés utánpótlásában mutatkozó hiányt az anyagi ellátást irányító közegek helyi beszerzésekkel kellőképpen pótolni tudták.

Most pedig lássuk hadosztályunk, illetve ezredünk tevékenységét.

Augusztus 19-én a hadosztály parancsot kapott a Cholm-i vasút mentén Kovel irányába való előnyomulásra.

Az ezred utászszakaszai Dohoruszk-nál a helyszínen összeszedett anyagból néhány óra alatt tüzérség részére is járható hidat készítettek a Bug-on. 16 órakor megkezdődött a hadosztály átkelése ezen a hídon. Ezredünk elővéd; a Maasburg-század lövegfedezet.

Szakadó esőben, koromsötétben 20 órakor értük el Luboml községet. A felderítésre kiküldött járőrök a községtől közvetlenül keletre ellenségre bukkantak. Ezért a századokat éjjel nyergelt lovakkal együtt tartották.

Augusztus 20. A hadosztályparancsnokság a 3. huszárezredtől hajnalban Kovel irányába hírszerzőkülönítményeket rendelt ki. Buzás százados rövidesen jelentette, hogy Komarow irányából északnyugat felé kb. egy gyalogezred nyomul előre.

A hadosztályparancsnokság erre a hírre ezredünket egy üteggel Maszew, Chworostow, Komarow irányába való előnyomulásra és támadásra rendelte.

Flohr ezredes elsősorban a közeli és részletesebb felderítésre intézkedett azzal, hogy a vasút mentén Maszew irányába, valamint Radzichow felé egy-egy járőrt küldött előre. Elhatározta továbbá, hogy az ezreddel széles arcvonalon, nagy erőt színlelve fog fellépni, hogy az ellenség erejéről és elhelyezkedéséről teljes képet kapjon és így a támadáshoz már a kialakult harc helyzetnek megfelelő-

leg csoportosulhasson. Ehhez Ujfalussy századost két századdal és két géppuskával a vasút mentén; Békéssy századost egy és fél századdal és két géppuskával Chworostow irányába; Kovách századost fél századdal Radziechow felé rendelte előre; a lovasüteg Karlik százados parancsnoksága alatt a Békéssy-csoport menetvonalán nyomult előre. Flohr ezredes szintén ezen a menetvonalon tartózkodott.

Az előnyomulást és a 10 órai helyzetet az alábbi (11. sz.) vázlat mutatja be.

Ujfalussy százados egy eltévedt orosz lovasjárőr visszakergetése után rövidesen elérte Buzás százados harcálláspontját és jelentette, hogy a Chworostow—Podgorodno közötti utat gyalogság tartja megszállva.

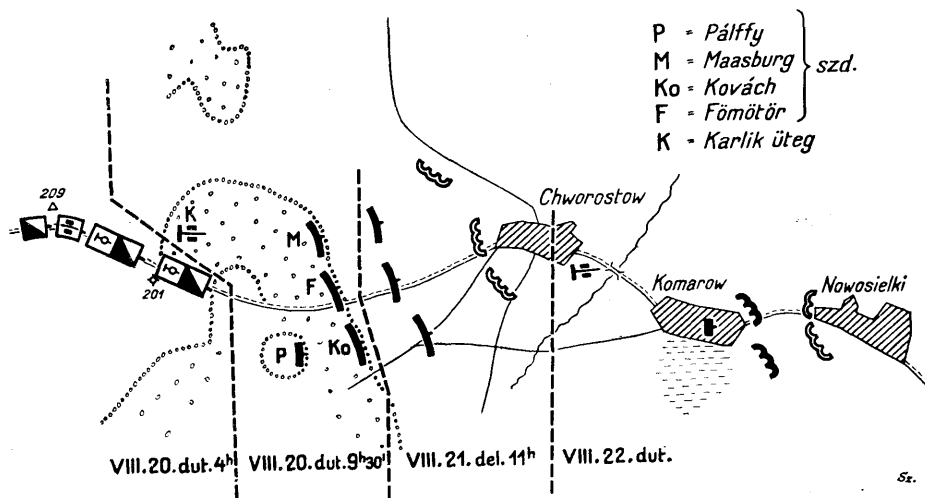
Békéssy százados csoportjának Szatmári szakaszvezető és Varga tizedes parancsnoksága alatt álló felderítő járőrei vakmerően keresztülvágtattak a Maszew—Chworostow közötti erdősávon és megállapították, hogy az ellenségnek futólag kiépített állása van Chworostow nyugati szegélyén s a 196-os háromszögelési ponttól kezdve a Podgorodno-i út mentén. Jelentették azt is, hogy a Maszew—Chworostow közötti erdősávban kozákjárőrök vannak.

Békéssy százados ez utóbbi híre Székely főhadnagynak megparancsolta, hogy szakaszával az erdősávot az ellenségtől tisztítsa meg. Ez rövidesen sikerült is.

Kovách százados előljárőre, Kövendy hadnagy Radziechow-on orosz lovasságra bukkant. Kovách százados ezt azonnal megtámadta. Balogh hadna-

12. vázlat.

1915 augusztus 20—22.

gyot egy szakasszal Sztun felé irányította azzal, hogy a falut déli irányból támadja meg. Megfelelő időt engedett ennek a szakasznak, azután pedig századának megmaradt részét rajvonalba fejlőd-tette s az út mentén lóháton folytatta az előnyomu-lást. Radziechow-tól 600 lépésnyire puskatüzet ka-pott, mire azonnal átment vágtaiba. E közben Ba-logh hadnagy is elérte a falu déli szegélyét, mire az ellenség lóra kapott és keleti irányba elvágta-zott.

Ezek voltak a bevezető harcok, amelyeknek eredményéből Flohr ezredes az ellenség helyzeté-ről körülbelül tiszta képet kapott. Ennek alapján elhatározta, hogy az ellenséget annak déli szárnyá-nál támadja meg. Egész ezredét a Chworostow-i erdő előtt a 209 - ϕ - magaslati pont körül gyülekez-tette s ütegét is ide rendelte. 16 órakor csoportja már együtt volt.

Flohr ezredes a felderítésre már a gyülekezés alatt újabb intézkedést adott ki. A Chworostow-i út két oldalán Nadányi hadnagy, illetve Katona ör-mester vezetésével egy-egy járőrt küldött előre.

A gyülekezés befejezése után egész csoportjá-val megkezdte az előnyomulást az alábbi 12. sz vázlat szerint Chworostow felé.

A járőrök az erdősáv elhagyása után süppedé-kes, mocsaras területre jutottak és csak lóról szállva

tudták folytatni előnyomulásukat. Az ellenség a gyalogos huszárokat néhol 200 lépésre is közel en-gedte magához és akkor heves puska- és géppuska-tűzzel árasztotta el őket.

A felderítés veszteséggel járt ugyan, de ered-ményes volt, mert az ellenséget állásának és ere-jének részletes és pontos feltárására kényszerítette.

E csatározások alatt az előljárőr és Karlik szá-zados ütegparancsnok is elérte az erdő keleti sze-gélyét, utóbbi innen pontosan megfigyelhette az el-lenség állását és a géppuskák helyét is megállapít-hatta.

17 óra 30 perckor az elővéd és a fokozatosan beérkező századok az erdőben tűzharchoz lóról szálltak és megszállták az erdő keleti szegélye előtt húzó dombokat. A Pálffy-század tartalék volt a jobbszárny mögött. A Maasburg-század lövegfe-dezet. Tűzharc fejlődött ki, amelynek során a Karlik századostól irányított lövegtűz különösen hatásos-nak bizonyult. A tűzharc eltartott estig. Ekkor Flohr ezredes elhatározta, hogy tekintettel eléggé elszigetelt helyzetére a támadást éjjel nem foly-tatja, hanem az elért vonalban (állásban) marad.

A vezetékllovakat és az ütközetvonalat az erdő nyugati szegélyére rendelte. Az ütközetvonatról az

éj leple alatt az állásban levők is megfelelő élelmet és lőszerutánpótlást kaptak.

Az ezred éjjel-nappal összeköttetésben volt kétoldali szomszédaival, bár ezek tőle kissé lemaradtak. Ugyanis hadosztályunk többi része Czitó tábornok parancsnoksága alatt Skibry-nél harcban állott, a 4. hadosztály pedig csak Oleska környékét érte el.

Hírt kaptunk Novogiorhevszk elestéről. 90.000 fogoly, köztük 15 tábornok, 1000 tiszt, 1200 ágyú a zsákmány.

Augusztus 21. Az ezred feladata nem változott. Az éjszaka kisebb lövöldözésektől eltekintve, eseménytelenül telt el.

Kora hajnalban Flohr ezredes harcfelderítést rendelt el. Különösen fontosnak tartotta azt, hogy az ellenség déli szárnyát felderítsék. Ehhez Kövendy hadnagyot szakaszával küldte ki. A felderítés nem eredményezett itt adatokat. A Chworostow és Pogrodno között húzódó állást az ellenség mindenütt nagy erővel szállotta meg, s annak kiépítésén még a hajnali órákban is lázasan dolgozott.

A Chworostow-tól északra elterülő vidéken mozgó gyalogságot észleltek. Kövendy hadnagy megállapította, hogy az ellenség déli szárnyát Chworostow-tól délnek lekanyarította. Kövendy ezt azonnal meg is támadta, de a heves puska- és géppuskatűzben csak 4—500 lépésre sikerült megközelítenie.

Mikor Flohr ezredes a felderítés eredményéről értesült, elrendelte a támadást a Chworostow felé vezető út két oldalán. A Kovách- és a Fömötör-század tűzvonalban, a Pálffy-század a jobbszárny mögött, a Maasburg-század az út mentén az erdőben mint tartalék ment előre.

A tűzvonalba rendelt századok a Karlik-üteg hatásos tüzésnek oltalma alatt 8 órakor kezdték meg az előnyomulást és különösen a Kovách-századnak sikerült előrejutnia. A Fömötör-század előnyomulása a Chworostow-tól északnyugatra állásban levő ellenség oldalzótúze miatt lassan megakadt. Flohr ezredes erre a Maasburg-századot is tűzvonalba rendelte a Fömötör-század északi oldalán. A Maasburg-század támadása lekötötte az addig oldalzóan tüzelő ellenséget; a támadás ekkor az egész vonalon sikeresen haladt előre és 11 órakor az alábbi harc helyzet alakult ki.

A támadás természetesen veszteséggel járt; halottak és sebesültek voltak minden századnál; maga Kovách százados is megsebesült. Századának parancsnokságát Balogh hadnagy vette át.

Hasztalan volt a Karlik-üteg szép munkája: a 200 karabély és a 4 géppuska nem tudott megbirkózni a legalább 2—3 zászlóaljnyi erejű gyalogsággal. De a huszárok támadó kedvét sem a nagyobb erő, sem a veszteség nem csökkentette és ezért a támadás beszüntetésére kiadott parancsot elégedetlenül fogadták.

Flohr ezredest a parancs kiadására azok a jelentések készítették, amelyek a Skibry-nél levő Czitó-csoporttól és az Olesk-nál harcban álló 4. hadosztálytól futottak be hozzá időközben. Mindkét csoport nagyobberejű ellenséggel harcolt és egyik sem tudott előrejutni. Már pedig ilyen körülmények között az ezred elszigetelt előretörése katasztrófa-lis lehetett volna.

A csoport az egész napot és az éjszakát is az elért helyzetben töltötte el, miközben élénkülő tűzharcot vívott.

Augusztus 22-én a hajnali szürkületben Flohr ezredes intézkedésére a tűzvonalban lévő századoktól kisebb járőrök kúsztak előre az ellenség állása felé. Ezek eleinte tüzet kaptak, de nem sokkal később az egész vonalon megszűnt a tüzelés. 5 órakor a járőrök már mindenütt bent voltak az ellenség állásában és jelentették, hogy az ellenség Komarow felé vonult vissza.

Erre a hírré Flohr ezredes a tartalék Pálffy-századot azonnal az ellenség üldözésére rendelte. A harcban volt századokat egyidejűleg gyülekeztette és a Pálffy-század mögött szintén előnyomulásra rendelte. A Karlik-üteg és a vezetéklovak az erdő keleti szegélyére mentek előre.

A Pálffy-század csak kisebb utójárőrökre bukkant. Rövid tűzharc után ezek is mind visszavonultak, úgyhogy az előnyomulás Komarow keleti szegélyéig elég folyamatos volt. Komarow után azonban a Pálffy-század heves tüzéségi oldalzó tűzbe került s megállni kényszerült. A járőrök megállapították, hogy Nowosielki nyugati szegélye erősen meg van szállva. Flohr ezredes a Karlik-üteget Chworostow keleti szegélyén állásba rendelte. 11 órakor ez már megkezdte a tüzelést. De a hadosztály parancsa folytán további előnyomulásra egyelőre nem került sor. A szomszédos csoportoknál a helyzet u. i. lényegében nem változott. Csak a 4. hadosztálynak sikerült kissé előrejutnia, úgyhogy a Flohr-csoport még mindig „levegőben lógó” szárnyakkal állt Komarow előtt. A parancsot Wertheimstein főhadnagy parancsörtsízt hozta az ezredhez a hadosztályparancsnokságtól. Ezúttal közölte azt is, hogy a hadosztályparancsnokság előtt érthetetlen, sőt hihetetlen volt, hogy a csoport annyira előrejutott és azért is küldte ki előre, hogy személyesen tájékozódják a helyzetről.

A századok parancsra Komarow keleti és északi szegélyén beásták magukat és csak járőrök tartották fenn az ellenséggel az érintkezést. A tüzéségi tűz egész nap tartott, nálunk azonban veszteséget nem okozott.

Az 1. század parancsnokságát a szabadságról bevonult Streicher (vitéz Radák) Lajos százados vette át.

Augusztus 23. Az éjszaka teljes csendben telt el. 3 órakor a járőrök azt jelentették, hogy az ellenség állásából olyan zajt hallottak, amiből visszavonulására kell következtetniök. Erre Flohr ezredes azonnal elrendelte Nowosielki-n át Somin—Widinty irányába az előnyomulást. Az ellenség megállás nélkül vonult vissza. Visszavonulásának gyorsaságára jellemző, hogy amidőn a csoportparancsnokság reggel Nowosielki-n az úrilakba érkezett, ott még égő lámpákat, terített asztalt és meleg ételleket talált. Az asztalon egy cédula „Bon appetit messieurs”. Az orosz szolga azt mondta, hogy az orosz tisztek hirtelen és nagy kapkodás közt hagyták ott a terített asztalt.

Délben az ezred Stakurok-majornál gyülekezett, ahová a vezetéklovak és az ütközetvonat is előrejött és ahol ebéd és zabolás volt. A most már lóháton előreküldött járőrök jelentették, hogy az el-

lenség az egész vonalon Kovel irányába vonul vissza.

16 órakor az ezred további előnyomulásra kapott parancsot. A Kovel-i vasút mentén estére Nw. Koszary-ig jutott előre. Itt éjjelre pihenőt tartott.

Tőlünk alig 6 km-re keletre az időközben előretört német lovasság Kovel és a Kovel—Brest-Litowsk-i vasút birtokáért harcolt az orosz utóvéddel. Felette sajnáltuk, hogy nem mi mehettünk be elsőnek Kovel-be, hanem az utolsó napon nekilendülő német lovasság és a 4. hadosztály. Pedig napok óta messze elől jártunk a két szomszéd előtt.

A Kowel és a Brest-Litowsk felé vezető út, valamint a vasút elfoglalása után haderőink előtt még egy fontos akadály állott: Brest-Litowsk vára. Ennek elfoglalása és az ezzel járó sikernek minél teljesebbé tétele végett a hadseregek koncentrikusan nyomultak elő a vár felé és a Kowel-t elérő lovas-tömegeket is északi irányba, a vártól keletre vezető utak egyik fontos gócpontja, Kobryn felé rendelték előre.

Puchallo lovassági tábornok intézkedésére a 4. lovashadosztály folytatta az ellenség üldözését kelet, északkelet felé. Heydebreck német lovashadosztálya a Brest-Litowsk-i út keleti oldalán Dyvin, a 11. lovashadosztályból Hegedüs ezredes csoportja Ratno—Bielek, Czító tábornok csoportja a vasút mentén Or—Tur—Nowosielki felé ment előre.

Augusztus 24-én ezredünk a 3. honvéd huszárezreddel és a Karlik-üteggel Hegedüs ezredes parancsnoksága alatt 7 órakor indult el szálláskörletéből.

Felderítésre a menetvonalon Léway hadnagy szakaszát rendelték ki; elővéd a Fömmötör-század volt. A felderítés gyors eredménnyel járt. A szakasz Oblapy-nál és Sickon előtt vívott rövid harcral és kisebb veszteség árán (12 sebesült) megállapította, hogy az ellenségnek itt erősebb utóvédjé van. Léway hadnagy ezt nemcsak a csoportjának jelentette, hanem tájékoztatta a helyzetről a gyorsabban előrejutó német 5. lovashadosztály egyik oszlopának parancsnokát is. Ez az oszlop nyomban lórlól szállt és megtámadta az ellenséget.

A Hegedüs-csoport Dubowojá-nál készültségi állást szállott meg és a németek támogatására a géppuskás-osztagot a műút mentén; a Maasburg-századot a németek jobbszárnyának biztosítására Oblapy felé; végül a Kaas-századot az Oblapy felé keletről előnyomuló gyalogság feltartóztatására előrerendelte.

Az elővéd, a Fömmötör-század a műút két oldalán Dubowaja-tól északra állásba ment. A német lovasságnak főleg géppuskáinktól igen erősen támogatott támadása gyorsan haladt előre. Az oroszok pánikszerűen menekültek a rohamra induló huszárok elől. A sikeres harc után a Hegedüs-csoport Nyzow-on gyülekezett és éjjelre is itt maradt.

Augusztus 25. A Streicher-századtól korán reggel Dezső zászlós kiment felderítésre. A járőr jelentésének beérkezése után a csoport 8 órakor elindult és előnyomulását ütközetmenetben folytatta. Elővéd a Pálffy-század. A csoport 11 órakor elérte Siedliszcze-t és itt pihenőt tartott. Közben Dezső jelentette, hogy Piaseczno déli szegélyén ellenség van.

Hegedüs ezredes ezredünk II. osztályát azonnal előnyomulásra rendelte. Ezt az osztályt rövidesen a csoport zöme is követte. A II. osztály nem becsülte sokra az orosz utóvédet s azt lórlól szállva, azonnal megtámadta. Erélyes fellépésének gyors eredménye volt. Az ellenség (kb. egy század gyalogság) elhagyta a falu déli szegélyét és visszavonult. De nem ment messzire, csak a falu nyugati szélére, ahol egy mocsaras part mentén előkészített állása volt. Közben kelet felől egy előnyomuló német dragonyoszászad jelent meg, Bolko von Zerbóni Sposetti százados, a parancsnok felszólításunkra jobbszárnyunkon csatlakozott a támadáshoz. Mint mondta, csak a kölcsönt fizeti vissza, mert előző nap éppen az ő századát segítettük előre olyan sikeresen.

Hegedüs ezredes még a II. osztályt is előrerendelte. Vágtában előrejutott és felvonult a Karlik-üteg is. Karlik, (akit a huszárok csak Pista bácsinak neveztek), ütegeinek működése mindig kifogástalan, ezen a napon azonban egyenesen mintaszerű volt. Az üteg oly gyorsan avatkozott bele a harcba, mintha nem is háborúban, ismeretlen terepen, hanem valamely gyakorlóterén harcolt volna, ahol minden bokor és fa régi ismerőse.

15 óra 30 perckor indult meg a támadás, mégpedig a tüzérségi tűz megnyitásával. Mikor a támadás a falu közepéig előrejutott, Varga tizedes kezdesére a balszárnyon álló Dezső zászlós járőre lórlól szállt, átgázolt a patakon és hangos „rajta”-val az ellenség oldalába vetette magát. Ez a vakmerő előtörés az egész támadó arcvonalat rohamra lendítette. Az oroszok eldobták fegyvereiket, egyik részük megadta magát, másik részük pedig az erdőbe menekült.

Az ezred vesztesége mindössze egy halott volt. Az ellenség sok halottat, 49 foglyot, valamint rengeteg fegyvert és lőszert veszített.

Az egész támadást huszáros lendület és vitézség jellemezte. A szomszédos csapatok és a tüzérség közreműködése mintaszerű volt. Ez a támadás valóban méltán került az e napi Höfer-jelentésbe. (13. sz. vázlat.)

A visszavonuló ellenség üldözésére lovasjárőrök mentek ki, de az ellenség a sűrű erdőben és a sötét-ségben hamarosan egérutat nyert.

Az ezred Piaseczno-n szállt meg éjjelre.

Ezen a napon a központi hatalmak május óta diadalt diadal után arató hadseregeinek babérszuszorújához egy újabb babérlevél került:

Brest-Litowsk várának elfoglalásával.

A német csapatok között ott harcolt és az erdő-övön elsők között jutott át a kassai VI. hadtest. Így a vár elfoglalása a mi hadseregünknek és a magyar csapatoknak is fényes hadíteteként számít.

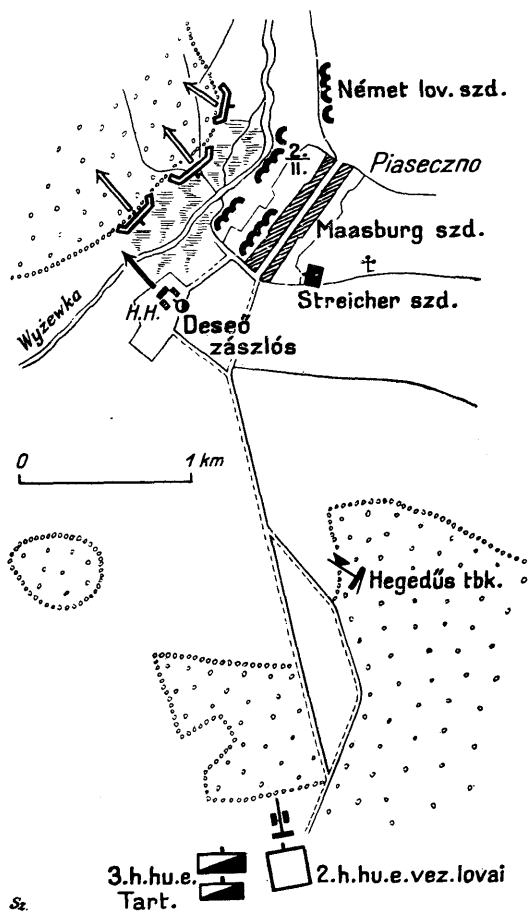
Brest-Litowsk elfoglalása után hadvezetőségünk legfontosabb feladatának azt tekintette, hogy az ellenséget pillanatra se engedje lélekzethez jutni, nehogy az erősebb ellenállást szervezzen. A cél az volt, hogy az oroszokat a Rokitno-i mocsarakba kergessük.

Ebből a feladtból jelentős szerep hárult a déli irányból előretörő lovasságra. Ugyanis ennek előnyomulása az oroszoknak Brest-Litowsk-tól keletre, a mocsarak előtti területen esetleg elfoglalható bármilyen védelmi vonalának szárnyát

érhette. Éppen ezért a Bug-hadsereg kérelmére a 25-én kiadott legfelsőbb inézkedéssel az eddig az 1. hadseregünk kötelékében harcoló lovasságot (a német 5. és a 11. honvéd hadosztályból álló Heydebreck lovashadtestet) ennek a hadseregnek a rendelkezésére bocsátották. A lovashadtest feladata változatlanul az volt, hogy az eddig is üldözött orosz XXXI. hadtestet nyomon kövesse, védelemre való berendezkedését megakadályozza, Kobryn-i visz-

13. vázlat.

Helyzet 1915 augusztus 25-én.

szavonulási irányától eltérítse és keletnek a mocsarak felé szorítsa. Ezt a feladatát a lovasság maradéktalanul meg is oldotta, mégpedig olyan terepen és olyan viszonyok között, amelyek a békebeli elképzelés szerint a lovasság sikeres működését teljesen kizárták, viszont amelyek között a valóságban ilyen feladatot csakis a lovasság oldhatott meg.

A további előnyomulást a sok rossz út, az ellenség pusztítása, főleg a hidak szétrombolása, végül az oroszok által elhurcolt, de utóbb visszaküldött szekerek hosszú sora igen megnehezítette. Mindez azonban csak lassította, de meg nem akadályozta az előnyomulást. A felsorolt akadályok módot adtak arra, hogy a lovasságnak számbelileg és felszerelés tekintetében gyengén kiállított műszaki csapatai, a tisztok és a legénység is fényes próbát álljanak ki, mégpedig nemcsak kiképzés, hanem az egyéni leleményesség terén is.

Augusztus 26. A Hegedűs-csoport Teklá-n át Gluchy-ra menetelt és ott laktáborba szállt. A biztosítást Székely főhadnagy parancsnoksága alatt 1/2 század látta el. A felderítésre kiküldött járőrök jelentették, hogy a Pripiatj mentén, Szmenki-nél, egy kályhakkal ellátott igen erős védelmi vonalat üresen találtak. Ez bizonyosság volt a mellett, hogy az oroszok lovasságunk sikeres előnyomulása folytán egy észak-déli irányú állásban nem vethették meg a lábukat.

Augusztus 27. A Hegedűs-csoport két oszlopban folytatta előnyomulását. A főcsapat Sanowka-n, Zyrczy-n át nyomult előre, a Békéssy-osztály a műúton Ratno-n át Kortylisy-re. A Gorniki-nél felrobbantott nagy híd helyreállításánál Argyelán százados és utászai valósággal remekeltek. A csoport 21 óra 30 perckor érte el Kortylisy-t és ott éjjelre megállt.

Augusztus 28. — A Hegedűs-csoport ismét két oszlopban folytatta menetét. A főoszlop Borysowka-n, H. H. Pavlopolo-n át Nowosielki-re ment s ide délben a Czitó-csoporttal együtt érkezett meg. A jobb oszlop, a Békéssy-osztály Orsa, Or-on át Bielsk-re ment előre.

A Békéssy-különítménynek érdekes élményei voltak az előnyomulás során. Az elővéd Lévaszakaszt a lakosság mindenütt nagy örömmel fogadta a falvak bejáratánál. Sót és kenyeret ajánlott fel a huszároknak. Beszédükből kierzett, hogy örülnek ugyan, hogy a kozákoktól megszabadultak (ezek pusztításait még híven mutatták a füstölő házak és szénaboglyák), de nagyon félnek tőlünk, mert az oroszok hátborzongató híreket terjesztettek rólunk. Rövidesen sikerült őket megnyugtatni.

A Békéssy-különítmény elővédje Or előtt az erdőben rajtaütött egy, táborában éppen tisztálkodó, gyalogszakaszon. Az oroszokat a huszárok váratlan megjelenése annyira meglepte, hogy ellenállás nélkül, nevetve megadták magukat. Őszintén szólva, ez a siker a huszárokat sem kevésbé lepte meg.

Az előnyomulás során a Békéssy-különítmény Or községből a németek által előző nap Samarynál visszavetett orosz 3. lovashadosztályhoz tartozó járőröket kergetett ki, majd Bielski-n egy orosz tüzér felderítőjárórt ejtett foglyul. Az elfogott oroszok vallomása alapján Lévaszakaszt M. H. Nikolokew felé folytatta a felderítést. Itt betekintést nyert a német 81. tartalékadosztállyal harchan álló oroszok szárnya mögé. Lévaszakaszt jelenésére Békéssy százados elhatározta, hogy a harcha beavatkozik. De a feneketlen mocsárban megakadt az előnyomulás. Békéssy százados a sötétség beálltával Bielski-re húzódott vissza és itt táborba szállt.

Észak felől egész éjjel heves harcizaj hallatszott. A harc az oroszok által félkörben védelmezett Kobryn birtokáért folyt. Erre a harcra a Heydebreck lovashadtest megjelenése és az, hogy ez a hadtest az oroszok szárnyát, a fedező orosz 3. lovashadosztályt kelet, északkelet felé elszorította: döntő hatással volt. Az orosz 43. lovashadosztály a Dywin és M. H. Nikolajew közé benyúló mocsaras területet járhatatlannak tartotta s ezért teljes télenességre adta magát. Mindjárt látni fogjuk, hogy a magyar és a német huszárok nem voltak egy véleményen orosz kollégájukkal.

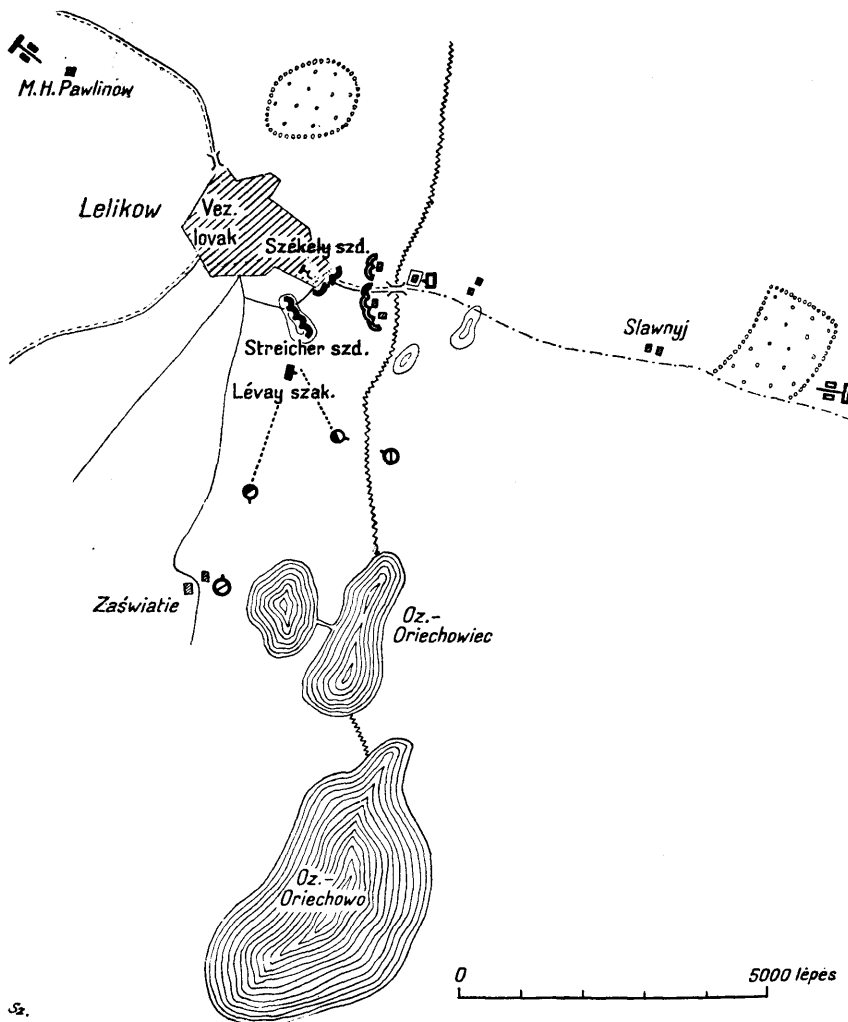
Augusztus 29. A Békéssy-különítmény hajnalban Nowosielki-re rendelték. Itt az egész ezred pihenőt tartott. 16 órakor riadó. A 11. hadosztály H. H. Bielsk-nél gyülekezett.

Feladata az volt, hogy a Chobowiczy környékén harcban álló és szorongatott helyzetben lévő csapatok harcába beavatkozzék. Az ezredek tűzharcához lóról szálltak és Flohr ezredes parancsnoksága alatt azonnal megkezdték előnyomulásukat,

mégpedig Bto. Omylno mocsarán keresztül északkeleti irányba. Az előnyomulás a mocsaras területen, különösen a sötétség beálltával lassan haladt előre. A huszárok néha térdig, sőt derékig süllyedtek a mocsárba. 23 órakor mégis elérték a mocsáron keresztül vezető csatornát s ezen holdvilág mellett átkeltek. Rövid pihenő után Flohr ezredes támadáshoz csoportosította az ezredet. E közben telefonparancs érkezett, hogy ezredünk és a 9. honvéd

14. vázlat.

Helyzet 1915 augusztus 30-án dut. 6:30-kor.

huszárezred azonnal térjen vissza Bielsk-re, mert a visszaszorított orosz 3. lovashadosztály megerősödve keleti irányból Dywin felé ismét előretört s a vele szemben álló gyengébb német lovasosztályt visszavetette és a harcban álló német 5. lovashadosztály helyzetét is veszélyeztette.

A fáradtságos előnyomulásban kimerült huszárokat Flohr ezredes tervszerűen közbeiktatott pihenőkkel ügyesen visszavezette, úgyhogy 6 órakor harcrakészen, ismét lóháton ült az ezred.

Augusztus 30. A visszaérkező ezredet a hadosztályparancsnokság következő parancsa várta: „A kelet felől előretörő ellenséget a Dywin-től keletre húzódó Oriechowskij kanális mentén feltétlenül fel kell tartóztatni. Az ezred feladata a csa-

tornát minél előbb elérni. E célból Békéssy százados parancsnoksága alatt két lovasszázad, $\frac{1}{2}$ géppuskásosztály és a Hönig-üteg előnyomul Lelikow felé, az ott álló német lovaság segítségére.” (14. sz. vázlat.)

„Ujfalussy százados parancsnoksága alatt hasonló erejű különítmény a Karlik-üteggel Dywin-en át nyomul előre és feladata a Tawicie felől jelzett ellenséget a hadosztály zömének beérkeztéig feltartóztatni.”

A különítmények 6 óra 30 perckor ügetésben indultak el és Dywin-t 8 óra előtt érték el.

Az Ujfalussy-különítménynél Baló hadnagy a menetvonalon járőrbe ment, Hamar hadnagy előljárőr. Baló csakhamar jelentette, hogy az ellen-

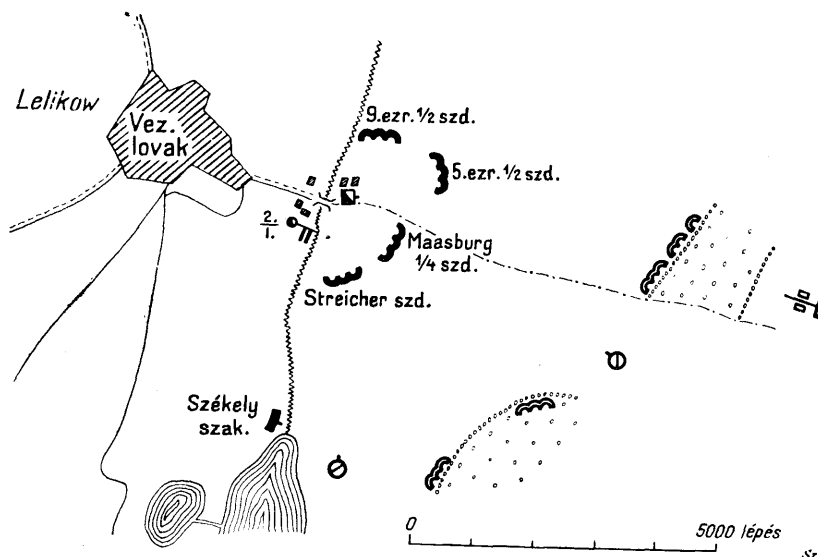
ség Ch. Zakomosice-nél a csatorna átjáróját megszállta. A különítmény lóról szállt és az erdő keleti szegélyén támadáshoz fejlődött. Tüzérségünk a 152 m. pontnál vonult fel és rövidesen megkezdte az állások lövését. 16 órakor, midőn a 9. ezredből alakult különítmény az ezred jobbszárnyára megérkezett, megindult a gyalogtámadás s a csatorna rövid harc után birtokunkba került (négy sebesült). A különítmény szeptember 1-ig ebben a helyzetben maradt. Ekkor a lövészosztály felváltotta s Ujfalussy bevonult Lelikow-ra. A különítmény a rábizott feladatot kifogástalanul megoldotta.

A Békessy-különítmény járőrbe küldte Létay főhadnagyot, előljárőr Lévay hadnagy szakasza lett. Létay a Lelikow-on jelzett német lovasszázadot nem találta ott, de viszont a csatorna túlsó partjáról tüzérségi tüzet kapott. A különítmény 10

óra után érkezett a faluba, melyet az ellenség még egyre lőtt. Orosz gyalogság az átjáró nyugati oldalán lévő házcsoportot tartotta megszállva. (14. sz. vázlat.) Békessy 14 órára megteremtette az összeköttetést mind az Ujfalussy-csoport, mind a Samary-ban lévő német lovasszázaddal. Azután elrendelte a támadást. Lekötő csoport lett a falu keleti szegélyén a $\frac{1}{2}$ Maasburg-század Székely főhadnagy parancsnoksága alatt és a géppuskásosztag; itt tartózkodott Békessy és Hönig is. Támadó csoport volt Streicher százados parancsnoksága alatt az ő százada és a $\frac{1}{4}$ Maasburg-század a falutól délre. Az üteg Pawlino-nál. Vezetéklovak egy szakasz fedezete alatt a falu nyugati szegélyén. A lekötő csoport erős puska- és ágyútűzben foglalta el kijelölt helyét s ott beásta magát. Ezután a támadó csoport is elérte a falu keleti szélétől délre eső dom-

15. vázlat.

Helyzet 1915 augusztus 31-én del. 11-0-kor.

bokat. A Streicher-század tűzvonalban nyomult előre, a Lévay-szakasz tartalék volt a jobbszárny mögött. $\frac{1}{2}$ 19 órakor a különítmény helyzete az alábbi volt: (14. sz. vázlat.)

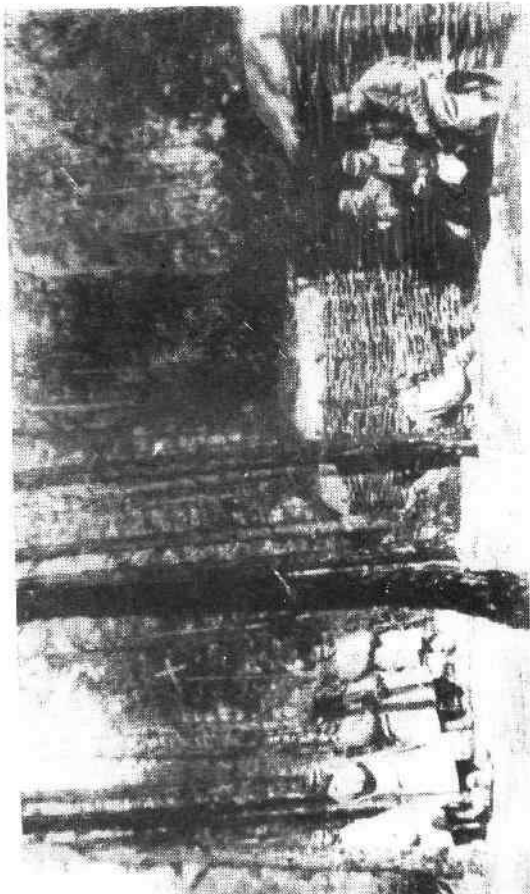
Az ellenség tüzérsége igen erős tevékenységet fejtett ki s főleg a lekötő csoportot lőtte. A mi tüzérségünk csak percekig tudott működni, mivel a telefonvezeték az ellenség tüzérsége mindúntalan szétlőtte.

18 óra után dél felől mind sűrűbben bukkantak fel orosz járőrök. Ezeket Streicher százados a Lévay-szakasszal visszaverte, de Békessy e járőrök feltűnése következtében jobbszárnyát már nem tudta biztonságban s mivel esteledett is, a támadást beszüntette. Ezt a parancsot a támadó csoportnak Streicher Andor zászlós vitte el, a legnagyobb tűzben. A sötétség beálltával Békessy százados a csapatokat a falu észak-déli irányú főutcájára rendelte hátra. Egész nap és egész éjjel folyton esett az eső. Éjjel az 5. és 9. ezredtől erősítésként két fél század érkezett. A különítménynek sikerült ezekkel vállvetve az átjárókat elfoglalnia s ott hídfőszereken beásnia magát. Ebben az állásban az

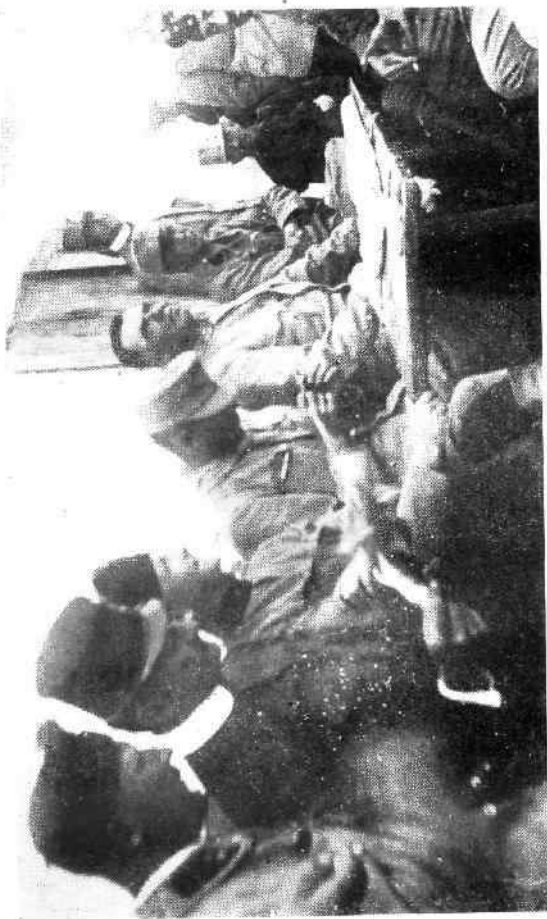
erdő szegélyére visszavonult ellenséggel egész nap tűzharcot vívott, melynek során visszaverte az ellenség előretörési kísérletét. Ezzel megoldotta feladatát. (15. sz. vázlat.)

Augusztus 30. A Luck-tól északra és északkeletre aratott győzelmeink eredményeképpen Luck vára is kezünkbe került. Ezzel kikezdtük a Wolhynia-i várháromszöget is, mely Galiciával nézett farkasszemet.

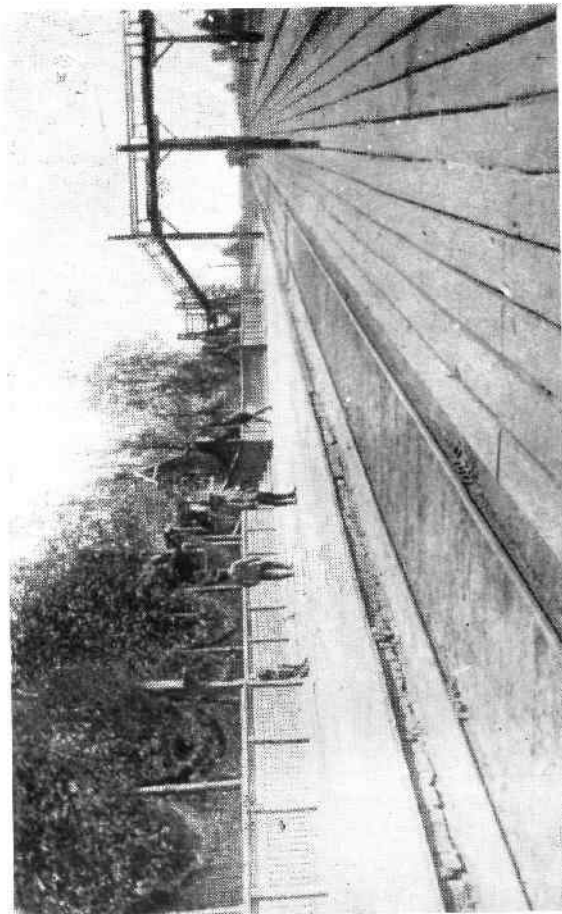
Szeptember 1. Az ezred Lelikow-on újra egyesült. Békessy százados osztályát u. i. a hídfőszere állásban délután a 3. honvéd huszárezred csapatai felváltották. Az ezred Dywin-re ment és itt laktáborba szállt. A nyugodt pihenőre és a szerencsésen beköszöntött szebb időre a napok óta állandóan harcban álló ezrednek már valóban nagy szüksége volt. A szeptember 22-re és 23-ra biztosított pihenőt az ezred alaposan ki is használta arra, hogy az újabb súlyos harcokra felkészüljön. Az ezredből csak a Streicher-század hiányzott, melyet a hadosztály — déli szárnyának biztosítására — Samary-ba még szeptember 1-én kikülönített. Ezek-

A szomszédban, Galuzia, 1916 tavasz.

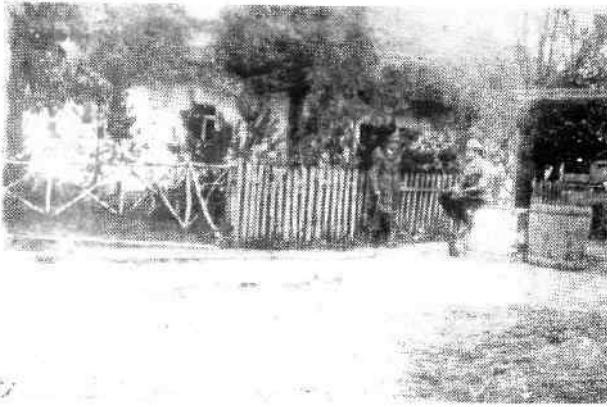
Czelatycé-n Przemysltől é. ny. 1915 május 24.
1. SZEKELY főhadnagy. 2. BALOGH hadnagy. 3. SCHNEIDER hadnagy.
4. MAASBURG százados 5. FLOHR ezredes. 6. TÖRÖK hadnagy. 7. KOVACS hadnagy. 8. SZINAY százados. 9. MAGYARY főhadnagy. 10. STREICHER százados.

Maniewicz vasúti állomás, Oroszország

Tábori őrs magas talajvizű mocsár-erdőben, Galuzia, 1916 tavasz. (Kende felv.)

STREICHER-iestvėrek lakása Turijsk-on,
1916. Oroszország.

Az ezred balszárnya előtti védmű a befagyott
mocsárban. Galuzia, 1915—16.

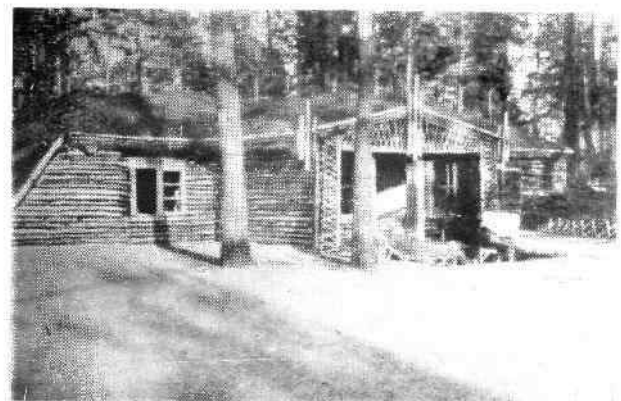
Turijsk, 1916 május.

Megbeszélés. Galuzia, 1916 március. (Kende felv.)

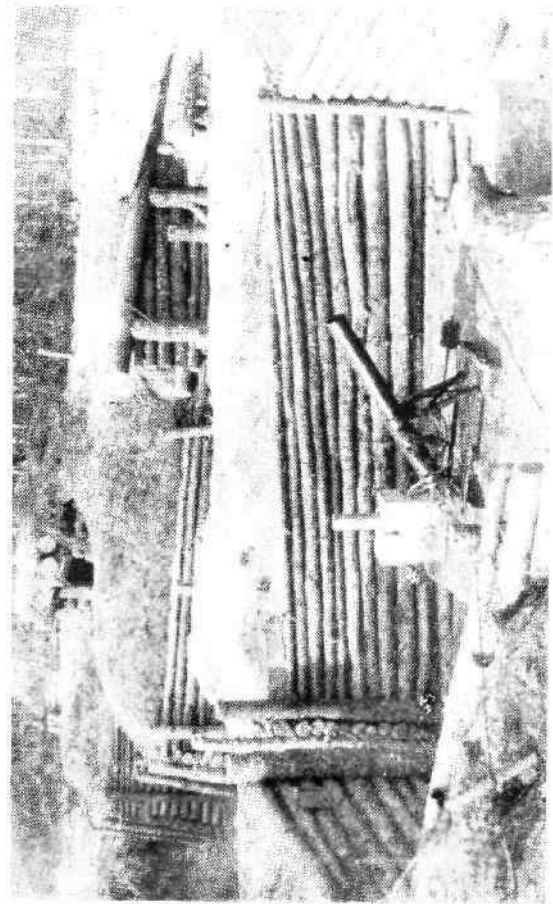
Galuzia, 1916 tavasz. Flohr Jánosfalva.

HORVÁTH SÁNDOR főhadnagy fedezéke a Kremenuchán
(Galuzia). Kende felv.

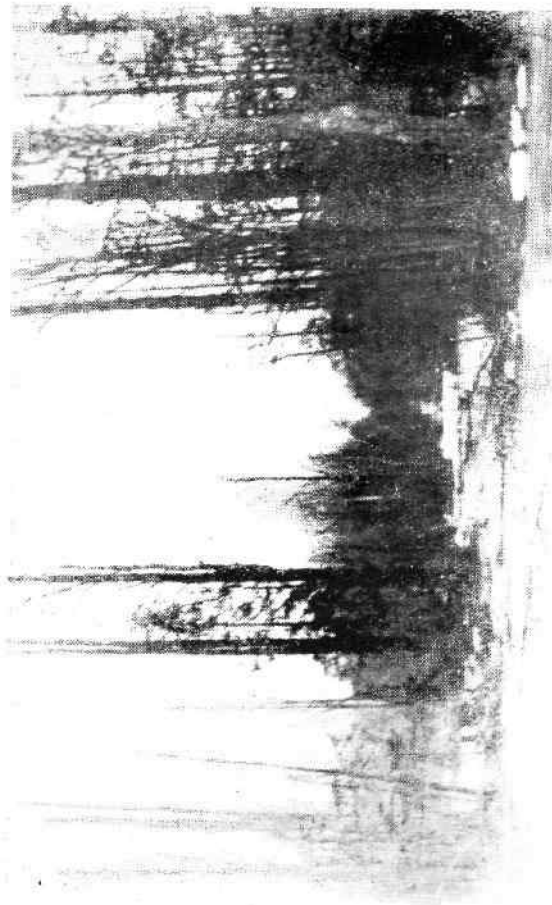
Front mögötti járhatatlan erdőmocsár. Galuzia, 1915—16 tel. (Kende felv.)

Aknaveető állásban. Galuzia, 1916 tavasz. (Kende felv.)

Betyár járőr KOVÁCS MIKLÓS parancsnokával. Galuzia, 1916 tavasz.

Pripjet-mocsarak az állás mögött Galuzián. (Kende felv.)

STERN JÓZSEF
hadapródmester, 1915.

BÍRÓ ALBERT
huszár.

DR. TARNAY ÁRPÁD
tartalékos főhadnagy.

BARÓ KENDE GYÖRGY
tartalékos hadnagy.

KOVÁCS MIKLÓS
a betyár-járőr parancsnoka.

DR. KENYERES GYÖRGY
önkéntes őrmester, 1916.

VITÉZ DR. FLÓRHIDY TIBOR
tartalékos zászlós, 1916.

ZORKOCZY DÉNES
tartalékos zászlós, 1915.

BOTTKA IMRE
tartalékos zászlós, 1915.

ben a napokban kaptuk Grodnó vára elestének hírét.

A hadműveleti helyzetben nagy változások mentek végbe. A győzelmeknek május óta tartó sora az oroszok ellenállását még mindig nem törte meg; ember- és anyagtartalékát sem merítette ki. Hiába készítettek elő a központi hatalmak újabb és újabb döntősikerrel kecsegtető hadműveleteket, az orosz ellenállás töretlen maradt. Hadvezetőségünk le is vonta ennek következményét és a nagy hadműveleti helyzetnek megfelelőleg újabb terüle-

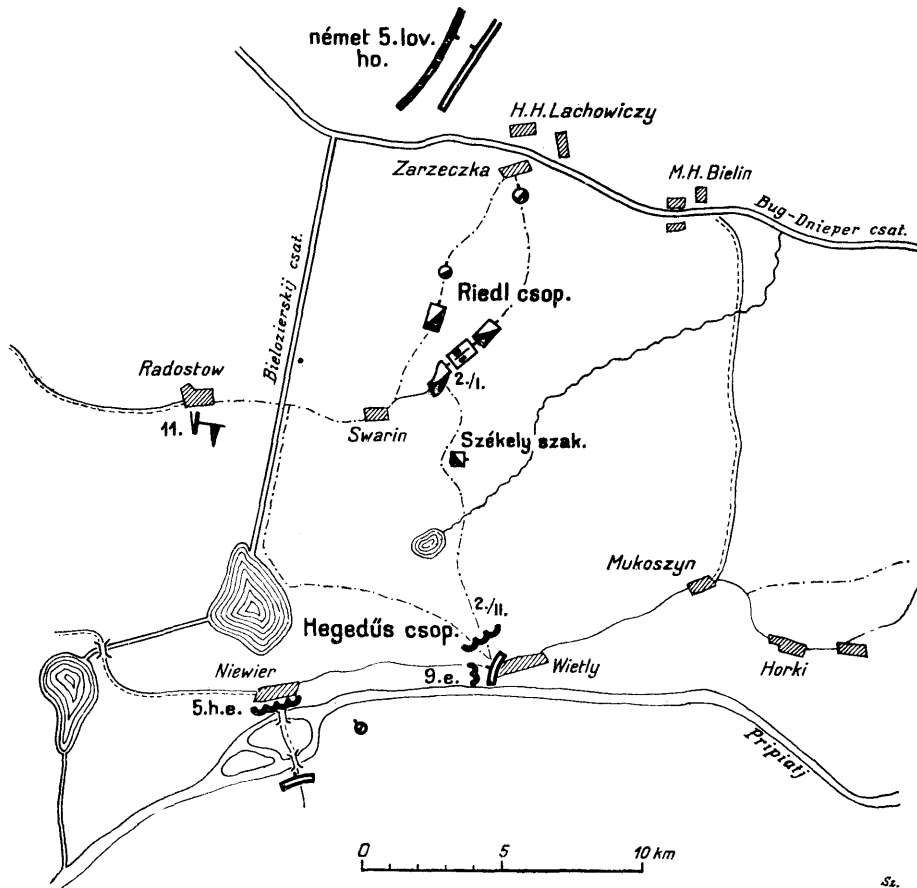
ten kereste annak lehetőségét, hogy az entente-hatalmak valamelyikére döntő csapást mérhessen.

Az új hadműveleti cél ekkor Szerbia leverése lett. Az ehhez szükséges erőt jórészt az orosz harctérről vitték el és Mackensen tábornok kitűnően bevált vezetése alá helyezték.

Brest-Litowsk és Kobryn eleste után seregeink központiasan Pinszk felé nyomultak előre. Ez lehetővé tette, hogy a tömörülő hadseregek egyes részei az arcvonalból kiváljanak. Megkönnyítette ezt az is, hogy az arcvonalba eső hatalmas

16. vázlat.

Helyzet 1915 szeptember 5-én dut. 5-0-kor.

mocsaras terület, a Rokitno-i mocsárvidék, nagyobb erő mozgását lehetetlenné tette és így a csapatok egy része mondhatni feleslegessé vált.

A Kowel-től keletre vezető vasút mentén és attól délre 4. hadseregünk, a Pinszk felé vezető vasút mentén és attól északra pedig Linsingen német tábornok hadserege (az eddigi Bug-Armeé) folytatta az előnyomulást. A közbeeső, több mint 100 km. széles mocsaras területen végrehajtandó további előnyomulás feladatát a hadvezetőség a hadászat és harcászat eddigi elveinek megcáfolásaként, lovasságra bízta. Annak eldöntése, vajjon a békebeli elvek voltak-e helytelenek, vagy a lovasság volt kiváló, nem tartozik egy ezredtörténet keretébe, de mi huszárok büszke öntudattal vallhatjuk, hogy ezt a feladatot gyalogság, hasonló erővel, képtelen lett volna megoldani.

Szeptember 4-én a hadosztály azt a parancsot kapta, hogy a Pripjatj és a Dnieper—Bug csatorna között keleti irányban folytassa az ellenség üldözését. Az említett csatorna északi oldalán a német 5. lovashadosztály nyomult előre, mint a Linsingen-hadsereg tartaléka.

A parancs vétele után az ezredeket azonnal riadóztatták és a hadosztály 11 órakor csúf, szeles, esős időben megkezdte előnyomulását, mégpedig következő csoportosításban: A Hegedűs-dandár az előnyomulásra rendelt területsáv déli oldalán Niewir, Wietly, Mukoszyn irányába, Riedl ezredes a 3. honvéd huszárezreddel és a lövésosztály négy századával a területsáv északi oldalán Radostów, Swarin, Zarzeczka irányába, ahol csatlakoznia kellett a Dnieper—Bug csatorna északi oldalán előnyomuló német 81. tartalékadosztály támadásá-

hoz. A 2. honvéd huszárezrednek mint tartaléknak nyomulását. Ez a feladat a mocsaras utakon különösen a tüzéség számára jelentett nagy nehézséget. Ezredünk, mint tartalék vontatással, útjavítással igyekezett átsegíteni a tüzéséget az egyre szaporodó akadályokon. Emiatt csak 13 órára érte el Radostow-ot, ahol hosszú pihenőt tartott. Ezalatt kapta Flohr ezredes a hadosztálytól azt a parancsot, amely az Ujfalussy-osztályt (1½ lovasszázad) két géppuskával Wietly-re rendelte az ott harcban álló Hegedüs-csoport megsegítésére. Ugyanez a parancs a Streicher-századot, a ½ Maasburg-századot és a tüzéséget Maasburg százados parancsnoksága alatt Riedl ezredes rendelkezésére bocsátotta.

A csapatok elég folyamatosan haladtak az esőzés folytán egyre járhatatlanabb utakon, noha időnként az ellenség kisebb ellenállását is le kellett küzdeniük.

Ezredünk egyelőre Powicie-n és Trawy-n, a Fömötör-század biztosítása mellett, laktáborba szállt. Ide vonult be Samary-ról a Streicher-század is.

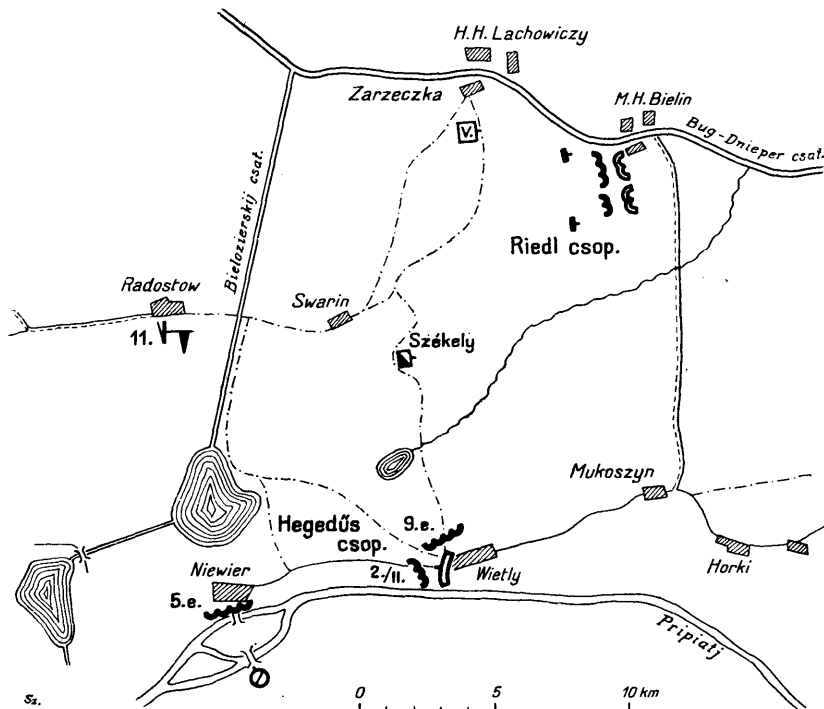
Létay főhadnagyot a málhavonathoz vezényelték.

Szeptember 5. A hadosztály folytatta elő-

nyomulását. Ez a feladat a mocsaras utakon különösen a tüzéség számára jelentett nagy nehézséget. Ezredünk, mint tartalék vontatással, útjavítással igyekezett átsegíteni a tüzéséget az egyre szaporodó akadályokon. Emiatt csak 13 órára érte el Radostow-ot, ahol hosszú pihenőt tartott. Ezalatt kapta Flohr ezredes a hadosztálytól azt a parancsot, amely az Ujfalussy-osztályt (1½ lovasszázad) két géppuskával Wietly-re rendelte az ott harcban álló Hegedüs-csoport megsegítésére. Ugyanez a parancs a Streicher-századot, a ½ Maasburg-századot és a tüzéséget Maasburg százados parancsnoksága alatt Riedl ezredes rendelkezésére bocsátotta.

17. vázlat.

1915 szeptember 6-án dut.

A Maasburg-századból egy szakasz a hadosztálytörzs fedezeteként hátul maradt. Székely főhadnagy szakaszát a Swarin-nál levő utak elzárására előrendelték. (16. sz. vázlat.)

A Maasburg-csoport utolérte Riedl ezredes csoportját és mint lövegfedezet az oszlop végén mentelt. 17 órakor a tüzéség Swarin-tól 2 km-re északkeletre elakadt a rossz úton. A másfél század lóról szállt s szakadó esőben, koromsötét erdőben egész éjjel javította az utat, vontatta az elakadt ágyúkat és reggel holtfáradtan érkezett meg Swarin-ra.

Szeptember 6. A Riedl-csoport alig 2 órai zabolás és reggelizés után ismét lóra ült és a falutól 3 km-re délkeletre gyülekezett. Itt tűzharcba kezdte a támadást. 15 óra után, miután a gyengébb ellenséget visszavetette, M. H. Bielín-t elérte. 18 órára a vezetéklovak is ideérkeztek. Ekkor kapta Riedl ezredes a hadosztálynak azt a parancsát, hogy a Maasburg-csoport azonnal Wietly-re menjen a szorongatott Hegedüs-csoport megsegítésére.

A másfél század lóra ült s a csatornatöltésen Zarzecza-ra visszalovagolt. Itt pihenőt kért a hadosztálytól a teljesen kimerült legénység számára, de azt nem kapta meg. Közben koromsötét lett. A mocsaras, erdős úton lóháton alig lehetett előrejutni, ezért Maasburg százados az erdőlaknál megállt és saját felelősségére hosszú pihenőt rendelt el és arakoltatott.

Hajnali 2 órakor folytatta menetét és a rossz utakon igen lassan haladva, csak 10 órakor érte el, az aznap reggel a Hegedüs-csoport által elfoglalt, Wietly-t. (17. sz. vázlat.)

Szeptember 7. Az Ujfalussy-osztály szeptember 5-én 16 órakor érkezett a Hegedüs-csoporthoz s nyomban csatlakozott ennek Wietly elleni támadásához. Hegedüs ezredes u. i. az osztályt a balszárnyának meghosszabbítására használta fel. Időközben a 9. ezrednél egy vakhírre pánik keletkezett s az ezred egyes részei visszaözlöttek. Ezért Hegedüs ezredes az Ujfalussy-osztályt is hátraren-

delte Niewier-re. Másnap, szeptember 6-án, a Hegedűs-csoport ismét megtámadta Wietly-t. Az osztály a jobbszárnyon volt. Egész nap és éjjel folyt a harc. Az ellenség makacsul védekezett, de a huszárok 5 órakor oldalt, a mocsáron át rohamtávolságra megközelítették az állást. Az ellenség azonban nem várta be a rohamot, hanem visszavonult.

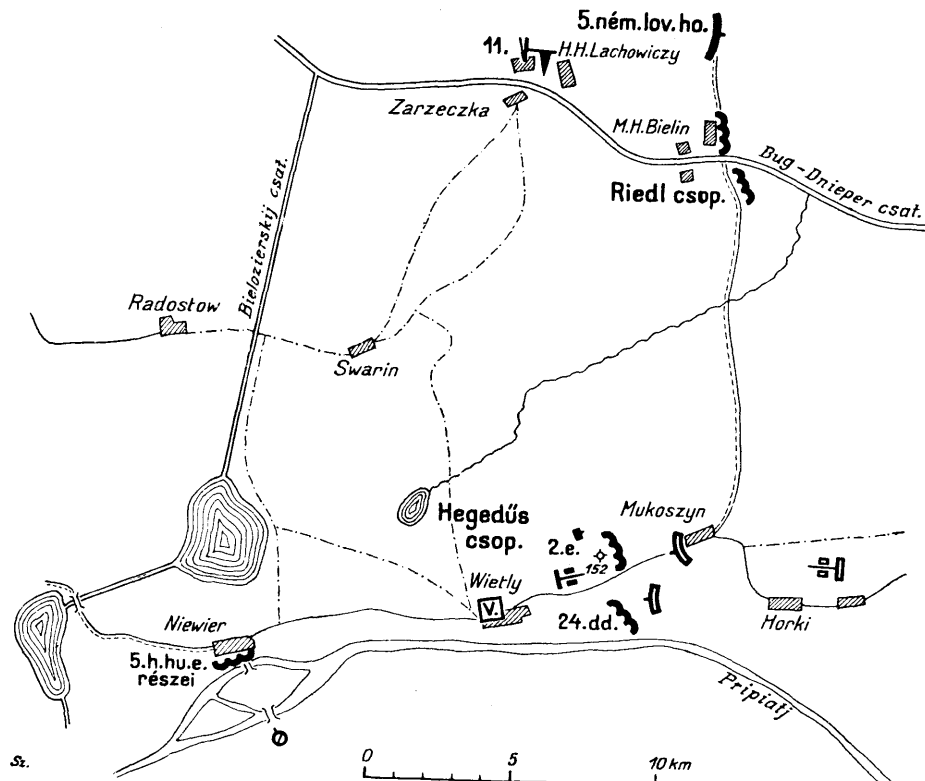
A hadosztályt áthelyezték a 4. hadsereg kötelékébe.

A Mukoszyn-i harcok.

Szeptember 7. Maasburg százados csoportjának beérkezte után és némi pihenő után, Hegedűs ezredes elhatározta, hogy Wietly-től továbbfolytatja az előnyomulást és a jelentések szerint Mukoszyn—Horki vonalában levő ellenséget megtámadja. A támadáshoz a csapatok a 152 -ő- mögött csoportosultak, mégpedig következőképpen: (18. sz. vázlat.)

18. vázlat.

Helyzet 1915 szeptember 7-én dut. 3-30-kor.

Az 5. és a 9. ezred Koós ezredes parancsnoksága alatt a Mukoszyn-ra vezető úttól délre, irány a Horki és Mukoszyn közötti dombgerinc mentén.

Lekötő csoport Ujfalussy százados parancsnoksága alatt a 2. ezredből egy század és két géppuska a Mukoszyn-i úttól északra.

Tartalék a 2. ezred többi része, egyelőre lóháton, az északi szárny mögött és azon kívül.

Tüzérség a 152 -ő- környékén vonul állásba.

A csapatok gyorsan helyükre mentek és 15 órakor már meg is kezdték az előnyomulást. Egyidejűleg a tüzérség is eredményesen tüzelt az ellenség állására.

Alig kezdték meg a csapatok az előnyomulást, az orosz tüzérség is munkához látott, de ettől a bokros, cserjés és zombékos területen mozgó századok veszteség nélkül folytathatták előnyomulásukat. De a terep nemcsak a tüzérségi tűz elől lepuzta a csapatokat, hanem az egyes részek közötti összeköttetést és az irány betartását is igen megnehezítette. Így történt meg azután az a sajnálatos eset, hogy a 24. dandár csapatai a főtámadás irá-

nyától lassan Pripiatj felé délkeleti irányba toldtak el és az Ujfalussy-csoporttal elvesztette az összeköttetést. Ujfalussy százados erre megállította csapatát, mert azt remélte, hogy a Koós-csoport ismét felzárkozik. De amidőn erre hiába várt, elhatározta, hogy a vele érintkezésben maradt 5. honvéd huszárezredbeli századdal, Marton századossal önállóan folytatja az előnyomulást. Ezért a tartalékból a Maasburg-századot is lóról szállatta és a Streicher-század északi szárnyára, első vonalba rendelte. Ekkor már csak a Fömötör-század maradt meg tartaléknak s ez az északi szárny mögött követte az előnyomuló századokat.

Az előnyomulást, eltekintve az ellenség hatástalan tüzérségi tüzetől, csak a 24. dandár lemardása folytán, Niwikin-en lekötetlenül maradt ellenség tüze zavarta.

A felderítőjárőrök több ízben tüzzel rajtaütöttek lovasjárőrökön. Eredmény öt halott, négy ló. Egy fogoly is akadt, ennek vallomása szerint velünk szemben öt Don-kozák lovasszázad és öt század gyalogság van.

A nehéz terepen a századok csak 19 óra 30 perckor érkeztek meg az ellenség állása elé, ahol rövid időre megálltak.

A felderítőjárőrök jelentették, hogy az ellenség kiüríti az állásokat és a falu felé elvonul. A századok azonnal nyomukba vetették magukat és éppen akkor érték el Mukoszyn nyugati szélét, amikor egy ház kigyulladt. A tűz fényénél átkutatták a falut, de azt üresen találták.

Ujfalussy százados elhatározta, hogy a koromsötétben nem folytatja a támadást, hanem a falu keleti szegélyén beássa magát. Közvetlen a falu

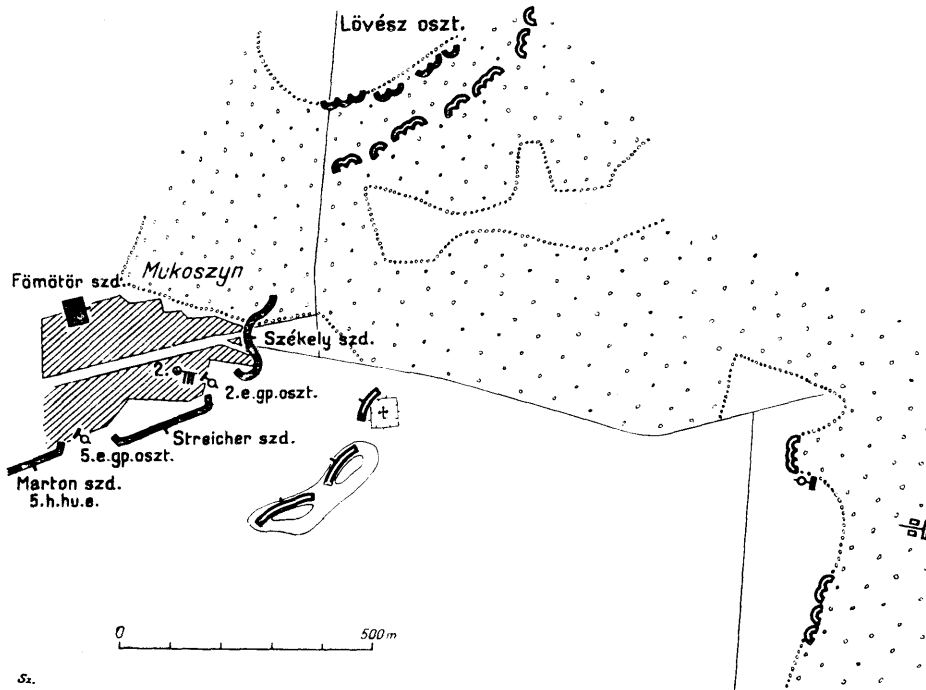
keleti szegélyén, az út két oldalán egy géppuskával a Maasburg-század, Streicher-század, majd két géppuskával a Marton-század került állásba. Tartalék lett a Fömötör-század, mégpedig a faluban az északi szárny mögött.

Az éjszaka aránylag nyugodtan telt el. Nem is sejtettük, hogy milyen nehéz napra virradunk. De ez a nehéz nap egyúttal az ezred egyik legszebb haditettének napja lett.

Szeptember 8. — Meglepő ösztűzre ébredtünk. (19. sz. vázlat.)

19. vázlat.

Helyzet 1915 szeptember 8-án del. 6-0-kor.

5 órakor, amidőn a sűrű köd eloszlott, az ellenség, aki az ezredtől kb. 200—240 lépésnyire volt állásban, igen heves tüzelésbe kezdett. A tüzharc lankadatlanul tartott egész délelőtt. A huszárok étlen, szomjan voltak, mert az este futólagosan kihányt fedezékekben minden megmozdulást az élettel kellett volna megfizetni. Már 7 sebesültünk volt. Közben a Marton-századot Niewier-re rendelték, ahol a csapatok oldalában és hátában ellenség jelent meg.

Ezt az erővesztést szerencsére ellensúlyozta az a kedvező hír, hogy 11 órakor a Riedl-csoport éle ideérkezik s hogy a lövésosztály két százada máris megérkezett s a temetőnél beásott ellenséggel szemben, az erdő szegélyén állásba ment és harcba lép. Sőt a Riedl-csoport tüzérége, a derék Karlik Pista bácsi ütege is rövidesen jelentkezett és nyomban pompás telitalálatok jelezték, hogy megkezdte tüztét. Ezzel szemben a 24. dandár teljesen elszakadt és semmi hír se érkezett róla.

Tüzérégünk pompás munkája következtében az ellenség gyalogsági tüze lényegesen enyhült. A századok gyorsan kihasználták ezt arra, hogy a sebesülteket elszállítsák és a fedezékeket megerősítsék.

12 órakor váratlan dolog történt. Úgy látszik, tüzérégünk tüze annyira nyomasztó volt (ezt a feltevést a később elfoglalt állásban talált sok halott és sebesült igazolta), hogy az oroszok kénytelenek voltak egy kétségbeesett, vakmerő elhatározással támadásba fogni, hogy így vonják ki magukat tüzérégünk pusztító tüze alól. Azt hitték, hogy a leggyengébb ellenállásra a hozzájuk legközelebb, alig 150 m-re, az erdő szegélyén álló lövésoszadnál fognak találni, mert látták, hogy itt nem volt géppuska. A Maasburg-század oldalozó gyalogsági és géppuskatüzében négy gyalogszázad rohamra tört előre. (20. sz. vázlat.)

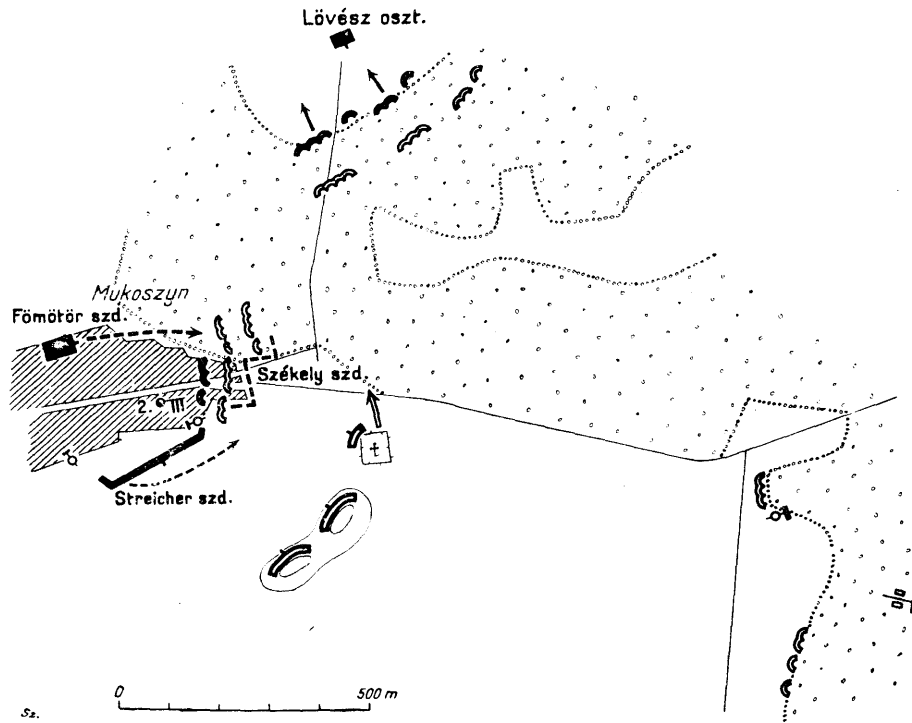
A lövésoszadok a nagyobb túlerő elől visszahúzódtak észak felé. Ezt azonban az ezred a sűrű erdőtől nem vette észre s csak azt látta, hogy az oroszok pár perc múlva a sűrű erdőben nyugatnak fordulnak és nagy tömegben megjelennek az erdőben, a Maasburg-század északi szárnyában. A tömeg láttára a huszárok első meglepetésükben önkéntelenül visszahúzódtak a falu felé. Növelte a zavart még az is, hogy az eddig hatástalanul tüzelő orosz tüzérég egymásután elért három telitalálat igen érzékeny veszteséget okozott. Már a géppuskák körül is feltűntek az oroszok. A zavar azon-

ban csak néhány pillanatig tartott. A tisztek és a huszárok rövidesen feltalálták magukat, Lévy, Kövendi hadnagy és Nagy Ferenc őrmester élére

álltak a tömegbe összeverődött huszároknak s Ujfalussy százados által időközben ellentámadásra előrendelt osztállyal együttesen szembeszálltak az

20. vázlat.

Helyzet 1915 szeptember 8-án dut. 10-kor.

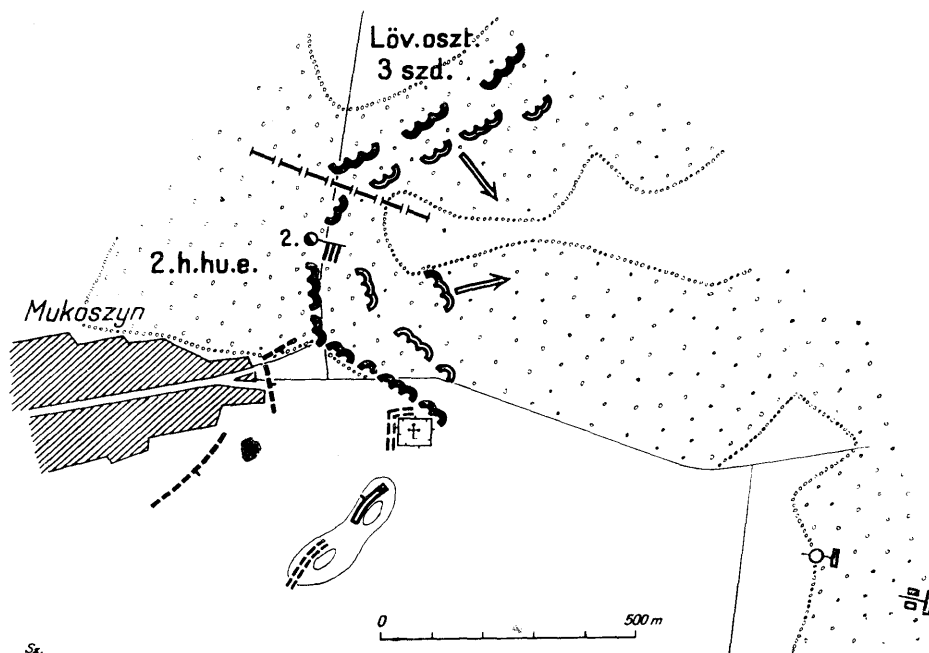

oroszokkal. Pár pillanatig farkasszemet nézett egymással a szembenálló két tömeg. Az erőviszonyokat

az erdőben egyik fél sem tudta megállapítani. Az oroszok azt várták talán, hogy a huszárok meg-

21. vázlat.

1915 szeptember 8.

adják magukat. De erre hasztalan vártak. Egyszerre csak eldördült a puska B. Kiss huszár kezében és elhangzott az első „rajta” is. A következő

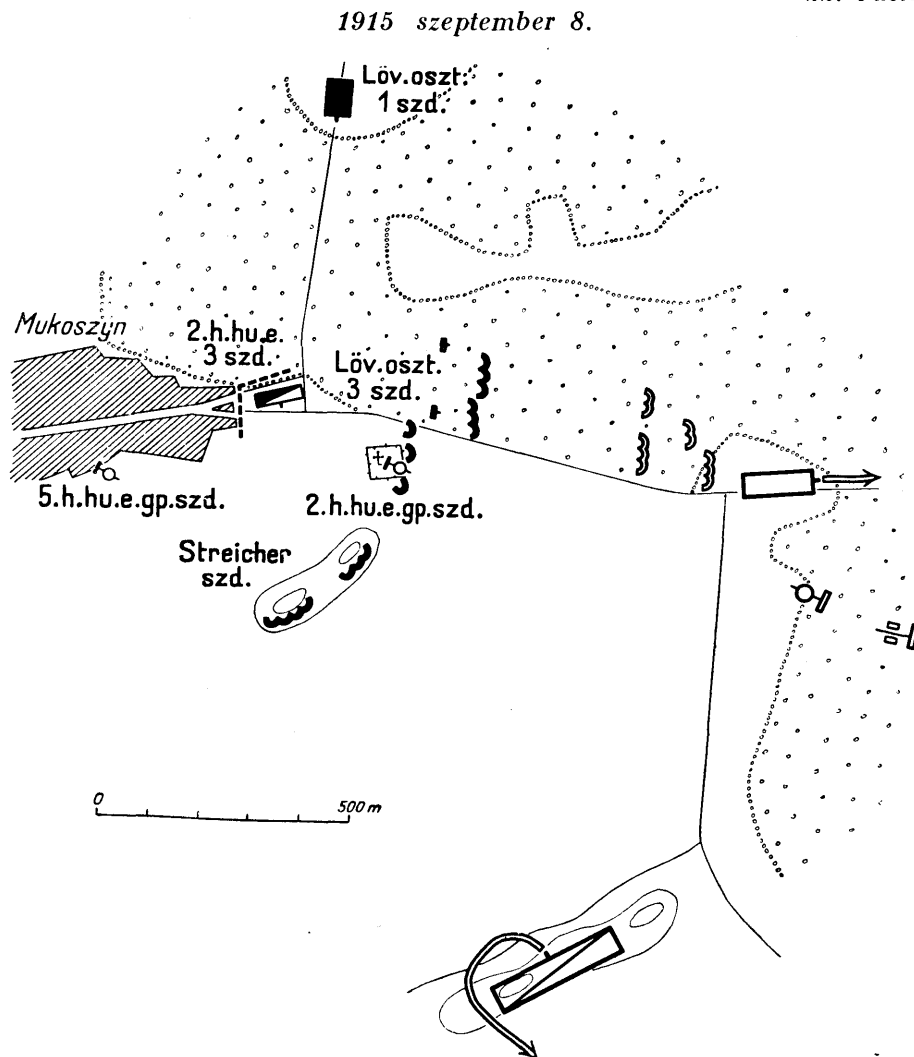
pillanatban már vad ordítással vetették magukat a huszárok az oroszokra. A jelenet megbabonázta az oroszokat. Megijedtek a minden oldalról ordítva

rájuktörő huszároktól s félórás véres kézitusa után megszaladtak. Még egy utolsó ellenállást kíséreltek meg ezután az oroszok, mégpedig a Mukoszyn-tól keletre lévő erdészklaktól észak felé vezető út mentén. A sok vértől és győzelemtől mámoros huszárok itt egy pillanatig meg is torpantak. Léway hadnagy, Holbe tizedes és B. Kiss huszár golyótól találva, véresen a földre bukott. De a megtorpanás valóban csak pillanatig tartott, mert időközben a lövészosztály tartalékszázada megállította a visszazönlő két századot és most azok is támadásba

kezdtek. Így az oroszok három oldalról körül voltak véve, mire — noha erejük nagyobb volt — az ellenállást beszüntették és menekülni igyekeztek. A huszárok vérfürdőt rendeztek köztük, volt huszár, így pl. Biró Albert, aki egymaga 14 oroszt tett harcképelelné. (21. sz. vázlat.)

Párszáz lépésnyi üldözés után Streicher százados a jobbszárnyon gyülekeztette a körülötte levő századokat, mert erről az oldalról a szép sikert veszélyeztetve látta. Léway hadnagyot, ki halántékán és kezén vérzett, két tisztnek kellett lefogni,

22. vázlat.

mert mindenáron a kb. 900 lépésről tüzelő géppuskákra akart rohanni.

A gyülekezés az erdő szélén a legnagyobb gyorsasággal és rendben ment végbe. A huszárok ordítva mesélték el egymásnak élményeiket, miközben rá se hederítettek a fejük fölött sivítő géppuskagolyókra és a körülöttük lecsapódó gránátokra, mely utóbbiak nagy recsegéssel tördelték le a fák ágait. Mintha kihalt volna belőlük a veszély érzete.

A lövészosztály két százada az erdőben fél km-re üldözte a menekülő oroszokat. A Streicher-század elfoglalta a még gyengén megszállott dombot és a temetőt. Az ezred géppuskásosztága a visszazserzett géppuskákkal szintén itt ment állásba.

Az ellenség az üldözés feltartóztatására lovasrohamot akart végrehajtani. Három lovasszázad tűnt fel a délkeleti dombok mögül, de a tüzérség jól célzott tüze visszakergette őket. (22. számú vázlat.)

Nagy örömmel várták a huszárok a rohamot s midőn a tüzérség visszakergette a kozákokat, szidták azt: hogyan merte bántani az ő ellenségüket, miért nem bízta azt rájuk!

Az ezred vesztesége 10 halott és 45 sebesült. Ez utóbbiak közt volt Léway és Kövendy hadnagy. Így az ezred amúgyis erősen megcsappant ütközetlétszámának, sajnos, több mint 25%-át tette ki. A lövészosztály 30 halottat veszített. Az ellenségnek több mint 200 halottja s néhány súlyos sebesültje

maradt az erdőben. Ezenkívül a temető és a dombon levő állás tele volt félig eltemetett hullákkal. Ez a délelőtti jólcélt tűzérési tűz eredménye volt.

Jellemző az ezred hősiességére, hogy leszámítva azt, akik az erdőből váratlanul kitörő nagy muszkatömeg elől (kb. 500—600 emberből állott az ellenség, viszont az ezred ütközetszáma nem volt több 200-nál) megszaladt; senki sem gondolt menekülésre. Pár lépéssel hátrább a tisztek azt a pár huszárt is könnyűszerrel feltartóztatták.

Ujfalussy századostól le az utolsó huszárig mindenki versengett, hogy ki törjön hamarabb az ellenségre. Ezzel a kis erővel csak ilyen egyöntetű, elszánt akarattal sikerülhetett megállítani és visszadobni az ellenséget. A kézítása diadalmámora még a súlyos sebesülteket is úgy megrészegette, hogy alig lehetett őket a harc színteréről eltávolítani. A tisztek közül különösen kitűntek a legváltóságosabb pillanatban tanusított megmondó, öntevékeny bátor magatartásukkal Ujfalussy és Maasburg százados, Kövendy Gyula hadnagy, Streicher Andor zászlós, Streicher (v. Radák) Lajos százados, Lévy Ferenc hadnagy, Czeglédy Domonkos főhadnagy, Nagy Ferenc tartalékos őrmester, az el-esett Holbe tizedes és B. Kiss huszár.

A legénység a legjobb kedvben volt, pedig három éjszaka alig aludt, 31 órája nem evett s 19 óráig, míg fel nem váltották, folyton ásott. 19 órakor a lövészosztály, miközben az orosz tűzérési állandóan lötte az állást, a Streicher-századot is felváltotta, ez éjjelre a faluba ment a többi századhoz.

Szeptember első napjaiban a központi hatalmak május óta tartó támadó hadjáratának utolsó szakasza kezdődött meg. A hadművelet ezúttal csak korlátolt célok elérésére irányulhattak, mert hiszen a Szerbia ellen tervezett hadjáratához északra erőt vettek el, a csapatok számbelileg és fizikailag is kimerültek és közelgett a tél.

A cél a Rokitno-i mocsaraktól délre levő várháromszög elfoglalása, a Rowno, Baranovicz, Lida, Wilna, Dünaburg közötti vasútnak birtoklása, vagy legalább is megcsonkítása volt. A központi hatalmak haderői ezt a hadműveleti célt el is érték, ha nem is éppen teljes egészében. Hasztalan volt Ivanow tábornok minden erőfeszítése, hasztalanul jelent meg a cár is a fronton: a szeptember végén kialakult és lassan megmerevedő téli arcvonal mindenütt csapataink győzelmét bizonyította. A hadműveleteknek ebben a szakában a lovasságra igen szép feladat hárult. Az, hogy a Rokitno-i mocsarakba minél mélyebben előrehaladjon és ezzel a Szerbia ellen szánt erő elszállítását és a hadműveleti helyzet kívánta csapateltolásokát biztosítsa és leplezze. Ezenfelül veszélyeztetnie kellett az oroszoknak a két hadműveleti sáv közti összeköttetéseit. A lovasság ezt a feladatát is várakozáson felül oldotta meg. Erejét messze felülmúló ellenséggel vívott veszteséges, de győzelmes részletharcok árán, lehetővé tette a csapatoknak az arcvonalból való elszállítását, biztosította 4. hadseregünknek a Kovel—Luck-i támadáshoz szükséges átcsoportosítását. Ivanow ellentámadása idején ellensúlyozta Luck visszafoglalását és végül biztosította a Linsingen-hadsereg részeinek kellő pillanatban való eltolását és döntő beavatkozását.

Rendkívül hálás és tanulságos feladat lenne megírni a lovasságnak az 1915. évi oroszországi hadjáratban játszott szerepét. Talán akad is majd valaki, aki az orosz adatok figyelembevételével megoldja ezt a feladatot. Mi hálásak lehetünk majd ezért, mert ennek a hadtörténelmi részletmunkának lapjai tele lesznek a debreceni honvédhuszárok fényes haditetteivel.

Szeptember 9-én hajnalban egy német gyalogdandár felváltotta hadosztályunkat és ez a 2. hadosztállyal lovashadtestet alakított. Ezt a lovashadtestet alárendelték a 4. hadsereg (József Ferdinánd) parancsnokságának.

Ezredünk a felváltás után rövid pihenőt tartott, majd gyalogmenetben elindult Wietly felé. Innen az előrerendelt vezetéklovakon Niewier-re, a hadosztály kijelölt gyülekezőhelyére lovagolt. Niewier-ről a Czító-dandár 10 órakor elindult Lelikow-ra.

A Pripiatj-mocsarakban.

Rövid pihenés után, hajnali 2 órakor az ezred gyalog indult el nyugatnak. A hadosztály Niewier-nél gyülekezett azzal, hogy Diwin környékén pihenjen, míg a többi lovashadosztály megérkezik. Ezekkel vállalva a Kowel—Sarny-i vasúttól észak felé bezárólag Pripiatj-ig kellett működnie. Egy órai gyaloglás után a hadosztály az előrerendelt vezetéklovakra ült s 7 órakor Niewier-hez érkezett. Innen 10 órakor indult el a Czító-csoport Lelikow-ra. A Streicher-század ezúttal is elővéd volt és ismét Samary-ba ment, hogy ott a hadosztályt délről biztosítsa.

Az ezred Lelikow-on laktáborba szállt.

Szeptember 8-án a cár a frontra utazott. Az udvari hivatalnokoknak átadta végrendeletét és azt mondta: kihúzza kardját és hadserege élére áll, hogy megvédje a hazát. Nikolajevics nagyherceget egyidejűleg kaukázusi alkirályrá nevezte ki.

Szeptember 10. Pihenő. Ezredünkötől a Streicher-század felderítőkülönítménybe ment. Feladata az volt, hogy Borki-n át Buzaki-ra menjen s ott a Turya átjárót megfigyelje. Samary-n, majd Piaskin-ban Balogh főhadnagy parancsnoksága alatt levélküldőncállomást kellett szerveznie. A különítmény 17 órára elérte a teljesen kirabolt cári vadászházat, Krasnilowka-t. Streicher százados itt várta be Váradi és Szatmári szakaszvezető járőreinek jelentését, amelyek rövidesen be is érkeztek és arról szóltak, hogy az átjárókat ellenség tartja megszállva. A felderítő járőrharcokban egy huszár és egy ló megsebesült. Tekintettel arra, hogy a század és a járőrök az innenső parton is sok lovasos-tagot láttak, Streicher százados éjjelre bevonta a járőröket.

Dubno-t, a Wolhynia-i várháromszög második várát bevettük.

Szeptember 11. Streicher százados a Váradi-szakaszt Borki-ra, a Szatmári-szakaszt pedig Buzaki-ra küldte azzal a feladattal, hogy az átjárókat szállják meg. Borki-nál a szakasz ellenállás nélkül vette kezébe a gázlót, Buzaki-nál viszont csak a század zömének megérkezése és harcbavetése után vonult vissza az ellenség. Ide délben megérkezett a

2. lovashadosztály és átkelt a vizen. A század éjjelre még itt maradt.

Ezen a napon az ezred Lelikow-ról 9 órakor elindulva Samary-n át Mielnik-re menetelt és éjjelre itt laktáborba szállt.

Szeptember 12. A dandár folytatta menetét. Elővéd: ezredünk II. osztálya. Borki-n hosszú pihenő volt, míg az utászok a Turya hídját elkészítették s a Streicher-század bevonult. Este Olbla—Russkoje-n éjjeli beszállásolás. Ezt a kettős falut másnap Hegedüs ezredes elvonulás után felperzsellette, mert a lakosság két járőrben megsebesült huszárt bántalmazott.

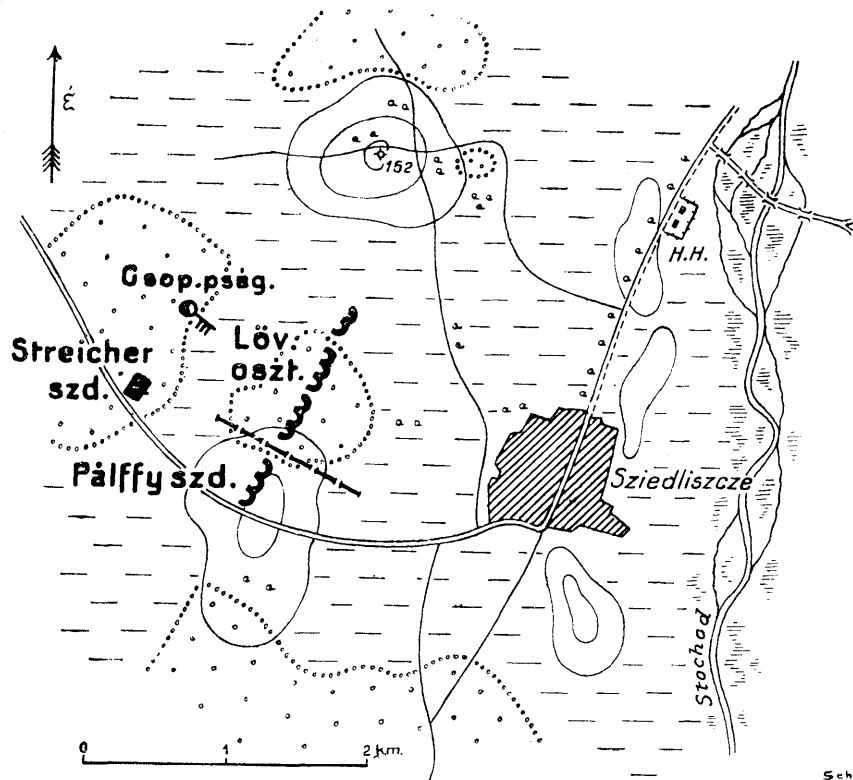
Szeptember 13. A hadosztály folytatta előnyomulását. Ezredünk 6 órakor indult el mint a hadosztály végeze. Krymno előtt hosszú pihenőt tartott, míg a Baintner-csoport az ellenséget a faluból kiverte. Délben, az ellenség visszavonulása és a híd felépítése után a hadosztály szintén Krymno-ra ment és itt várta be, hogy a 3. ezred Pniownó-nál az ellenséget elűzze.

A Sziedliszcze-i harcok.

Szeptember 14-én 5 órakor a Streicher-századot Pniownó-n át Cyr irányába felderítésre rendel-

23. vázlat.

1915 IX. 15.

ték. A különítmény Pniownó-tól 6 km-re északra járhatatlan mocsárhoz ért. Jelentette ezt s erre visszarendelték Pniownó-ra, hová időközben az ezred is előnyomult. Itt kapta ezredünk a hadosztálynak azt a parancsát, hogy az ellenség által megszállott Sziedliszcze-t egy üteggel és egy lövészszázaddal támadja meg. De ez a támadás aznap elmaradt, mert az utászszakaszok a községek között lévő hosszú híd kijavításával csak estére készültek el. A Maasburg-század s a lövészosztag Wolka Pniowska-n biztosította az éjjeli laktáborozást. A Streicher-, a Pálffy-század és a 3. ezred Pniownó-n szállt meg éjjelre. A Fömötör-századot Krymno-ra rendelték a hadosztálytörzs biztosítására. Ebből a századból egy szakaszt Czeglédy hadnagy parancsnoksága alatt kerülőúton Cyr-be rendelték az állítólag ott bennszorult kozákok összefogdosására.

Szeptember 15. A 24. dandár Krymno-tól délkeletre igyekezett elérni a Stochod-ot.

A Flohr-csoport (ezredünk 1. és 4. százada, egy lövészszázad és a Hönig-üteg) 8 órakor Wolka Pniowska-ról megkezdte a támadást Sziedliszcze-re. A lövészszázad és a Pálffy-század első vonalban, a Streicher-század pedig tartalékban a jobbszárny mögött nyomult előre. (23. sz. vázlat.)

Az előnyomulás megkezdésekor az ellenség gyenge tüzéségi tevékenységet fejtett ki. A támadócsoport az erdőben több gyengén megszállt előretolt állásból kiverte az oroszokat. 1500 lépésre a falutól a támadás megakadt, mivel mindkét szárny a levegőben lógott s veszélyeztetve volt. A csoport ezért beásta magát s 16 óráig tűzharcot vívott. Az ellenség a balszárny ellen átkaroló mozdulatot hajtott végre. Körülbelül két századerejű cserkeszlovasság már-már magát a csoportparancsnokságot is veszélyeztette, de a még idejében felvonult két géppuska elkergette a cserkeszeket. Ekkor a cso-

portparancsnokság a századokat Wolka-Pniownoska-ra hátrarendelte és éjjelre is ott tartotta.

Szeptember 16. Hadosztályunkat alárendelték Hauer lovassági tábornoknak és ez a 2. lovashadosztállyal együtt lovashadtestet alkotott.

A Pálffy- és a Streicher-század Farenki-be ment és ott a falu szegélyén védőállást épített. Egy parasztot agyonlőttek, mert huszárcsizma volt rajta. A Maasburg-század Wolka-Pniownoska-n, a Fömötör-század Krymno-n maradt.

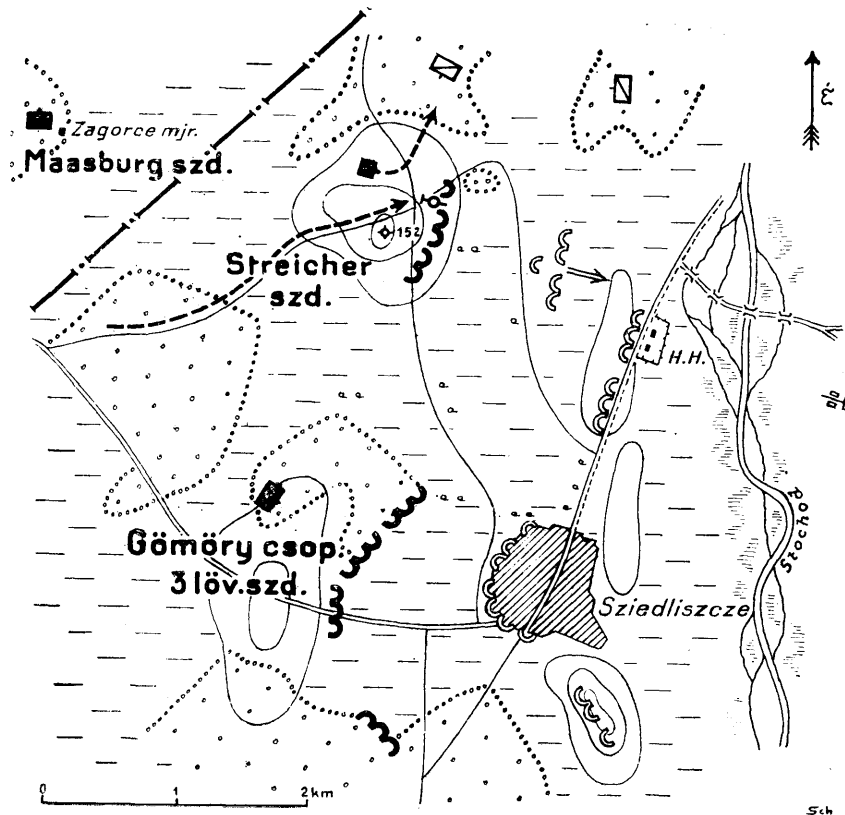
Szeptember 17. A hadosztályparancsnokság ismét támadást rendelt el. A balszárnyon a Riedl-csoport (3. ezred és a Maasburg-század) Derewek

ellen nyomult előre. A Gömör-csoport (három lövészsorozat és ezredünknek Streicher százados alatt egyesített 1. és 4. százada) Sziedliszcze-t támadta meg. A Maasburg-század a 3. ezred egy századával Thomka őrnagy parancsnoksága alatt a jobbszárnyon tartalék. A Rudka Czerwiszcze-t elérő Baintner-csoport feladata az volt, hogy délről előnyomuljon és a Gömör-csoport harcába beavatkozzék.

A Riedl-csoport támadása Zagorce majortól kissé északra megakadt s a csoport csak késő délután foglalta el Derewek-et. A Baintner-csoport nem érkezett meg. Hogy mily zavaros volt a helyzet, azt legjobban mutatja az, hogy szeptember 9-én

24. vázlat.

1915 IX. 17.

a Kowel—Brest-Litowsk-i műúton egy megrakott tábori postakocsinkat kozákok rohanták meg. A kíséret véres tusa után lefegyverezte őket. Járóink, sőt megtörtént az is, hogy csapataink megelőzték a visszavonuló és menekülő oroszokat, akik így egyszerre csak hátunk mögött, közöttünk találták magukat. Ha azután egy ideig sikerült is észrevétlenül bújkálniok, — hiszen az ismert terep és természetesen a lakosság is nekik kedvezett — végül még sem tehetek mást, minthogy megadják magukat.

Ily viszonyok között azonban az összeköttetés és a parancsadás felette nehéz volt. Az intézkedéseket állandóan változtatni kellett. Ez viszont a csapatoktól néha szokatlanul nagy teljesítményt kívánt s nem egyszer kockáztatta a sikert.

Gömör százados Streicher százados századait két géppuskával mint lekötő csoportot a 152-ő elfoglalására rendelte (lásd 24. sz. vázlatot) azzal a

paranccsal, hogy ha azt elfoglalta, ássa be magát s tartson ki a további parancsig. Gömör maga három lövészsorozattal az út mentén tört előre.

A Streicher-csoport 6 órakor indult el és rövid harc árán, még mielőtt az ellenség erősítést küldhetett volna, sikerült a dombot elfoglalnia. A keleti lejtőn beásta magát. Az ellenség, mivel visszavonulási útját veszélyeztetve látta, a dombot egész nap erős ágyútűz alatt tartotta. Több ízben ellentámadást indított, de a Streicher-csoport a támadásra előnytelen nyílt mocsaras terepen minden támadást visszavert. Délután északról, az erdön keresztül kozákok törtek előre a csoport ellen, de az ellentámadásra kiküldött tartalék ezeket is visszaverte.

Gömör százados támadó-csoportja estére Sziedliszcze-t rohamtávolságra megközelítette. A kormosötét, esős éjszaka leple alatt az ellenség visz-

szavonult s felgyújtotta a hidakat maga után. Gömory bevonult a faluba.

Szeptember 18. Az ezred századait kivonták az első vonalból és Wolka-Pniowska-ra rendelték.

Szeptember 19. A nagyon megerősített Vilna a németek birtokába jutott és ezzel tarthatatlanná vált az oroszok Dünaburg-i hídfőállása is.

Riga városát kiürítették az oroszok.

Szeptember 20. Pniowno-n egy zsidó (ezek mindenütt inkább nekünk szolgáltak, mint az oroszoknak) jelentette, hogy a menekült lakosság két század kozákokat Bichowo felől a mocsáron át a hátunkba akar vezetni. Erre összegyűjtötték a faluban a vezetéklovaknál, az ütközetvonalnál stb. nélkülözhető huszárokat, kb. 80—100 karabélyt, Fömmötör főhadnagy pedig a 15 lovashból álló utászszakasszal Sosnowka felé biztosításra ment. Ennek a készülődésnek hírére a kozákok nem merték megtámadni a falut.

A tüzéséggel és egy lövészszázaddal megerősített Ujfalussy-osztályt Sziedliszcze-re rendelték előre a Stochod-on átvezető átjárók elzárására. Az ellenség visszavonult. A Fömmötör-század a falutól keletre, a Pálffy-század a H. H. és a falu közt, egy üteg a faluban s egy lövészszázad Uhrynicze-n ment állásba. A 3. ezredből különítmények mentek előre Jerzyercy irányába.

Szeptember 20-án ezredünk I. osztályát Maasburg százados parancsnoksága alatt felderítésre előrerendelték. Menetvonala, tekintettel arra, hogy Sziedliszcze-nél a hidak még nem voltak készen, Wolka-Lubieszowka—Uhrynicze. Itt az osztályhoz egy lövészszázadnak kellett csatlakoznia, Uhrynicze-ről további irány Griwa és Karasin.

Szeptember 21. Maasburg százados különítménye 5 órakor indult. Dezső zászlós elővéd, Szatmári szakaszvezető egy szakasszal baloldallvéd. A lövészszázadok parancs szerint csatlakoztak a különítményhez, mely Rudka—Czerviszcze-n hosszú pihenőt tartott. Innen fél 14 órakor indult el, Griwa előtt kozákokra bukkant. Ezeket rövid harccal elkergette, a falut elfoglalta és ott éjjeli pihenőt tartott. A Leszniewka felé előreküldött elővédszakasz tüzzel rajtaütött egy ott pihenő kozákszázadon, mely Karasyn felé elváltgázott.

A Stochod és Styr közti harcok.

Szeptember 22. Maasburg százados különítményének járőrei a Leszniewszka-tól keletre húzódó erdő szegélyéről nem tudtak tovább előrejutni. Maasburg százados parancsára Székely főhadnagy 8 órakor megtámadta s visszadobta az ellenséget, de ez csak lépésről-lépésre harcolva vonult vissza Karasyn-ig. Itt a falu nyugati szegélyén állásba ment és szívós ellenállást fejtett ki. Székely főhadnagy huszárjai félórai harc után rohammal mégis kiverték állásából. De a falutól délkeletre, az erdő szegélyén tartalékokkal megerősödve új állást szálolt meg. Ez ellen Maasburg százados a Maniewicz-i út mindkét oldalán az egész különítményt harcba vetette. A Karasyn-ra később beérkező hadosztályparancsnokság az 5. ezredet is támadásra rendelte, de a támadás így sem jutott előre. Estére a különítményt kivonták a rajvonalból s a falubarendelték a lovakhoz. Az említett házcsoport az

rendelték, hogy a hadosztálytörzset tábori őrsökkel biztosítsa.

Ezen a napon az ezredtörzs és a II. osztály 9 órakor a hadosztály több csapatával elindult Sziedliszcze-ről és 16 órakor Karasyn-ra érkezett. Innen a Czitó-csoportot Serhowo-ba rendelték. A Pálffy-század mint elővéd 7 órakor érte el a falut. Egy orosz lovasezredbeli járőr megtámadta a dandártörzset, de a segítségül siető Ökrös István és Szabó Károly szakaszvezetők járőreikkel szerencsére még idejében a helyszínére érkeztek, az orosz parancsnokot lelőtték, járőr embereit pedig összekaszabol-ták vagy foglyul ejtették.

A déli órákban Karasyn-ba érkezett a Konta gyaloghadosztály, melynek eltolását eddig leplez-nünk kellett. Menetirány Luck.

Mivel a Karasyn-i csoport nem tudott előbbre-jutni, késő este a Czitó-csoport is visszahúzódott Zamostj-ra és ott töltötte el az éjszakát.

Szeptember 22-én fél 15 órakor a Pálffy-század egy fél géppuskaosztaggal különítménybe ment Bielskaja Wola irányába, a Czitó-csoport, mely ezredünkben és egy lövegszakaszból állt, követte a Pálffy-századot Serhowo-ra és másnap is ebben a faluban maradt.

Szeptember 23. Pálffy százados Serhowo-n összeszedte századát. Kiküldött járőrei jelentették, hogy Jaziercy-n és Bielskaja Wola-n ellenség van, de mivel közben besötétedett, a század a Bieloje-tő közelében levő erdőbe visszahúzódott.

Szeptember 24. Járőrei ugyanazt jelentették, mint előző napon. Pálffy százados gyalogtámadásra indult s elfoglalta a falut. Az újból kiküldött járőrök Multschyzi-n és Sobiestitza-n erősebb ellenséget találtak. A század Bielskaja Wola-n maradt éjjelre.

Szeptember 25. A Pálffy-századot Jeziery-re rendelték, innen másnap Krasny Bor-ra bevonult az ezredhez.

A 3. ezredet 24-én a Zeleznicza környékén harcban álló német 5. lovashadosztály segítségére rendelték, 25-én az egész 11. honvéd lovashadosztály követte a 3. ezredet. A hadosztály Krasny Bor-on át Zeleznicza-ra menetelt. Elővéd az I. osztály volt. Az utak járhatatlanok voltak. Az erdőben 100 és 100 méteres darabokon rőzseutat kellett építeni, hogy a tüzéség s ütközetvonal mozogni tudjon. A századok az utászszakaszok utasítása szerint végezték ezt a munkát. 15 óráig a hadosztály csak a Griwa-tól kb. 6 km-re keletre fekvő vadász-házig jutott el. Itt az erdőben tábort ütött. Az elővéd ettől északkeletre táboriőrsökkel biztosította a hadosztály táborozását. Flohr ezredes megbetegedett s az egészségügyi intézetbe távozott. Az ezredparancsnokságot Ujfalussy százados vette át. Mindketten ezen a napon vették kézhez a vaskorona-rend lovagkeresztjét.

Szeptember 26. A hadosztály folytatta menetét. Krasny Bor-on a Pálffy-század is csatlakozott hozzá. Innen a 22. dandárparancsnokság vezetésével többszöri eltévedéssel állandóan egy nagy erdőben menetelt. Az ezred fél 15 órakor M. H. Lobmoje-től 6 km-re egy házcsoportnál tűzharchozólóról szállt. De 2 km-es gyaloglás után újból visszaz

ú. n. Viehhof, ezekben a napokban állandó táborhelyünk és parancsnoki harcálláspont volt.

Szeptember 27. Az ezred 1., 2. és 4. százada Gömörly százados vezetésével támadásra indult Kuhoczka Wola ellen. Az ezred többi része tartalék volt. A támadás estig csaknem a Lobmoje M. H.-től északra fekvő házcsoportig jutott előre. Ekkor az 1. és a 2. századot is harcba vetették, mégpedig a balszárnyon. A 4. századból Hamar hadnagy ágyúfedezet lett. A Baló-szakaszt a jobbszárny biztosítására rendelték.

Szeptember 28. Egész nap csak gyenge tűzharc folyt, mert a németek csapataikat este pihenés vé-

gett minden értesítés nélkül hátrarendelték. Az ellenség 23 órakor meglepő támadást intézett az ezred ellen. Ezt egyórai gyalogsági és tüzérségi harc árán visszavertük.

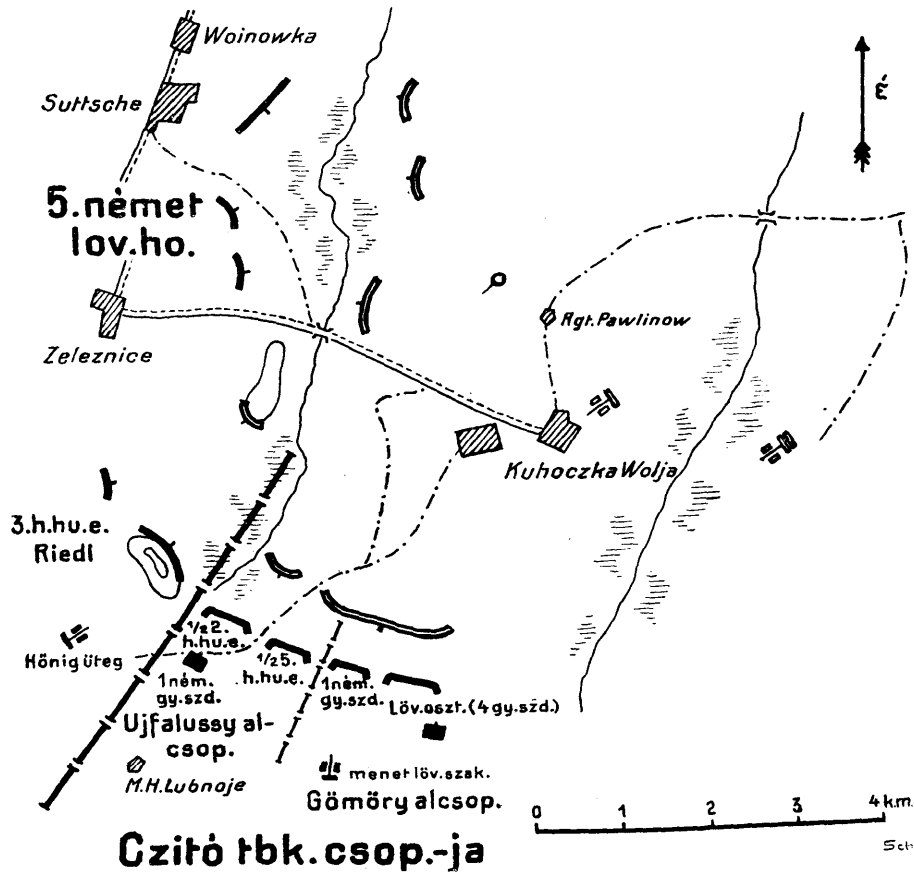
Szeptember 29-én. Egész nap gyenge lövöldözés és állásépítés, ami igen nehezen ment a mocsaras terepen. Mindenütt felbuggyant a víz, úgyhogy csak fölfelé lehet építeni. A köztünk és a némelek közt levő 4 km-es hézagot nappal 30 német lovas töltötte ki, de éjjelre ezek eltűntek.

Szeptember 30. 10 órára ismét támadást rendelték el Kuhoczka Wola ellen.

A német lovashadosztály feladata az volt, hogy

25. vázlat.

1915 IX. 30. del. 10-0.

az ellenséget tüntető támadással lekösse. A 3. huszárezrednek az előtte levő S alakú dombot kellett megszállnia s innen a támadócsoport baloldalát s hátát kellett biztosítani. A Czitó-csoport, mely négy lövészszázadból, a háromnegyed 5. és a fél 2. ezredből, valamint két német gyalogszázadból állt, 10 órakor kezdte meg a támadást (l. 25. sz. vázlatot).

Ujfalussy százados alá a fél 2. és a fél 5. huszárezred, valamint egy német gyalogszázad tartozott. A fél 2. ezrednek Streicher százados volt a parancsnoka.

A támadás 12 órakor indult meg, mégpedig tüzérségi előkészítés nélkül. A 3. ezred derékig érő mocsárban nyomult előre az S alakú domb felé s mikor ezt megközelítette, váratlanul tüzet kapott. Az ezred visszament, mivel a mocsárban nem tu-

dott megállni. De a dombot megszálló cserkeszek megijedtek a váratlanul oldalból jövő támadástól és szintén visszavonultak.

A Czitó-csoport mitsem tudott a 3. ezrednél lejátszódó eseményekről (26. sz. vázlat), mert a járhatatlan terepen az összeköttetés megszakadt. Ezért támadását nyugodtan folytatta s az ellenség két kiépített állásából hamarosan kiverte. Már az erdő északkeleti szélét is elérte s innen géppuskával lövette a faluból vágóban menekülő orosz tüzérséget s vonatot, midőn az S alakú dombról visszavonulóban levő cserkeszek az erdőben váratlanul Ujfalussy törzsének és a tartaléknak (német gyalogszázad) hátába kerültek. (27. sz. vázlat.)

Az első lövésre a század összes tisztjei elestek, a század maga pedig visszaszaladt. Ujfalussy csak a kiinduló állásban tudta azt feltartóztatni. Az ellen-

ség még a faluból ellentámadást kísérelt meg. Ezt a vállalkozását nehéz tüzérségi tűzzel készítette elő. Mikor az ellentámadást végrehajtó ellenség a 2. és 5. ezredet 50—100 lépésre megközelítette, a visszavonuló cserkeszek 60—80 lépésre a hátuk mögött bukkantak fel az erdőben. Streicher százados 5. ezredbeli fél századnyi tartalékával ellentámadást kísérelt meg, de ez nem sikerült. Így kénytelen volt elrendelni a visszavonulást, hogy az ellenség félköréből kijusson. Ez a sűrű erdő védelme alatt sikerült. Az osztály vesztesége a támadás és vissza-

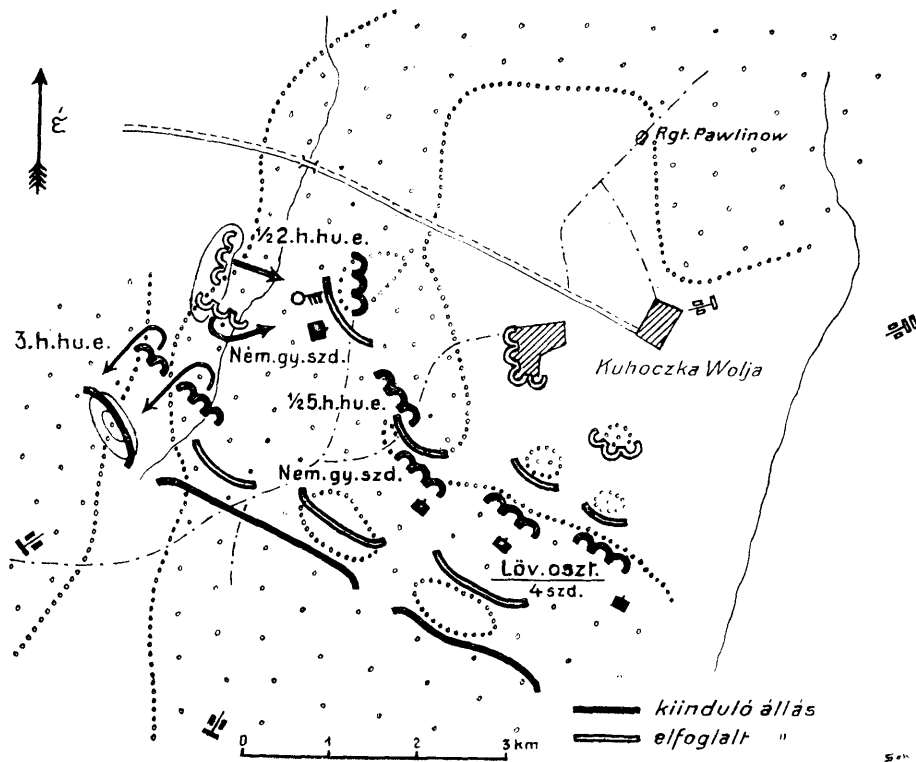
vonulás alatt 2 halott, 4 eltűnt és 41 sebesült. (28. sz. vázlat.)

Az ellenség kb. 2 km-en át folytatta az üldözést s azután megállt. A jobbszárnyon lévő lövészosztályt nem érte a támadás, de a balszárny és a közép visszavonulása miatt azt is visszarendelték. Ez a bonyolult helyzet könnyen végzetes lehetett volna; nagy szerencse, hogy a zűrzavarban szinte lehetetlen volt a tájékozódás és az ellenség is (nehéz tüzérséggel) kénytelen volt vigyázni.

Az éj nyugodtan telt el. Az ellenség csak haj-

26. vázlat.

1915 IX. 30.

nalban fogott újabb támadásba, de csapataink $\frac{3}{4}$ órás harcban visszaverték.

Október 3. A helyzet változatlan. Állandó járőr harc és időnként tüzérségi tűz. Ezen a napon a vezetékllovakat Lobmoje majorhoz rendelték.

Október 4. A Pálffy-századot Tschiptschi vadászhoz rendelték, a hadosztálytörzs biztosítására.

Október 5. Pótlás érkezett, századonként 28 lovas.

Október 7. Orosz lovasság nyomult előre a 11. lovashadosztály és a Karasyn környékén harcoló Hauer-lovashadtest közti hézagba. A hadosztály jobbszárnyának és hátának biztosítására a Pálffy-századot Krasny Bor-ra rendelték, 17 órakor érkezett meg ide. Az ott talált cserkeszjárőröket elkergette s megtalálta egy kirabolt szekerünket és egy huszár megcsonkított hulláját. Éjjel beérkezett ide a 9. honvéd huszárezred gyalogspótlása és vagy 20 szekér. Ezeket tovább küldte a hadosztályhoz.

Mivel a hadosztály jobbszárnya bizonytalan helyzetbe jutott, azt a Lobmoje-majortól nyugatra hátrarendelték. De alig érkezett meg oda, ismét visszarendelték a délelőtti állásba, csak hogy most arccal keletre. 20 órára érkezett vissza ide. (29. sz. vázlat.)

Sznyi mellett is orosz lovasság mutatkozott. A hadosztály ezért kénytelen volt Zeleznicza irányába kitérni. A Fömötör-századot küldte Sznyi felé, hogy tartóztassa fel az ellenséget, míg a csapatok Zeleznicza felé elvonulhatnak. Ellenség nem mutatkozott és így az eltolódást végre lehetett hajtani.

18 órakor Zeleznicza nyugati szélén szabad tábor, majd 20 órakor indulás Rudka-ra, ahol a 3. honvéd huszárezred vezetéklvai voltak. Az ezred a falu északi szélén a szabadban táborozott. Esett az eső.

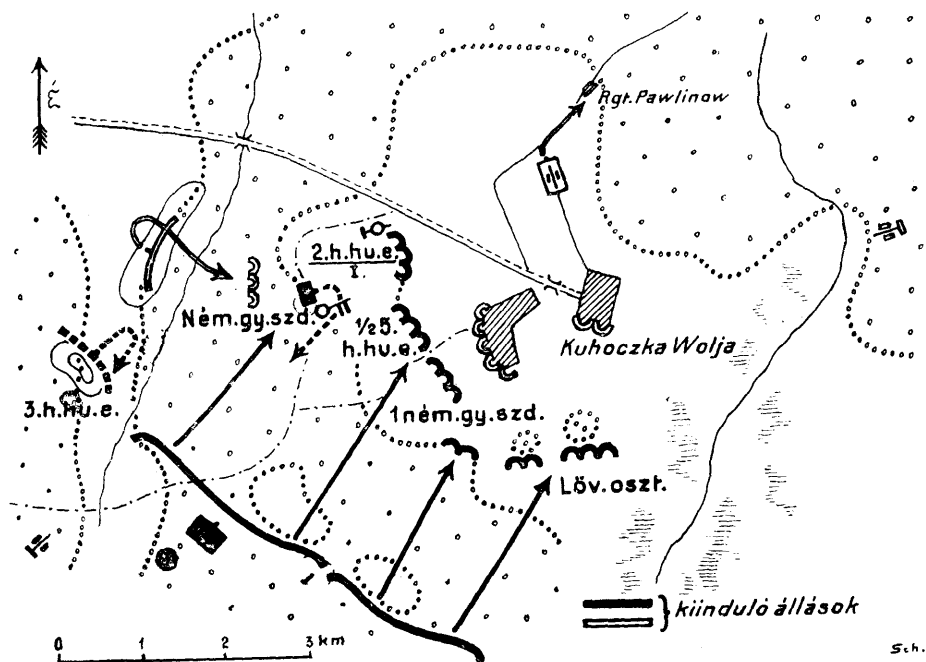
Október 8. A hadosztály tüntető támadásra indult, de 15 órakor Krasny Bor-on nagyerejű ellenség avatkozott be a harcba, mire elrendelték a visz-

szavonulást. Alig kezdték a jobbszárny századai a visszavonulási parancs végrehajtását, az ellenség igen erős ellentámadásba fogott. A századok nyom-

ban visszafordultak s három órai heves harcban visszaverték az ellenséget. A századok a sötétség beálltával ismét a reggeli kiinduló állást szállották meg.

27. vázlat.

1915 IX. 30.

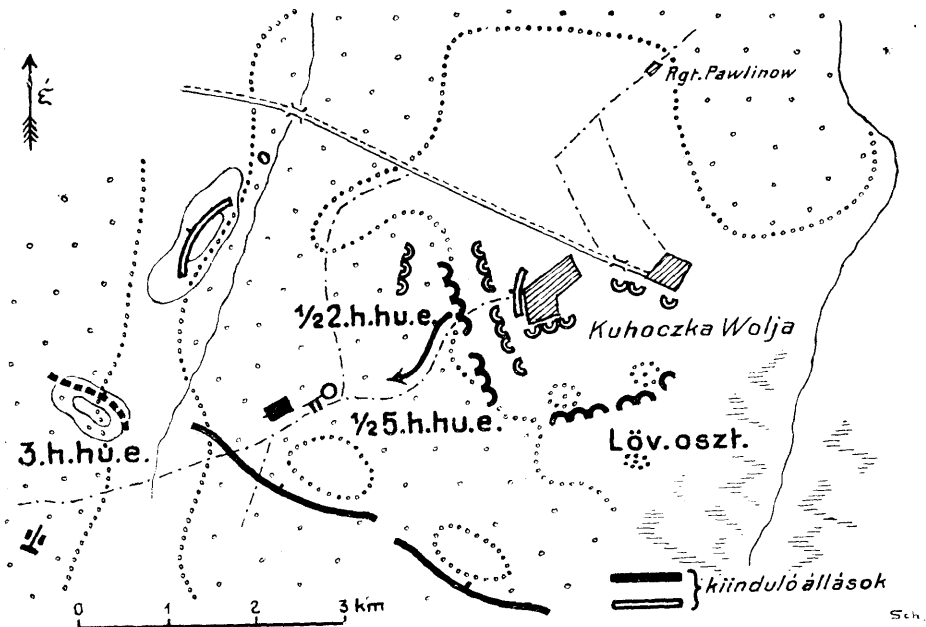

Október 11. és 12. A Pálffy-század Krasny Bor-nál reggeltől kezdve cserkeszek támadását állta,

14 órakor megrohanták a cserkeszek, de a század visszaverte őket. De mivel 6 órakor járőrei jelen-

28. vázlat.

1915 IX. 30.

tették, hogy Szyni-n is ellenség van, a falutól keletre levő útelágazáshoz húzódtott hátra.

Október 8. A németek Dünaburg előtt 5 km-es

szélességben benyomultak az orosz állásba. Dünaburg Szentpétervár kulcsa.

Szerbiával is megkezdődött a leszámolás.

A központi hatalmak a Száva- és a Duna-fronton 2000 ágyút vonultattak fel és napokig retentetes tüzet zúdítottak az ellenségre. Ezután megkezdődött az előnyomulás.

Kövess Hermann csapatai október 8-án reggel benyomultak Belgrád északi részébe.

A Pálffy-század újabb folytonos csatározások közepette Tschiptschi-re húzódott vissza.

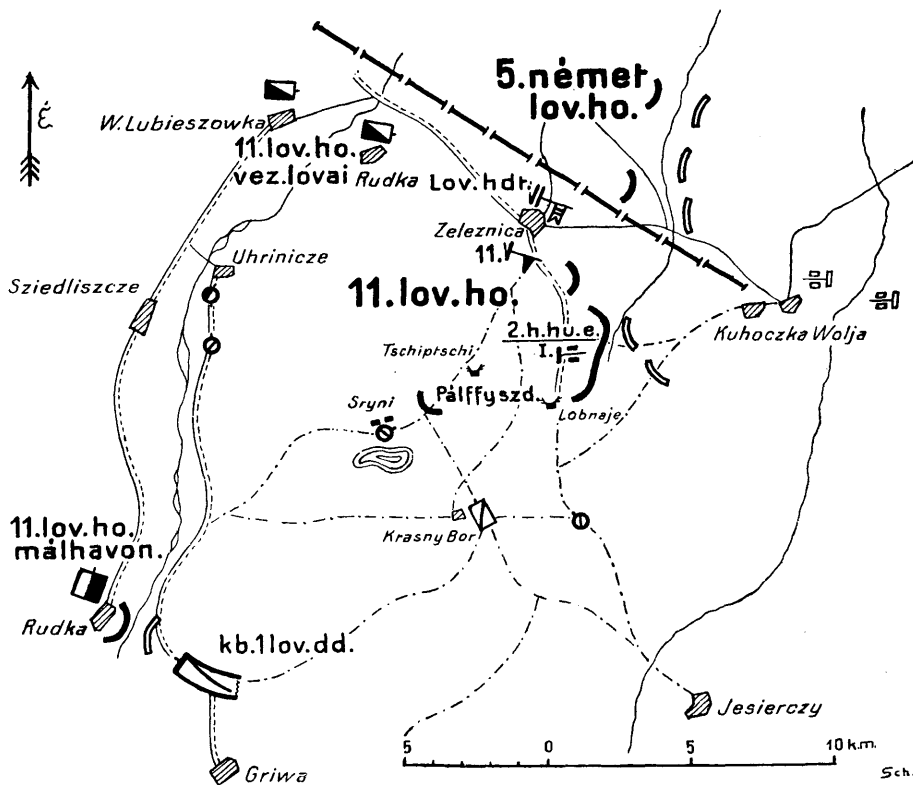
Október 9. Pálffy százados járőrei jelentették, hogy az ellenség Szyni-t és Krasny Bor-t is elhagyta. A század erre bevonult az utóbbiba. Az I.

osztály állásban volt. Az ellenség itt nyugodtan maradt.

Október 10. Az ellenség Kuhoczka Wola mögé vonult vissza. Állásait megszállta az erősítést kapott német lovashadosztály. A 11. hadosztályt Karasyn-ra rendelték, hogy a támadásában megakadt Hauer-lovashadtestet előre segítse. A vezetékllovak az orosz lovasság betörése miatt a Stochod-nál voltak, sőt itt is veszedelembe kerülhettek volna, mert tüzérséggel ellátott orosz lovasság egészen a Stochod-ig jutott előre, úgyhogy Czerwiszcze-nél a

29. vázlat.

1915 X. 7.

hadosztály málvonatóval harcra keveredett. A lovakat előrevitték Zeleznica-ra. A hadosztály 12 órakor lóra ült és az erdőben Krasny Bor-ba menetelt.

Október 11. A hadosztály zöme a rossz utak miatt a tüzérséggel Griwa-n át menetelt Karasyn-ra; a Baintner-csoport ugyanakkor Zamostynak ment. 16 óráig a hadosztály Zamostynon volt készültségben. Ekkor, mivel a hadtest támadása előrehaladt, Lesziawka-ra visszarendelték.

Október 12. 6 órakor indult a hadosztály. Az ezred elővéd volt és Serhowo-n készültségben állt mint hadtesttartalék.

A hadosztály Jesiercy-re ment. 9 óráig a falu közelében készültségi állásban volt. Ekkor az ezredet két gyalogszázadba alakítva M. H. Alexandria-ra rendelték, hogy az ettől északra levő Bezimínája-csatornánál, a Tarraz magaslatra előnyomulós 4. és 13. dragonyosezred közti tért töltsék ki. A két gyalogszázad parancsnoka Békessy százados lett. A vezetékllovak visszamentek Serhowo-ra.

A terep teljesen járhatatlan volt, így ezt Békessy csak kis járőrökkel figyelte meg. A támadás sehogysem haladt előre. Ezért Békessy csak megfigyelőket hagyott az állásban s a két századdal este a fűrészgyárba ment. (I. 30. sz. vázlat.)

Ha az oroszok az egész vonalon állandóan vissza is vonultak, nem lehet azt állítani, hogy meg voltak törve. Ahol csak lehetett, megálltak és védelemre újból és újból berendezkedtek. Sőt, gyakran eredményes ellentámadást hajtottak végre. Mesterei voltak az utóvédharcoknak.

Október 14. Az ezredet reggel visszarendelték Jasierczy-re mint hadtesttartalékot. De alig gyalogolt vissza ide, a mély homokban ismét el kellett indulnia a W. W. Alexandria-tól északra levő hídhoz, hol a Gömör-csoporttal együtt a tartalékot alkotta.

A bolgár király proklamálta a háborút Szerbia ellen.

Október 15. 4 órakor az ezredet ismét a Tarraz magaslatra, a 4. és 13. dragonyosezred közti

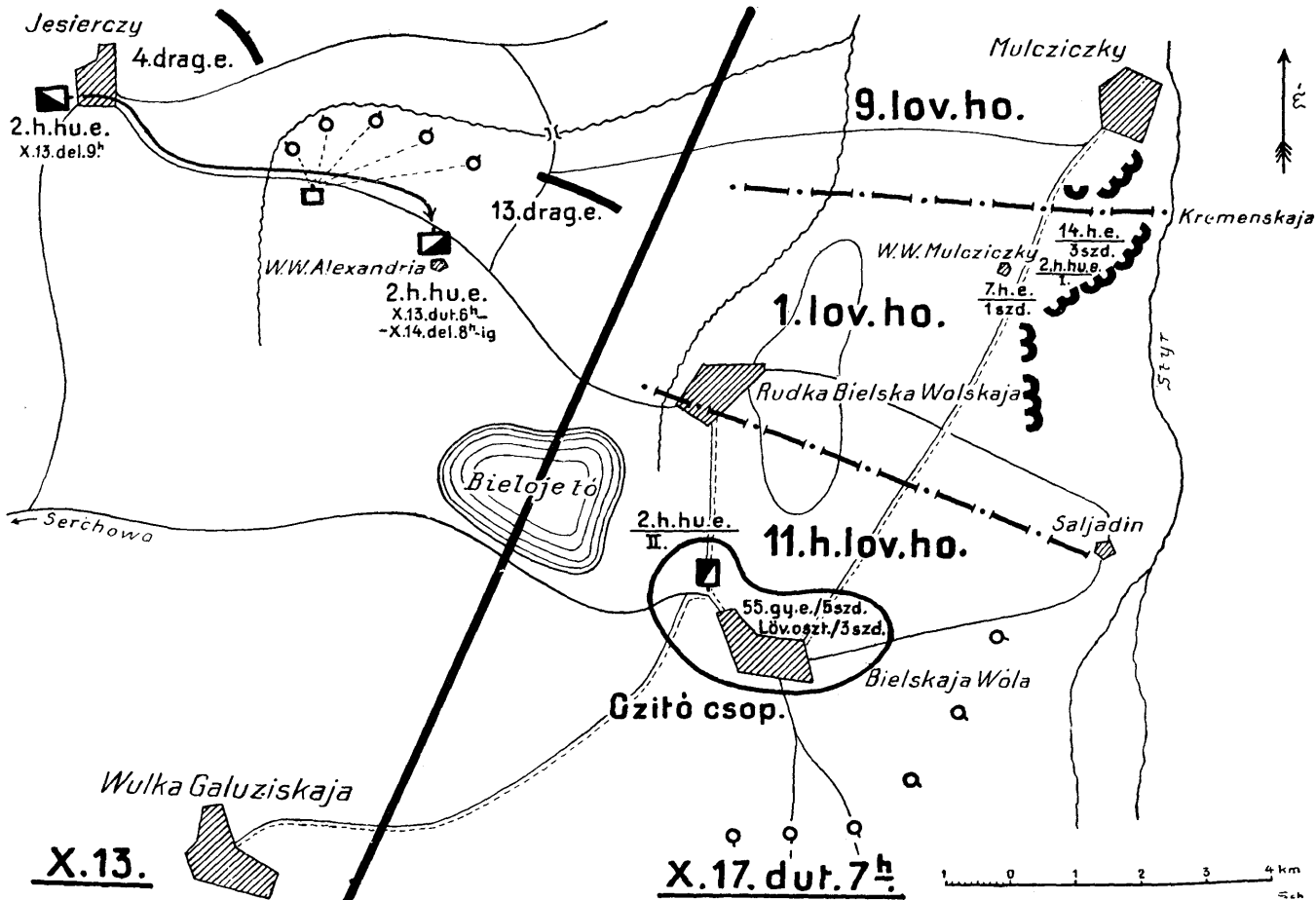
rés kitöltésére rendelték. A II. osztály tűzvonalba ment, az I. tartalék lett. A nap csendesen telt el.

Október 16. Az I. osztályt reggel kivették az 1. lovashadosztály kötelékéből s bevonultatták a 11. lovashadosztályhoz, mely Mulcziczky irányában vonult előre.

Az I. osztály Békéssy parancsnoksága alatt 10 óraker előnyomult és a Tarraz magaslaton levő ellenség balszárnyát megtámadta. Az osztály a géppuskák tüzeinek oltalma alatt az ellenséget 100 lépésre megközelítette, 11 óraker rohamra indult. Az ellenség nagy mennyiségű löszert, kézigránátot stb.

1915 X. 13—17.

30. vázlat.

hagyott az állásban és északkelet felé elmenekült. Az osztály vesztesége 2 halott és 8 súlyos sebesült.

Az I. osztály egész nap tartalék volt.

Október 17. Az ellenség Szobieszicze-nél átkelt a Styr-en. Ezért a II. osztályt reggel a Czitő-csoporthoz Bielskaja Wola-ra rendelték. Este megérkezett ide és csoporttartalékként szerepelt.

Az I. osztály W. W. Mulcziczky-nél szintén tartalék volt. Mulcziczky hatalmas várszerű övvel volt körülvéve. Ez volt az oroszok fővédőállása.

Délután 16 óraker Streicher százados parancsot kapott, hogy a Styr-en a Kremenskaja-i malomnál átkelt ellenséget dobja vissza. Ehhez alárendelték neki az I. osztályt, a lovas géppuskásosztagot, két 55. gyalogezredbeli századot. (L. 31. vázlat.)

Rövid harc után az ellenség visszament a folyó másik partjára. Az osztály a 32. számú vázlaton látható helyzetet foglalta el. A kis tótól északra, a Kopasz-dombon a 2. század (Székely főhadnagy) beásta magát, ugyanitt a géppuska (Lovass főhad-

nagy), a domb mögött az 1. század (Horváth főhadnagy) tartalék. Balra az erdőben az 55. gyalogezred két százada; ezeket 23 óraker a 14. huszárezred három százada felváltotta. Az utóbbiak és a Streicher-osztály közé tűzvonalba rendelték a 9. honvéd huszárezred fél századát. Jobbra a tavon túl a 7. közös huszárezred 5. százada került tűzvonalba egy géppuskával. Ezt a századot az ellenség Zladin M. H.-nál hajnalban meglepte s mindeztől elfogta. A szomszédok mindezt észre sem vették.

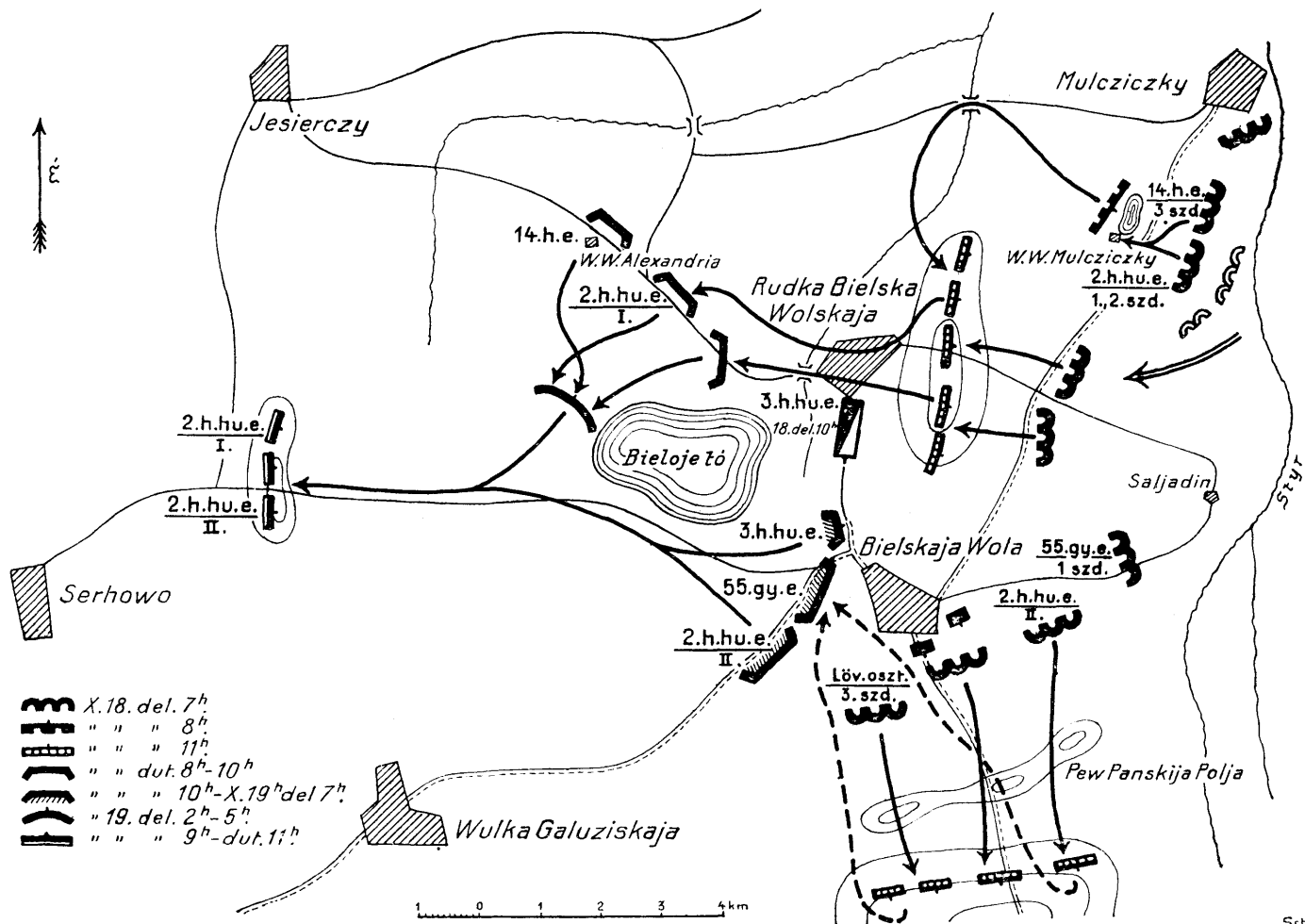
Az ellenség kihasználta az így keletkezett hézagot, 5 óraker nagy erővel átkelt a folyón, visszaverve a lengyel táboriörsöket és nagy lendülettel folytatta támadását. Közben tüzéségének tüzeit az ezredtől megszállt Kopasz-dombra összpontosította. Másfélóraker kemény harc után, az ellenség rohamtávolságra közelítette meg a Streicher-csoportot, mely jobb felől, az elfogott 7. huszárezredbeli század helyéről is tüzet kapott. Az átkarolás veszélye fenyegette a csoportot. Közben nagy oszlopok vo-

nultak délnyugat felé az orosz rajvonal mögött. Az összeköttetés megszakadt a csoportparancsnokokkal, mert telefon nem volt és küldőncöt a tüzéség heves tüzeiben nem lehetett hátraküldeni. Streicher százados tarthatatlannak látta a helyzetet, átvette az egész csoport felett a parancsnokságot s elrendelte a visszavonulást. Először is Horváth fő-

hadnagy tartalékát az erdő szegélyére felvevő állásba rendelte, azután az egész első vonalat kivonta a tűzből. A Kopasz-dombról a visszavonulás az éjjel ásott futóárokban észrevétlenül ment végbe. Az ellenség csak akkor rohamozta meg nagy hurrázással az üres állásokat, amikor már az utolsó ember is elérte az erdőt. Az osztály vesztesége 3 ha-

31. vázlat.

1915 X. 17—19.

lott, 16 sebesült volt. A 9. honvéd huszárezred fél-századból Türös főhadnagy és Sándor hadnagy el-esett.

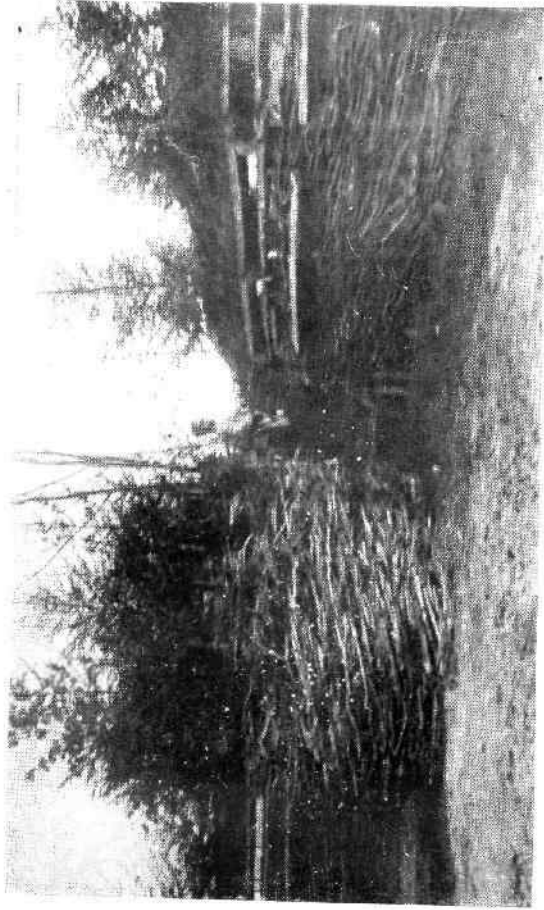
Az ellenség csak tüzellel folytatta az üldözést. Streicher százados a csoporttal W. W. Mulcziczky-től északra fekvő dombokon új védőállást szállott meg. De alig kezdték meg az emberek az ásást, a csoportot hátrább rendelték a Bielskaja Wola körüli magaslatokra, ahová ez a mocsarak miatt, csak nagy kerülővel tudott eljutni. Itt aztán beásta magát és 16 óráig maradt.

Az ellenség békében hagyta a csoportot, de ettől délre az 1. iovashadosztály jobbszárnyát megtámadta. 16 órakor a Streicher-csoportot ismét hátrább rendelték. 20 órára a Bielskaja Wola és Jeziercy közti úton újabb védőállást szállott meg. De alig készültek el a huszárok a fedezékásással, 22 órakor újabb visszavonulási parancs érkezett.

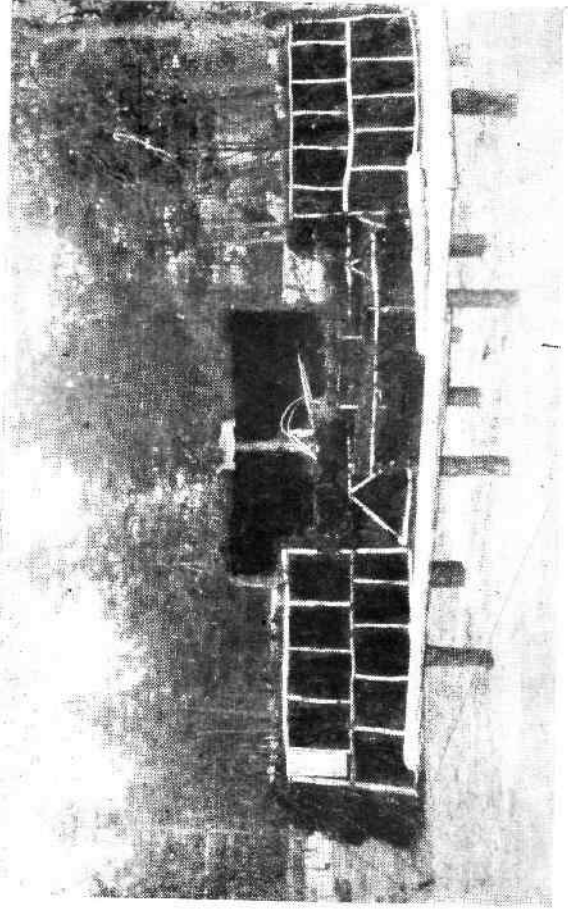
Október 19. 2 órakor a csoport 24 órán belül immár az ötödik védőállást szállta meg, ezúttal a Bieloja-tótól nyugatra. Reggel ismét, most már hatodszer, hátrább rendelték az osztályt. Serhowótól keletre, a mocsár szélén, a dombokon ment ekkor állásba. 18 órakor az ellenség tüzellel rajtaütött, de nem támadta meg állását. 23 órakor a már egyesült ezredet kivonták az első vonalból és egy km-rel hátrább, tartalékba küldték.

A II. osztály Pálffy százados parancsnoksága alatt október 17-én és 18-án mint tartalék Bielskaja Wola-n volt. Október 18-án 7 órakor a Dubomilla-i magaslatok elleni támadásában a jobbszárnyon a lövésosztály három százada, a közepén az 55. gyalogezred két százada, a balszárnyon pedig ezredünk II. osztálya tört előre.

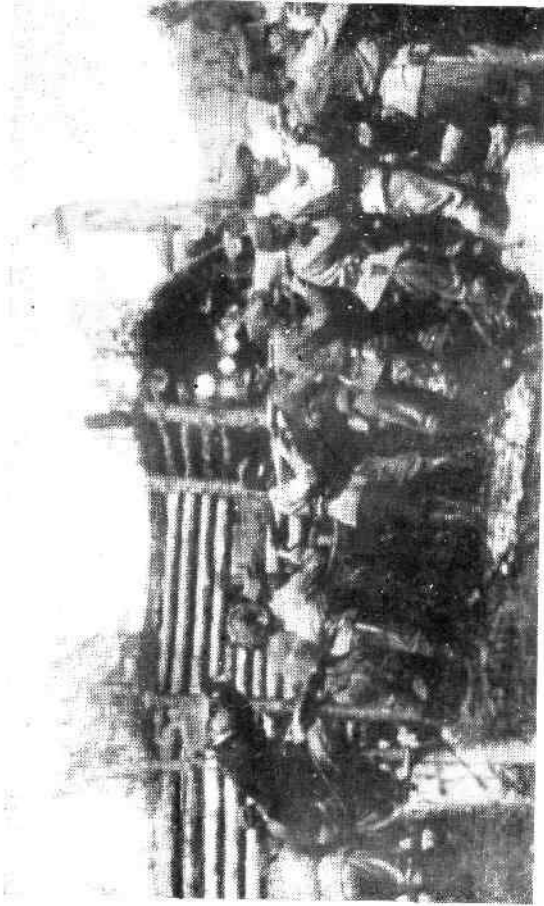
A támadás jól haladt előre. Az első dombokról visszaverték az ellenséget s már a Dubomilla-i

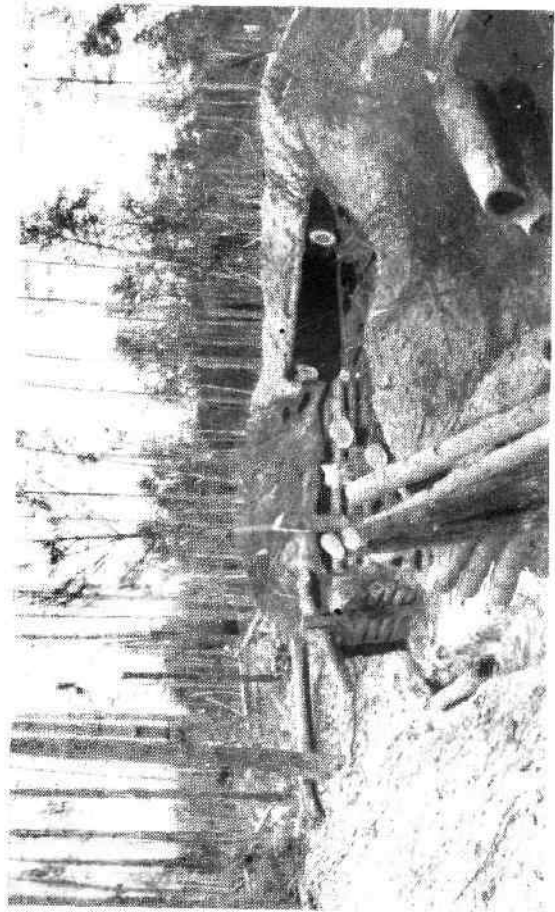
Az őrszem.

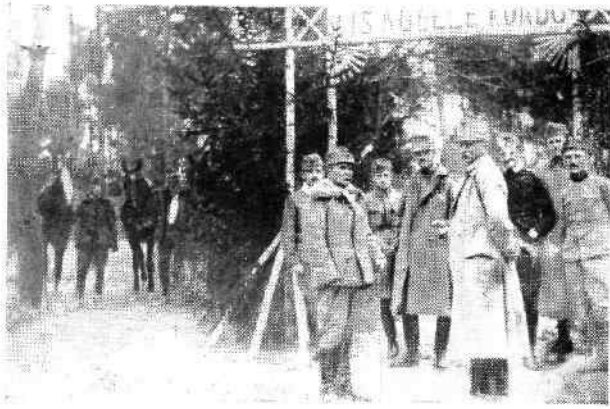
Tábori szőpad, 1916 május.

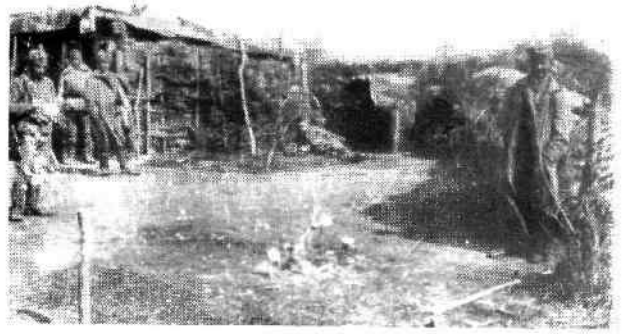
Földnyelverőd. Galuzia, 1916. (Kende felv.)

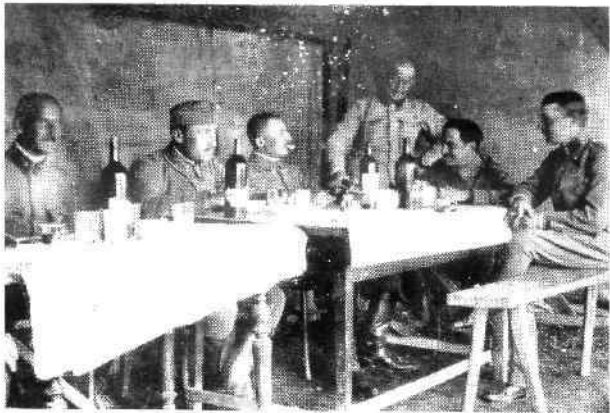
Ősszelőit állások. Galuzia, 1916 július 4 — dtul. 4. h. (Kende felv.)

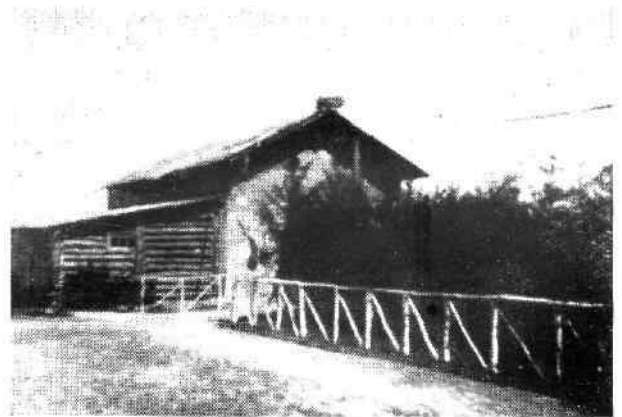
Isabelle-fürdő, Galuzia, 1916 május.

Tábori őrs a moesárban. Galuzia, 1916 május.

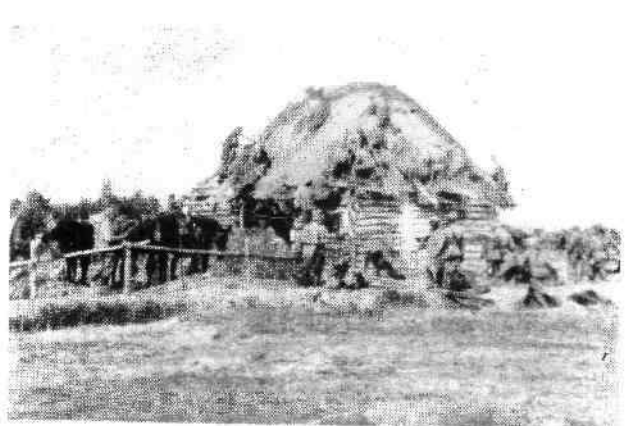
Front mögötti pihenés.
ZUPKA, LÉVAY, SZÉKELY főhadnagyk, HALÁSZ
hadnagy, STREICHER százados, HORVÁTH fő-
hadnagy, 1916 június.

Galuzia 1916, szeszgyár.

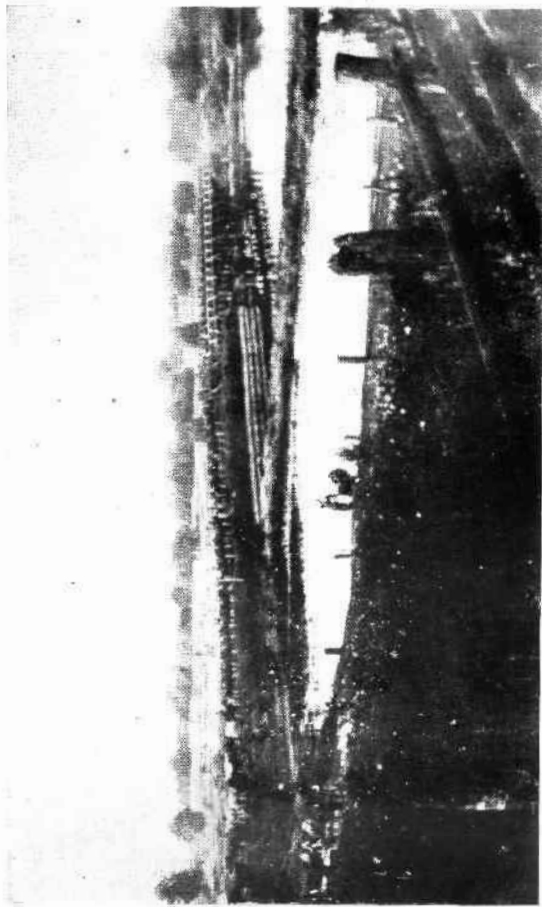
Tiszticsoport Kremenuchán, 1916 június.
(Kende felv.)

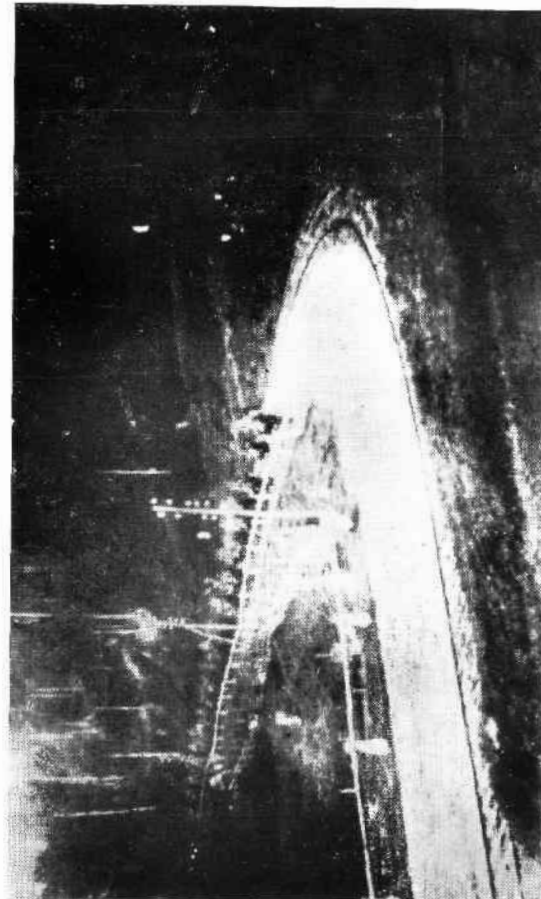
Eletés menetközben Werehy-re, 1916 július 11.
(Kende felv.)

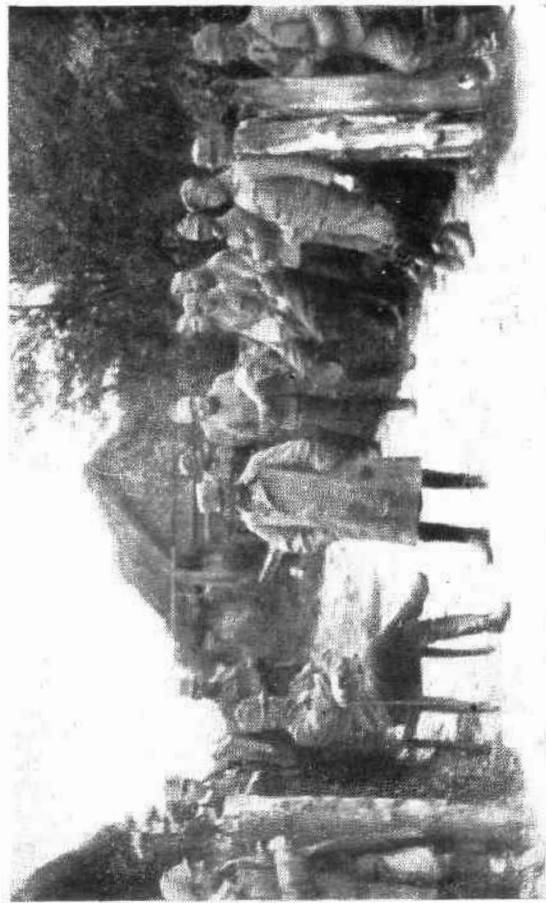
Táborozás Bol Obziron, 1916 július 9.

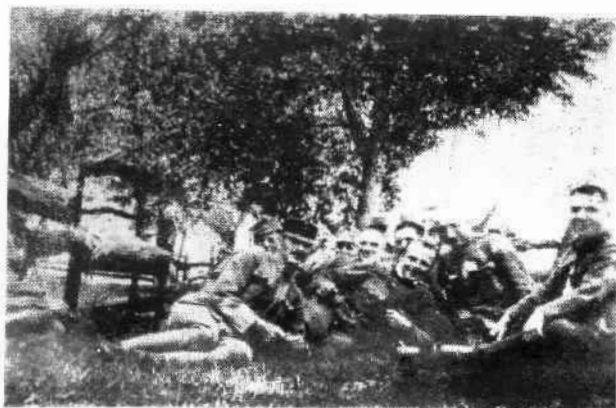
Menetelés Bolobzryeből Werchyebe, 1916 július (Kende felv.)

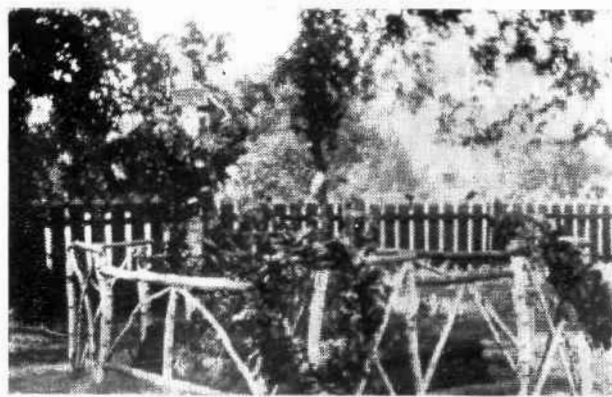
Menet a relabirozási állomásokról Tekére (Erdély),
1916 augusztus 25-én.

Werchy, 1916 július 13.

Menet Stobykovkáról Krasznavolára,
1916 július 15. Pihenő.

BÉKÉSSY BÉLA százados ideiglenes sírhelye
Soszysznon, Oroszország.

Ezredparancsnokság, Dorna Watra, 1916 szeptember.
(Kende felv.)

Báró APOR tábornok és FLOHR ezredes, Dorna
Watra, 1916 szeptember. (Kende felv.)

Mikor a huszárlóvból málhásállat lesz. D. Benbei,
1916 szept. (Kende felv.)

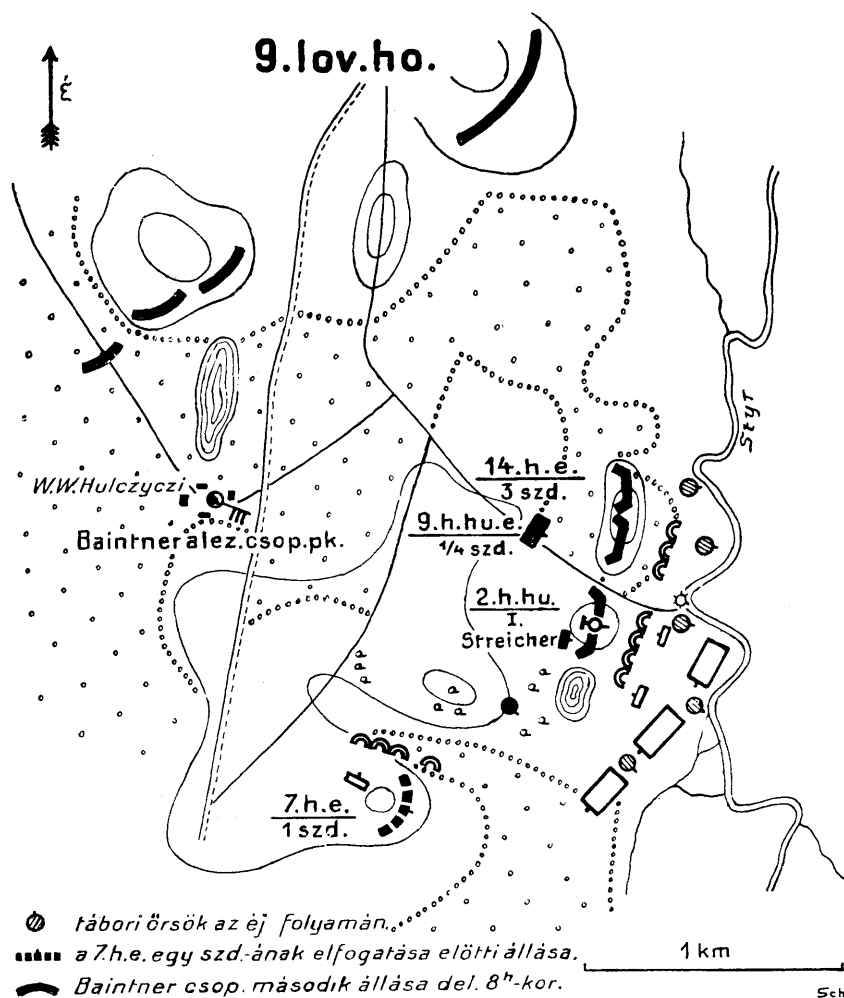
Népviselőt Petelén, 1916 augusztus

magaslatok is csapataink birtokába kerültek, midőn közepén az 55. gyalogezredbeli századok egy gyenge ellentámadásra visszaszaladtak és a két szárny is kénytelen volt visszavonulni. Az egész Czitő-csoport a falutól nyugatra szállott meg új állást.

Az éjszaka nyugodtan telt el. Október 19-én Riedl ezredes parancsára a gyönyörű fekvésű, hatalmas Bieloja-tó melletti úton Serhowo felé vonult a csoport s az ettől a falutól keletre levő dombokon az ezred újból egyesült.

32. vázlat.

1915 X. 18. del. 7-0.

Őszi befejező harcok. Téli állásharcok.

A Styr-től visszaűzött lovashadtest Galuzia és Jeziercy vonalában állt meg s itt rendezte az össze-zavart kötelékeket.

Október 21. Az ezred Serhowo-tól északra az erdőben tartalék volt. 8 órakor az ezredet gyalog a Jaziercy-től délre levő Riedl-csoporthoz rendelték, hogy ott az 1. lovashadosztály visszacobbott részén segítsen. A Riedl-csoport elrendelte a támadást. Az I. osztály alkotta a támadó csoportot, a II. osztály a jobbszárnyon mint tartalék nyomult előre.

Az ezred a sűrű erdőben észrevétlenül közelítette meg az ellenséget és azt 12 óra 30 perckor meglepően megrohanta. Az ellenség elmenekült és 16 foglyot hagyott az ezred kezén. Ez alkalommal vitézségével különösen Tarnay főhadnagy és szaka-

sza tűnt ki. Az ezred estig az elfoglalt állásban volt. Ekkor a 14. huszárezred felváltotta és tartalékba ment. A következő napon is ebben a helyzetben maradt.

Kende György hadnaggyal pótlás érkezett az ezredhez.

Október 24. Az oroszok délben megtámadták Wulka Galuziskaja előtt levő állásunkat. (L. 33. sz. vázlat.)

16 órakor áttörték az állást a 7. közös huszárezred 4. és 5. százada közt. Az egész arcvonalnak a mocsáron keresztül erős tűzben kellett visszavonulnia s a 11. lovashadosztály lövésosztályának 35 embere holtan a mocsárban maradt. A falutól kb. 2 km-re délnyugatra levő erdő szegélyén az ezred új védőállást szállott meg. Az úttól jobbra a Pálffy-, balra a Maasburg-század. Előretolt állásban a dombon a Fömötör-század s egy géppuska.

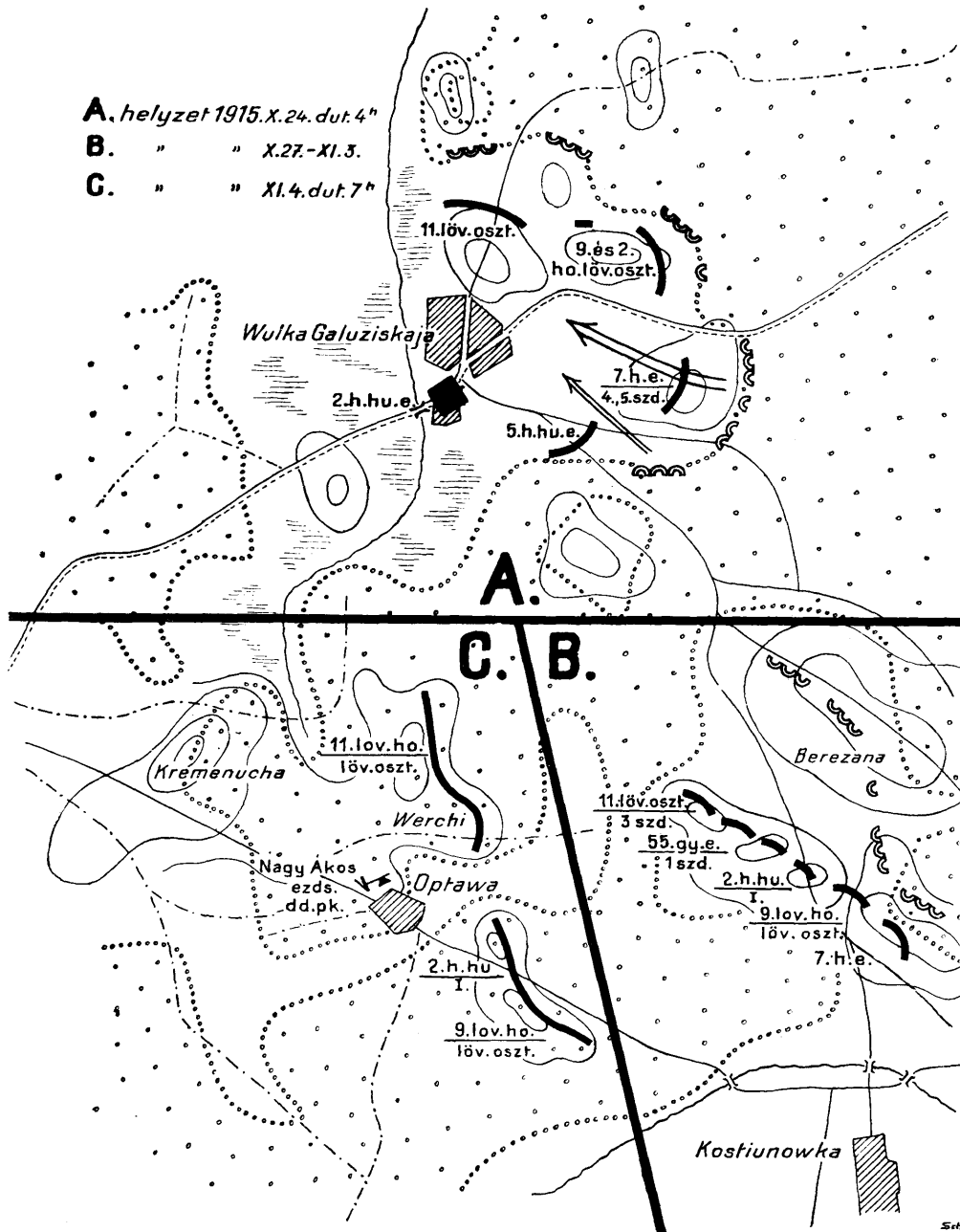
A Streicher-század tartalék a közép mögött. Az erdőtől balra a lövésosztály ment állásba.

Az ezred állásépítéssel volt elfoglalva. Ebben kisebb járőrharcokat leszámítva, az ellenség másnap sem zavarta meg.

Október 25. Az egész ezred az úttól jobbra gyülekezett. Főmötör-század elől maradt. Az ezredet Galuziára rendelték a hadosztályhoz. Evégből 10 órakor Serhowo-n lóra ült és 18 órakor Galuzia-ra, a 11. honvéd lovashadosztály parancsnok-

33. vázlat.

1915 X—24—XI—4.

ságának harcálláspontjára érkezett. Itt lóról szállt és Wulka Galuziskaja-ra menetelt. A lovak egyelőre itt maradtak, de másnap Gorodok-ra vitték őket.

Október 26. A Maasburg-századot (Kaas hadnagy) s Kende főhadnagy géppuskáit kivonták a tűzvonalból és Optowa-ra az 1. lovashadosztályhoz rendelték.

Október 27. Ez a csoport támadást hajtott végre a Berezana magaslat ellen s ezt kis veszteség árán sikerült is elfoglalnia. A magaslaton az I.

osztály a közepén, a 9. lovashadosztály lövésosztálya és a 11. hadosztály lövésosztályának három százada közt ment állásba.

November 3. A csapatok itt megkezdték az állás építését, ami nagyon nehezen ment, mert az orosz tüzéség állandóan lőtt. Az ellenség állása néhol — mint az ezred előtt is — csak 30—40 lépésre volt a mienktől.

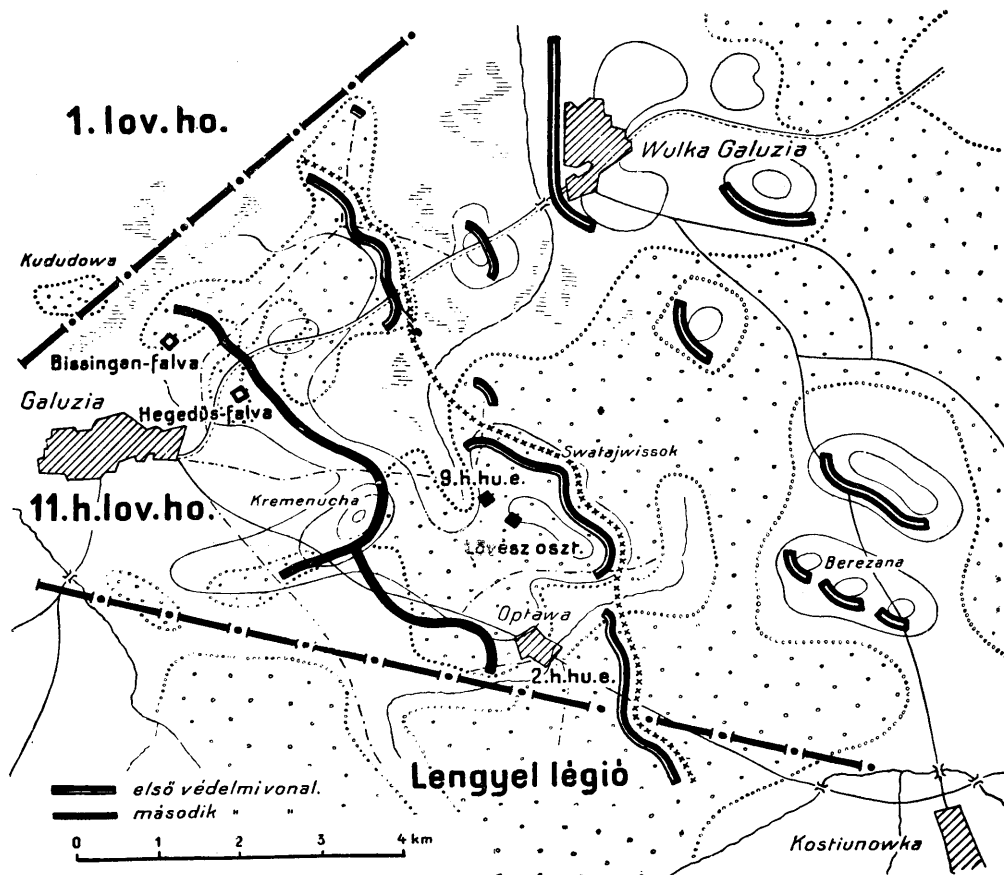
Az I. osztályt kivonták a tűzvonalból s Galuzia-ra irányították. De alig ért be az osztály (21

órára) Optawa-ra a dandárparancsnoksághoz, midőn az ellenség a 9. lovashadosztály lövésosztályát megtámadta s kiverte az állásból a dragonyosokat, kik egészen a dandárparancsnokság harcálláspontjáig szaladtak. Kényszerűségből a 7. közös huszárezred századai is követték példájukat. Ennek a támadásnak visszaverésére gróf Montoge dragonyos őrnagy (Streicher százados az I. osztállyal, három lengyel légiós-század és egy 9. lovashadosztálybeli lövésoszázad) nyomban előrement. A három len-

gyel század nyomult előre első vonalban, de a mocsaras erdőben, a sötétben irányt tévesztett s csak hajnalban tudott kivergődni a mocsárból. Ekkor védőállást szállott meg az előző nap helyén maradt honvéd lövésosztály jobbszárnyán arccal dél-nyugat felé. Egész nap tüzharc folyt. Az I. osztályt és Kende főhadnagy géppuskáit a lövésosztály századai megerősítésére rendre-rendre harcba vetették. 15 órakor parancs érkezett, hogy este visszavonulás lesz. Erre a lengyelek nem várták be

1915 IX.

34. vázlat.

a sötétséget, hanem azonnal megkezdték a visszavonulást. Ezt látva az ellenség, általános rohamot indított. Ezzel még a helyén lévő lövésosztálynál is nagy zavart okozott. A lengyelek visszavonulása következtében u. i. az ellenség ennek oldalába és hátába került. A huszárok csak véres kézitusával tudtak utat törni maguknak és eközben nagy veszteséget szenvedtek. A lövésosztály vesztesége 130, a Maasburg-századé 24, a Streicher-századé 13 ember.

14 órakor Streicher százados Werchi-n összehozta két századát, a géppuskákat és az Optawától keletre levő zöld tisztásra vezette őket. Itt megszállta a hadtest munkásosztága által elkészített, támpontszerű kezdetleges állásokat. A karabélyok $\frac{3}{4}$ része nem működött, mert homok ment a csőbe, s a kilőtt töltényhüvelyt nem lehetett kihúzni. Szerencsére az ellenség nyugodtan maradt.

November 11. Néhány nap mulva a II. osztályt is (eddig hadosztálytartalék volt) ide rendelték. A jobbszárnyat hosszabbította meg egészen a Kostiuonowka-i útig. Az ezred szétagolt részei ilyenformán hosszú idő után ismét együtt voltak. Az ezredparancsnokság Galuzia-n. Védőszakaszparancsnok Flohr ezredes, Jánosfalvá-n. (L. 34. sz. vázlat.)

November végén a hadosztály ütközetlétszáma a következő volt:

Négy huszárezred, egyenként 300 karabély és 4 géppuska. A lövésosztály: 850 puska és 4 géppuska. A lovas tüzerosztály: 14 táborigyű. Összesen 850 puska, 1200 karabély, 20 géppuska és 14 ágyú.

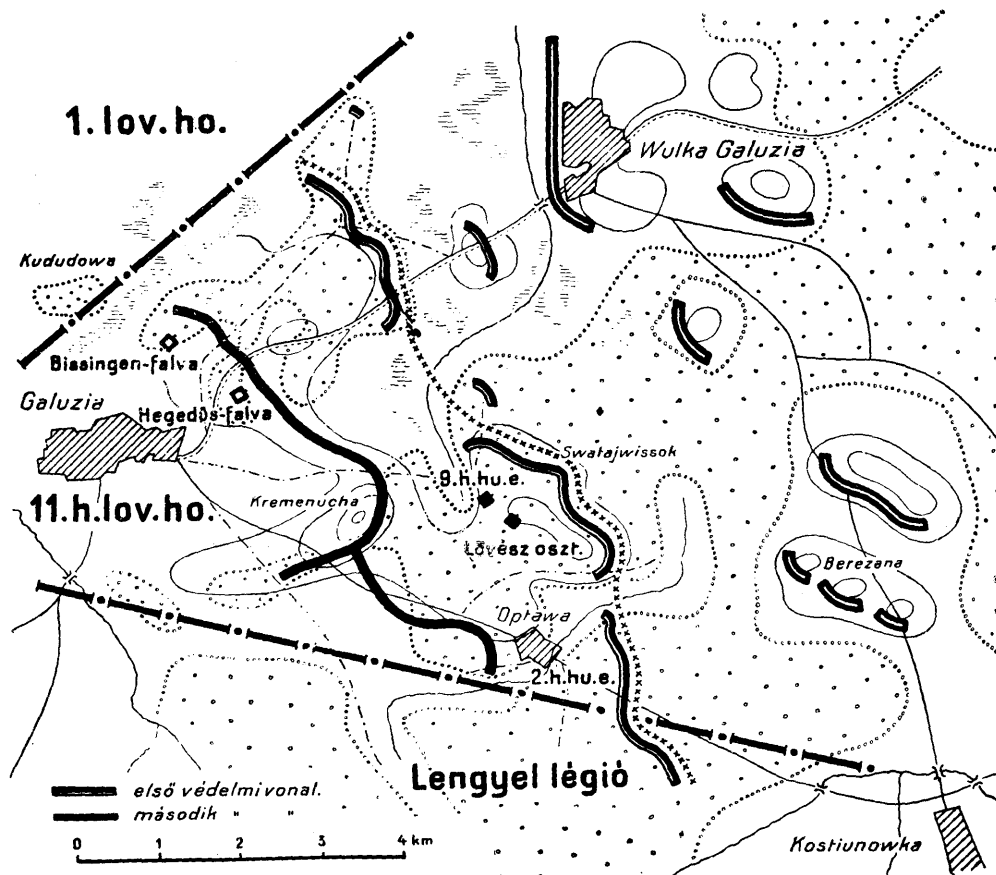
A hadosztály védővonala több mint 9 km. volt. Eszerint egy-egy emberre 4—4 m. esett. S ha a tartalékokat leszámítjuk, 6 m-nél is több jutott emberenként. Ezért a hadosztály a rendkívül hosszú

órára) Optawa-ra a dandárparancsnoksághoz, midőn az ellenség a 9. lovashadosztály lövésosztályát megtámadta s kiverte az állásból a dragonyosokat, kik egészen a dandárparancsnokság harcálláspontjáig szaladtak. Kényszerűségből a 7. közös huszárezred századai is követték példájukat. Ennek a támadásnak visszaverésére gróf Montoge dragonyos őrnagy (Streicher százados az I. osztállyal, három lengyel légiós-század és egy 9. lovashadosztálybeli lövészsorozat) nyomban előment. A három len-

gyel század nyomult előre első vonalban, de a mocsaras erdőben, a sötétben irányt tévesztett s csak hajnalban tudott kivergődni a mocsárból. Ekkor védőállást szállott meg az előző nap helyén maradt honvéd lövésosztály jobbszárnyán arccal dél-nyugat felé. Egész nap tűzharc folyt. Az I. osztályt és Kende főhadnagy géppuskáit a lövésosztály századai megerősítésére rendre-rendre harcba vetették. 15 órakor parancs érkezett, hogy este visszavonulás lesz. Erre a lengyelek nem várták be

34. vázlat.

1915 IX.

a sötétséget, hanem azonnai megkezdtek a visszavonulást. Ezt látva az ellenség, általános rohamot indított. Ezzel még a helyén lévő lövésosztálynál is nagy zavart okozott. A lengyelek visszavonulása következtében u. i. az ellenség ennek oldalába és hátába került. A huszárok csak véres kézitásával tudtak utat törni maguknak és eközben nagy veszteséget szenvedtek. A lövésosztály vesztesége 130, a Maasburg-századé 24, a Streicher-századé 13 ember.

14 órakor Streicher százados Werchi-n összedezte két századát, a géppuskákat és az Optawától keletre levő tisztásra vezette őket. Itt megszállta a hadtest munkásosztaga által elkészített, támpontszerű kezdetleges állásokat. A karabélyok $\frac{3}{4}$ része nem működött, mert homok ment a csöbe, s a kilőtt töltényhüvelyt nem lehetett kihúzni. Szerencsére az ellenség nyugodtan maradt.

November 11. Néhány nap mulva a II. osztályt is (eddig hadosztálytartalék volt) ide rendelték. A jobbszárnyat hosszabbította meg egészen a Kostunowka-i útig. Az ezred széttagolt részei ilyenformán hosszú idő után ismét együtt voltak. Az ezredparancsnokság Galuzia-n. Védőszakaszparancsnok Flohr ezredes, Jánosfalvá-n. (L. 34. sz. vázlat.)

November végén a hadosztály ütközetlétszáma a következő volt:

Négy huszárezred, egyenként 300 karabély és 4 géppuska. A lövésosztály: 850 puska és 4 géppuska. A lovas tüzérosztály: 14 táborigyű. Összesen 850 puska, 1200 karabély, 20 géppuska és 14 ágyú.

A hadosztály védővonala több mint 9 km. volt. Eszerint egy-egy emberre 4—4 m. esett. S ha a tartalékokat leszámítjuk, 6 m-nél is több jutott emberenként. Ezért a hadosztály a rendkívül hosszú

vonalat eredetileg csak támpontszerűleg akarta megszállni. (L. 35. sz. vázlat.) De a csapatok az állást — a közbeeső mocsárrészeket leszámítva — csakhamar összefüggő vonallá építették ki.

A hadosztálytól balra az 1. lovashadosztály, a cs. és kir. 12. huszárezred volt állásban, jobbra pedig a lengyel légió.

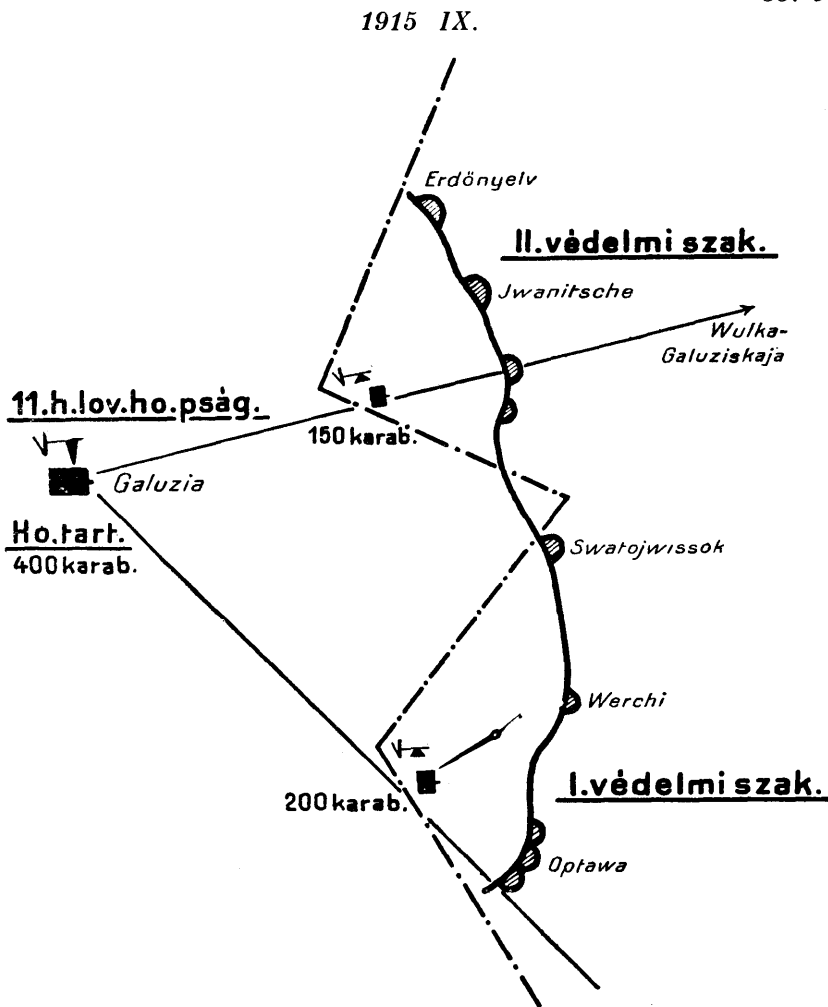
A hosszú és igen nehéz mozgóharc befejeződött. Az arcvonala megállapodott.

Az ezred majdnem hathónapos előnyomulása alatt, az ellenséget lóháton és gyalog üldözve, mindenütt diadalt aratott.

Hat hónapi diadalmas előnyomulásunk folyamán az orosz hadseregről a következő tapasztalatokat szereztük: A tüzérség jó, de pazarolja a lőszeret. A gyalogság értékes, a lovasság viszont nem ér semmit.

Aki az ezrednek a Gorlice és a Styr közt hat

35. vázlat.

hónap alatt végigküzdött mozgóharcát olvassa, annak bizonyára feltűnt, hogy Ujfalussy és Békessy százados majdnem állandóan mint különítményparancsnokok működtek. Mindig elől jártak csapataikkal és állandó összeköttetésben voltak az ellenséggel. Hol felderítést végeztek, hol rajtaütöttek az ellenségen. Nem volt az ezrednek olyan harca, melyből részüket ki ne vették volna. S e közben nemcsak kiváló képességüket vetették latba, hanem bátorságukat is.

Az ezred tisztjeinek tudásukkal, képességükkel és bátorságukkal mindenkor jó példával jártak elől. Mindenki őszintén tisztelte és nagyra becsülte mindkettőjüket. Mivel azonban nemcsak katonák, hanem bajtársak és barátok is voltak, igaz szeretettel csüngött rajtuk minden tiszt.

Ujfalussy Gábor kiváló egyéniségéhez és haditetteihez méltó, fényes katonai pályát futott be.

Békessy Béla is elnyerte a legszebb, a legdicsebb katonai kitiüntetést — a hősi halált.

November 24. A vezetéklövet Bol Obzy-ra rendelték, mert Gorodok-ra egy gyaloghadosztály érkezett tartaléknak.

December 1. Szerbia összeomlása már is bekövetkezett. Gyorsabban, mint a legvérmesebb reménnyel várni lehetett volna. A szerb hadsereg, melynek vezérei nagy hangon hirdették, hogy az utolsó emberig harcolnak, megsemmisült.

Monasztir-nál és Dobra-nál még két kisebb sereg küzdött ugyan, de ezek már nem számítottak. Csak pár nap kérdése volt, hogy a bolgárok átszorítják őket görög és albán területre.

December 9. Az állást a lengyelek vették át. Az ezred tartalékba ment. Az I. osztály Bissingenfalván, a 3. ezred mögött, a II. osztály Galuzia-n helyezkedett el.

Az ezred éjjelenként a Kuldodowa-sziget és Bissingenfalva közti mocsárban kiállított tábori-örsökkel biztosította a hadosztályparancsnokságot. Nappal a védőálláson dolgozott.

December 21. Miklós cár a frontra utazott és Russkij tábornokot egészségi okokból felmentette a főparancsnoki állástól.

December 23. Az ezred újra első vonalba került. A 9. honvéd huszárezred állásának balszárnyát vette át. A mocsártól kezdve balról jobbra a Streicher-, a Maasburg- s a Pálffy-század első vonalba ment, a Fömötör-század tartalék lett. Ebben az állásban az ezred egészen 1916 május végéig maradt.

1915 december 14-i hadrend:

Észak	báró Hauer	9. lovashadosztály
		1. " "
		11. h. " "
Armee- gruppe Gerok	Conta német tábornok	2. lengyel légiósbrigád
		3. " "
		1. német gyaloghadosztály
		11. Landwehr gyaloghadosztály
		26. " "
Fatt		10. lovashadosztály
		21. Landwehr gyaloghadosztály
		45. " "
Lehmann		1. lengyel légiósbrigád
		7. lovashadosztály
		4. " "
		2. " "

December 24. A háború második karácsony-estjét messze Oroszország szívében, Galuzia-n töltöttük. Gyönyörű, kellemes téli időnk volt. Az oroszok legnagyobb csendben voltak. Az ezredtörzs Galuzia-n, a gyár melletti épületben lakott. Gyönyörű látvány volt, amint a nagy máglyák fénye mellett az összes közelben levő csapatok az este megtartott istentiszteletre mentek. Mindnyájunk gondolatai hazaszálltak szereteteinkhez, kik léleken szintén nálunk voltak ezen a szent ünnepi estén.

Ezen a napon búcsúztunk el az ezredünket nagyon szerető gróf Bissingen Nándor altábornagytól. Távozását az egész hadosztály sajnálattal vette tudomásul. A hadosztály összeforrt vele és őszintén szerette őt mind a tisztikar, mind a legénység. Gróf Bissingen altábornagyban egy alárendeltjeit megértő és derék huszárjait megbecsülő vezetőnköt veszítettük el. Utóda Czító Károly tábornok lett, a 22. dandár eddigi parancsnoka. A 22. dandár parancsnoka eleinte Flohr, majd báró Cech Colbert ezredes lett.

December 31. Pótlás érkezett az ezredhez.

Flohr ezredes, ezredparancsnok a következő ezredparancsot adta ki:

Szeretett Ezredem!

Én óhajtok az első lenni, ki Nektek boldog új-évet kíván. A sors úgy rendelte, hogy már a második évet a harctéren töltjük és ezzel a háború harmadik évébe lépünk.

Ezen elég hosszú és nehéz idő alatt megmutatátok, hogy milyen kiválóan jó katonák vagytok nemcsak lóháton, de a gyalogharcokban is és kiváló tetteitekkel az összes előljáróink figyelmét magatokra vontátok és azok dícséretét s teljes elismerését kivívtátok.

Fiaim! Sokáig nem tarthat már ez a háború, továbbra is kitartásra buzdítalak benneteket, mert csak így vagytok képesek a reátok váró nagy feladatnak megfelelni, ha ebben az esztendőben is az ellenséggel szemben álltok, mikor is meg fogjátok mutatni, hogy a magyar katona egyaránt jól tud bánni a karddal, a karabéllyal és a szuronnal is és így továbbra is réme marad minden ellenségének.

Adja Isten, hogy továbbra is így legyen! És ha elérkezik a béke órája és az ismét előkerült trombiták első hangja a „lefúvás“ jelét adják, akkor már közel leszünk azon boldog perchez, melyben viszontláthatjuk szeretett Hazánkat és Debrecen városa kibontott zászlóval, diadalkapuval várja az ő derék huszárjait.

Isten áldjon, Isten óvjon Benneteket továbbra is!

Flohr ezredes s. k.

Erre az ezredparancsra a védővonalban lévő december 31-én telefonon következőképpen üdvözölték ezredparancsnokukat:

Szeretett Ezredparancsnokunk!

A rajvonalba állunk szemben az ellenséggel. A kötelesség nem engedi, hogy szeretetteljes üdvözlését szemtől-szembe köszönjük meg, a telefondrót vezesse el azon szavakat, melyeket a 2. ezred küld vitéz parancsnokának.

Az ezred a vészben és viharban eltöltött évre büszkén tekint vissza. Ennek nehéz napjai alatt mindig maga előtt látta szeretett parancsnokát s az ő hőcs vezetésének, soha meg nem szűnő atyai gondoskodásának köszönheti, hogy ma erőben és bizalommal lép az új év felé.

Hogy az új év kötelességeinek megfelelőhessen, hogy ne hiábavaló áldozat legyen elesett bajtársaink hősi vére, melyet az ezred a szeretett magyar Haza oltárán áldozott, arra kérjük Istent, tartsa meg továbbra szeretett Ezredesünket! — Éljen! —

Halló! Maasburg-század!

Halló! Fömötör-század!

Halló! Pálffy-század!

Halló! Géppuska.

Halló! 1. számú táboriörs!

Halló! Összes állomások!

1916.

III. FEJEZET.

A TÉLI ÉS TAVASZI ÁLLÁSHARCOK GALUZIA KÖRNYÉKÉN,
A ROKITNO-I MOCSARAKBAN.

Az új háborús esztendő első hónapján az összes harctereken mélyre ásott lövészárkok, „megmerevedett” harcvonalak felett süvített a hideg téli szél.

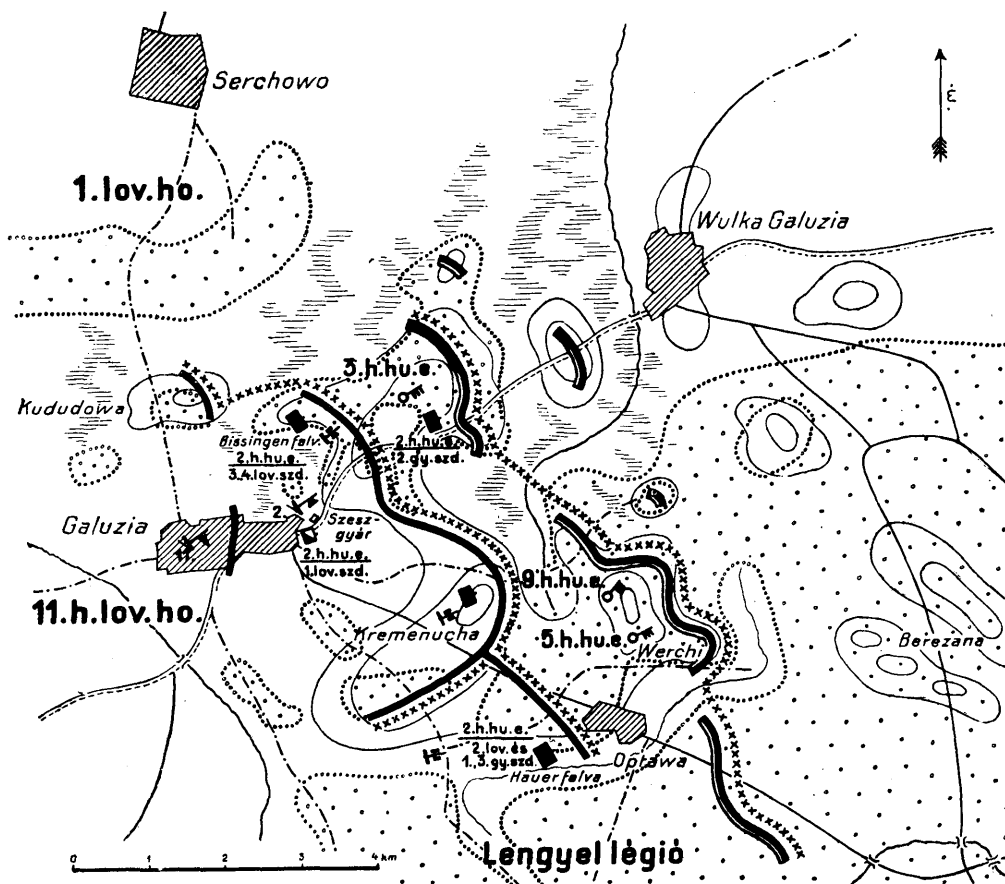
A Flandriától Burgundia kapujáig terjedő nyugati arcvonalat hasztalanul ostromolták az ententesereg.

Az olasz harctéren szívósan ellenálltunk annak az erőfeszítésnek, hogy az ellenség Görz-ön át utat nyisson magának Trieszt felé.

A Balkán-félszigeten 1915 őszen megindított támadásunkkal egészen a Vojusa-ig jutottunk előre. De sajnos, ahhoz már nem voltunk elég erősek, hogy az olaszoknak Valona-nál, az entente-nak

36. vázlat.

1916 VII. 4. délben.

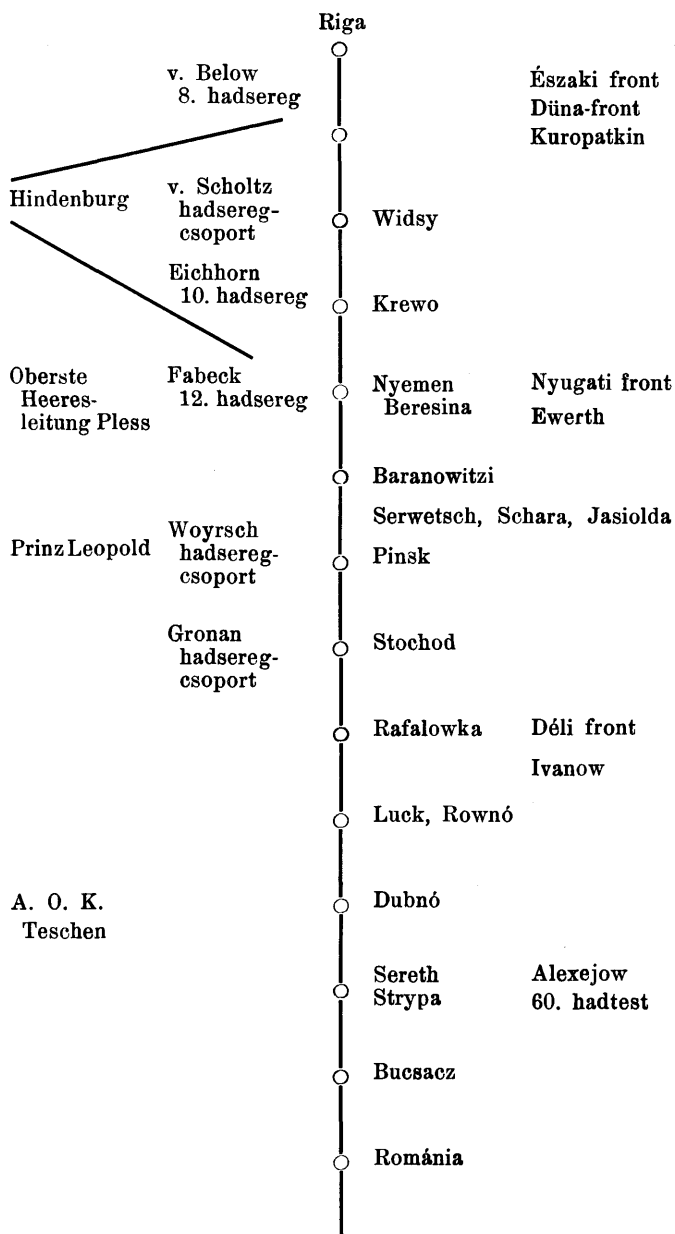
pedig Saloniki-nél lévő állásait is elfoglaljuk. Mint tudjuk, ez 1918-ban keservesen megbosszulta magát.

A Gallipoli-félszigeten a törökök teljes sikert arattak.

Az orosz hadszíntéren kialakult helyzetet a 36. számú vázlaton látjuk.

Az összes hadszíntereken csak kisebb állásharc folyt. Az újesztendő politikai és katonai terveit és harcait egyelőre sötét köd borította.

1916 tavaszi hadrend.

1915-ben kisiklott a központi hatalmak kezéből a második lehetősége annak, hogy a háborút győzelemmel fejezzék be. Az első alkalom — mint tudjuk — a Marne-i csata volt, a második a Gorlice-i volt, melyet nem sikerült döntő győzelemmé érlelni. 1915 őszén a Rownó-i vereség után már ezredünk is közvetlenül a testén tapasztalta, hogy az orosz haderő, dacára a hónapokon át tartó sorozatos vereségeinek, rugékonyságából jóformán semmit sem veszített. Nyilvánvaló volt, hogy az orosz erőgyűjtés után újból komoly támadásba kezd. Sajnos, az 1915—1916 telén megérlelődött új elhatározások és tervek arra mutattak, hogy a központi hatalmak hadvezetősége félreismerte a helyzetet és ez alkalommal nagyobb hibákat követett el, mint az entente-hatalmak hadvezetősége. Ennek az lett azután a következménye, hogy a győzelem reményében feláldozott vér és anyag ismét nem hozta meg a döntő sikert.

Az entente-államok politikai célja az volt, hogy a központi hatalmakat övező ellenséges gyűrűt bezárják. Ez a törekvésük Romániának 1916 nyarán történt harcralépésével sikerült.

A katonai terv az volt, hogy a nyugaton (Somme) a németek arcvonalát és keleten (Luck) az osztrák-magyar arcvonalat lehetőleg egyidejű támadással áttörjék. Ez ugyan nem sikerült teljesen, de a közös vállalkozás mindenesetre megmutatta azt, hogy az entente-hatalmak hadvezetőségei között nagyobb az egység és céltudatosság, mint a központi hatalmaknál. És 1918-ban csak ez hozta meg számukra a döntő sikert.

Mi forrt ki és mi termett meg ezalatt a központi hatalmaknál? Azzal, hogy Románia ellenünk fordult, teljes volt a katonapolitikai kudarca.

A két hadvezetőség tervét egymás előtt eltitkolta. Külön utakon jártak és ez balsikert aratott. Nyugaton Verdun sikertelen ostromával, az olasz fronton pedig az abbahagyott tiroli áttörési kísérlettel. Kétségtelen, hogy az 1916. év egyik fél számára sem hozott döntő katonai sikert. Kisebbség nagyobb területi eltolódások után az erők megint csak kiegyensúlyozódtak.

Örök kérdés marad, hogy mi történt volna, ha a központi hatalmak egyesült erővel megkísérik azt, hogy vagy nyugaton, vagy keleten döntő hadműveleti sikert érjenek el és vagy a francia, vagy az orosz, illetve az olasz haderőt teljesen legyűrik. De talán erre a kérdésre mégis választ ad az év végén Románia ellen közös erővel, egységes terv alapján végrehajtott sikeres támadás. Ez ugyan — különösen az év első felében elszenvedett súlyos vereség után — szintén nem jelentett döntő hadműveleti sikert, de bizonyosság a mellett, hogy a központi hatalmak hadereje egységes terv és vezetés mellett fontosabb harctéren is páratlan eredményt érhetett volna el az 1916. évben.

A nagy vonásban vázolt tervek alapján bekövetkezett hadieseményeket röviden a következőkben foglalhatjuk össze:

A nyugati hadszíntéren:

Falkenhayn terve szerint február 21-én kezdődött meg a Verdun-i arcvonal támadása és ezzel két fél tobzódó versengése az emberi és anyagi erő elpazarlásában.

A németek kezdeti sikereit a francia hadvezetőség dicséretreméltó határozottsággal és szívóssággal, a csapatok pedig hősiességgel és önfeláldozással igyekeztek ellensúlyozni. Február 26-án a támadó arcvonal parancsnokának, a német trónörökösnek hadiszállásán kénytelenek voltak megállapítani, hogy a csapatok támadóereje kimerült. De Falkenhayn rendkívüli szívóssággal ragaszkodott tervéhez. Újabb és újabb erőt vonultatott fel Verdun, gránátokkal mélyen szántott területére. A siker mégis elmaradt, helyette teljes hevességgel lángolt fel a harc az orosz és az olasz hadszíntéren is. Az olaszok a franciák kérésének engedve, március 11-e és 19-e között ötödször indultak rohamra Isonzo-i állásaink ellen. Ugyanekkor március 18-án az oroszok is támadásba kezdtek Hindenburg 8. és 10. hadserege ellen. És hogy az erők szétforgácsolása teljes legyen, május 14-én Conrad is tettere váltotta tervét és a Ledro és a Brenta völgye között megkezdte támadó hadműveleteit az olaszok ellen.

Nem lehet panaszkodni, hogy a központi hatalmak 1916-ban a kezdeményezést kiengedték volna kezükből. Arról sincs szó, hogy nem használták volna ki akciószabadságukat. De súlyosan vétettek az örökszabály ellen: „getrennt marschieren, vereinigt schlagen“. Falkenhayn is, Conrad is a maga útján járt és mindkettő ért is el kezdeti és helyi sikereket, de egyikőjük sem érte el a valódi célt: a döntő győzelmet.

Június 4-én u. i. Brussilow végre megindította az orosz haderőnek féléven át gondosan előkészített támadását a Polesie és a Pruth között és már az első csatanapon áttörte 4. hadseregünk arcvonalát. Július 1-én az entente-hatalmak hadvezetőségei is megvalósították tervüket. Töretlen erővel és lendülettel törtek előre a Somme mentén a németek ellen. Ezzel behozták, hogy élő- és holtanyag-tartalékuk gazdagabb, mint a miénk. A kezdés ekkor kiszolgált a központi hatalmak hadvezetőségének kezéből és ezt csak az alárendelt vezetők és a csapatok kiválóságával, önfeláldozó harckészségével és súlyos veszteségek árán sikerült lassan-lassan újból visszaszerezni.

Ebben a drámaián hatalmas keretben hadosztályunk, illetve ezredünk az év első felében csak passzív szerepet játszott. A Rokitno-i mocsarakban széles fronton, fokozatosan erőséggé kiépített állásban vetette meg a lábát azzal a feladattal, hogy nagyobb erőnek az olasz hadszíntérre való elszállítását lehetővé tegye.

A hadosztály a Brussilow-féle támadás első hullámainak még vitézül ellenállt, a második júliusi támadás azonban oly erővel zúdult rá, hogy csak súlyos veszteséggel tudott megmenekülni a teljes megsemmisülés elől. De a Stochod mentén gátat állított az orosz további előretörésének.

Az elszennvedett súlyos vérvesztés megkövetelte, hogy a hadosztály kiadós pihenőt élvezzen. Ehhez az anyaországban, a Maros mentén, vendégszerető falvakban és úriházaknál maradéknélkül hozzá is jutottak. A román hadüzenet idején már újból töretlen erőben állt Arz tábornok rendelkezésére, hogy az egyik legveszélyesebb frontszakaszon, a hármashatárnál gyorsan megjelenjék és hosszú hónapokon át vitézül vegye ki részét a Haza közvetlen védelméből.

Sajnos, ebben az évben a lovasság végzete nálunk is beteljesedett. Az őszi harcok alatt végleg búcsút mondtunk hűséges bajtársainknak, lovainknak. Csak a szellem maradt meg és jelezte, hogy gyalogosan is azok maradtunk, akik büszke paripánkon voltunk: „honvédhuszárok“.

A 11. honvéd lovashadosztálynál 1916 elején a következők voltak a parancsnokok:

hadosztályparancsnok	Czitó Károly tábornok
vezérkari főnök	Julier Ferenc vksz. őrnagy
22. lovasdandárparancsnok	
ideigl.	Flohr János ezredes
24. lovasdandárparancsnok . .	Hegedüs Pál ezredes
2. honvédhuszárezredparancsnok	
ideigl.	Baintner Ernő alezredes
3. honvédhuszárezredparancsnok	Riedl Miklós ezredes
5. „ „ „	Brokés István alezredes
9. „ „ „	Wurchetich István ezredes
Tüzérszázadosparancsnok	Veder Mihály őrnagy

Január első napjaiban szép téli idő volt s mérsékelt hideg. A huszárok szorgalmasan erősítették az állást.

2-án orosz foglyok azt vallották, hogy erre a napra támadást terveztek, de nem fagyott eléggé és a mocsaras területet nem tartották eléggé járhatónak. Képzelték, hogy erre a hírre mindenki esőért imádkozott és nem hiába. A következő napon csakugyan esős és enyhe lett az időjárás s ez alkalmatlanná tette az állások előtti területet a támadásra.

7-én megkezdődött az orosz karácsony. Megháláltuk a mi karácsonyunk alkalmával élvezett nyugalmat. Egy lövést sem tettünk az ünnepek alatt.

Az enyhe idő eltartott a hónap derekáig. Több napon át német járőrök jelentek meg nálunk és tüntetőleg kimentek az állások elé, hogy az oroszokat megtévesszék, azaz, hogy német csapatok felvonulásának látszatát keltsék.

A hónap közepén erős havazás indult meg és az idő erősen hidegre fordult. Értesültünk a montenegrói sikerekről, a bevehetetlen Lovcen-hegy elfoglalásáról, Czetinje megszállásáról. Mindez igen jó hatással volt a tisztikar és a legénység hangulatára. A fokozatosan egyre kényelmesebbé kiépített tisztis és legénységi fedezékekből esténként vidám nótázás hallatszott, itt-ott hegedű, harmonika hangja is felcsendült.

25-én délelőtt az ezred egyik táboriőrsét erősebb orosz járőr támadta meg, de a táboriőr heves puskatűzzel visszaverte az oroszokat. Egy sebesült és két halott orosz maradt a táboriőr előtt, ezeket később bevitték az állásba.

A hónap vége felé az idő ismét enyhe és esős volt. Legjobb biztonság az ellenség támadása ellen. Kiseb nyugalanságot okozott, hogy az orosz túzéréség belőtte magát az ezredek közti térközökre, ahol a mocsaras talaj miatt csak dróttakadály volt. Mi sem maradtunk azonban tétlenek. Arcvonalunk előtt Fuhrmann főhadnagy parancsnoksága alatt állandóan tevékenykedett az ezredek válogatott vitézeiből összeállított „betyárjárőr“.

Február. Az állásban levő tisztiek és lehetőség szerint a legénység egymást váltotta és pár hétre mindenki hátramehetett Bol Obzyr-ra a vezetéklovakhoz, ahol zavartalan pihenőben, kisebb szórakozásban, — de ami a legfontosabb — tisztálkodásban volt része. Egy szomorú esemény zavarta meg ezt a pihenést. 3-án 2 óra 30 perckor a Pálffy-század vezetéklovainak istállója kigyulladt és két tizedes és 92 ló bentégett. A nyomozás nem tudta megállapítani a tűz okát.

Az állásokat egyre erősebbé építettük; mindig újabb és újabb gondolatot valósítottak meg a századok. A huszárok leleményessége kifogyhatatlan volt. Nagy kedvvel készítették a csapóajtókat és az átjárókat a szövevényes dróttakadályokba. A magasabb parancsnokok ismételtlen megsemmisítették az állást és azzal mindig nagyon meg voltak elégedve. Nem maradtak el a munkában a tartalékcsoportok sem. Alkalmassá, védett és leplezett helyeken szebb-nél-szebb fedezékeket építettek. Egy-egy ilyen fedezékcsoport kis falut alkotott és nevet is kapott. Lassanként kiépült Bissingenfalva, Flohr Jánosfalva, Bácskai-szállás stb. A wollyniai erdők pompás faanyaga az építkezés terén korlátlan lehetőség-

get biztosított. Nagyjelentőségű munka volt a hadosztályunk és a szomszédos 1. közös lovashadosztály közötti, mintegy 1000 lépés széles, alig járható mocsaras, nyílt terepen összedrótózott fatörzsekből épített függőhíd, amely lehetővé tette az állandó összeköttetést és a júliusi orosz támadások során különösen megbecsülhetetlen szolgálatot tett, mert ezredünk egyes részei ezen keresztül vágták át magukat az ellenség gyűrűjén. Hasonló dorongösvények voltak az egyes táboriörsök között is, mert ezek a mocsárterületre voltak előretolva és más-ként nem tarthatták volna fenn az összeköttetést egymásközt.

Ezeket az ösvényeket drótakadályok védték, de bizony azért megtörtént, hogy az összeköttetés fenntartására a szomszédos táboriörshöz kiküldött huszár nem érkezett el céljához, mert a lesbenálló oroszok elfogták. Persze, kölcsönkenyér visszajár: mi is kedveskedtünk az oroszoknak hasonlóval.

Baintner István és Baintner László hadnagyokat az 5. ezredtől áthelyezték a 2. ezredhez.

21-én boldogan olvastuk Falkenhayn Verdun-i támadásának hírért és sikerét. Ekkor még nem sejtettük, hogy mennyi német és francia katonának lett temetője a híres vár környéke. A négy hónapig tartó úgynevezett „Zermürbungsschlacht” célja lassankint kizárólag az élő- és holtanyag pusztítása lett. Közel 70 francia hadosztály örlődött fel ezalatt az idő alatt, de lehetett-e kétség aziránt, hogy ezt a szörnyű pusztítást mégis csak az entente-hatalmak fogják tovább bírni?

A hónap végén ismét szép és hideg napok következtek. Az oroszok mindjárt ki is használták a kedvező időt tüzérségi és kisebb gyalogsági vállalkozásokra.

Március. A hónap elején Frigyes főherceg a Maniewycz-i vasútállomásra érkezett s itt szemlét tartott a közelben lévő csapatok felett.

15-én a vezetékllovakat takarmányhiány miatt Bol Obzyr-ról Turysk-ra helyezték át. A lovak között az ősszel fellépő rüh — orvosság hiánya miatt — igen elharapódzott. A lóállomány $\frac{3}{4}$ része átesett a betegségen, amely a lovak kondícióját alaposan lerontotta és tekintélyes számú áldozatot is szedett. Egy-egy századparancsnok és századonként egy tiszt állandóan a lovaknál tartózkodott és ellenőrizte a gyógyítást és lóápolást. De komoly eredmény ezen a téren csak május végén jelentkezett. Sok gondot okozott a takarmány beszerzése is, 50—60 km. körzetből sikerült összeszedni a szükségletet. Az utánpótlást Streicher százados Maczijow környékéről irányította.

24-én Flohr ezredet az 5. lovashadosztályhoz helyezték át dandárparancsnoknak. Az ezredparancsnokságot előbb Ujfalussy százados, majd Baintner Ernő alezredes vette át.

Az ezred védőszakaszának közepén, az egyik táboriörs elé, amerre az ellenség felderítői is sűrűn közlekedtek, egy fagyapottal kitömött, elhasznált egyenruhába bújtatott bábút állítottunk ki s ennek zsebeit és sapkáját kézigránatokkal tömtük ki. A táboriörs megfigyelő helyéről a bábú kezeit és lábait hosszú erős zsinórral működésbe lehetett hozni. A bábút az egész hadosztály Wolin Matyinak nevezte. Ha egy orosz járőr közeledett, Wolin Matyi messziről szalutált neki. Ez sokszor zavarba ejtette

a közeledőket, de Matyi bevárta őket puskaszó nélkül; csak mikor az oroszok elég közel értek hozzá, kezdett keze-lába működni, miközben a gránátok felrobbantak. Wolin Matyit használat után újból ki kellett tömni. De bizony a muszkák ilyenképpen ottfeljejtett halottjaikat és sebesültjeiket nem pótolhatták.

Egy alkalommal, amikor az oroszok hosszabb ideig nem váltották fel csapataikat, egy éjszakai vállalkozónak sikerült Wolin Matyi mellére észrevétlenül egy írást csempésznie. Az oroszok ebben gratuláltak a szellemes találmányhoz. Más alkalommal, mikor Matyi kellő időben robbant, egy még kevésbé jártas orosz járőrrel megtörtént, hogy halottjait is elvitte, mint azt a nyomokból következtetni lehetett. Ilyenkor a nagy sietségben egy végtag, szerelékek, vértócsa vagy más ilyesmi maradt a helyszínen. A Wolin Matyik sikerrel oldották meg feladatukat, népszerűségük bizonyára az oroszok körében is elterjedt.

Az ellenség nagyobb tevékenységbe nem bocsátkozott. A meg-megújuló gyenge tüzérségi tűz nem igen okozott kárt, mert az állások mind erdőben voltak és a lövés becsapódását nem tudta megfigyelni. Az ezredek vadászjárőrei (huszárnnyelven betyárjárőr) állandóan nyugtalanították az ellenséget. Különösen kitűnt merészségével Kováts Miklós szatmármegyei földbirtokos, cs. és kir. kamarás, aki mint közhuszár önként szolgált az ezrednél öt hónapig és ezalatt önként jelentkező legénységgel 53-szor vezetett ilyen járőrt igen szép eredménnyel.

Az időjárás állandóan kellemes volt, kezdtünk lassan átmenni a tavaszba.

Április. Ebben a hónapban kettős élet alakult ki az ezrednél. A tisztek és legénység — felváltással — egyideig az állásban, egyideig a vezetékllovaknál voltak. Miután a rendelkezésre bocsátott hadianyagot beépítették az állásba, sor került a fedezékek csinosítására s különböző szórakozóhelyek (kuglipálya) stb.) létesítésére. A tisztek még vadászszendélyüknek is hódolhattak. A vezetékllovaknál is élénk volt az élet; vadászlovaglásokat rendeztek, de gazdasági munkára is sor került, szántottak, vetettek, veteményes kerteket létesítettek. Gőz- és kádfürdő épült, amely egyedüli volt a hadosztálynál.

A húsvéti ünnep a legnagyobb csendben és barátkozás jegyében telt el. Csodás véletlen volt, hogy azok az orosz csapatok kerültek velünk szembe, akikkel 1915 januárjában Smerekowiec-nél és Gładysow-nál harcoltunk. Kölcsönös ajándékcserére látogatás emlékeztetett bennünket arra, hogy egyformán szenvedő és érző emberek vagyunk.

Pintér főhadnagy látogatását külön fejezetben örökíti meg. Az ő látogatását egy kozák törzstiszt és 11 katonája viszonzta. Megvendégtük őket, táncokat mutattunk be egymásnak kölcsönösen és sűrű fényképezés után, kellemes emlékekkel bocsátottuk őket vissza.

A több mint két éve tartó háború legkellemesebb és legnyugalmasabb szakasza 1916 tavasza volt Galuzia-n. Az igen szép oroszországi tél után még szebb volt a tavasz. A mocsarak tükre felengedett. A gyönyörű erdők ismét kiszökdültek és a tavasznak ebben a gyönyörű pompájában még a

harcizaj is elült. Az ellenség nem mozdult. Csupán egy-egy ágyúlövés jelezte, hogy ellenséggel állunk szemben.

Április végén a századok lóállományából 40—40 lovat kellett átadni a tüzérség számára, úgyhogy századonként csak 110 lovas maradt.

Május. A Wolhynia-i csodaszép erdős vidéken eltöltött „legszebb“ hónap feledhetetlen és örök emléke marad mindnyájunknak. A nagy haditervek, melyek már a megvalósulás küszöbén állottak, előttünk ismeretlenek voltak és így a jól megerősített állásokban békés nyugalomban éltünk és élveztük a tavasz virítását. A rendszeres napi munkát bőségesen váltogatták a különböző szórakozások.

Közvetlenül a védővonal mögött, a sűrű erdőben, színpad épült. Úgyes kabaré- és színelőadások váltogatták egymást rajta. 8-án sor került a tavaszi Concours megrendezésére is. Lovasaink pompás természetes akadályokon bizonyították be, hogy azért, mert gyalog harcoltunk, a lovaglás művészetét nem felejtettük el.

Első volt Máriássy százados,
második Szinay százados,
harmadik Brunhuber százados,
negyedik Pintér főhadnagy.

Békessy százados utasításai szerint pompás tenispálya és sporttér is épült. Délutánonként komoly versenyzés folyt itt. A pompás idő módfelett kedvezett ezeknek az ellenségtől párszáz lépésnyire űzött szórakozásoknak. Az utolsó verseny már a Brussilow-féle támadás tüzérségi tűzének messzehallható zenéje mellett ment végbe. Örököstük meg ennek a versenynek eredményét. A verseny gránátdobásból, 400 méteres futásból és teniszból állott.

1—2. volt egyformán 15 ponttal Hamar főhadnagy és Gyurkovics hadnagy,

3—4. volt egyformán 12 ponttal Békessy százados és Lévy főhadnagy,

5. volt Kölcsey Sándor zászlós 8 ponttal,

6. volt Fellner zászlós 5 ponttal.

Ezek a szórakozások a hónap második felében egyre fokozódó idegesség leplezőjévé váltak. Éreznünk kellett, hogy valami készül és előbb-utóbb komoly „táncra“-ra kerül a sor. Tüzérségünket megerősítették, az új tarackok naponta lövéspróbát tartottak, belőtték magukat a fontosabb pontokra. 15-én elbúcsúzott az ezredtől a vitéz betyárjárőr-parancsnok Kováts Miklós közhuszár is.

18-án pótlás érkezett. Zsigmond hadnagy, Streicher Andor, Kölcsey Ákos, Gyurkovics, Zupka zászlós is bevonult vele.

A hónap végén sor került a később részletesen ismertetendő átszervezés megkezdésére.

Itt szólunk kell röviden Conrad tábornok tiroli támadásáról is, amely május 15-én indult meg. Már békében kedvenc terve volt Conradnak az, hogy az olaszokat Tirolból kiinduló támadással intézze el. Csapatokat szervezett, erődítéseket épített ennek a tervének megvalósítására. Emiatt még néhai Ferenc József királyunkkal is komoly összetűzése támadt. — 1915 végén azután végre elérkezett az alkalom arra, hogy Conrad ezt a „szívügyét“ tette váltsa.

Szerbia leigázásával egyes seregtettek felszabadultak s ekkor Conrad javaslatot tett Falkenhaynnak, hogy ezekkel az erőkkal közösen hajtsák végre a tiroli támadást. De Falkenhayn erről hallani sem akart. Ő már minden másutt nélkülözhető erőt Verdun-höz irányította. Pedig Conradnak az a terve, hogy az Adigge és a Brenta között betör az olasz síkságra s az Isonzo-nál álló olasz derékhad hátába kanyarodik, nagy hadművelati siker lehetőségét rejtette magában. Ha ez a támadás sikerül, minden bizonnyal döntő hatással lett volna a háború sorsára.

Aligha tévedünk, ha megállapítjuk, hogy a két hadvezér ez alkalommal sem értette meg egymást. Pedig egyike volt ez a háborúban elmulasztott kedvező alkalmaknak. És helyes kihasználása valószínűleg más fordulatot adott volna a háborúnak.

Conrad Falkenhayn elutasító magatartása dacára sem ejtette el tervét, így — egyedül önerejére utaltan — épp olyan teljes sikertelenség jutott osztályrészéül, mint Falkenhaynnak Verdun-nél.

Conrad a tiroli támadáshoz a Szerbiában felszabaduló erőből, az orosz arcvonal rovására, sőt az Isonzo-arcvonal meggyengítésével mintegy 15 hadosztálynyi erejű (900 ágyúval) támadó csoportot alakított Dankl és Kövess tábornokok parancsnoksága alatt. A csapatok gyülekezése már februárban megkezdődött és április elején már készen is állottak a támadás megkezdésére. De erre, a kedvezőtlen időjárás miatt, háromszori elhalasztás után, csak május közepén kerülhetett a sor. Ez az idővesztezés súlyosan megbosszulta magát: Cadorna tudomást szerzett a támadásról s az oroszoknak is volt idejük, hogy hatalmas támadásuk előkészítését befejezzék. Hiába értek el Dankl és Kövess csapatai számottevő kezdeti sikereket, Cadorna-nak az Isonzo-frontról ideszállított tartalékai rövidesen kiegyenlítették csapataink erőfölényét. Később pedig Conrad kénytelen volt hadosztályait egymásután kivonni a támadó arcvonalból és az orosz hadszíntérre szállítani, hogy Brussilow szörnyű erejű támadását megállítsa. Ez előbb a tiroli támadás beszüntetéséhez, majd június 24-én a területnyereség egy részének feladásához vezetett.

Így a szép reményekre jogosító hadművelet, Brussilow támadása és Románia hadbalépése folytán, a központi hatalmak válságos hadművelati helyzetének egyik okozója lett.

Május utolsó napjaiban — mint említettük — az eddig elég nyugalmas arcvonalunkon éreznünk kellett, hogy valami készül. Az ellenségeskedés komolyabbá vált. Naponta ismételten srappelnek robbantak hol az állások előtt, hol azok mögött a tartalékállásoknál és az utakon, de ez a lövöldözés nem fejlődött ki komolyabb tüzérségi tűzzé.

Jól tudtuk, hogy ezek az alkalmi lövések egyre nagyobb számú orosz üteg „belövését“ jelentik. A háború egész ideje alatt aligha volt támadás, melyet alaposabban készítettek elő és szívósabb kerülhetetlenséggel hajtották volna végre, mint az oroszok 1916. évi nyári támadásukat. Alexejew-nek, a vezérkar főnökének haditerve a szövetségközi haditanács elgondolásán alapult: az egész orosz hadsereget mozgásba hozni a Napoleon-i elv szerint: „on s'engage partout et puis on voit“.

A hadműveletek politikai célja azonkívül az volt, hogy a támadástól remélt sikerrel Románia magatartására döntő befolyást gyakoroljanak. Május utolsó napjaiban körülbelül 2,240.000 orosz katonára állt harcra készen a vázlat szerint.

590.000 fő	600 km.	1,590.000 fő
		Kuropatkin
		Ewert
	Polesie	
Linsingen		8. hadsereg, Kaledin
József Ferdinánd főherceg, 4. hadsereg		7. hadsereg, Cserbacsev
Puchallo, 1. hadsereg		Brussilow 650.000 fő 11. hadsereg, Sacharow
Böhm-Ermolli, Bothmer, 456,000 fő, 2. hadsereg		9. hadsereg, Leschitzki Keller tábornok 30 lovasezred
Pflanzer-Baltin, 7. hadsereg		

A vázlatból kitűnik, hogy az orosz haderő a Polesie-i mocsaraktól északra helyezkedett el. A hadműveleti terv az volt, hogy először az osztrák-magyar hadseregeket támadják meg s azután, ha a németek tartalékjaikat délre eltolták, északon is támadásba fognak. Így mozgásba hozzák az egész keleti arcvonalat. „Puis en voit“ = azután meglátjuk.

Május 31-én mintegy 350 km-es arcvonalon megkezdődött a tüzérségi előkészítés, mégpedig olyan méretben, amelyet csapataink az oroszoktól eddig soha nem tapasztaltak és soha nem vártak. A hatalmas tüzérségi tűz ellen és az állások, sem a csapatok nem tudtak komoly ellenállást kifejteni. Nálunk ekkor még nem volt gyakorlatban az a védelmi elv, amit a németek a nyugati arcvonalon teljes sikerrel alkalmaztak, az első vonal laza megszállása mellett erős tartalékok alakítása, másszóval: mozgóvédelem, az állásokhoz való merev ragaszkodás nélkül. Az egész védelem az első vonal feltétlen megtartására volt felépítve és amikor a soha nem látott tüzérségi tűz élő és holt erejével úgyszólván megsemmisítette ezt a védelmi vonalat, nyitva volt az út az orosz gyalogság előtt.

Az első napok sikere oly nagy volt, hogy magukat az oroszokat is meglepte. Szerencsére Brussilownak nem volt megfelelő ereje ennek a nem várt sikernek teljes kiaknázására. De a támadás az első célt mégis elérte: megmutatta, hol puha az ellenség és megtörte annak ellenállását. Brussilow most már minden erejével azon volt, hogy az északi arcvonalszakasról minél több erőt kapjon a keleti siker kimélyítésére. De Alexejew tábornok nem akart lemondani arról, hogy a németek arcvonalát nagyobb erővel meg ne támadja és ezért mindössze néhány hadosztályt bocsátott Brussilow rendelkezésére. Egyelőre azonban ez is elég volt.

Június 7-én Brussilow elfoglalta Luck-ot, 9-én Luck-tól északra és délre átlépte a Styr-vonalat.

Dubno-nál megverte Puchallo-t, majd a Pruth mentén is teljes sikert ért el. Itt seregeink a Zlota-Lipa mögé és a Kárpátokba hátráltak. Brussilow támadása derékba törte Conrad tábornok sikeres tiroli támadását. Sietve szállították mindenünnen a még harcra nem vetett erőket a keleti arcvonalon ültetett hatalmas rés betömésére. Újonnan szabályozták a parancsnoklást is. Ennek során a német vezetés jutott túlsúlyra! Rigá-tól Lemberg-ig Hindenburg parancsnoksága alá került az egész haderő.

Linsingen német tábornok támadásai: A Tarsentyánszky, Kövess és Kirchbach tábornokok parancsnoksága alatt újjáalakuló hadseregek lassan kivédtek az oroszok meg-megújuló előretörését és óriási vérveszteség árán lehetővé tették, hogy a központi hatalmak figyelmüket az új ellenség, Románia ellen fordíthassák.

Brussilow első támadása alkalmával hadosztályonként védelmi állását is érte. Itt mindjárt rá kell mutatnunk arra az érdekes tényre, hogy az orosz hatalmas tüzérségi tűzzel és gyalogsági tömegekkel végrehajtott támadó módszere ellen a lovasság eltalálta a megfelelő védekezést. Az első vonal elég gyéren volt megszállva, a tartalékállások alaposan ki volták építve és az erőviszonyokhoz mért kellő számú tartalék is kéznél volt.

A júniusi támadás kivédése könnyen is ment és nem lett volna olyan súlyos veszteségünk a júliusi komolyabb támadás során sem, ha a szomszéd csapatok (lengyel légió) ellenállása oly hamar meg nem törik és ennek következtében különösen az orosz lovasság, nem kerül mélyen a védőállás mögé.

Június első napjaiban ezredünket kivonták az első vonalból és az alábbi csoportosítás szerint tartalékba került:

1. és 2. lovasszázad Maasburg százados parancsnoksága alatt Hauerfalván,

1. és 2. lövészzázad Békéssy százados parancsnoksága alatt ugyanott,

4. lövészzázad és az egyik géppuskaosztag Horváth S. főhadnagy parancsnoksága alatt Kremenucha-n, a Vilmos császár-telepen,

3. és 4. lovasszázad Fömötör százados parancsnoksága alatt Bissingenfalván,

lovasszázados ugyanott,

2. lövészzázad Jeszenszky százados parancsnoksága alatt a Bácskai-szálláson.

Egy lovas géppuskásosztag a 3. honvédhuszárezred védőszakaszában az állásban maradt.

Midőn a Luck-i áttöréssel egyidejűleg állásaink ellen is támadásra készültek az oroszok, ezredünket

ismét állásba rendelték és így közvetlenül résztvett az oroszok első — június 6-án, tűzérési előkészítés nélkül, de igen erős gyalogsággal végrehajtott — megrohanásának visszaverésében. Az oroszoknak csak a táboriörsök vonalát sikerült elfoglalniuk, de két napi további sikertelen kísérlet után, kénytelenek voltak súlyos veszteséggel innen is visszatérni eredeti állásukba.

Alig ült el a harcok megrázkódtatás, midőn ezredünket átszervezés folytán veszteség érte: a tűzérési fejlesztésére és lóhiány miatt lóállományának jelentékeny részét le kellett adnia. Az ezred ekkor egy lovas és egy gyalogsztályá alakult 4—4 század, 1—1 géppuskaosztály, 1—1 utászszakasz és 1—1 távirójárőr.

Dr. Flohr Tibor zászlós bevonult az ezredhez.

A lovaszázadok állománya 110 lovas, a gyalogszázadoké 120—250 puska volt. A géppuskaosztály 4 géppuskából alakult.

Ezt a fájdalmas veszteséget enyhítette, hogy Flohr ezredes visszatért az 5. hadosztálytól és az ezredparancsnokságot ismét átvette.

A hónap végén pótlás érkezett Kövendy hadnagy parancsnoksága alatt; vele érkezett Kenyeres önkéntes őrmester is.

A vezetékllovakat a hadosztály Turysk-ról Werchy környékére, a Stochod mögé rendelte előre. Itt egyrészt közelebb voltak a harcoló csapatokhoz, másrészt elhelyezésük biztosítottabbnak látszott, mint a Bruszilow főtámadási irányába eső Turysk-on.

A júliusi harcokban ezredünk a következő parancsnoksági viszonyokkal vett részt:

(1916 Galuzia, július havi tiszti beosztás.)

Ezredtörzs: Flohr János ezredes, ezredparancsnok. Magyary Andor főhadnagy, segédtsizt. Baintner Ernő alezredes, osztályparancsnok. Schneider István főhadnagy, segédtsizt.		
L o v a s o s z t á l y	1. század	Streicher Lajos százados Kövendy Gyula hadnagy Baintner István „ Gyurkovics Béla „ Kölcsey Ákos „
	2. század	báró Maasburg Kornél százados gróf Waldeck Frigyes százados Lévay Ferenc főhadnagy Zorkóczy Dénes zászlós Beöthy László Zsigmond zászl.
	3. század	Fömötör József százados Baintner László hadnagy dr. Borzsovay Jenő hadnagy
	4. század	Pálffy Gábor százados Baló Benjamin főhadnagy Zupka Győző hadnagy Kölcsey Sándor hadapród
	géppuskaosztály	Győry Géza százados báró Kende György főhadnagy Halász Jenő hadnagy Ács Tibor zászlós

Békessy Béla százados, osztályparancsnok. Streicher Andor hadnagy, segédtsizt		
L ö v é s z o s z t á l y	1. század	Szinay István százados Jármay Elek hadnagy Balog László zászlós
	2. század	Jeszenszky József százados Babó Benő főhadnagy Simon Jenő zászlós Sugár Miklós hadapródjelölt
	3. század	Szabó Lajos százados Nadányi Imre főhadnagy Bottka Imre „ Neumann Jenő hadapródjelölt
	4. század	Horváth Sándor főhadnagy Hamar Miklós főhadnagy Kövesdy Lajos zászlós Rosenfeld Sándor „
	géppuskaosztály	Porubszky Andor főhadnagy Teleky László főhadnagy Lehel Ferenc zászlós
Vezényelve	Rozinszky Gyula százados Oláh Tibor főhadnagy Ujfalussy Gábor „ Szunyogh Gáspár „ Szunyogh Albert „ Székely Ferenc „ Jászay Miklós „ báró Kaas Ede „ Flohr Tibor zászlós Somogyi Károly „	
Utászszakaszparancsnok: Rózsavölgyi László zászlós		
Távírószakaszparancsnok: dr. Fellner Kálmán hadapródjelölt.		
Vonat	Hummel Árpád őrnagy Létay Ernő főhadnagy Horváth Ferenc főhadnagy	
Gazdasági hivatal	Antal Géza százados gt. Bosnyák Imre főhadnagy „ Füle Péter hadnagy „ Tihanyi Elemér „ „ dr. Kovács Géza „ „	
Orvosok	dr. Szilvássy Béla főorvos dr. Csajkás Balázs segédorvos	
Pótszázadnál	Kovács Géza százados Olsavszky Gyula főhadnagy Tarnay Árpád „ Illésy Gyula „ Pintér István „ Czeplédy Domokos hadnagy	
Beteg	Argyelán Zoltán százados Altörjay György főhadnagy Török Olivér „ dr. Schneider László „ gróf D'Orsay Ede „ Kulin Imre hadnagy Osztroviczky István „ Schwartz Jenő hadapródjelölt	
Felmentve	Hász Antal zászlós Stern József „	

11. lovashadosztály parancsnoka: Czító Károly tábornok, vezérkari főnök: Julier Ferenc vezérkari őrnagy.

22. lovasdandár parancsnoka: báró Zech Colbert ezredes, vezérkari tiszt: Benkő Béla, 9. honvéd huszárezredbeli főhadnagy.

Június második felét Linsingen és Tersztyánszky tábornokoknak a fokozatosan beérkező tartalékcsoportokkal végrehajtott ellentámadásai és Bruszilownak megújuló rohamai töltötték ki.

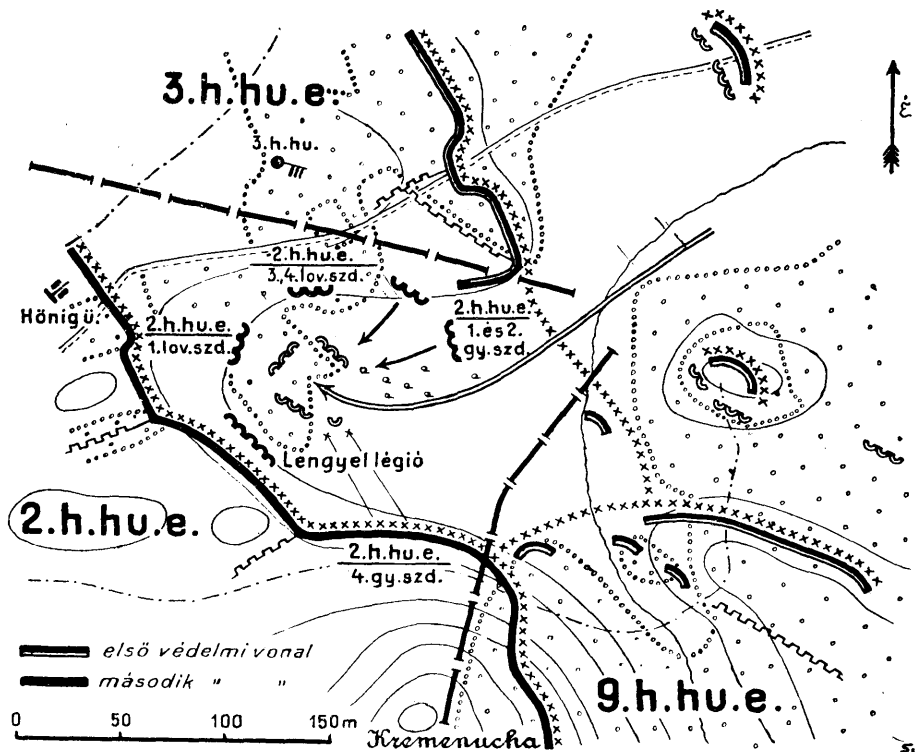
Bruszilow július első napjaiban további erősítéseket kapott. Ezeket Kaledin tábornok rendelkezésére bocsátotta azzal, hogy a magyar, osztrák, német arcvonalrészek még a Stochod előtt álló

sarkpontján át, főleg a Kowel felé vezető vasút mentén, Kowel birtokáért erélyes támadást indítsanak.

Július 6-án indult rohamra Kaledin tábornok hadserege a Kostinchnowka-Wolczeczk közti sávon levő állásaink ellen és támadáshoz az északi arcvonalrész is csatlakozott. Ez a hatalmas erővel végrehajtott támadás hadosztályunk és ezredünk sorsára végzetes hatással volt. Hiába küzdött csodálatos önfeláldozással és a viszonyokhoz képest elég ügyes harcászati elvek szerint a sokkal nagyobb orosz erő ellen: ebben a harcban súlyos veszteséget kellett szenvednie és el kellett buknia, mert a szomszédos csapatok cserbenhagyták.

37. vázlat.

1916. VII. 4. dut. 7-0-kor.

Kaledin jól választotta meg a fő támadás időpontját; mintaszerűen alkalmazta lovasságát és helyi győzelmét ügyesen ki is aknáztta. Lovassága a következő napon már Maniviczyn-en át Nowa Ruda és Trojanowka vonaláig jutott előre és bizony csak a csapatok és a vezetők lélekjelenlétének és töretlen bátorságának köszönhetően, hogy a háborúban eddig még soha át nem élt veszteség ellenére, a Stochod mentén sikerült ismét „állj“-t parancsolni az előrehömpölygő orosz áradatnak.

Már július első napjaiban jelentették repülőink, hogy Kaledin tábornok támadó csoportja felvonul arcvonalunk ellen. Megállapítottuk, hogy velünk szemben a 27. és a 100. orosz gyaloghadosztály és igen sok lovasság áll.

Ezredünk július 4-én tartalékban volt, mégpedig a következő csoportosításban:

- 1. lovas-század, lovastartalék a szeszgyárnál,
- 3., 4. lovas-század gyalog Bissingenfalván,

2. gyalogszázad Bácskai-szálláson; tartalék a 3. honvéd huszárezredparancsnokságnál,

4. gyalogszázad és 1/2 lovas-géppuskaosztag a Kremenucha-hegyen a második állásban,

1/2 lovas géppuskaosztag a 3. huszárezred balszárnyán,

2. lovasszázad gyalog, az 1. és a 3. gyalogszázad Hauer-falván,

1/2 gyaloggéppuska a 9. honvédhuszárezred balszárnyán,

1/2 gyaloggéppuska az 5. honvédhuszárezred jobbszárnyán. (37. sz. vázlat.)

Szőkevény muszkák jelentették, hogy az oroszok támadásra készülnek.

A július 3-4. közötti éjjelen az ellenség erősen lőtte az állásokat, heves tüze egészen 10 óráig tartott.

Július 4. Megindult a gyalogsági támadás, mire a 3. és 4. lovas-századot a 3. ezred balszárnya mögé,

az 1. gyalogszázadot pedig Bissingen-falvára rendelték. A lengyel 3. ezredet mint hadosztálytartálékot Flohr ezredesnek alárendelték.

A lengyel 3. ezred egy zászlóalját a 4. gyalogszázad meghosszabbítására a második védővonalba rendelték, mert a 3. és a 9. ezred közötti résbe, mely kiszáradt mocsár volt, betört kb. egy zászlóalj-erejű ellenség. Ezt az ellenséget ágyú- és géppuskatűzünk részben megsemmisítette, de egy része, kb. 250—300 ember a második állás előtti mocsaras erdőbe menekült. Ezek visszaverésére 15 óra 30 perckor kirendelték az 1. lovasszázadot, mely már a második állás drótjáig eljutott ellenséget visszaverte az erdőbe; közben Kölcsey Ákos zászlós két foglyot ejtett. A század később még három eredménytelen támadást intézett az erdőbe visszahúzódtott ellenség ellen, de a derékigérő mocsárban a sokkal nagyobb erejű ellenségen (a lovasszázad 66 ember, az ellenség 200-on felül) nem tudott boldogulni. Ezért a mocsár szélén állásba ment, hogy az ellenség további mozgását megakadályozza.

Közben az 1. gyalogszázadot szintén a 3. ezrednek rendelték alá; 19 órakor a 3. lovasszázadot az 5. ezred jobbszárnyának meghosszabbítására rendelték.

19 órakor az erdőben bennszorult ellenség elfogására az 1. és a 2. gyalogszázadot a 3. ezred jobbszárnyáról hátrafelé nyugati irányba, a 3., a 4. és az 1. lovasszázadokat a 3. ezred jobbszárnya, valamint a második állás közti területről déli irányba s végül a lengyel zászlóaljat a második állásból keleti irányba támadásra rendelték. (Lásd 37. számú vázlatot.)

A 9. huszárezredet és a tüzérséget erről a támadásról nem értesítették és így ezek az 1. és a 2. gyalogszázadot ellenségnek nézték, erős tűz alá vették s a két század igen nagy veszteséget szenvedett. Mikor a támadás minden oldalról megindult, a körülfogott ellenség rövid ellenállás után a Baló főhadnagy által vezetett Pálffy-századnak megadta magát (két tiszt és 180 ember). 22 órakor Streicher százados parancsnoksága alatt az 1. és a 3. lovasszázadot és az igen gyenge létszámú lengyel zászlóaljat a 3. és a 9. ezred közti mocsár elzárására rendelték.

Az 1. és a 2. gyalogszázad és a 4. lovasszázad a 3. ezredhez ment tartaléknak. A mozgókonyha és mellékkocsi kivételével minden hátrament Bol Obzyr felé.

Július 5. Az éjszaka nyugodtan telt el. Hajnalban az ellenség ismét megkezdte az ágyútűzét. A lengyel zászlóaljat visszarendelték, a fennmaradó két lovas-századot Streicher százados a 3. ezred jobbszárnyán lévő lekanyarított árokban helyezte el. 10 órára heves lett az ellenség ágyútűze. Ez a tűz egy percnyi megszakítás nélkül tartott 21 óráig. Különösen három pontot lőtt hevesen az orosz tüzérség: a Kremenucha-hegyet, a 3. ezred jobbszárnyán lévő lekanyarított árkot és a 3. ezred közepét. Streicher százados kénytelen volt kivonni századait az árokból és azokat a 3. ezred jobbszárnyán helyezte el. 21 órakor azután felváltotta őket a Szinay-gyalogszázad. Az 1. és 3. lovasszázad a 3. ezred osztálytörzseihez ment, de alig jutott el oda, az ellenség igen erős, ágyútűzzel támogatott gyalogsági támadást indított a 3. ezred közepe ellen. Erre

az 1. lovasszázadot az erős zárótűzön keresztül visszarendelték a 3. ezred támogatására. 23 órára a támadást visszavertük. Az állások előtt rengeteg orosz hulla hevert. A fényszórók, világítópisztolyok és az állások előtt előre elkészített máglyák igen jó szolgálatot tettek. Az éjjeli roham alkalmával az akadályöv úgy meg volt világítva, hogy minden egyes rohamozó tisztán látszott. Ez okozta az ellenség óriási veszteségét. Nagy szerencse volt, hogy az állás sűrű erdőben épült. Az ellenség tüzérsége nem figyelhette meg jól a hatást és így egész napi irtózatossággal csak az állás mögötti fákat pusztította. Az állások s benne a védők, a roham megindulásáig, elég épek maradtak.

A 3. lovasszázad Bissingenfalván, az 1. lovasszázad a 3. ezredparancsnokánál töltötte el az éjszaka további részét. 23 órakor a még Hauer-falván lévő 3. gyalogszázadot az 5. ezred parancsnokságához rendelték.

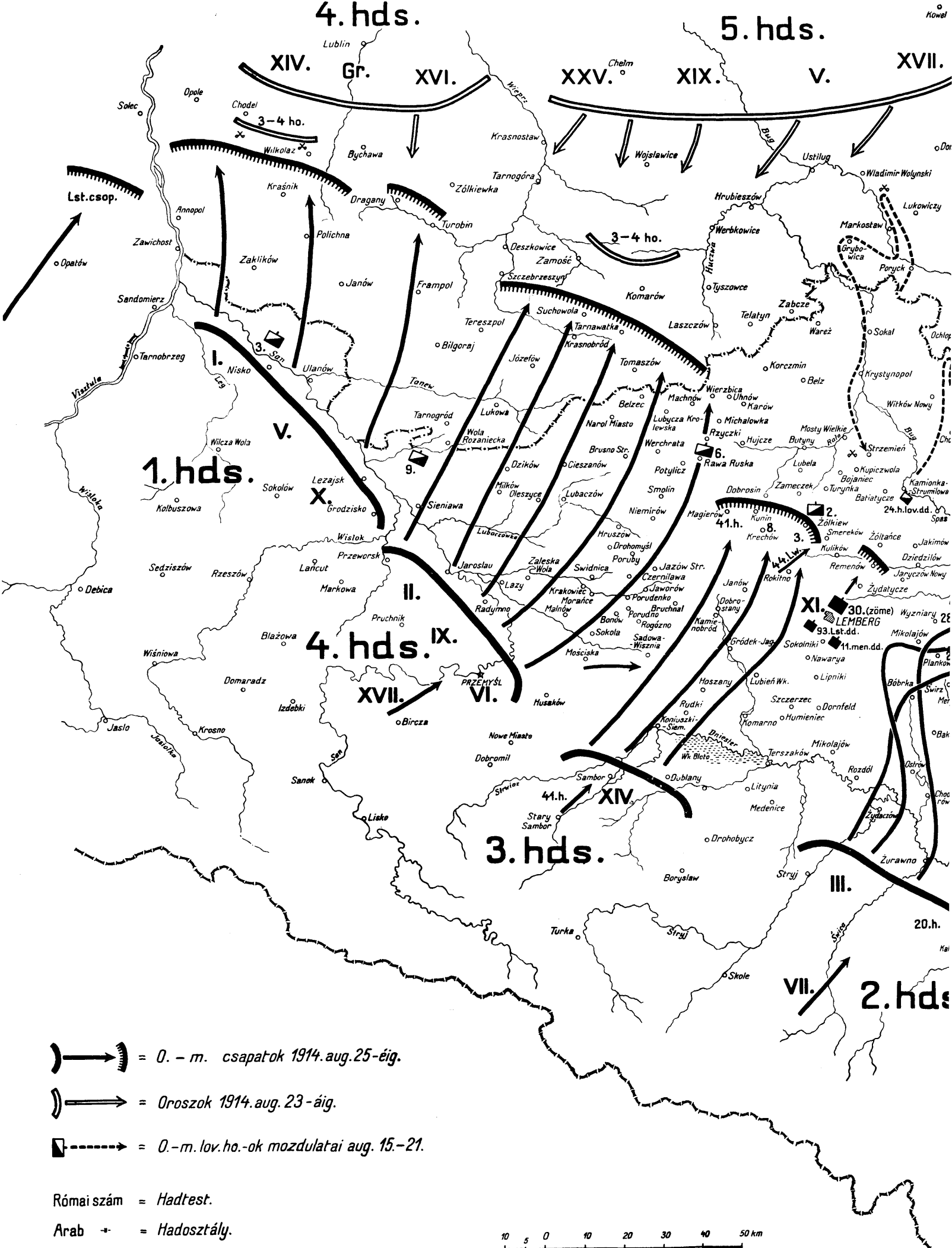
Július 5. Az ellenség, leszámítva egy sikertelen hajnali támadást, a hadosztály frontján nyugodtan maradt. Annál hevesebben támadta meg a lengyeleket s délig sikerült is azokat első állásukból visszaszorítania. 15 óra 30 perckor az ellenség már Kövessfalván volt és ezzel az 5. honvéd huszárezred jobbszárnyát bekerítette. Erre 15 óra 45 perckor a hadosztályparancsnok kiadta a második állásba való visszavonulásra a rendelkezést, de ezt, mivel a telefonok mind széjjel voltak löve és igen erős zárótűz volt, csak a 3. ezred kapta meg. Az 5. és a 9. ezred a 15 óra 45 perckor kiadott parancsot csak 17 órakor kapta meg egy lovas-parancsörtsízt útján. Ekkorra pedig már az 5. ezred hátába került az ellenség. Parancsnoka, Brokés ezredes elrendelte a visszavonulást a Kremenucha-i második állásba. A jobbszárny a visszavonulás fedezésére 15 órakor ellentámadásra küldte a 2. ezred 3. gyalogszázadát. Szabó Lajos százados háromszor vezette rohamra századát az Optawa felől előnyomuló 20-, 30-szorta nagyobb ellenség ellen. Eleinte sikerült is előrejutnia, de később az erdőből minden oldalról előretörő nagy erejű ellenség, embereit lelőtte, részben elfogta, köztük magát a század vitéz parancsnokát, Szabó Lajos századost és Bottka Imre zászlóst is. A 3. ezred, megkapván a visszavonulási parancsot, Streicher századosnak megparancsolta, hogy az ő századaival — a Szinay- és Baló-századdal — zárja le a Kremenucha-hegy és a 3. ezred jobbszárnya közti mocsarat. 18 órakor, miután ez megtörtént, a Streicher-csoport azt az újabb parancsot kapta, hogy a szomszédos ezredekkel vonuljon vissza a faluban lévő 3. állásba. Streicher százados így rendelkezett századaival, ő pedig törzsével elindult a falu felé. De alig közelítette meg a falut, egy dél felől elővágtató kozákszázad benyomult oda, lekasabolta az ottlevő hadosztály-törzsszakaszt, őt pedig elfogta.

Az 5. ezred, az ehhez beosztva volt ezredünkbeli két gyalogszázad roncsai 19 óra körül elérték a Kremenucha-hegyen lévő második állást. A 9. huszárezred (parancsnoka Wucsetics ezredes) gyalogosztálya s egy lovasszázada szintén elérte a hegytől északra a második állást. De ennek az ezrednek, a dandár visszavonulásának fedezésére, az első állásban visszamaradt három lovasszázadát az ellenség minden oldalról körülzártta és elfogta. Wu-

később: XVIII., III. kauk., Gárda.

4. hds.

5. hds.

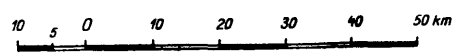
➔ = O.-m. csapatok 1914. aug. 25-ég.

➔ = Oroszok 1914. aug. 23-ág.

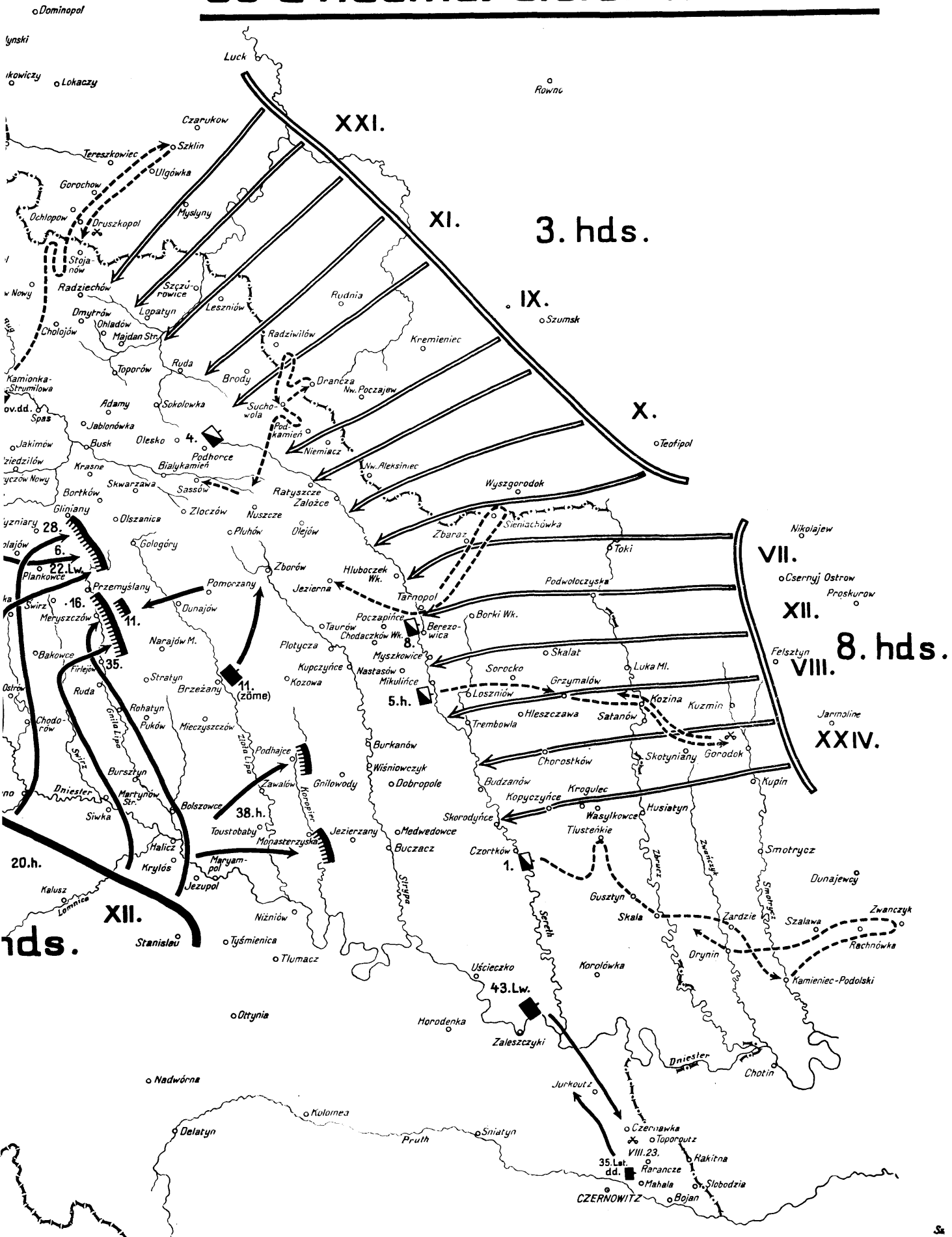
➔ = O.-m. lov. ho.-ok mozdulatai aug. 15.-21.

Római szám = Hadtest.

Arab + = Hadosztály.

O.-m. és orosz felvonulási helyzet és a hadműveletek kezdete.

csetics ezredes egy csoporttal, mely a 9., 5. és a 3. ezred részeiből s a 2. ezred $\frac{1}{2}$ lovas géppuskasztagából állott, a falun át igyekezett elmenekülni a délre előretörő ellenség elől. De a falun túl elbekerült lovasság géppuskatűzzel mindaddig feltartóztatta, míg a délről előnyomuló orosz gyalogság meg nem érkezett. Ez az utóbbi azután az egész Wucsetics-csoportot foglyul ejtette. (38. sz. vázlat.) Ez a gyalogság a második állásban levő Brokés-csoportot is elfogta és Horváth Sándor főhadnagy 4. gyalogszázadának egy részét is, a nagyobb részé-

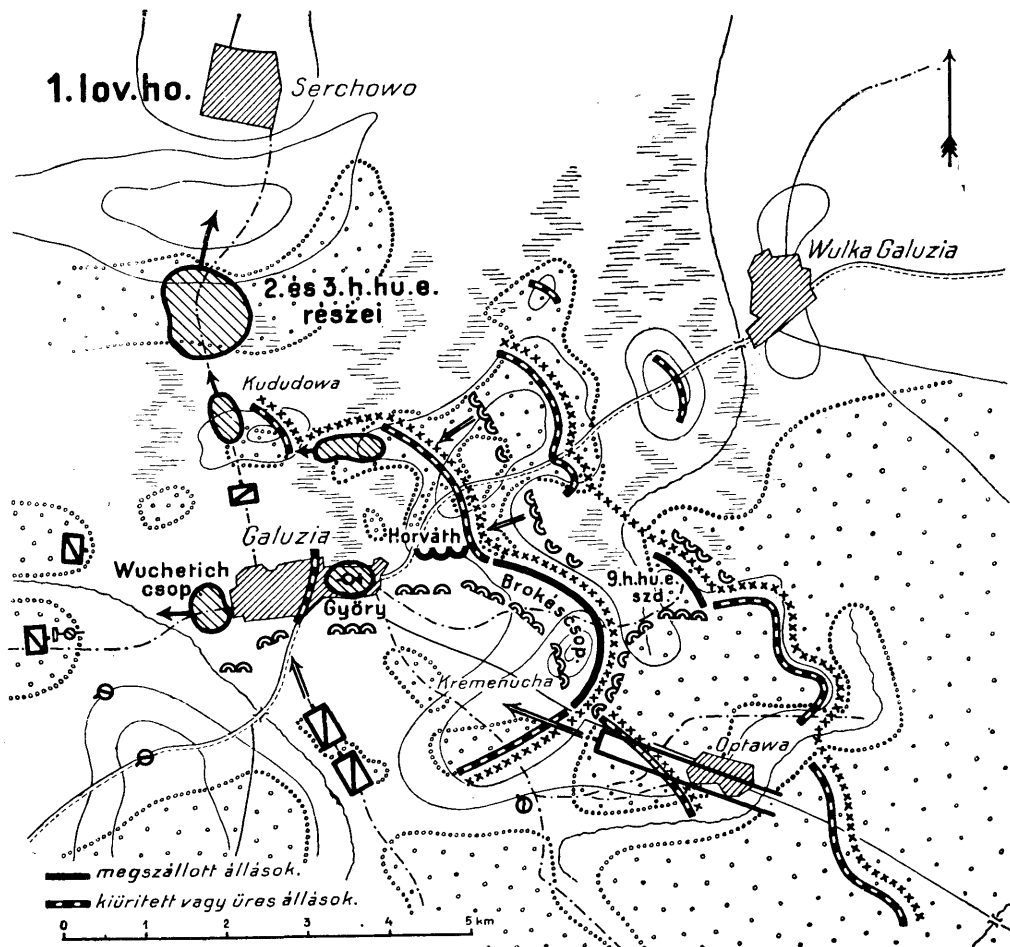
nek sikerült harc árán Bissingenfalván és a Kududowa-szigeten át Serchowo irányába elmenekülni.

Győry százados négy géppuskával szintén a falun át igyekezett hátrafelé, de ott fogságba jutott.

Békéssy százados miután segédtisztjével Streicher Andor zászlóssal sikertelenül próbálta a hátraözönlő lengyeleket megállítani, Hauer-falváról Galuzia felé lovagolva, haslövést kapott. Még sikerült őt élve a Stochod mögé hátra szállítani, de háromnapi kínlődés után Werchy-n meghalt. Ideiglenesen Soszyszno-n temették el.

38. vázlat.

1916 VII. 6. dut. 7-30.

A gyalog-utászszakasz, mely a Hauer-falva mögött állásban levő tarackütegnek volt a fedezete felvette a harcot az erdőből váratlanul előtörő ellenséggel s azt mindaddig feltartóztatta, míg az üteg felmozdonyozott, de elmenekült.

A 3. ezred (kivéve egy századát, mely a Wucsetics-csoporttal ment), a 2. ezred 1., 3. és 4. lovaszázada, 1. és 2. gyalogszázada s fél géppuskasztaga látta, hogy Galuzia felé a visszavonulási út el van zárva s ezért Kududowa-n át Serchowo irányába menetelt. Az a kozákszázad, mely Streicher századost elfogta, Kududowa-n lovasrohamot intézett a csoport ellen, de véres fejvel pattant róla vissza.

A hadosztály megmenekült részei az éjszaka

folyamán Bol Obzy-ra, a Stochod nyugati partjára hátráltak és az ott levő állásokat megszállták. A visszavonulás rendben ment végbe. A lengyel légionistáknál és a Gorodok-on elhelyezett gyaloghadosztály vonatánál azonban vakrémület tört ki. Abonyi Andor alezredes visszavonulás közben Streicher százados vezetéklövai parancsnokának, Kövendy hadnagynak Nowa Ruda-n azt a parancsot adta, hogy a pánik további terjedését akadályozza meg. Kövendy a vezetéklöveket Besenyei tisztthelytessel Bol Obzy-ra küldte, ő a menekülőkből 40—50 lovas gyülekeztetett és előnyomult vissza a front felé. Ez határozottan megnyugtatta a menekülőket.

Ebben a harcban fogságba esett az egész 5. és a

9. ezred parancsnokostól, a 3. ezredből másfél század s hat géppuska. A 4. ezredből két század. A 2. ezredből két lovasszázad, a 3. és 4. gyalogszázad egy része és hat géppuska. Összesen 11 tiszt és 300-nál több legénységi személy.

Az ezred vesztesége halottakban, sebesültekben és foglyokban: tiszt 14, legénység 420. A tisztek közül fogságba esett: báró Maasburg Kornél, gróf Waldeck Frigyes, Streicher Lajos, Győry Géza és Szabó Lajos százados, Nadányi Imre, Teleky László főhadnagy, Bottka Imre, Zorkóczy Dénes, Lehel Ferenc és Neumann Jenő zászlós. Súlyosan megsebesült Békessy Béla százados, ki mint már mondtuk, belehalt sérüléseibe. Békessy halálával az ezred legjobb és legbátrabb tisztjének egyikét veszítette el.

Az oroszok egyáltalában nem folytatták az üldözést. A hadosztály sütődéje Gorodok-on és Glubokoje-n át bevonult a hadosztályhoz. Ebből arra kellett következtetnünk, hogy az oroszok Galuzia-n nagyon jól érezték magukat, mert ha üldöztek volna bennünket, a sütőde soha el nem érheti a hadosztályt. Az ellenség magatartása teljesen értelmetlen volt. Ha a visszavonulás alatt, amely egyetlen rossz dorongúton történt, reánk veti magát, bizonyára pánikot okoz és puska lövés nélkül bevonulhat Kowel-be.

Az áttörés után az oroszok megmutatták, hogyan kell a lovasságot alkalmazni. Szép látvány volt, amint az áttört arcvonal mögött készenlétben lévő lovasság azonnal előretört, oszlopalakzatban vágásban irányul vette Galuzia-t és ezzel elvágta a csapatok visszavonulási útját. Távírással is vágásban jöttek előre és vágásban húzták a táviródrótot. De az üldözést már ők is elhanyagolták.

Sajnos, a mi vezetőségünk eddig sem tudta és később sem akarta megtanulni a lovasság helyes alkalmazását.

8 órakor a cs. és kir. 12. huszárezred, Tóthváradny Asbóth István őrnagy a Karasyn-ból elősiető kiképző osztaggal, továbbá Gömör Árpád százados megszállták Nowa Ruda-t és ezzel módot adtak arra, hogy Bol Obzjr-on védelemre berendezkedjünk.

Este a fentebb említett csapatok is visszavonultak és ekkor a Bol Obzjr-i hidat felrobbantották.

Az oroszok mindenütt, de főleg a 3. ezred arcvonalán csak tüntettek. Az igazi komoly támadás a lengyelek állása ellen irányult. Óriási hiba volt, hogy július 4-én a támadás első napján, a kitűnő Békessy-csoport három századát Hauer-falváról, a lengyel legionisták mögül más helyre rendelték. Ha Békessy százados a legnagyobb válság órájában ezzel a számottevő erővel, nem pedig segédtsíjtjével magára hagyatva áll a legveszélyesebb ponton, akkor az egész dolog másként alakult volna.

Az ezred szétszórta részei: 9 tiszt és 315 fő legénység Bol Obzjr-on gyülekezett. Szomorú viszontlátás volt ez!

Élénk járőrözés folyt Nowa Ruda-n át Globukoje felé. A hadosztály ott berendezkedett védelemre a már elkészített állásban. A védőállás parancsnoka báró Zech Colbert lett.

Az ezred a Bol Obzjr-tól északra levő állásrészt szállta meg. Parancsnok: Baintner Ernő al-

ezredes, segédtsíjt Schneider István főhadnagy. Alárendelve: a lövésosztály, Gömör százados 321 fővel és Kende főhadnagy két géppuskával, továbbá Fömötör százados 146 fővel, Porubszky százados 128 fővel és néhány 9. ezredbeli huszár,

a 3. huszárezredből 94 fő. Szinay István és Horváth Sándor százados 145 karabéllyal tartalék. Bol Obzjr-tól délre a lengyel légió megmaradt része szintén tartalék.

Július 8. A lengyel légió elhagyta az állást, amelyet Porubszky százados vett át. Tőle jobbra már német csapatok voltak állásban.

Az ellenség tüzésége a Nowa Ruda-i erdőségből löni kezdte a Stochod partján levő állásunkat. Tábori tüzésége a hídfőre és az útra belötte magát.

A németek Stobichwa-n három orosz kémét fogtak a templomban. Táviratot találtak náluk, s rögtön felakasztották őket.

22 órakor a Gömör állásszakaszt egy német század megerősítette.

Orosz lovasok több helyen (először északon) megkísérelték az átkelést a Stochod-on. Csapataink visszaűzték, illetőleg elfogták őket.

Július 9. 15 órakor az ellenség nehéz tüzéségének gyilkos tüze elől a Zech-csoport az előkészített fővédállásba visszavonult, de itt is kiadós gránátzaporban volt része. Az orosz tüzéség állandóan lötte az állások mögötti területet, de szerencsére kevés veszteséget okozott. 10 órakor Porubszky-t egy légionista század váltotta fel. Porubszky tartalék lett Szinay mellett.

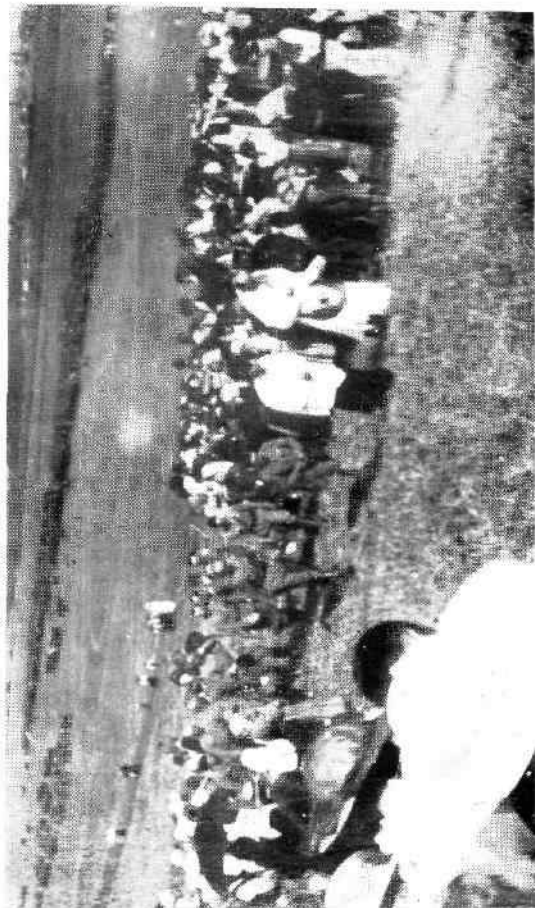
Délután beérkezett egy német nehézűteg. A német hadviselésre jellemzőképpen megemlítjük, hogy ez a nehéz űteg összeköttetésben volt marconijelekkkel egy felderítő monoplánnal. A repülő a Nowa Ruda-i erdőség fölé emelkedett, felderítette az orosz nehéz űteg állását, kis kört írt le fölötte a levegőben s ezzel jelezte űtegenek ellenfele helyét. Ez egy-két belövést adott le, a harmadik lövés már talált s a repülő nyomban jelezte a telitalálatokat. Ez a repülő leereszkedett 60 méterrel az állások fölé s az ellenség tűzzaporában zászlót lengetve, elvonult. Mindez igen rövid idő alatt történt, de az orosz nehéz tüzéség annál hosszabb időre harc képtelen lett.

Július 10. 3 órakor a Zech-csoport erős gyalogsági tüzet kapott a tulsó partról. Erőszakos felderítő csapatok a Stochod-hídfő felé nyomultak előre. Tüzéségünk soraikban nagy veszteséget okozott; sokan a vízbe fulladtak. 30 orosz mégis ájtött a folyón, de a Gömör-csoport meglepte őket és valamennyit elfogta. Állandó gyalogsági tűzharc és járőrharc folyt. 5 óra 30 perckor Jeszenszkyt és Szinayt két német század váltotta fel. Ezek a dandárparancsnokság harcállásán helyezkedtek el, mint tartalék.

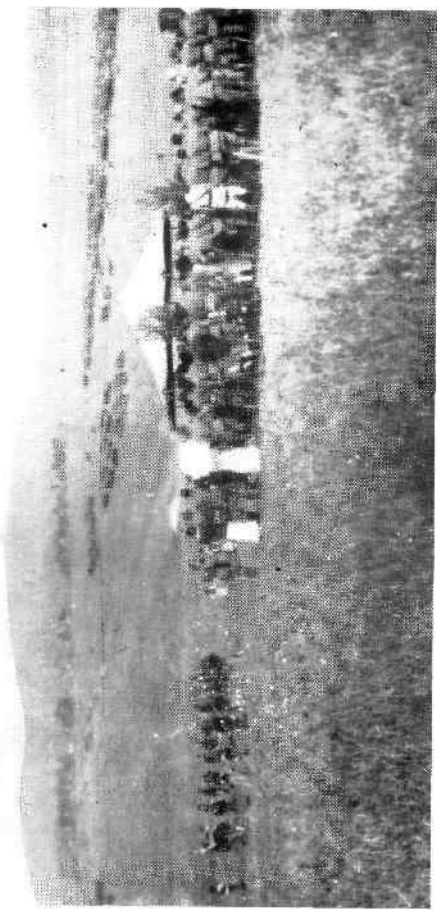
Pálffy százados átvette az egyesített lovas fél ezred vezetését.

Baintner alezredest megbízták az 5. honvédhuszárezred újjászervezésével. A védőszakaszparancsnokságot Jeszenszky százados vette át tőle.

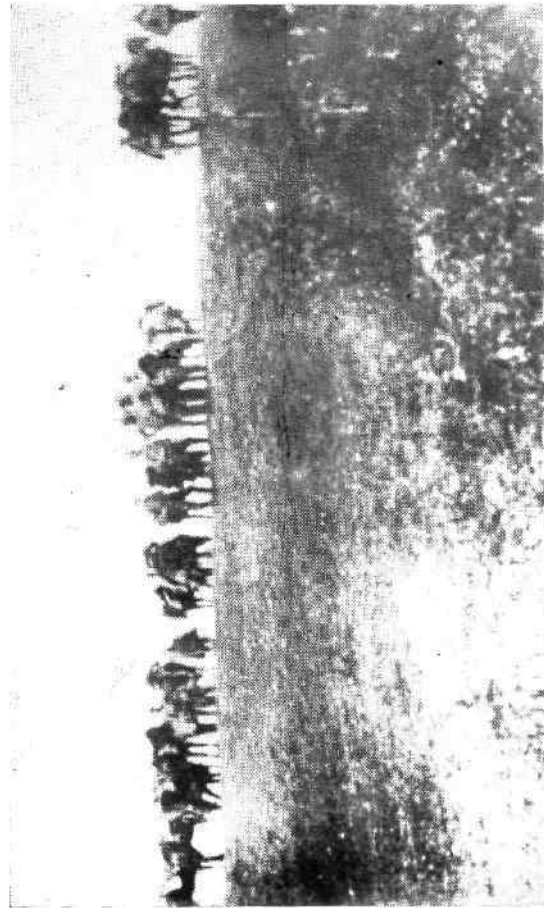
Baintner alezredest, ezt a rendkívül jó bajtársat és barátot, ezt a kipróbált jó katonát sajnálattal búcsúztattuk el az ezredtől. Sok szerencsét kívántunk további működéséhez.

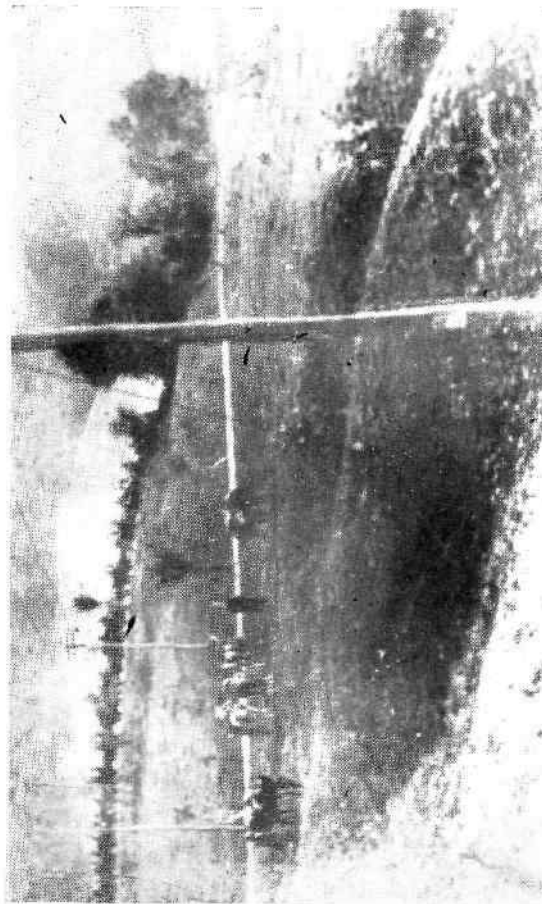
Tábori mise Ó felsége a király születésnapján Sáromberken
(Erdély), 1916 augusztus 18.

Tábori mise Ó felsége a király születésnapján Sáromberken
(Erdély), 1916 augusztus 18.

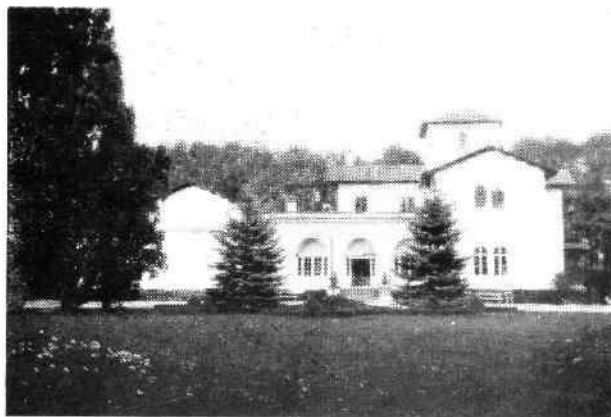
Az ezredtörzs rövid pihenői fari, 1916 augusztus 26.

Menet Tekerői Beszterezére, 1916 augusztus 26.

Kémvallatás 1916 ősz. Dorna Watrán. (Kende felv.)

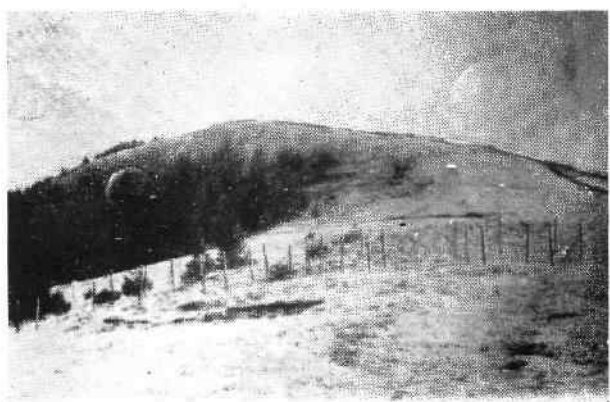
Matskásy-kastély Körtefáján, 1916 augusztus.

Cserkeszfogoly. Sarul Sarului, 1916 október 15.
(Kende felv.)

PORUBSZKY és KENDE főhadnagyok, 1916 október. Jalovit. (Kende felv.)

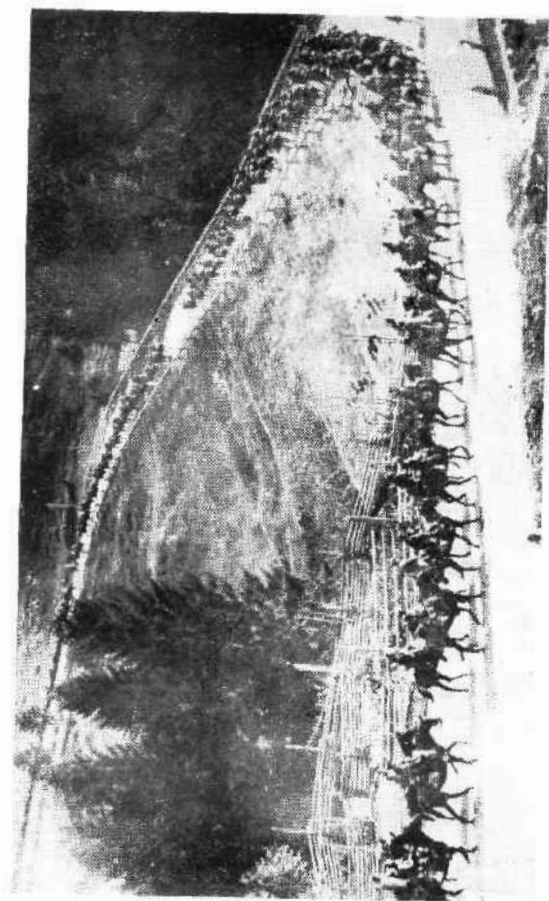
Muntea Jalovit, 1916 október.
(Kende felv.)

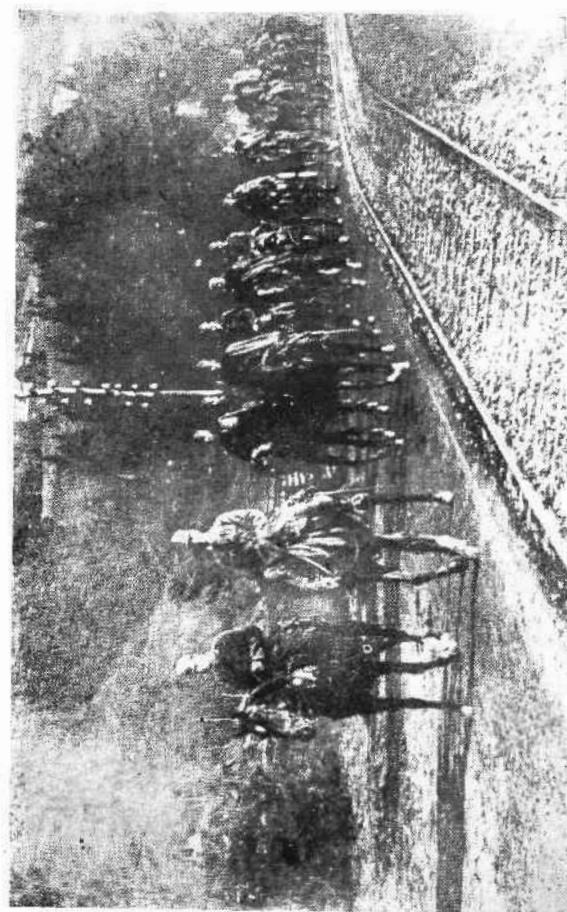
Báró APOR tábornok, HEGEDŰS és FLOHR ezredek.
Jalovit, 1916. (Kende felv.)

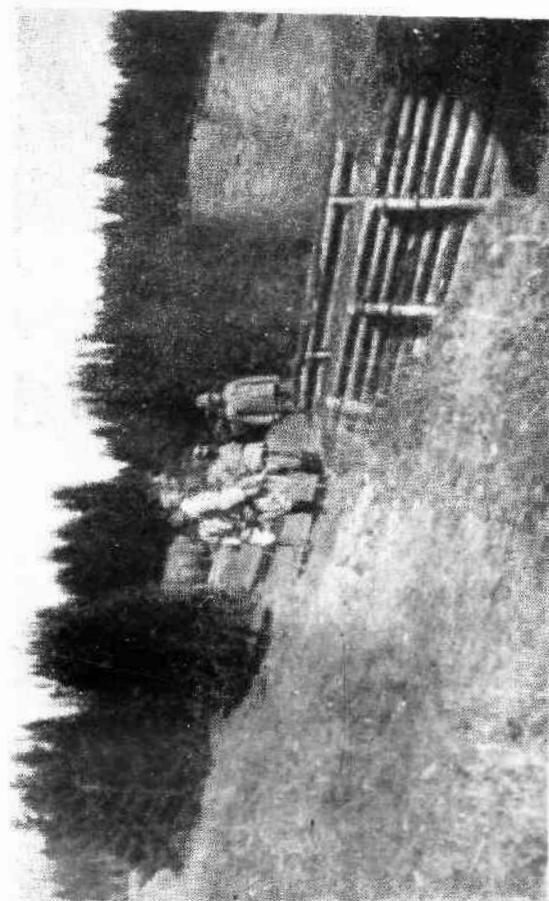
Menet Beszterczéről Maros-Borgóra, 1916 augusztus 27.

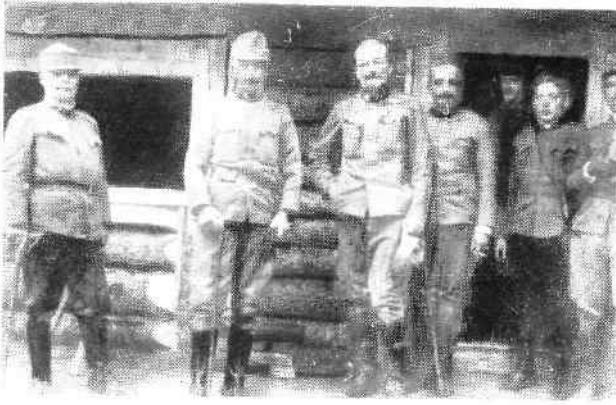
Menet Maros-Borgóról Tihucea-ra, 1916 augusztus 28. du. l.

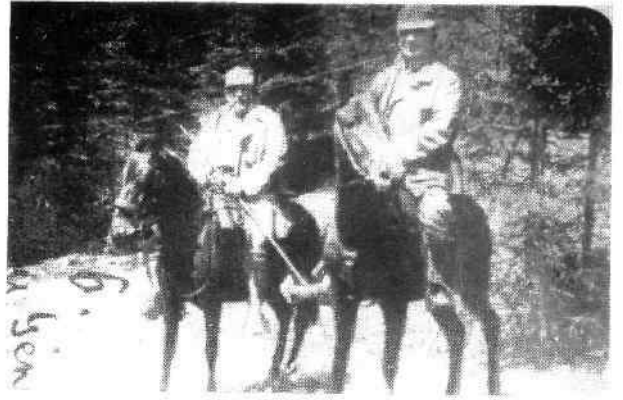
Menet Tihuceáról Dorna Waitrá-ra, 1916 augusztus 28. du. l.
élén PORÚBSZKY és SZÉKELY hadnagyok.

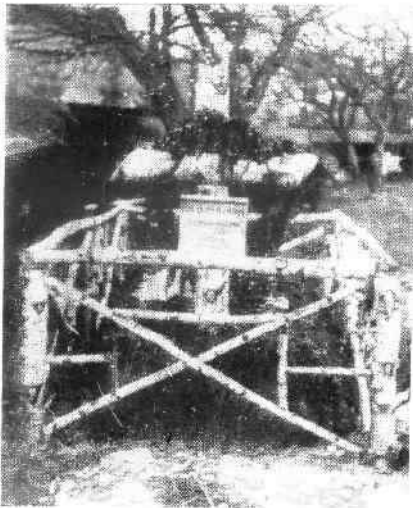
Bárá APOR lábornok és FLOHR ezredes, Dorna Waitra,
1916 ősz.

Ebéd után Orátán, 1917 szeptember.
 FLOHR ezredes, SÖNY tábornok, gróf TISZA ISTVÁN
 ezredes, gróf TISZA KÁLMÁN őrnagy, STERN hadnagy,
 SZUNNYOGH hadnagy.

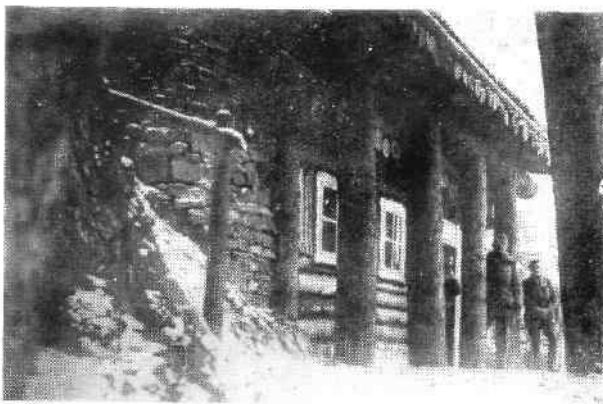
Gróf ANDRÁSSY GÉZA 3. ezred parancsnoka,
 FLOHR JÁNOS dandárparancsnok. 1917, nyár

BALÓ BENJAMIN főhadnagy ideig-
 lenes sírhelye Frumosa-n.
 1917, Bukovina.

Montenegro 1918.

SZINAY százados fedezéke a Sterminán,
 1917 december.

VITÉZ LÁSZLÓ JÓZSEF
 tizedes.

Jeszenszky alá tartoztak az átcsoportosítás után Szinay százados 114 karabéllyal, Simon zászlós 127 karabéllyal. Reiter főhadnagy (Tóthváradyi Karasyn-i) százada 165 karabéllyal, Mara hadnagy 9. huszárezredbeli százada 105 karabéllyal, Szabó főhadnagy 4. huszárezredbeli százada 82 karabéllyal, Ács László két géppuskával, Vojnich főhadnagy két 3. huszárezredbeli géppuskával. Az ezred többi része tartalék. A csoport Gömörly hídfőállásától északra, a Karasnica-i út elágazásáig terjedő 2 km-es védőszakaszt szállta meg. Tartalék minden beosztott alszakasz mögött állt; főtartalék a Maraszázad volt. Egy 60 cm. fényszóró Szinay-nál. A Pálffy-féle ezredet németek váltották fel és ekkor dandártartaléknak Werchy-re vonult.

Arcvonalunkon hosszú idő után megint csend volt és nyugalom. De tőlünk balra az 1. lovashadosztály állását az oroszok éjjel nagy erővel megtámadták.

Július 11. Erős járőrök mentek ki összeköttetésül és a helyzet teljes felderítésére. Egy orosz zászlóaljnak sikerült a folyón átkelni s a lábát egy előretolt állásban megvetnie. Szemben, az úgynevezett „Fürdő“ felőli átjáró felől erős kopácsolás hallatszott, az ellenség hídveréshez fogott. Nehéz ütegünk zavarta ebben, amiből aztán nagy tűzparbaj lett.

22 órakor a megerőltető szolgálattól kimerült csoportot a német 74. gyalogezred felváltotta. Az ezred Werchy-re vonult.

Július 13. Az ezred Werchy-n lóháton egyesült és négy lovas- és két lövészszázadot alakított.

Július 14. Az ezred Stobichowk-ra ment rendelkezésre. Majd innen 15-én Kraszna Wola-ra és 16-án Szajno-ra menetelt.

Hírt kaptunk, hogy az egész hadosztályt elszállítják vonaton, de hogy hová és mikor, azt egyelőre nem tudtuk meg.

Utazás, „retablirozás“.

Július 26. 21 órakor végre Kowel-ben vonatra rakodtunk. A hadosztályt hét részletben elszállították az orosz harctérről.

Több mint két évi harc után búcsút mondtunk az orosz harctérnek, hogy új ellenségen próbáljuk ki eddig jól bevált kardunkat. Elhagytuk az orosz harctér vérrel áztatott csatateret, hol annyi magyar huszár alussza örök álmát, miután hősiessen küzdött királyáért és Hazájáért feláldozta életét.

Búcsúztunk az orosz harctérről s ott hagytuk hősi halált halt bajtársainkat csendes sírjukban, de magunkkal vittük a sok dicsőséget, kitüntetést és két hosszú év tapasztalatát.

Senki sem tudta, hogy hová megyünk. Kassán értesültünk, hogy Nyíregyházán és Debrecenen át megyünk, de a további irányról még ekkor sem tudtunk meg semmit.

Július 28. 19 órakor érkezett meg az első szállítmány Debrecenbe. Nagy öröm volt, hogy a mieinket és az ismerősöket — akik már előtte való nap megtudták érkezésünket, — viszontláttuk. Debrecenben az a hír volt elterjedve, hogy a júliusi

harcokban az egész ezred elesett, vagy fogságba esett. A lakosság tüntető lelkesedéssel üdvözölte szeretett háziezredét, de sajnos, csak rövid másfél órát tölthettünk Debrecenben. Fél 22 órakor ismét búcsút kellett vennünk, hogy tovább induljunk ismeretlen célunk felé.

Július 29. 6 órakor Marosvásárhelyre értünk, ahonnan Szászrégenbe továbbítottak. Ide még aznap mind a hét szállítmány beérkezett. Az ezred a következőképpen helyezkedett el:

Ezredtörzs, 2. lovasszázad, lövészosztag, lovasgéppuskaosztag Petele, 1. és 3. lovasszázad Berecstelke, 4. század Apafája.

Őszintén be kell vallanunk, hogy nagyon jól esett ez a pihenő. Ránk is fért már, mert hiszen két éven át úgyszólván állandóan az ellenséggel viaskodtunk.

Azonnal megkezdődött a legénység további képzése és fegyelmezése. Néhány napon belül pótlások érkeztek. A lovas-századok létszáma ismét 130—140 lovasra emelkedett. A hadosztály egyesített lövészosztálya feloszlott és minden század bevonult ezredéhez, mely így négy lovas- és négy gyalogszázadból állott.

Az alosztályok fogatait, mint az eleség- és málhavadonatot, a mozgókonyhákat stb. teljesen rendbehozták és négy lóval fogatolták. A rudaslovak nagylovak, az első lovak csupa kis rekvirált lovak voltak.

A vonatunk háború elején szabályszerűen előre meghatározott nehéz kocsikból és felszerelésből állott. De már az első napokban megtanultuk, hogy ezek, a Galícia-i rossz utakon a csapatot sohasem fogják követni tudni. Ezért minél előbb függetlenítenünk kellett magunkat a szigorú előírásoktól. A szabályszerű kocsik lassankint mind az országúti árokba kerültek és helyettük könnyen mozgó járműveket szereztünk be.

Midőn az utánpótlás főképpen a mozgóharcban csődöt mondott, mindinkább harácsolásra lettünk utalva. Különösen élőmarhát, szénát, főzeléket és lisztet lehetett beszerezni harácsolással, ellenben cukor, kávé, dohány és tea csak az utánpótlás révén került a csapathoz.

Az ezred ütközetvonata, amely a felvételezést végezte, az egész háború alatt kifogástalanul működött. A tiszti és legénységi konyhák mindig bőségesen el voltak látva mindennel. A bukovinai téli állásban az ezrednek virstli-gyára volt, amely marhahúsból naponta annyi kolbászfélét gyártott, hogy a legénység vacsorára, a feketekávé mellé még virstlit, szalámit vagy parizert is kaphatott. Az érdem Kálmán és Füle gazdasági tisztéké, kiknek még ma is köszönettel tartozunk fáradozásukért.

Nem mulaszthatjuk itt el, hogy meg ne emlékezzünk Tözsér Károly főszámvivőről, ki a mozgóharcokban a mozgókonyhák parancsnoka volt és azokat igen ügyesen vezette. Sohasem tudta, hol lesz az ezred estére. De este mindig megtalálta az ezredet és akkorára a konyhákban az ebéd, vacsora készen volt és melegen párolgott. Leleményes volt és fáradhatatlan.

11. lovashadosztályparancsnokság: Marosvásárhelyen, parancsnok: Czító Károly tábornok, vezérkari főnök: Julier Ferenc vezérkari őrnagy,

22. lovasdandárparancsnokság: Szászrégenben, parancsnok báró Zech Colbert ezredes, vezérkari tiszt: Benkő Béla 9. honvéd huszárezredbeli főhadnagy.

Retablirozás Petele-n. 1916 augusztus havi tiszti-beosztás.

Ezredtörzs: Flohr János ezredes, ezredparancsnok Magyary Andor főhadnagy segédtszt			
I. osztály; ideiglenes parancsnok: Pálffy Gábor százados	1. század	Horváth Sándor főhadnagy	Baintner István hadnagy Kölcsey Ákos zászlós Gyurkovics Béla
	2. század	Lévay Ferenc főhadnagy	Szende Oszkár
	3. század	Fömötör József százados	Baintner László hadnagy dr Borzsovay Jenő zászlós
	4. század	Pálffy Gábor százados	Kövendy Gyula főhadnagy (helyettesíti Pálffy Gábor századost) Kölcsey Sándor zászlós
	lovas gpp. osztag	Porubszky Andor főhadnagy	báró Kende György főhadnagy Ács Tibor zászlós
utászszakasz: Rózsavölgyi László hadnagy			
II. osztály; parancsnok: Jeszenszky Károly százados segédtszt: Szinay Gyula főhadnagy	1. század	Szinay István százados	Rosenfeld Sándor zászlós Balogh László " Simon Ernő "
	2. század	Hamar Miklós főhadnagy	Sugár Miklós zászlós Fényes Zoltán "
utászszakasz: Kenyeres György zászlós			
távírószakasz: Fellner Kálmán hadnagy			
Hummel Árpád őrnagy málhivonat: Horváth Ferenc főhadnagy eleségvonat: Füle Péter gt. hadnagy			
gazdászati tiszt: Kálmán Gyula gt. százados			
orvos: dr. Szilvássy Béla főorvos			

A román hadüzenet.

Felvonulás a hármashatárhoz. — Őszi harcok a románokkal. — Téli harcok az oroszokkal Bukovinában.

A háború első évétől eltekintve, sohasem volt a központi hatalmak katonai helyzete olyan válságos, mint 1916 augusztusában. Falkenhayn óriási vér- és anyagveszteséggel járó és ennek dacára sikertelennek mondható támadása Verdunnél, Conrad félbenmaradt tiroli támadása, Brussilow folytatódólagos győzelmes támadásai, az olaszok sikeres elmentő támadása, végül az angol-francia haderők nagyszabású Somme-menti offenzívája — végsőkéig igénybe vették a központi hatalmak testi és lelki erejét. És az ellenségeink tábora éppen ekkor egy újabbal gyarapodott. Ez az új ellenség végképpen bezárta a központi hatalmak köré font gyűrűt. Brussilow támadásának legfontosabb célja vált valóra Románia harcbejáratára.

Már a háború kitörésekor tisztában kellett lennünk azzal, hogy Romániát csak az öreg Károly király személye tartja vissza attól, hogy nyíltan ellenünk forduljon. Károly király halála után Romániában érvényre jutott az entente-barát politika s ez csak a kedvező alkalomra várt, hogy a felosztásra kerülő koncból — lehetőleg kevés áldozat árán — minél nagyobb részt kaparintson meg.

A központi hatalmak 1916 augusztusának első felében bekövetkezett súlyos katonai helyzetében a román politikusok elérkezettnek látták az időt arra, hogy országukat fegyveresen is az entente oldalára állítsák.

De a románok csak biztos prédára akartak menni. Az 1916 augusztus 17-én Londonban kötött egyezményben biztosították maguknak a jutalmat: Erdélyt s Bukovinát. Ellenszolgáltatásul kötelezték magukat arra, hogy a harcba 10 napon belül teljes erővel beavatkoznak. Kikötötték azonban még azt is, hogy Brussilow egyidejűleg folytatja támadását, különösen Bukovinában; egy erős hadtestet kértek Dobrudzsába a bolgárok ellen, akik ellen Sarrait francia hadseregének is erőteljes támadást kellett kezdenie, Szaloniki-ből.

Ekképpen, minden oldalról biztosítva, Románia augusztus 27-én valóban megüzente a háborút és több mint 230.000 főből álló három hadseregét elindította a védtelen Erdély felé. Isten csodája, hogy a központi hatalmak védőrendszere az oroszok, olaszok, románok és a franciák szorítása alatt össze nem roppant már ekkor.

A veszélyes helyzet végre a központi hatalmaknál is megérlelte az egységes vezetést.

Falkenhayn átadta helyét Hindenburgnak, aki Ludendorffal az oldalán, ettől kezdve irányító hajtáskört kapott a hadműveletek vezetésére.

Bár hadvezetőségünk számított a román beavatkozásra, azonban ezt csak októberre várta s így Erdély védelméről egyelőre nem sok gondoskodás történt. Igaz, hogy az adott helyzetben alig is történhetett volna.

Augusztusban mindössze az orosz harctéren elvérzett két gyalog- és egy lovashadosztály (a mi

hadosztályunk), valamint a Luck előtt felörlődött székely 82. gyalogezred volt Erdélyben, újjászervezés miatt. Helyi alakulásokkal együtt alig 15.000 ember állott itt rendelkezésre, amidőn Arz tábornok átvette Erdély védelmét. Ez magyarázza a románok — nekünk olyan fájdalmas — jelentős kezdeti sikereit. Szerencse, hogy a románok támadása Brussilow erélyes segítsége mellett sem volt olyan lendületes, mint egy jól felszerelt, pihent hadseregtől várni lehetett volna és így nem is érlelte meg azt a döntő sikert, amire az entente joggal számított. A románok csak nagyon óvatosan, tapogatózva, nehézkesen mentek előre. Mackensen dobudzsai támadása és győzelme (szeptember 3. és 16.) az amúgy is aggályoskodó román hadvezetőséget még ingadozóbbá tette.

Szeptember közepén gyökeresen megváltozott az erdélyi helyzet. Arz és Falkenhayn vezénylete alatt magyar, osztrák és német hadsereg vonult fel, támadásba fogott és Erdély földjét feltűnően rövid idő alatt, még szeptemberben megtisztította a román hordáktól. Ezt a győzelmet Brussilow megújuló rohamai sem tudták kiegyenlíteni. Rövid pár hét alatt csaknem egész Románia behódolt hadseregeinknek és lassanként megint a központi hatalmak lettek a katonai helyzet urai.

Mint említettük, a román hadüzenet előtt, a Wolhynia-i harcokban súlyos veszteséget szenvedett hadosztályunk, az elkövetkező harcokhoz a Maros mentén gyűjtött erőt.

Augusztus 13-án a hadosztályparancsnok a Petele és Szászrégen közötti üdezőld legelőn megszemlélte ezredünket és azt minden tekintetben kifogástalannak találta.

Augusztus 16. A hadosztály csapatai Arz hadseregparancsnok előtt felvonultak.

Augusztus 18. Ő Felsége a király születésnapján a hadosztály díszkivonulást tartott Sáromberke alatt. Ezután az ezredeknél megtartották a szokásos díszbejáratot.

Augusztus 21-én hírt hallottunk Románia készülődéséről.

A szabadságolt tisztakat és legénységet behívták.

Hadvezetőségünk repülők jelentéséből tudomást szerzett arról, hogy Brussilow újabb támadásra készülődik Bukovinában. Ez Arz tábornokot arra készítette, hogy hadosztályunkat, mint gyorsan mozgó tartalékját, az egyik legveszélyesebbnek tartott pontnak, a „hármashatár“ területének védelmére rendelje.

Augusztus 25-én a huszárok békésen ébredtek a kedves székely faluban és nem is sejtették, hogy már útban van a parancs, mely újra harcba szólítja őket. A hadosztályparancsnokság délre menetkészültséget rendelt el. Az ezred még ezen a napon Teké-re menetelt (28 km.). A lovasosztályt a lövésosztály 28-án vasúton követte.

A céltudatos szervezés és kiképzés eredménye csak most látszott meg igazán. Röviddel az indulási parancs vétele után, 13 órakor a századok kifogástalanul felszerelve, a lovak a legjobb kondícióban, a legénység frissen, a vonatok teljesen új állapotban készenállottak az indulásra. A kedves székely nép, mely az együtt eltöltött három hét alatt erősen a hajdúfiúk szívéhez nőtt, virágokkal halmozta el azokat, akik hivatva voltak az ő székely hazájukat megvédeni. Lányok és asszonyok könnyeitől kísérve, fájó szívvel, de büszkén, huszárosan hagytuk el egyik legszebb háborús emlékünkhöz színhelyét, hogy az ezred diadalkoszorújához újabb leveleket szerezzünk.

Augusztus 26. Nagy hőségben menet Szeretfalván át Besztercére (32 km.). Táborozás a vásártéren. Hosszú ideig ez volt az utolsó civilizált hely; itt tartózkodásunkat igyekeztünk is kihasználni.

Augusztus 27. Változatlanul szép időben és melegben, menet Marosborgóra (24 km.).

Itt az ezrednek igen kedves ünnepe volt. Báró Nagy Gyula altábornagy, első — hőslélkú, igazi lovas — hadosztályparancsnokunk felkeresett bennünket, hogy még egy utolsó Istenhozzádot mondjon a harcba induló ezrednek. Könnyes szemmel fogadtuk ezt a puritán lovas embert, aki már békeben is parancsnok volt a 11. lovashadosztálynak és akihez annyi szép és rossz nap felejthetetlen emléke fűzött mindannyiunkat, tisztet és legénységet egyaránt, még a háború első évéből. Volt parancsnokunk meleg szavakkal emlékeztet meg azokról a dicső napokról, melyeken a 2. ezred oly hervadhatatlan babérokat szerzett magának.

Ezen a napon adta át a román követ a hadüzenetet és az ellenségeskedés 21 órakor már meg is kezdődött.

Augusztus 28. Németország is hadat üzent Romániának és ezen a napon közölte Olaszország is Németországgal, hogy vele hadiállapotban levőnek tekinti magát.

A román hadüzenet különösen sürgössé tette hadosztályunk felvonulását.

4 órakor riadó. Dandárkötelékben menet Pojana Stampin át Dorna-Kandrényi-re (48 km.), ahova 17 órakor érkeztünk meg. Az egész út tele volt a menekülő lakosság szekereivel. A lakosság a szép völgyben és fürdőhelyen (Dorna-Watra) meglehetősen tájékozatlan volt az események felől; nem akarták elhinni, hogy az oláhok is hadat üzentek és hogy máris megkezdődött a háború Romániával.

Hadosztályunk gyors felvonultatását a három-határ környékére az alábbi gondolat indokolta:

Az oroszok déli szárnya meg fogja kísérelni azt, hogy a románokkal vállvetve az Aranyos-Beszterce völgyéből kiinduló támadással Pflanzler-Baltin déli szárnyát átkarolja és hogy a Beszterce-i úton Erdélybe benyomuljon s ezzel Arz hátába kerüljön. Ezen a részen, az Aranyos-Beszterce völgyén át haladt Romániából Dorna-Watra felé az egyetlen jó műút. Hadosztályunkra tehát az a fontos feladat várt, hogy az orosz és a román hadvezetőség szándékáról, az ellenség erejéről adatokat szerezzen és hogy Pflanzler-Baltin szárnyához csat-

lakozva, az ellenség esetleges támadását visszaverje, vagy legalább késleltesse.

Alexejew tábornok egyelőre nem rendelt el erélyes támadást ezen az arcvonalrészen, mert meg akarta várni az Erdélybe betörő román hadseregek előrejutását, hogy azután összefüggő szűkebb arcvonallal, központiasan nyomulhasson be Erdély szívébe. Ezért ezen a vidéken csak szeptember közepén került sor élenkebb harcra. De ez a harc már nem az eredeti elgondolást szolgálta.

A lovasság feladata tehát egyelőre a felderítés és a biztosítás volt. Ezredünk mindkét tevékenységéből alaposan kivette részét.

Augusztus 28-án 17 órakor az ezred Dorna-Kandrényi-re érkezett. A román határ Dorna-Watra-tól a Neagra- és a Serisor-patak völgye (ahol a határ vezet) közt kb. 1300 m. magas erdős hegyhát húzódik: a Pojana Spinzului.

Az ezred azt a parancsot kapta, hogy két századdal és a géppuskásosztaggal szállja meg ezt a magaslatot, végezzen onnan biztosítást és felderítést, egyelőre a határig és keresse az összeköttetést a határrendőrség őrsével. Flohr ezredes ezért a Horváth- és a Léway-lovasszázadot két géppuskával az 1270 -ő-, illetőleg az 1923 -ő- magaslat környékének megszállására rendelte.

A Horváth-századhoz a hegyhát mentén kelet felé a 2. lövésosztály csatlakozott, azután a 3. honvédhuszárezred állása következett.

A Fömötör- és a Pálffy-század egyelőre ezredtartalékként D.-Ulmului környékén maradt.

A Horváth- és a Léway-lovasszázad előbb lóháton kísérelte meg az előrejutást, de a rossz úton alig 2000 lépést tehetett. Ezért mindkét század lóról szállt és gyalog folytatta az előnyomulást. A huszárok megint hosszabb időre elbúcsúztak szeretett lovaiktól. A vezetékllovakat az ezredtartaléknál helyezték el (táborozás). A századok előnyomulása az egyre fokozódó sötétségben és az erősen emelkedő terepen, a rossz úton lassan haladt előre. Közben hatalmas zápor zúdult alá, amely az agyagos talajt síkossá tette. Szidták is a huszárok az oláhokat és türelmetlenül remélték, hogy rövidesen kitölthetik rajtuk bosszújukat. Koromsötétben másnap 1 órakor érték el a századok a gerincevonalat, ahol biztosított állásban várták be a hajnalt.

Ugyanezen a napon a 24. lovasdandár ezredünköt nyugatra, a Par Neagra völgyén át a Gura Haitei Δ 1620-as magaslat megszállására nyomult előre.

Augusztus 29. A Horváth- és a Léway-század hajnalban megszállta az elrendelt pontokat. A századparancsnokok egy-egy erősebb járőr élén személyesen mentek előre felderítésre a Par Serisor völgye felé. Ellenséget sehol sem találtak. A határ-csendőrségnek a völgyben épített őrházait üresen találták, miként a völgyben levő lezárt oláh házacskák is üresek és elhagyatottak voltak. Annál nagyobb számban találtak a hegyi legelőkön szarvasmarhát, juhot és kecskét és apró mokánylovakat. Ezeket mind összetertették és hátrahajtották állásaink mögé. Az bizonyos, hogy sohasem éltünk olyan hűsbőségben, mint itt. Hetekig a helyszínen szerezhetjük be a hússzükséget, de nem is volt panasz a menázsira.

Lovas hírszerzőkülönítmények is működésbe léptek ezen a napon.

A tartaléknál levő ezredparancsnokság 10 óra-
kor azt a parancsot kapta, hogy a Neagra-patak
mentén, a Brosteni-i műúton kezdje meg a felderítést.

Flohr ezredes azonnal elrendelte, hogy:

1. Kövendy főhadnagy fél lovasszázaddal (40 lovas) Dorna-Watra-n át Sara Dorna, Sorul Dornei, Panaci, a Neagra völgye felé,

2. Fömötör százados ugyancsak fél lovasszázaddal és egy utászszakasszal a Brosteni-i műúton Coverca felé nyomuljon előre.

A különítmények feladata az volt, hogy felderítsék a határörsöket, biztosító és felderítő csapatokon rajtaüssenek, foglyokat ejtsenek (fegyverképes lakosokat is) és lovakat, szarvasmarhát zsákmányoljanak.

Kövendy főhadnagy a Neagra völgyének felderítése után egyesült a Fömötör-különítménnyel. Coverca környékén azután közös védőállást szállottak meg.

A különítmények ezzel elérték e napi menet-céljukat. Ellenséget nem találtak. Éjjelre Coverca környékén maradtak.

Az előreküldött felderítőosztagok mögött a lövésosztály is előrenyomult, átlépte a határt és megszállta az egész környékből kiemelkedő 1546-os Mt. Rusului magaslatot.

Augusztus 30. A Horváth- és a Lévy-század felett a parancsnokságot Pálffy százados vette át. A kiküldött járőrök ezen a napon is szép zsákmánnyal tértek vissza. Este Pálffy százados parancsot kapott, hogy a Horváth-század a -ő- 1083 Bika Bombei magaslatot, a Lévy-század a -ő- D. Bombei magaslatot szállja meg. De a századok a sötétségben nem érhették el a kijelölt helyüket és a Par Sarisor völgyében töltötték el az éjszakát.

A lövésosztály és a felderítő különítmények elérték kijelölt vonalukat. Ellenséget egész nap nem láttak.

Augusztus 31. Pálffy százados csoportja kora reggel elfoglalta helyét a kijelölt magaslatokon és ott főőrsszerű állást szállott meg. Délután, tekintettel arra, hogy ellenség sehol sem mutatkozott, a Horváth-század parancsra bevonult az ezredhez, a Lévy-század pedig a D. Bombei-en, alkalmas vonalban védőállást épített. Ehhez az ezredparancsnokság rendelkezésére bocsátotta az utászszakaszt és egy fél gyalogszázadot, Borzsovay hadnagy parancsnoksága alatt.

Az idő esősre fordult.

Szeptember 1. Az oroszok tőlünk északra Jakobeny környékén már napok óta szívósan támadták csapatainkat. A XI. hadtestparancsnokság rendeletére Hummel alezredes parancsnoksága alatt a hadosztály tartalékaiból egy összetett lövészedred alakult. Ezt Jakobeny-re rendelték.

Ezredünkben Baló főhadnagy (aki éppen ezen a napon vonult be a repülőképzésről) csatlakozott egy lovasszázaddal ehhez az ezredhez.

Hummel alezredes csoportját már a következő napon harcba vetették. Vitézül megállta a helyét és a rábizott feladatot kifogástalanul megoldotta. Sajnos, ez a harc érzékeny veszteséggel járt; az abban résztvevő és magukat különösen kitüntető

Baló főhadnagy és Borzsovay hadnagy könnyebben megsebesültek.

A Fömötör-különítmény járőrei ezen a napon Darmocsa környékén előnyomuló erősebb román csapatokra bukkantak. A különítmény jelentésére a XI. hadtestparancsnokság jelenlétében a helyszínen végzett terepszemle alapján kijelölték a hadosztály védővonalát, mely a Neagra-patak nyugati oldalán levő magaslatok vonalában volt.

A 24. és a 22. lovasdandár között a határvonal Par Sarisoru-ő- 1005 Sesztine.

A kijelölt védővonalban ezen a napon a Horváth főhadnagy századával és Kende főhadnagy két géppuskájával megerősített Pálffy-csoport a Bombei lejtőjén ment állásba és a Par Sarisor völgyét is elzárta.

A Mt. Rusului-ról visszarendelt lövésosztály (Szinay százados) a -ő- 1153-as magaslaton csatlakozott a Pálffy-csoporthoz; a Par Sarisoru d. m. völgyének elzárására a 9. honvédhuszárezredet rendelték.

Mint látjuk, a védővonal olyan hosszú volt, hogy nem lehetett összefüggően megszállani. Csúpan a fontosabb magaslatok megszállására és a völgyek elzárására jutott erő.

Így az ellenség támadásának kivédése a parancsnoktól és csapatoktól egyaránt nagyfokú mozgékonytságot, bátorságot, ügyességet és a helyzethez való alkalmazkodást követelt. De ezekben a tulajdonságokban szerencsére nem is volt hiány.

Különösen figyelemreméltó volt a Pálffy-csoport helyzete. Ez a csoport a következő napon, az említett kiváló tulajdonságok birtokában, sokszorosán nagyobb erő támadását tudta kivédeni. A csoport állása a D. Bombei magaslaton és annak lejtőjén húzódott és az észak-délnyugati arcú védővonal sarkpontja volt.

A Dorna-Kandrény-i hegyiállás.

A D. Bombei egy sűrű erdővel borított magas hegyvonulat, mely északon a Sarul Dorne-i fennsíkban meredeken végződik. A hegyvonulat iránya észak-déli, tehát párhuzamos az ország határával. Nyugati oldalán van a Par Sarisor, keleti oldalán pedig a Par Sarisoru mr. patak. Ezeknek könnyen járható völgyeiben az ország határát gyalogcsapatok könnyen megközelíthetik. Egyik völgytől a másikig a távolság 2400 méter. A terep itt mindegyik sűrű erdővel van borítva az ellenség felőli részen, így a század, mely amúgy is gyenge létszámú volt, még a megfigyelést sem tudta kellőképpen ellátni. Az ellenség támadása esetén pedig ereje számításba sem jöhetett. A csoportot a Horváth-századdal és Kende főhadnagy két géppuskájával megerősítették. Így elzárta a Par Sarisor völgyét. A csoport feladatát ezenkívül még azzal is megkönnyítették, hogy a völgy védelmét a 9. honvédhuszárezred védelmére bízta. A csoportnak a D. Bombei és a Par Sarisor védelme maradt, a védővonal hossza 1600 m. volt. A csoport ereje 131 karabély és két géppuska. A csoport elhelyezését az alábbi vázlat mutatja.

A hadtestparancsnoknak, Habermann altábornagynak jelenlétében végzett terepszemle alapján új védővonalat jelöltek ki. Ennek alapján a hadosztályparancsnokság elrendelte, hogy a 24. és a 22. lovasdandár közötti határvonal Par Sarisor —

D. Bombei „D“ betűje — -○- 1005 — Sesztine -○- 1022 legyen. Elrendelte továbbá, hogy a D. Dombei-n elhelyezett Pálffy-osztály keressen összeköttetést a -○- 1153-on levő lövészs századdal (Szinay). A másik lövészs század Morosani „M“ betűjétől kb. 1000 lépésre nyugatra a hegy lejtőjén épített állást magának.

E parancs folytán a lövészs osztály zavartalanul visszavonult, hogy a kijelölt állást megszállja. Megkezdődött az új védővonal kiépítése, megerősítése. A védővonal mögötti erdőben utakat vágtak.

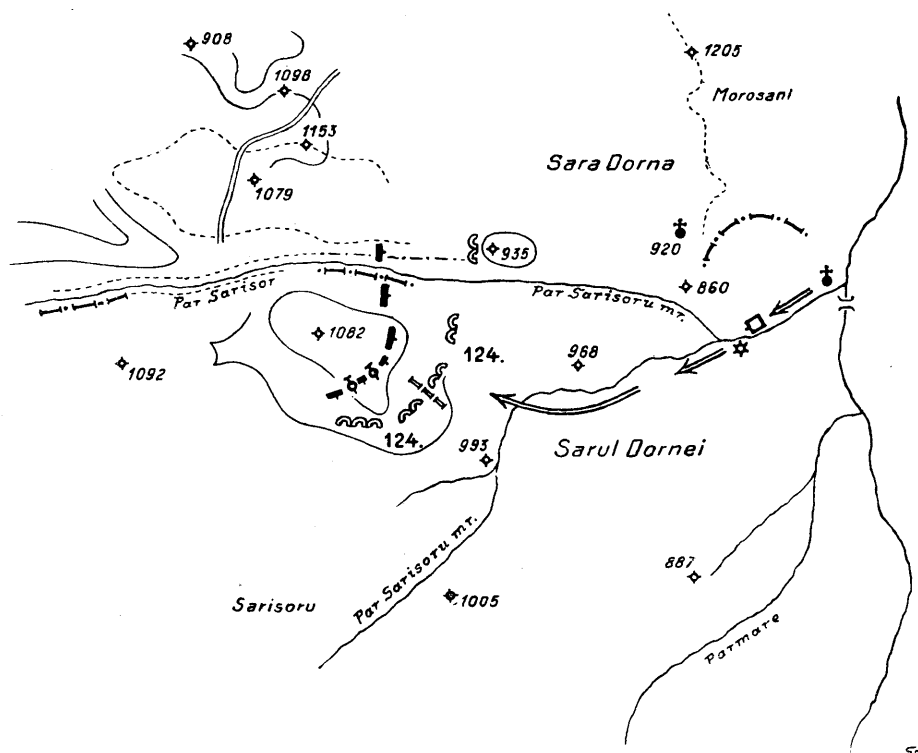
Az állás fokozatosan fejlődött.

Az ezredparancsnokság fáradhatatlanul vezette a munkálatokat, gondoskodott a szükséges anyag beszerzéséről és továbbszállításáról, ami az igen súlyos útviszonyok mellett emberfeletti munkát követelt. De a törhetetlen akaraton, a legénység szorgalmán és a parancsnokok ügyességén minden nehézség megtört. Az ezred állása napról napra fejlődött s ez a legénységnek a biztonság megnyugtató érzését nyújtotta.

Az ezred élelmezése kifogástalan volt. Időjárás különösen kedvező. Meleg nyárvégi napok, kevés eső, hűvös éjszakák.

39. vázlat.

1916. IX. 20-án.

Az ezredparancsnokságnak alárendeltek egy század bajor gyalogságot, Wrede és Eberl hadnagy parancsnoksága alatt; sajnos, a századnak szeptember 5-én újból útra kellett indulnia Jakobényihez és amint később megtudtuk, az ottani harcokban mindkét tiszt elesett, a század pedig szétmorzsolódott.

Szeptember 2-án a Fömötör-különítmény a sokkal nagyobb erejű ellenség elől visszavonult.

A román hadsereg erdélyi előnyomulásáról és sikereiről kaptunk híreket. Ez mindenkit módfelett elkésérített.

A görögök hadat üzentek.

Szeptember 3. Kellemes hír tartott bennünket lázban, de sajnos, nem vált valóra. Híre járt ugyanis, hogy hadosztályunkat felváltják és az Al-Dunához szállítják, hogy résztvegyen a Románia elleni nagyszabású támadó hadjáratban. Sajnos, helyettünk német lovasságnak jutott ez a szép feladat, amelyet a német bajtársak maradéknélkül meg is oldottak. Mi pedig maradtunk ott, ahova a

sors állított bennünket és újabb bizonyosságot szolgáltatott arra, hogy a lovasság megérett a legnehezebb gyalogsági feladatok megoldására és felveszi a versenyt a legvitézesebb gyalogezreddel.

Szeptember 3—5. Serényen folyt az állásépítés. Pótlás érkezett. Az ellenség sehol sem lépte át a Neagra völgyét és tétlenül viselkedett. De már szeptember 6-án nagy orosz erő nyomult előre az ezred balszárnyán állásban levő 3. honvédhuszárezred ellen. Sikerült is az oroszoknak a védővonalba betörniök.

Szeptember 7-én a bajor 16. gyalogezred ellentámadással visszafoglalta az elvesztett állást, sőt az előző napon fogságba jutott huszárokat is kiszabadította.

Hírt kaptunk Mackensen sikerdús Dobrudzsai támadásáról. Ez egyszerre eloszlatozott minden agályt, amit a románok erdélyi sikere miatt eddig láptálunk. Sejtettük, hogy kellemes meglepetések várnak reánk.

Délután az ellenség (oroszok és románok)

sűrű rajokban ereszkedett le a Neagra völgye felé, de erélyes tüzérségi tüzünk hatása alatt támadásra sor nem került. Az ellenség visszahúzódott Coverca környékére, ahol több napig nyugodtan maradt. Ide nem ért el tüzérségünk tüze.

Szeptember 8—14. A szép meleg idő lassan hűvösre fordult. Az állásépítés pompásan haladt. A hadtestparancsnok is megszemlélte a munkát és megelégedését fejezte ki. A századok állandóan küldtek ki járőröket az ellenség magatartásának és erejének megállapítására. Tüzérségünk, már amennyire elérhette, állandóan zavarta az ellenséget.

12-én a trónörökös Jakobényi-n szemlét tartott.

Palesko százados (9. honvédszázad) bevonult az ezredhez és átvette a 2. lövészsorozat parancsnokságát.

Kende főhadnagy más beosztást kapott. Helyette a Pálffy-csoportnál lévő két géppuska felett a parancsnokságot Ács Tibor zászlós vette át, aki így főrészesé lett a következő napok harcainak és sikereinek.

Az ellenség harctevékenysége lassan megélenyült. Különösen kis kaliberű ágyúkkal lőtte állásunkat és a Rosu völgyében levő vezetéklöveket.

Dorna-Watra és Jakobény felől is egyre élénkebb harcizaj hallatszott. Sejtettük, hogy rövidesen mi is sorra kerülünk.

Az ezredparancsnokság munkaerőben, anyagban minden lehetőt rendelkezésre bocsátott az állások megerősítésére. Aknavetőket építettek be, drótkadályt húztak, főleg a meg nem szállott sávokban.

Román támadás a D. Bombei-re.

A románok helyzete Erdélyben mindkedvezőbb lett. Már Szászrégent fenyegették. Az általános hadászati helyzetre és arra való tekintettel, hogy az oroszoknak Dorna-Watra elleni támadásai hiábavalónak bizonyultak és nem sikerült ennek a városnak elfoglalásával a Jakobényi felé vezető vasutat és műutat elvágni, a románok végre — valószínűleg orosz nyomásra — elhatározták, hogy egy D. Bombei-n át irányított támadással Dorna-Kandrény felé előretörnek és így kísérik meg, hogy Dorna-Watra mögé kerüljenek.

Szeptember 16-án délelőtt a Coverca felé előreküldött felderítőjárőrök kénytelenek voltak visszahúzódní az itt lévő orosz lovasság és román gyalogság elől. Ugyancsak e nap délutánján román gyalogsági osztagok vonultak D. Magau 1215-ös felől északkeleti irányban az 1005-ös felé.

Az ellenség tüzérsége a Tinovul-cel völgyéből erősen lőtte az ezred állását, különösen pedig a D. Bombei-t. Kb. négy könnyű és két nehéz ágyú tüzelt.

Messzemenő járőreink, az ellenséggel szoros érintkezésben, estére szintén kénytelenek voltak bevonulni. Mindebből arra következtettünk, hogy támadás készül. Ezért a csapatok az éjszakát készségszolgálatban töltötték; de ekkor még semmi történt.

Szeptember 17. 8 órakor a 2. század táboriőrsei jelentették, hogy az állással szemben (kb. 8—10 km.) lévő Sarului-ról és Rusului-ról nagyobb

erejű ellenség ereszkedik le Sarul Dornei-nek, az állás előtt fekvő hatalmas fennsíkszerű legelőjére és nyomul előre az állás, főleg pedig a D. Bombei felé. Az állásból igen jól lehetett figyelni az ellenséget s így pontosan megállapíthattuk, hogy két román gyalogezred ereszkedik le a hegyekből. Trombitaszó mellett, szabályszerű alakzatváltoztatásokkal, lépést tartva, nyomultak elő ezek a gyalogezredek a Neagra völgyén át a Sarul Dornei fennsík északi szegélyéig, ott megálltak és állásépítésbe fogtak. De délután megint visszavonultak ugyanazon az úton, amelyen jöttek. Csak egy zászlóalj maradt a Sarul Dornei fennsík északi szegélyén és beásta magát. Ennek állását tüzérségünk délután lőtte, de nem sok eredménnyel. Este egyik erős hírszerzőjárőrünk megállapította, hogy az ellenség a délután megszállt állásból nem nyomult előre. Azonkívül rajtaütött egy román táboriőrön s négy foglyot ejtett. Ezek a román 84. és 69. gyalogezredhez tartoztak. A járőrök megfigyeléséből és a jelekből arra következtettünk, hogy az ellenség másnap támadást kezd. De tévedtünk. Mint utóbb kiderült, úgy megijedt a táboriőrön történt rajtaütéstől, hogy még az éj folyamán otthagya állását és elpárolgott (l. 39. sz. vázlat).

Szeptember 18. A hadosztályparancsnokság az ellenség várható támadására való tekintettel, a 18. honvédszázad egyik századát már hajnalban a Pálffy-csoport rendelkezésére bocsátotta. De ezt a századot még e napon felváltotta ezredünk 4. százada (Kövendy). A románok támadása ezúttal is elmaradt. Egész nap figyeltük a román állást, de abban semmi mozgást nem észleltünk. Erre a helyzet tisztázása végett, Lévay főhadnagy ment ki egy járőrrel. A román állásban csakugyan senkit se talált, mire előnyomulását tovább folytatta. Az ellenség elhagyott állásától kb. 1000 m-re északra egy román századra bukkant, amely megelépte a járőrt tüzével. A járőr ezzel elérte célját s veszteség és harc nélkül bevonult. Kisebb járőrharcokat leszámítva, ez a nap és a következő is nyugodtan telt el. Az ellenség tüzérsége egyáltalában nem jelentkezett, s így lassanként azt hittük, hogy a támadás egyelőre elmarad.

A szeptemberi napsütéses reggel nyugalmas képet mutatott. Semmi mozgást nem észleltünk. A századok megkezdték a rendes erődítési munkát az állásban és árok előtt.

10 órakor a Horváth-századnak a 968-ös-ra előretolt táboriőrse jelentette, hogy az ellenség a Neagra völgyének házai között kisebb-nagyobb csoportokban előreszivárog. Puskatűzzel fogadta őket, de a házak között fedve változatlanul folytatták előnyomulásukat és lassan mintegy zászlóalj erősségű ellenség fejlődött harchoz a táboriőr ellen. Erre a jelentésre Pálffy százados beszüntette az erődítési munkát s a táboriőr megerősítésére a Kövendy főhadnagy tartalékszázadából egy századot tolt előre.

A huszárok harciltól égvé foglalták el az állásban lőréseiket. Különösen a Lévay-század legénye volt izgatott, mert a D. Bombei-n lévő, magasan fekvő állásából az ellenség minden mozdulatát megfigyelhette és rövidesen mintegy négy zászlóalj erejű ellenség előnyomulásában gyönyörködhetett. Az ellenség támadási iránya a 968-as

gerincen át a Horváth-század és Lévy-század közötti megszállatlan hegyoldal volt. A megerősített táboriörs állandóan tüzelt az ellenségnek a házak közül előbukkanó rajcsoportjaira. Emiatt az előnyomulás elég lassú volt, különösen a középén.

Pálffy százados a lassan átkarolásra kibontakozó támadás elől a táboriörsöt 13 órakor a főállásba, a Horváth-század jobbszárnyára hátra rendelte. Ugyanide előre rendelte a tartalékban lévő Kövendy-század három szakaszát, hogy az 1. és 2. század közti rést megszállják. Az elrendelt mozdulatok veszteség nélkül mentek végbe.

Amint a románok a táboriörs visszavonulása folytán bekövetkezett tűzszünetet megéreztek, a 968 dombvonulaton erőteljes előnyomulásba kezdtek. Kb. két zászlóalj támadása bontakozott ki. Ezt az erőt terepszakaszonként lassan még további két zászlóalj követte.

Az 1082-ön D. Bombei-n állásban lévő Lévy-század előtt egyelőre nem mutatkozott ellenség, úgyhogy ennek a századnak előretolt táboriörse helyén, az erdőben zavartalanul megmaradt és csak a fegyvertűzből sejtette, hogy tőle északra harc fejlődött ki. Úgy lázik, az ellenség nem is gondolt arra, hogy a D. Bombei-n is le kell törnie az ellenállást. Bizonyára azt hitte, hogy a védővonalat a Par Sarisor völgyén és az azt kísérő dombokon át irányított támadással is áttörheti. Az ellenségnek ez a harcászati elgondolása a harc sorsára döntő hatással volt. A harc további menete ugyanis a következőképpen alakult. Mint emlékszünk, a békében hagyott Lévy-századnál két géppuska volt beosztva Ács zászlós parancsnoksága alatt. Ács, ez a kitűnő tartalékos tiszt, kezdeményező szellemmel és igen helyes harcászati érzékeléssel is bír, s az ekkor kínálkozó kedvező helyzetet pillanatnyi habozás nélkül használta ki. A D. Bombei gerince párhuzamos volt a 968-as gerinccel, amelyen az ellenség előnyomult. Így, amint az ellenség szárnyával előretutott, már a Lévy-század táboriörseinek vonalán is túljutott és fedetlen oldalát mutatta a Lévy-századnak, amelyet — ismételjük — az ellenség támadása egyelőre nem érintett és amely magas állásból mind megfigyelés tekintetében, mind pedig tüzével uralkodott az egész 968-as gerinc fölött. Ács zászlós engedélyt kért arra, hogy két géppuskájával az erdős hegyháton leplezve, előrenyomulhasson alkalmas helyre, ahonnan kilövése van és onnan a táboriörs védelme alatt a 968-os dombvonulaton előretörő ellenséget oldaltűz alá vehesse. Pálffy százados megadta az engedélyt és utasította Lévy főhadnagyot, hogy gondoskodjék a géppuskák megfelelő fedezetéről.

Ács zászlós huszárjai lázas örömmel kapták vállra a géppuskákat, Lévy főhadnagy egy erős járőr élén maga ment előre a géppuskákkal; a huszárok mindegyike roskadozott a magával vitt géppuska-töltényrakaszok terhe alatt. Az állástól mintegy 250 lépésre, egy kis erdőtisztásról kitűnő kilövés kínálkozott.

A huszárok ledobták a töltényrakaszokat, Lévy főhadnagy előrement, tájékoztatta a táboriörsöt. Közben a géppuskák elkészültek a tüzelésre; a lőtávolságokat pontosan megállapították; az ellenség rajvonala átlag 1500 lépésre volt a géppus-

kák csöve előtt. Ács zászlós az egyik géppuskát a rajvonala, a másikat a tartalékokra állíttatta be.

Remegett az izgalomtól a huszárok keze, amint az első töltényhevedert befűzték a géppuskába.

Lévy és Ács, kezükben a látcsövel, egy-egy géppuska mellett helyezkedtek el, hogy megfigyeljék a hatást és irányítsák a tüzet.

Pontosan 14 óra 30 perc volt, amikor elhangzott a „Tüzelni“ vezényszó.

Tizenöt percig kattogott a két géppuska szakadatlanul. A hatás leírhatatlan volt. Az ellenség rendje teljesen felbomlott. Hanyat-homlok menekülve, mindenki fedezéket vagy leplezést keresett és a szép támadás rövid percek alatt összeomlott.

A géppuskás huszárok a jól végzett munka után, kipirult arccal pihentek és boldogan kezdtek a fényes siker megtárgyalásához.

Ács zászlós géppuskáinak közbelépése meggyőzte az ellenséget arról, hogy a D. Bombei elfoglalása nélkül lehetetlen előrejutnia. Rövidesen látni is lehetett, hogy a Neagra völgyében maradt kb. két zászlóalj a Lévy-századnak a D. Bombei nyúlványán álló táboriörse ellen harchoz fejlődik.

15 órakor Lévy és Ács sietve visszatértek a géppuskákkal az állásba. Közben már hallani lehetett, hogy a Lévy-század táboriörse az előnyomuló ellenséggel tűzharcba keveredett.

A táboriörs, utasításra, kitért a nagyobb erő elől s bevonult az állásba. Ekkor már a Lévy-század állása előtt is megkezdődött a tánc. A két zászlóalj előretutását most már csak kisebb drótakadály, fatorlasz és néhány földakna akadályozta. Kellemetlen volt, hogy tüzéségünk a megfigyelőszolgálat hiányossága miatt nem tudott hatásos tüzet adni közvetlenül a századok állása elé. Ennek az állapotnak megszüntetését Pálffy százados már a támadás megindulásakor kérte. A kérést idejében teljesítették is. Mikor a románok a védőállást rohamtávolságra megközelítették, a Lévy-század állásába előreküldött tüzéségi megfigyelőtiszt az időközben kiépített telefonösszeköttetés útján már irányította ütegeink tüzeit. A tüzéség így alaposan hozzájárul az ellenség rohamainak visszaveréséhez.

Amidőn az ellenség a D. Bombei erősen meredek, erdős hegyhátán ellenállás nélkül lassan előretutott, a Horváth-század ellen előnyomuló két zászlóalj, amelyet Ács zászlós géppuskáinak oldalozó tüze most már nem akadályozott, ismét támadásra indult. A terep itt lényegesen könnyebb volt és az ellenség támadása gyorsabban jutott előre. Kétségtelen volt, hogy az ellenség gyorsabban fog a Horváth-század arcvonala, főleg pedig a két század közötti rész elé eljutni. Ha itt viszont nem talál megfelelő ellenállást, előretörése az egész védelmi vonalra végzetes lesz. Pálffy százados intézkedett, hogy a Kövendy-század a két század közti rést szállja meg. Egyidejűleg elrendelte, hogy Ács zászlós két géppuskájával a Lévy-század állásából húzódjék el a Horváth-század felé, támogassa tüzével a Horváth-századot és biztosítsa a Kövendy-század állásváltoztatását.

Ezt a parancsot az érdekeltek a legrövidebb idő alatt teljesítették, noha a terep igen nehéz volt (átlag 30°-os lejtők, fakerítések, bokrok, erdők stb.). Az átcsoportosítás éppen idejében lett készen. A Horváth- és Kövendy-század Ács zászlós géppuskái-

nak segítségével alig egy félórai tűzharccal visszaverték a már rohamtávolságra előrejutott ellenséget, aki biztos fedezékek mögé húzódott vissza (16 óra 30 perc).

Kétségtelen, hogy a harc nekünk kedvező alakulásában, az ellenség helytelen taktikájának is része volt. Mint láttuk, most már másodszor intézett támadást csak a védőállás egyik része ellen, ami számunkra lehetővé tette az erők eltolását és a tüzerő összpontosítását a veszélyeztetett területre. De ennek a hibának javunkra való kihasználásához sok minden kellett.

16 óra 30 perckor a Horváth- és a Kövendy-századok elleni támadás elhárítottnak volt tekinthető. Viszont a Léway-század elé még csak ekkor jutott el az ellenség támadása. A század állása előtt, az egyébként erdős hegyháton, kb. 100 lépés hosszú tisztás volt, úgyhogy az ellenség itt az állást fedve közelíthette meg. De amint kidugta az orrát az erdőből, a biztos fedezék mögül (az állások előtt egy sor drótkerítés volt), a huszárok gyilkos tüze fogadta. Pálffy százados, amint Horváth százados a támadás elhárítását, Léway hadnagy pedig az ellenségnek rohamtávolságra való előrejutását jelentette, Ács zászlóst két géppuskájával a Léway-század állásába visszarendelte. A géppuskás huszárok ekkor alig két órán belül, harmadszor változtattak állást. Az ezzel járó rendkívüli fáradalmat csak az ugyancsak két órán belül elért kettős fényes siker tudta elviselhetővé tenni. A derék huszárok a meredek erdős hegyoldalon, puszkagolyók süvítése közepette ezt az újabb állásváltoztatást is percek alatt végrehajtották.

16 óra 30 perckor a helyzet a következő volt:

A Horváth- és a Kövendy-század előtt a harc elült. Az egyre ritkuló puska lövések jelezték, hogy a viharnek vége. Az ellenség nem hajszolta tovább a dicsőséget, hanem szemlátomást inkább „Rückwärtskonzentrierung“-ra gondolt.

A Léway-század előtt az ellenség rohamtávolságon élénk tűzharcban volt a huszárokkal és Ács zászlós egyik géppuskájával. A tüzéségi tűz élénk volt és hatásos. Léway főhadnagy az egyik géppuskát a hegyhátra állította be és századának zömét is a köré tömörítette. Ő maga is ide ment. Ács zászlós azt a feladatot kapta, hogy a másik géppuska egy puszkásszakasszal az állásnak délre kanyarodó részéből a D. Bombei déli lejtőjét és a Par Sarisoru völgyét pásztázza állandó tűzhullámokkal és így akadályozza meg azt, hogy az ellenség az erdőből a völgybe előjusson.

A helyzet annyival is komolyabb volt, mert esteledni kezdett és félő volt, hogy az ellenség a Par Sarisoru völgyében, — ha ott nem talál ellenállást — észrevétlenül előrehúzódik és megkerüli az állásokat.

Ács zászlós feladata tehát újból különösen fontosá vált. Erre a bátor, ügyes tisztre ezen a napon most már harmadszor hárult olyan feladat, mely a harc sorsára döntő lehetett. Ugyanis tekintet nélkül arra, hogy van-e jó célpontja, vagy sem, tűzhullámokkal el kellett zárnia az ellenség előtt a meg nem szállott völgyet és a domb lejtőt. El kellett hitetni az ellenséggel, hogy támadása ott is igen komoly ellenállásba ütköznék.

Ács zászlós ezt a feladatát is éppen olyan tö-

kéletesen oldotta meg, mint az eddigieket. Úgyes tűzvezetésének volt köszönhető, hogy — bár az ellenség megkísérelte, hogy az erdőből a völgyön és domboldalon előrejusson — a fővédelmi csoport pillanatilag sem tartott az ellenségtől. A Par Sarisoru völgy védtelensége azonban Flohr ezredest is aggasztotta. Már a támadás megindításakor tisztában volt azzal, hogy milyen nagy baj származnék abból, ha az ellenség támadása sikerülne. Ezért Kövendy főhadnagy századát már az első pillanatban Pálffy százados rendelkezésére bocsátotta. Hogy ez a rendelkezés milyen helyes volt, azt éppen eléggé láttuk. Amikor pedig jelentést kapott arról, hogy az ellenség a D. Bombei ellen is támadni kezd, azonnal további erőt bocsátott Pálffy százados rendelkezésére. A völgy elzárására előküldte a 9. honvéd huszárezred Mezriczky-századát, amely 17 órakor a helyszínére is érkezett. Pálffy százados ezt Léway főhadnagy százada mögött lépcsőzve helyezte el a völgy elzárására. Léway főhadnagy fentebb ismertetett célszerű intézkedése folytán ugyan nem került sor arra, hogy ezt a feladatot meg kelljen oldania, de a harc későbbi folyamán mégis jelentős szerephez jutott ez a század is és így Flohr ezredesnek ez az intézkedése is helyesnek bizonyult. Rendelkezésére fokozatosan beérkezett még egy lövészsakasz és Rózsavölgyi zászlós a fél műszaki századdal. Pálffy százados előbbit a Léway-század mögött, utóbbit pedig a Horváth-század mögé állította tartaléknak.

A harc a továbbiakban következőképpen alakult:

16 óra 30 perckor indult először rohamra az ellenség a Léway-század ellen. A pusztító géppuska és puskatűzben azonban még a drótakadályokig sem tudott eljutni. A románok a tűz elől hanyathomlok menekültek vissza az erdőbe, ahol a tiszték és a beosztott kozákok lóháton, kancsukával és vadkiabálással igyekeztek őket megállásra bírni, ami sikerült is. Most rövid tűzszünet következett, amit azonban tüzéségünk srapnelljeinek robbanása és a huszárok tüze sűrűn megszakított. A Léway-század és a géppuskák takarékoskodtak a lövéssel, mert bár a harc kezdete óta szakadatlanul folyt a lőszerpótlás, éjjeli harccal is számolni kellett. Itt elismerő szóval kell áldozni ama huszároknak (ütökzetvonathoz beosztott kocsisok stb.), akik a harc kezdete óta megállás nélkül hordták az állásba a töltényrakaszokat. A több mint 400 lépés hosszú meredek úton órákon át hordani a nehéz töltényládákat, miközben az állások felett elsüvítő puszkagolyók szakadatlanul pattognak az erdőben! Nem lehet letagadni, hogy ezek a kocsisok és hajcsárok, ezek a névtelen hősök is számottevő részesei az elért sikernek.

17 órakor az ellenség újra támadásra csoportosult. A szürkület lassan leszállt és kísérteties homályba burkolta az állás előtt levő erdő szegélyét. Időnként felhangzott a huszárok „húzd rá!“ csatakiáltása, amely után ösztüzek ropogtak és Ács zászlós géppuskája egy-egy sorozatot lőtt az erdő szegélyén sejtett ellenségre. A harc izgalma tetőpontra hágott. A huszárok és parancsnokaik érezték, hogy most dől el, ki lesz a győztes. Az izgalom nőttön-nőtt, az idegek pattanásig feszültek. A géppuskákba új hevedert fűznek, a huszárok megtöltik

karabélyukat, a hirtelen támadt csendben kidülledt szemmel néznek a homályos erdőszegélyre. Egyszerre csak trombita harsan, dob pereg és harsány vezényszavak hangzanak. Ezt nyomon követi az ellenség rövid tüzelése. Egy-két huszár feljajdul. A nagy figyelésben némelyikük kelleténél jobban kiemelkedett az állásból s hullott a drága magyar vér. De ez csak olaj a tűzre! A következő pillanatban elhangzik az új vezényszó: „húzd rá!” És ekkor megkezdődik a háború félelmetes, észbontó hangversenye, melynek hangszere az ember artikulátlan hangja, a puskák ropogása, a géppuskák lompá kattogása, srappellek és gránátok vijjogása volt.

A románok ezredesük vezetése alatt döntő rohamra indultak. Lovagiasan meg kellett hajtaniuk az elismerés zászlóját az itt harcoló román ezredek előtt. A nap folyamán ismételtén is alkalmuk volt érezniök a védőcsapatok oroszlátkörmeit, melyekkel soraikban véres veszteséget okoztak. A másnap eltemetett román katonák nagy száma bizonyította, hogy a Léway-század tüzelése is bő aratást végzett a támadók között. A román tiszték ennek dacára újabb rohamra tudták előrelendíteni csapataikat drótakadályokon keresztül szembe a haláltosztogató géppuskával és puskákkal.

A románok újabb rohama során kialakult harc fél óráig tartott és az állás egyik helyén kézitúsává fejlődött ki. A huszárok ismét fényes diadalt arattak és az ellenség kénytelen volt végleg meghajolni a magyar vitézség előtt.

A megtépzott román zászló az állásokkal szemben lévő sűrű erdő védelme és a sötétség leple alatt elmenekült.

Jellemző a harc hevességére, hogy amint az ellenséget az erdő elnyelte, több huszár kimerülten ejtette ki kezéből a karabélyt és leroskadt. A fáradtság annyira elhatalmasodott a huszárokon, hogy szinte tehetetlenek voltak s a menekülő ellenséget alig egy-két lövésük kísérette.

De az e napi harc még ezzel sem ért véget. Bár cseppnyi kétségünk se volt aziránt, hogy a harc a mi javunkra dőlt el, a parancsnokok mégis kivétel nélkül mind azt érezték, hogy a győzelem csak akkor lesz teljes, ha az egész harcmező a mi kezünkbe jut és mindenütt visszaszerezük a napközben elvesztett területeket, így a táboriörs-vonalat is. Ez az érzés annál is inkább indokolt volt, mert nem lehetett reményünk nyugalmas éjszakára, ha az ellenség közvetlenül az állás előtt levő erdőben meghúzhatja magát. Egy esetleges éjjeli harc a kimerült huszárokkal, töltényszükében, sok jóval nem kecsegtetett. Ellentámadással kellett tehát a sikert teljessé tenni. Így is történt.

Amikor Léway főhadnagy örömtől remegő hangon jelentette a román roham végérvényes visszaverését, Pálffy százados parancsot adott, hogy ellentámadással meg kell tisztítani a D. Bombei erdős lejtőjét és az ellenséget vissza kell dobni a Neagra völgyébe. Ehhez Léway hadnagy rendelkezésére bocsátotta a 9. honvédhuszárezrednek az állás jobbszárnyán lévő századát (Mezriczky) és az ekkor ideérkezett fél Fömötör-századot.

Léway főhadnagy kiegészítette ezt az erőt századának egyik, a harc központjától eddig távolabb lévő és éppen ezért elégedetlen szakaszával s ösz-

szesen két századnyi csapatával erős jobbszárnyat alakítva, 17 óra 30 perckor ellentámadásra indult a D. Bombei lejtőjét dél felől átkarolva, északkeleti irányba. Az ellentámadást — alighogy megindult — pár percig kellemetlen esemény zavarta meg. Tüzérségünk előkészítő lövései rövidek voltak és a huszárok feje fölött robbantak s ezenkívül a 9. ezrednek kb. 2000 lépésre lévő állásából — mi okból nem tudni — élénk puskatűz zuhogott a csapat háta. Szerencsére, sebesülés nem történt és a tévedés pár perc alatt tisztázódott.

Az ellentámadás sehol sem talált komoly ellenállást.

A román katonák hullái közt sűrűn akadtak könnyebb-súlyosabb sebesültek is, akik jajgatva könyörögtek kegyelemért. Mint utóbb kiderült, ezeknek legnagyobb része álbesült volt és így adta meg magát. A foglyok közt színész is akadt, akinek nem volt nehéz ezt a szerepet eljátszania.

A huszárok persze boldogan terelték össze a foglyokat és magyaros nagylelkűséggel gyakorolták a kegyelmet. Rövid félóra alatt ismét tiszta volt az ellenségtől az egész D. Bombei, de viszont tele volt eldobott fegyverrel, hátizsákkal, még egy buta kis fehér tehén is akadt rajta, talán a tisztikonyha rekvizituma? A táboriörsök helyei mindenütt kezünkbe kerültek. Biztosításra a Fömötör félszázad maradt kint. A huszárok győzelemittasan énekelve, a foglyokat maguk előtt terelve tértek vissza az állásba, hol egyszerre felcsendült a nemzeti imádság, a Himnusz, melynek hangjai a D. Bombei két völgyében sokszorosán visszahangzottak és méltó befejező akkordjai voltak ezredünk története egyik legszebb és legfényesebb napjának.

Az éjjeli nyugalmat semmi sem zavarta meg, de az állás még sokáig hangos volt a huszárok vidám beszélgetésétől és énekétől. Farkasétvágygal fogyasztották el az egész nap nélkülözött „menázsit”, amelyet végső erőfeszítéssel hoztak fel bajtársaiknak azok a huszárok, kocsisok, akik egész nap fáradhatatlanul hordták a másik — az ellenségnek szóló „menázsit”, a töltényeket. Ezek a fáradtságtól földreroskadva hallgatták a harc részleteit büszkén mesélő huszárokat és szerénységükben nem is sejtették, hogy a siker jórészt az ő érdemük.

A harc számszerű mérlege: az ellenség vesztesége foglyokban, sebesültekben és halottakban 500 fő. A mi veszteségünk 12 huszár. Két román gyalogezred vett részt a támadásban: a 69. és a 84. Ezeket két-három könnyű üteg támogatta. Ezzel szemben a mi oldalunkon harcban volt tulajdonképpen három lóról szállt század két géppuskával, egy hegyiüteggel és egy aknavetővel. Tehát kb. 200 ember, kb. 2500 emberrel szemben. Ezek a számok magyarázzák meg legérthetőbben a siker nagyságát. A harc és a siker igazi értéke és jelentősége azonban mégsem ezekben a beszédes számokban rejlik, hanem amit a huszárok páratlan vitézségükkel megakadályoztak. Ha ugyanis az ellenségnek sikerül a D. Bombei-t elfoglalnia, a Par Sarisor völgyén át egy-kettőre a Dorna-Watra — Maros Borgo-i műút birtokába jut. Ezzel pedig elvágja a Dorna-Watra környékén vitézül küzdő hadseregnek egyetlen utánpótlási vonalát és így megtöri az egész arcvonal ellenállását. Ha ez a

románoknak sikerül, akkor az orosz—román központos elönyomulás nyomban megindulhatott volna Erdély belseje felé. Ennek pedig beláthatatlan következményei lettek volna. Ha ebből a szempontból mérlegeljük a D. Bombe-i harcokat, a három lóról szállt huszárszázad sikere jelentőségében óriásivá nőtt és méltó arra, hogy ne csak mint ezredünknek, hanem mint a világháború történetének egyik legfényesebb haditettét örökítsük meg.

A siker oly meglepő, hogy méltán felvetődik a kérdés, hogyan volt ez lehetséges egyáltalában. A magyar nép lelkületébe vetett pillantás és a körülmények mérlegelése elégséges magyarázatot ad erre a kérdésre. A rablók az ország kapuit döntötték. A magyar huszár lelkét az orosz mocsarakban nem fűtötte nemzeti érdek és mégis elég volt egy parancs, hogy vitézül meghaljon. Most viszont tudatában volt az övét fenyegető veszélynek és mint oroszán harcolt tűzhelyéért. A Haza védelmének tudata volt az, ami derék huszárjainkat hihetetlen teljesítményekre tudta ragadni.

Nehéz eldönteni, kinek az érdeme ez a siker, hiszen a harc leírásánál ismételtén is hangsúlyoztuk, hogy a töltényhordó huszárok nem kevesebb joggal kérhetnek részt a sikerből, mint harcoló bajtársaik.

És ha most, annyi év után, néhány nevet mégis megemlítünk, azzal korántsem akarjuk a meg nem említettek a sikerből kizárni és ezt csak azért tesszük, hogy a huszárokat parancsnokaik nevének megemlítésével, kivétel nélkül részeseivé tegyük a szép haditetteknek. Elsősorban Flohr ezredes és Pálffy százados nevét kell megemlítenünk, akik már a harc előtt felismerték D. Bombe-i jelentőségét és az élő és holt erő rendkívül célszerű és ügyes felhasználásával fokozták az állás ellenálló erejét, a harc folyamán pedig a tartalékoknak idejében, tervszerűen történt felhasználásával, helyes taktikai érzékkel ismételtén végrehajtott erőeltolással, sikeresen kiegyenlítették az ellenség erőfölényét. A tisztek közül Horváth Sándor százados, Kövendy Gyula, Lévy Ferenc főhadnagy, Ács zászlós, a géppuskák parancsnoka, Baintner István és Gyurkovics Béla hadnagy tűnt ki személyes bátorsággal, vitézséggel és példaadó magatartással.

Szeptember 21. Az ellenség véres fejjel húzódtott vissza a Timule Mare-patak mentére: s ott beásta magát. Rózsavölgyi zászlós parancsnoksága alatt a fél műszaki század alaposan átkutatta az állás előtti erdőséget, házakat, eltemette a halottakat és néhány, még a házakban meglapuló román katonát elfogott. Ezek a foglyok azt vallották, hogy ha előző este nem lettünk volna kénytelenek a sötétség miatt az ellentámadást beszüntetni, akkor a Neagra-patak völgyében lévő házak közt az egész támadó csoportot elfoghattuk volna, mert a verecségtől összetört csapatok olyan fásultan várták sorukat, hogy a legcsekélyebb ellenállást sem kísérelték volna meg.

Szeptember 22—30. Gyönyörű szép őszi idő. Szorgalmasan dolgoztunk az állás megerősítésén. Ebben csak az ellenség tüzésége zavart meg naponta az 1005 -ő- magaslatról. Veszteségünk nem volt, csak az állás mögött lévő üres tisztietkezde kapott egy telitalálatot.

A járőrök megállapították, hogy az ellenség is szorgalmasan dolgozik állásain.

Október 1. Az alattomos rabló sunyiságával támadó oláh sereget Nagyszebennél elérte végzete. A nagyszebeni csata fényes diadallal végződött. Az Erdélyben felvonult seregeink egy csoportja az oláhok hátába került és a Vöröstoronyi-szorosnál elvágtta visszavonulási útjukat. Az itt harcoló oláh hadsereg teljesen megsemmisült.

Október 4. Nyolcvan fő pótlás érkezett Czegléd főhadnagy vezetésével.

Október 7. Arz tábornok csapatai bevonultak Brassóba, ahol örömjongással fogadták hős csapatainkat.

Október 8. Vadászkülönítmény alakult, parancsnoka Gyurkovics hadnagy lett. Aknalerakás közben Rózsavölgyi zászlós és több utász megsebesült, a derék Bencsik szakaszvezető meghalt.

Október 11. A hadtest jobbszárnyán levő Haberer-gyaloghadosztály Oláh-Toplicáról előnyomulóban volt. Valószínűleg ennek hatása alatt október 12-én az ellenség Neagra Saruluiból visszavonult. A védőszakaszunkkal szemben lévő románokat orosz lovasság váltotta fel. A felváltást tüzéségünk tőle telhetőleg zavarta.

Az október 1—10 közt elért erdélyi sikereink és más egyéb jelek a hadtestparancsnokságban azt a hitet érlelték meg, hogy az előttünk lévő ellenség visszavonulásra készül. Ezért elrendelte az előnyomulást, amit a jobbszárnyon lévő 5. honvéd lovashadosztály kezdett meg. Az előnyomulásban résztvesznek az összes csapatok, bezárólag a -ő- 105-ig — szólt a parancs. Az ezred egyelőre helyén marad, de az előnyomulásra minden előkészületet megtesz.

Október 14-én a 11. lovashadosztály azt a feladatot kapta, hogy az éj folyamán erőszakos felderítéssel tisztázza a helyzetet. A hadosztály három felderítő osztagot rendelt ki, és pedig:

1. a 9. huszárezred egy százada Sarisoru-n át,
2. a 2. huszárezred egy százada 2 géppuskával a 860 -ő- határszélen át,

3. a 3. huszárezred egy százada Plaiu Sarului-n át azzal a feladattal, hogy ha szükséges, harc árán is érje el a Par Neagra-patak keleti partját és állapítsa meg, hogy mily erő áll szemben a hadosztállyal. A 2. huszárezred mögött lévő három ütegnak az esetleges támadást támogatni kellett.

A 11. lovashadosztály és a 2. honvédhuszárezred parancsnokságának tartózkodási helye az 1153 -ő-.

A hadosztálytól délre a 202. gyalogdandár osztagai nyomultak előre hasonló feladattal.

21 órakor Virányi ezredes egy 7. honvéd huszárosztállyal a hadosztályhoz érkezett mint tartalék.

Indulás 23 órakor.

Október 15. Főmötör százados parancsnoksága alatt a 2. számú különítmény járőrei 1 órakor megközelítették az ellenségnek a 920 -ő- -on lévő táboriörsvonalát. Szürkületkor rajta is ütöttek ezen. A megtámadott táboriörs elmenekült. Nyolc fogoly maradt a különítmény kezén.

5 órakor a különítmény zöme utolérte a járőrt és a kiépített állásban lévő ellenséggel tűzharcba bocsátkozott. A felderítés eredménye: az

ellenségnek a 920- $\dot{\text{O}}$ -tól 300 lépésre keletre és nyugatra kiépített állása van.

8 óraker az ezred lövésosztálya, valamint a 3. honvédhuszárezred lovasosztálya Flohr ezredes parancsnoksága alatt támadáshoz csoportosult azzal a feladattal, hogy a 825- $\dot{\text{O}}$ —883- $\dot{\text{O}}$ közt elérje a Par Neagra vonalát.

Lovasosztályunk többi részét alárendelték a 13. honvédgyalozezrednek.

9 óra 30 perckor a Flohr-csoport megkezdte előnyomulását, mely a 920- $\dot{\text{O}}$ Moroseni-től keletre lévő 883- $\dot{\text{O}}$ -ig, dacára az ellenség igen élénk gépfegyver- és fegyvertűzésnek, folyamatosan haladt előre.

10 óra 45 perckor a Fömmötör-század, a Szinay-lövészszázad, a Palesco-lövészszázad, valamint a Kendc fél lövészgéppuskaosztag rohamhoz csoportosult, 11 óra 30 perckor megrohanta az ellenséget és kézigránátharccal támogatott kézitusában kiverte az állásából (orosz 10. ulánuszred lövésosztálya a mi Manlicher-fegyverünkkel felfegyverkezve). 123 fogoly, 2 géppuska és 53 halott, valamint nagymennyiségű fegyver és lőszer maradt csapataink kezén.

A mi veszteségünk 8 halott és 13 sebesült.

Ennek a kézitusának szemtanúi voltak báró Apor Sámuel tábornok, az 5. lovashadosztály, Jamniki Jóny László tábornok a 19. honvédlovasdandár és báró Zech Colbert tábornok a 23. lovasdandár, Hodula ezredes a 73. gyalogdandár, Lőrinczy ezredes a 19. honvédgyalozezred parancsnoka és még három magasabbrangú német főrzstiszt, kik a kézitusában résztvett csapatok hősie viselkedését nem győzték eléggé dicsérni és magasztalni.

12 óra 30 perckor az 1. lövészszázadot Szinay százados parancsnoksága alatt a Mt. Rusului 1352- $\dot{\text{O}}$ -ra rendelték. A század 16 óra 30 perckor, erős harc árán érte el rendeltetési helyét. Cabdebo százados századának támadása a Sarului ellen, a nagy tűzben nem jutott előre. Ugyanekkor a lovasosztály is előrement a 13. honvédgyalozezred jobbszárnyán és fél százada Lévy főhadnagy parancsnoksága alatt résztvett a 1005- $\dot{\text{O}}$ elleni támadásban, melyet hatásos tűzérsegi tűz készített elő. A támadás elől az ellenség visszavonult. A támadó csoportok éjjelre megállapodtak a Par Neagra völgyében. A 3. lovasszázad a 952- $\dot{\text{O}}$ környékén biztosítást végzett.

Az ezredtörzs Sarul Dornei egyik házába ment előre.

Október 16. A csoport kötelékeinek rendezése. A gyalozezred részei megszállták a Sarului lejtőjét. A lovasosztály Coverca—Panáci vonalában állást épített. A kiküldött járőrök a Coverca-tól keletre állásban lévő ellenségtől nem tudtak előrejutni.

Október 17. Beköszöntött az őszi esőzés. Kellemetlen hideg volt; havaseső esett. Ez a zord idő még nehezebbé tette a következő napok harcát. Az ezred több csoportban részint harcban, részint tartalékban töltötte el a napot.

Igen heves harcok folytak az orosz lovasságtól védett Mt. Sarului és Mt. Rusului birtokáért. A támadást a 73. gyalogdandárunk élén Hodula ezredes vezette (13. és 18. honvéd ezred). Itt harcolt a 13. gyalozezred két géppuskájával megerősített

lövészosztályunk is. A támadás, amelyben a Szinay-lövészszázad átkarolólag működött közre, ezen a napon sikertelen maradt. Veszteség 2 halott, 12 sebesült.

A Pálffy-lovasosztály, mint csoporttartalék, Maroseni-nél állott.

Október 18. Délutánra a Mt. Rusului és Sarului ellen újabb támadást rendelték el. A Pálffy-osztályt a gyalogság megerősítésére Lőrinczy ezredes parancsnoksága alá rendelték. Ez 13 óraker Maroseni-ről el is indult a Mt. Sarului-ra. A havas, csúszós, meredek hegyoldalon (4 km-en 600 m. magassági különbözet) csak nagy nehézséggel tudtak felkapaszkodni a csapatok. Több málhásállat megcsúszott a teher alatt és összetört lábakkal gurult le a havas hegyoldalon. A gyalogsági tiszték gúnyos mosollyal fogadták, nem ismerték még a magyar huszárt. De a huszárok itt is hamarosan megmutatták, hogy mire képesek. A Mt. Rusului és Sarului hegyhát elfoglalása a magyar huszár nevéhez fűződik. A babérkoszorú a gyalogság közé besorolt huszárokat illette.

Ahogy a Pálffy-század felérkezett, Lőrinczy ezredes kiadta a parancsot a támadás megkezdésére. Az ellenség alig 50—100 lépésre volt a hegytetőn a támadáshoz csoportosult csapatoktól. Innen szerencsére nem tudott löni a meredek hegyoldalon felvonuló csapatainkra. Amint azonban elő akartunk nyomulni, a puska- és a géppuskatűznek olyan zuhataga fogadott, amelyen úgylátszott, lehetetlen keresztüljutni.

Lőrinczy ezredes az 1. lovasszázadot a rajvonal sűrűsítésére harcba vetette. A Baló-század a támadó csoport közvetlen tartaléka lett. A Lévy-századot visszatartotta azzal, hogy az áttörés után, üldöző- és hírszerzőkülönítményként a - $\dot{\text{O}}$ - 1333 felé menjen előre.

A támadáshoz való csoportosulás már szürkületben ment végbe, úgyhogy a támadás megindulásakor már erősen sötétedett.

A havas, jeges, csúszós meredek hegyoldalon a rajvonal zajtalanul, némán kúszott fel az oroszoknak a hegytetőn lévő állása felé. Az oroszok halotti csendben várták a támadást. Ráértek, hogy elég jól kiépített fedezékek mögöl az utolsó pillanatban kezdjék meg a gyilkos tüzelést, hiszen a meredek hegyoldalon 5—10 lépés időben felért a síkon megtett 100 lépéssel. Szatmári őrmester vezetése alatt elsőnek a huszárok indultak rohamra és az ő ordításukra az egész arcvonal előretört. Ebben a pillanatban megkezdődött a géppuskák és a puskák fülsiketítő kerepelése. Csupa fejlvéstől egyszerre 4—5 ember hanyatlott hátra és gurult le élettelenül a lejtőn.

A támadás rövid percek alatt véresen összeomlott. Csak Szatmári őrmesternek sikerült néhány magával betörni az ellenség állásába, de elszigetelt előretörése nem hozott lényeges sikert. Ő maga legalább 12 sebből vérzett, csodálatosképpen sebei mind géppuskából eredő könnyű sérülések voltak. A gyalogságnak legalább 60 halottja és 12 sebesültje volt. Az egész harc alig tartott 10 percnel tovább. Aztán megint néma csend volt. Aki a támadó csoportból életben maradt, az idegileg öszszetörve foglalta el kiinduló helyzetét.

Lőrinczy ezredes parancsára a Lévy-század

átvette az éjjeli biztosítást. A támadásban résztvevő századok valamivel hátrább, lejjebb húzódtak meg a sűrű erdős hegyoldalon s itt tábornótűz mellett melengették a hideg éjszakában a nap folyamán átázott, dermedt testüket.

Az éjszaka zavartalanul telt el, bár az ellenség közelléte kissé idegesítően hatott. A hasztalan véráldozat meggyőzte a magasabb parancsnokságot arról, hogy tüzérségi előkészítés nélkül a várszerű magaslat elfoglalására minden további kísérlet hiábavaló. Ezért még az éj folyamán nehéz tüzérség vonult fel, hogy a másnapi támadást megfelelőleg előkészítse.

Október 19. Reggel a Lévay-századot gyalogság váltotta fel és a kimerült huszárok pihenőre hátrább vonultak.

A gyalogosok most már nagyobb respektussal beszéltek velünk.

A tüzérség felvonulása és belövése a délutáni órákban tervszerűen ment végbe. 15 órakor Lőrinczy ezredes újabb támadásra adott parancsot. Ezúttal a Lévay-századot is a támadó csoportokhoz osztotta be. Az 1. és a 3. századra azt a feladatot bízta, hogy az esetleges ellentámadást visszaverjék. Egyidejűleg a Mt. Rusului ellen is támadás indult (az 5. honvédlövashadosztály részei és a Szinay-század). Tüzérségünk kb. félórán át igen hatásosan lötte a Sarului és a Rusului magaslaton lévő állásokat. A becsapódó gránátok nyomán nem egyszer valószínűs közápor zúdult a támadásra készen álló huszárok nyakába. Nehéz tüzérségünk különösen dicséretes pontossággal lött, hiszen az ellenség állása alig 50—100 lépésre volt előttünk. 16 óra 30 percre volt elrendelve az általános roham. A csapatok már a tüzérségi tűz alatt lassan előrekúsztak az ellenség állása felé és így, mikor a roham időpontja a tüzérségi tűz megszűnésével, illetve előrehelyezésével elérkezett, oly közel kerültek hozzá, hogy minden ponton egy ugrással már benn is voltak. A Lévay-századnak jutott az a dicsőség, hogy a roham során a Sarului-hegyhátat elsőknek érte el. Az ellenség alig pár lövést adott reá. Igaz, hogy három huszár súlyosan megsebesülve esett össze a lövések nyomán, de most már nem lehetett többé kezünkben kicsikarni a vérrel megfizetett győzelmet. A harc most is csak pár percig tartott. A csapatok pillanatok alatt foglalták el az egész hegyhátat, ahonnan az ellenség hanyatt-homlok menekült a sötétség leple alatt. Boldog örömmel keveredtek össze az elfoglalt állásban huszárajaink a 18. honvédlövashadosztály gyalogosaival s az 1. honvédlövashadosztály Szaploneczay százados parancsnoksága alatt álló részeivel. Kipirult arccal beszélték meg az eseményeket s a szép győzelem dicsőségét mindegyik a másikra akarta hárítani. De a győzelemért járó dicsőség oroszán részét adjuk át most utólag azoknak az ismeretlen tüzereknek, akiket ez igazság szerint megillet s akiknek pontos és alapos munkája nélkül csupán előző napi veszteségünket szaporítottuk volna. Az állásokat különben kozákok védték és ezek vitézsége, hősiessége semmivel sem maradt el ellenfelük mögött.

A kötelékek rendezése után a Lévay-század tartalékba vonult, az 1. és 3. század pedig az elfoglalt hegyhát-állás egy részét szállotta meg.

Az ellenség üldözésére a koromsötétség miatt

gondolni sem lehetett. A rendkívül hideg, fagyos éjszaka nyugodtan telt el. A hegyhát mögött, a hatalmas gránátöltészekben rakott tűz mellett, álmatlanul melengettük meggyémberedett tagjainkat.

Egy ilyen gránátöltészekben gyűltek össze szerény vacsorára a Pálffy-század tisztjei.

A Lévay-század vesztesége öt sebesült volt.

Október 20. Ezredünk részei és a 3. huszárezred lovasosztálya Flohr ezredes parancsnoksága alatt a Sarului-hegyhát felváltotta a 18. honvédlövashadosztályt itt állásban lévő részét. Az idő megint esős volt (havaseső), amitől a csapatok még jobban szenvedtek, mint a hidegtől. Igyekezünk az állást kiépíteni, noha a járőrök széles körzetben nem találtak ellenséget és ennek jelenlétét, csak a távoli hegyoldalon, az erdő fái közül felszálló füstfelhők jelezték.

Október 21. A Flohr-csoportnak még rosszabb arcvonalrész utaltak ki, úgyhogy a megszállás csak táboriörsszerűen történhetett. A járőrök megállapították, hogy velünk szemben lovasság van.

Október 22. A lovasosztály századait az 5. honvédlövashadosztály részei váltották fel. A felváltás a késő esti órákban, szakadó esőben fejeződött be. Az osztály tartalék lett a hegyoldalon az állások mögött.

Október 23. Az ezredtörzs Coverca-ra ment. A vezetéklóvakat szintén ide előre rendelték. A parancs szerint a lovasosztályt másnap felváltják és ezt mint hadosztálytartalékot Coverca-ra vonják vissza. Az idő változatlanul esős volt.

Október 24. A lovasosztályt Moys őrnagy huszárajai (5. honvédlövashadosztály) váltották fel. A huszárok jó kedvvel hagyták ott a véráztatott Sarului magaslatot és örömmel gondoltak arra, hogy közel két hónap után viszontlátják lovaikat és fedél alá kerülnek. Sajnos, az öröm korai volt és egyik vonatkozásban sem teljesedett.

Késő este volt, mire a fáradt huszárok Coverca szétszórt házai között, a koromsötétben, nagy kínnal megtalálták szállásukat. Alighogy elhelyezkedtek, riadóparanccsal kopogtattak be mindenütt a századok küldöncsei. A többnapos harctól kimerült idegzetű, teljesen kifáradt huszárokra a háború egyik legsúlyosabb megpróbáltatása, legnehezebb harca várt.

Éjfél volt már, amidőn a Coverca-i út mentén menetoszlopban álló századokhoz Pálffy százados a parancsral visszaérkezett. Az osztály feladata az volt, hogy az út mentén előnyomuljon és a D. Vinat-ő-1647 magaslaton a 306. gyalogezred harcállásnévé vált részeit felváltsa.

Október 25. Szakadó havasesőben, kellemetlen csontigtható szélben, koromsötétben, bokáig érő sárban, elkeseredett hangulatban indultak el a századok. 10 km-nyi menettel Faltinasu-nál elértük a 306. gyalogezred parancsnokságának harcállásponjtját, ahol küldöncök vették át a vezetést.

Az előző nap késődélutáni óráiban a huszárok lefelé menve kb. 600 m. magasságkülönbséget tettek meg alig 2 km-es távolságban, néhány órával később, ugyanezt a magasságkülönbséget 1½ kilométeres távolságon felfelé kellett megtenniök. Bizony a vizes csizmát nem a havas hegyek megmászására találták ki. A kúszás lassan haladt, Pálffy

százados sűrűn iktatott közbe pihenőt, hogy a huszárok kifújhassák magukat. Amint feljebb és feljebb jutottak a D. Vinat oldalán, a hó annál mélyebb és megállapodott volt. A sötétséget is lassan felváltotta a hóvilág. A vezetésünkre rendelt küldöncök egyre jobban sürgették a menetet, ők tudták miért. Hajnalodott, mire a zászlóaljparancsnokságot és ezzel utunk célját is elértük. Itt tájékoztatót kaptunk a helyzetről, de csak egészen röviden annyit, hogy kiépített állás nincs, az ellenség 100—200 lépésre van szemben a mienkkel s tüzérése igen erős. Most pedig — mondották — siessünk a felváltással, hogy befejezzük, még mielőtt teljesen kivilágosodik. Minden lovasszázad egy-egy küldöncöt kapott. Ezek boldogan vezették századuk állásába a mit sem sejtő apatikus huszárokat. Még egy kis emelkedés és fent voltak a gerincen. Tér és idő összefolyt előttünk. Lehetett már reggeli 6 óra, de mintha ismét sötétebb volna. Nem is tudtuk okát adni, csak egyik felváltott bajtársától tudtuk meg azt a szerencsénket, hogy átláthatatlan sűrű reggeli köd terpeszkedett a keskeny hegyháton: szabadon lehetett mozogni, mert alig pár méterre lehetett csak látni. A fáradt gyalogság kisebb lyukakban 3—4 huszárnak adott helyet. A lyukak 10—15 m-re voltak egymástól. Alig hagytuk el valamelyik lyukat, máris ködbe vesztett. Nagyon kellemetlen érzés volt ez, mert két ilyen lövészteknő között, bármi megtörténhetett, akár az ellenség is átsurranhatott. Ehhez járult még a felváltott gyalogságnak az a felvilágosítása, hogy a muszkák 50—100 lépésre vannak előttünk. De a fáradtság erősebb volt ennél a kellemetlen érzésnél. Nem csoda, ha a huszárok, kivéve természetesen az őrszemeket, mind álomba merültek. De álmuk rövid volt.

A felváltás befejeződése után egy órával, irtózatoss heveségű ágyútűz zúdult a D. Vinat-ra. Az ébresztő igen sikeresnek bizonyult. A huszárok ismét harcra készen, karabéllyal kezükben, meredtek a sűrű ködbe. Szerencsére a D. Vinat kopasz, sziklás hegyháta keskeny és az ellenség tüzérése nem tudta hatásosan lőni. A lövések hátrasiklottak a völgy felé, ahol az erdős hegyoldal fái között fül-siketítő zajjal robbantak s a keskeny völgyben ezerszeresen visszhangzottak.

A továbbiak megértéséhez a helyzetet a következőkben kell megismertetnünk: az osztály a D. Vinat csúcsát és déli, az út felé eső lejtőjét szállta meg kb. 500 lépés szélességben. A D. Vinat éles háttal futott a lábainál dél felől vezető szerpentinút felé. Ezzel az éles hegyháttal párhuzamosan másik éles hegyhát húzódott. Ez a hegyhát összefüggésben volt a csúccsal, onnan kezdve azonban egy erdős, bokros, szakadékszerű mély vízmosás húzódott a két hegyhát között, amely, ha nem is volt éppen járhatatlan, de támadásra alig alkalmas. A két hegyhát légvonalban alig 100—200 lépésre volt egymástól. A lejtőn és a felfelé futó hegyháton tehát támadástól alig kellett tartani, ellenben a hegytetőn, a csúcson, amely kiszélesedett, veszélyes támadási lehetőség kínálkozott. De mindezt csak másnap tudtuk meg, mikor a nap felszívta a ködöt. Veszélyes helyzete eszerint a valóságban csak a Horváth-századnak volt, amely a hegytetőt szállotta meg.

A tüzérési előkészítés körülbelül 15 óráig tartott. Ekkor hirtelen elhallgatott s a Horváth-század őrszemai a ködben imbolygó alakokat láttak. Ezek az őrszemek néhány lövés után lélekszakadva futottak hátra az állásba, ahol a huszárok nyomban eszeveszett lövöldözésbe kezdtek. A puskatűz átterjedt az egész vonalra. A huszárok mindenütt lőttek, ott is, ahol nem is volt támadás. Erre az oroszok is megkezdték a puskatűzet, amely mindaddig eltartott, míg a köd mögül előtörő nap nem tisztázta a helyzetet. Visszavertük a támadást, mely a valóságban csak a Horváth-századot érte. Veszteség ez utóbbi századnál két halott és egy sebesült.

Napvilágnál alaposan tájékozódunk a helyzetről és a terepviszonyokról. Estére mindennel tisztában voltunk és a huszároknak pihenést tudunk biztosítani.

Október 26—30. Négy napig tartó ködös időben volt részünk. Mintha megrendeltük volna. Most már ismerve a helyi viszonyokat, szabadabban és bátrabban mozogtunk. Bőven kaptuk a műszaki anyagot, amit lázas sietséggel építettünk be az állásba, úgyhogy mire 31-ére a köd eloszlott, tőrhetően megerősített állásban gyönyörködhattunk.

Ettől kezdve gyönyörű őszi napok következtek. Napközben még az orrunkat se lehetett kidugnunk az állásból, nemhogy mozogni lehetett volna. Az étkezés is csak este került el hozzánk. Az állás további megerősítésén pedig csak a csodaszép holdvilágos éjszakákon dolgozhattunk. Még így is volt naponta egy-két sebesült, az orosz őrszemek vak-tában leadott lövéseitől.

Október 27-én az 1. és a 4. lovasszázad elhagyta a D. Vinat-ot. Jeszenszky őrnagy parancsnoksága alatt két lövészsázaddal és 8 géppuskával a -ő- 1499, -ő- 1571-től 100 lépénynyire délre eső arcvonalrészre szállta meg. Helyébe az 5. honvédhuszárezred részei kerültek. Ezzel a 3. honvédhuszárezrednek Brunhuber százados parancsnoksága alatt álló lövészosztálya volt szomszédos. Az arcvonalrész parancsnoka Flohr ezredes volt.

Október 31-én Károly főherceg trónörökös Dorna Kandrény-ban szemlét tartott. Ezredünkől Fömötör százados, Szatmári őrmester a lövészosztálytól és Tóth őrmester vett részt a szemlén. Elragadtatással számoltak be a trónörökös közvetlenségéről.

A Jeszenszky-lövészosztály elfoglalta a nagyon fontos Javolit-ot. A támadás alkalmával Kövendi hadnagy kitüntette magát.

November 1. Czító Károly tábornokot felmentették a hadosztályparancsnokságtól, utódja Jamniki Jóny László tábornok lett.

A vezetéklovakat La Pateni házaiban helyezték el.

November 11. Flohr ezredes átvette a 24. lovasdandár parancsnokságát. 18 órakor a 3. honvédhuszárezred felváltotta az ezred D. Vinat-on levő részeit. Ezek Coverca-ra mentek, ahol az ezred 1. százada a csökkent létszáma miatt feloszlott és az ezred lovasosztálya három századból alakult. Erről a felváltásról pár szóval meg kell emlékeznünk. Már néhány nappal előbb híre járt, hogy a századokat felváltják. Bár a helyzet a D. Vinat-on éppen nem volt rózsás, hiszen az élet csak éjjel zaj-

lott s még tisztálkodni is csak éjjel lehetett, amikor a huszárok kisebb csoportokban az erdős hegyoldalon mintegy 200 lépésre hátrább lévő pompás bővizű forráshoz húzódtak hátra. A századok közös erővel egy kis fedezéket építettek. Ebben a műszaki anyagot tárolták és egy rajkályhát állítottak be. Itt tisztálkodtak és itt mosták ki a huszárok fehérneműjüket is. Az éjjel zajló élet tehát nem volt éppen kellemes, de a huszárok megszokták és a felváltás hírét nem fogadták különösebb lelkesedéssel. Megtanulták már, hogy „selten kommt was Besseres nach“.

Flohr ezredes azonban módját ejtette, hogy ezt a felváltást emlékezetessé tegye. Elrendelte, hogy az állásból a műúton leereszkedő huszárokat az előreküldött vezetéklovak várják és a huszárok lóháton menjenek be Coverca-ra. Ezt csak a felváltás napján tudták meg. Leírhatatlan az az öröm és izgalom, amit ez a hír a huszárokból kiváltott. Közel 2 és fél hónapja szakadtak el hűséges bajtársaiktól s ezalatt a kemény gyalogsági harcok közepette, csak álmukban lehettek együtt velük. Most azonban ismét megláthatták őket, lóra ülhetek. Alig lehetett bírni velük. Számolták az órákat és a perceket. Akár fényes nappal is elhagyták volna az állást, az oroszok halálthozó puskatüzével mit sem törődve, csakhogy mielőbb együtt lehessenek hű lovukkal.

Amikor a felváltás megtörtént, mintha szárnya nőtt volna minden huszárnak, úgy repültek lefelé a meredek hegyoldalon, amelyre néhány nap előtt olyan keserves kínok közt kúsztak fel. És amikor a gyönyörű holdvilágos estén meglátták a menetoszlopban az úton rájuk várakozó lovakat, ujjongva rohantak hozzájuk, nem egy sírva borult lova nyakára és becéző szóval veregette körül. Bizony sokan voltunk, akik könnyeztünk az örömtől és nem is sejtettük, hogy ez volt az utolsó boldog viszontlátás.

Mert pár nap múlva ismét elváltunk tőlük és többé sohase láttuk viszont egymást. Elmentek, hogy másképp szolgálják a Hazát. Görnyedt háttal húzták az ekét, vagy a nehéz ágyúkat és löszerkocsikat. De ez az utolsó lovaglás még zavartalan boldogságot ajándékozott a huszároknak. Vidám nótaszóval ügettek a Coverca-i úton. Szinte sajnálták, hogy elérték szállásukat és a régóta nélkülözött lovaglásnak vége volt.

„Anyám, anyám, kedves jó anyám.
De szomorú vasárnap délután,
Most akartam lóra ülni,
Más a parancs, bakának kell menni.“

November 13—14-e az átszervezéssel telt el.

November 15. Végleg elbúcsúztunk lovunktól. Zimmer ezredes parancsnoksága alatt Magosmart közelébe vezették hátra őket.

November 16. A pihenőnek vége szakadt. Ismét szükség volt ezredünkre. 8 órakor menetkészen álltunk és Flohr ezredes parancsnoksága alatt Dragoias-ra meneteltünk. Itt azt a parancsot kapta az ezred, hogy a -Ç- 111 Ptr. Albe 1493 és Mt. Omului -Ç-1421 hegyháton levő gyalogságot váltsa fel. A tiszték kesernyésen jegyezték meg, hogy úgylátszik hegyvidandárrá alakították át a huszárezredeket,

hogy mindig válogatott magas hegyeket kell megmászniok. Nem is sejtették, hogy több mint egy évig valóban hegyi csapatok lesznek. A felváltás késő délután fejeződött be. A kiutalt arcvonalrész közel 3000 lépés hosszú volt, úgyhogy csak tábori-örsökkel, illetőleg támpontszerűen lehetett megszállani. Szerencsére az ellenség itt tétlenkedett és így az itt töltött négy nap kisebb járőrharcoktól eltekintve, csendben múlt el. A huszárok fedezék híján sokat szenvedtek az erősen téliesre fordult időben. A sűrű erdőben szerencsére szabadtűzet rakhattak és a körül melegedhettek.

November 20. Az ezredet a 21. gyalogdandár felváltotta. Előbbi késő este Dragoias-ra menetelt és ott laktáborba szállt.

November 21. Menet La Paleni-ra.

Végzetes hiba volt, hogy a világ legjobb lovaságát gyalogosították. Azt mondták, hogy a lovasság szükségtelen, mert drága fegyvernem. Holott a lovasságot éppen nálunk egyáltalán nem lehet elhanyagolni. Sekt német tábornok kifejtette, hogy a jövő fegyverneme a lovasság lesz. Mackensen, aki behatolt Romániába Bukarestig, azt mondotta, hogy ha csak két lovashadosztálya lett volna, akkor nem Bukarestig, hanem Odesszáig eljutott volna. Kozma Miklós „Egy csapattiszt naplója“ című művében következőket írja: „Agyonütik azt a fegyvernemet, melyet eddig a vezetés lehetetlensége diszkreditált. A tendencia egyébként is világos abból, hogy a lovasságot folyton a hegyek közt alkalmazták. De bebizonyosodott, hogy a lovasságra igenis szükség van és nélkülözhetetlen.“

A Luck-i áttörés után lovasság özönlött a hatalmas rések felé és azokat naponta hat helyen tömte be. A lovasság mentette itt meg azt a súlyos helyzetet, melyet egyáltalán nem ő idézett elő.

Mi a Galuzia-i áttörés tapasztalásából ismerjük. Midőn a lengyel légio arcvonalát az ellenség áttörte, az orosz lovasság oszlopban, akár a síma gyakorlótéren, vágtaözött előre és jobbra végzett kanyarodással az egész hadosztály visszavonulási útvonalát elvágta.

A mi lovasságunkat sohasem használták fel ilyesmire.

Azzal vigasztaltak bennünket, hogy a háború után ismét felállítják a lovasságot. Aki a viszonyokat ismeri, tudja, hogy ez nem olyan könnyű. De olyan lovasságot, mint nekünk 1914-ben volt, soha többé nem tud produkálni a világ.

A lovasság régi szelleme, ez a friss, kicsit betyáros, szükségszerűen könnyelmű, de önálló, önfeláldozó és mindig vállalkozó szellem, hosszú idők munkájának eredménye volt és gyönyörű hagyományokon alapult. Ezt a szellemet pedig csak az érthette meg, aki örömmel és passzióval, nem pedig robotban, kedv nélkül szolgált.

A huszár egy volt a lovával, sőt a lovát maga elé is helyezte.

Tiszt és legénység között meleg, sehol másutt nem tapasztalt viszony volt és igazi fegyelem, mert békétlenkedő, bujtogató huszár nem akadt.

Minden, ami a szolgálatot széppé tette, eltűnt ekkor.

Feláldoztuk a Hazáért lelkünknek felét, „lovainkat!“

De a friss, bátor férfias szellem, amit „Iovaszszellem”-nek nevezünk, azután is megmaradt.

November 22. I. Ferenc József királyunk 21-én 21 órakor 86 éves korában meghalt a Schönbrunn-i kastélyban

A sors már kora ifjúságában nagy feladatok elé állította. Ezeket ifjú hévvel oldotta meg. A sors rendeléséből élete alkonyán népét olyan küzdelemre kellett vezetnie, amelyet még nem látott a világ. Ő vetette el a kockát, amely népei számára a bizalomnak sziklakövévé hatalmasodott, mert elhátározásához hozzátette ezeket az örökkön emlékezetes szavakat: „Mindent megfontoltam, mindent meggondoltam!”

Az ezred 11 órakor Dorna-Watra-ra menetelt. Itt 18 órakor vonatra rakodott. Csokonestie-re szállították.

November 23. Az ezred gyalogmenetben az Aranyos-Beszterce völgyében észak felé menetelt a 893-as híd környékére, ahonnan a Botosul -ő- 1475 magaslaton, pár órai pihenő után, állásba ment. Több mint félévet töltött el a Batca—Botosul csodás szépségű vidékén lévő, ekkor megszállt állásában.

Az ezred 16 órára felváltotta a 13. vadászszázaljat és átvette annak védőszakaszát. Pintér István százados 56 fő lovaspótlással beérkezett. Ezzel megalakult a 3. lövészsorozat.

November 24. A vezetékllovak Érkörtvélyes-re mentek, Fömötör százados parancsnoksága alatt. 1917 április közepén a környéken vállalkozásba adták ki őket. Május közepén pedig elszállították Csabára, hol a tüzésérgnek adták át. Ezzel az ezred „gyalogosítása” végképpen beteljesedett. Csupán a tiszti tulajdonlovakat hagyták meg. Ezeket Zsibó-n helyezték el a hadosztálybeli többi tisztilovakkal együtt.

Az ezred tisztilovainak felügyeletére tanádi Kardoss Béla tartalékos hadnagyot vezényelték. Az ő odaadó és gondos felügyeletének volt köszönhető, hogy a lovak mindvégig a legjobb kondícióban maradtak és gazdáikhoz is így kerültek vissza.

November 27. A haderő letette az esküt új uralkodójának, IV. Károlynak a kezébe.

Az arcvonal előtt élénk felderítés folyt. Az előjelekből támadásra kellett következtetnünk.

November 25. Az ellenség tüzésége 8 órától 14 óráig állandóan lőtte állásunkat. A szomszédos szakaszokban erős harc tombolt.

December 1. Helyzet nem változott. Nyugalom. Az állás műszaki megerősítése folyamatban. Pótlás érkezett:

a lövészgéppuskaszázadhoz: Zupka Győző hadnagy,

a lovasgéppuskaszázadhoz: Halász Jenő hadnagy.

A 2. lövészsorozat parancsnokságát Balogh Károly főhadnagy vette át.

December 2. Mackensen Argesul-nál véres csatában megverte a román hadsereget. A csata után a románok Bukarest-et harc nélkül feladták.

December 6. A Bukarest-be bevonult csapatokat virágokkal fogadták. Mackensen gépkocsin a királyi palota elé ment, ahol bokkrétával üdvözölték.

Az erdélyi offenzíva megkezdése óta a románok vesztesége foglyokban 774 tiszt, 107.900 fő legény-

ség. Zsákmányunk 448 ágyú, 300-nál több géppuska. Nem sokkal volt kisebb a románok vesztesége Dobrudzsában sem. Becslés szerint a románoknak hadbalépésük óta halottakban, sebesültekben és foglyokban összesen 300.000 ember veszteségük volt.

Hogy a Dobrudzsában ejtett foglyok száma kevesebb, az nagyon érhető, mert az elkeseredett — és dobudzsai testvérek lemészárlásáért — bosszút álló bolgárok nem ejtettek foglyot.

December 8. 11 órakor az ellenség egyik felderítőosztaga megtámadta a 3. számú táboriörsöt, de ez visszaverte. Az ellenség tüzésége 12 órától 14 óra 30 percig hevesen lőtte a védőszakasz balszárnyát. Veszteség öt sebesült.

December 9. A XI. hadtestet az oroszok nagy erővel megtámadták. Ezért a szomszédos csapatok az éjszaka folyamán tüntető támadást rendeztek az orosz táboriörsök ellen.

December 10. Flohr ezredes 14 napi szabadságra ment és Zimmer ezredes ideiglenesen átvette az ezredparancsnokságot.

December 12. Este megérkezett Ő Felsége, a király békeparancsa.

December 14. Foglyok vallomása szerint az ellenség erre a napra általános támadást tervezett. Ezért fokozott harc készség volt. A tartalék harc helyére ment. 11 órakor az ellenség tüzésége hatásosan lőtte a Batca—Botosul közti nyeret. De a gyalogság a védőszakaszt nem támadta meg.

Károly király megalapította a „Károly csapatkereszt”-et.

December 17. Az orosz offenzíva összeomlott. Az ellenség megkezdte Galiciából és Lengyelországból a visszavonulást.

December 18. A központi hatalmak lovascsapatai bevonultak Bagdad-ba.

A Horváth-századot mint hadosztálytartalékot a hadosztályhoz rendelték (J. H. 880).

December 27. Az ellenség tüzésége 9 óra körül a Botosul és Batka közötti nyeret, 11 és 12 óra közt pedig a jobbszárnyat igen hevesen lőtte.

15 órakor nyugtalanító járőrök mentek ki. Ezek rajtaütöttek az ellenség táboriörsein és megállapították, hogy az állás négyzeres dróttakadálylaval van megerősítve és hogy fehérkucs más gyalogság áll velünk szemben.

December 29. A hadosztálynál tartalékban lévő Horváth-századot 18 órakor felváltotta a Lévy-lovaszszázad, amely mint csoporttartalék került a hadosztályhoz (J. H. 880).

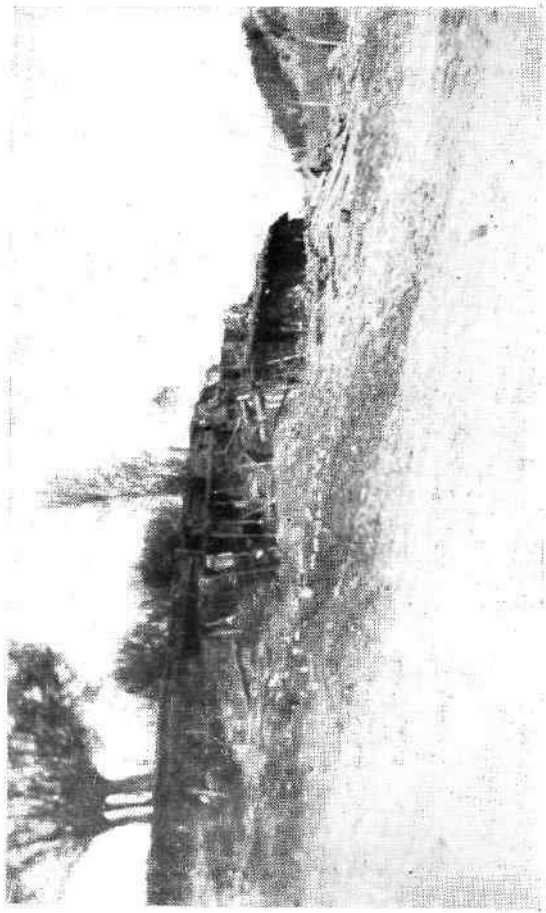
A műszaki munka folyt, de a sűrű köd miatt a megfigyelés nagyon nehéz volt.

December 30. 22 órakor egy 60 fő lövészből és egy kerékpárosszakaszból álló különítmény ment ki az állás elé. Mikor ez a völgy vízvonalát elérte, élénk puskatüzet kapott, harcba bocsátkozott az ellenség táboriörseivel és elűzte őket. Másnap 1 óra 10 perckor bevonult.

Az ezred alosztályai megünnepelték Ő Felsége IV. Károly király megkoronázását.

Székely főhadnagy mint repülő tiszt az olasz harctéren hősi halált halt és Debrecenben lett eltemetve.

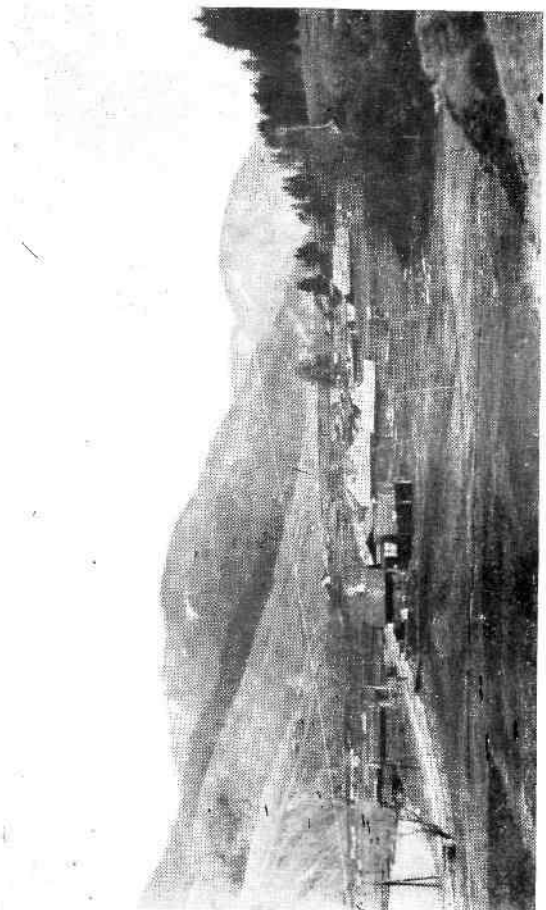
A harmadik karácsonyt ünnepeltük a harctéren! Különösebb panaszra ezúttal nem volt

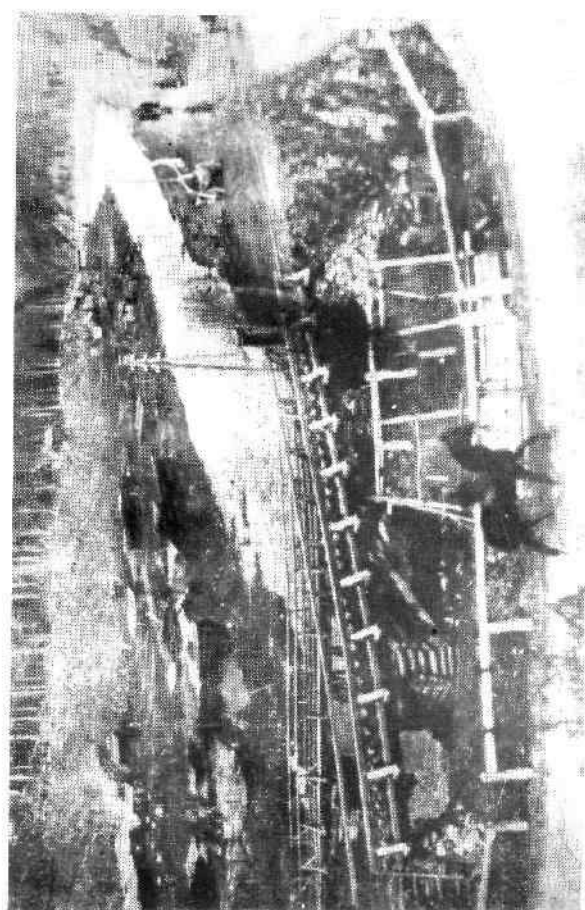
Fecskefészkek módjára épített eszterkeszállás. Sarul Sarulni,
1916 október 13. (Kende félv.)

Beszterce-völgy. J. H. 880, 1917 nyár. A II. I. H. O. törzs-
szállást és az ezred vonata. Bukovina.

Beszterce-völgy J. H. 880. Bukovina, 1917 nyár, az ezred
ülkőzetvonalainak elhelyezési körlete.

Beszterce-völgy. J. H. 880. Bukovina, 1917 nyár. A II. I. H. O.
törzs elhelyezési körlete.

FLOHR ezredes megbeszélést tart. Botosul,
1916 november. (Kende felv.)

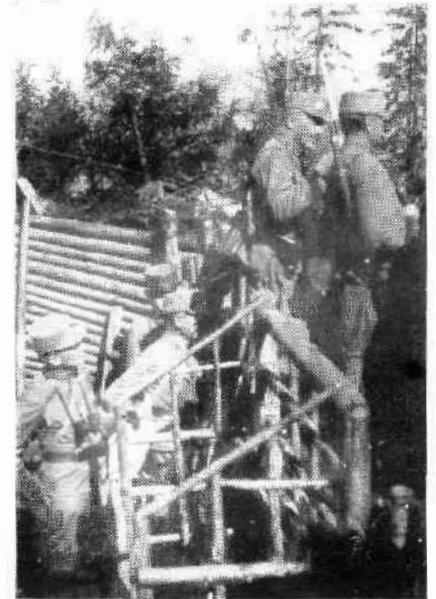
Oratá, Bukovina. Az álláshoz vezető út.

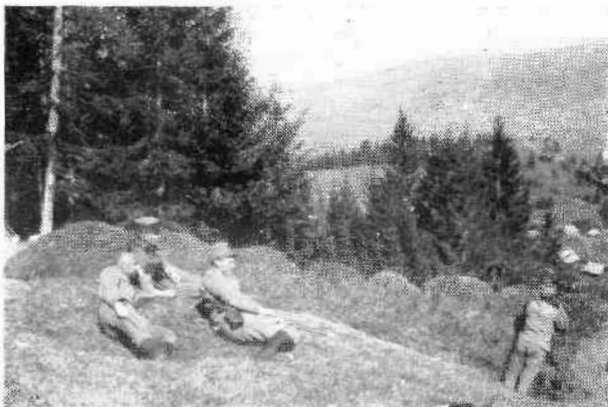
Különítmény előnyomulása a Sarul
Sarului medrében, 1916 október 15.
(Kende felv.)

PÁLFFY G. és BEKÉSSY B. századosok.
Galuzia, 1916 június. (Kende felv.)

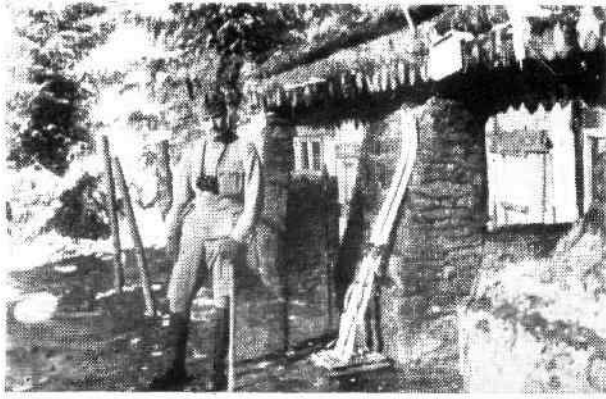
JÓZSEF FŐHERCEG megszólítja
SZILÁSY őrmesteri.
Botosul, 1917 július.

Szélesend a D. Bombain, 1916 szeptember. (Kende felv.)

Ezredparancsnoki szemle. Dorna Watra, 1916.

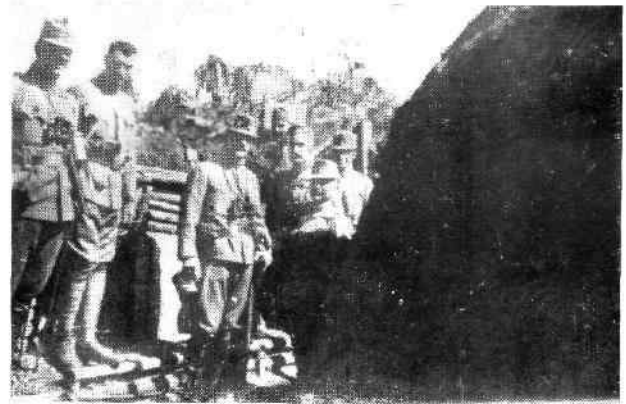
LÉVAY főhadnagy, Botosul 1917 január.

Balka, 1917 tél. Út az álláshoz.

DOMAHIDY ELEMÉR főispán meglátogatja az ezredet.
Orata, 1917 április 8.

JÓZSEF FŐHERCEG a Botosuli állásban.
1917 április.

NAGY IMRE cigányprímás, Botosul, 1917 május.

Szép kilátás, Beszterce-völgy J. H. 880. 1917 tavasz.

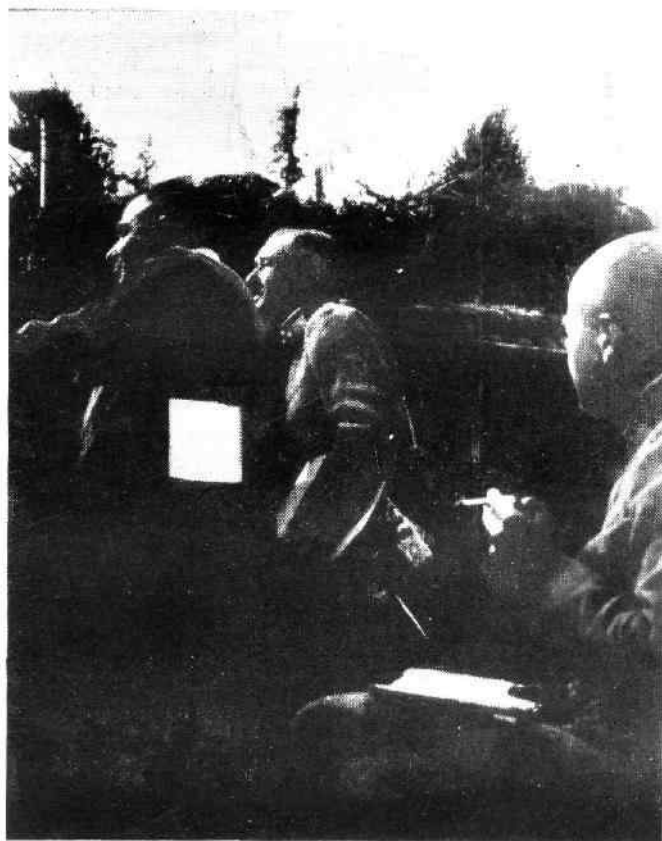
Földnyelverőd, Galuzia, 1916.

A hármas halár, Dorna Watra, 1916 szeptember.

Lövészárok-kiépítés Dorna Watra, 1916 szeptember.
(Kende felv.)

A Bukovinai offenzíva előnapján, 1917 június 26.
FLOHR ezredes, dandárparancsnok, gróf TAKÁCS TOLVAJ
9. honvédhuszárezred parancsnoka és MAGYARY ANDOR
főhadnagy.

okunk. Tisztek, huszárok mindenütt meleg fedezékben gondoltak szereteteikre. A Kárpátok csodaszép fenyvesei ingyen adták a karácsonyfát. A fehér vászon hólepelbe burkolódzó huszárórszem nekításmaszkodott őrhelyén egy-egy ilyen karácsonyfának s elmélázva gondolt haza, míg bajtársa fel nem váltotta. Aztán ő is bevonult a fedezékbe, ahol forró tea és szeretett erdélyi ismerőseink, báró Bánffy Zoltánék, valamint az otthoniak, a debreceni asszonyok szeretetadományai várták. Bőven jutott belőle mindenkinek; a tiszteknél pezsgős palack is durrant. Gerbeaud-csokoládé s egyéb csemege egyenesen a Ritz illuzióját keltette, s a hangulat mégis nyomott volt. A szem belemeredt a lámpa fényébe vagy a rajkályha tűzébe és szállt a gondolat mesze... haza... — ahol talán éppen akkor gyűjtötték meg könnyes szemmel a karácsonyfa gertyáit, ahol bizonyára remegő szájjal kérdezték egymástól: vajjon apuka, bátyu, öccsi hol van most, mit csinál, van-e meleg fekvőhelye, enni-innivalója — és ott is érintetlenül maradt az asztalon a karácsonyesti vacsora.

Mi tisztek elgondolkoztunk az elmúlt hónapok eseményein, attól a forró augusztusi naptól kezdve, amikor a szép Maros völgyét elhagytuk.

Szeptember közepén fordult a kocka Erdély földjén. Arz a Maros felső folyásánál, Falkenhayn pedig Nagyszében körül vívta elkeseredett harcát a román hadsereggel, amely harc szeptember 26—28-a közt a román 1. hadsereg teljes vereségével végződött. — Október 7-én a brassói csatában hasonló sors érte a román 2. hadsereget és a 4. hadsereg is csak nagy ügyel-bajjal tudott Romániába visszavonulni. Erdély ismét szabad lett.

Nem segített a románokon Brussilownak a Kárpátoktól a Polesia-ig terjedő szakaszon többszörösen megismételt, elkeseredett támadása sem. Itt is és mindenütt győzelmesen állták csapataink a sarat és ezekben a harcokban lassanként vissza-

adták a kölcsönt az oroszoknak a Luck—Okna-i vereségünkért.

Novemberben azután beteljesedett Románia sorsa. November 11-én Falkenhayn csapatai a Szurdoki-szoroson át betörték Románia földjére, Mackensen pedig Sirtovo-nál, délfelől vette szorítóba az oláhokat, Bukarest előtt.

December 1-én elkeseredett csatára került a sor, eredmény: december 6-án elfoglaltuk Bukarestet. De a hadjárat ezzel még korántsem ért véget: Mackensen tovább vezette győzelmes csapatait, s december végén elérte a Sereth alsó folyását és elkeseredett harc után megrögzítette az új keleti arcvonalat, mely ekkor a Fekete-tengertől a Keleti-tengerig terjedt.

Ha fatális véletlen folytán a mi hadosztályunk nem is vehetett részt a győzelmes romániai hadjáratban, büszke megnyugvással gondolhattunk a D. Bombei körüli győzelmes harcra, a Mt. Sarului és D. Vinat vérünkkel áztatott szikláira. Mi is hozzájárultunk tehát néhány csepp vérrrel 1916 hadműveleteinek győzelmes alakulásához.

Büszkén gondoltunk az Isonzo-menti viaskodásra is. Itt hős bajtársaink a 7., 8., 9. Isonzo-csatában sikerrel utasították vissza az olaszok összes, véres áldozattal járó támadásait.

Némán elgondolkodva ültünk a tisztietkezde kicsiny karácsonyfája alatt: vajjon mit hoz a jövő? Hol ünnepeljük a következő karácsonyt? Hányan leszünk még, hányan maradunk meg mához egy évre? Mi lesz Hazánkkal, családjainkkal? Isten nevével ajkunkon oszlottunk szét. Mikor kiléptünk az étkezde ajtaján, velünk együtt ömlött ki a párás levegő. A sötétkék ég és milliárdnyi csillaga biztatva ragyogott alá. A hó csikorgott lábunk alatt, amint visszatértünk fedezékünkbe, hogy aludjunk s álmodjunk a jövődőről, amely bizony álmisságunkban sokkal szebbnek mutatkozott, mint ami akkor lett belőle, mikor jelenre fordult és valósággá testesült.

1917.

IV. FEJEZET.

TÉLI ÉS TAVASZI VÁLLALKOZÁSOK BUKOVINÁBAN.

Ha visszatekintünk 1916 hadieseményeire, szomorúan kell megállapítanunk, hogy egyáltalán nem sikerült kihasználnunk azokat a lehetőségeket, amelyeket az 1915/16. évforduló idején kialakult hadihelyzet a központi hatalmak számára magában rejtett.

Az osztrák-magyar hadvezetőség déltiroli támadása, miként a németek verduni ostroma is, csak részleges és időleges sikert hozott. Igaz, hogy azért a központi hatalmak 1916-ban is fényes sikereket könyvelhettek el a maguk számára — a védekezés és az ezzel kapcsolatos hadászati ellentámadásokban (Luck-i, Isonzo-i, erdélyi, Somme-menti és macedóniai támadások kivédése) már az egészséges, egységes vezetés elvét láttuk érvényesülni. Ezek a sikerek azonban korántsem hozták közelebb a végleges győzelmet, sőt az évfordulóra kialakult hadihelyzet végeredményben a központi hatalmakra kedvezőtlenebb volt, mint az 1915/16-os évfordulón.

Az 1916-os csaták elsősorban óriási emberanyagáldozatot követeltek a központi hatalmaktól, főként a Monarchiától. A három hadiév vesztesége elérte a három milliót (halott, súlyos sebesült és fogoly), úgyhogy az emberanyag közeljárt a teljes kimerüléshez.

A németek vesztesége is hasonlóan súlyos volt és a tartalék hiánya miatt a védelem vonala náluk is mindenütt nagyon gyenge volt. Még súlyosabban esett latba a Verdun-i kudarc, amit az Erdélyben kivívott győzelem csak részben ellensúlyozott.

Törökország 1916-os kezdeti sikerei után (Kut el Amara) egyre több területét veszítette el az angolok javára.

Bulgária ellenállóképessége is érezhetően csökkent és egyre több erősítést igényelt.

Ebben a helyzetben Hindenburg és Conrad számára valóban nehéz volt felelettel szolgálniok arra a kérdésre: milyen tervek szerint folytassuk az új évben a háborút?! Ez komolyan hozzájárult ahhoz, hogy a központi hatalmak 1916 decemberében Wilson útján békeajánlatot tettek. De az entente-hatalmak ezt az ajánlatot határozottan visszautasították és így a hadvezetőségeknek új terveket kellett kovácsolniok.

Conrad azt javasolta Hindenburgnak, hogy közös erővel forduljanak Olaszország ellen. Tervét nem fogadták el és ő rövidesen át is adta helyét Arz tábornoknak.

Hindenburg a német hadsereg támadóerejét megtörtnek látta és ezért az 1917. évet erős védelmi berendezés kiépítésére és a hadsereg támadóerejének a felfokozására kívánta felhasználni, már csak azért is, mert ebben az évben a másfélszeres erőfőlényben levő entente-haderők további szívós támadásával kellett számolnia.

A támadás gondolatát azért ő sem ejtette el teljesen, de ezt a tengeren, a tengeralattjárókkal és elsősorban Anglia ellen akarta megvalósítani.

Az entente számára csak egy terv adódhatott az 1917. évre: a támadás folytatása a Somme mentén, az Isonzo-nál, Macedóniában és az orosz-román arcvonalon, úgyszintén Ázsiában is. A támadások mielőbbi megkezdését különösen indokolta az orosz politikai helyzet alakulása, amelyre gyors siker révén kívántak befolyást gyakorolni.

A tervek ismertetése után mindjárt lerögzíthetjük az eredményeket is:

A németek nyugaton, az osztrák-magyar csapatok a 12. Isonzo-csatában, a bolgárok a macedón arcvonalon teljes sikerrel védték ki a támadásokat.

Az orosz forradalom viszont lefegyverezte az orosz és román haderőt, ami a központi hatalmak számára nagy megkönnyebülést jelentett. Az entente haditervei tehát egyáltalán nem hozták meg a remélt sikert.

Sajnos, a központi hatalmaknak a tengeralattjárókhoz fűzött reményei sem váltak valóra, sőt ezzel ellenségeink sorába állítottuk Amerikát.

Végeredményben az 1917. év hadieseményei a központi hatalmak számára teremtettek kedvezőbb helyzetet. De ez az előny Amerika haderejének megjelenésével és harcbalépésével egyszersmindenkorra megszűnt.

Előrelátható volt, hogy ha a háború sorsát nem sikerül Amerika valóságos beavatkozása előtt eldöntenünk, akkor minden elveszett.

A lovashadosztályban a parancsnoksági viszonyok az évfordulón a következők voltak:

A lovashadosztályparancsnokság a J. H. 800-nál a Kirlibaba—Csokanestie—Dorna-Watra-i műúton.

A 2. honvédhuszárezred védőállása Batka Botosul 1475—Orata 1567.

A 11. lovashadosztályparancsnok: Jamniki Jóny László tábornok,

vezérkari főnök: szárazajtai Incze Kálmán vkszt. őrnagy,

22. lovasdandárparancsnok: Flohr János ezredes,

24. lovasdandárparancsnok: Hegedüs Pál tábornok,

2. honvédhuszárezredparancsnok ideigl.: Puska József alezredes,

3. honvédhuszárezredparancsnok: felsőöri Cseresznyés László ezredes,

5. honvédhuszárezredparancsnok: gróf Andrássy Géza, majd később Virányi Ferenc ezredes,

9. honvédhuszárezredparancsnok: gróf Takács-Tolvaj József ezredes,

lovastüzérsztályparancsnok: Veder Mihály őrnagy.

A belpolitikai helyzet miatt 1917 első felében az orosz haderő meglehetősen tétlen volt. Az állásharc egyhangúságába csak kisebb vállalkozások hoztak némi élénkséget.

Január 3. A hadosztállal szomszédos 8. közös lovashadosztály állásába az ellenség 3 km szélességben betört. A J. H. 880-nál tartalékban lévő 3. lovasszázadot Lévay hadnagy parancsnoksága alatt Czokanestie északnyugati kijáratához rendelték, mint a 13. közös lovasdandár tartalékát, de a harcba nem vetették be és 13-án bevonult a hadosztály harcálláspontjára.

Január 5. A központi hatalmak elfoglalták Braila-t, Románia kereskedelmileg legfontosabb városát és ezzel a Dobrudzsát teljesen megtisztították az ellenségtől.

Január 6. Focsaninál véres harc folyt az orosz, román és szövetséges csapatok közt.

Január 8. Focsani 8 órakor a szövetségesek kezébe esett.

Január 14. A lovas-géppuskásszázadot Porubszky százados parancsnoksága alatt, mint tartalékot a 11. honvédlövashadosztály-parancsnokság Botosul mögötti új harcálláspontjához rendelték.

Január 16. A hadosztályparancsnokságnál lévő 3. lovasszázad bevonult az ezredhez és felváltotta az állásban lévő 2. századot, mely tartalékba vonult a Botosul mögé. Egyébként nyugalom. A nagy hó miatt a felderítés nagyon nehéz volt.

Január 17. Kovách Géza százados és Örley György főhadnagy parancsnoksága alatt 56 fő lovas pótlás érkezett.

A 4. lovasszázad állását a Botosul-on átvette az osztrák 24. népfelkelő-zászlóalj. A 4. lovasszázad viszont az 1. lövészsorozat és ez utóbbi az 5. honvédhuszárezred csatlakozó jobbszárny-századának állását vette át.

Mindenkit beoltottak tifusz ellen.

Flohr ezredes bevonult szabadságáról s átvette a H. J. 880-nál levő hadosztálytartalék és egyúttal a 24. lovasdandár parancsnokságát.

A műszaki munkák serényen folytak, habár 20° hideg volt és nagy hó. Helyi harc majdnem minden nap akadt. A Batka jóformán naponta tüzéségi tűz alatt állott. Máskülönben semmi jelentős esemény nem történt. Szép időben az oroszok már csak unalomból is adtak néhány lövést, néha déli étkezésünket igyekeztek megzavarni, esténként pedig néhány búcsulóvést adtak. Úgy látszik, sok

lőszerük volt. A mi tüzéségünk néha válaszolt udvariasságból.

Január 28. A hajnalban, Gyurkovics zászlós parancsnoksága alatt felderítésre kiküldött 40 főből álló vadászkülönítmény 16 óra 30 perckor visszatért. Sikertült az ellenség állását elérnie és megállapítania, hogy táboriörsvonal nincs, de az ellenség vonala előtti 300 m-es sávban látható sűrű lábnyomok élénk járőrmenetekre engedtek következtetni. Az állás támpontszerűen, de erősen volt építve és a támpontokat leplezett utak kötötték össze. Megfigyelte az étkezés kiosztását is és megállapította, hogy az egyes támpontokat egy-két szakasz szállta meg. Az állás mögött több századot látott gyakorlatozni. 14 órakor a különítmény oldalról heves tüzet kapott, mire visszavonult.

Február 1. A hó embermagasságú volt, az idő derült, 22 fokos hideg.

Az ellenség tüzésége Obcina irányából 8—9 óra 30 perc közt igen hevesen lőtte a - ϕ - 1400 nyeret és a lövésosztály állását.

Február 19. Az ezredhez bevonult Ujfalussy őrnagyot ideiglenesen a 9. honvéd huszárezredhez osztották be.

Február 27. Baintner István hadnagy parancsnoksága alatt 50 fő pótlás érkezett.

A XI. hadtest ellen az ellenség erős támadást intézett. A biztosítószolgálatot megkétszereztük.

Időjárás: havazás, kemény fagy; a völgyben 34° C, az állásban fent a napon 26° C; a hó 65 cm magas.

Utolsó napokban ejtett foglyok vallomása szerint az ellenség a Valea Stanei-völgy ellen másnapra támadást tervezett.

Február 28. Teljes harcészültség. Az ellenség tüzésége 15 és 16 óra között kb. 15 lövést adott. A felderítők nem észleltek az ellenségnél se csoportosulást, se mozgást.

Március 1. A helyzet nem változott. Az ellenség tüzésége szórványosan lőtte állásainkat. A főállásra 80 lövést adott.

Este szigorú harcészültség volt s mert újabb foglyok megint azt vallották, hogy nagy támadás készül. Vallomásuk szerint velünk szemben az orosz 64. hadosztály, illetve annak 254. gyalogezeade állt; az oroszok állítólag nagyon ambicionáltak, hogy huszár táboriörst fogjanak el.

Március 3. Flohr ezredes átvette a parancsnokságot a Girardi-csoport (két cseh népfelkelő-zászlóalj és a 3. honvédhuszárezred lövésosztálya felett.

Szentpétervárott kitört a forradalom.

Március 6. A szabadságra távozó Zimmer Alajos alezredes ezredparancsnokot felváltotta Hüttner József alezredes.

Március 11. A 9. honvédhuszárezredtől bevonult Ujfalussy őrnagy és átvette a lovasosztály parancsnokságát. Magyary Andor százados ezredsegédtisztet a Flohr-csoporthoz vezényelték beosztott vezérkari tisztnek. Az ezredsegédtiszt teendőket Schneider István főhadnagy vette át.

Március 13. Az ezred egyik táboriörsenél egy orosz gyalogos jelentkezett és megadta magát. A 255. gyalogezerd III. zászlóaljának 12. századából való volt. Vallomása szerint a század létszáma 120 fő. Panaszkodott a rossz ételmezés, vala-

mint a kozákok bánásmódja miatt. Tudomása szerint rövidesen lovasság váltja fel őket, mely a német arcvonalról jön. Viszont a gyalogságot Riga és Littau felé viszik el.

Március 19. A vezetéklövaktól visszavezényelt Pálffy százados átvette a lövészosztály parancsnokságát, de néhány nap múlva az 5. honvédhuszárezredhez vezényelték osztályparancsnoknak. Az ellenségénél feltűnő csend volt.

Március 24. Krausz tábornok hadtestparancsnok megsejmelte az állást. Egy hónap alatt hús tisztiváltozás volt az ezrednél. Sok elvezénylés történt tanfolyamokra.

Március 26. Pálffy százados, az 5. honvédhuszárezred állásában megsebesült.

Április 4. Domahidy, Hajdu megye főispánja, meglátogatta az ezredet.

Április 14. A hadosztálytól négy léggömböt bocsátottak fel orosz röpiratokkal. Kedvező széllel valamennyi az orosz állás mögé repült.

Április 15. Orosz húsvét napján az 5. honvédhuszárezredhez egy félszázad orosz ment látogatóba. Felénk is közeledett két tiszt és hat ember, de meggondolták magukat s visszamentek. Az ezredtől Sugár és Fényes zászlós hat emberrel, tilalom ellenére, átment az orosz állásba. Két és félóraig voltak vendégségben. Ajándékot vittek. Az oroszok fegyver nélkül kiugráltak fedezékükből és behúzták őket. Szemüket nem kötötték be, az mondták: „Nézzetek meg jól mindent, mi is ismerjük a ti állásokat“. Elvitték őket az ezredparancsnokságig, megmutatták nekik az ütegállásokat is. Az ellenségénél a fegyelem teljesen felbomlott. A tiszték a legénységgel együtt aludtak, étkeztek, kezet fogtak s kölcsönösen testvérnek hívták egymást. Egyik kapitányukat agyonlőtték, mert nem tetszett nekik s volt még egy kiszemelt tisztjük. Az orosz cárt szerintük azért kergették el, mert nem akart békét; ők békét akarnak. Miljukow-ot is el fogják kergetni. Kérdezték, miért lövünk — ők milyen csendben vannak! És miért lőtte az a marha tüzéparancsnok húsvét vasárnapján a mi állásunkat? Máshová is rosszul lőnek és ők soha sincsenek az állásban (ez persze csupán dicsekvés akart lenni). A járőr választ vitt egy előbbi orosz levélre. A választ Szinay százados írta meg: azt ajánlotta az oroszoknak, hogy adják meg magukat. Sugár-ék vittek magukkal egy üveg pezsgőt, egy üveg rumot, egy nagy darab disznóhúst, fehér kenyeret; hadd lássák a muszkák, hogy minden jónak bőségében vagyunk. A legénység fel volt díszítve vitézségi érmeikkel, jó ruhában; nagyon nézték is őket. Mint kiderült, minden huszadik nap felváltották az ezredet, mely ilyenkor 20 napig pihent. Sok jó holmival traktálták ők is a járőrt. Náluk is volt bőven kalács, sonka, hús, szivar, cigaretta. Eldicsekedtek, hogy nagyon sok minden jót kapnak az új kormánytól. Ezután a járőr ismét visszatért az állásba.

Április 18. Az orosz álláson és e mögött több helyen fehér zászló lengett. A fronton a legnagyobb nyugalom honolt.

Palesco Jenő századost visszahelyezték a 9. honvéd huszárezredhez. Havazás. A hó már egy méter magas.

Április 24. A felső parancsnokságoktól elrendelt „fegyverszünet“ május 1-ig történt meghosz-

szabítását visszavonták, mégpedig azzal, hogy az csak magasabb parancsnokságokra vonatkozott. Így most megint tüzeléssel kellett zavarni az oroszok mozgolódását.

Április 29. A Batka-i állásban az ezred bal szárnyán lévő 1. lövészszázadot kivonták innen és a 3., 4. lovasszázad felváltására rendelték. Az 1. lövészszázad szakaszát az 5. honvédhuszárezred vette át. A 4. lovasszázad a jobb szomszéd, a Girardi-csoport eddigi állásának egy részét szállotta meg. A 3. lovasszázad tartalék lett az osztályparancsnokságnál.

Az ezred arcvonala 1400 lépést tett ki. A hónap elejei meleg tavaszi időjárást a hónap második felében télies idő, havazás és hideg váltotta fel.

Május 1. Az új védőszakaszok berendezése. Egy gránátvető, egy második gyalogsági ágyú és négy villanyfényszóró részére állást kellett építeni.

Május 2. 30 fő lövészpótlás bevonult. Az új pótlást a 3. századhoz osztották be. Egy felderítőjárőr orosz röpiratot hozott be.

Május 6. Mint mondtuk, április 29-én az ezred védőszakasza a Girardi-csoporttól átvett részzel jobbfelé eltolódott. Az itt állásban levő Balószázad táboriörséhez két orosz fehér zászlóval abban a hitben közeledett, hogy ott még cseh gyalogosokat talál. A táboriörs jelentésére, az ezredparancsnok segéd tisztjével, a hadtest „K.“ tisztjével és Wertheimstein főhadnagy parancsörtszittel kilovagolt a táboriörshöz, hogy az orosz parlamentereket kihallgassa. Ezek azt állították, hogy kormányuk májusban akárhogy is, de békét köt. A hadtest „K.“ tisztje felszólította őket, küldjék át hozzánk tárgyalás végett ezred-komitéjüket. Ezzel visszabocsátották őket. Úgy hírlik, Wolhyniában rendszeres tárgyalás folyik a két front között. De a tárgyalások megszakadtak s június közepétől kezdve az ellenséggel való érintkezés ismét az előbbi komolyabb állóharc jellegét öltötte.

Május 8. A hadosztály óvatosságra intette a csapatokat. Kirlibaba-nál az oroszok napközben barátkoztak és 9 óra 30 perckor kb. egy zászlóaljnyi erő támadásra indult.

Május 9. Hüttner József alezredest felmentették ezredparancsnoki állásától, utóda ideiglenesen Puska József alezredes lett.

Idő: sűrű köd, hőmérséklet 6 fok.

Május 11. Az oroszok barátkozási kedve újból megélénkült. A szomszédos Girardi-csapatnál három parlamberter jött át hozzánk. Ezek tudomásunkra hozták, hogy minden ezredtől egy komitément Szentpétervárra, hogy a békét kierőszakolják. A Baló- és Lévy-századnál mindennapos esemény volt az oroszok látogatása. Az állások közti erdőben a huszárok és az oroszok állandóan barátkoztak.

Május 13. Az orosz állás elé kitett „posta“-ládában egy levelet találtunk, melyben az oroszok felváltásukról értesítettek és elbúcsúztak tőlünk. Megígérték, hogy az újonnan érkező csapatok irántunk való érzelmeiről bennünket még elmenetelük előtt értesítenek.

A hadosztályparancsnokság közölte, hogy József főherceg Ófensége a napokban szemlére érkezik.

Május 14. A hadosztály „K.“ tisztje, Wertheimstein főhadnagy a 3. lovasszázadbeli Ökrös őrmesterrel — tekintettel az orosz május 1-re — táncskozás végett átment az ellenséghez.

Június hó fordulópontot jelentett az orosz hadszíntér eseményeiben. Az orosz csapatok barátságos magatartása érezhetően megváltozott. Ennek oka az orosz forradalom időleges nyugvópontjára jutása volt. A forradalmi kormány hadügyminisztere, Kerenszki, az entente-hatalmak erélyes fellépésére és hathatós támogatásával megegyezően lelkét tudott önteni a megbomlott fegyelmű hadseregbe. Utolsó kétségbeesett kísérlet volt ez, mely azután a sikertelenség útján a véres bolsevista forradalomba fulladt.

Az orosz hadműveletnek, az úgynevezett „Kerenszki-offenzíva“-nak tervét Brussilow tábornok dolgozta ki. A főtámadást a Dnjeszter-től északra Lemberg irányába tervezte, ahol Gutor tábornok parancsnoksága alatt 39 hadosztályt indított táma-

dásra (kb. két és félszeres erőfölény). Támadást akart intézni egyidejűleg az orosz—román arcvonalon, az Ojtozi-szoroson át a Cserbacev tábornok vezérlete alatt, franciák által újjászervezett román csapatokból álló haderővel is.

Még egy melléktámadást tervezett, mégpedig Tersztyánszky lovassági tábornoknak a Dnjeszter és a Pruth között álló serege ellen.

1917 június 19-től az ezred ismét I. és II. osztályból állt.

I. osztály: 2., 3., 4. század és egy géppuskás század.

II. osztály: 5., 6., 7. század és egy géppuskás század.

1917 Botosul—Batka, június havi tiszti-beosztás.

Ezredtörzs. ezredparancsnok: Flohr János ezredes. Magyary Andor és Borzsovay Jenő hadnagy vezényelve a hadosztály jobbszárnyán lévő csoporthoz (5. és 9. ezred). Ideiglenes ezredparancsnok: Puska József alezredes, ezredsegédtiszt: Schneider főhadnagy, az offenzíva alatt beosztva: Horváth Sándor főhadnagy.			
1. század 1916 őszén feloszlott.			
2. század	Horváth Sándor főhadnagy	Kölcsey Ákos zászlós Gyurkovics Béla „ Jármy Miklós „	
3. század	Fömötör József százados ideiglenes Kövendy Gyula főhadnagy	Kövendy Gyula főhadnagy Beöthy Zsigmond „ László hadapródjelölt Ujfalussy Béla „	
4. század	Balo Benjamin főhadnagy	Kölcsey Sándor zászlós Kovács Egon „ gróf Tisza György „	
géppuskás század	Porubszky Andor főhadnagy	Vecsey Zoltán zászlós Halász Jenő „ Ács Ákos „	
utászszakasz		Rózsavölgyi László zászlós	
VIII. 5-én bevonult Ujfalussy Gábor százados. I. osztály ideiglenes parancsnoka: Fömötör József százados, segédtiszt: Fráter Andor hadnagy.	5. század	Szinay István százados július 30-tól Lévay Ferenc főhadnagy	Rosenfeld Sándor zászlós Balog László „ Sárkány Gyula „
	6. század	Hamar Miklós főhadnagy	Balogh Károly főhadnagy Sugár Miklós zászlós Koller Jenő „
	7. század	Bainter István hadnagy	Korbuly Péter hadapródjelölt Fráter István
	géppuskás század	Illésy Gyula főhadnagy	Kováts Gusztáv Farkas Gábor zászlós Zupka Győző „
	utászszakasz		Kenyeres György zászlós
II. osztály parancsnoka: Kovách Géza százados, VII. 30-án megbetegedett ideiglenes parancsnok: Szinay István százados segédtiszt: Kazik Ferenc zászlós.			

Ágyúosztag: Baumgartner József 3. honvédegyalozredbeli hadnagy, beosztva: Nagy József hadnagy.

Távírószakasz: Fellner Kálmán zászlós.

Vonat: Bartos Elemér hadnagy, később: Horváth Ferenc százados.

Gazdasági hivatal: Kálmán Gyula százados, gt., Hankó János zászlós, gt.

Orvos: dr. Szilvássy Béla főorvos.

11. lovashadosztály-parancsnok: Jamniki Jóny László tábornok, vezérkari főnök: Dobokay Béla vk. őrnagy.

22. lovasdandár-parancsnok (ideiglenesen): Flohr János ezredes, vezérkari tiszt; Magyary Andor főhadnagy.

Pálffy Gábor százados sebesülten otthon.

Hadvezetőségünk még idejében észrevette az oroszok komoly készülődését és a támadást úgy akarta kivédeni, hogy az oroszok rohamát a jó állásokon elvérezteti és azután ellentámadásba fog.

Június végén indultak el az orosz tömegek a Brussilow terve szerint támadásra. Egyidejűleg nálunk is megkezdődött az erő felvonultatása a Tarnopol felé tervezett ellentámadáshoz.

Az első csata Brzesany—Zborov környékén átmeneti válságok után (Zborow) a mi győzelmünkkel végződött.

A következő támadás Tersztyánszky tábornok hadseregét érte. Itt bizonyos vezetésbeli hibák miatt Kornilow tábornok csapatainak sikerült arcvonalunkat átörniök és Kalusz-t elfoglalniok.

Szerencsére az oroszok támadó erejének hirtelen megtörése és a rossz idő lehetővé tette, hogy az arcvonalunk ismét megerősödjék és hogy július 19-én a tervezett ellentámadás megkezdődjék.

Ellentámadásunkat siker koronázta. Az oroszoktól rövidesen nemcsak az offenzívájuk során elfoglalt területet vettük vissza, hanem Bukovina nagyrészét is;

július 24-én Stanislau,

augusztus 3-án Csernowitz jutott ismét kezünkbe.

Cserbacsew tábornok támadására csak július 24-én került sor. Ez eredeti céljától eltérőleg, már csak az oroszok tehermentesítését akarta szolgálni. Avarescu román tábornok hadserege óriási véráldozatok árán szép részletsikereket ért el, de ez nem volt hatással az általános helyzetre.

A Kerenszki-offenzíva az orosz hadsereg sorsát végleg megpecsételte. Az arcvonal rövidesen felbomlott és ezzel Oroszország kivált fegyveres ellenségeink sorából. December 15-én fegyverszünetet kötött.

Az oroszok támadása ezredünk állását nem érintette. Ellenben az ellentámadás során a mi hadosztályunk is előrelendült és résztvett Bukovina visszafoglalásában.

Ennek során ezredünk fájdalmas áldozatok árán, fényes haditettekkel és sikerekkel öregbítette eddigi jó hírét.

A hadosztályparancsnokság felsőbb rendeletre, az orosz május 1-re való tekintettel, fokozott éberséget rendelt el. A 24. dandárnak minden kétórán szóbeli helyzetjelentést kellett tenni.

Idő: enyhe, derült, 10 C-fok.

Május 17. Meghalt Putnik vajda, a szerb hadsereg vezérkari főnöke.

Május 19. Lévy Ferenc főhadnagy mint parlamentar 9 órakor a hadosztályparancsnok orosz nyelvű levelével és különböző propaganda-nyomatványokkal átment az ellenséghez. 14 órakor visszatért és a hadosztálynak személyesen tett jelenést benyomásairól.

Június 18-ig az oroszok majdnem mindennap lötték állásunkat.

Június 19. A lovas- és lövésosztály, valamint a lovas- és lövésosztályok elnevezése megszűnt. Ezentúl a lovasosztályt I. osztálynak (2., 3., 4. század és géppuskaszázad), a lövésosztályt pedig II. osztálynak (5., 6., 7. század és géppuskaszázad) nevezték.

Július 1. Görögország megszakította a diplomáciai viszonyt a központi hatalmakkal.

Július 7. Ellenség tüzésége 12 órától 20 óráig pergőtűszerűen lötte az állást. Veszteség nem volt. Az alosztályok este megünnepelték a Galuzia-i csata évfordulóját.

Július 7. Az éjjel kint volt járőrök jelentették, hogy az ellenség erős rakétázás mellett állásain dolgozik. Ebben a munkában járőreink hatásos tüzzel zavarták.

Hamar Miklós főhadnagy bevonult és a 6. század parancsnokságát átvette.

A hadosztály rohamtanfolyama a 7. hadseregparancsnokság rendeletére feloszlott. Az oda oktatóként beosztott Gyurkovics Béla hadnagyot a hadosztályparancsnokság aknavetőtanfolyamába vezényelték.

14 órakor a 35. számú táboriörsünket 45 főnyi ellenség támadta meg, de rövid fegyver- és fegyvergránátharccal elűztük.

16 órakor bevonuló járőrök jelentették, hogy az oroszok az állásukon dolgoznak.

Július 8. József főherceg Öfensége, vezérezredes megszemlélte az ezredet és legnagyobb megelégedését és elismerését fejezte ki. Az ellenségnél csend volt és nyugalom.

Július 12. 25 fő pótlás érkezett.

Bukovina visszafoglalása.

Július 26. A hadosztálynal északnyugat felé szomszédos 40. gyaloghadosztály Kirlibaba-nál betört az ellenség állásába s azt elfoglalta. Az ellenség fehér zászlót tűzött ki és elmenekült.

Július 27. Az északnyugatról jövő nyomás a mi védőszakaszunkon is mindinkább érezteti hatását. A halfelé szomszédos 5. honvédhuszárezred állásával szemben az ellenség állásában zavar és kapkodás volt észlelhető.

Az ezred előtt csend volt.

18 órakor az 5. honvédhuszárezred benyomult az ellenség állásába és vele csatlakozásban az ezred is megkezdte az előnyomulást. Puska József alezredes, ideiglenes ezredparancsnok intézkedésére az I. félezred Fömötör József százados parancsnoksága alatt 20 órakor megkezdte a támadást. 21 órakor rövid harc árán elfoglalta az ellenség első, majd nem sokkal később a második állását. Hozzá csatlakozva a II. félezred, Kovách százados parancsnoksága alatt, 21 óra 30 perckor szintén elfoglalta az ellenségnek vele szemben levő állását. Az I. félezred

az Opcina-magaslat déli kúpja előtt 3 km.-re, a II. a Botuselu-patak eredetének tájékán éjjelre táborított.

Július 28. Az ellenség szívósan tartotta az Opcina-tól északra lévő állását. Jobbszárnyunk erős ágyútűzre ébredt.

9 óraker a II. félezredet gyalogság támadta meg; erősítésül, egyelőre tartaléknak, a 9. ezredtől a báró Blomberg-századot oda irányították.

Horváth századost az I. félezred parancsnoksága 7 óraker századával és két géppuskával mint felderítő különítményt Opcina-ról a Dealulreu-magaslaton, Liafa -ő-1094-en át a Runculetu -ő-1050 hegyre rendelte. A különítmény előnyomulása közben egyesült az 59. gyaloghadosztály egy különítményével. Az ellenség szívós ellenállása miatt a felderítést csak Opcina-ig tudta végrehajtani. Itt érintkezésbe lépett az 5. honvédhuszárezred jobbszárny-századával.

19 óraker a 16. hegyvidandár csatlakozott az 5. ezredhez. A különítményből csak járőrök voltak az Opcina-n.

15 óraker az I. félezred és a Hamar-század elérte az Opcina-tól északra levő utat. Itt egyesült a Horváth-századdal. A 9. ezredbeli Blomberg-század mint tartalék helyezkedett el a jobbszárny mögött. A II. félezred összeköttetést teremtett a tőle jobbra levő 9. honvédhuszárezreddel. Az erős terep, a nehéz tájékozódás miatt a jobbszárny alig jutott előbbre. A Hamar-századot a Moldva völgyéig előre rendelték. 18 óraker a két félezred egyesült és megkezdte az előnyomulást a Moldva völgyében visszavonuló ellenség után.

Július 29. Az ellenség a Moldva völgyében folytatta visszavonulását. Az ezred 5 óraker indult és elérte a dandár jobbszárnya számára kijelölt sávot, a Valea—Botosului B betűjét, járőrei pedig az 1026 és 1006-os magaslatokat.

Éjjelre az ezredparancsnokság és az I. félezred 1057-ő-nál; a II. félezred a 9. ezreddel összeköttetésben az 1026 -ő-on megállapodott.

20 óraker a II. félezred az ellenség mozgolódását jelentette és egyben erősítést kért, mire az I. félezredet az 1026 -ő-ra irányították.

Július 30. Az arcvonaltól nyugalom. Az ezredhez jobbra csatlakozó 9. honvéd huszárezredet az ellenség megtámadta. Szinay százados átvette a II. félezred parancsnokságát.

17 óra 30 percker előnyomulás. Lévy főhadnagyot az 5. lövész-századdal és három géppuskával a Flora-hegyre rendelték. Zupka hadnagy mint felderítő és üldöző különítmény a -ő-1139, -ő-881, -ő-1206, -ő-842, D Sokálui-pontokon át Deia község felé nyomult előre. A Hamar-század értékes felderítést végzett és ezután bevonult.

Az ezred 21 óraker éjjelre megállt a Flora—Leafa hegyvonaltól mögött. A Lévy különítmény, a Flora -ő-1139 hegyháton, miután az ellenség utójárőreit innen elűzte, éjjelre szintén megállt.

Július 31. Ellenség erősebb utóvédje a Putna völgyében és Tartalul magaslattal úton védőállást szállott meg. Reggel folytatódott az előnyomulás. Délután Macies-től keletre biztosított megállás és táborozás volt.

Lévy főhadnagy különítménye elkerülte a Sa-

dova községtől nyugatra eső magaslatot megszálló ellenséget és a -ő-1229 felé folytatta útját s azt 17 óra 30 percker érte el.

Augusztus 1. Az ellenség elkeseredetten védte Sadova keleti bejáratát.

Lévy hadnagy különítménye 7 óraker már elérte a Corinatura -ő-1040 nyeretget, ahonnan kb. egy lovas-századot elkergetett. Innen pompás kilátás nyílt az ellenség Sadova-i állására és a mögé. Ki is használta kedvező helyzetét. Járőrökkel sikeresen folytatta a felderítést, a különítmény zömével pedig támadást intézett a -ő-1088-on át déli irányba, Sadova felé. Erről jelentést tett, mire a 24. dandár 22 óra 30 percker menetkészültséget rendelt el, hogy 2-án reggel a Sadova-völgytől északra egységes támadást intézzen az ellenség ellen.

A támadás, sajnos, nem volt végrehajtható, mert a jobbszárnyon a 9. és a 3. honvéd huszárezred lemaradt s ezek előrejutását be kellett várni.

Lévy főhadnagy különítményének támadását az oroszok erős tüzérségi tüzzel és gyors erőeltőlással igyekeztek kivédeni. A különítmény az ellenséggel érintkezésben maradt.

Augusztus 2. 12 óraker az 5. honvéd huszárezred és a II./2. félezred megindult, hogy az oroszok jobbszárnyát megkerülje s azt a Lévy-különítmény helyéről hátra támadja. Menetirányba Matera-völgy 1229-ő-ra. Érkezés 9 óra 15 percker. Másfélórai pihenés után a menet folytatása az Opcina Fereduel gerincén az 1040-ő-ra, hová a másfél ezred 15 óraker érkezett meg. Az ellenség látta ezt a megkerülő mozdulatot, elhagyta immár tarthatatlan Sadova-i állását és keleti irányba visszavonult.

Lévy főhadnagy különítménye elérte a -ő-1201-es magaslatot és megállapította, hogy az ellenség megszállta a D. Socului -ő-936-os magaslatot.

Az I. félezred 9 óraker Sadova-t és 8 géppuskával Fömötör százados parancsnoksága alatt Takács Tolvay ezredes csoporttartaléka lett.

Ezen a napon vette az ezred az első hírt arról, hogy gróf Tisza István ezredes a hadtápkörletbe érkezett.

Augusztus 3. A dandár a Curmataca Baului-on át a -ő-1206-os magaslat felé folytatta előnyomulását.

Elrendelték, hogy a dandár 6 órára menetkészen legyen. A Lévy-különítmény bevonult. Baintner hadnagyot századával az 1206-ő-ra előrendelték.

10 óraker megindult a dandár. Elővéd Szinay százados két századdal és hat géppuskával; menetirány 1180-ő-on át a 1206-ra, hol a Baintner-század már fent volt. A szintén ide beérkező dandárparancsnok beszüntette a további előnyomulást, mivel az előttünk levő magaslatok: D. Dei 1198-ő-, D. Socului 936-ő-, 843-ő- és 939-ő- meg voltak szállva.

A hadosztályparancsnokság azonban általános támadást rendelt el. Az 5. honvéd huszárezred délután megtámadta a D. Sei-t, Szinay százados két századával, a Baintner-századdal és hat géppuskával megtámadta 842 és 939-ő- vonalát. A csoport nagyon meredek erdős lejtőn ereszkedett le a völgybe, úgyhogy be is sötétedett, mire a rajvonaltól balról elérte az orosz állást.

Az elfoglalandó csúcsról magyar énekszó hal-latszott. Sugár hadnagy egy szakasszal ki volt külö-nítve mint bal oldalvéd és már is felsodrította az orosz vonalat.

Fömotör százados félezredével és a Lévy-szá-zaddal, mint tartalékkal a jobbszárny mögött, meg-támadta a D. Socului-t. Mögötte, a középben, mint tartalék Polgár százados nyomult előre két 5. hon-véd huszárezredbeli századdal.

Baló főhadnagy százada tartalék volt a bal-szárny mögött. A támadás 17 óra 40 perctől 19 óráig tartott. Az ellenség szívósan ellenállt. Kövendy fő-hadnagy a balszárnyon 19 órakor 600 lépésre meg-közelítette az orosz állást, amely lépcsőzetesen két vonalban volt kiépítve. Kiverte az ellenséget és ál-lását megszállta.

23 órakor az ellenség ellenállása megtört.

Augusztus 4. Mivel a felderítőjárőrök az ellen-ség általános visszavonulását jelentették, az ezred 7 órakor gyülekezett a D. Socului lejtőjén. A keleti irányba való felderítést az 50./IV. zászlóalj vette át. Az I. és a II. félezred, két géppuska-század, egy ágyús-szakasz, a műszaki század 10 órakor menet-oszlopban elindult Frumosa felé. A Deia völgyben azután az ezred beleolvadt a hadosztály menetosz-lopába, a 9. honvéd huszárezred mögé. Utána az 5. ezred menetelt.

14 óra 30 perckor a hadosztály Deia déli részé-ben laktáborba szállt.

Augusztus 5. 6 órakor Ujfalussy százados az I. félezreddel a Bobeica magaslat ellen támadásra rendelték. A támadás sikerült és a félezred 16 óra-kor megszállta a Bobeica 952-ő-ot.

Szinay százados a II. félezreddel alárendelték a Flohr-csoportnak és ez felváltotta az 50./IV. zász-lóaljat, melynek állása Fromusa-tól délkeletre a -ő- 1012 Runcul Focsij Sterpitura vonalban volt. Sinay százados az 5. és a 6. századot 4 géppuská-val rendelte ki felváltásra, a 6. század tartalék lett Fromusa déli részében.

Ezen a környéken az oláh parasztok közül so-kan beszéltek németül, sőt egy asszony magyarul is beszélt. Egy dragonyos kovácsnak Csik-megyé-ből származó felesége volt ez és az orosz megszá-lás alatt is itt maradt. Mesélte, hogy az oroszok igen tisztességesen viselkedtek, ellátták a lakosságot liszttel, cukorral, kávéval és mindenféle élelmicik-kel. Ezek őszintén szólva nem örültek a mi jövete-lünknek, ellenben 4-én Freudenthal-ban a lakosság kitörő örömmel fogadta a járőröző huszárokat és mindennei ellátta őket. Ez utóbbi községben sokan beszéltek magyarul.

Sterpitura-n állítólag 3000 kínai hadimunkás volt.

Augusztus 6. Ujfalussy százados egy szakaszt hagyott a Bobeica-n és D. Bradilor-ig bezárólag át-vette a biztosítást. Sinay százados járőrei 8 órakor Wama-t üresen találták, de a járőrök a községen túl erős ellenállásba ütköztek. Az ellenség tüzésége nehéz kaliberű ágyúkkal lötte a Wama—Frumosa-i utat.

Augusztus 7. Az Ujfalussy-csoport 8 órakor a D. Bradilor-ra nyomult előre. Itt heves ágyútűzbe került s több altisztje, köztük Ókrös őrmester is megsebesült. Rozinszky Gyula őrnagy átvette a II.

félezredparancsnokságot, de Sinay százados egye-lőre mellette maradt.

Augusztus 8. Hajnalban az ellenség visszavo-nult. Délután Sinay százados a félezreddel az E. St. Molit-tól északra, arccal keletnek állásba ment. A Poeana Mikuli fennsíkon a 3. ezrednek egy szá-zadát kellett volna felváltania, de mivel az odave-zető út igen erős ágyútűz alatt állott, a felváltást éjjelre kellett elhalasztani.

Augusztus 10. Sok a beteg tiszt az ezrednél. Szilvássy főorvos helyettesítésére, Hyden János ez-redorvos bevonult az ezredhez.

A Sinay félezred 9 órakor a 9. honvéd huszár-ezredet felváltotta. A félezred a Dobra völgyén át Poeana Florira ment. Az 5. ezredet már itt találta.

A 24. dandár a Poeana Flori-i magaslaton gyü-lekezett.

Az ellenség vonala jelentések szerint a Moldva melletti E. St. Molit-tól a Rogoza-nak (1077-ő-) Stermina 1072-ő-(40. számú vázlat) felé vezető ge-rincén át a Frasin-on (934-ő-) s tovább észak felé a Custura (930-ő-) magaslat irányába húzódtott.

A 11. lovashadosztály feladata az volt, hogy a Poeana Flori-tól az E. St. Molit-ig terjedő szakaszon az ellenséget a 22. dandárral arcban lekösse, a 24. dandárral pedig a Stermina magaslaton át Rogoza-ra törjön előre.

A támadást augusztus 9-én délelőtt az 5. hon-véd huszárezred II. félezrede kezdte meg. Ez, amint a Stermina-tól Rogoza felé fordult, erős ellenállásra talált, úgyhogy fokozatosan az 5. ezred másik fél-ezredét is harcba kellett vetni. A 2. honvéd huszár-ezredet tartalékkal az 5. ezred mögé rendelték. Idő-közben az ellenség olyan nagy megerősítést kapott, hogy a támadó csoport balszárnyának meghosszab-bítása vált szükségessé. Ezért Ujfalussy Gábor őrnagy parancsnoksága alatt a 2. ezred I. félezredé-ből két századot szintén harcba vetettek. A 3. és a 7. század hat géppuskával dandártartalék lett. Mint lekötő csoportot, a Prislop-tól E. St. Molit-ig ter-jedő szakaszba a 3. honvéd huszárezredet rendel-ték ki. Megsebesült a szemén Ujfalussy Béla had-apród.

A támadást egyelőre beszüntették, hogy az erő-őtcsoportosítás megtörténhessék.

Augusztus 10. A 24. dandár folytatta előnyo-mulását. Sinay százados félezredét az 5. honvéd huszárezred jobbszárnyának biztosítására rendel-ték.

Augusztus 11. Hadosztályunk ellenfele az orosz haderő egyik legvitézebb csapata, a 12. cserkesz lovashadosztály volt. Ez, hogy a Stermina-ról reá nehezedeő nyomástól mentesüljön, és hogy a Hu-mora völgyében összekötő vonalát biztosítsa, az 1072 magaslatot, mint döntő fontosságú pontot, minden áron el akarta foglalni. Ezért a csapatok javából és nagyszámú rohamosztagnál fölényes erejű támadócsoportot alakított s ezzel meglepő el-lentámadásba kezdett, minek folytán az 5. honvéd huszárezred kénytelen volt Sinay százados (5. és 6.) századainak vonalába visszahúzódni.

Az 5. ezrednek az előző napok harcaiban erő-sen megritkult századai csak rövid ideig tudtak el-lenállni a nagyerejű rohamnak. Az ellenség roham-

osztagai az ellenállás megtörése után meglepő gyorsasággal törtek előre az Ujfalussy félezred jobbszárnyába és hátába, hogy az alig egy nap óta tartott gerincen levő, kezdetleges állását felgöngyölítsék.

Ujfalussy Gábor őrnagy a telefonon már előbb érkezett zűrzavaros hírekből felismerte a komoly helyzetet és a jobbszárnyat fenyegető veszedelmet és ezért jó előre elrendelte a legszigorúbb harcükszültséget. A pár perc múlva érkezett telefonhírekből s abból, hogy ezután minden telefonösszekötte-

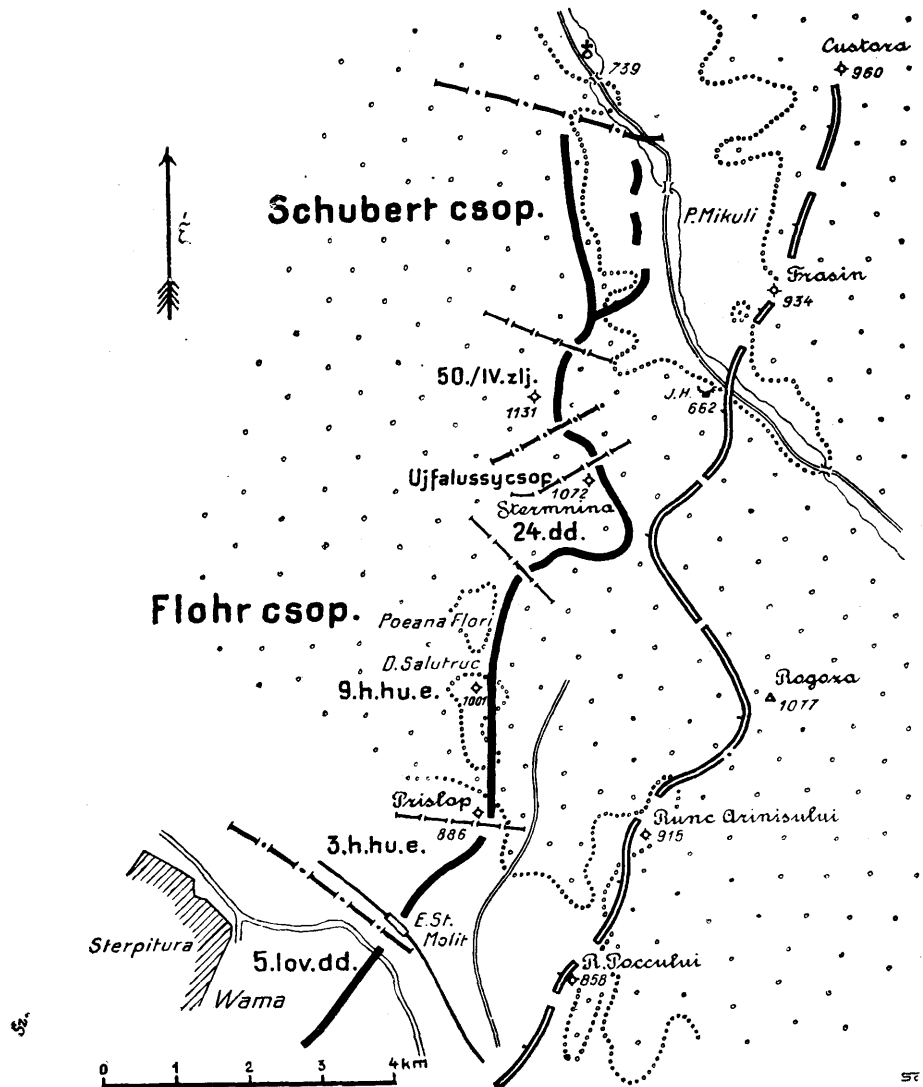
tés megszakadt, nyilvánvalóvá lett, hogy a szomszédos csoport (5. ezred) arcvonalát áttörték. Ujfalussy őrnagy megőrizte nyugalmát s elrendelte, hogy a Baló-század kanyarodjék el arccal a Stermina felé; a két tartalék-géppuskát is ezen a szárnyon helyezte el.

Minden ember idegzetét komoly próbára tevő, súlyos harc következett, melynek során az alább vázolt események lázas gyorsasággal folytak le.

Alig fejeződött be a Baló-század 1. és 2. szak-

40. vázlat.

Vázlat a m. kir. 11. honv. lovashadosztály általános helyzetéről 1917. VIII. 9-én.

szának, valamint a tartalék-géppuskáknak a vázlat szerinti harántállásban való elhelyezése, mikor az ellenség sűrű rohamoszlopai a környező őserdőből közvetlen közelből a lekanyarított szárnyra vetették magukat (41. számú vázlat.)

A hatalmas erejű ellenséggel az egész vonalon elkeseredett kézitusája és kézigránátharc fejlődött ki, melynek során a harántállásba rendelt két tartalék-géppuska már nem tudott érvényesülni. A kézitusája első perceiben három golyótól találva hősihalált halt Baló Benjámint főhadnagy, az egész jobbszárny

életető lelke, ki haláltmegvető bátorsággal, karabélyllyal a kezében küzdött huszárjai élén s tündöklő példájával ebben a legnehezebb helyzetben is magával ragadta embereit. A vezetőjüket vesztett huszárok hősiességgel tovább küzdöttek, de végül is kénytelenek voltak lépésről-lépésre hátrálni a hatalmas nyomás és a túlszárnyalás veszélye előtt. Ujfalussy őrnagy a Baló-század tartalékait a lekanyarított jobbszárny meghosszabbítására rendelte. Porubszky Andor főhadnagy géppuskás-századparancsnok az 5. ezred visszavonulásban lévő kisebb

osztágaival és a Baló-századnak tartalékaival parancs nélkül elkeseredett rohamra indult a válságos helyzetben kézitusát vívó huszárjainak támogatására.

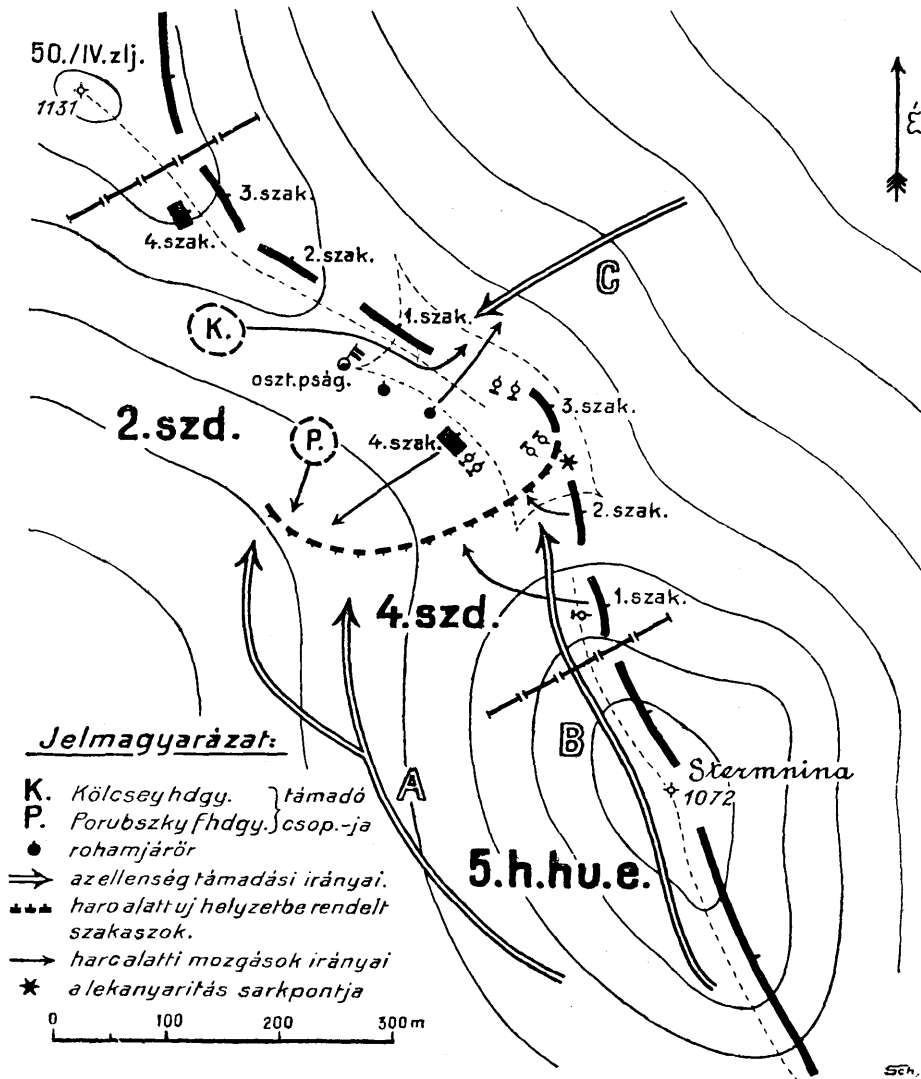
A Baló-század tartalékának bevezetésével egyidejűleg adta ki Ujfalussy őrnagy telefonon Lévay Ferenc főhadnagynak azt a parancsot, hogy századának tartalékával és Sallai törzsrőrmester két géppuskájával a gerinc mentén nyomuljon előre. Lévay főhadnagy előnyomulása közben lábán meg-

sebesült. De ezzel mit sem törődve, rendíthetetlen elszántsággal vitte előre embereit a fenyegetett sarokpontban ide-oda hullámzó kézitusája eldöntésére.

Ugyanerre az időre esett, hogy az ellenség rohamosztagai sűrű csoportokban betörték a sarokpont mögé, ezzel éket vertek a vonalba s heves kézi-gránátzáporral árasztották el a gerincet és a gerinc mögötti területet. Kölcsey Sándor hadnagy fél-ezred-segédtsízt, ekkor parancs nélkül összeszedte a visszaszorított vonalbelieket, az utászszakasznak

41. vázlat.

Vázlat az Ujfalussy-csoport harcáról 1917. aug. hó 11-én.

a törzshöz rendelt részeit, valamint a félezred- és a századküldöncöket és ezek élén elszántan az ellen-ségre vetette magát.

Ujfalussy őrnagy az utolsó tartalék harcbevetése után az egész csoport élére állott s buzdításával, személyes példaadásával lelkesítette csapatait. A példa hatott! A huszárök utolsó elszánt rohamban, harsogó „Előre!” kiáltással olyan erővel vetették magukat a fölényes erejű ellenségre, hogy az, nyilván abban a hitben, hogy erős tartalék érkezett, rendetlen futással menekülni kezdett.

Ekkor a tőlünk, még a harc elején elszakadt, 5. ezred a dandártartalékkal (7. és 3. század) meg-

erősödvé, szintén ellentámadásba fogott s állását lendületes támadással visszafoglalta.

A csapatok határtalan lelkesedésükben a menekülő ellenség után akarták vetni magukat, de sötétedett s a terep amúgy is nehéz volt, úgyhogy csak a tűzzel való üldözés látszott célszerűnek. Miután az ellenség menekült tüzünk elöl, az összeköttetést még az üldözés folyamán megteremtettük. 20 óra 30 perckor az arcvonal már teljesen nyugodt volt, a biztosításra kiadott intézkedéseket végrehajtották, a felderítés újból megkezdődött s az ütközet színhelyét kitakarították.

E harc után, amely legádázabban az ezred arcvonalán tobzódott, a 3., az 1. és a 7. századot visszarendelték a II. félezredhez, nehogy a támadás megismétlődése esetén felkészületlen találja a sok veszteséget szenvedett csapatot.

Az ezrednek az ütközetben elszenvedett vesztesége az alábbi volt: halottakban egy tiszt és hat legénységi személy, sebesültekben egy tiszt és 27 fő legénység. Az ellenségtől állásunkban maradt egy halott tiszt és 32 legénységi személy, sebesülten egy tiszt és nagyszámú legénység. Az állás előtt és a harc színterén még sok orosz holtteste hevert. Ezeknek eltemetése iránt másnap történt intézkedés. Ez alkalommal a halottak zsebében sok iratot találtak. Ezeket, valamint az összegyűjtött 75 fegyvert, több gázmaszkot és rohamsisakot beszállították az ezredparancsnoksághoz. A sebesült foglyok vallomásából kiderült, hogy a két 2. honvédhuszár-ezredbeli századot a Jekaterinoslaw-i 12. ulánuszred hat százada és egy rohamcsapat támadta meg.

A győzelem öröme nem volt teljes, mert elvesztettük egyik legkedvesebb bajtársunkat Baló Benjamin főhadnagyot, a vitéz századparancsnok és az igazi férfias jellem mindenkori tündöklő mintaképét. És fájlaltuk a harcban elesett derék huszárajainkat, kik utolsó lehelletükig esküjükhöz híven teljesítették kötelességüket Hazáért, Királyért!

Nem lenne teljes a leírás, ha meg nem emlékeznénk a fent kiemelt vezetőkön kívül vitéz tisztjeinkről: a megsebesült Léway Ferenc főhadnagyról, Gyurkovics Béla hadnagyról, Jármay Miklós zászlósról és különösen kitűnt vitéz altisztjeinkről és legénységről: Sallai Imre törzsörmesterről, Zsoldi Sándor örmesterről, Gálosi Ferenc tizedesről, Mag József, Erdei János, Halász Péter és Orbán Lajos huszárokról, kik mindannyian részesei voltak a nap dicsőségének s akik elszánt magatartásukért mindannyian soronkívüli előléptetésben részesültek.

Az ütközet, melyben a fölényes nyers erő felett a higgadt vezetés és a magyar huszár kiváló katonai tulajdonságai: a haláltmegvető elszántság és az ellenállhatatlan lendület diadalmaskodtak, az ezred egyik legszebb fegyverténye s az utókor számára örökké emlékezetes lesz. Ez a nap egyébként azért is emlékezetes, mert ez volt az orosz fronton vívott utolsó ütközetünk napja.

Augusztus 12. Még a tüzéségi tűz is szünetelt, úgyhogy sor kerülhetett a csatater rendbehozatalára.

Augusztus 13-tól parancs folytán az előnyomulást be kellett szüntetni. Megkezdődött az állások megerősítése, drótozása, a fedezékek építése, amit az orosz tüzéség állandóan zavart. Az 5. honvédhuszárezred ellen ismét erősebb támadás indult, de ezt ezredünk aknavetőinek támogatásával, még kifejlődésük előtt véresen visszaverték.

Augusztus 15. Gróf Tisza István szolgálatonkívüli ezredes bevonult az ezredhez s átvette az I. félezred parancsnokságát. A helyzet megismertetésére Ujfalussy őrnagy mellette maradt.

Következő napokon állandó tüzépárbaj folyt.

Augusztus 17-én, 18-án erős szélvihar volt, eső és hideg. Berendezkedés állandó védőharcra.

Augusztus 25. Gróf Tisza István ezredes ideiglenesen átvette az ezredparancsnokságot; Puska

József alezredes beosztott törzstiszt, harcászati ezredsegédtsízt Horváth Sándor főhadnagy (szeptember 21-ig).

Augusztus 26. Az állások kiépítése és megerősítése zavartalanul folyt. Az ellenség tüzésége naponta lőtte az állás mögötti területet.

Szeptember 10. A szomszédos védőszakaszba ájtott orosz tiszt bemondása szerint támadás készült. Emiatt 4 órakor készültséget rendeltek el. 6 óra 30 perckor erős ágyúzás kezdődött s 11 óra 30 percig tartott. A mi védőszakaszunkban gyalogsági támadásra nem került sor.

Hadosztálytartalék az ezred mögött a 17. ezred egyik zászlóalja Kalinta alezredes parancsnoksága alatt.

Szeptember 24. Járőrök jelentették, hogy az ellenség az állás kiépítésén dolgozik. Tüzéségünk belőtte magát állásaink elé.

Október 2. Az ellenség az új folyamán a jobbszárnyunk előtti spanyolbakjait 15 lépéssel közelebb hozta állásunkhoz.

Október 12. Gróf Tisza István ezredes a delegációra Budapestre utazott. Az ezredparancsnokságot ismét Puska József alezredes vette át.

A fronton teljes csend és nyugalom. 9 órától kezdődőleg az ellenség, tüzéségi tüzésnek oltalma alatt, többféle kaliberű és szerkezetű közelharcfegyverből több lövést adott jobbszárnyunk mögé. Megtorlásul 11 óra 30 perctől 13 óráig a mi tüzéségünk és aknavetőink az ellenség állását lőtte.

Október 25. A 12. Isonzo-csata. 7 órakor az ágyúk megkezdtek pusztító munkájukat. Egy órával később viharban, esőben és hózivatarban megindult a gyalogsági támadás. Délben már több helyen keresztül volt törve az ellenség arcvonala. Alpesi ezredek rohammal elfoglalták Flitsch-et.

Október 26. Repülők jelentése szerint az ellenségnél nagyobb eltolódás ment végbe.

Október 28. Görz városára 7 órakor a cs. és kir. 96. gyalogezred osztagai kitzútték lobogóinkat. Több mint 130.000 fogoly került csapataink kezébe és zsákmányul 900 ágyú.

Október 31. Udine-t elfoglalták csapataink és tovább haladtak előre. Az olaszok menekültek előlük.

November 3. Csapataink a Tagliamento közepe szakaszán megkezdtek az átkelést.

November 13. Az olasz király felmentette Cadornát a hadsereg főparancsnokság alól és utódjául Diaz tábornokot nevezte ki.

November 26. Sugár hadnagy felderítő járőrrel 16 órától 20 óra 40 percig átkutatta Pojana Mikuli 30 házát. Az oroszok itt mindent feldúltak.

November 30. Helyzet változatlan. Az oroszokkal fegyverszüneti és béketárgyalások kezdődtek.

December 1. Oroszországban Lenin lett a korlátlan úr.

December 7. Úgynevezett Na-csapatot kellett szervezni az oroszokkal való barátságos érintkezés fenntartására. Az ezrednél Fömötör százados lett a Na-osztag parancsnoka.

Az oroszokkal való barátkozás kezdetben igen nehezen ment. A tiszték hajlandónak mutatkoztak

a tanácskozássra, de a bizalmiférfiak minden közleledést elleneztek. Később a semleges területen sűrűn találkoztunk és egymást majdnem naponként kölcsönösen megvendégtük.

Az állás megerősítésének munkáját beszüntették.

December 10. Flohr ezredest Marosvásárhelyre a „Curs für höhere Truppenführer“ elnevezésű magasabb vezetői tanfolyamra vezényelték.

1918 január 24-én ottléte alatt megbízták a 28. hegyidandár parancsnokságával. Február 3-án végleg kinevezték dandárparancsnoknak és így ezzel a nappal végleg távozott ezredünk kötelékéből. Nehéz szívvel vált meg az ezred szeretett parancsnokától, ki jóban-rosszban osztozott vele a háború első napjától kezdve mostani áthelyeztetéséig. A békebeli szigorú parancsnok, ezredének igazi atyja volt; a legkisebb szabálytalanságot sem nézte el. Ezredét vaskézrel fegyelmezte és képezte ki. De ezredének legutolsó rendfokozat nélküli huszárjáért is exponálta magát, ha kellett és megérdemelte.

A távozó ezredparancsnok, hogy a bajtársi érzést és összetartást még szorosabbra fűzze, mégpedig nemcsak a tiszték, hanem a legénység között is és az ezred háborúban résztvett tagjainak, mintegy emlékeztető talizmánt adjon, megalapította az ezredjelvényt, külön a tiszték és külön a legénység számára. Babér-cserkaszorúban huszárcsákó: „debreceni kettős honvédhuszárok“ körirattal. A legénységé bronz, a tisztéké színes zománcozott, körülbelül egy ezüst korona nagyságú, plasztikus, feltűzhető embléma.

E Z R E D J E L V É N Y

Legyen ezen jelvény a dicsőségben, bajban együtt töltött dicső napok maradandó emléke azok részére, kik mindenkor büszkék lesznek, hogy a debreceni 2. honvédhuszárezredben szolgáltak.

Ezen jelvény tartson bennünket össze és maradjon jelszavunk továbbra is:

„Közösek emlékeink, közös a kincsünk, az ezred becsülete“.

Tábori posta 433.

1917 december

Flohr János ezredes,
az ezred volt parancsnoka.

Ezt a jelvényt minden huszár megkapta, aki az ezred kötelékében szolgált és mindenki büszke szeretettel viselte sapkája oldalán. Ma is megvan minden kettős huszárnak és egyik sem mulasztja el viselni ezredünnepek alkalmával.

Az ezredparancsnokságot ideiglenesen Puska József alezredes vette át. A parancsnokok tájékoztak az újonnan átveendő állásban, hová az ezrednek január 31-én kellett indulnia Fürstenthal-on át, Papp ezredes csoportjának felváltására.

1917 december 16-án a központi hatalmak a románokkal fegyverszünetet kötöttek, de azért az ezred 1918 január 9-ig állásban maradt.

December 22. Brest Litovszk-ban az oroszokkal béketárgyalás kezdődött.

Az a gőzhenger, melyet Oroszország Ausztria-Magyarország lehengerlésére elindított, 1918 már-

cius 3-án örökre elpihent. Rövidre rá Oroszország a művelt világ legnagyobb társadalmi katasztrófájának, a bolsevizmusnak könnyű martalékává vált.

Carskoje-Selo-ban 1917 november 28-án Trockij külügyi népbiztos és Lenin a népbiztosok tanácsának elnöke a hadviselő államok kormányainak drótnélküli táviratot küldtek, hogy beleegyeznek-e a béketárgyalások megkezdésébe. „A béke, amit akarunk, a népek békéje, a becsület békéje legyen!“

A távirat minden szava csupa méz volt. Úgy hallatszott mintha a világszabadság ezüstös harangja szólana. Csak röviddel utána eszméltek rá a népek arra, hogy a távirat két aláírójának a történelem a legsötétebb szerepet szánta, hogy szavuk vészharang volt, hogy céljuk nem a világbéke, a vér eltüntetése, a zsolozsma és himnusz, hanem az örjögő pusztítás. Akkor azonban még kevesen látták ezt a későbbi megvilágításban. S mi is örültünk a táviratnak, hiszen ez az orosz óriásnak ellenségeink gyűrűjéből való kikapcsolódását jelentette s egyúttal azt is, hogy a központi hatalmak hadseregei rövidesen felszabadulnak a keleti fronton és teljes erjükkel a többi ellenségükre vethetik magukat.

Érthető volt tehát, hogy másnap Hertling gróf kancellár a német birodalmi gyűlésen kijelentette, hogy Oroszország szabályszerű meghatalmazottjával hajlandó felvenni a tárgyalások fonalát s hogy Czernin gróf, a mi külügyminiszterünk ugyancsak azt a választ adta: „A népbiztosok tanácsának táviratával, amelyben az orosz kormányzat készségét fejezi ki, hogy megkezdje a tárgyalásokat a fegyvernyugvás s egy általános békeegyezmény tárgyában, Ausztria-Magyarország egyetért.“ November 30-án Kühlmann német birodalmi külügyi államtitkár ünnepies szavait az egész világ leste: „Tekintetünk keletre szegezve, Oroszország, mely egykor a fáklyáját belelökte a világba... fegyvernyugvást javasol... Szövetségeseinkkel egyetértve és a birodalmi gyűlés többségének morális egyetértésétől kísérve, fogjuk célunkat elérni.“ Örömrivalgás a központi hatalmak népeinek ajkán. November 26-án az orosz birodalom szárazföldi és tengeri haderejének népbiztos, Krilenkow megbízta Knauer huszárfőhadnagyot, „az ötödik hadsereg komitéjének tagját“, Sagolnicz törzsvost és Venera önkéntest, hogy jelentkezzenek a német csapatok parancsnokságánál és kérdezzék meg, hajlandók-e a németek is meghatalmazottaikat kiküldeni a fegyvernyugvás és a béketárgyalás megkezdésére. A német keleti hadsereg parancsnoka, Lipót bajor herceg erre még ugyanaznap hajlandóságát fejezte ki. December 4-én négy évi ádáz harc s milliók halála után a Keleti-tengertől a Fekete-tengerig, egészen az ázsiai török-orosz frontig fegyvernyugvás jött létre 1917 december 17 napjáig. Ezt később 1918 január 14-ig meghosszabbították.

A fegyverek pihentek. A lövészárkokban muzsika szólt, barátkozás folyt, miközben december 22-én megkezdődött a Brest-Litovszk-i béketárgyalás. Másképp bontakozott itt ki minden, mint a megelőző világháború béketárgyalásán, az 1815. évi bécsi kongresszuson. Százezer idegen zarándokolt akkor Bécsbe, hogy a napoleoni világháború likvidálásának tanuja legyen. Minden héten kétezer ökröt vágtak le a bécsi vágóhidakon s a boldog bécsiek

feljegyezték: „Vége az emberölésnek, de azért van még háború a bikákkal, kacsákkal, fácánokkal, ökrökkel, bárányokkal, minden állattal, ami repül, mászik, vagy úszik.“ Egyik bál a másik után, a színházak zsúfolva, az udvar csodálatos pompát fejtett ki, királyok és császárok mulatnak, — miközben a cár tüzesen udvarol a bécsi szépségeknek. Ligne herceg finom gúnyjal jegyzi meg, ha nem is halad a kongresszus, de legalább táncol. Metternich és Talleyrand vívja szellemes harcát s a világbéke megszületik, úgyhogy a legyőzött Franciaország birtokállománya nagyobb lesz, mint volt a forradalom előtt. — Más a kép a szomorú, komor Brest-Litowszk-ban. Nincs vigasság, nem táncolnak császárok, királyok, cárok. Nincs világünnep s önfelédtdal, — száraz bizottsági tárgyaláson érlelődik az orosz különbéke. Ismeretlen emberek ülnek szemben az elnökkel, Lipót bajor herceggel, ismeretlen oroszokra esik Czernin, Mérey, Csáky, Csicserin, Kühlmann, Hoffmann tábornok, a bolgár Popov, Kosef, Sztojánovics, Gantsev, a török Nessimi bej és Zeki pasa tekintete; ismeretlen, a föld mélyéből jött emberekre Joffe-ra, Kamenev-re, Bizenko aszszonyra, akik mellett minden szóra vigyázva, ülnek az összeomlott hadsereg küldöttei Altvater tengernagy, Samoilo tábornok, Zeplik ezredes, Fokke ezredes és Lipszky kapitány.

Megkezdődik a béketárgyalás. Joff programja: nincs területi hódítás, a kisebbségi jogokat biztosítani kell, nincs jóvátétel, kártérítés stb. Czernin foglalja össze a négyesszövetség programját: nem kell erőszakos területhódítás, nem kell jóvátétel.

Nincs tehát annexió, mondja minkét fél. Milyen más hang volt ez, mint a versaillesi, a trianoni. Vol-

tak felhők Brest-Litowszk-ban is; sokszor volt válságos a helyzet, sőt Trockij 1918 január közepén megszakította a béketárgyalást, húzta-halasztotta a neki nem tetsző tárgyalásokat, a harc újabb kitörése fenyegetett, de az ellentétek mégis elsimultak s 1918 február 14-én Károly király a hadsereghez intézett manifesztumában büszkén pillantott vissza az orosz háború diadalaira, Gorlice-re, Tarnow-ra, a kárpáti télre, Lemberg visszavételére, Ivangorodra és Breszt-re, a San- és Dunajec-menti fényes haditettekre s ünnepiesen állapította meg, hogy az orosz előbb kimerült és letette a fegyvert.

1918 március 3-án, minekutána Szokolnikow orosz delegátus elégedetlenkedett Erdekan, Kars és Batum kérdésének rendezése miatt, halk orosz protestáció után 16 órakor aláírták a Brest-Litowszk-i békeszerződést s Mérey Kajetán búcsúzóul ünnepies kifejezést adott a szerződő népek örömeinek s annak a reményének, hogy a megbékélt hatalmak ismét helyreállítják a korábbi baráti kapcsolatot.

Ünnepelt a mi sajtónk, örömmámorban úszott a német sajtó, Károly király és Vilmos császár táviratainak mágneses hullámai találkoztak egymással.

S megindult a végtelen orosz mezőkről a fogoly-milliók hazavándorlása. Jöttek, amíg a hómezőkön botorkáló szegény magyar fiúkra le nem csapott a bolsevik keselyű.

Távol nyugaton bosszúsan villantak össze a szemek. Amerika ontotta az embert, a pénzt és az anyagot. Augusztusban már több mint egymillió-százezer amerikai katona állott francia földön s szeptember 30-án négyezer német ágyú került az entente hadseregeinek birtokába. Brest-Litowszk békéje nem állította meg útjában a végzetet.

1918.

V. FEJEZET.

OLASZORSZÁG.

1918 január 18-án Jóny tábornok megbetegedett; a hadosztályparancsnokságot Hegedüs Pál tábornok vette át, Mangin-án.

A hadosztály január 11-től március 19-ig a Fabinyi-hadtest kötelékébe tartozott. Állása Pojana Mikuli-tól a Pustei völgyön át a Solka feletti magaslat csúcsáig terjedt. Az I. félezred jobbszárnyától a Pustei-völgyig, a II. az ettől balra levő állásszakaszt szállta meg. Az állás az akkori kívánalmakhoz mérten jól volt kiépítve, bár a közlekedés a meredek hegyoldalon, a jéggé fagyott tükörsíma havon, alig volt elképzelhető. Az állás különben táboriörsszerűen volt megszállva. A szemben lévő elhagyott orosz állásba oláh katonaság szállingózott, de ezt egyelőre rendszeresen nem szállotta meg. Az ezred a 24. dandár kötelékébe tartozott. Ennek parancsnoka Virányi Ferenc ezredes volt.

Február 2. Puska József alezredest visszahelyezték a 8. honvédhuszárezredhez és az ezredparancsnokságot ideiglenesen Tóthvárady Asbóth István 9. honvédhuszárezredbeli alezredes vette át. Ugyanakkor a II. félezredet felváltotta a 3. honvédhuszárezred. A II. félezred tartalékba ment a Zoflen mögé.

A románokkal már folyt a béketárgyalás és megkezdődött a fegyverszünet. Ha a tárgyalások megszakadtak volna, a fegyverszünet 2 nap múlva magától lejár és az ellenségeskedés újra kezdődött volna. Ebben az esetben az I. félezred az áttörőcsoport, az 5., 9. ezred pedig tartalék lett volna. A hadosztály alá volt rendelve a Nagy Pál altábornagy parancsnoksága alatt álló 40. honvédgyaloghadosztálynak.

Hírszerző járőrök a lakosságtól vett értesülések alapján jelentették, hogy a Homola-tól Solka-ig terjedő állásszakaszban két oláh gyalogezred van, melyek közül az egyik a táboriörsszerűen megszállott első vonalban, a másik tartalékban van s hogy a két ezred szabályos időközökben váltja egymást. A szemben lévő orosz állásban nincs ellenség, csupán Solka-ban látni táboriörst.

Az időjárás általában kedvező volt, nem túl hideg, többnyire derült és az utak a 10—15 cm. magas hó dacára elég jók voltak. Így az utánszállítás és az élelmezés kifogástalanul működött.

A románok paktáltak, húzták-halasztották a dolgot, úgyhogy a központi hatalmak március 2-án 11 órakor fel is mondták a fegyverszünetet. Parancsot is kaptunk, hogy az ellenségeskedést március 15-én 11 órakor újból meg kell kezdeni. Nagy volt

az öröm és a készülődés, különösen a 3. századnál, mely az áttörésre parancsot kapott. De már 23 órakor újabb értesítést kaptunk: a románok minden feltételt elfogadtak és már csak az aláírás van hátra. Ez azonban megint csak késett. Végre március 7-én újabb 14 napos fegyverszünetet kötöttek, háromnapos felmondással.

Március 7. A II. félezred felváltotta az I. félezredet, mely tartalékként Fürstenthal-ba ment. Közben a románok visszavonultak a határra, az ekként kiürített terület birtokbavételére és biztosítására a II. félezred két századát rendelték előre, mégpedig Szinay Istán százados és Fráter István főhadnagy parancsnoksága alatt. Szinay útiránya a jobbszárnyon a Pojana Mikuli—Plesch—Klosterhumora—Morlata-n át Mazanajesti-be. A balszárnyon Fráter főhadnagy Solowetz—Oberperpestie—Hacika—Unterperpestie—Stupka—Dragojestica-n át József-falvára. A két század március 9-én 11 órakor elérte végcélját és nyomban érintkezésbe lépett a románokkal. A jelentések befutása után, március 10-én az ezred is megindult a határ megszállására. Az első napi menet után Oberperpestie-n éjjelre lakótáborba szállt. Március 11-én 15 órakor az ezred Strojesti-re érkezett, hol a törzs, a 2., 5. század és a műszaki század kapott elhelyezést, míg a 4. századot Bunesti-re, a 3.-at Liteni-be, a 7.-et József-falvára s végül a 6.-at Lukaczești-re tolták előre. Itt egész április 1-ig fegyelmező- és rendgyakorlatok folytak. Közben az ezred felszerelését is kijavították.

Az ezreddel szemben, már román földön, a román 16. és 27. ezred állt. Közben a béketárgyalások még mindig folytak. A március 19-én lejárt fegyverszünetet három nappal meghosszabbították. Az oláh katonáktól szerzett értesülés szerint nyolc hadosztály már le is szerelt, nyolcat pedig Bessarabiába küldtek. Megerősítette ezt a hírt az is, hogy noha 25-ről 26-ra virradóra a fegyverszünet lejárt, az ellenségeskedést nem volt szabad újból megkezdeni.

Április 2. Az ezredet felváltotta a 63-as „trachomás“ gyalogezred. Előbbi utazómenetben megindult új körletébe.

Az ezredtörzs és az I. félezred Kosztina-n, a II. félezred Pietriza-n kapott szállást. Itt gőzerővel megkezdődött a kiképzés az olasz frontra, az ottani haremód elsajátítására. Különös súlyt helyeztünk a rohamcsapatok kiképzésére. A kiképzés egészen május 12-ig folyt. De a hadosztályparancsnokság április 21-i táviratparancsa elrendelte, hogy:

„Az ezentúl szabadságra menő tisztek és legénység figyelmeztetendők, hogy a Trient-i személygyűjtő-állomáson át vonuljanak be.“

Május 5-én 12 órakor aláírták a Romániával megkötött békeszerződést. Magyarország területnyeresége 5000 km² lett.

Május 12. Elszállítás az olasz harctérre. Vonatrarakodás Hatna-n. Az ezred három szállítmányban indult útnak. Menetvonala Czernowitz—Stanislaw—Kőrösmező—Miskolc—Budapest—Székesfehérvár — Prágerhof — Laibach — Assling — Görz — Udine—Sacile volt. Május 19-én 18 órakor érkezett meg vonattal új elhelyezési körletébe: Cordynano-ra. Ezredtörzs, az I. félezred Orsago-n, a II. félezred Bavari-n, a műszaki század Bosco-n kapott elhelyezést. Az ezred Boroevic tábornagy hadsereg-csoportjában a 6. hadsereg tartaléka lett.

A magyar és orosz tájakhoz és viszonyokhoz szokott legénységet meglepték a kitűnő karban levő olasz utak; a falvak, városok csupa kőből épült jobbára emeletes házai, terméskövel burkolt utcái. Bizony nagyot néztek és szorgalmasan törölgették verejtékező arcukat. Mert itt a meleg már ekkor tűrhetetlen volt. Szokatlan volt a huszároknak az élénk repülőtevékenység is. Míg az orosz fronton ritka és nagy eseményszámba ment, ha repülő tűnt fel a láthatáron, itt egész sereg gép volt állandóan a levegőben.

Május 22. A gyakorlatokat az olasz síkságon, a nagy meleg miatt (sokszor 50° C), 6-tól 9 óráig tartottuk.

Sűrűn volt hadosztály-rohamgyakorlat, melyen az összes ezredek résztvettek. De a továbbiakról, az ezred leendő beosztásáról, szerepéről, az esetleges offenzíváról — semmi hír. Még a beavatottabbak, a hadosztályküldöncök és a tisztiszolgák sem tudtak semmi bizonyosat, pedig ezek máskor mindent előbb tudtak, mint bárki más.

Június 2. Rendelet érkezett, hogy gróf Tisza István ezredes az ezredparancsnokságot átveszi.

Június 7. József főherceg és Boroevic tábornagy megszemléltek az ezredet és a látottak felett különösen nagy meglepedésüket és dicséretüket fejezték ki. Az egész szemlének békebeli színezete volt.

Az ezredet gázálarccal szerelték fel. Ebből arra kellett következtetni, hogy valami készül.

Június 10. 21 órakor, zuhogó esőben az ezredet előretolták Godega—Conegliano-n át a Manzano-ra. Ezredtörzs és az I. félezred Manzano-n, a II. félezred pedig Bagnolo-n kapott elhelyezést; az ezred továbbra is a 6. hadtest tartaléka volt.

Az idő borult volt. Állandóan esett. Így nem lehetett foglalkozást tartani. Monoton, kedvtelen volt a hangulat, ki se lehetett menni az utcára. Emellett semmi hír, csak a nehéz ködös levegő és a benne rejlő rossz sejtés ülte meg a kedélyeket.

Június 13. Az ezred 4 óra 55 perckor elindult Castella-n át Annese-re, hová 6 óra 30 perckor érkezett meg. Itt már várta a további menetparancs. Eszerint Antoniazzi—Piezzole—Piave di Soligo-n át Barbisanello-ra kellett mennie. Ez utóbbi helységbe 8 óra 30 perckor érkezett meg.

Hogy az ezred további szereplését a nagy események keretében később jobban beilleszthessük, függesszük fel egyelőre az ezred cselekményeinek

naplószerű ismertetését és forduljunk tekintetünkkel az általános helyzet felé, mely a részleteseményekre parancsolólag hatott.

A németek nagy tavaszi offenzívájának sikertelensége után a központi hatalmak hadvezetőségei úgy döntöttek, hogy az osztrák-magyar haderő vívjon ki végleges döntést az olasz harctéren, hogy azután az itt felszabaduló erő is a franciák ellen fordulhasson. Ez alapon Arz vezéreztetés, a Monarchia vezérkari főnöke, hozzálátott egy nagy olaszországi offenzíva megszervezéséhez.

Conrad és Boroevic hadseregcsoport-parancsnokok azt javasolták, hogy a főtámadás az ő arcvonalukon induljon meg. Sőt Boroevic a maga arcvonalán is két helyen akart áttörni: a Montello-nál és Oderzo-Treviso között, — esetleg még a Piave torkolatánál is. Hosszas vita folyt a támadás pontja körül s végül is ahelyett, hogy az egész támadó erőt az arcvonal bármelyik, de feltétlenül egy pontján vonták volna össze egy döntő csapáshoz, megosztották azt és mindkét hadseregcsoportnak elrendelték a döntő támadást. Konkrétan szólva, a főtámadásnak az Etsch és a Piave torkolata közötti óriási kiterjedésű szakaszon át kellett megindulnia, mégpedig Conrad támadásának a Sette Comuni fennsík körül, József főhercegének a Montello-n, az Isonzo-hadseregének végül a Piave alsó folyása mentén.

Az osztrák-magyar hadvezetőségnek ehhez a támadáshoz 54 hadosztály állott rendelkezésére. Az olaszoknak 59 hadosztályuk volt. S mivel már jó előre értesülve voltak támadásunk felől, első állásukban mindenütt csak csekély erőt hagytak, erejük zömét pedig tüzérségi előkészítő tüzünk elől, már jóelőre kivonták az első vonalból, hogy később ellentámadásra használják fel.

A helyzetet a 42. számú vázlat mutatja be.

Június 13-, 14-én éjjel a rohamra rendelt csapatok előrementek az állásba és minden előkészület megtörtént a Piave-n való átkelésre. Sajnos 13-án a hegyekben felhőszakadás volt s a lezuhogó víztömeg a Piave-t annyira megárasztotta, hogy veszett áradatként rohant le a hegyekről. Ez rendkívül megnehéztette az átkelést. Pillanatra fel is ötlött az a gondolat, hogy a hadműveletet elhalasszák, de aztán mégis megmaradtak az eredeti terv mellett.

Június 14. Este kizárólag a tisztek kapták meg azt a parancsot, hogy a támadás 15-én 3 órakor kezdődik, mégpedig 8 óráig tartó pergőtűzzel. Az ezrednek 4 óra 45 perckor menetkészen kellett lennie.

Természetesen alvásról szó sem volt. Amit hónapok óta vártunk, íme pillanat alatt elérkezett. Csodálatos érzés! Az ember melle majd szétpattan a feszüléstől, nem fér bele a nagy titok, szeretnének mindenkinek kikiáltani: megyünk, igen megyünk! Megkezdődött újra a cselekvés, a harc, ami már közel egy éve szünetel. Minden tiszt szeme lángol. Igazán csak a vak nem látja, hogy valami készül. A titkot senki fel nem fedi, de a legénység körében mégis azt suttogják: „Az éjjel alighanem megyünk.“

Az eső elállott, csak a mélyebb helyeken ült meg a köd. A szobánk ablakából abba az irányba néztünk, hol az ellenség állását sejtettük. Hej, de lasan múltak a percek! Mikor lesz már 3 óra?

Lassan derengeni kezdett. Egyszerre csak a ködben ezer és ezer fénypont villant és távoli morajlás hallatszott. Megkezdődött a pergőtűz.

Június 15-én 3 órakor az Astico-tól a tengerig terjedő 90 km-es arcvonalon 4800 lövegünk és 600 aknavetők kezdte meg a pergőtűzet az olasz állás ellen. Közben gázlövést is alkalmaztak. Sajnos, a felkészült olasz tüzérség válaszul még hatalmasabb tüzzel árasztotta el az átkeléshez készülődő csapatainkat. Nyilvánvaló volt, hogy meglepetésről immár szó sem lehetett. Az is látszott, hogy az ellenség tüzérségi fölényben van. Az átkelést azért mégis elrendelték.

A 6. hadsereg előtt a Piave túlsó partján meredeken emelkedik égne a Montello-fennsík oldala.

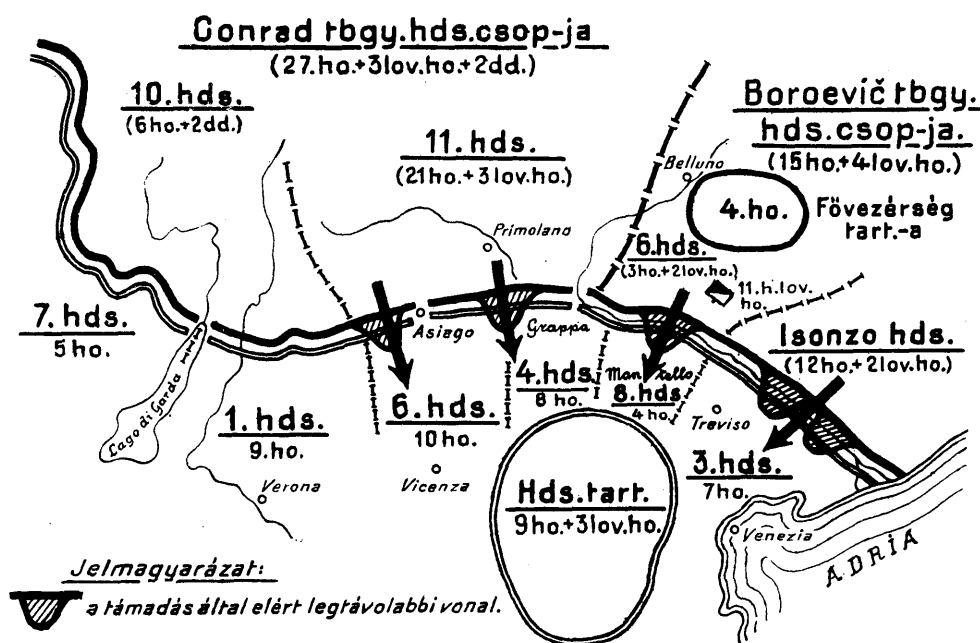
Ezt lyukak és bokrok borítják. Telidesteli volt az egész hegyoldal betonozott állással és ezekben 300 ágyú állt készen a támadás elhárítására. Két oldalról még 3—400 ágyú tudta a Montello védőit támogatni. A fennsíkot az olasz 51. és 58. hadosztály védte.

A Montello elfoglalását a XXIV. (Goiginger) hadtestre (31., 17., 41. gyaloghadosztály, 11. lovas-hadosztály és 13. osztrák lövészadosztály) bízták. A tüzérségi előkészítéshez kb. 700 lövegünk volt, köztük 8 db. 30.5 cm-es mozsár. Lőszer azonban kevés volt.

Mint már mondtuk, tüzérségünk 15-én 3 órától 7 óra 45 percig tartó pergőtűzzel feküdt rá a Montello-ra. Ezután rohamcsapatok pontonokba

42. vázlat.

Vázlat az 1. Piave-i csatához.

ugráltak és megkezdődött az erőszakos átkelés a megáradt, rohanó Piave-n. A sűrű ködben és füstben az olaszok csak akkor vették észre az első rohamlépcsőket, mikor azok már elérték az első betonfedezéket. Mikor csapataink felértek a Montello tetejére, az ellenség 8—900 ágyújának tüze zúdult ránk. Támadásunk megakadt. A hadosztályokat egyenként vonták előre és hajózták át a Montello lábához. Végül a 11. lovas-hadosztály egyik részére is sor került. Négy napi kemény harc árán, csapataink a Montello legnagyobb részét elfoglalták, de támadásunk, az olasz főtartalék dühös ellentámadására megtorpant és végül elakadt.

Az olasz repülők mindegyre szétrombolták a hidakat. Csapataink a túlsó parton emiatt igen nehéz helyzetbe kerültek. Végül már se lőszerük, se ételmük nem volt. A siker a többi arcvonalrészen is elmaradt. Mindez arra készítette a vezetőséget, hogy lemondjon a támadás folytatásáról. A csapatokat ezért az egész arcvonalon visszarendelték a régi állásba. A nagy támadás, mely erőteljes súlyképzés híjával egy erőtlen lapos terven épült fel,

— vérbefulladt, noha elegendő erő volt kéznél. 11.000 halott, 80.000 sebesült, 19.000 beteg és 25.000 eltűnt, összesen tehát 135.000 főnyi veszteség és a teljes kudarc arra vallott, hogy a felső vezetés rosszul tervezte meg ezt a döntő hadműveletet. Ha a hosszú arcvonalra egyenletesen elosztott erőt a hadvezetőség egy ponton fogta volna össze, akkor bizonyára döntő eredményt érhattünk volna el s ez esetleg a világháború sorsára is hatással lett volna.

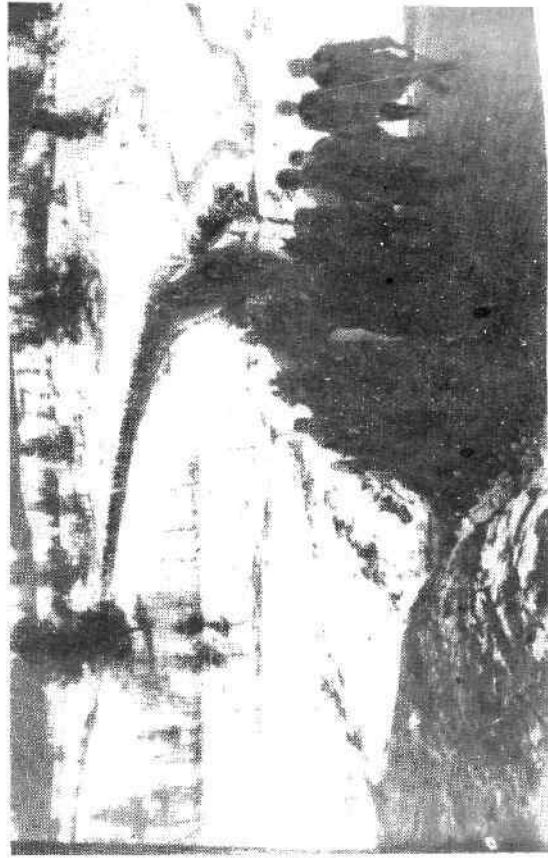
Július 15. 4 órakor végre elindult az ezred. Egy öreg olasz asszony „Buona fortuna“-val köszöntötte a távozókat. Nem kétséges, hogy jó szerencsét kinek kívánt...

7 óra 20 perckor megérkeztünk Annese-re. Felsőbb parancsnokságtól kapott értesítés szerint csapataink több helyen átkeltek a Piave-n, nagyszámú foglyot ejtettek és nagymennyiségű hadianyagot zsákmányoltak. Ezt kihirdették a legénység előtt, természetesen nagy volt az öröm.

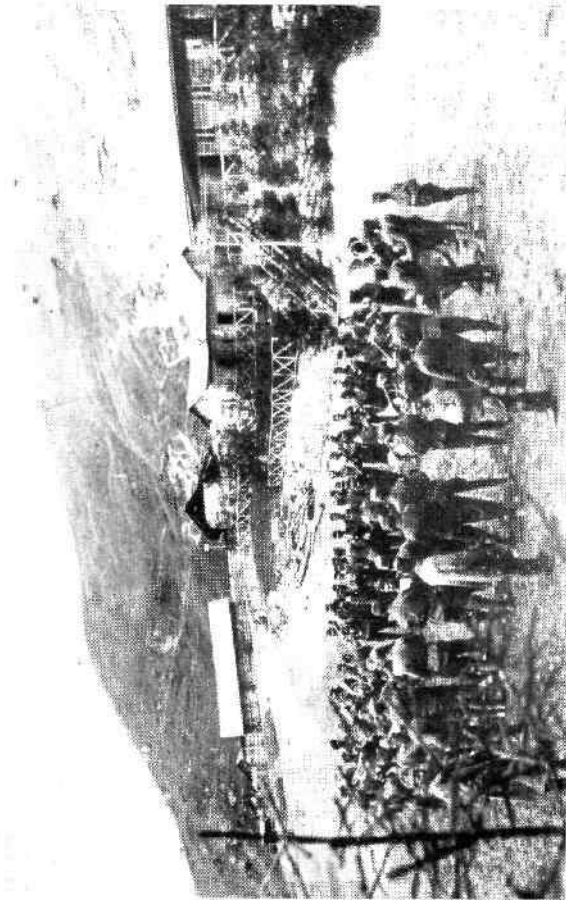
17 órakor indulás előre. Menet Refrontolo-ról a Piave di Soligo-i műton Pezolle-ra. Alig helyez-

FLOHR ezredes és UJFALUSSY százados, az ezredpar. lakás előtt. Bukovina, J. H. 880-nál, 1917 május.

Átcsoportosítás, 1916 november 23.

FLOHR ezredes lakása előtt az 52. gyalogezred zenekara létrzenét ad. Rotosul, 1917 május.

FLOHR ezredes és törzse az ebédnél. Bukovina J. H. 880-nál, 1917 május.

LÓVÁG WERTHEIMSTEIN HENRIK
százados, a 11. lovashadosztályhoz
vezényelve mint parancsőrleiszt.

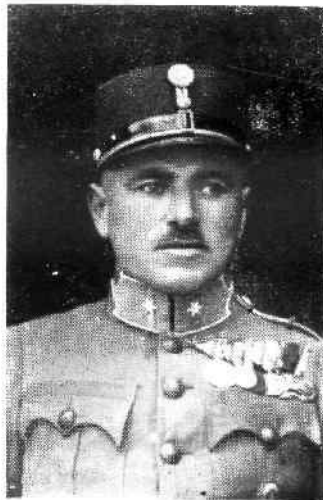
SUGÁR IMRE
tartalékos zászlós, 1915.

VITEZ BALASSAGYARMATI
BAINTNER LÁSZLÓ
hadnagy, 1915.

DR. ÖRLEY GYÖRGY
népl. főhadnagy, 1914.

VITEZ SZÉKELY LAJOS
alhadnagy.

DR. KÖLCSEI KÖLCSEY SÁNDOR
tartalékos zászlós, 1915.

ERDEI JÁNOS
huszár.

BERNÁTFALVI BERNÁTH LAJOS
tartalékos zászlós, 1915.

DR. JÁRMY MIKLÓS
tartalékos zászlós, 1916.

VITEZ SALLAY IMRE
főszázados.

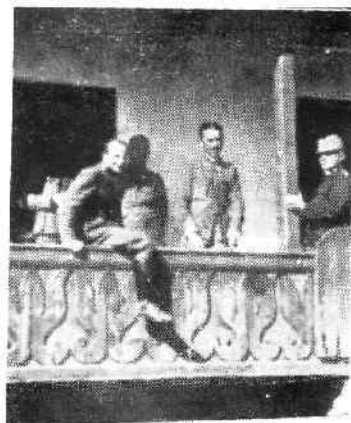
VITEZ ZSOLDI SÁNDOR
főszázados.

NAGYBACONI BALÓ BENJÁMIN
hadnagy, 5. század, 1914.

HAMAR MIKLÓS
főhadnagy, elesett 1918 október 31.
Moriagonósi.

FLOHR ezredes lakása a Sterpíturán.
MAGYARY főhadnagy,
SZUNYOGH hadnagy, 1917, október.

TAPOLCSÁNYI HORVÁTH SÁNDOR
hadnagy, 1914. beosztva távirójárór-
nél.

HORVÁTH ANDRÁS
lőertalékos hadnagy, 1914.

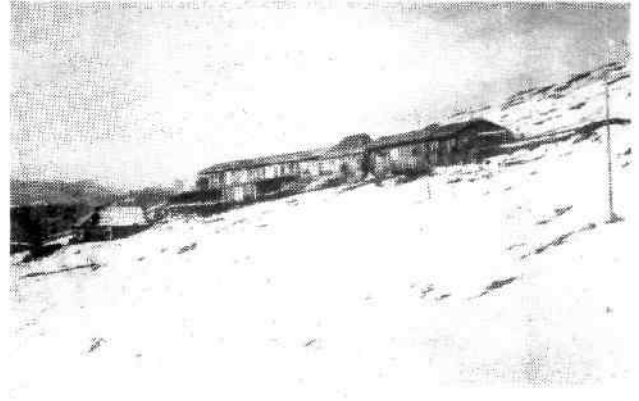
PUSKA alezredes,
PÁLFFY százados cserkeszbundában.
Stermnina, 1917 november.

ABERLE RAIMUND
tűzér lőertalékos hadnagy, 1914.

Istentisztelet a Botosuton. 1917 május

Ezredparancsnokság. 1917, Botosul

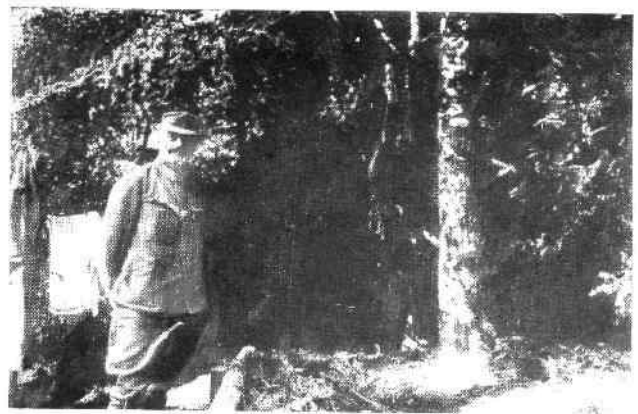
LÉVAY főhadnagy mint Parlamentér, ÖKRÓS őrmesterrel és még egy altiszt kíséretében. Botosul, 1917 május 19.

Beszterce-völgy J. H. 880. az ezred ütközelvonaf. 1917 nyár.

Botosul-i állás 1917 nyarán.

Gróf TISZA ISTVÁN ezredes a Sterminán, 1917 augusztus 25.

kedtünk el ebben a községben, máris új parancs érkezett a menet folytatására, Barbisanello-ra. 21 óra 30 perckor a szakadó esőben bőrig ázva érkeztünk meg ide. Egyetlen ép ház se volt a faluban, még csak fedél alá sem tudtunk jutni. Mindkét félezred a helységben maradt. A parancsnokság a községen kívül, Villa-Rossa-ban szállt meg.

Ezzel a nappal a 11. honvédlövashadosztály Goiginger altábornagy parancsnoksága alá lépett.

Június 16. 4 órakor menet Barbisano-ra. Eközben megérkezett a parancs a Piave-n való átkelésre. Előbb a 9., az 5. és azután a 3. és a 2. honvédhuszárezrednek kellett a folyón átkelnie. A három ezred Virányi ezredes dandárparancsnok parancsnoksága alatt kettős rendekben az úton várta, míg a sor rákerül.

10 órakor parancs érkezett, hogy a 2. ezred az úttól jobbra és balra, a növényzettől lehetőleg fedve, pihenjen további rendeletig. A helyzet tisztázatlan volt. Hírek szerint a Montello-t nagyrészt elfoglaltuk és a hadműveletek általános iránya Treviso.

A 11. lovashadosztályt alárendelték a 31. gyaloghadosztály parancsnokának, Lieb altábornagy-nak.

Pálffy Gábor századost a hősi halált halt Szmrecsányi György őrnagy helyébe kinevezték az 5. ezred II. félezredének parancsnokává. Ennek az ezrednek legnagyobb része az ő vezetése alatt átkelt a Piave-n.

A 4. század parancsnokságát dr. Borzsovay Jenő tartalékos főhadnagy vette át, kit a legénység „apánk“-nak hívott. A századot lőszer szállításra a Piave-hoz, Falze-ra rendelték. A híd Falze-nál, a Piave szűkületénél volt. De a megáradt folyó már akkor is részben elöntötte, részben pedig erősen megrongálta.

Az átkelés rövidesen megakadt, mert a hidat az úszó gerendák és gazdátlan pontonok átszakították. Kijavítására az ezred utászszakaszát, Argyelán Zoltán százados és dr. Szuly Aladár népfelkelő hadnagy vezetése alatt a Falze-i hídhoz rendelték.

Míntha csak az elemek esküdtek volna össze ellenünk. Az állandó zápor- és felhőszakadászerű esőzés annyira megdagasztotta az amúgy is széles medrű, torrens Piave-t, hogy valóságos rohanó folyam lett belőle, s az átkelés rajta a legnagyobb nehézségekbe ütközött.

Itt volt leginkább érezhető az ellenség óriási repülőfőlénye. Ha tőlünk 3—5 repülőgép jelent meg a láthatáron, az ellenség nyomban üldözőbe vette őket 20—25 különböző rendszerű géppel és visszavonulásra kényszerítette hőselkű pilótáinkat. Az ellenség technikai felkészültségének hatalmas főlénye valósággal megbénította támadásunkat. A 4. század fele a Montello-n, fele a Falze-n rekedt. Miután a Piave-n át való közlekedés megszakadt és a hidat másnap délig sem javították ki, a 4. század maradványát a Rozsinszky alezredes parancsnoksága alatt álló II. félezred felváltotta. A közlekedés csodálatos szakavatottsággal folyt a Piave-n a pontonokkal. A túlsó parton százával várták a sebesültek a Montello meredek falához préselve, az üdvözítő csónakot, mely azonban csak két óránként „fordult“. Közben pedig az alacsonyan repülő olasz gépekről állandóan géppuskázták a parton szorongó

szerecsétleneket. A „hid“-at két és fél nap alatt kijavították.

Június 20. Parancs értelmében az ezrednek 23 órakor kellett átkelnie a Piave-n. A túlsó parton azután Heinlein ezredes parancsnoksága alá kellett lépnie. Az ezred 21 óra 30 perckor el is készült az átkelésre, de egy 10 órakor érkezett újabb parancs folytán, régi helyén maradt. Ekkor lépett fel legelőször a spanyolkór. A legénységnek igen nagy százaléka betegedett meg s a tisztek közül is igen sokan voltak lázasak.

Becsületére válik a színmagyar ezrednek, hogy egy-két súlyos beteg kivételével, a támadás előtt álló ezredből senki sem akart hátramenni az egészségügyi intézetbe. Ez újabb szép bizonyítéka volt a magyar hősiességnek, áldozatkészségnek és egyúttal az ezred belső erkölcsi értékének.

Június 21. A hadosztálytól érkezett eligazítás szerint, tekintettel arra, hogy a Piave nagyon megáradt, az offenzívát beszüntették, a csapatok visszavonultak a Piave balpartjára. A 2. és 3. ezred állásba megy. Az ezred Mira-tól a Fontuge-tól délre vezető útig, kb. 6 km. hosszú kiterjedést kapott a megszállásra. Jobbszárnyon az I., balszárnyon a II. félezred.

Teljes sötétben vezető nélkül kellett elhelyezkedni a sűrű kultúrájú terepen. Közben igen élénk tűzérési párbaj folyt a fejünk fölött.

Csapataink sötétségben hajtották végre a Montello-ról a visszavonulást. Ezredparancsnokság Farra di Soligo-tól délre, 141 L-nál egy házban ütötte fel harcálláspontját. A segélyhely, a műszaki század Sernagli-ban helyezkedett el. Az állásban az 1., 2., 3., 5., 7. puskás és a fél géppuskás-század. A 4. és 5. puskás, valamint a másik fél géppuskás-század tartalék lett. Gyalogsági ágyú a vonalban, az 5. és 7. század között.

Az ellenség a Montello-ról az egész terepet belátta. Nappalra ezért minden mozgást be kellett szüntetni. Az élelmezés emiatt nagyon körülményes és rendszertelen volt. A konyhák csak a sötétség beálltával kb. 21 órakor indultak el az ebéddel és a kávéval s rendszerint 23 óra tájban érkeztek az állásba. Az étkezés kiosztása koromsötétben történt. A konyhák ezután visszamentek, megfőzték a reggeli kávé és ismét kihozták — majdnem virradatra. Így éjjel szinte teljesen lehetetlen volt az állás megerősítésén dolgozni, pedig erre soha nem volt nagyobb szükség, mint éppen ekkor. Az állás a lehető legrosszabb állapotban volt, egészségtelen, vizes földalatti kaverna.

A Piave rideau-ján épült az ellenállási vonal, a folyó balpartján álltak a táboriörsök. A folyónak másfélkilométer széles teljesen sík, bokor nélküli árterülete volt. A táboriörsök figyelőinek egész nap mozdulatlanul, vizes lyukakban kellett figyelniök, amellet a kegyetlen hőség is kínozták őket. Hat hetet töltött az ezred ebben az egészségtelen kezdetleges állásban.

A magasabb parancsnokságoktól kiadott eligazításokon és térképeken gyönyörű állások és erődítmények szerepeltek, 3—5-szörös drótsövénymezővel, 5—6-soros szegesdróttal. Gránátmentes vasbeton-kavernák és géppuskafészek ad libitum. Megerősített táboriörs-állások és minden, ami egy

valóban helyesen kiépített védőállásnak megfelelt volna. De a szép állásstervek, miként a háborúban oly sokszor tapasztaltuk már, ezúttal is messze álltak a valóságtól. Ennek oka rendszerint az volt, hogy ezektől a parancsnokságtól ritkán ment ki

valaki az állásba. Különösen így volt az olasz arconvalon.

Június 23. A visszavonuló csapatok már mind átkeltek a Piave-n és az olaszok is visszafoglalták régi állásukat.

1918 július havi tiszti beosztás:

Ezredparancsnok : gróf Tisza István ezredes, helyettes " " Tóthváradyi Asbóth István alezredes segédvezetők : Olsavszky Gyula százados, Rózsavölgyi László és Rostás Elemér hadnagy.			
I. félézred-parancsnok : Ujfalussy Gábor őrnagy segédvezetők : gróf Tisza György zászlós	1. század	Kövendy Gyula főhadnagy	Szabó József hadnagy
	2. század	Horváth Sándor százados	Jármy Miklós hadnagy
	3. század	Förmötör József százados	Nagy Géza főhadnagy Flohr Tibor hadnagy gróf Zichy Endre zászlós
	4. század	Pálffy Gábor százados VI. 6-tól Borzsovay Jenő főhadnagy	Csaba Miklós zászlós Jurcsák Imre "
	gép-puskás század	Porubszky Andor főhadnagy	Vecsey Zoltán hadnagy
II. félézred-parancsnok : Rozinszky Gyula őrnagy július 10-én megbetegedett, ideiglenes parancsnok : Argyelán Zoltán százados, segédvezetők : Falussy Endre zászlós	5. század	Szinay István százados VI. 18-tól Tamássy Béla hadnagy	Rosenfeld Sándor gy. zászlós Emödy Sándor zászlós
	6. század	Markovics Manó százados	Aáron Péter zászlós
	7. század	Hamar Miklós főhadnagy	Geiger Miklós zászlós
	8. század	Baintner István hadnagy	Zoltán Miklós hdp. őrmester Kemény zászlós
	gép-puskás század	Altörjay György főhadnagy	Fráter István főhadnagy

Műszaki-század: Argyelán Zoltán százados, helyettese: dr. Szuly Aladár hadnagy.

Gyalogsági ágyú, parancsnok: Baumgartner József 31. gy. ezredbeli főhadnagy, Nagy József hadnagy.

Vonat: Horváth Ferenc százados, Kardos Béla hadnagy.

Gazdasági hivatal: Jakócs Elemér gt. százados, Fülöp Péter gt. hadnagy.

Orvosok: dr. Ááron főorvos, Rettegi Imre főorvos.

Gázvezetők: Vajay Károly hadnagy.

Rohamfélezrednél: Gyurkovics Béla hadnagy, Sugár Miklós hadnagy.

Vezényelve: Ujfalussy Gábor őrnagy a francia harctérre.

Szabadságon: Förmötör József százados.

Az állásépítés serényen folyt ugyan, de dolgozni csak éjjel lehetett. Az étkezést is csak éjjel lehetett kiosztani, mert nappal minden mozgás tilos volt, mert a Montello-ról az egész terep állandó megfigyelés alatt állott és pásztaázható volt.

Június 25-től a 11. honvéd lovashadosztály az I. hadtest kötelékébe lépett s ezzel Krausz Rudolf tábornok parancsa alá tartozott.

Június 27-ig az ezred a fentebb leírt állásban maradt. Ekkor a 3. ezred átvette az állás egy részét. A 2. század ezzel felszabadult és dandártartalék lett a Piave del Trevisa-n, hová az ezredparancsnokság is áthelyezte harcálláspontját. Különben a helyzet nem változott, állandóan igen élénk tüzési, repülő- és fényszórótevékenység folyt.

Július 1. Éjszaka a 2. és 3. ezred csatlakozási pontján kisebb erejű ellenség kelt át a Piave-n. Visszaűztük.

Időnként egy-egy olasz szökevény került fogásba. Ezek bemondása szerint az ezreddel szemben az 5. és a 6. olasz gyalogezred volt állásban; a századok létszáma állítólag 200 fő volt.

A szolgálat szerfölött nehéz volt. A legénység szünet nélkül szolgálatban volt, századonként három táboriörsöt kellett kiállítani. Ezenfelül éjszaka rohamjárőröket kiküldeni, 30 fő erejű kapocszakszt

kiállítani, a Piave-ra külön felderítő- és megfigyelő járőröket küldeni, kik úgyszólván étlen-szomjan, éjjel-nappal ott tartózkodtak, miközben mozdulatlanul feküdtek az iszapban és szinte emberfeletti hősiességgel tűrték az ellenség tüzeit és a moszkítókat csípését. Ezen felül az állásban is nagyon sok tenni-és építenivaló lett volna, ha idő és ember lett volna hozzá, de itt a parancsnokon és a távirászonkon kívül alig öt-hat ember tartózkodott. Így az építés is szünetelt.

A rossz elhelyezés, a nedves kavernák nyirkos levegője, a folytonos tüzéségi rajtaütések felőrölték a legénység egészségét és idegeit. Mikor felváltották az ezredet, az ember azt hitte, hogy a huszárok a kórházból, súlyos betegség után — vonulnak be.

Az ezred augusztus 4-ig maradt ebben az állásban! Ez alatt az idő alatt semmi említésreméltó nem történt. A szolgálat változatlanul nehéz volt s a pergőtűz szinte naponként megismétlődött. Nem volt ritka eset, hogy egyetlen század védővonalára több mint 1000 különböző, főleg nehéz tüzéségi lövedék esett. Az ellenség a Montelio-ról mindent látott és ezért olyan jól ismerte a terepet, hogy például a küldöncvonalra, ami pedig igazán jól volt leplezve és mindenütt fasorok között vezetett, minden kaliberrel be volt löve és nem volt olyan 50 m² terület, amelyen egy gránátötöcsér ne lett volna.

Július 12. József főherceg megszemlélte a II. félezredet. A parancsnokságtól érdeklődött az élelmezés, a legénység egészsége s a férőhelyek felől. A látottakon meglepődését fejezte ki.

Július 16. Világtörténelmi jelentőségű volt ez a nap. Jekaterinburg-ban lemészárolták II. Miklós orosz cárt és családját. A borzalmas vérfürdő a régi „szent Oroszország” teljes összeomlását jelentette.

Július 17. Tóthvárad-Asbóth István alezredes ezredparancsnok 10 napi szabadságra ment. Az ezredparancsnokságot Rozinszky alezredes vette át.

Augusztus 4- és 5-én éjjel az ezredet a 6. berittenes Landesschützen-Regiment felváltotta. Az alosztályparancsnokok, a rohamjárőrök és a tábori őrsők addig helyükön maradtak, míg az új csapat — mely az újonnan felállított 12. lovashadosztályba tartozott — betanult a szolgálatba.

Az I. félezred parancsnoka Sernaglia-n Ujfalussy Gábor őrnagyot váltotta fel. Sernaglia — mióta elfoglalták — mindig a tartalék tartózkodási helye volt. A hadosztály, mint hadseregtartalék hátravonult a második harcövbe és az ezred Introvigna Nogaroló-ra, illetve a II. félezred Colmeggio-ra menetelt.

Augusztus 1-én bevonult gróf Tisza István ezredes és átvette az ezredparancsnokságot. A vezetése alatt a legmodernebb harcászati elvek alapján végrehajtott gyakorlatok igazán tanulságosak és látványosak voltak. Különösen tündökölt gróf Tisza ezredes harcászati tehetsége azon a dandárgyakorlaton, melyet a 6. hadsereg parancsnoka, herceg Schönburg-Hartenstein vezérezredes előtt vezetett. Ez alkalommal kortársait messze megelőzve, dandárát olyan harcászati elvek szerint vezette, melyek a mai legkorszerűbb nézeteknek is mindenben megfelelnek és amelyek akkor a gyakorlat résztvevőit valóságos bámulatba ejtették. Tisza zsenije tehát itt is messze kimagaslóan bontakozott ki és mindnyájunkban azt a megnyugtató tudatot keltette,

hogy ilyen vezetés mellett az ezrednek csak a siker lehet az osztályrésze.

Az időjárás a sok esőtől eltekintve, kellemes volt. Itt a hegyek között, gesztenyefák hús árnyékában igazán kellemes sportnak számított a pár órás gyakorlatozás. Legfeljebb a Tarzo-i gyakorlótérre való menetelés volt kissé fárasztó.

Augusztus 9. 9 órakor Wien fölött olasz repülők jelentek meg és röpcédulákat dobtak le.

Szeptember 7. Az ezred Farra di S.-re menetelt, ahonnan 11-én gróf Tisza István, politikai elfoglaltsága miatt eltávozott. Legfelsőbb helyről kapott külön megbízatással, a délszláv-kérdés megoldásának tanulmányozása végett, Horvátországba, illetőleg Boszniába utazott. Az ezredparancsnokságot újból Tóthvárad-Asbóth István alezredes vette át.

Mindannyian a legnagyobb sajnálattal búcsúztunk el szeretett ezredparancsnokunktól. Az ezred körében eltöltött rövid ideje nagy hatással volt a tisztikarra és a legénységre egyaránt. Mindenki a legnagyobb szeretettel, ragaszkodással viseltetett személye iránt. Közvetlensége egyenesen lebilincselő hatáshoz vezetett. Hogy a tisztikart minél gyorsabban megismerje, naponta meghívott asztalához egy pár fiatal tisztet.

Eltávozása alkalmából a következő búcsúparancsot intézte az ezredhez:

„A bekövetkezett világesemények a fővárosban való jelenlétemet teszik szükségessé; legnagyobb sajnálatomra nem térhetek az ezred élére vissza. Ezen az úton kell tehát búcsút vennem a tisztikartól és a legénységtől, Isten oltalmát és áldását kérem erre a gyönyörű csapatra, amelyet a minden áldozatra kész hazaszeretet s a magyar katona erényeiből merített önbecsülés, fegyelem, hűség és bizalom a szó legszorosabb értelmében igaz bajtársakból álló családdá avatott. Büszke vagyok rá, hogy ennek a családnak feje lehetek s habár csak rövid időre is megoszthattam vele a háború fáradalmait és lelkem egész melegével csüngök az ezred jóvoltán és munkáján a távolból is. Legyen az ezred hű önmagához, teljesítse utolsó percig, minden viszonyok között híven kötelességét. Ne feledje, hogy a magyar nemzet akkor fogja megállani helyét a jelen pillanat viszonyosságai között, ha hadrakelt fiaiban az utolsó pillanatig: a béke megkötéséig s az ország sorsának rendezéséig csorbítatlanul fennmarad az az erkölcsi erő, amely a magyar csapatokat annyi fényes fegyvertény hőseivé avatta és bámulatba ejtette a világot.

Tisza ezredes.“

Ennek a munkának szűkreszabott terjedelme nem engedi meg, hogy gróf Tisza István katonai nagyságát részletesen ismertessük, illetőleg megörökítsük. Nem mulaszthatjuk el viszont, hogy Hazánk egyik legdicsőbb férfiának, ezredünk legnagyobb büszkeségének erényeiről és halhatatlan egyéni tulajdonságairól pár szóval meg ne emlékezzünk.

Gróf Tisza Istvánról eleget beszélni és írni sohasem lehet. Mi az alábbiakban tisztán csak katonai erényeit akarjuk ismertetni olvasóink előtt. Fájdalommal gondolunk arra, hogy egyik országgyűlési képviselő Tiszát „reklámezredes“-nek nevezte és akadtak olyan ellenzéki politikusok, akik virággal üdvözölték azt a magáról megfeledkezett

egyént, aki a képviselőházban Tiszát golyóval akarta leteríteni. Lássuk, milyen hatással volt a huszárezred tisztikarára és legénységére gróf Tisza István, ez az úton-útfélen gyalázott, megrágalmazott, puritán kemény magyar.

Jellemfűrkész volt. A katona ideálja: felfelé erélyes, lefelé elnéző. Melegszívű bajtárs, igazságos előljáró. Félelmet nem ismerő. Reggeltől estig dolgozott ezredéért, hazája jövőjéért, amit annyira féltett. Alárendeltjeinek lelki világában élt. A méltányos kérelmek elintézését állandóan szorgalmazta a falusi jegyzőknél, szolgabíróknál, alispánoknál.

Katonai ismerete kimagasló volt, hadászati érzéke megkapó. Rendkívüli nagyságát mi sem igazolja jobban annál, hogy a hadseregpáncsnokok úgy zárándokoltak hozzá, mint a szomjúhozó szarvas a forráshoz. Ezekből a látogatásokból soha semmi sem szivárgott ki. Életmódja igénytelen volt. Minden legkisebb megkülönböztetést mereven visszautasított. Nem dohányzott. Dohányilletékét leginkább tisztjei között osztotta szét. Illetményét a legénységi étkezés feljavítására fordította.

Minden tisztjét a legközelebbi hozzátartozójának tekintette. Kérte a tiszteket, hogy átutazóban keressék fel őt Budapesten Hermina-úti lakásában.

A tisztikarral folytatott közvetlen beszélgetései alkalmával nem egyszer elmondta, hogy mennyivel jobban érzi magát köztünk, mert itt tiszta, felüdítő a levegő.

Gróf Tisza István férfias jellemének egyik legszébb bizonyossága volt az, hogy ha rájött valamilyen tévedésére, azért nyomban elégtételt szolgáltatott. Jó példa erre az alábbi eset:

Mikor 1917 augusztus 12-én mint az I. félezred kinevezett parancsnoka a Stermnina-n bevonult az ezredhez, a félezred parancsnoka a tisztikar élén pár szóval üdvözölte. Az üdvözlésre Tisza ridegen azt válaszolta, hogy beszédet már éppen eleget halott, tetteket vár. Amikor pedig az osztály legidősebb tisztje, ujfalussi Ujfalussy Gábor őrnagy jelentette, hogy ennek a tisztikarnak van joga beszélni, mert 38 hónap óta már eleget cselekedett, mosolyogva visszavonta előbbi szavait.

Hogy mennyire sikerült az ellenzéki képviselőknek és jelölteknek a Tisza nevét a nép széles rétegében gyűlöltté tenni, ennek megvilágítására szorgáljon az alábbi eset:

A félezredparancsnokság elrendelte a századparancsnokoknak, hogy készítsék elő a legénységet Tisza István bevonulására. Meg akarta tudni a félezredparancsnokság egyúttal azt is, hogy a legénység miként vélekedik új parancsnokáról. A hangulat nem volt kedvező. Az ellenzéki képviselők és jelöltek Tisza-ellenes propagandája a magyar paraszt benyomásokra hajlamos lelkében termékeny talajra talált. A magyar különben is szereti szidni a mindenkori kormányt, ez így volt a múltban s így van a jelenben is.

Amikor a félezred parancsnoka beszédbe elegedett az ezredparancsnokságnál küldöncszolgálatot teljesítő Kalmár nevű nyolcgyermekes népfelkelő huszárral és tudatta vele Tisza bevonulását, az öreg népfelkelő egyszerű őszinteséggel ezeket mondta: „Nem nagyon örülünk Tiszának. Az ellenzéki képviselők megmondották nekünk, hogy a

falunak azért nincs legelője, mert Tisza Pista van a kormányon. Nem is szavazunk rá, mert nem törődik az, csak a maga fajtájával, az Urakkal.“

Tisza átvette a parancsnokságot. Máris száz és száz kérelemmel járultak elébe. Minden ügyben azonnal intézkedett. Pár hét múlva az egyik századparancsnok ismét kíváncsi volt Kalmár népfelkelőhuszár véleményére. Ez most kérdésére csak ennyit válaszolt: „Láttam eleget, mi mindent tesz értünk az Ezredes Úr! Fordult a világ, könnyű elbolondítani a szegény embert“.

A védőállás megtekintése alkalmával egy fiatal kadét nem tudta az ásók számát, úgy vaktában jelentette. Tisza megolvasta az ásókat, a fiú elpirult. Tisza az osztályparancsnok jelenlétében félrehívta a fiatal kadétot, akinek a következőket mondotta: „Tudom én azt nagyon jól, hogy az ásók száma a haza sorsán nem lendít, de az igazmondás felbecsülhetetlen értékkel bír, ezt tanuld meg tőlem, az öreg embertől“ — A harcálláspontra visszamenőben azután megállt és az osztályparancsnokhoz fordulva ezt mondta: „Minden gyermek hajlamos a hazugságra, az ilyenfajta ellenőrzés a fiatalok lelki épületét szolgálja. Te jó Isten, Te tudod, hogy nekem vezetőemberek, politikusok hányszor nem mondtak igazat“.

Tisza megkért bennünket, hogy ezredes úrnak szólítsuk. „Nincs ennél szebb cím“ mondotta. Azt szeretném, ha a legénység is így szólítana. Lehangelve vette tudomásul, hogy ehhez nincs jogunk, mert a valóságos belső titkos tanácsosokat mind a szolgálatban, mind szolgálaton kívül a nagyméltóságú cím illeti meg. Erre sietett megjegyezni, hogy nagyon sok dolog van a szabályzatokban. A legénység túlnyomó része ezredesnek is címezte, ami szemlátomást igen jól esett neki.

Ügylátszik, hogy őfelsége, IV. Károly is tisztában volt gróf Tisza István szellemi fölényével. Erre vall a királynak az a hozzá intézett kijelentése: „Mily kár, hogy nem lett katona, akkor lenne egy kiváló hadsereg főparancsnokom“. Tisza erre a királyi kegyel ennyit válaszolt: „Vagy pedig egygyel több lókörház-parancsnoka“. Őfelsége elérte a célzást.

Ma már gróf Tisza István nagyságát, érdemeit az ország többsége fenntartás nélkül elismeri. Személyének kultusza már is oly nagy tért hódított, hogy alig van város, amely nem festetné meg képét és amely ne áldozna az évből egy napot az ő halhatatlan emlékezetének.

Gróf Tisza István hazánk legkiválóbb férfiai közt is első helyen áll. Annál több oka van ezredünknek arra, hogy büszke legyen azért, hogy parancsnokaként tisztelhetne.

A tisztikar hálájának, szeretetének és kegyeletének kifejezéseként, évente egyszer, június 2-án Tisza-émlékünnepet tart. Halála évfordulóján pedig koszorút helyez sírjára. Az el nem múlás jelképeként Tisza-émlékszobát alapított Debrecenben a Széchényi-utcai honvédhuszár-laktanyában.

Most pedig térjünk vissza a harctéri eseményekhez.

Szeptember 10. Az ezred éjjeli menettel Mura—Cison—Talina—Pedeguarda—Piave di Sili-ghetto-n át Farra di Soligo-ba vonult, hogy felváltsa az ott tartalékviszonyban levő 2. dragonyos-

ezredet. 21-én éjjel azután felváltotta az 5. ezredet a Moriagno-i védőszakaszban.

Itt a szolgálat még fárasztóbb és kimerítőbb volt, mint az előbbi állásban. Állandóan esett az eső. Az ember ruhája egy percre se tudott megszáradni. Az állások mindenütt tele voltak vízzel és falán vastagon állt a penész. Minden gőzölt, mintha az ember állandóan gőzfürdőben lett volna. Az ellenség naponta pergőtűzzel árasztotta el ezt az állást. Tüzéreink nem viszonozták tüzét. Műszaki berendezésünk egyszerűen nevetséges volt. Míg az ellenség csupán a Montello-ról több darab sokezer gyertyafényű fényszóróval nappali világosságot árasztott nap mint nap, addig nekünk az egész ezred vonalán négy fényszórónk volt s ezekben is valószínűleg petróleumlámpa pislogott, úgyhogy igazán rosszabbak voltak a semminél. Az aknavetőink a legkisebb kaliberűek voltak, ami csak ebben a fegyverben létezett. Működni nem láttuk őket. Így hatásukról véleményt sem mondhatunk.

Az ezred táboriőrsei, amelyek a Piave partján álltak felsőbb parancsra, az ezred szárnyain kívül voltak elhelyezve, úgyhogy az ezred arcvonala előtt a Piave partján idegen csapatok táboriőrsei álltak, viszont a mieink a 3. ezred előtt működtek. Ha tehát a táboriőröknek vissza kellett volna vonulniok, akkor, hogy ezredükhöz kerüljenek, legalább 3 km-es oldalmenetet kellett volna végrehajtaniok. Természetes tehát, hogy az ezred számára a táboriőrök komoly esetben elvesztek volna, mert vagy a hátuk mögött álló idegen csapathoz vonultak volna be, vagy ha oldalmenettel „haza” akartak volna menni, akkor az ellenség tüzeben pusztulnak el.

Egyik századparancsnok a hadsereg főparancsnokság kiküldöttének látogatása alkalmával szövegét a helyszínén ezt a lehetetlen állapotot. Ennek az lett a következménye, hogy az ezrednek felsőbb parancsra már-már az eddigi táboriőrökön kívül még a maga arcvonala előtt is kellett volna táboriőröket felállítania, de mivel a csekély létszámból nem lehetett újabb 48 embert kivonni, minden a régiiben maradt. Pedig a táboriőrök egyszerű eltolásával egy éjszaka alatt meg lehetett volna oldani a kérdést.

Ahogy a dolgokat mai szemmel látjuk, a bomlás csirái már akkor el voltak vetve. Csak éppen az arcvonalban levő tisztikar nem tudott még róla és naiv tudatlanságában természetesen nem is vehette elejét a megindult bomlási folyamatnak. A tisztikart senki fel nem világosította. Elrendelték, hogy a legénység levelezését a parancsnoknak el kell olvasnia, de azt már eltitkolták a tisztikar előtt, hogy otthon bajok vannak. Így aztán a levelek cenzurálásában a századparancsnokok csak bosszantást láttak. Mert azonfelül, hogy a tűzvonalba kellett lenniök és a táboriőröket, a Piave-i rohamjárőröket és a figyelőket kellett vizsgálniok és így egész éjszaka tulajdonképpen ők maguk is járőrben voltak, még szemüket is ronghathák a levélolvasással a gyalázatos világítás mellett. Természetesen a levélvizsga fölösleges volt, mert azok mind jámbor „kívánom ides anyám”-levelek voltak. Ami mérget az ország későbbi boldogítói be akartak oltani a csapatokba, azt nem papírosba csomagolva küldték a frontra, hanem eleven agítátorok személyében. De ezt a tisztikar megint nem

tudta és nem tudhatta. Ekkor már egy frappáns eset is történt:

A honvédelmi minisztérium leküldött a hadosztályhoz egy feljelentést azzal a megjegyzéssel, hogy az oda a szolgálati út mellőzésével érkezett s így nem vehetik figyelembe. Küldje vissza a hadosztály szolgálati úton. Ebben a panaszban pedig arról volt szó, hogy noha a vasmunkásokat miniszteri rendelet szerint szabadságot kell, a lovashadosztálytól még egyetlen vasmunkást sem szabadságot. Ezért kérnek szigorú vizsgálatot stb. Természetesen nagy lett a felzúdulás a hadosztálynál. Megindult a nyomozás s kiderült, hogy a feljelentést a hadosztály-távírárszok közül tette valaki, a csapatoknál levő vasmunkások felbujtására. Az értelmi szerzők a 4. századból kerültek ki. Ennek parancsnoka ugyancsak fegyelmi kihágást látott a dologban, de tekintettel a hadiállapotra, elretentő példát akart statuálni s ezért az értelmi szerzőket félezred-kihallgatásra vezette elő, hogy onnan őket ezredkihallgatásra vigye, hol nagyobb büntetést kapnak. A félezred parancsnoka ugyanazon a véleményen volt és a tetteseket ezredkihallgatásra vezette elő, hol Tisza ezredes atyai szavakkal a lelkekre beszélt, de nem tartotta szükségesnek megbüntetésüket. Így aztán az alantas-parancsnokok is csak rémképnek képzelték az egészet.

Az ellenség tüzéségi tevékenysége igen élénk volt. Nem volt ritka eset, hogy egy nap alatt csupán egy század vonalára többszáz tüzéségi lövedék esett. Moriago-t és Sernaglia-t naponta pergőtűzzel árasztotta el az olasz, úgyhogy ott kő kövön nem maradt.

Tulajdonképpen állandóan vártuk az ellenség támadását.

Szeptember 26. — Angol csapatok bevonultak Bulgáriába.

Szeptember 27. — A dandár szigorú készültséget rendelt el, de két eseménytelen nap után a készültség megszűnt.

Október 4. — Ferdinánd bolgár cár lemondott a trónról és elutazott Budapestre. A királyi hatalmat fia, Boris trónörökös vette át.

Mivel az entente a románoknak igen kedvező ajánlatot tett, ezek ismét háborút fognak viselni.

Október 5. — Csicserin orosz külügyminiszter jegyzéket intézett az Osztrák-Magyar monarchiához, Német- és Törökországhoz, amelyben a Breszt-Litovszk-i szerződést felmondja és a békekötést érvénytelennek jelenti ki.

Október 8. — Tóthvárad Asbóth István alvezredes négyheti szabadságáról bevonult és Hajnyi Artúr méneskari őrnagytól átvette az ezredparancsnokságot.

Október 16. — A képviselőház e napi ülése után gróf Tisza István ellen egy fiatalember revolveres merényletet követett el.

Október 17. — Az ezredet felváltotta az 5. honvéd huszárezred. Az I. félezred Farra di Soligo-n, Solighetto-n és Predeguarda-n át Rolle-ra, a II. félezred pedig Santa Lucia-ra menetelt. Az őszi esős időszakban folytatódott a kiképzés a Sperina-i olasz síkságon. Erre nagy szükség volt, mert az utóbbi időben érkezett pótlások teljesen fiatal, vagy idős népfelkelőkből állottak. Ezek a népfelkelők pedig csak tessék-lássék kiképzésben részesültek s

harchoz, nélkülözéshez nem voltak szokva. Ezenfelül a létszám olyan csekély volt, hogy az állásban minden tizedik lépésre se jutott egy ember. Ilyen létszám mellett pedig csak nagyon fegyvelmezett, harcedzett legénységgel lehetett valami komolyabb ellenállást kifejteni. Növelte a bajt még az is, hogy a hadosztály balszárnyán az újonnan alakult Landeschützen Division állott, melynek csapatai még nem voltak egyáltalán tűzben. Ez a hadosztály mindenféle osztrák nemzetiségből, különösen szlovénekből és olaszokból tevődött össze.

Az események további megértéséhez ismertetnünk kell az általános hadihelyzetet.

Szeptember utolsó napjaiban a bolgár hadsereg összeroppant és Bulgária külön fegyverszünetet kötött. Ebben feljogosította az entente-t, hogy kénye-kedve szerint előretörjön a Duna felé. Így a központi hatalmak várfalában hatalmas rés támadt, melyet már legfeljebb csak a Duna mentén lehetett volna betömni új hadseregekkel.

A németek nyugaton állandó visszavonulásban voltak. A züllés ott is mindinkább terjedt. Szó sem lehetett arról, hogy a bolgár katasztrófa ellensúlyozására erőt vonjanak el onnan.

Az osztrák-magyar haderő az olasz fronton úgyszólván teljesen le volt kötve. Élelmezése, anyagi ellátása az országok kimerültsége miatt igen hiányos volt. A mögöttes országban mindenütt általános volt az elégedetlenség és mértéktelen az izgatás. A lelkiismeretlen propagandától megtévesztett utca rögtöni békét követelt és a csapatok hazaszállítását. A nélküli hadsereg, mely évekig vitte ellenállt az ellenség fegyvereinek, már alig tudott ellenállni az otthonról kiinduló méltéyzésnek. Harcikedvről immár szó sem lehetett. Mindenki érezte, hogy a bolgár összeomlással reményeink is összeomlottak és hogy az egész hadsereg felbomlása már csak idő kérdése.

Ezredünk ebben a szerencsétlen légkörben még keményen ellenállott az izgató forradalmi csábításnak. A sok vérben, viharban megedződött huszárok, ha éheztek és nélkülöztek is, de rendületlenül bíztak tisztjeikben és azt a felfogást vallották, hogy amíg a tisztek nem látják kilátástalannak a küzdelmet, addig ők is kitartanak mellettük. Ilyen viszonyok között hajnalodott ránk Rolle-n október 27-ike.

Az olasz tüzérség 22 órakor olyan hatalmas pergőtűzbe kezdett, hogy a tüzelőállástól kb. 15 km-re eső Rolle-ban mindenki felébredt a dühöngésre. Tüzeső borította a Piave északi partját, sőt még a Rolle-re is sűrűn csapódtak le az olasz meszszehordó ágyúk lövedékei. Éreztük, hogy itt van a végső küzdelem.

Az olaszok felbuzdulva az entente eddigi sikerén, döntő támadást terveztek, mellyel a Monarchiát teljesen leverhetik. Az volt a nagy hadászati szándék, hogy az osztrák-magyar 2. és a Beluno-hadsereg ellen kezdetben tüntető támadást indítanak, majd a haderő zömével (egy erős hadsereggel) áttörnek a Piave-n és kb. 60 km-es rést vágnak az osztrák-magyar arcvonalba. Az olasz arcvonalban ezidőben 2,000.000 harcos és 6000 löveg állt szemben az osztrák-magyar monarchia kb. 300.000 harcosával és ugyancsak 6000 lövegé-

vel. Az olaszok 500.000 gyalogos harcost és 4000 löveget, 700 nehéz aknavetőt vetettek harcha a Piave-i arcvonalon, hol a mi oldalunkon 180.000 gyalogos harcos és kb. 3000 löveg állott. Az erők viszonya tehát kb. 2 : 1-hez volt az olaszok javára, de ez az arány a védő számára elegendő lett volna, ha erkölcsi erejét a bomlás csirái meg nem örlik.

Október 24-én reggel a II. félezred a S. Lucia-tól északra levő gerincen elfoglalta az aznapi éleslőszerrel végrehajtandó gyakorlat megindulási helyzetét. Karabélyok, géppuskák élesre töltve, géppuskák tüzelőállásban. Ekkor a huszárok egy osztrák-magyar és egy angol repülőgép harcára lettek figyelmesek. A mi gépünk rövidesen feladta a harcot s a Cison-i völgybe, majd Terrena irányába menekült. Az angol gép üldözőbe vette. Valószínű volt, hogy az angol gép a II. félezred felett fog visszarepülni. Argyelán százados, a II. félezred parancsnoka, azonnal parancsot adott: ha a gép a siker reményével lehető, az ő háromszoros sípjelére, a tüzelést azonnal meg kell kezdeni. Számításunk nem csalt. Rövid idő múlva az angol gép megfordult és irányt vett S. Lucia felé. Alacsonyan szállt, úgyhogy 50—60 m-re repülhetett a gerinc felett, melyen a II. félezred tartózkodott. Hármassíj! 10 géppuska és kb. 450 karabély megkezdte a tüzelést! Az angol gépet nem kerülték el golyóink. Pár percig manőverezett a gerinc fölött. Már-már úgy látszott, hogy támadni akar, de ezt csak azért tette, hogy irányt vehessen a Cisen-i völgy felé, hol orrával ért földet és hátára feküdt. Nagy volt az öröm a II. félezrednél. Gyakorlat ide, gyakorlat oda; az egész félezred mint egy ember száguldott az értékes „vadászszákmányhoz”, hol a leggyorsabb lábúak a gép alól sértetlenül előbujó angol pilótát üdvözölhették. A gépen talált kilenc gyalogsági lövedéktalalat dicsősége és az azt járó 3500 korona a II. félezredet illette. A 3500 koronát ugyan a háború hirtelen befejeződése miatt már nem utalták ki, de a szép siker az emberek bizalmát igen megerősítette, aminek később nagy hasznát látták.

Ugyanezt a félezredet visszavonulás közben kétízben látogatták meg olasz repülők s a félezred mindkét alkalommal kifogástalanul viselkedett. Először S. Pietro di Feletto-nál kb. 50 olasz repülő elől idejében teljesen elrejtőzött a terepen, míg azok át nem repültek felette, másodsor pedig a Tagliamento előtt négy olasz támadógépre — az úttól oldalt levő fasorokból — géppuskákkal olyan hatásosan tüzelt, hogy azok néhány hatásküli géppuskasorozat leadása után visszafordultak. A félezrednek ez a nyugodt magatartása mindkét alkalommal sok huszár életét mentette meg. A legkisebb zavar vagy pánik esetén ugyanis a félezred az olasz repülők védtelen céltáblája lett volna.

24-től 26-ig folyt az olasz tüntetőtámadás a hegyekben, mely lényeges eredményt nem ért el, ha csak nem azt, hogy kb. 7—8 hadosztálynyi tartalékot vont magára. De éppen ez a tüntetés célja. Az így meggyengült Piave-arcvonalra október 27-én hajnalban az olasz főerő tüzérsége megsemmisítő pergőtűz zúdított. Ez teljesen szétrombolta állásunkat. A hatalmas tűz oltalma alatt a szövetségesek megkezdtek az átkelést. A Moriago, Sernaglia körül a Valdobbadiene-nél átkelt ellenség ellen 27-én

délután megindultak az ellentámadások, de ezek a csapatok támadószellemének híján nem sikerültek. E szerint a csata első napján az ellenség három helyen törte át állásunkat. Boroevic ekkor úgy határozott, hogy 28-án jól összefogott erőkkel indul ellentámadásra. A Montello ellen a 34. hadosztálynak kellett előretörnie; a Mareno felé előnyomuló ellenség ellen négy gyalog- és egy lovashadosztályt és egy népfelkelőandárt vetettek harcba. De a 28-án megindult ellentámadások is csődöt mondtak. A különféle nemzetiségű hadosztályok megtagadták az engedelmességet és visszaözlöttek. Ez a fejtelenség még fokozódott a következő napo-

kon. A tervszerű vezetés jórészt megszűnt. Csak így történhetett meg az, hogy az olaszok október 31-én már megközelítették a Livenza-t s az osztrák-magyar haderő felbomolva vonult vissza előlük (l. 43. sz. vázlat).

De folytassuk a nap eseményeit!

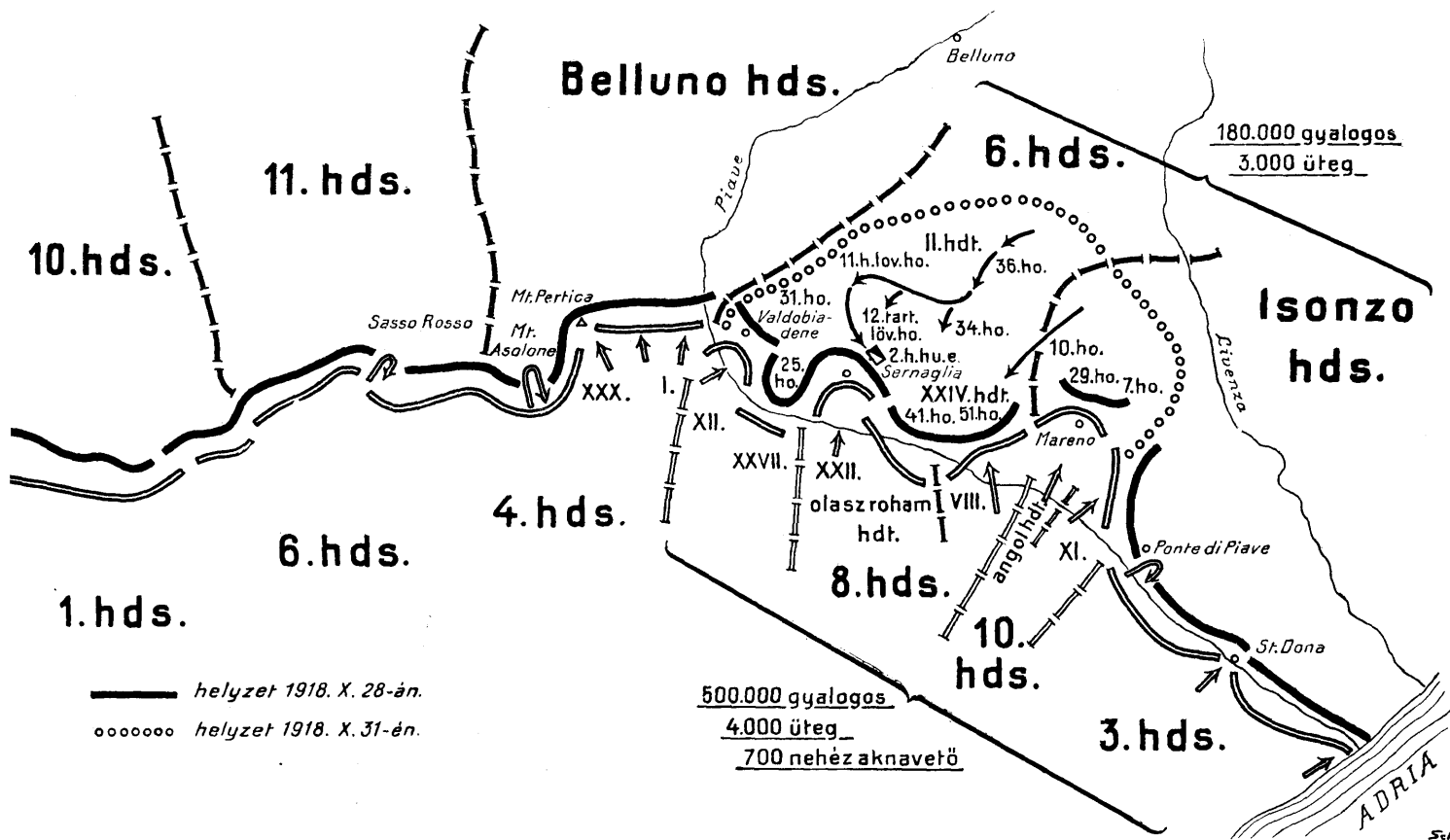
8 óraker a 11. honvéd lovashadosztálytól parancs érkezett: „Riadó! Menet Costa-n át Mt. Villa területére“.

Tudtuk, hogy meleg nap lesz, de csak lassan lebbent fel a fátyol a helyzet igazi képéről.

Az ezred századonként, nagy távközökkel menetelt Costa-n át Mt. Villa—398 -ra. Útközben

43. vázlat.

Vázlat a 2. Piave-i csatához.

repülők és ezek dobott gázbombái nyugtalanították az ezredet. Egy 24 cm-es gránát becsapódása törmelékkel borította el Szabadhegyi főhadnagyot, aki megsebesült, idegsokkot kapott s egy hét múlva meghalt. Dél volt már, mikor Mt. Villa erdőiben megpihentünk.

Aki látta a távoli Piave ködbe, füstbe, porfelhőbe borult partját, sohasem felejtí el ezt a napfényes, szép, őszei napot, amelyen annyi derék magyar katonának kellett meghalnia.

A vezetőség csak ekkor, elég későn ébredt tudatára annak, hogy a hetek óta várt általános nagy támadás indult meg és ez a támadás úgyszólván akadálytalanul haladhatott. Ha a hadvezetőség csak egy hónappal előbb belátja, hogy az ellenállás már hiábavaló, sok emberéletet kímélt volna meg és

temérdek hadi, élelmezési és felszerelési anyagot mentett volna meg az országnak.

A Vittorio-ban levő hadseregpáncsnokságnak jelentették a legénység lelkiállapotát. A 12. Landwehrlovashadosztályhoz ki is ment egy vezérkari tiszt, hogy vizsgálatot tartson. Félórái beszélgetett a tisztekkel s azután — mint aki jól végezte dolgát — azzal a meggyőződéssel, hogy minden rendben van, eltávozott és jelentette, hogy a fegyellemmel semmi baj...

Október 10-én pedig itt már napirenden voltak a szökések és az engedelmesség megtagadása. Az olasz fronton levő hadsereg vakon kitartott, mintha csak vesztébe akarna rohanni a teljes felbomlásig. Ha a vezetőknek valami csekély ember- és nemzetismeretük lett volna, a csapatok felbillent lelkiállapotáról már október első napjaiban jelentést kellett

volna tenniök. Ez esetben a békekötés a monarchiát más viszonyok között érte volna.

Az előremenet alatt jutott el hozzánk az a hír, hogy az első vonalban levő csapatok ellenállás nélkül visszavonulnak. De nehéz lett volna tiszta képet alkotnunk a szörnnyű helyzetről.

Mikor a felső vezetés tudatára ébredt a helyzetnek, összes meglévő tartalékaival (melyek nem szaladtak szét) ellentámadásra készült. Az ezred beérkezett a Mt. Villa-n tartózkodó hadosztályparancsnoksághoz; itt azután megkapta a tájékoztatást a kedvezőtlen általános helyzetről.

Az első vonalban álló 5. honvéd huszárezred az olasz támadásra ismeretlen okból visszavonult. A legénység egy része a hadtesttől kapott értesítés szerint Vittorio-ba ment. A mellette levő 3. honvéd huszárezred látva ezt a visszavonulást, mire szintén hátrament. Helyzetéről a felsőbb parancsnokságnak nem volt tudomása.

A 9. honvéd huszárezred, mely mint tartalék állott a két említett ezred mögött, nem tudott az olasz zárótűz tűzfüggönyén át előnyomulni. Egyik félezrede a faluban keresett menedéket, a másik a temetőben húzódtott meg. Később pedig a legelső tűzszünetet felhasználva, valószínűleg északi irányba elvonult. A hadosztály nem ismerte az ezred jelenlegi helyzetét. Az ország belsejéből a kiképző-csoportokon keresztül beszivárgó, lélekméltelyező, izgató kommunista tanokat terjesztő egyének termékeny talajra találtak a nem magyar nemzetiségű ezredek elégedetlenjei között. Több ezred legénységét sikerült engedelmességre bírniok. Ez teremtette meg a kétségbeejtő helyzetet.

A 11. lovashadosztálynak most már csak a tartalékezerede, a debreceni 2. honvéd huszárezred állott rendelkezésére. Ez az ezred tökéletesen intakt volt, színmagyar, hajdusági, bihari és békési legénysége bizalommal csüngött vezetőin, bár a további harc hiábavalóságáról meg volt győződve s tudta, hogy újabb hasztalan vérontásnak néz elébe. A legénység gondolkodás nélkül engedelmességet tisztjeinek.

„... Örök dicsősége marad az ezrednek a nagy világháború borzalmas viszontagságaiban és a legválságosabb helyzetben tanúsított önfeláldozó, vitéz s a magyar hírnevet megmentő magatartása.”

Bár az ellenségtől elért vonal teljességgel ismeretlen volt, a hadosztály a következő parancsot adta ki:

„A 2. honvéd huszárezred a rövid idő múlva beérkező 28. vadászszázalóval egy dandárt alakít.

A 2. honvéd huszárezred támad balszárnyal Piave di Treviso-n át Sernaglia—Fontigo-ra, jobbszárnyával az említett vonaltól másfél km-re halad. Vegye birtokába a régi védőállást a Piave partján. Az ezredtől jobbra a közös gyalogezred támad, mely eddig a Folina-n volt hadtesttartalék, balra pedig egy dragonyosezred fog támadni. A támadás megindul Farra—Piave di Trev—Barbasino vonalból délután 5 órakor (17 óra). Támogatja a 11. hadosztály és szomszédok egész tüzérsége.”

Ennek a parancsnak az alapján az ezred parancsnoka, Tóthváradny Asbóth István alezredes akként intézkedett, hogy az I. félezred Horváth Sándor parancsnoksága alatt Piave di Trev-nél, a II.

félezrednek Argyelán Zoltán százados parancsnoksága alatt álló 2. százada pedig -ő- 151-nél helyezkedjék készenlétebe a támadáshoz, a 3. század a -ő- 151-nél ezredtartalék. „Irány a belső szárnyaknak a -ő- 151-től 800 lépésre délre Sernaglia nyugati szejélyének vonalában. Sernaglia-ba harcjárörök előre. A hadosztálytüzérség támogatja a támadást. Ezredparancsnokság Piave di Solighetto-n, mellyel telefonösszeköttetés létesítendő. Szomszédokkal szoros összeköttetést kell tartani. Jobbról a 25. hadosztály, balról a 12. tartalék lovashadosztály. — A támadás nyomban megindul, amint a készenlét be van fejezve.”

Erre a parancsra a félezredek a Mt. Villa-ról mély tagozódásban elindultak készenléti helyükre, de sűrű felderítőjáröröket toltak maguk elé, mert az előllevők helyzete teljesen ismeretlen volt.

Előnyomulás közben 16 óra tájban találkoztunk Ghyczy Béla 5. honvéd huszárezredbeli őrnaggyal, aki elbeszélte az aznap reggeli eseményeket.

Az entente-csapatok támadása 5 óra tájban kezdődött. Mivel az ellenállásra semmi lehetőség nem volt, a visszavonulást meg kellett kezdeni.

Megemlítjük, hogy ez a vitéz bajtársunk, Ghyczy őrnagy, spanyol lázzal érkezett Budapestre s a kiállott fáradalmak következtében 1—2 napi szenvedés után meghalt. Az övé egyike a legszomorúbb és legfájóbb eseteknek. Ötvenegy hónapig állandóan a harctéren küzdött, reménykedett, bízott, azután meg kellett érnie, amint az utolsó hónapokban mindaz összeomlott, amiért küzdött. De a kegyetlen sors azt már nem engedte, hogy a feltámadást is megélje. Ha a mulandóság fátyla vitéz tetteit el is borítja, — ez katonasors — mi, akik kiváló egyéniségét ismertük, éltünk végéig kegyelettel megőrizzük emlékét.

Az 5. ezred parancsnokságát Ujfalussy Gábor alezredes vette át.

Bár az arcvonalt helyzete teljesen ismeretlen volt, ellentámadást rendeltek el:

„a 2. honvéd huszárezred rövid idő múlva a beérkező s jobbszárnyunkhoz csatlakozó 28. vadászszázalóval támad és visszafoglalja az eredeti állásokat, a balszárnyunkhoz csatlakozó 12. tartaléklovashadosztály délután 5 órakor támad.” (17 óra.)

17 óra körül készült el a félezred a készenléti állásban a csoportosítással. Mivel a szomszédos csapatokkal az összeköttetés megvolt, a támadás 17 órakor lendületesen megindult és egészen Sernaglia közelébe jutott. Az olaszok menekülésszerűen hátráltak és a falu szélén állapodtak meg.

Nem sok vitézség kellett volna ahhoz, hogy az ellenséget a folyóba szorítsuk, de ekkor olyan fordulat történt, amely nem engedte meg, hogy az elért szép eredményt kihasználjuk. Jelentés érkezett ugyanis arról, hogy a szomszédok készenléti helyükről meg se indultak, sőt visszamentek. Erről csak Sernaglia előtt értesültünk. Mivel az ezred szárnyai a szomszédok eljárása következtében a levegőben lógtak és az ezred baloldalában már ellenség tűnt fel, keserűséggel szívünkben tettünk eleget az ezredparancsnokság parancsának, mely szerint a szépen indult támadást abba kellett hagynunk s vissza kellett mennünk a kiinduló helyzetbe, hogy ott beássuk magunkat.

Említésre méltó, hogy az ezred jobboldalán támadásra rendelt 25. hadosztály egyik gyalogezrede az olasz kultúrában eltévesztette az irányt s legrövidebb időn belül ezredünk jobboldalát támadta meg. Tóthvárady Asbóth István alezredes megállította a további előnyomulást, nehogy a hősiesség küzdelemnek katasztrófális vége legyen.

A dandárparancsnokságot, amely a St. Gallo-hegy alatt jelezte harcálláspontját, az ezredparancsnokság Rózsavölgyi hadnagy másodsegédtiszt útján tájékoztatni akarta a helyzet felől. De 19 órakor a dandárparancsnokság már nem volt a jelzett helyen.

Sőtét este lett, mire az ezred Piave di Trevi—Soligo vonalában beásta magát, hogy így legalább az észak és északkelet felé eső völgyeket elzárja. Az ellenség egész éjjel nem követett bennünket. Nyilván boldog volt, hogy ilyen könnyen megúsza ezt a napot. Ehelyett viszont súlyos, a legnagyobb, illetve a legnehezebb ágyúk tüze alatt tartotta di Trevi-et és Solighetto-t.

Az olaszok csak este ébredtek tudatára annak, hogy az az offenzíva, amelyet mint utolsót azért rendeltek el, hogy embereikben a kialakuló harcikedvet egy végső kísérlettel újjá élesszék, várakozásuk ellenére és úgyszólván vér nélkül teljes sikerre vezetett. Azt azonban nem tudták, hogy nem az ő fegyvereik, hanem belső ellenségeink okozták ezt a győzelmet, illetve győztek le bennünket.

A vérszemet kapott ellenség az éj folyamán hidat vert a Piave-n, melyen főerejével át is kelt. Tüzérségét is előrevonta, hogy másnap újabb hatalmas lökésrel tovább előretörjön.

Október 28-án az ezred előző nap megszállt állásában volt. Az entente-csapatok csak tapogatózó járőröket és kisebb osztagokat küldtek előre állásaink felderítésére. Ezek az első lövésre visszavonultak. Annál nehezebben elviselhető és annál idegölőbb volt az ellenség tüzérségének állandó tüze és a repülőek szakadatlanul megisméltető támadása. A nap, szerencsére, mégis nagyobb veszteség nélkül telt el.

28-án éjjel amúgy is kevés sikerrel biztató helyzetben és mivel a légénység már teljesen kimerült volt, az ezredparancsnokság azt kérte a 11. honvéd lovashadosztályparancsnokságtól, hogy az ezredet váltsa fel. Hivatkozott előterjesztésében a fenti indokokra, továbbá arra, hogy ha a légénység erkölcsi erejét a végsőkig próbára tesszük, akkor nálunk is bekövetkezhetik a katasztrófa.

29-én délelőtt a hadosztályparancsnokság értesítette az ezredparancsnokságot, hogy déltájban a Luxardo gyaloghadosztály fel fogja váltani az ezredet.

13 óra tájban a cs. és kir. 2. huszárezredbeli Pasci őrnagy és Latazelo főhadnagy jelentkezett az ezredparancsnokságnál tájékozódás végett.

A felváltás reménye új erőt öntött az ezred huszáraiba. Az ezred 28-i helyzetében kisebb csatározás közepette, de annál tetemesebb veszteséggel, kitartott.

Október 29-én megérkezett felváltásra a Pasciosztály.

Megkezdődött az átcsoportosítás.

Szürkületkor kaptuk az utolsó napok legerősebb pergőtüzét. Ezzel elkezdődött számunkra a tulajdonképpeni háború utolsó napja.

Október 30-án már negyedik napja tartott a borzalmas küzdelem. Fedezék nélkül voltunk kiszolgáltatva az olasz repülőek tüzének.

Hajnalban az ellenségénél erősebb mozgás volt.

Az ezred a legnagyobb tűzben állott, de az ellenség most is csak tapogatódzva merete megközelíteni. Sok vitéz huszárunk esett el a pergőtűzben, köztük a legvitézebb tiszték egyike: *Hamar Miklós* főhadnagy is, ki nevetve vitte fiatal életét száz csatában a halál elé és akit most egy nehéz gránát mindkét lábán annyira összeroncolt, hogy a segélyhelyre szállíttatása közben elvérzett. A sok között egy odaadó, hűséges, vitéz altisztünk *Puskás Mihály* 3. századbéli törzsörrmester is elesett, ki a háború első napjától a harctéren volt.

10 órától kezdve a tűz mindhevesebb lett és a jelentések egyre sűrűbben érkeztek arról, hogy a szomszédos csapatok állásukat elhagyták és visszavonulnak. Az összekötő közegek mindkét szárnyon üres állásokat találtak. A Piave di Trevi-től délre lévő állásba az olaszok harc nélkül beültek!

Ezen a napon az egész osztrák-magyar arcvonalon megindult a bomlás folyamata, melyet fel tartóztatni nem lehetett.

Tóthvárady Asbóth István alezredes, ezredparancsnok belátta, hogy az ezred további erőfeszítése csak egy csepp lenne a mindent elnyelő tengerben. Elérkezettnek látta azt az időpontot, amelytől már nem a vitézség, hanem az ezrede jóvoltát tekintő parancsnok gondoskodása lép előtérbe. A parancsnok pedig nem engedhette meg, hogy ez a hű ezred céltalanul az ellenség martalékaul essék. Saját felelősségére elrendelte az ezred visszavonulását Pedeguarda-ig. Rolle-n Hegedűs Pál altábornagy, hadosztályparancsnoknak ezt személyesen jelentette. A hadosztályparancsnokság nyilván nem látta még tisztán a helyzetet, mert meglepődött, de a helyzet feltárása után szintén arra az elhatározásra jutott, hogy hátul gyülekezteti a hadosztályt, hogy azután onnan a netán beérkező tartalékkal megerősödve újból előretörjön.

Ezért elrendelte a visszavonulást, mégpedig Rolle-n, Tarzo-n át Vittorio-ba. Ezt az intézkedést a hadseregparancsnokság is jóváhagyta.

Aki ezt a visszavonulást végigcsinálta, érezte, hogy ez már egy felbomlott hadsereg fejvesztett menekülése.

Az utak tömve voltak hármassal, négyes sorokban menekülő vonatokkal, melyek között fegyverüket elhányt emberek bolondul kiabáltak: „*Vége a világháborúnak! Megyünk haza!*”

A parancsnokság működése megszűnt. A csapatok, mint a medrétől kilépett, megáradt folyó, özönlöttek hátra, — csak hátra.

És ha ebben a kaotikus zavarban végignéztünk az éhező, fázó, de egységesen és fegyelmetten menetelő ezredünkön, a nagy keserűség mellett is büszkeség töltött el mindnyájunkat, mert tudtuk, hogy ezzel az ezreddel szégyent nem vallunk soha.

Október 31-én 18 órakor gróf Tisza Istvánt Budapesten a Hermina-úton levő villájában meggyilkolták.

November 1. A hadseregparancsnokság parlamentariter útján fegyverszünetet kért az olasz haderő főparancsnokságtól. Weber gyalogsági tábornok

egy küldöttséggel átment az ellenséghez, hogy a tárgyalásokat megkezdje.

Az ezred Pontafel-be érkezett. Itt már leírhatatlan állapot volt. A raktárak kirabolva. Az anyag szétszórva. A sínek között bokáig érő lisztben gázoltak az emberek. Az ott elhagyott 15 szerelvényt és egy sebesültekkel megrakott kórházvonatot Hegedűs altábornagnak csak nagynehezen sikerült elindíttatnia.

Menetközben a hadosztály több magánalakulattal találkozott. Ezek hozzánk csatlakoztak, mert látták, hogy a hadosztály fegyelmezetten és rendben vonult vissza. Így a többek között a hadosztályhoz csatlakozott a cs. és kir. 24. tábori tüzérandár, a cs. és kir. 2. huszárezred törzse és vonata, az 1. számú honvéd kerékpáros-zászlóalj és egy üres hadihídoszlop.

Késő este lett már, mire a Vittorio melletti Costa falut elértük és ott megszálltunk, hogy pár órai alvás után megkezdjük annak a háromheti gyaloglásnak első etappját. Szörnyen lesújtó érzéssel haladtunk Hazánk határa felé. Ehhez hasonló csak Napoleon oroszországi visszavonulása válthattott ki a francia hadseregből.

November 3. Elindultunk Costa-ról s Tarzó—Polcenigo—Lestanso-n át Gemona-t értük el. Itt félnapig pihentünk. Az itt összeözlő csőcselék minden raktárt kifosztott. A megvadult katonák a háromemeletes hadseregraktárban az elrabolt trombitákon pokoli hangversenyt fújva, tapostak a métermagasságra felhányt drága ruhákon. Aki ezt látta, örökre megtanulta, hogy mi az a fegyelem alól felszabadult, zülött katonaság.

Cseh autóosztag teherautói értékes felszerelési cikkekkel megrakva száguldottak hazafelé.

Osztrák, horvát, lengyel csapatok nemzeti kórdájukkal feldíszítve, szervezeten vonultak új államuk felé.

November 4-én Pontafel-en ért bennünket a fegyverszünet híre és az a szomorú hír is, hogy volt ezredparancsnokunkat gróf Tisza István ezredest meggyilkolták. Mélyen megrendülve hallgattuk ezt a híradást, mint a gyermekek, kik apjukat veszítették el. Sötét árnyék suhant végig a lelkeken: éreztük, hogy a legnagyobb magyarral bukik a nemzet is, melyet ezekben a vészterhes időkben csak az ő vaskeze tudott volna összetartani. Mély gyásszal szívünkben folytattuk keserű vándorlásunkat és megfogadtuk, hogy az országnak ebben a kataklizmájában is méltók leszünk az ő nagy nevéhez, ki immár a felmérhetetlen magasságokból szemléli szeretett ezredét.

A hadosztály Genova-n, Tarvis-on, Hohen-thurm-on, Pörtschach-on, Völkermarkt-on át St. Andrea-ra menetelt. Innen nehéz hegyi terepen át november 11-én Köflach-ba érkezett. Egy napi pihenő után innen Voitsberg-be folytatta útját. Itt a Graz-i Wehrausschuss felszólította a hadosztályt, hogy tegye le és adja át a fegyvert. Az Ausschuss akadékoskodására és pökhendi fellépésére Hegedűs Pál altábornagy azt felelte, hogy a legcsekélyebb atrocitás esetén löveti Grazot. Erre a nagyhangú küldöttség igen megjuhászkodott, követelésétől elállott, sőt két napi élelemmel is ellátta a hadosztályt.

November 15-én a Graz-i Wehrausschuss ki-küldötte és a 11. hadosztály között lefolyt tárgya-

lás a 2. honvéd huszárezred akkori parancsnokának, Tóthvárady Asbóth István alezredesnek leírása szerint következőképpen zajlott le:

„Ha az amit alább elmondok, talán nem is tartozik szorosán a 2. honvéd huszárezred hadi- és harcitévékenységéhez, de mint az akkori viszonyok megítélésére és egyes egyének gondolkodására jellegzetes eseményt, mégis meg akarom örökíteni.

Tizenöt napja meneteltünk. A 11. lovashadosztályparancsnokság Voitsberg-ben egy napi pihenőt rendelt el.

A pihenőnap délutánján 1/215 órakor Olsavszky Gyula százados, ezredsegédtiszt azt jelentette, hogy egy közöshadseregbeli ezredes és egy ulánuszázados óhajt velem beszélni. Rögtön fogadtam az urakat. Bemutatkozás után (sajnos nevüket nem jegyeztem fel) kérdeztem, mit óhajtanak?

Az ezredes a legudvariasabban tudatta, hogy a Graz-i Wehrausschuss kiküldöttjei s mivel területükön menetelünk át, több dolgot óhajtanak velem megbeszélni, illetve megtárgyalni. (Azért bukkant rám először, mert a 2. honvéd huszárezred volt a hadosztály elővédje.)

Felvilágosítást kért a következőkre:

„Hányadik huszárezred?” A debreceni 2. honvéd huszárezred!

„Melyik hadosztályhoz tartozik?” A 11. honvéd lovashadosztályhoz.

„Mennyi az ezred állománya?” 1200 fő, 1000 karabély, teljes vonat.

„Hány géppuska?” két század.

Felvilágosításom után felszólított, gyülekeztessem az ezredet, adjam át a fegyvereket, a géppuskákat és a teljes vonatot. Csak a konyhák maradhatnak meg. Az átadás után mondotta — ellátnak élelemmel, garantálják biztonságunkat s az ország határáig elkísértetnek.

Első pillanatban nem akartam hinni fülemnek. Megkérdeztem, hogy komoly-e a felszólítása s ki-nek a nevében merészel ilyen követelést előadni? Válasza: „Na, a Graz-i Wehrausschuss nevében.”

A legnagyobb felháborodással utasítottam vissza ezt a kvalifikálhatatlan eljárást. Megjegyeztem, hogy mi a Piave-től jövünk, hol október 28-tól 31-ig harcban állottunk s az utolsó napig védtük az örökké hálátlan Ausztriát, mert azt csak nem gondolják, hogy magyar érdekekért véreztünk. Sohase hittem volna, hogy egy akármilyen fajtajú törzstiszt, nemhogy egy osztrák ezredes odáig süllyedjen, hogy nekem ilyen ajánlatot tegyen.

Figyelmeztettem, hogy ezredem színmagyar legénységből áll és hogy semmi szín alatt sem engedjük magunkat lefegyverezni, hogy aztán könnyű prédaképp kirabolhassanak. Ezt az eljárást ismerem — tettem hozzá —, tegnap küldtem egy gazdasági századost Graz-ba három kocsival és 300.000 lírával, bevásárlás végett. Az egyik visszaszökött huszár jelentette, hogy elfogták őket, a századostól elvették a pénzt, aztán lezárták. A kocsikat, lovakat lefoglalták. Segítségét kértek. Ebből láthatják, milyen véleményem lehet a Graz-iakról.

E heves vita közepette nyílt az ajtó és egy felhajtott gallérú, állig begombolkozott tiszt lépett a szobába. Magyarul jelentkezett s jelentette, hogy azért beszél magyarul, hogy a két osztrák ne értse

meg. — Ekkor jöttem rá, hogy D. Zs. vezérkari százados, kit gyermekkorából ismertem. — Jelentését így folytatja: „Alezredes úr, alázatosan jelentem, az ezredes úr követelését feltétlenül teljesíteni kell! Én a magyar kormánynak a Graz-i parancsnokság mellé kirendelt megbízottja vagyok s azért kísérem ezt a két urat, hogy tudassam az érkező csapatok parancsnokaival, hogy az osztrákok kívánsága, — a magyar kormány rendelete.“

— Válaszom magyarul: „Nem teszem meg.“ Aztán németül folytattam: Nekem itt csak a 11. honvéd lovashadosztály parancsnoka parancsol, addig míg Magyarországra nem érek, senkinek sem teszem le a fegyvert, mert nem hagyom magam utonállóktól kiraboltni.

Az osztrák ezredes felszólítására D. Zs. vezérkari százados most már németül ismételte meg az előbbi jelentését. — Újabb elutasító válaszomra, az ezredes ismét felszólít kívánságának teljesítésére, mert ha nem vagyok hajlandó békésen teljesíteni feltételeit, akkor felvonultatja a Graz-i tüzérségüket s így fognak erre kényszeríteni.

Szeme közé nevettem (mert nem tudtam, hogy szemtelensége, vagy korlátoltsága nagyobb-e) s azt válaszoltam: Hallja, ha az olaszokkal bírtunk eddig s azok nem fegyvereztek le, csak nem képzeli, hogy maguk fognak megfélemlíteni. Ha csakugyan ütközetet akarnak, én elfogadom, biztosítom azonban, hogy a magyar ezred tisztességre tanítja ezt a Graz-i kvalifikálhatatlan gondolkozást... Az eseményekért és a veszteségért az urakat teszem felelőssé, — fejeztem be szavaimat.

A Graz-iak fennhéjázó magatartása egyszerre megváltozott. Tanácskozási időt kértek. Pár perc múlva visszatértek és kérték, hogy az eddig előadottakat és a tanácskozást függeszük fel. Egyben megkértek arra is, hogy kísérem be őket a hadosztályparancsnoksághoz. Autón vannak itt és bevisznek. Válaszom: Magukkal nem megyek, negyedóra múlva követem önöket. De figyelmeztetem, hogy eddigi elhatározásomból ott sem engedek s megteszem intézkedéseimet az önök fenyegetésének méltó fogadására. A tisztikart és a közelben levő legénységet összehívtam a lakásommal szemben levő térre. Pár szóval tudattam a lefolyt tárgyalást... Öröm és büszkeség töltött el, midőn láttam és hallottam azt a felháborodást, amit szavaim kiváltottak.

Készültséget rendeltem el, az őrséget megerősítettem. Horváth Sándor főezredparancsnokot megbíztam, hogy zárassa le a kijáratokat. Graz felé senki senkit ne bocsásson át, ha az autó előbb jönne vissza az urakkal mint én, fogják el őket és kísérik az őrségre. Aztán elhajtattam a lovashadosztályparancsnoksághoz.

A kastély nagytermében, a hadosztályparancsnokság szállásán, már együtt találtam a hadosztály-, a dandár- és az ezredparancsnokokat a legnagyobb vitában a Graz-i kiküldöttekkel. — Azonnal jelentettem Hegedűs Pál tábornok, hadosztályparancsnoknak a Graz-i kiküldöttek és köztem lefolyt vitát s az előttük kifejtett álláspontomat (ezekről a Graz-iak egy szót sem szóltak). Kértem, hogy a tárgyalást velük szüntesse be és hogy holnap vonuljunk Graz ellen.

Hegedűs tábornok úr helyeselte felfogásomat. De a békés elintézés érdekében tudatta a Graz-i kiküldöttekkel, hogy jelentést tesz a jelenlevő helyettes hadseregparancsnoknak s a döntést ő rá bizza. A szóbanforgó helyettes hadseregparancsnok törzsétől elhagyva, hozzánk csatlakozott és a menet alatt a hadosztálytörzsnél tartózkodott. — Rövid idő múlva Hegedűs Pál tábornok úr kíséretében megjelent a helyettes hadseregparancsnok s a következő szavakat intézte hozzánk:

„Meine Herren! Ich bin kein Kommandant mehr, daher habe ich in dieser Angelegenheit nichts zu befehlen.“ — Uraim! Nem vagyok már parancsnok. Ezért ebben az ügyben nem parancsolhatok!

Ezzel megfordult és otthagytott minket. — Ez a furcsa kijelentés a legnagyobb meglepetést váltotta ki belőlünk.

Hegedűs tábornok ekkor belátta, hogy egyedül kell rendelkeznie. A további tárgyalást nem engedte meg, hanem egyszerűen tudatta feltételeit a Graz-i kiküldöttekkel. Ezek a következők voltak: napi élelmezés míg a hadosztály Ausztriában menetel: kenyér, hús, lótáp; a 2. honvéd huszárezred gazdasági tisztjének, kocsijainak azonnali visszaküldése, a lefoglalt 300.000 líra (csak ilyen volt az olasz fronton) teljes értékben való kicserélése kék pénzre. Ha a kiküldöttek nem fogadják el ezeket a feltételeket, akkor a hadosztály holnap Graz ellen vonul...

Most már a tárgyalás egyszerű és gyors lefolyású volt. Az eddig nagyhangú és feltételeket szabni akaró kiküldöttek mindent elfogadtak. — Láthatólag mindhárom örült, hogy ily könnyen, elfogatás és a Graz-i Wehrausschuss megfenyítése nélkül szabadultak ki a kellemetlen helyzetből.

Aznap 20 órakor bevonult a gazdasági százados 300.000 koronával és dúsan megrakott kocsikkal.

Másnap, 16-án 7 óra 30 perckor tűztek ki találkozót a Graz-i kiküldöttekkel az élelmicikkek átadása, átvétele végett.

Ennek befejezése után nagyon rossz érzéssel hagytam el a gyászalakokat. Elszomorító volt, hogy a forradalom milyen alacsony felfogást vált ki egys, gyenge jellemmel megvert egyénekből.

Ezután a hadosztály zavartalanul menetelt és a magyar határt Farkasdifalvánál érte el.

November 16-án ismét ennek a szegény magyar hazának földjére léptünk. Az ezred úgyszólván teljes létszámú volt. A hadosztály, teljes tüzérségével és lovasezredeink 1/2 állománnyal érkeztek haza. Ha ebben a pillanatban a hadosztály isteni sugallatra Budapest ellen vonul, hogy az ottani csőcselék-kormányt egész sőpredékerejével együtt szétverje, akkor a patkányok forradalmának vége lett volna, mielőtt a nemzet kincseiben kárt tett. — November 17-én Szentgotthárdnál a nemzeti tanács egy kiküldöttje, egy luteránus pap, ünnepélyes formák között fogadta az ezredet: „Elvesztettük a háborút, de kivívtuk a független önálló Magyarországot.“ — November 14-én Károly király egy Eckertsau-ban kiállított kéziratban az állami ügyek vitelében való minden részvételről lemondott.

November 18-án Szentgotthárdon a hadosztály hálaadó istentiszteletet tartott, utána Hegedűs al-

tábornagy úr rövid, de szívhez szóló beszédében elbúcsúzott a hadosztálytól. Bizony, szem nem maradt szárazon, a négy év sok harcában meggyőzőt barázdás arcokon patakokban folyt a könny. Itt vált köztudattá, hogy a háborút elvesztettük. Itt temette el a magyar huszár hadi emlékeit, reményét, itt számolt le azzal, hogy négy év emberfeletti küzdelme, irtózatos vérfolyása — hiába való volt. Mindenki érezte, hogy ezzel az istentisztelettel, ezzel a búcsúszóval nemcsak parancsnokától búcsúzik, hanem mindattól, ami életében eddig szép volt, férfias volt. Mindenki érezte, hogy a legyőzhetetlennek gondolt magyar hadsereg felett megkonduult a vészharang. A búcsúzó után a hadosztály még lélekemelően szép és katonás díszmenetben elvonult Hegedűs altábornagy előtt. Ez a díszmenet minden szónál ékebben megmutatta, mennyire fegyelmezett volt a hadosztály. Kétségtelen, hogy a parancsnokok egyetlen szavára, minden habozás nélkül ment volna tűzbe, nemcsak a haza védelmére, hanem bármely ellenség ellen is.

Hegedűs altábornagy beszédének hatását legjobban visszatükrözi ez az alábbi levél, melyet egy Szentgothárdon tartózkodó asszony küldött férjének Budapestre:

„Heute war ein feierlicher Moment. Eine hier durchziehende Division hielt Gottesdienst am Hauptplatze. In der Mitte war ein Altar errichtet, an welchem der Feldgeistliche die Messe las. Dann wurden Ansprachen gehalten, von denen ich leider nur Bruchstücke verstanden habe. Es wurde den armen Feldgrauen immer gesagt, dass sie trotz des verlorenen Krieges ihr Blut nicht umsonst vergossen. Nur als der General, der alte schneidige Husar eine kernige Ansprache an sie richtete und ihnen dankte, dass sie ihm in schweren Tagen so tapfer zur Seite gestanden, da ging Bewegung durch die Masse der Soldaten und ich konnte deutlich sehen, dass kein Auge trocken blieb. Die waren noch nicht im Banne eines Soldatenrates geraten, die eine giftige Saat revolutionärer Gedanken verbreiten; einfach und schlicht waren sie geblieben, so wie sie ausgezogen sind“. — „Ma egy ünnepélyes esemény zajlott le itt. Egy itt átvonuló hadosztály istentiszteletet tartott a főtéren. A tér közepén oltár állott, mely előtt a tábori pap misét mondott. Azután több beszéd hangzott el, melyekből én, sajnos csak töredékeket értettem meg. A szegény táborszürkéknek ismételtén azt mondták, hogy habár a háború elveszett, vérüket mégse ontották hiába. De mikor a tábornok, az öreg vitéz huszár talpraesett beszédet intézett a huszárokhoz és megköszönte nekik, hogy a legnehezebb napokban is vitézül kitartottak mellette, mozgás támadt a katonák tömegében és határozottan láttam, hogy alig maradt szem szárazon. Ezek nem kerültek semmiféle katonatanács bűkörébe, mely mérges forradalmi gondolatokat terjeszt; egyszerűek és természetesek maradtak, olyanok, mint ahogy kivonultak.“ —

November 20. A hadosztály ezredei Körmenten szétváltak, vonatra rakódtak és vasúton folytatták útjukat állomáshelyükre.

Az ezred teljes egészében, a legnagyobb fegyelemben és rendben november 23-án érkezett meg Debrecenbe, hol már a forradalmárok habzósájú kiküldötte fogadta, új szellemben tartott beszéddel, mire Tóthvárady alezredes, ezredparancsnok katonás rövidegességgel és kellő megvetéssel válaszolt:

„Ha visszaemlékezünk arra a lelkes, szép nyári napra, amikor ez a dicső ezred 1914 augusztusában virágkoszorúzottan, lelkes anyák könnyei között elindult az orosz harctérre és ha a négy és fél évvel későbbi visszaérkezés szomorú látványát emlékeztünkbe idézzük, emberileg a legkétségbeejtőbb gondolatokba merülünk. De felül kell emelkednünk az érzékenykedés minden gyengeségén. Vessük emléktünkbe, hogy a magyar nemzet ezeréves története folyamán minden megaláztatásunkat, dicső feltámadás váltotta fel.

Jóvá nem tehető kárt és kitörölhetetlenül keverses emlékeket hagyhat lelkünkben nemzetünk bukása, de a *nemzet életében nincs örökös halál*. Ez a dicső nemzet, melyet a kifürkészhetetlen isteni gondviselés a történelem során immár annyiszor porba sújtott, de amelyet mindannyiszor feltámasztott, ismét fel fog támadni, hatalmasan, virágzóan és vele együtt — hisszük rendületlenül — feltámad poraiból a híres világoskék-csákós debreceni honvéd huszárezred is! — *Adja Isten, hogy úgy legyen!*“

Az ezred az állomásról egyenesen a Széchenyi-utcai laktanyába menetelt, hol a legénység másnap megkapta pénzbeli járandóságát, leszerelt.

Ezzel a nappal megszűnt a debreceni 2. honvéd huszárezred.

A volt tagjai elváltak egymástól, szétszéledtek. Búcsút mondtak egymásnak azok, kiket a háborús viszontagságok, a dicső és szomorú események végtelen sora olyan elszakíthatatlan láncra fűzött egymáshoz. A mindenkor bámulatba ejtő férfias, vitéz magatartásukkal együtt vívták ki maguknak a „*vörös ördög*“ melléknevet és most a becsülettel teljesített kötelesség érzetével mondtak búcsút egymásnak, kedves lovuknak és egy utolsó „*Isten veled*“-el távoztak a régi Széchenyi-utcai kaszárnyából. Ki-ki elment haza . . .

Haza, amely nem volt hazája, haza, amely nem volt otthona. Ahol csak tűzvész lángolt és vad viaszály folyt. Ahol lelkiismeretlen gazok, kiknek a magyar földhöz, a magyar multhoz semmi közük nem volt, belegázoltak mindenbe, ami a magyarnak szent és magasztos volt.

De az ezred, amely 51 hónapon át hű volt esküjéhez, továbbra is hű maradt ahhoz. Tiszta lélekkel elmondhatjuk, hogy a kettes huszárok között egyetlen árulója se akadt annak a hagyománynak, amelyet a magyar szív ezer év óta oltárképeként őriz. Soha egyetlen kettes huszár se adta fel a reményt, hogy eljön az az idő, mikor újra megszólal a régi trombita, felharsan az ezredhívó, a gyülekező és a szétszéledt régi harcosok ismét egy zászló alá tömörülnek, hogy visszafoglalják a „*szent Hazát*“.

II. RÉSZ.

I. FEJEZET.

A DEBRECENI NÉPFÖLKELO HUSZÁROSZTÁLY VÁZLATOS HÁBORÚS TÖRTÉNETE.

1914 augusztus 4-én a m. kir. debreceni 2. honvédhuszárezred idősebb korosztályait is mozgósították. Erre a hírrre az öreg népfölkelők is otthagyták a meleg családi tűzhelyet s mind a tisztek, mind a legénység kitörő lelkesedéssel siettek a zászló alá, noha mindannyian jól tudták, hogy a kezdődő világégés őket is a legrövidebb időn belül az első csatasorba fogja állítani. A népfölkelők hadierényekben semmivel sem maradtak el a fiatal bajtársak mögött, a fáradságokat éppen úgy bírták, sőt korukkal járó higgadtságuknál fogva, sok esetben még nagyobb kitartást és munkabírást is tanúsítottak. Méltán megérdemelték ők is a „vörös ördög“ büszke nevet.

A 2. honvédhuszárezred népfölkelő huszárosztálya 1914 július 29-én alakult meg a következő tisztekkel.

Osztálytörzs:

Parancsnok:	Ébner Lajos őrnagy
segédtiszt:	dr. Sebestyén Emil tart. hadnagy
gazdászati tiszt:	Aberle Rajmond „ „
orvos:	dr. Fehér Hermann „ főorvos
állatorvos:	Polatschek Áron „ állatorvos

1. század:

parancsnok:	Hummel Árpád százados
beosztottak:	Csóka Sámuel tart. hadnagy
	Bay István „ „
	Bay György „ „
	Horváth András „ „
	Horváth Ferenc „ „

2. század:

parancsnok:	gróf Tisza Kálmán tart. főhadnagy
beosztottak:	Elek Gusztáv „ hadnagy
	Kornidesz Frigyes „ „
	Czárán Tibor „ „
	Király Tibor „ „
	Rásel Ödön „ „
	Hercégh János törzsrőmester

3. század:

parancsnok:	Farkas Gábor tart. százados
beosztottak:	Geréby Pál „ hadnagy
	báró Walbott Ödön „ „
	Debreceny Jenő „ „
	Mátray Árpád „ „
	Szalay Lajos „ „

Július 29—augusztus 31-e közötti idő kiképzéssel telt el. Ezt az ambiciózus tiszti- és altisztikar

olyan kiváló szorgalommal és hozzáértéssel végezte, hogy az osztály a tényleges ezred kiképzési fokát minden tekintetben megütötte.

Szeptember 1. Az osztály vonatra rakodott és 12 órakor elindult Nagyváradon, Temesváron és Versecen át az Aldunához.

Szeptember 3. 1 órakor érkezés Homokbálványosra, ahol az osztály Breit József tábornok parancsnoksága alá lépett. Az osztály egyik része még délután elindult a Duna partjának megszállására, a másik része az osztályparancsnoksággal együtt, Homokbálványoson maradt összekötőszolgálatra.

Szeptember 4—9. A töltek megszállása; állandóan kisebb tűzharc folyt a szerbekkel.

Szeptember 10. Az ellenség átkelésének híre (álhír), melyre a hadosztályparancsnokság elhagyta a Duna vonalát és elrendelte az általános visszavonulást.

Szeptember 11—14. Az osztály befejezte az előbbi vonalba való visszavonulását, résztvevett az újólagos felderítésben, majd ismét megkezdte az előnyomulást a Duna vonala felé. Debreceny és Geréby hadnagy résztvettek a zimonyi hídfőért vívott harcban.

Szeptember 15—30. A régi állás újbóli megszállása, járőrözés a Belgrád—Zimonnal szemben levő Duna-hajlatban, a környező községekben polgárőrség szervezése. Az osztály a törzssel együtt Homokbálványosról Ferencalomra költözött.

Csóka Samu és Horváth András főhadnagy belegen bevonultak a pótszázadhoz.

Október 15. A Farkas-század fele Zimonyba menetelt s résztvevett az ott a Száva—Zimony-i hídfőért folyó kétnapos harcban.

Október 26. Debreceny hadnagy önként vállalkozott arra, hogy a Homolic-szigetre járőrbe megy és az ott folyó harcról a körletparancsnokságnak kimerítő jelentést hoz.

Október 29—30. Az osztály Fehértemplomra menetelt és ott Szabó László ezredes parancsnoksága alá lépett.

November 4. A Fehértemplomban összpontosított csapatok megszállták a Bázias-i állomást övező hegyeket.

November 5—18. A megszállás véghezvitele és a szerb part időnkénti ágyúzása.

November 25. Ébner alezredes megbetegedett és bevonult a pótszázadhoz. Az osztályparancsnokságot gróf Tisza Kálmán főhadnagy vette át. Far-

kas századost Budapestre vezényelték és a 3. század parancsnokságát Geréby Pál főhadnagy vette át.

November 26. Az egész osztály elindult vonaton az északi harctérre.

November 30. Az osztály Máramaroszigetre érkezett és kirakodott. Itt egyesült a pécsi 8. népfelkelő huszárosztálynak azon a napon szintén ideérkezett 1. és 2. századával. Ezzel Mérey Árpád alezredes parancsnoksága alatt megalakult az 1. (négy századból álló) népfelkelő huszárezred, amely Pflanzner-Baltin lovassági tábornok hadseregének kötelékébe lépett.

December 6. Az oroszok ökörmezői betörésének hírére az egész ezredet, mint leggyorsabban mozgatható csapatot 17 órakor felriasztották és szakadó esőben útnak indították Técsőre. Innen december 7-én Bustyaházán át folytatta menetét és 14 órakor Kövesligetre érkezett. Másnap, 8-án Kalocsalázra menetelt. A lovak itt maradtak, az osztály pedig Alsószinevérre ment és megszállta a községtől északra lévő magaslatokat. Feladata a Talabor völgyének elzárása volt. Csak gyenge lövöldözés folyt. Az ellenség ezen a ponton visszahúzódott.

December 14. Az ezredet felváltotta a lengyel légió négy százada. Előbbi Husztra bevonult. Itt az egyik osztály parancsnokságát Havas Gábor őrnagy vette át.

Técsőn az 1. és a 8. népfelkelő huszár pótfél-századokból megalakult a 2. népfelkelő huszárezred. Ugyanekkor megalakult a lovasdandár is és ennek parancsnoka báró Bothmer Béla ezredes lett.

December 28. Ófensége Károly trónörökös megsejmelte a dandárt s ezzel együtt a debreceni huszárosztályt is.

December 30. Ófensége Károly trónörökös megsejmelte az 1. népfelkelő ezredet, Husztól északra az izai út mentén. Díszmenetet rendelt el vágatában, aztán gépkocsiján tovább ment az ökörmezői harctérre.

December 31. Debrecenyi Jenő főhadnagyot 64 lovassal Munkácsra, a Hoffmann-hadtesthez vezényelték. Itt a Farkas-különítmény kötelékébe lépett.

1915 január 1. Az ezred Huszton vonatra rakodott és elindult az ungmegyei Perecsénybe, honnan 2-án lóháton Sóhátra menetelt. Itt gyalog megalakult s a hozzá ekkor beosztott cs. és kir. 33. gyalogezredbeli zászlóaljjal a községtől északra állásba ment.

A népfelkelő dandár 28-ig a Kárpátok különböző szakaszait védelmezte.

Január 28. Plank Ede altábornagy a 40. hadosztállyal megkezdte a támadást az oroszoknak Havasköz—Tyha—Nagyrostoki vonalában lévő állása ellen.

Február 3. Csapataink áttörték az orosz állást. Az ezredet ekkor az Uzsoki-szoroson át Butla Hlyna-ra rendelték.

Február 4. A dandár előnyomult. Havas őrnagy mint elővéd a Tisza- és a Geréby-századdal Lybucho-ra menetelt s ott összeköttetést teremtett a 40. hadosztállyal, a keleti irányból előnyomuló 21. honvéd gyalogezreddel (Mina ezredes) és a porosz 20. gárdahadosztállyal.

Február 5. A dandár ismét gyalog alakult és

Havas őrnagy parancsnoksága alatt állásba ment. A dandár kötelékébe osztották be a 19. honvéd gyalogezred fél századát is és két hegyi ágyút. Tőlünk keletre a 21. gyalogezred, továbbá a porosz 20. gárdahadosztály, nyugatra pedig a 40. gyalog-hadosztály volt állásban.

Az egész vonalon megkezdődött a tüzérségi harc.

Február 8. Havas őrnagy megbetegedett s a csoportparancsnokságot Mérey, Árpád alezredes vette át.

Február 14. A csoportot felváltotta a 21. gyalogezred I. zászlóalja. Másnap az egész dandár Wyszni-be ment, a vezetéklovakhoz.

Február 16. A dandárt visszarendelték Magyarországra.

Február 17. Az 1. ezred Határszögön lak-táborba szállt.

A dandár feladata a Bisztra völgyének elzárása.

Március 5. Az ezred felváltás után rendezkedésre és pihenőre Drugettfalvára érkezett. Itt ké-sőbb 80 fő pótlást kapott.

Március 24. A dandár Taksányon át Homon-nára lovagolt. Itt bevonultak az ezredhez, mint osztályparancsnokok Ghyczy Géza őrnagy és Samarjay Sándor százados.

Április 1. A dandár Korányban a 6. közös lo-vashadosztály (Berndt tábornok) kötelékébe lépett és gyalog alakulva, állásba ment.

Április 16. A dandárparancsnokságot Berze-vicz Albert ezredes vette át.

Április 22. A dandárt más csapat váltotta fel és ez Orsósra, illetőleg Kiskohánra menetelt a lo-vakhoz, retabliozás végett.

Május 4. A dandár a 6. közös lovashadosztály kötelékében a Dukla-szoroson át lóháton Ryma-nowa-ig üldözte az oroszokat.

Május 11. Az összetett lovashadtestet további üldözésre rendelték.

Május 15. A dandár takonykór miatt Bohorecz-ban zárlat alá került. Parancsnok ideiglenesen Csécsi Nagy Imre ezredes lett.

Június 15. Az ezred a dandár keretében ismét résztvett az üldözésben.

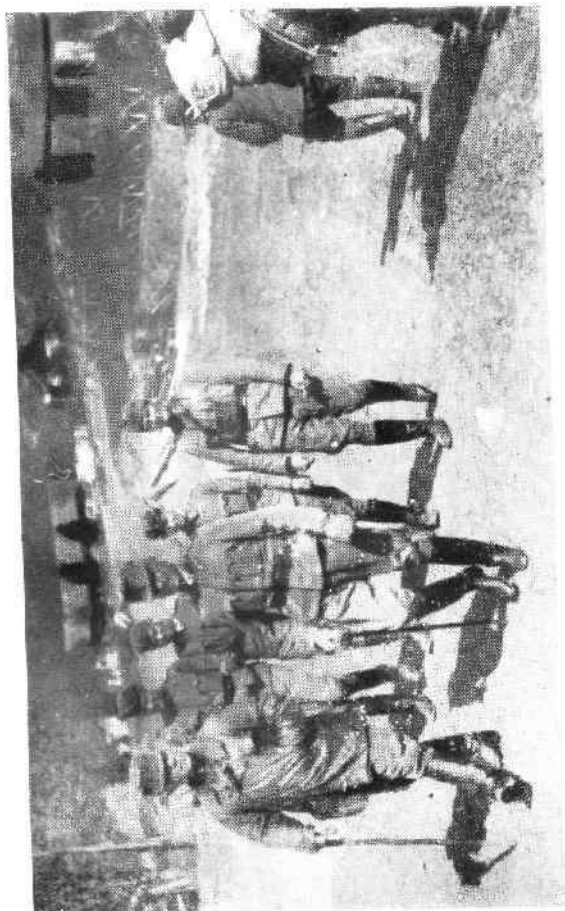
Június 20. A dandár ismét a 6. hadosztály kö-telékébe lépett; az ezred Zoltance irányába nyo-mult előre.

Június 28. Az ezred Kukizow-nál 15 órakor a Ceperow—Jakimow-i úttól keletre, az erdő mellett lóról szállt és a 267-ő-ra nyomult előre. Előnyo-mulás közben Jeszenszky Ferenc és Zeller Antal főhadnagy megsebesült.

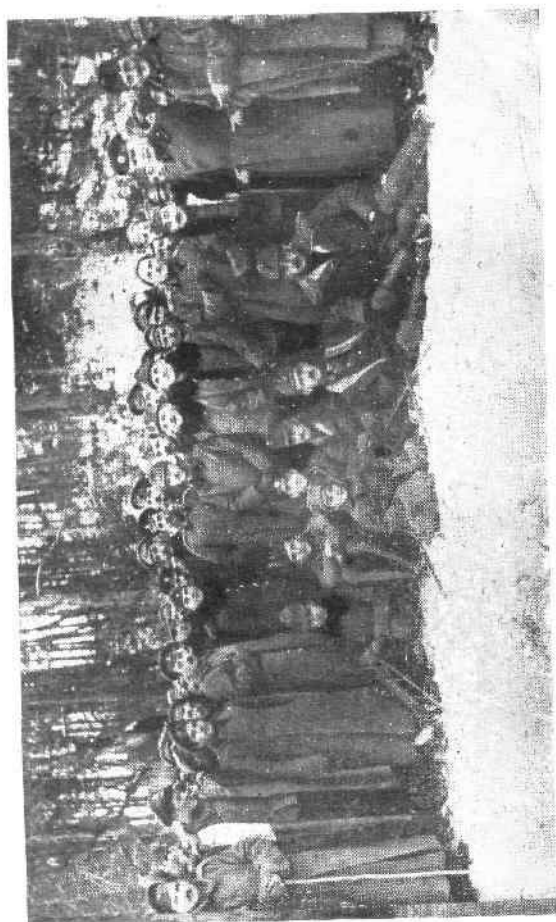
Június 29. 21 órakor az ezred Ghyczy őrnagy parancsnoksága alatt gyalog alakult és a hasonló ala-kulásban lévő 2. ezreddel Hüttner József alezredes parancsnoksága alatt egyesült.

Az egész vonalon megindult a támadás, még-pedig Banunin irányába. A támadás egész éjjel tar-tott. 4 órakor azonban zűrzavar támadt az egész vonalon s az előnyomulás elakadt. A veszteség óriási volt. 9 órakor segítségül érkezett az 1. ulá-nusezred, de már késő volt.

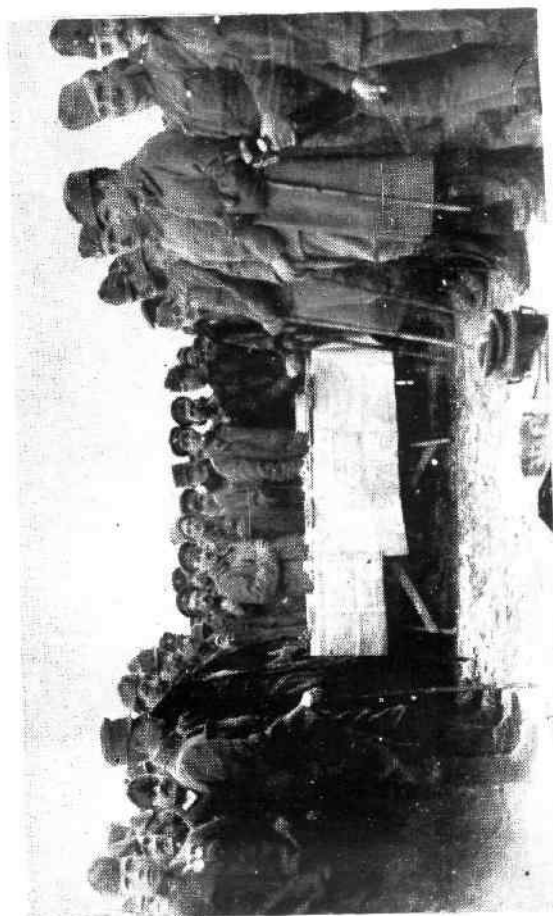
Az ezred vesztesége: Samarjay százados ideg-sokk, Kornidesz Demeter tart. hadnagy gránát-nyomás, Geréby Pál tart. főhadnagy, Jeszenszky

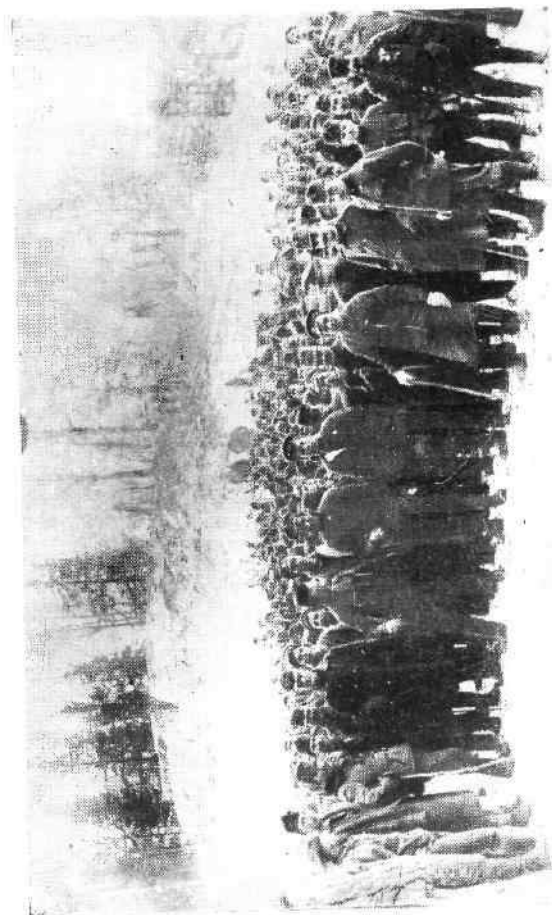
FLOHR ezredes az ezredtörzsszel megbeszélésre megy a H. O.
parancsnoksághoz. Botosul, 1917 június.

Orosz foglyok.

A két állás közötti téren megvendégeljük az oroszokat.
Sterennina, 1917 november.

Orosz foglyok.

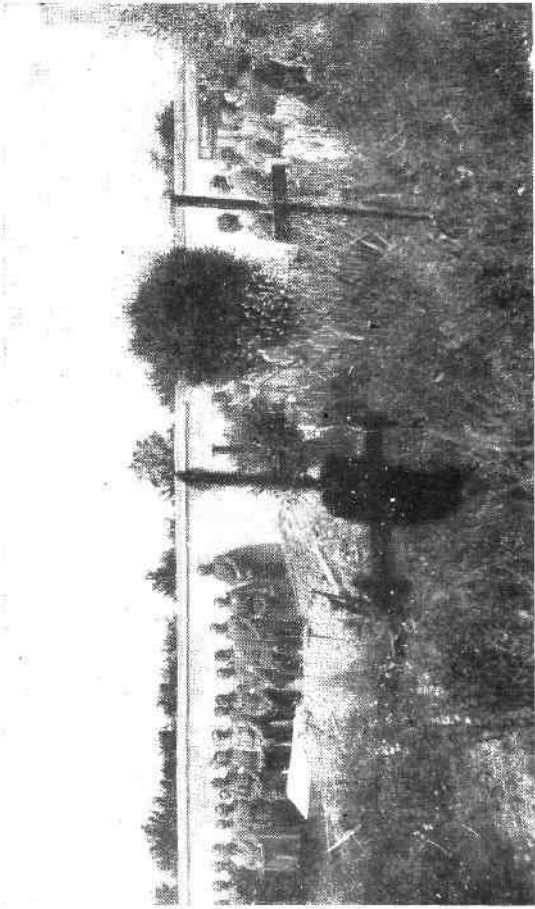
PUSKA JÓZSEF őrnagy,
a 4. honvédhuszárezrednél, 1914.

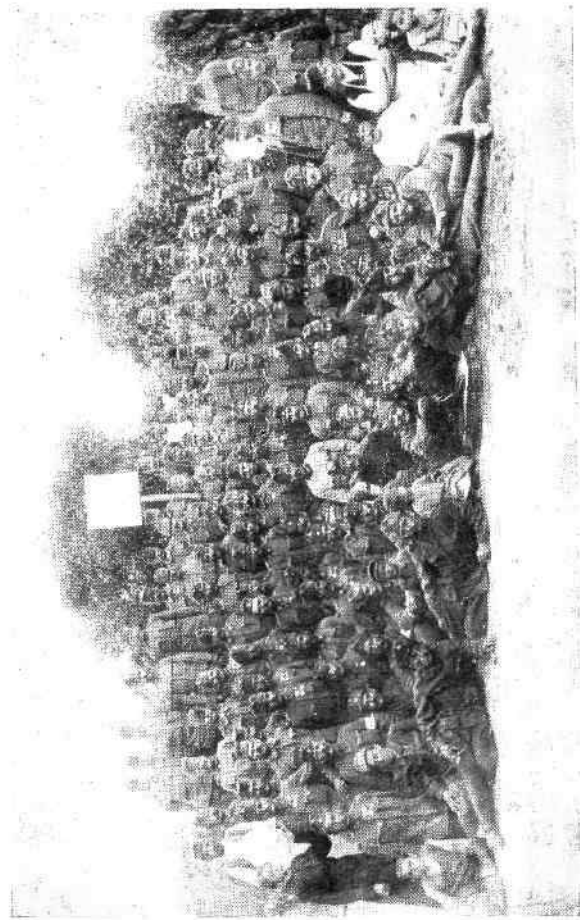
Orosz kommunisták. Stermnina, 1917.

Siermčina (Bukovina) 1917. Kommunista oroszok.

Temetés Ovsago-n, Olaszország, 1918 június 6.

Műszaki század, Bosco, Italia, 1918.

Orosz kommunisták a II. H. I. H. O.-nál, Frumosa, 1917 december.

EBNÉR LAJOS
őrnagy, népf. oszt. parancsnoka, 1914.

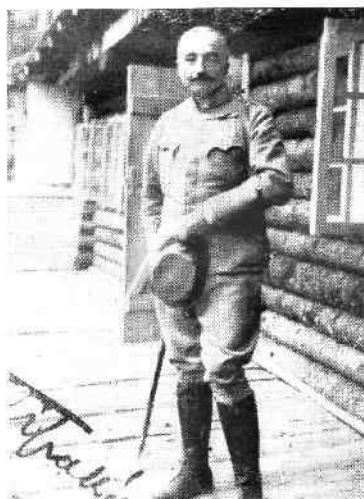
GERÉBY PÁL
tartalékos hadnagy, 1914.

CSÓKA SAMU
tartalékos hadnagy, 1914.

BOGDÁNYI FARKAS GÁBOR
ny. száz., 3. népf. száz. parancsnoka,
1914

SZEGEDI ÉS BOROSJENŐI
GRÓF TISZA KÁLMÁN
tart. főhadnagy, 2. száz. parancsnoka,
1914.

HUMMEL ÁRPÁD
százados, 1. népf. sz. parancsnoka,
1914.

DEBRECENI JENŐ
tartalékos hadnagy, 1914.

MÁTRAI ÁRPÁD
tartalékos hadnagy, 1914.

BAY ISTVÁN
tartalékos hadnagy, 1914.

Manó, Mátray Árpád tart. hadnagy elesett. Lichtig hadnagy eltűnt. Legénység 17 halott, 76 sebesült, 75 eltűnt.

Július 4. A dandár Banunin-ra menetelt.

Július 13. Az ezredet Batiatycz-tól északra Zdeszow-ra rendelték. Itt Berndt altábornagy eligazította Mérey alezredest és az ezredével Konstantowka-ra állásba ment.

Július 19. A Bug-ot az ellenség nagy erővel megszállta.

Július 27. A dandár harcba állott.

Az ezred délben rohammal elfoglalta Zawonie községet. Kardos Géza főhadnagy elesett.

Ezért az ütközetért a 2. hadsereg 1915 augusztus 2-án Op. 5362. szám alatt a következő parancsot adta ki:

„Die 1. Landsturm Kav. Brigade hat sich in dem schwierigen 36 Stunden dauernden Angriffe auf die befestigte Stellung bei Zawonie, vortrefflich bewährt und Dank der energischen und zielbewussten Einwirkung ihrer Offiziere, einen vollen Erfolg erzielt.

Ich beglückwünsche hiezu die 1. Landsturm Kavallerie Brigade auf das Wärmste und spreche ihr meinen besten Dank und meine vollste Anerkennung im Namen des Allerhöchsten Dienstes aus.

Böhm-Ermolli hadseregparancsnok. “

Július 28. Az ezred Strychanka-tól északra a Bug mentén állásba ment. Augusztus végéig ebben az állásban maradt.

Augusztus 26. A dandár előnyomult és Witkow-Nowy-vonalától északra kisebb harcba keveredett. Ez alkalommal gróf Tisza Kálmán őrnagy súlyosan megsebesült.

Szeptember 1. Az 1. ezred felderítésre indult Stonajow-tól keletre. Rudki-vadászháznál átlépte a határt.

Szeptember 2. Smarzew-nál átkelt a Styr-en, a dandár kötelékébe lépett és Chotyń körül az 1. közös lovashadosztállyal tüntető felvonulást rendezett.

Szeptember 5. Az ezredhez két 69. ezredbeli századot és két löveget osztottak be és így megérősödvé felderítésre rendelték. Irány: Ivánszky 274 -ő- —238 -ő- az Ivka vonalán. 19 órakor Dubovica-tól keletre 252 -ő- -nél kénytelen volt harchoz fejlődni. De az oroszok hamarosan visszavonultak és az ezred átkelt az Ikva-n.

Szeptember 9. Gyalogsági csapatok érkeztek előre. Ezért az ezredet Kamienna Kol. Werba-ra visszarendelték. Itt ismét a lovashadosztály kötelékébe lépett és mint a XVIII. hadtest lovassága, egyelőre pihenőt kapott.

Október folyamán Ő cs. és kir. Fensége Károly trónörökös megsebesült az ezredet és két altisztnek a nagy ezüst vitézségi érmet sajátkezűleg tűzte a mellére.

1916 január elején a népfőlkelő lovashadosztályt az Ikva vonalának megszállására rendelték s az idő folyamán tiszt, legénységi, valamint lóállományát többször kiegészítették. Ebben az állásban találta a dandárt az 1916. évi júniusi Luck-i nagy orosz offenzíva. A védővonalban voltak a dandár gyalogosztálya Zombory Géza őrnagy s a két ez-

red gyalogalakulatai Schwartzner őrnagy parancsnoksága alatt.

A júniusi Luck-i áttöréskor a népfőlkelő lovashadosztályt az Ikva mellől hamarosan Brody-ba rendelték. Itt ezek átvették a vezetéklőveket. A nagy veszteség következtében igen csökkent létszámú dandárból Maxon Lajos ezredes parancsnoksága alatt öt gyege lovasszázad alakult. Ezeket Luck-tól délnyugatra, a Lenovika pataktól délre Szklin Kol. Wilhelminovka-n a cs. kir. 7. lovashadosztályhoz osztották be. Itt gyalog alakulva, némi gyalogsággal megerősítve, súlyos harcokban vett részt egész júniusban és július első felében.

Július 12—15. Az ezred Brány-ban retablizozott.

Július 16. Brányból Gorochow-on át Tereskiev-re ment a dandár, ahol az ezredből 210 karabély Olasz őrnagy parancsnoksága alatt (beszerve Dobozy, báró Waldbott Ödön és Demeter főhadnagy), 108 karabély Rainprecht Antal főhadnagy, a 2. népfőlkelő ezredből 200 karabély, Rozinszky őrnagy, továbbá az 1. ezredből három géppuska és a táviróosztály Csengery János hadnagy és Virava hadapródörmmester parancsnoksága alatt Maxon Lajos ezredes vezetésével tűzvonalba ment.

Július 19. Az egész dandár a Bienen-Haus-nál helyezkedett el, mint hadtesttartalék.

Július 20. Felsőbb parancsra a csoportparancsnokságot Csécsi Nagy Imre ezredes vette át.

Július 29. A dandárt Lemberg-en át vonaton Zloczow-ra szállították, innen pedig gyalogmenetben Podhorcze-re irányították. Itt újból mint hadtesttartalék szerepelt.

Augusztus 1. A dandár Olesko-n át Wysoczko-ra menetelt, ahol gyalog alakulva, Mérey alezredes parancsnoksága alatt állásba ment. Beszervezték hozzá a 2. ulánuszred 80 karabélyát, a közös 15. huszárezred 155 karabélyát és mint tartalékot a közös 15. gyalogezred I. zászlóalját.

Augusztus 3. Erősítésül beérkezett a bosnyák 3. gyalogezred I. zászlóalja 1050 puskával és 8 géppuskával.

Augusztus 31. A lovascsoportot kivették az állásból. Helyét a porosz 23. gárdaezred foglalta el.

Szeptember 1. A dandárt vonaton Lemberg-en, Mezőlaborcon át Marosvásárhelyre szállították.

Szeptember 7. A dandárt Parajdra rendelték és szeptember 9-én megkezdte az általános felderítést Székelyudvarhely felé, továbbá Parajdtól északra Illésmező és Felsősfalva felé.

Szeptember 21. A románok nyomása elől a dandár Nyárádszeredáig visszavonult, de a később ideérkezett gyalogság visszadobta az ellenséget.

Október 6. A dandár összeköttetésbe lépett a Székelyudvarhely és Csíkszereda környékén levő cs. és kir. 1. lovashadosztállyal.

Október 10. Az ezredet Berzeviczy Béla tábornok gyalogdandarához osztották be.

Október 13. Mikor az oláhok Csíkszépvíztől keletre a vízváltató gerincet, Pogányhavas, Mogyorósetető, Nagykoszorú vonalában kénytelenek voltak feladni; üldözésükre az 1. népfőlkelő lovashadosztályt rendelték ki, mégpedig Felsőlokon, Gyimesbükön és a Gyimesi szoroson át, román területre.

Október 17. A dandár az E. St. Agaru körüli

harcokban vett részt, hol a románoktól fogságba esett egy tábornok, két ezredes, 11 tiszt és 180 leányosági személy.

Október 18. Az ezred vezetéklovait és vonatát Felsőlokra rendelték.

Az ezred gyalog alakulva, Gyimesbükkől északra Bálványos-patak, Hosszúhavas, Mihályszállás, Láposarok, 1604 -ő- vonalában állásba ment és egész novemberben itt maradt.

November 29. Mérey alezredest Marosvásárhelyre a kiképzőcsoportba rendelték. A csoportparancsnokságot Abonyi Andor alezredes vette át. A dandár, pótlások hiányában feloszlott.

Az eredeti 1. népfőlkelő huszárezredből csak Dobozy István főhadnagy maradt meg 30 lovassal. Ezeket egy közös alakulathoz osztották be.

Debreceny Jenő tartalékos főhadnagy működése és élményei.

1915 január 1-től február 18-ig.

Összetett századommal 1914 december 31-én Munkácsra, a Hoffmann-hadtesthez rendelték és a Farkas-különítményhez osztották be. Farkas Elemér cs. és kir. 15. huszárezredbeli százados az októberi kárpáti visszavonulás alatt a szétszórt lovasalakulatokból mintegy 130 lovaszt szedett össze. Főképpen közös- és Landwehr-ulánusokat és néhány ukrán lovas önkéntest. Ez a csapat azután Farkas-különítmény néven szerepelt, s ezidőtájt már kiterjedően be volt gyakorolva a felderítésben és a guerrilla-harcban. Kitérő szolgálatokat tett és a hadseregparancsnokságnál nagy tekintélynek örvendett. Ottlétem alatt újabb lovasok érkeztek a különítményhez; a huszárokat mind hozzám osztották be, összesen nyolcvanra; a kb. 160 fő ulánus és ukrán, két századot alakított. Ekkép a Farkas-különítmény ezentúl egy huszár és két ulánus századból állott, összesen mintegy 220—230 karabéllyel.

Január 2. 21 órakor Farkas kapitány tudatta, hogy másnap 7 órakor az egész különítmény Polena-n és Szylya-n át Poroszkőre ment s ott Guileaume alezredes csoportjába lett beosztva. Itt nagy volt az izgalom, mert az oroszok nagyobb erővel támadták meg Rónay Horváth Jenő altábornagy uzsoki csapatait és visszanyomták ezeket Nagybereznáig, minek folytán a Lavoczne-i vonalon és a Latorca völgyében levő csapatainkat is hátrább kellett vonni. Híre járt, hogy erős orosz oszlopok ereszkednek lefelé a Sipot völgyén Poroszkő irányába. Éjjelre már előőrsoket is állítottunk az északra fekvő erdős hegyekbe.

Január 4. Megérkezett Guileaume Árpád alezredes a fiemei volt honvédszászlóalj parancsnoka. Jókiállású, igen művelt ember, higgadt, kitérő katonatiszt, a viszonyokat kitérően ismerte.

Az oroszok közeledtéről szóló hírek túlzottak voltak, de azért élénk tevékenység kezdődött mind a két részről. Állandóan igen fáradságos felderítő járataink voltak Mezőhutára, Mokrára, Hársra, Prelukára, Rózsafüredre és a Kossak-hegycsoportra. Lovainkat gyakran kellett vezetni, vagy messze hátul hagyni; majdnem mindennap voltak kisebb csetepaték a Havasköz, vagy Beregforrás

felől jövő kozák-járőrökkel. Néhány foglyot ejtettünk és mindkét oldalon néhány halott és sebesült volt. A idő mindig nagyon rossz volt. Az eső szakadt, nap-mind-nap megáztunk; a hegyekben hó, a völgyekben sár és víz.

Január 10. Perecsényre mentem, hogy megtudjam a helyzetet. Csapataink kezdték visszafelé nyomni az oroszokat az Ung völgyében. Egész nap szakadt az eső, 100 km-t lovagoltam; bőrigáztam.

Január 15—20. Híre járt, hogy erősítéseket kapunk; állítólag német csapatok is jönnek és nagy támadás készül. Különítményünkhöz még állandóan érkeztek egyes lovasok, többnyire ulánusok.

Január 22. Guileaume alezredes elment a német sereg vezérkarába. Nagyon okosan tették, hogy oda rendelték, kétségkívül sok hasznát fogják venni. Az offenzíva megkezdődött. Mindenfelől megindultak a csapatok az oroszok ellen.

Január 23. Polenára küldtek az 55. gyaloghadosztályhoz elígazításért; itt megmutatták nekem a támadási tervet. A nehézségek (a roppant nehéz terep, egy-két méteres hó) igen nagyok voltak, de azért minden jól indult.

Elmentem Aklósrá, hogy tájékozódjam a támadás előkészületeiről. 7 órától 15 óráig 80 km-t lovagoltam, remondán, erős emelkedésű és nagyon jeges szerpentin-úton, teljes felszereléssel. Igen szép eredmény!

Január 24. Élénk járőrözés folyt. Tiszti járőrben hat lovassal megleptünk egy kozák-járőrt. Egy kozák elesett; iratait elhoztuk.

Január 25. Tizenöt százarral és ulánussal Rózsafüred felé mentem felderítésre. Útközben az erdei úton kb. 20—25 kozákból álló járőrrel találkoztunk. Kölcsönösen megrohantuk egymást. Az oroszok 50 lépésnyire megfordultak, 400 lépésnyire üldöztük őket, de azután egy útgörcbületnél, csett gyanítva, megálltunk. Kölcsönös puskatűz. Nálunk veszteség nem volt.

Január 26. Nagy hóesés. Minden irányból oszlopok nyomulnak előre az oroszok ellen.

Január 27. Gyalogság előrement Rosztoka, Perekrasna és Zbun felé. Az oroszok kivonultak Havasközről.

Január 28. Minden irányból erős ágyúzás halatszik. Sebesültek érkeztek. Állítólag elfoglaltuk Rosztokát és Bukócot. Nagyon izgatottak és türelmetlenek voltunk. Délben telefonparancs érkezett, hogy azonnal induljunk el Polenán át Vezérszállás és Verecke felé. További parancsot kapunk.

15 órakor indultunk, sűrű hóesésben, sötét és keservesen hideg időben. Elöl mentem én a századommal, azután a 7-es ulánusok, végül a Landwehr-ulánusszázad. Sötét éjjel, csikorgó hidegben érkezünk meg éjjel táján Polenára. A hadosztályparancsnokság már előrement, de minden zsúfolva volt németekkel és magyarokkal. Nagyon nehéz volt elhelyezkedni. A német tisztek behívtak magukhoz, de nem akartam otthagyni huszárjaimat. Éjjel után egy vezérkari tiszt érkezett azzal a parancsral, hogy jókor reggel induljunk Vereckére, hol erős harc folyik.

Január 29. 8 órakor indultunk el Verecke felé. Vezérszálláson utolértünk egy 30·5 cm-es üteget. Vereckére déltájban érkezünk meg. Még folyt a harc és az oroszok tartották a 667 -ő- Magurát, de

ellenállásuk már megingott. 15 órakor elindultunk Vereckén át északnyugati irányba a Laturka Kryva felé, hogy az országhatáron túl a Stryj völgyében csatlakozzunk a német 3. gárdahadosztályhoz. Estére Bilaszovicza-ra érkeztünk. Másnap 7 órakor tovább mentünk vonat és élelem nélkül. Borzasztó nehéz utunk volt az országhatáron keresztül. A Jaszenova gerincén (831 m.) 60—80 cm-es hóban gázoltunk. A lovak helyenkint nem bírtak menni, az emberek felváltva libasorban taposták elől a havat és meredek helyeken összecsatolt felsőhevederekkel kellett a lovakat emelni. A határgerincen Farkas százados magyar beszédet, Kammenszky ukrán zászlós lengyel beszédet mondott. Elénekeltek a Szózat-ot és a lengyel Hymnus-t. Nagyon megható, szép jelenet volt. Azután leereszkedtünk Krioka felé. Ez a falu teljesen elpusztult az októberi harcokban. Este elértük a Husnewizne-i út-elágazást, a félig leégett faluban laktáborba szálltunk. Ennivaló nem volt.

Január 31. Tiszta kemény hideg idő. 10 órakor Matkow-ba érkeztünk. A falu sok helyen égett. A porosz 3. gárda-hadosztály törzse volt ott elszállásolva, a parancsnok báró Marschall lovassági tábornok volt, a konstantinápolyi német nagykövet öccse, a császár gyerekkori barátja s igen kedves, finom úriember. Nagyon szíves volt hozzám. Farkas századosnál jelentkezett gróf Richthofen főhadnagy egy szakasz gárda-ulánussal és von Öttingen hadnagy néhány gárda-huszárral. Az utóbbiakat az én századomba osztották be.

A 3. gárda-hadosztály vezérkari főnöke Wulfen őrnagy volt. „Öst. ung. Beirat.“ Guileaume Árpád alezredes.

A hadosztálylovasság a Farkas-különítmény.

A gárda-hadosztály egyébként harcban állott az oroszokkal s ezeket aznap a Stryj völgyében Smorzse Dolna-ig üzte vissza.

Éjjel az országúton járőrbe mentem. Smorzse előtt déli irányban az útról letérve, egy körülsáncolt házig nyomultam előre. Az úthajlatnál négy embert hagytam a lovakkal, hárman a ház mellett rendszerűleg emelkedő dombra lopódtunk és mintegy 50 lépésről beléptünk a méccsel világított házba, melyben erős orosz őrség volt. Iszonyú ordítózás lett az eredmény, az oroszok kirohantak, mi pedig fedetten az úthajlatnál álló lovainkhoz szaladtunk. Az egész faluban nagy riadalom volt és lövöldözés hallatszott. Hátramaradt négy emberünk vesztül lövöldözött, az oroszok nem mertek az éjszakában előrejönni, úgyhogy könnyen megmenekültünk.

Február 1. Reggel nyomultunk előre. Tiszta fényes idő volt s minusz 15° C. 9—10 óra között elkísértem Rathenau gárda-alezredest a tűzvonalba, mely a Krasznianka völgyétől keletre emelkedő gerincen húzódott. Az orosz vonal egészen közel volt a némethez. Mi a gerinctől nyugatra voltunk. Az alezredes parancssal küldött a balszárny felé (gyalogoltunk), hogy hosszabbítsák meg az arcvonalat észak felé; „Schauen Sie, Herr Oberleutnant, dass Ihnen nichts passiert“ kiáltott utánam. Mire kb. $\frac{3}{4}$ óra múlva visszaérkeztem a jelentéssel, Rathenaut már elvitték, alig 10 percre rá, hogy elhagytam, egy srappnellgyújtó keresztülment a mellén.

Február 2. Harmadnapja folyt a harc Smorzse Dolna-ért. A Farkas-különítményt előretolták a Krasznianka völgyében lévő Kraszna-ba, a gárda balszárnyának biztosítására. Farkas kapitány, különösen az ukrán önkéntesek segítségével, kitűnő kémszolgálatot szervezett. A higany minusz 27°-ig süllyedt. (44. sz. melléklet.)

Február 3. Marschall lovassági tábornok átküldött helyzetjelentésért Wisocko Wizne-re. Útközben egy erősebb kozák járőr üldözőbe vett. Nagyon nehezen szabadultunk meg tőle.

15 órára érkeztem vissza. Közben a németek elfoglalták Smorzse-t és egészen Feliciantal-ig kellett Marschall után mennem. Nagyon szívesen fogadott, maga magyarázta az ütközetet és odaállított a Scheren-távcsőhöz. Azután nagyon dicsért egy másik huszártisztet, aki mint összekötő délelőtt járt nála. Kiderült, hogy ez báró Waldbott Ödön főhadnagy volt.

Február 4. Előző nap késő este érkeztem haza. Úgy látszik meghűltem, egész éjjel lázam volt, reggel nem keltem fel az ágyból, a torkom is fájt. Farkas százados állandóan végeztetett feiderítést járőrök és kémek útján. Tudtuk, hogy észak felől Zadzielsko-nál jelentékeny orosz erő van. Mivel pedig a németek gyorsan haladtak előre keleti irányban a Smorzanka völgyében Annaberg-Tucholka felé, ahol az 1. gyaloghadosztállyal akartak együttműködést teremteni; a mi feladatunk elég fontos volt, t. i. az, hogy fedezzük a németek balszárnyát és hátát. Egyszerre csak dél felé berohant hozzánk Mazevsky kadétörmester azzal, hogy az oroszok a falutól északra a Wiznykonice-majornál összeölttek egy ukrán járőrt, hogy már a falu északi szélén vannak és tele van velük az erdő.

Rögtön riadó. Farkas százados előrement az északi kijárónál lévő hídhöz, itt összegyűjtötte ulánusait (a német lovasok ezen a napon nem voltak velünk) és 16 német gyalogost, kik véletlenül kerültek oda. A kis csoport a „Cheval“-völgyben kb. 120 karabéllyal igen jól befészkelte magát.

Az én feladatom az volt, hogy másfél km-rel hátrább a falu közepe táján második vonalat szálljak meg, Farkas százados előrelátható visszavonulását fedezzem.

Délben megkezdődött a tűzharc. A falu északi szélén, mindjárt meglehetősen hevesen. Ezalatt az összes lovakat felnyergelve a falu déli szélé felé, a Krasznianka mélyedésében gyülekeztettem és azután kb. 50 huszárral a templom dombjára mentem. Mindannyiunknál karabély volt, egyenként 70—80 tölténnyel.

A tűzharc folyt, Farkas százados tartani tudta vonalát.

14 óra tájban a Kraszna falutól nyugatra eső és erdőparcellákkal fedett Czownia-gerincen, tehát balszárnyunk oldalában egy erősebb járőr, vagy elővéd tünt fel a fák között. Tőlem mintegy 1600 lépésre lehetett, úgyhogy távcsővel sem tudtam kivenni, hogy oroszok-e vagy németek. Tudtam, hogy Mochnate-faluban némi német katonaság volt még tegnap s ezért feltehető volt, hogy ők küldtek biztosítást. De a kérdéses elővéd elindult, kijött a fák közül és a Czownia-gerincen tovább ment dél felé.

A dolog nagyon veszélyesnek látszott. Tudtam az előző jelentésekből és tájékoztató parancsok-

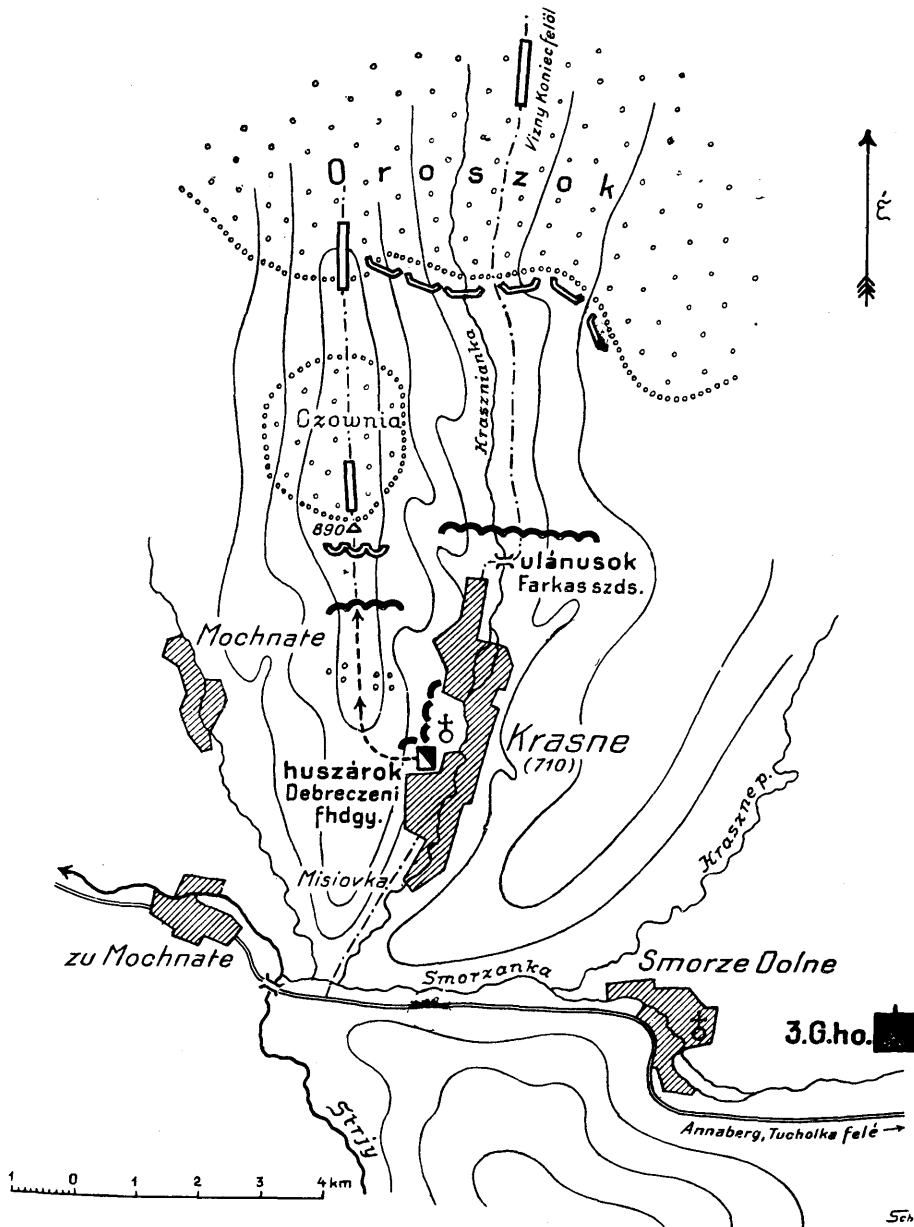
ból, hogy Zadielsko-ban már előző nap kb. egy egész ezred orosz gyalogság és tüzérség volt. Azt is láttam, hogy Farkas százados előtt már is van annyi ellenség, ami őt teljesen agyonnyomhatja. Ha a most elindult csapat csakugyan valamely nagyobb erő elővéde, akkor ez egy óra alatt leér a

Stryj völgyéig és nemcsak minket fog el, hanem elvágja a 3. gárda-hadosztályt, melynek akkori létszáma 8—9000 ember volt és mely aznap igen nehéz harcban állott Annaberg-nél, tőlünk mintegy 10 km-re keletre.

Ezen még az sem segíthetett, ha megpróbálok

44. vázlat.

Ütközet 1915. február 4-én Krasne-nál.

gyorsan visszavonulni a faluba a Krasznianka mentén, mert az oroszok a Stryj-hez értek és megszállhatják a völgy eszményi bástyáját, a Misiowka hegyet. Erről u. i. az egész völgyet pásztázni lehet. Elhatároztam ezért, hogy megtámadom az orosz elővédet, mert így legjobban feltartóztathatom.

Mivel a templomtól a Ravinák miatt egyenesen előremenni nem lehetett, lejjebb kerültem. Tíz embert Kerekes őrmesterrel a templomnál hagytam és kb. negyvenedmagammal, ritka rajvonásban megtámadtam a 890-es csúcs táján mozgó ellen-

séget, az én embereim és a templomnál álló kis csoport heves tüzelésére az ellenség behúzódott az erdőparcellába. Egyidejűleg a helyzetről és teendő intézkedéseimről egy-egy jelentést küldtem Farkas századosnak és a gárda-hadosztálynak.

A rajvonalat a gerincig meghosszabbítottuk és lassú tüzeléssel haladtunk felfelé a térdig érő hóban. Az oroszok is állandóan tüzeltek ránk, de csodálatosképpen alig volt valami találatuk. Két könnyebb sebesülést okoztak és egy-két lyukat lőttek az uniformisomba. Újra beláttam, hogy alul-

ról felfelé sokkal jobban talál az ember, mint felülről lefelé.

15 óra tájban már mi is a gerincen voltunk és erősebb tüzelést kezdtünk. A templom felől még vagy tizenöt huszár jött fel a lovak mellől. Ezek löszert is hoztak magukkal. A templom mellett hagyott pár huszár is erősítette a tüzünket, sőt alulról Farkas százados is lövetni kezdte a hegycsúcsot. Ez a tüzelés ugyan legalább 1500—2000 lépésről történt és így nem lehetett túlságosan hatásos, de kétségtelenül zavarba hozta az oroszokat, kik ekképpen három oldalról kaptak tüzet.

15 óra 30 perckor megszűnt az oroszok tüze. Balszárnyamon Ádám tizedes ötödmagával (kik éppen a gerinc tetején voltak, ahol gyalogösvény volt) nagy ordítással berohant az erdőbe. Nem volt ott már egy orosz sem, csak négy halott, néhány elszórt hátizsák és kenyértarisznya, annak jeléül, hogy az oroszoknak súlyosabb sebesülteik is voltak. Az ellenség gyorsan húzódott vissza az erdőbe, mi egy ideig lövöldözve üldöztük, 16 óra táján újra jelentést küldtem Farkas századosnak, hogy az oroszok visszavonultak, ugyanez időben vele szemben is elcsendesedett a tüzelés. Beesteledt. Ekkor egy öt főből álló orosz járőrt vettünk észre a ravínak között, amint visszahúzódní igyekezett. Ez a velünk szemben állott elővéd baloldali biztosító járőre volt. Mivel több felől tüzet kaptak, nem volt menekvésük s felemelték kezüket. Vezetőjük egy igen intelligens őrmester volt, a szentpétervári „Grand Hotel“ főpincére. Egy kicsit franciául is beszélt. Őrséget hagytam az elfoglalt csúcsra és a templomdombon. Farkas is sűrű őrszemeket állított a falu körül. Nagy meglepéssel teáztunk. A századosnak az volt a véleménye, hogy éjjelre már nem lesz támadás. Reggel, pedig csak holnap lesz, — ma nincs mit gondolkodni róla.

Előnyomulás közben a csákó lecsett a fejemről (ebben az időben az úgynevezett huszárkomótesákókat hordtuk, jó vastag, meleg filcből, sűrű vászonnal bevonva, álladzószij nélkül), azt hittem, hogy egy faág ütötte le, bár mikor körülnéztem, láttam, hogy a legközelebbi fenyő kb. 10 lépésre van tőlem. De egyéb gondom volt s nem ügyeltem rá. Este a csákó ott volt az asztalon, Farkas százados ránéz, „őreg — mondja — átlőtték a csákót!“ Hát így volt!

19 órakor egy század német gyalogság érkezett erősítésül. Sietve küldték. Tudták, hogy a gárda nagy harc árán elfoglalta Annaberg-et, ők vették át a biztosítást, de csakugyan egész éjjel csend volt.

Február 5. Tiszta, nagyon hideg idő; minusz 25°. 9 órakor megjött Leu ezredes a gárda gránátos ezred parancsnoka. Előadta, hogy az előző napi csata abban állott, hogy az oroszok az Annaberg-et védelmező 22. lövészhadosztály megsegítésére, a németek hátába akarták nyomni a Zadzielsko-nál álló négy zászlóalj gyalogságot és két ágyút. Ezekből 1½ zászlóalj Kraszna elé érkezett. Ebből egy zászlóalj Farkas százados ellen tört előre, két század pedig a Czownia-gerincen indult meg, előre-tolván félszázadnyi elővédjét. Ez volt az, melyet mi, 2-es huszárok feltartóztattunk. Szerencsés köz-

belépésünk az egész orosz akciót késleltette, közben 15—16 óra között a németek rohammal elfoglalták az oroszok Annaberg-i állását. Ezek bizonyosan tudták a Zadzielsko-i oszloppal, hogy Kraszna ellen az akció immár felesleges, mert az egész oszlop visszavonult az éjjel Zadzielsko felé.

Leu ezredes rendkívül megdicsérte Farkas századosot. Engem pedig különösen kiemelt — mondván, — hogy nagy stratégiai érzéket tanúsítottam, hogy ez önállóságra valló merész akció volt tőlem s ha ez nincs, a hadosztálynak legalább is vissza kellett volna mennie Annaberg elől, hogy az oroszokat kiverje a hátuk mögül. Végül azt mondta, hogy Marschall tábornok dícséretét küldi és felterjeszt kitüntetésre.

Parancs érkezett, hogy azonnal indulunk északra Zadzielsko Zavadska irányába. 13 órakor indulás; előttünk már több zászlóalj haladt. Cso-daszép behavazott fenyvesen keresztül vitt utunk. Csikorgó hidegben, késő este értünk Zavadska-ra, mely a közepén folyó patakig zsúfolva volt némettel, azon túl oroszral, csak az utca választotta el egymástól az alvó ellenfeleket. A huszárok benyitottak egy-egy házba, veszekedtek az oroszokkal. Nagyon nehéz volt elhelyezkednünk. Végre én is megleltem Farkas századosékat és hatan tiszték, továbbá néhány közember és egy népes rutén familia voltunk egy szobában, amelyben minden ajtónyitásra olyan sűrű lett a köd, hogy derékon alul semmit sem lehetett látni.

Február 6. Kemény, hideg, tiszta idő.

Helyzet: előző nap a német előhad, egy zászlóalj egész Rykow-ig hatolt előre, késő este a faluba is bement és most teljesen körül volt zárva. Egyik része reggel átvágta magát, de másfél század egy házcsoportba szorult és az oroszok teljesen körülfogták.

Általános támadást rendeltek el, Moldavsko-Zawadka-tól 6—7 km-re északnyugatra. Huszárok gyalog.

A nélkülözhető emberek, a Farkas-különítményből kb. 150 fő karabéllyal kivonult. Én voltam a parancsnok. A nap folyamán Zawadka egy részét közelharcban elfoglaltuk.

Február 7. Egész nap ágyú- és géppuskatűz. Egy német zászlóalj rohamot intézett a Moldavsko-i sáncok ellen, de visszaverték és igen nagy veszteséget szenvedett. Állítólag 400 vagy 700 ember vesztesége volt.

Roppant hideg volt, a sebesülteket nem lehetett lehozni az állásból, mert az oroszok folyton tüzeltek. Mind megfagytak.

Február 8. Az ütközet változatlanul hevesen folyt tovább. Moldavsko felé semmi eredmény, ellenben Zavadska-ban lassan haladt a támadás. Délkeleti irányban az ulánusok és a huszárok Dolskiből kiszorították a kozákokat. Járőrben lóháton a Zwinin-hegyláncig jutottam előre. Folytonos csetepaték. Néha azt sem tudtuk, merre van az ellenség, merre vannak a mieink. Marschall tábornok nagyon sürgette a felderítést. Állandóan rajta lógtunk az oroszok a Zwinin-hegység körüli erdőségekben. Apró, sűrű lovasjárőrökben követtük folytonos csetepaték közepette. Február 4-e óta 20 em-

ber veszteségünk volt. Másrészt meg kell adni, hogy Marschall tábornok nem volt fősvény az elismerésben, azt mondta, hogy a világ legjobb katonáinak az én huszárjaimat ismeri el. Minden másnap mentem a főhadiszállásra és vele teáztam. A hangulat mindannyiszor kitűnő volt.

Február 10. Még mindig váltakozó sikerű harc folyt Zawadka területén és a Zwinin aljában, melyet az oroszok nagyon megerősítettek. A Rykóban szorult németek négy napi ostromzár után kivágták magukat. Magukkal hozták sebesültjeiket, sőt néhány orosz foglyot is. Egyik lovam (Leo) puskagolyót kapott bal első lábába. Nagy baj!

Február 11. A csata hevesen folyt, főleg a Zwinin környékén. Az oroszok állandóan erősítést kaptak, délután ágyúval erősen lőtték kvártélyainkat. Több ház kigyulladt a faluban.

Február 12. Szabadnapos voltam. Felmentem a Kleva 901 megfigyelőpontra, onnan 40 km. sugarú körben az egész harcot be lehetett látni. Egy orosz és egy német repülőgép harca játszódott le a szemem előtt. Délután a németek négy tarackkal lőtték a Polonina felé húzódó orosz állásokat. Az oroszok kitűnően feleltek és a németeket többször elhallgattatták.

Február 13. A csata folyt.

Az orosz tüzérség erősen dolgozott, házunk tetjét teljesen széllőtték. Alig maradt ép ház a faluban.

Február 15. Az eddigi -20 , -25° -os hideg előző nap óta hirtelen megenyhült. Éjjel is olvadt. A patakok megáradtak s a rengeteg hólé minden utat elöntött és sok helyen kimosta az eltemetett holttesteket.

Parancsot kaptunk, Dolzki-n át Kryve-be menjünk, a német jobbszárny biztosítására és hogy keressünk összeköttetést Pohar felé az 1. gárda-hadosztállyal. Utunk a Zwinin-hegylánc lábánál igen veszélyes volt. Teljesen ki voltunk szolgáltatva az oroszok ágyútüzének. Kis járőrökben időnként erős vágásban haladtunk. Két emberünk még így is megsebesült. 13 órakor értünk Kryve-be. Szállásunk jó volt, de nagyon exponált. Egyik járőrünk Poharnál megteremtette a németekkel az összeköttetést. Az oroszok Zwinin-en igen erősek voltak és agreszívek.

Február 16. Egész nap élénk ágyú-, gépfegyver- és géppuskatűz. A faluban fedezékek mellől lőttünk az oroszok állásába. Az orosz tüzérség a Zwinin-en, a német a Duzki-n volt.

Éjjel egyik őrségünk Kryve és Pohar között egy kettős őrszemet messze előretolt a Zwinin bokros aljába. Éjjel után egyszerre egy 15—20 emberből álló orosz járőr bukkant ez elé a kettősőrszem elé. 40—50 lépésről a járőr és az őrszem egymásra lőttek. Az egyik őrszem, egy ulánus elszaladt, később azt vallotta, hogy segítségért ment. Biró huszár ottmaradt és egy fa mögül félóra hosszat tűzharcot vívott az oroszokkal, kik mikor Biró segítséget kapott, visszavonultak. A huszár 30 lövést tett, az oroszok sokkal többet. Birót felterjesztettük nagy ezüstre. Meg is kapta. Én ugyan aranyra akartam felterjeszteni, mert ehhez fogható bátorságot

még nem láttam. Éjjel volt, egyedül, társa is elszaladt, mégis megállotta helyét.

Február 17. Hajnaltól fogva heves harc. Egy ulánus őrmester és három ló megsebesült. A német gyalogság nagy veszteséget szenvedett. Parancs érkezett, hogy a Pohar-i úton a Dolzianka hídját helyre kell állítani. Magamra vállaltam, mint mérnökember. Összeválogattam a fejszésembereket, egyik szakaszvezető éppen ács volt. Elhatároztam, hogy reggel munkához látunk. Az idő hidegre fordult.

Február 18. A harc valamennyire elcsendesedett, de azért különösen a gépfegyver mindkét oldalon kattogott. 8 órakor kimentünk a hídjavításhoz, kivágtunk hozzá vagy 20 nagy fenyőt. Délig borús volt az idő s a Zwinin gerince ködös, az oroszok nem láthattak bennünket. De 12 óra előtt kitisztult és egyszerre két srápnelt is lőttek ránk. Szerencsére magasan felettünk robbantak. Nem is ügyeltünk rájuk. A híd már majdnem készen volt. Egyszerre, vagy tíz perc múlva újra két srápnelt kaptunk. Ezek is magasan előttünk robbantak. De most hirtelen erős ütést éreztem bal ágyékomban. Mintha egy gerenda, végével nekem jött volna. Féloldalt vágódtam a hóba. A huszárok elordították magukat: „Meghalt a főhadnagy úr!” és elszaladtak a bokrok közé, én meg utánuk. Ott összenéztem, hogy mi történt. Végre észrevettük, hogy mentém posztója a zsebnél fel van hasítva, valamint az alatta levő többi ruha is. A srápnerek egyik repeszdarabja ütött meg. Egyelőre lefektettek a hóba.

Több lövést nem kaptunk. Kis várakozás után befejeztük a hídon a még hátralevő munkát, azután szállásomra kísértek és én hóval borogattam az ütés helyét, mely erősen dagadni kezdett és kivörösödött.

Négy hónap telt bele, mire meggyógyultam.

Hummel Árpád százados, a népfőlkelő osztály 1. század parancsnokának működése a déli harc-téren:

1914 szeptember 3-án kirakódtunk Homokbálványoson. Azonnal megkezdődött déli irányban a felderítés.

Szeptember 9-én 2 órakor mint felderítő-különítményt Pancsován, Torontál-Almásan át a Viselja-ra rendeltek előre.

Szeptember 10-én az általános visszavonulás alatt a Temes átjáróinak megszállásával bíztak meg, de már szeptember 14-én parancsot kaptam, hogy vonuljak be Ferenchalomra az osztálytörzshöz.

Október 5. A századommal kikülönítették Beska-ra és itt alárendeltek a Pétervárad-i várparancsnokságnak. Feladatom az volt, hogy folytassam a felderítést déli irányban.

November 2. Klenak-ra rendeltek tüzérségi fedezetnek, de már másnap 3-án Grabovec-en Jankovich László alezredes népfőlkelő osztályához osztottak be.

November 5. Az osztály Klenak-nál átkelt a Száván és Sabac-ra ment, hol Hofsass ezredes különítményének kötelékébe lépett.

November 18. Bogule-n a parancsnokságot herceg Schwartzberg ezredes vette át. Innen megkezdődött az előnyomulás Belgrád irányába. Ez idő alatt a következő helyeken harcoltunk: Okrid, Debrz, Beljin, Grabovac, Piroman, Lisopolje, Stojnik és Belgrád környéke.

December 8. Csapataink kiűrtették Belgrád-ot. A hadihídon való átkelést a század bizto-

sította egy csendőrosztaggal. Ezután Strijenski Karlova-ra kikülönítettek. Itt ismét a Pétervárad-i várparancsnokságnak voltam alárendelve. 1915 március első napjaiban az 1. népfölkelő gyalogezredhez, Kamenica-ra zászlóaljparancsnoknak neveztek ki. A századot Szunyog László vette át. Később bevonultam a 11. honvéd lovashadosztályhoz, Galuzia-ra.

Hummel Árpád alezredes.

II. FEJEZET.

A M. KIR. 11. HONVÉD LOVASHADOSZTÁLY GYALOG- ALAKULÁSÁNAK TÖRTÉNETE.

Irta: *Gömöry Árpád* gyalogsági alezredes.

Általános rész.

A honvéd huszárezredek világháborúról szóló története nem volna teljes, ha a gyaloghuszárok harctéri teljesítményéről külön meg nem emlékez-nénk.

„Gyaloghuszárok,“ ebben a paradoxon-nak látszó elnevezésben sok bánatos lemondás, sok lelketlő önmehtagadás van. Lóról szállva, ló nélkül maradvá sarat taposni, nem méltó a huszárhoz. Különösen, ha meggondoljuk, hogy amióta délceg magyar huszár volt a világon, az minden híres haditettét lovon vívta meg. De a világháború, mint minden téren, itt is újat produkált. A huszárokat gyalogosan zászlóaljakra szervezték és úgy küldték az ellenség elé. Ment bizony a dolog így is, hiszen magyar huszárról volt szó! Eleinte nehézkesen, kezdetleges teljesítménnyel. Később azonban — amint a huszár erejének, ügyességének és alkalmazkodóképességének tudatára ébredt — számottevő, használható és igen sikeresen működő tényezővé fejlődött olyannyira, hogy teljesen elérte a gyalogság harcértékének magas fokát és huszárjaink dicsőséges hadtörténetét is fényes harctéri sikerekkel gazdagította.

Sok alapos érv indította a hadvezetőséget 1914 végén arra, hogy huszárokból gyalogzászlóaljakat állítson fel.

A lovashadosztályokhoz szervezetszerűleg beosztott vadászzászlóaljakat kivonta innen, hogy új ezrekbe szervezze. Ezek helyett más alakulatokról kellett gondoskodnia, hogy a lovashadosztályok ne legyenek kénytelenek nélkülözni a szükséges fegyver- és harcerőt.

A gyalog-pótzászlóaljaktól alakulatokat nem lehetett elvenni a lovashadosztályok részére, mert elsősorban a gyalogezredek óriási veszteségét kellett pótolni és ezenfelül más új gyalogezredek és alakulatokat is kellett felállítani.

A huszár-pótzászlóaljaknak felesleges emberanyaguk volt. Ezt nem lehetett a lovasezredek pótlására mind felhasználni, noha a háború elején a lovaság vesztesége is tetemes volt.

A döntő jelentőségű Limanova-i csatában közös és honvéd huszárok gyalogrohamukkal eredményesen hozzájárultak a harc fényes sikeréhez és gyalog való alkalmazhatóságukat ezzel kétséget kizáróan bebizonyították. Nagyobb lovaserőnek hadászati és harcászati alkalmazására — kivált a téli

időben — egyelőre nem kínálkozott alkalom, különben pedig az ellenség hatásos modern harci gépeinek pusztító ereje a lovasság alkalmazásának némileg határt is szabott.

Végül a lóanyag pótlása is mind leküzdhetetlenebb akadályokba ütközött.

Mindezt tekintetbe véve, a hadvezetőség az első háborús év telén elrendelte, hogy lovashadosztályonként huszárokból egy-egy gyalogzászlóaljat alakítsanak, egy-egy gyalog-géppuskásosztaggal. Ezt a rendelkezést 1915 januárjának végéig végre is hajtották.

A 11. lovashadosztály gyalogalakulatának megszervezése akként történt, hogy a 2., 3., 5. és a 9. honvéd huszárezred egy-egy teljes tiszti és legénységi létszámú és felszerelt gyalogszázadot állított fel. A gyalog-géppuskásosztagot a közös 39. gyalogezred adta, ezt a menetosztagot Debrecenből irányítván a harctérre. A gyalogszázadokat elsőízben Úszcsie Ruszki-n 1915 január 24-én vonták össze. Az alakulat ekkor a következő elnevezést kapta: „A m. kir. 11. honvéd lovashadosztály gyalogzászlóalja.“

Zászlóaljparancsnok: Körmeny Ékes Károly huszárszázados, századparancsnokok: Borbély-Matzky Emil huszárfőhadnagy, Horváth Sándor huszárfőhadnagy, Koller Gáspár huszárfőhadnagy, Körössy József főhadnagy.

Géppuskásosztag: parancsnok: Gömöry Árpád 39. gyalogezredbeli százados.

Fegyverzet: karabély és szurony. Lőszert töltenytáskában és abrakostarisznyában hordták a huszárok.

Ruházat: huszár egyenruha, mente vagy lovasági köpeny és magasszárú csizma.

A ruházat hosszabb gyalogmenetekhez nem volt megfelelő.

Sajnos, külön gyalogkiképzésre nem volt alkalom, mert erre a harctéri helyzet nem adott időt.

A századok a lovassági gyakorlati szabályzat szerint sorakoztak, mozogtak, mint azt békében tanulták. A tiszték céltudatos és bátor vezetésének, valamint a legénység megbízhatóságának és erkölcsi erejének kell betudnunk azt, hogy a „gyalog-huszárok“ a nehéz és új körülmények között is olyan fényesen megállták helyüket.

Harcéri események

1915 január 24-től 1915 július 6-ig.

1915 elején Galiciában az oroszoknak a Dukla-szoros irányába történt előretörése, mindkét fél részéről igen élénk harctevékenységet váltott ki.

A csapatok állandóan harcban voltak és minden erőre szükség volt. Így a gyalogzászlóalj is, megalakulásának pillanatában tartalékviszonyba került s már három nap múlva az ütközetben részt vett.

Január 27 és 28-án a zászlóalj Szmerekovczi-nál sikeresen harcolt. Kozákokat ellentámadással vert vissza és e közben Gladiszow-ig tört előre.

Február 16-ig ezen a környéken állásharcokban volt része.

Február 17-én a 24. lovasdandár kötelékében támadásba ment át és 20-ig állandó küzdelem közepette Wrichne-t érte el. Ezt a falut védelmezte 23-ig, de megbízhatatlan cseh szomszédai miatt, ekkor ismét Szmerekovczi-ra kellett visszavonulnia.

Február 25-én a huszárzászlóaljat kivonták ebből az állásból, alárendelték a VI. hadtestnek és Grybow—Polna felé tolták el.

Március 1-én a zászlóaljparancsnokságot Brokes István huszár-alezredes vette át.

Március 5-én a csapat a 77. honvéd gyalogdandár kötelékébe lépett és századonként a 9. és a 10. honvéd gyalogezred megerősítésére rendelték. Itt március 22-ig volt állásban s a viszontagságos és veszteséges harcból alaposan kivette a részét, miközben vitéz és edzett gyalogos szomszédaival egyenlő értékűnek bizonyult. Ebben az időben különösen nagy veszteséget szenvedett az orosz tüzereségtől. Ez a környék fölé emelkedő Puski-hegyről irányította reánk hatásos tüzét.

Március 25-én a zászlóaljat Hegedüs ezredes lovasdandárával egyetemben ismét újabb beosztásba rendelték, mégpedig a (III. hadtest) 8. gyaloghadosztályhoz. Ismét délre Dukla felé irányították és 26-án elérte a magyar határt. A Kárpátokat magas hó borította, könyörtelen hideg volt, de a lelkeket fűtötte az az elzánt, erős elhatározás, hogy a nagy Rákóczi-nak Zboro-i vára felé törő muszkát az országból mindenképp kiverik.

A nehéz, fárasztó menetek után nem volt idő a pihenésre. A zászlóalj már március 27-én lendületes támadásba fogott és Wysowa irányába nyomult előre. Az ellenség gyalogsági és tüzereségi tüze ellenére, 16 órakor el is foglalta a meredek Wysotka magaslatot. Ha a különösen nehéz viszonyokat, a téli hegyháború jellegével bíró, veszteségteljes támadást tekintjük: a huszár-zászlóaljnak ezt a teljesítményét elsőrendűnek kell mondanunk. A zászlóalj itt megszakítás nélkül harcolt április 14-ig, mely idő alatt nemcsak kiváló szomszédaink (2. és 3. császárvadász, valamint a 87. gyalogezred) elismerését, hanem a magasabb parancsnokok dicséretét is kiérdemelte. Különösen kitűnt a zászlóalj géppuskásosztaga, amely meglepetésszerűen, oldalazó tüzével erős támadást vert vissza és ezért az 55. gyalogdandár parancsnoksága írásbeli dicséretben részesítette. Vitéz és eredményes magatartásáért különben a parancsnok, több tiszt és legénységi személy legfelsőbb helyről kitüntetést is kapott.

Itt említjük meg azt a példátlan esetet, amikor a cseh 28. gyalogezred áruló módon megadta magát és ezáltal a sürgősen megerősítésükre siető huszárzászlóaljat válságos helyzetbe sodorta. Ez a gyászos esemény április 3-án Blechmark-on történt és 1915 húsvétját felejthetetlenné tette.

Április 15-én a zászlóaljat végre pihenőre rendelték Grybow-ra. Itt volt első ízben alkalom arra, hogy némi időt a kiképzésre is szenteljenek és hogy a zászlóalj a gyalogsági gyakorlati szabályzat irányadó rendelkezéseit átvegye. Ez a céltudatos munka annál is fontosabb volt, mert döntő események előtt állottunk.

Mackensen tábornok Gorlice-i diadalmas áttörési hadműveletéből, — ebből a történelmi nevezetességű csatából — a zászlóalj is kivette részét.

Stöger-Steiner tábornok hadseregcsoportjához beosztva, a Dunajec alsó folyásának forszírozása alkalmával a zászlóalj előbb tartalékviszonyba került, de már május 3-tól 7-ig súlyos harcban állt a nagyobb erejű ellenséggel Sziedlisowicze-nél és Dambrowa-nál, hol érzékeny veszteséget szenvedett. Két bátor, derék tisztje Ordódy László és Keresztes Béla hadnagy is elesett, Horváth Sándor főhadnagy megsebesült.

Kisebb-nagyobb csatározások után a zászlóalj május 16-tól 21-ig a San folyót védte Rudnik-nál. Nehéz és viszontagságos harca folyamán megvédte ugyan a San-t, de igen nagy veszteséget szenvedett.

Ebben az időtájban a csapat új elnevezést kapott: „M. kir. 11. huszár-lövészosztály“.

Május 28-án az osztály már Przemysl alatt harcolt. Ekkor kezdődött a vár ostroma. Az osztály a Zurawica-i XI-es erődtől északra, Malkowice-nél kapta meg támadási szakaszát és a bajor hadosztálynak rendelték alá. Jobbszárnya Svaby; később a Przemysl—Zurawica—Radymna-i országútra támaszkodott. Tőle jobbra a bajorok, balra pedig a német 82. és 270. gyalogezred állott.

Ötnapi súlyos csatározás következett. Az orosz tüzeresség a várból pontos és hatásos tüzet irányított a támadókra. Az osztály támadása Szinay főhadnagy irányításával lépésről lépésre haladt előre. A veszélyeztetett balszárnyat, hol 400 méteres hézag támadt, Gömörly százados géppuskásosztaga biztosította.

Május 30-án egy orosz hadosztály kitört a várból és ellentámadásra indult. Az osztályt már szintén veszélyeztette a támadás, de ez puska- és géppuskatüzünkben, valamint a német nehéz ágyúk tüzeiben hamarosan elakadt.

Június 1-én 12 órakor az osztály, a szomszéd német 270/II. zászlóaljjal, megfelelő tüzereségi előkészítő tűz után rohamra indult és az oroszokat rövid kézitusa után leverte. Az orosz 47. és 48. gyalogezred 38 tisztjét és 300 emberét foglyul ejtették s a vár felé visszaözlőket géppuskatűzzel üldözték. Közben a XII-es erőd vonalát 800 lépésre megközelítették, de itt az ellenség tüze a további előnyomulást megakasztotta.

Június 2-án megkezdődött a 30·5 és 42 cm-es ágyúink pusztító munkája, melynek eredményeképpen a reakövetkező éjjelen a szomszédos bajorok betörték a Dunkoviczki-erődbe és 3-án hajnalban a huszár-lövészosztály részeinek is sikerült a Zuravica-erődbe behatolniok.

Ezekben a súlyos harcokban a gyaloghuszárok emberfeletti teljesítményt vittek véghez és büszkén elmondhatjuk, hogy a huszárok semmiképpen sem maradtak el kiváló német szomszédaik mögött, amiről legjobban a 11. lovashadosztály június 5-i parancsa tanuskodott:

„A huszár-lövészosztály példás, derék magaviselete a magyar honvédhuszároknak, különösen lovashadosztályunknak dicsőséget szerzett.

Az új és kis alakulás német gyalogcsapatok kötelékében május 28-tól június 3-ig Przemysl északi erődöve ellen intézett támadásban résztvevett és megmutatta, hogy a magyar honvédhuszár nemcsak lóháton, hanem gyalog, lőfegyverrel kézben is megállja a helyét.

Szebb dicséretet nem mondhatnék, mintha szó szerint idézem és köztudomásra hozom Behr német altábornagy, a német 119. gyaloghadosztály parancsnokának Brokes alezredes úrhoz intézett szavait:

„Ihre Abteilung, Herr Oberstleutnant, hat die Aufgabe so gut gelöst, wie keine deutsche Infanterieabteilung es besser gekonnt hätte, — ich werde es auch nicht versäumen, dies höheren Ortes zur Kenntnis zu bringen.“

(Csapata, alezredes úr, feladatát oly jól oldotta meg, mint más német gyalogcsapat sem tudta volna jobban és nem fogom elmulasztani, hogy ezt felsőbb helyen tudomásra ne hozzam.)

A hatásos ellenséges (különösen nehéztüzérségi) tűzön kívül a huszár-lövészosztály a teljesen nyílt terepen ivóvízhiányban is szenvedett, élelme három napon át csak konzervből állott, veszteségei az 596 puskából álló ütközetlétszám 22%-át teszik ki. A hangulat ennek dacára lelkes.

A legfelsőbb szolgálat nevében elismerésemet és hálás köszönetemet fejezem ki a huszár-lövészosztály derék tisztikarának és legénységének. Büszke vagyok, hogy ily vitéz csapat áll parancsnokságom alatt és úgy a hadsereg főparancsnokság, mint a honvédelmi miniszter úr ő nagyméltóságának teszek érdemeiről jelentést.

Meg vagyok győződve, hogy a huszár-lövészosztály derék magaviselete követendő példaként hat mindenkire és ha alkalom kínálkozik, a 11. honvédlövashadosztály egy tisztje és közvitéze sem marad el mögöttük!

E parancsom alkalmas időben a gyülekezett alosztály előtt valamennyi tiszt jelenlétében a legénységnek kihirdetendő.

Ez alkalommal tájékoztassák a tisztet a legénységet a háború jelenlegi eredményéről. Ez lelkesít és kitartásra buzdít végleges győzelmünkig!

Bissingen altábornagy.“

Június 4-én, anélkül, hogy Przemysl városát megláthatta volna a lövészosztály, a 39. honvédlövashadosztályhoz, Nienowicz-re irányították és 6-án Kalnikow-nál, a 10. honvédlövashadosztály kötelékében, már ismét harcba vetették.

E naptól kezdve az osztályt mindnehezebb teljesítmények elé állították, veszteséges súlyos napok következtek, melyeknek folyamán az osztály majdnem végképpen fel is őrlődött.

Június 8. A lövészosztályt beosztották a 10. honvédlövashadosztályhoz.

Június 12. 20 órakor az osztály a 15-ös huszárokat az állásban felváltotta Zagrebła északnyugati szélén. 22 órakor általános támadás.

Június 13-án 5 óra 45 perckor az erdőben, erős állásban levő oroszokat kellett megtámadni és sikerült az állásukba betörni. 18 órakor újabb támadás volt a Lukawa 1-0-246 ellen. Az ellenség tüze mindjárt a harc kezdetén sűrűn szedte áldozatait. Panz alezredes, Thevan zászlós elesett, Brokes alezredes osztályparancsnok, Illésy és Hoffmann főhadnagy megsebesült. Sok derék altiszt és huszár is elesett, vagy megsebesült.

Június 14. További előnyomulás északkeleti irányban és a Krakowiec—Morance magaslatok elfoglalása.

Június 15. A lövészosztály Krakowiec 0-210-nél gyülekezett. A veszteség az osztály erejét annyira csökkentette, hogy a 39. honvédlövashadosztály június 17-én feloszlatta az osztályt és a megmaradtakat a 9. és a 10. honvéd ezredbe osztotta be.

A pár hét előtt még dicsőségesen szereplő osztály megszűnt. Vitéz tagjai azonban tovább harcoltak új beosztásukban és végigküzdötték a következő győzedelmes ütközeteket: június 19-én Horodyszko, 20-án Rudakrechowszka, 21-én Chamy és Bor Kuninszki, 24-én Weryny, 27-én Chlewczany.

Június 29-én az orosz határt harcolva átlépték és július 5-én már a Grabowiec-i orosz állást vívták.

Ez a hely fordulópontot jelent a huszár-lövészek történetében. Itt új, az eddiginél is dicsőbb korszak kezdődött.

Harcéri események.

1915 július 7-től 1915 október 30-ig.

A nagy előnyomulás, mely tisztán mozgóháborúnak számított, ismét nagy feladatok elé állította a lovashadosztályokat. Ezek nem nélkülözhetők tovább gyalog osztagai puska- és harcerezét s ezért a már feloszlott huszár-lövészosztályt újra meg kellett szervezni.

A szétszórt és idegennek tartott gyaloghuszárok forró óhaja teljesült; visszakerültek régi családjukhoz, a 11. lovashadosztályhoz.

Nagy volt a lelkesedés, midőn július 7-én megérkezett a várva-várt parancs arra, hogy a lövészosztályt ismét egyesítsék és a 11. lovashadosztályhoz irányítsák. Rövid pár óra alatt együtt volt az osztály. Gömör szászados parancsnoksága alatt 14 tiszt és 380 fő legénység, valamint négy géppuska elindult Grabowiec-ről, július 9-én Zabcze-ra érkezett és itt jelentkezett a 11. honvéd lovashadosztály parancsnokánál, gróf Bissingen Nándor altábornagnál, ki a küzdelmes nehéz napokat végigélt osztályt elismerő szavakkal üdvözölte és atyailag fogadta. A kis csapatba új lelkesedés, új erő költözött és bizalommal, bátran tekintett a jövő elé.

Július 10—16 közt az osztályt kiegészítették, felszerelték. Kevés kiképzésben is részesült.

Osztályparancsnokul Gömör Árpád szászados neveztek ki.

Osztálysegédtsízt Kövendy Gyula hadnagy, később dr. Kulin Imre zászlós lett.

Századparancsnokok:

Szinay István százados,
Koller Gáspár főhadnagy,
Sváby Sándor főhadnagy, később
Szilágyi Jenő.

Alantostisztek:

Dr. Kovács Ödön hadnagy,
Soket Károly hadnagy,
Hermann János hadnagy,
Gergelyfy András hadnagy,
Terényi László hadnagy,
Dlauchy Guidó zászlós,
Weber Róbert zászlós,
Wachtmann Károly zászlós,
Weiss Ernő zászlós,
Zoltán Miklós zászlós.

Orvosok:

Dr. Balogh Imre,
dr. Csajkás Balázs.

Élelmezési tiszte:

Tihanyi Béla hadnagy.

Gépuskásosztag-parancsnok:

Tobel zászlós.

Július 17-én a friss csapat ismét hareba indult. Wojslawice-re rendelték, ahol a 71. gyalogdandár rendelkezésére állt. Résztvett a Bug-menti harcokban és 19-én átkelt a Bug-on.

Július 22-től ismét a lovashadosztály kötelékében nyomult előre, mégpedig Hrubiesow-on át Novosielki-re.

Miután átkelt a Bug-on Zdary és Zsarki mellett éjjeli harcokban vett részt.

Július 25-től augusztus 2-ig a német 81. gyalogadosztály kötelékében, a szövetségeseink nagy elismerése mellett harcolt a Bug mentén.

Az ezidőben érkezett pótlásokkal az osztály létszáma 19 tisztre, 545 karabélyosra és négy géppuskára emelkedett. Az osztály ekkor négy századot és két géppuskásosztágot alakított. Újabb századparancsnokok: Czakó Kálmán és Hedry Sándor, géppuskásparancsnokok: Werner Frigyes és Kirchnopf Ervin főhadnagy.

Augusztus 4—14-ig Dubienka-nál az osztály a Bug alsó szakaszát védte a 11. lovashadosztály kötelékében. A huszárosztály legszívesebben huszártestvérei sorában harcolt már csak azért is, mert ezeknek kiváló parancsnoka, Bissingen Nándor gróf, altábornagy és vezérkari főnöke Jankovich Árisztid vk. őrnagy szerető gondossággal, az előjárók atyai igazságosságával vezették a kis csapatot és értékelték teljesítményét.

Augusztus 15-én az osztály gyors elhatározással öntevékenyen átkelt a Bug-on Kladniew-nél, aztán Bornemisza főhadnagy rövid időn belül hidat vert.

Augusztus 18-án az osztály felejthetetlenül szép ünneppel ülte meg Ő Felségének I. Ferenc Józsefnek, ősz királyunknak születésnapját.

Az osztály átadta állását egy vadászrezednek s még aznap tovább vonult észak felé. 19-én hadosztályával együtt átkelt a Bug-on, Luboml-ra ment és itt előrsöket állított ki.

Augusztus 21—23 közt viszontagságos harcot vívott Ruda-nál és Podgorodno-nál Riedl alezredes csoportjának kötelékében. Érdekes, hogy ugyanebben az időben orosz lovasság a Riedl-csoport mögött előnyomuló Landwehr-hadosztályt támadta meg (10 km-re a csoport háta mögött).

Luck bevételének előkészítéséhez tartozott az is, hogy Puchalló tábornagy a lovashadosztályt az oroszok félrevezetésére, északnak irányította. A hadosztály iránya a Kowel—Brestlitowsk-i vasút volt, — a lövésosztállyal a menetvonalon, — noha nagyobb erővel találta szemben magát, sikeresen és gyorsan haladt előre.

A lövésosztály előnyomulás közben állandóan önálló harcot vívott és legtöbb esetben szomszédokra egyáltalában nem támaszkodhatott. Ez teszi különösen értékessé sikereit. Itt minden egyes embernek, parancsnoknak, tisztnak, altisztnak, közlegénynek öntevékeny és megfeszített munkát kellett végeznie.

A Hönig-üteg alapos támogatása mellett augusztus 24-én sikeres támadást hajtott végre Myzow-ra és 25-én St. Wyzwa-ra. Az utóbbi ütközetben a huszárok oly nagy lendülettel támadták az erdőszélen beásott oroszokat, hogy ezek sebesülteket, foglyokat otthagya, sietve elmenekültek.

Ezt a sikert különösen elismerte Czitó Károly tábornok, kinek lovasdandárát a lövésosztály a bekerítéstől védte meg. A tábornok a „hadosztály gyöngyének“ nevezte el a lövésosztályt. — Különbösen arról az ütközetről a hadvezetőség is említést tett napijelentésében.

Augusztus 26-án az osztály átkelt a mocsaras partú Pripiátj folyón és 27-én Mokranj-t érte el, hol a német csapatokkal ismét érintkezésbe léphetett.

A csapatok innen keleti irányba üldözték az ellenséget és a hadosztály elérte a Rokitno-i mocsarak erdős, áttekinthetetlen és amellettsüppedékes, mocsaras vidékét. Útját két oszlopban folytatta: déli csoport a Hegedüs-dandár a Pripiátj mentén, északi Riedl-csoport a Bug—Dnieper-csatorna mentén.

Mikor a déli oszlop Mukoszkyn-nál elakadt, a Riedl-csoport parancsot kapott, hogy támogatására siessen.

Szeptember 8-án ez az oszlop délnek fordult. Délben, mikor a csoport a Nadolsky bolotóhoz (mocsaras rét) érkezett, Riedl ezredes a lövésosztályt támadásra rendelte. Ez pedig elindult, hogy véghezvigye egyik legfényesebb haditettét.

A mocsáron áthaladva, harcalakzatba ment, mégpedig a Darvas- és a Hedry-század tűzvonal, a Czakó-század a közép mögött és a Szilágyi-század pedig a balszárnyon, lépcsőben tartalék.

Közben a járőrök megteremtették a Hegedüs-csoporttal az érintkezést.

Noha az ellenséget az osztálynak az erdőn át végrehajtott támadása meglepetésszerűen érte, szívósan kitartott, sőt a Hedry-századot vissza is vetette. De ez hamarosan új erőre kapott, ismét előre küzdötte magát és géppuskáktól támogatva, elérte Mukoszkyn-nál az erdő szegélyét.

Az ellenségnek tüzéségtől támogatott újabb oldaltámadása megingatta a két elől levő századot.

Ezek már meg is kezdték a visszavonulást. De Gömör szászados, osztályparancsnok megállította a két századot, újból tűzharcba vitte őket. Egyszermind parancsot adott a Czakó-tartalékszászadnak az ellentámadásra. Czakó szászados lendülettel és bátran vezette csapatát az ellenség oldalába. Az így kelepcébe került ellenséget kézitusában leverte s a két előbbi század segítségével ismét elérte a már egyszer megszállva tartott erdőszegélyt. E közben a még mindig veszélyeztetett balszárnyat a Szilágyi-tartalékszászad biztosította.

A Hegedüs-csoport Ujfalussy-osztálya, melyet az ellenség ellentámadása szintén érintett, újra rohamra indult és a lövész-szászadokkal egyidejűleg érte el az említett vonalat. De ez innen tovább előre-tört egészen a temetőig.

A Hönig-, Karlik- és a Brückner-ütegek támogatása fokozta a sikert.

A Mukoszyn-i fényes győzelem nemcsak az ellenség teljes leverését eredményezte, hanem kiegészítette az oszlopokat már-már reménytelennek látszó, szorongatott helyzetükből. U. i. északról újabb ellenség közeledett.

A 30 fogságba esett orosz között a 305., a 306. gyalog-, a 10. dragonyos- és a 10. kozákezedből voltak emberek.

Szeptember 9—16-ig a lovashadosztály délkeleti irányban nyomult előre. Ekkor érkezett meg Frigyes főherceg hadsereg-főparancsnok dicsérete.

Szeptember 17-én a lövészosztály Sidliszcze-nél harcolt jó eredménnyel.

Szeptember 18—22-ig az osztály a Stochod partját tartotta 8 km-es hihetetlenül széles sávon, úgyhogy az egyes századokkal alig lehetett érintkezni.

Szeptember 22-én az osztály Rudka-nál átkelt a Stochod-on, azután előnyomulását Karassin—Serchowo—Jesierzie-n át Kuchoczka Wola felé folytatta. Ez utóbbi falunál szeptember 26-tól egészen október 10-ig éjjel-nappal állandó harcban állt. Ez a kéthetes erdei harc erős próbára tette a lövészosztály harcképességét, de ez, mondhatni minden tekintetben, keményen megállta a helyét.

Október 12—15 közt a lövészosztály hol az 1., hol a 9. lovashadosztályt támogatta a Lesniewka-nál a Taras-magaslaton, a Mulczyczi-nál vívott ütközetében. Október 16-án az osztály Janky-Kocsárd ezredes csoportjának volt alárendelve, mikor is

Mulczyczi-n vezetett sikeres támadással elérte a Styr-folyót.

Október 18-án a lövészosztály déli irányban, Sielkaja Wola-n át, Rafalowka felé tört előre. Már két orosz állást sikerült elfoglalnia, de a szomszédos 55. gyalogezred meghátrálása folytán, az elért vonalat később felsőbb parancsra fel kellett adni.

Ebben az ütközetben az osztály több vitéz és ki-próbált altisztjét veszítette el. Hős embereink itt bámulatos önfeláldozással küzdöttek, hogy az igen szorult helyzetbe került osztálytörzset megmentésük.

Az ellenség erőfölénybe jutott és érezhető lett az oroszoknak a Styr mögül elindított nagyszabású őszi ellenoffenzívája, mellyel az itt küzdő csapatainkat Jezierci—Serchowo—Galuzia—Manievicez vonalába szorították vissza.

A lövészosztály még eredményesen harcolt október 22-én Wolka Galuziskaja-ért és ettől északra. Előbbi helyen Körössy József főhadnagy tűnt ki csoportjával.

November elején az állások itt kezdtek megmevedni és itt állt meg tulajdonképpen az a nagy előnyomulás, mely májusban Gorlice-nél indult meg.

A huszár lövészosztály győzelmesen harcolta végig ezt a diadalmenetet. A naplószerű rövidegességgel vázolt, de annál fényesebb ütközetek dicső emlékei ennek a derék kis csapatnak és a hadtörténelemben immár bevonult „gyaloghuszárok“-nak.

Az egyesek hőstetteiről itt nem lehetett megemlékezni, mert hiszen igen sokan lennének: tisztek, altisztek, közkatonák, kik tanújelét adták az ősi magyar vitézségnek. Haláltmegvető bátorságuk a német szövetségest is bámulatba ejtette. Német vezetők több alkalommal jelentették ki, hogy oly bátran és vitézül rohamozni, mint a magyar katonákat, még senkit sem láttak.

Nem csoda, hogy ennyi önfeláldozó vitézség mellett sokan estek a Hazáért. Legyen áldott ezeknek az emléke. Reájuk gondolva fejezzük be a diadalmas 1915 évi hadjárat történetét.

1916 március elején a 11. lovashadosztály lövészosztálya kétfelé vált, mégpedig:

I. parancsnok Gömör Árpád, a 39. gyalogezred századosa,

II. parancsnok Perczel Armand a 9. honvéd huszárezred őrnagya.

1916 május végével feloszlatták a lövészosztályokat és minden ezrednél négy lovas- és ugyanannyi lövészszázad alakult.

III. RÉSZ.

F Ü G G E L É K.

Flohr János ezredes búcsúparancsa és az ez alkalommal kelt okmányok.

Flohr János ezredes nehéz szívvel vált meg csapatától, mellyel 42 hónapon át jóban, rosszban, de inkább csak rosszban megosztozott. Megható parancsal búcsúzott el az ezredétől. Búcsúszavai ma is jelszava az ezred tagjainak: „Közösek emlékeink, közös a kincsünk, — az ezred becsülete.“ Ennél katonásabb, magyarabb és lelkesebb búcsúzó el sem képzelhető. De nemcsak az ezreden belül, hanem az egész hadosztályban mélyen sajnálták, hogy Flohr János ezredes eltávozott. A hadosztályparancsnok parancsban búcsúzott el tőle. Nagy vonásokban ecsetelte az ezredéről mindig atyailag gondoskodó, azt kiváló szellemben megtartó parancsnok tevékenységét. De nemcsak dicsérő elismeréssel, hanem őszinte köszönettel is adózott kiváló hadiszolgálataiért.

Az ezred tisztikara, hogy valami módon marandandó emléket állítson hűséges szívvel szeretett ezredesének, hogy Flohr János ezredes emléke a késői unokák lelkében is éljen és az utódokat a katonás, hazafiúi kötelességteljesítés páratlan példájával megtermékenyítse, „Flohr János“-alapot létesített. Erre a célra 10.000 koronát deponált azzal a kikötéssel, hogy annak kamatait évente február 2-án két továbbszolgáló altisztnak adják.

Ideiktatjuk az ez alkalommal kelt okmányokat.

A m. kir. debreceni 2. honvéd huszárezrednek,
Debrecen, 1918 február 4. Táborigazgatóság 433.

A kötelesség ismét elszólit engem Tőletek, akikhez hosszú béke és 42 hónapi háborús együttműködés kedves emléke fűz. Legfelsőbb parancs folytán egy gyalogdandár vezetésével lettem megbízva és így azon forró óhajom, hogy még én mint ezredparancsnok visszavezesselek Benneteket Debrecenbe, ahonnan együtt indultunk a harctérre, sajnos, nem fog teljesülni.

Ha az utolsó időben már nem is voltam közvetlen előljárótok, de azon tudat, hogy közeletemben vagyok, a Ti ügyetekért és a Ti érdekeketekben dolgozhattam, boldoggá tett engem.

Hálás köszönetet mondok Mindnyájatoknak, kik engem mint ezredparancsnokot nehéz feladatom teljesítésében támogattatok és irántam igaz őszinte bajtársi ragaszkodással viseltettetek.

Mintahogy én mindig kedvesen fogok gondolni szeretett bajtársaimra, kérlek Benneteket tartsatok meg engem továbbra is kedves emlékezetekben.

Nekem a búcsúzás pillanatában megnyúgvást szerez az a tudat, hogy ezredparancsnoki teendőimet mindig lelkiismeretes kötelességtudással igyekeztem elvégezni és minden gondomat és fáradságomat a magamra vállalt nehéz feladat betöltésének szenteltem.

S ha királyunk és legfőbb hadurunk Benneteket más hadszíntérre rendel és más ellenség elé állít, biztos vagyok, hogy épp oly lelkesedéssel fogadjátok Ő Felsége parancsát, mint annak idején, midőn az orosz harctérre kellett indulnunk.

A „*Stermina-i*“ hősök tudják kötelességüket.

A még általam létesített ezredjelvény tartson bennünket még szorosabban össze és még a későbbi időkre nézve is ez maradjon jelszavunk:

Közösek emlékeink, közös a kincsünk:

„*az ezred becsülete*“.

Isten áldjon, Isten óvjon Benneteket továbbra is.

Mindnyájatoknak szívélyes üdvözlését küldi a hű hadi bajtárs

Flohr ezredes.

M. kir. 11. honvéd lovashadosztályparancsnokság.

7. sz. Hadosztályparancs
1918 január 26. 433. sz. táboriposta.

Flohr János ezredes, a 2. honvéd huszárezred parancsnoka a m. kir. 28. népfelkelő gyalogdandár parancsnokságával megbízatván, megvált a hadosztálytól.

A háború első napjától kezdve megszakítás nélkül, súlyos harcokban kipróbált, mindenkor kitűnően bevált, megértő, kezdeményező szellemű, hű támasza és alparancsnoka volt Flohr ezredes a hadosztályparancsnokságnak.

Eltávoztával nemcsak a 2. ezred veszteti el, az ezredéről mindenkor atyailag gondoskodó, ezredét kiváló, példás szellemben vezető, rajongóan szeretett parancsnokát, de a hadosztályparancsnokság is egy nagyrabecsült, kiváló törzstisztjét, akire mindenkor feltétlenül számíthatott.

Sok szerencsét kívánva neki új alkalmazásában, a hadosztálynál ezred-, csoport-, alszakasz- és helyettes dandárparancsnoki minőségben teljesített kötelességű, kiváló szolgálataiért a legfelsőbb szolgálat nevében különösen dicsérő elismerésemet és legnagyobb köszönetemet fejezem ki.

Hegedüs vezérőrnagy s. k.

A helyességért:
Liptay őrnagy.

M. kir. 2. honvéd huszárezred.

1. számú Tisztiparancs

Táboriposta 433, 1918 január 29.

Legfelsőbb rendelkezés elszólította körünkből. Mikor a jól megérdemelt munka, fáradhatatlan tevékenység elmaradhatatlan jutalma fölött őszinte, igaz szívből jövő jókívánatainkat fejezzük ki, elszorult szívvel mondunk „Istenhozzádo“ annak, ki hosszú éveken át körünkben kifejtett áldásos működésével, mélységes szeretettel forrott szívünkhöz.

Áthatva a haza s a trón iránti kötelességérzet-től, büszkén vezérére, mutatta meg az ezred, mire képes a magyar vér, vezetve egy odaadó meleg szív, atyailag gondoskodó vezető s a katonai tudás magas fokán álló csapatvezér által.

A reszkető anyának fiát, az odaadó feleségnek támaszát, családfenntartóját, a gyermeknek atyját adta vissza a vezető biztos keze.

Ezrek áldása kísérelje további útján.

Isten óvja, Isten áldja, Isten vezérelje, ez lesz ezrede minden tagjának hő imája.

Puska alezredes s. k.

M. kir. debreceni 2. honvédhuszárezred pót század.
230/Kt.—1918. szám.

Méltóságos

Flohr János honvédhuszárezredes úrnak,
a Lipót-rend lovagja, a 3. o. vaskorona-rend stb.
tulajdonosa, dandárparancsnok

Debrecen, 1918 február 7.

Debrecen.

A m. kir. debreceni 2. honvédhuszárezred pót-százada értesült Ezredes Úrnak az ezredünk parancsnoki állásából való távozásáról. Míg büszke öröm tölt el bennünket volt parancsnokunk magasabb, megtisztelő szolgálati beosztása felett, addig lehangol az élünkről való távozása, a kétségtelenül hosszú időn át tartott meleg köteléknek, fölé- és alárendeltségi viszonynak, hacsak külsőleges, meglazítása is. Biztosíthatom azonban Ezredes Urat, hogy tőlünk való elválása csak alakí lesz, mivel Ezredes Úr személye és tettei ezen ezred történetével elválaszthatatlanul összeforrtak és az a szeretet, tisztelet, megbecsülés, mely itt létekor minden alkalommal megnyilvánult irányában, ezentúl is, a tér- és időbeli határokon túl is változatlanul fenn fog maradni.

Ébner ezredes s. k.

Méltóságos Ezredes Uram!

A 2. honvéd huszárezred tisztikara egyhangú lelkesedéssel elhatározta, hogy szeretett volt ezredparancsnokának emlékét a történelem és az utókor számára meg fogja örökíteni, mégpedig olyképpen, hogy Méltóságod nevére egy 10.000 koronás, úgynevezett „FLOHR JÁNOS“-alapítványt tesz, melynek jövedelme évente az ezredben továbbszolgáló két altisztnak lesz kiszolgáltatva, minden évben, Méltóságodnak az ezredtől való eltávozásának évfordulóján.

A Honvédelmi Miniszterhez, jóváhagyás végett, felterjesztett alapító oklevelünket, annak idején megküldjük Méltóságodnak.

Az ezred tisztikarának tiszteletteljes üdvözlét jelentve, vagyok

igaz tisztelő alantasa

Baintner alezredes

a 2. honvédhuszárezred parancsnoka.

Schneider István hadnagy,
Streicher Lajos százados,
Ujfalussy Gábor őrnagy.

Szeretett Bajtársaim!

Hálatalt szívvel vettem a híradást az ezred tisztikarának nevéhez fűződő nemes elhatározásáról.

Büszkén és megelégedéssel gondolok vissza fáradtságos munkámra. Néha jóságos, néha kemény szavaim és cselekedeteim csak egy úton jártak, egy célt szolgáltak:

kötelességünket hűségesen teljesíteni, nemesen érezni és cselekedni!

És ahogyan a Kárpátok szurdokai, Galicia napfényes határtalan rónái és Wolhynia meddő síksága örök időken át hirdetni fogják a Ti hűségteket, kötelességtudástokat — úgy az alapítványban részesülők, nemzedékről-nemzedékre fogják továbbadni nemesen érző szívetek emlékét.

A csataterek sírhalmai és nemes szívetek megnyilvánuló hódolata egy testté és egy lélekké olvaszt össze bennünket és miként a felkelő nap a ködös homályból, úgy emelkedik ki hős és nemes tetteiből az ezred becsülete — szép Hazánk serdülő nemzedékeinek szívébe.

Közösek emlékeink, közös a kincsünk: az ezred becsülete!

Örömteljes szívvel köszönöm, hogy részesévé tettetek következő idők hálájának és elismerésének.

A mindenható óvjon meg Benneteket továbbra is, a legszívélyesebb bajtársi üdvözléssel hű hadi bajtársatok

Flohr ezredes

Andrzejew-i ütközet leírása.

Huszárok.

Be' régen volt . . .!

Írhattam volna így is, hogy „Magyar huszárok“, de ez a szó „huszár“, világfogalom és alatta mindig csak a magyar huszárt értették.

„Nincsen is nemzet, melynek különleges faji sajátságokkal bíró lovasságát oly általánosan utá-

TASNÁDY KARDOS GÉZA
tartalékos főhadnagy, 1914.

DR. UCSNAY PÁL
miniszteri osztálytanácsos.

GÖMÖRY ÁRPÁD
gyalogsági százados, 1914.

SZINAY ISTVÁN
százados.

VITÉZ BÉKÉSY
(ZUPKA) GYÓZŐ
tartalékos zászlós, 1915.

KAZIK ISTVÁN
tartalékos zászlós, 1916.

IPPY ÉS ÉRKESERŐ
FRATER ANDÓR
tartalékos zászlós, 1916.

IPPY ÉS ÉRKESERŐ
DR. FRATER IVÁN
tartalékos zászlós, 1914.

IPPY ÉS ÉRKESERŐ
FRATER ISTVÁN
tartalékos zászlós, 1914.

KOVÁCS LÁSZLÓ
zászlós.

JÁRMI ÉS SZOLNOKI
DR. JÁRMY BÉLA
népfelkelő hadnagy.

CSÁKÓI GEISZT GYULA
tartalékos főhadnagy, 4. század, 1914.

RÁSSÓ SÁNDOR
tartalékos főorvos.

OSZTROVICKY ISTVÁN
tartalékos zászlós.

BILKEI KÖVESDY LAJOS
tartalékos hadnagy, 1915.

BOSZNAY ISTVÁN
népfelkelő százados

SESZTINA JENŐ

DR. SZILVÁSZ BÉLA
tartalékos főorvos, 1914.

FELLNER KÁLMÁN
tartalékos hadnagy, lāv. szakaszpar.

SZUNYOGH GÁSPÁR
tartalékos zászlós, 1914.

BEŐTHY ZSIGMOND
tartalékos zászlós.

VAJAY KÁROLY
tartalékos zászlós, 1915.

DR. LUDÁNY LÁSZLÓ
ezredorvos, e. o. f., 1914.

ROSTÁS BARNA
hadnagy, 1917.

MAJOROSSY GÉZA
tartalékos hadnagy, I. század, 1914.

ROSTÁS BARNA hadnagy
és HAMAR MIKLÓS hadnagy
Montenegróban.

NAGY JENŐ
tartalékos zászlós, 1915.

SZOLNOKI ÉS JÁRMI
JÁRMY ELEK
tartalékos zászlós.

POFOK GYÖRGY
alállatorvos, 1914.

RÉTSZENTMIKLÓSI
DES ECHEROLLES KRUSPÉR SÁNDOR
népfelkelő főhadnagy, 1914.

KOSZORUS FERENC
hadnagy, 1918.

MONDOK SÁNDOR

TAMÁSY ZOLTÁN
hadnagy, 1918.

ROSTÁS ELEMÉR
tartalékos hadnagy, 1918.

TAMÁSY BÉLA
hadnagy, 1918.

JÁRMY MIKLÓS
hadnagy.

nozták volna, nincs katona, kit az ellenség jobban félt, az egész világ jobban bámult és csodált, s akire honfitársai nagyobb áhítattal és büszkeséggel tekintettek volna, mint a magyarok délceg huszáraikra!

És ha a magyar szívet, s a magyar keblet elszomorítja a jelen sivársága, olvassuk a magyar huszárság történetét; annak minden lapja örömmel, büszkeséggel tölti el szíveinket, mert magyar dicsőségről regél.

Nem is szűkséges messzire visszanyúlnunk a múltba. Ki ne emlékeznék a világháború elejéről a „vörös ördögök“-re, ahogyan az orosz katonák rettegve emlegették a magyar honvédhuszárt, akinek még a vezényszava is tiszta anyanyelvén csengett. Nem is merte vele felvenni a harcot, még a vad kozákhorda sem. Hiába állott ki a Hajdúságból és Biharból toborzott debreceni 2. honvédhuszárezred 1914 őszén, napjában többször is rohamhoz fejlődve, kardot rántva markolatszíjjal, a panyokás mente gallérja fülig feltúrva, hogy az ellenségre rohanjon: — a kozák- és cserkeszcsapat néhány kitűnő lövője pár lövést adott s aztán dicstelenül az erdőbe bújt előre.

A négy harctéri év bőségesen gazdag eseményeiből, melyek közül a nagyobbak a Kamionka—Strumilova-i, a Lemberg körüli harcok, ahol a tüzkereztségen mentünk át, a Rawa Ruska—Hrebennec-i, az Andrzejew-i, a Krakkó—Skala-i, a Dobra-i, a Limanova—Kanina-i, a Rozembark-i, a Gladiszow-i, a Bártfa melletti Smerekowiec-i, a Janowice-i, a Gorlice—Rudnik-i, a Kupiczwola-i, a Chworostow-i, a Komarow-i, a Nowosielki-i, a Piaszec-noi, azután a Pripiatj-mocsarakban a Mukoszyn-i, a Pniowno-i, majd a Styr-ig véghezvitt folytonos előnyomulásban a Serchowo-i, a Taraz-i, az Optawa-i, azután a hosszú Galuzia-i, az erdélyi fronton a Dorna Watra-i, azután a Jablonka-i, a Kirlibaba-i, a Kimpolung—Stermina-i harcokból, az olasz harctéren lezajlott igen-igen változatos eseményekből ragadjunk ki egyet jellemzőképpen. Előre kell bocsátanunk azonban, hogy azóta a haditechnika erős fejlődésével a harcmód lényegesen megváltozott. Ma már az egyéni képesség s a vitézi erények csillogtatására alig akad tér és alkalom. Így volt ez — egyes kedvező véletlenektől eltekintve — már a világháborúban is.

Már 1914 őszén, vagyis a háború kezdetén is gyakran találkozunk lóról szállt, gyalog harcoló huszárokkal, kiknek hátsólovaikat később, a pusztuló állatállomány kímélése végett teljesen elszedték, úgyhogy a huszárok 1916-tól kezdve végképpen, mint valóban „csónkahuszárok“ harcoltak a lővészárokbán.

Határozottan szólott a parancs 1914 október 26-án 7 órakor:

A 22. honvéd lovasdandár, Iwangorod-ról visszavonuló hadseregünk visszavonulását biztosítva, támadja meg és tartóztassa fel a Visztula közelében, Andrzejew falunál előnyomuló orosz hadtestet.

Első harcvonal: a 2. ezred, második harcvonal: a 3. ezred.

A falu, mely egyetlen utcából állott, az ezred arcvonala előtt északnak húzódott. Az idő tiszta napos volt. Az egész vidék kihalt, teremtett lélek

a földeken, a faluban sehol nem volt látható. A második harcvonal kijelölt helye kissé dombos, vizenyős vidék volt, kis ligetekkel, jobbra magasabb hegyhát. Egymásután érkeztek a járőrök jelentései. Ezek alapján Flohr János ezredes, ezredparancsnok Pálffy Gábor századost a nagyváradi osztállyal a helység megszállására rendelte. De a házakban elbújt ruszofilérzelmű lakosság lövöldözése lehetlenné tette a faluban a megmaradást. Az osztályt ezért hátra is rendelték. Pálffy százados felgyújtatta a falu leggyanúsabb házait, majd felsőbb parancsra a balszárny biztosítására, tartalékba vonult.

Időközben az ezred másik, debreceni osztálya tűzharchoz lóról szállott; a vezetékllovakat az egyik közeli kis ligetbe helyezte el. Ekkor a századok a falut jobbfelől félköralakban övező kis domboldalon mentek állásba. Mikor a házak felgyújtásából látták, hogy a lakosság ellenséges magatartást tanúsít, gyilkos tüzet zúdítottak a háztetőkre, ahol a lövöldöző lakosság rendszerint meg szokott bújni.

Érdekes volt megfigyelni ezalatt az orosz járőrök tapogatódzását. Az ellenség már napok óta nem találkozott részünkről nagyobb ellenállással és így nyugodtan folytatta előnyomulását. Jobbszárnyunk heves támadása meglepetésszerűen érte. Fogalma sem lehetett arról, hogy tulajdonképpen milyen erővel áll szemben.

Széles arcvonallal végrehajtott vállalkozásunkban minden tíz lépésre jutott egy-egy fekvő lövész, a felváltva leadott szakasz-össztűzek oly nagyszerűen leplezték erőnket, helyesebben, gyengességünket, hogy a sokszorososan erősebb orosz elővéd, sőt tüzéségével a főcsapat is harchoz fejlődött. Órák múltak el természetesen ezalatt; s az ezred mindgyilkosabb tűzbe került.

Most már zajos volt az imént még oly csöndes vidék. Járőrök, küldöncök vágáltak mindenfelé, a falu néhány háza sisteregve, ropogva égett, szórta a pernyét; az orosz tüzéség nem kímélte a löszert s szakadatlanul szórta reánk a srappell- majd a gránátosót. Az ezredparancsnok a falu bejárata előtti harcállásból vitézül vezényelte segédtsíjtjével és törzslovasaival csapatát és semmi se került el figyelmét. Akkor még trombitaszó is harsogott s piros nadrágban, mentében, csákósan harcoltunk. Az ezredparancsnok már a tartalékot is tűzbe vetette s tüzéségi támogatást kért, de hadosztálytüzéségünk éppen akkor más kötelékbe volt vezényelve. Lovát, szépséges Filou-ját egy golyó homlokra találta és megölte.

Késő délután lett, mire az orosz észrevette, hogy rászedtük. Ekkor látta u. i., hogy tüzéségünk egyáltalán nincs, puskatüzünk pedig mindinkább gyengül, majd töltényhiány miatt megszűnik. A heves nyomás elsöpréssel fenyegette a maroknyi csapatot. Legfőbb ideje volt a lóraszállásra a parancsot kiadni; vágató küldöncök vitték ezt széjjel, mit sem törődve a sűrű golyózáppal.

Huszárjaink remekül viselték magukat az ütközet alatt. Jó hangulatban voltak, egymást bíztatták. A fáradt lövedékeken jól mulattak. Az ő lövéseik közül viszont egy is aligha ment veszendőbe!

Sebesültjeink, sajnos, nagy számmal voltak. Ezeket, közöttük az igen derék bajtársat, Olsavszky Gyula főhadnagyot gerinclövessel, elszállítottuk a

csatateréről. Az elesettek eltemetésére azonban, fájdalom, nem maradt idő, mert akkor már mindenki önmagát és lovát igyekezett átmenteni a keskeny hídpallón át, a gyülekező helyre. Az orosz, mint rendszerint, ez alkalommal se üldözött bennünket és így a második harcvonal nem lépett harcba. A következő napokon azután hőségesen volt alkalmunk arra, hogy sérelmünket megtoroljuk.

Ez az ütközet nem egészen 12 óra alatt zajlott le. Az eredményhez képest, aránylag csekély veszteséggel és egyéb áldozattal járt. A cselvetéssel u. i. annyira megzavartuk az ellenséget előnyomulásában, hogy az félnapot veszített. Ennek kiszámítha-

atlan előnye volt s hatását az egész arcvonal megérezte.

Ilyenféle volt többnyire a huszárság szereplése a már „modern“ világháborúban. A lövészárk- és gázharc idején a huszárnak legtöbbször el kellett hagynia legjobb pajtását, a lovát. Bizony elveszett embernek érezte így magát, ha lelkében, ügyes észjárásában huszár is maradt. — Ha visszaadják neki a lovát, megint csak a régi magyar huszár lesz belőle, aki a vele összenőtt harctársával mindenkor a hadvezér büszkesége és az ellenség réme volt.

Budapest, 1930.

S. főhadnagy.

A volt m. kir. debreceni 2. honvéd huszárezred „ezrednapja“.

Chworostow-i, Komarow-Nowosielk-i harcok.

Irta: *Zupka Győző százados.*

1915 augusztus 20-, 21-, 22-én.

Csak a késő jövődő történetírói fogják jelentőségük szerint méltathatni a világháborúban lefolyt egyes haditényeket. A tömegesen élénk tóduló események a tiszta látkört, a leszűrődő történeti igazságot is befolyásolják. A ma, még a szakíróktól is győzelmesnek elismert, általános feltűnést keltő ütközetek, csaták, fegyvertények esetleg csak helyi, illetve részleges eredmények lesznek, ha azokat később a leíró rideg bírálózatának szemüvegével, az összességre gyakorolt hatásuk szempontjából vizsgálhatjuk meg. Viszont az elért eredmények szembeállításával megindult kutatás kiemelhet olyan eseményeket, melyeknek kimagasló mivolta a cselekvés napjaiban alárendeltebb, másodrendű jelentőségűnek látszott.

Ezt a felfogást vallotta a m. kir. debreceni 2. honvéd huszárezred akkor, amikor a világháborúban véghezvitt dicsőséges fegyvertényei közül annak évfordulóját választotta emléknappául, azaz röviden ezrednapul, amely nem pillanatnyi, nem is helyi, hanem az összes, azon az arcvonalszakaszon működő erők későbbi eredményére kedvező hatást gyakorolt.

Lehetnek a 2. ezreden belül vagy azon kívül állók közül talán többen, kik az ezred győzelmes szép harcai közül talán inkább az Andrzejew-nél, Kohuczka Wola-nál, Kupic Wola-nál, Turinka-nál, Piaseczno-nál, Mukoszyn-nál, Sarul Dornei-nél, avagy Mt. Rusului-nál vívott harcot tartották volna megfelelőbbnek vagy méltóbbnak az emléknappal való megörökítésre.

De bizonyára helyes is, hogy e harcok bármelyike érdemes lenne megörökítésre; de az összességre gyakorolt hatás szempontjából a Chworostow-nál lefolyt harc mégis első helyen áll. Ez hosszú időre és hosszú arcvonalon lehetővé tette a győzelmes előnyomulást, mégpedig nemcsak az ezrednek, hanem a vele kapcsolatban levő egész seregrésznek is.

A diadalmas csaták és fegyvertények hosszú sorozata csatlakozik a Chworostow-i csatához s így elmondhatjuk, hogy az a sikerek láncolatának alapvetője volt.

Büszke öntudattal emlékszünk erre a napra mi, kik a hosszú világháború vérzivatarának cselekvő és szenvedő, de mindig lelkes katonái voltunk.

Hősi halottaink elröppent lelkét, a magunkéhoz, Isten kegyelméből életben maradtakéhoz, forrasztva adjuk át ezt a napot kegyeletteljes hagyományként vitéz ezredünk, nálunknál méltóbb utódainak. Ennek a napnak szimboluma legyen az az érzet, amely titáni erőt kölcsönzött nekünk óriási küzdelmünkben: a magyar Haza, a magyar trón és a magyar nemzet iránt érzett törhetetlen hűség és lángoló szeretet!

Az a nagy lendület, mellyel az orosz haderőt a szövetséges seregek a San és Bug folyók között üldözték, arra készítette az orosz hadvezetőséget, hogy a Bug északi partján erős ellenállást szervezen. Igen jól megerősített és előre elkészített állásából számos ellentámadást és meglepő kirohanást intézett seregeink ellen. Azonban mindezt hiába. Vitéz katonáink kitartásán és hadvezetőségünk bölcsen elrendezett intézkedésein minden mesterkedés hajótörést szenvedett. De az ide összpontosított nagy orosz erő kétségbeesett ellenállást is fejtett ki. Bizonyosság erre az, hogy seregeinknek megghiúsult az a kísérlete, hogy a Bug-on átkeljenek és ott lábukat megvethessék.

A m. kir. 11. lovashadosztály gróf Bissingen Nándor altábornagy parancsnoksága alatt a Bug vonalán működött. Ennek kötelékébe tartozott Flohr János honvéd huszárezredes parancsnoksága alatt a m. kir. debreceni 2. honvédhuszárezred.

A hadosztály a háborúban kiérdemelt legenda-szerű jó hírnévéhez méltó derekassággal vette ki részét a Bug melletti nehéz harcokból. Minden egyes harcunk egy-egy fényes lappal gazdagította dicső hadtörténelmünket. Ezek a harcok egyszersmind hozzájárultak ahhoz is, hogy szövetségeseink és a mi csapataink is szép eredményeket értek el.

1915 augusztusának derekán szövetségeseink az orosz arcvonal északi részén döntő sikert értek el. Ezek hatása mindinkább nyilvánvaló lett.

Az orosz mentsvár, a Bug északi partja, az északról jövő erős nyomás következtében tartha-

atlanná vált. A mi arcvonalban kifejtett harctevékenységünk szintén egyre jobban sürgette az immár elkerülhetetlen visszavonulást.

1915 augusztus 19-én a hadosztály a Cholm—Luboml-i vasúttól délre gyülekezett. A négy utászszakasz Argyelán főhadnagy parancsnoksága alatt a tüzéség részére is járható hidat épített Dorochusk-nál. Az oroszok ugyanis az összes hidakat lerombolták.

A híd elkészültéig a hadosztály pihenőt tartott. A híd 16 órára készült el és a hadosztály ekkor nyomban megkezdte az átkelést. Zuhogó esőben 20 órakor érkeztünk meg Luboml-ra. Mivel a járőrök minden oldalról ellenséget jeleztek, az ezred egész éjjel készenlétben állott egy gyümölcsös kertben.

Buzás százados egy 3. ezredbeli különítménnyel Ruda irányába volt kiküldve és augusztus 20-án, 7 órakor azt jelentette, hogy kb. egy ezrednyi orosz gyalogság Komarow irányából észak felé nyomul.

Flohr ezredes 8 órakor a hadosztályparancsnokságtól azt az írásbeli parancsot kapta, hogy a jelzett ellenséget támadja meg és verje vissza. Ehhez rendelkezésére bocsátották a Karlik-üteget. Flohr ezredes a térképen megállapította, hogy Luboml-tól keletre a terep mocsaras, minélfogva nem alkalmas arra, hogy az ezred akár lóháton, akár gyalog harchoz fejlődjék. Elhatározta tehát, hogy az ezredet osztályonként alkalmazza; a tüzéséget egyelőre a vasuti állomáshoz rendelte.

Intézkedése a következő volt:

„Ujfalussy Gábor százados a II. osztállyal és $\frac{1}{2}$ géppuskásosztaggal a műúton észak felől Borhin át Skiby-re nyomuljon és kellő felderítés után, az adott harci helyzetnek megfelelően, támadja meg az ellenséget (11. és 12. sz. melléklet).

Békéssy Béla százados az I. osztállyal és $\frac{1}{2}$ géppuskásosztaggal Maszew irányában nyomul keleti irányban előre. Igyekezék az ettől a községtől keletre lévő magaslatokat birtokába ejteni.

Kovács Géza százados $\frac{1}{2}$ századdal Radzichow-ra nyomul előre, hogy ezáltal az ezred jobbszárnyát biztosítsa, továbbá az ott jelzett kozákokat elűzze.

Karlik István tüzészázados ütegeivel továbbra is a vasútállomásnál marad.

Harcálláspontom egyelőre szintén a vasútállomás.

A különítmények a szükséges járőrök eligazítása után azonnal elindulnak.“

Ujfalussy Gábor százados kellő biztosítással indult el. Ő maga segédtisztjével, Szkurka László tart.-hadnaggal az elővédnél tartózkodott. Járőreinek jelentése alapján megállapította, hogy a Skiby-től északkeletre lévő területet és a Podgorodno—Chworostow-i utat erős ellenség szállta meg. Ujfalussy százados a Skiby-től keletre levő erdő keleti szegélyére előrevágtatott és az ellenség rajvonalát, mely az erdőtől keletre levő magaslaton volt beásva, kb. 400 lépésre megközelítette. Minden oldalról heves puska- és géppuskatűz fogadta. De meggyőződött arról, hogy az ellenség állása a Podgorodno—Chworostow irányában összefüggő vonal, mely azonban csak támpontszerűen van megszálva.

Buzás százados osztályának egyes részei a Skiby—Podgorodno-i út mentén, az erdő keleti szegélyén, az ellenség vonalától kb. 1000 lépésre ásták be magukat.

Ujfalussy százados előrehozta osztályát, tűzharchoz lóról szállatta és az egész harcvonal felett átvette a parancsnokságot. Erről az intézkedéséről Flohr ezredesnek írásbeli jelentést tett.

Békéssy százados két hírszerző járőrt küldött és ezek nyomában szintén elindult különítményével.

Az 1. sz. hírszerzőjárőr parancsnoka, Szathmáry Ferenc szakaszvezető, azzal a parancsral ment előre, hogy Maszew—Komarow—Novosielki irányában felderítést végezzen.

A 2. sz. hírszerzőjárőrnek Varga Antal tizedes parancsnoksága alatt a Luboml—Ruda-i vasúttól délre levő terepen, majd a 205- ϕ -től északkeletre levő erdőn át a 191- ϕ -ig, azután Chworostow—Ruda irányában kellett felderítést végeznie. Parancsa volt továbbá arra is, hogy az összeköttetést tartsa fenn az Ujfalussy-különítménnyel.

A különítmény elővédje Lévay Ferenc hadnagy kitűnő szakasza volt. Menetirány: Maszew—Chworostow. Ez kipróbált és párját ritkítóan vitéz szakasz volt; óvatos és körültekintő a felderítésben, bátor és félelmet nem ismerő, ha támadásra került a sor. A feladat fontosságával, jelentőségével és lényegével derék parancsnokának egy szempillantására minden huszár tisztában volt és mindenki szó nélkül találta meg azt a helyet és feladatot, ahol állnia kellett, illetve amelyet meg kellett oldania.

Az elővéd elérte Maszew-et, egy pár lövés teljesen megtisztította az előnyomulás útját az itt-ott lézengő orosz lovasjárőröktől.

Békéssy százados báró Maasburg századossal és segédtisztjével Streicher Andor zászlóssal előrelovagolt a Maszew-től északra fekvő Δ 209-hez, ahol az ottani szélmalom vitorlája vígan forgott, noha nem volt örölni való. Bizonyára a lakosság jelezte ezzel az oroszoknak, hogy csapataink közelednek. De a mi ezermesterünk, Maasburg százados hamar megállította ezt a veszedelmes, messzire ellátzó jelzőkészüléket.

Békéssy százados a főcsapatot a Δ 209 mögé vezette. Itt 10 órakor jelentést kapott Szatmári szakaszvezetőtől arról, hogy járőrével az erdőben több orosz járőrt szétugrasztott. Békéssy százados erre Székely Ferenc főhadnagyt szakaszával az erdőbe küldte, hogy az ellenséget kergesse ki onnan.

Székely főhadnagy mint a szélvész lovagolt el szakaszával, alig egy félóra alatt „fellármázta“ az erdőt és az ellenségtől teljesen megtisztította. Eszeveszetten nyargaltak el a kozákok apró lovaikon Chworostow és Komarow felé. A vitéz főhadnagy bevonult osztályához hős szakaszával, jelentette, hogy a közelben nincsen élő muszka.

Varga tizedes 12 órakor azt jelentette, hogy a Skiby-i és a Podgorodno-i erdőn túl nagy orosz erő van és hogy az Ujfalussy-osztállyal nem tud összeköttetést teremteni. Más járőrök is jelentették, hogy Chworostow-nál és Komarow-nál az ellenség meg erősített állásban van.

Békéssy százados kimerítő összefoglalt jelentést küldött Flohr ezredesnek, kitől 15 órakor azt a parancsot kapta, hogy a 209 Δ -nál biztosítva álljon meg.

Kovách Géza százados félszázadával ütközetmenetben indult el. Előljárőr Kövendy Gyula hadnagy 12 lovassal, menetirány Radziechow. Wiszniew után Kovách százados az előljáróról azt a jelentést kapta, hogy Radziechow-on kozákok vannak. Ezeknek a megtámadására Balogh Károly tart. főhadnagyt egy szakasszal Radziechow-tól északra a 191 - Φ --on át Zaglinski irányába rendelte. Kovách százados ugyanekkor Kövendy hadnagyt értesítette a támadásról és azt parancsolta neki, hogy a Radziechow-tól keletre fekvő erdőn keresztül igyekezzen elérni a község déli részét és a minden bizonnyal arra felé visszavonuló ellenséget támadja meg.

Midőn a csapatok 7—800 lépésre megközelítették a községet, a község minden részéből tüzet kaptak és már látni is lehetett, hogy a kozákok a községből keleti irányban menekülnek. A nagy távolság miatt a lóháton való üldözés lehetetlen lett volna. Ezért tüzzel üldözték az ellenséget.

Radziechow elfoglalásáról azonnal jelentés ment Flohr ezredesnek, aki erre elrendelte, hogy a különítmény további parancsig Radziechow-on álljon meg. De 10 órakor Kovách százados újabb parancsot kapott, hogy az ezred gyülekezőhelyére vonuljon be. Mivel járőreinek bevonulásáról intézkednie kellett, az ezredet csak akkor érte utol, amidőn az már gyalog tűzharcba fejlődött.

Az eddigi eseményekről Flohr ezredes telefonon jelentést tett a hadosztályparancsnokságnak, hogy az egész ezreddel üldözni akarja a Chworostow és Komarow irányában menekülő ellenséget.

A hadosztály jóváhagyta ezt az elhatározást, Flohr ezredes 14 órakor intézkedett az ezrednek és az ütegnek Maszew-től északra a 209 Δ -on való gyülekeztetésére. Intézkedés történt arra is, hogy a mozgókonyhák szintén mielőbb idemenjenek.

A gyülekezés 16 órakor befejeződött. Ekkor a huszárok várva-várt jó szelleme, Tözsér Károly főszámvivő is megérkezett, közismert szürke, napoleoni harciparipáján, vezetve a mozgókonyhákat, melyek tartalmából az ezred étlen-szomjan küzdő tisztikara és legénysége a további fáradalmakhoz új erőt meríthetett.

16 óra 45 perckor Nadányi Imre hadnagy és Katona Sándor őrmester parancsnoksága alatt Chworostow és Komarow irányában egy-egy erősebb lovasjárőr ment előre.

Nadányi hadnagy járőre a Chworostow-i erdő elhagyása után Komarow-ot vette irányul, de a mocsaras, süppedékes talajon kénytelen volt járőrrel lóról szállni és útját gyalog folytatni. De alig haladt pár száz lépést, erős géppuskatűzbe került. Két ló ott maradt, a többi a huszárok kezéből kiszabadulva elszaladt. Így Nadányi hadnagy kénytelen volt jelentését is egy gyalog maradt huszárral hátraküldeni.

Katona őrmester járőret az ellenség 4—500 lépésre közel engedte magához és akkor zúdította rá pusztító tüzet.

Czegény Imre huszár több lövéstől találva, holtan bukott le lováról. Két ló megsebesült és a meg-

riadt lovakat alig bírták megfékezni. A járőr az ellenség folytonos tüzelésétől kísérvé vonult vissza az erdőbe, ahonnan Katona őrmester jelentését hátraküldte.

17 óra 30 perckor Flohr ezredes rövid, világos és határozott szavakkal tájékoztatta a tisztikart az általános helyzetről.

Elhatározta az előnyomulás folytatását és nyomban ki is adta az indulási parancsot:

„Menetirány: a Chworostow felé vezető erdei út.

Elővéd: a Maasburg-század és fél géppuskásosztag, utóbbi Altortjai főhadnagy parancsnoksága alatt.

A főcsapat következő csoportosításban indul: fél Kovách-század, fél géppuskásosztag, Fömmötör-század, Karlik-üteg, Pálffy-század.

Békéssy és Maasburg százados az elővéddel üggetésben indultak el és így az éllovasok 17 óra 50 perckor elérték az erdő keleti szegélyét. Itt az oroszok már fegyvertüzzel fogadták.

Békéssy százados az elővédet tűzharcba lóról szállatta és az erdő szegélyén a géppuskásosztaggal együtt rajvonalba fejlődött. Ezek a villámgyorsan véghezvitt mozdulatok, valamint az elővéd gyors tüzelése és a géppuskák kiválóan irányzott tüze az ellenséget valósággal megbénították.

Rövid időn belül megérkezett Flohr ezredes Ujfalussy századossal és Magyar főhadnagy segéd-tiszttel. Miután tájékozódott a helyzetről, elrendelte, hogy az üteg az erdei úttól balra levő fedett helyen lemozdonyozzon; az ezredet egyidejűleg tűzharcba lóról szállatta. A Pálffy-század egyelőre mint tartalék helyezkedett el a jobbszárny mögött.

A Karlik-üteg felvonulása és első lövésének leadása alig pár percet vett igénybe. Ennek az ütegnek mozgékonyasága és fürgesége a gyakorlótéri teljesítményt is felülmulata. Legendás a híre az egész hadosztályban és rajongás az osztályrésze, különösen a 2. ezredben, amellyel eddig is igen sok harcban vett részt és ugyanannyiszor diadont aratott. A 2. ezred minden huszára érezte, hogy ahol az ellenség állását kiváló üteggel a vitéz Pista bácsi „dolgozza meg“, ott csak eredmény lehet: győzelem.

A tűzharc lankadatlan hevességgel folyt estig. Az ismeretlen erejű ellenség géppuska- és puskatüzzel szórta be összes állásainkat.

21 óra 30 perckor a századok állásuk megerősítésén dolgoztak.

A tüzséget és vezetéklóvakat az erdőbe, az úttól délre rendelték.

Éjjel négy erős táboriörs biztosította az ezredet.

Az ezredtől jobbra délnyugatról általános irányban Kowel felé előnyomuló 4. közös lovas-hadosztály Oleszka-nál az ellenség szívós ellenállása következtében elakadt. Ez fenntartotta velünk az összeköttetést. Az összekötő egy 15. dragonyosezredbeli század volt.

Az ezredtől balra, Sikny-n Czitó Károly tábornok csoportja harcolt. Ez nem tudott előrehaladni. Az összeköttetést ezzel járőrök tartották fenn.

Éjjel az a hír terjedt el, hogy az oroszok egy 9. ezredbeli járőrt elfogtak és felkoncolták. Bosszúvágy fogta el az egész ezredet. A feldühödött huszárokat alig lehetett visszatartani attól, hogy még

az éj folyamán könnyelműen neki ne rohanjanak az ellenségnek és csak az a biztatás tartotta őket féken, hogy hajnalhasadtával úgyis megrohanjuk a gyűlölt ellenséget.

Az éjszaka elég nyugodtan telt el.

Augusztus 21-én 2 órakor két lovas- és egy kisebb gyalogjárőr ment felderítésre. Kövendy hadnagyot egy szakasszal Komarow irányába rendelték, hogy az ott levő ellenségről adatokat szerezzen. Kövendyt figyelmeztették, hogy az ezredparancsnokság reggel meg akarja támadni az ellenséget.

A járőrök csak hasoncsúszva közelíthették meg az ellenség állását. Megállapították, hogy a Podgorodno-tól Komarow-ig terjedő vonal meg van szállva, továbbá azt is, hogy Chworostow-tól észak felé ellenséges osztagok vannak mozgásban.

Flohr ezredes félórás tüzérségi előkészítés után, 8 órára elrendelte a támadást.

A jobbszárnyon levő Kovách-század rajonként kezdte meg az előnyomulást. Az ellenség óriási fegyvertüzeiben, az ellenségtől kb. 800 lépésre állásba ment. Lépcsőzetesen csatlakozott ehhez a századhoz balra a Fömötör-század és ettől balra a Maasburg-század. A Pálffy-század mint tartalék az előbbeni állásban maradt.

A terep egészen sík, ennél fogva az ellenségnek pompás kilövése volt. Az ellenség éppen ezért óriási erőt fejtett ki, egyik ösztűz a másikat érte.

A lőszer úgylátszik kifogyhatatlan volt és ezredünk vesztesége máris jelentékeny.

A támadás nagyon lassan haladt előre.

Kovách százados súlyosan megsebesült, de helyét addig nem hagyta el, míg a helyettesül kirendelt Balogh Károly tart. főhadnagy a századparancsnokságot át nem vette.

12 órakor az ezredhez érkezett Wertheimstein főhadnagy, a hadosztály parancsörtisztje. Jelenítette, hogy a hadosztályparancsnok nem tudja elhinni, hogy az ezred ennyire előrejutott. Flohr ezredestől hamar megkapta a kellő feleletet.

14 órakor Flohr ezredes beszüntette a további előnyomulást, mert azon értesítést kapta, hogy sem a Skiby-nél levő Czitó-csoport, sem pedig az Oleszka-n levő 4. közös lovashadosztály nem tud előrejutni.

Ujfalussy százados előrekúszott és tudatta ezt a Kovách-századdal.

Az ezred szelleme: a tisztikar és a legénység közötti kölcsönös bizalom és szeretet, ez alkalommal is fényes diadalt ült.

Megkezdődött az állás megerősítése. Eközben heves tüzharc folyt egészen a sötétség beálltáig. És ebben, a katona erélyét, bátorságát, idegzetét, kötelességtudását próbára tevő küzdelemben egy bámulatosan megnyugtató érzés töltött el minden huszárt: bizalom a vezetők iránt. Hiszen a parancsnokok jóformán minden intézkedésüket a harcosok jelenlétében és szemeláttára adták ki.

Az ezred karabélylétszáma a harc megkezdésekor mindössze 290 karabély volt. Ez a szám is csökkent az időközben elszenvedett veszteség és a járőrök kiküldése által. Az ezred sokkal nagyobb erővel állott szemben a csak erkölcsi erejének és vitéz huszársjai állhatatosságának tudható be,

hogy az elfoglalt állásból egy talpalatnyira nem tágitott. Szinte úgylátszott, mintha minden ember azon vetélkednék, hogy szeretett parancsnoka szemeláttára a legjobb és legvitézebb cselekedetet vigye véghez. Az egész előnyomuláson és az eredményen meglátszott, hogy Flohr ezredes volt a parancsnok és a karabélyt 2. ezredbeli huszár kezelte.

20 órakor a hadosztályparancsnokságtól az a parancs érkezett, hogy az ezred vonuljon vissza az erdő keleti szegélyére, mert a Czitó-csoport Skiby-nél nagyobb erővel áll szemben. Ugyanez az értesítés érkezett a 4. közös lovashadosztálytól is. Egyik csoport sem tudott előnyomulni.

Flohr ezredes látta, hogy a visszavonulás ezen a terepen esetleg végzetes lehet; azért megtagadta a parancs teljesítését. Az ezred állásban maradt.

Az éjjel minden fontosabb esemény nélkül telt el.

Augusztus 22-én 2 óra 30 perckor több gyalogjárőr ment ki. Ezek már 5 órakor jelentették, hogy az ellenség Komarow-Nowosielki irányában visszavonul.

Flohr ezredes intézkedett, hogy a Pálffy-század azonnal kezdje meg az üldözést; mint él, Zupka hadnagy volt elől szakaszával. Az ezredparancsnok egyúttal a többi századot is elindította.

A tüzérség és vezetékllovak egyelőre az erdő szegélyén maradtak, majd az előnyomulás folyamán Chworostow-ra, később Komarow-ra mentek előre. A Pálffy-század harc árán elérte Komarow északkeleti szegélyét, ahol megállt.

Flohr ezredes Komarow-ra érkezett. Ugyanakkor a 15. dragonyosezredbeli összekötőszázad is ideérkezett. Ezt parancsnoksága alá helyezte.

Az orosz tüzérség nagy kaliberű lövegekkel szórta be Komarow-ot. A Pálffy-század járőrei jelentették, hogy Nowosielki-től északra ellenség van.

A hadosztályparancsnokság meglepődött azon, hogy az ezred már Komarow északkeleti szegélyén van, mert sem a Czitó-csoport, sem a 4. közös lovashadosztály nem tudott egy lépést sem előrejutni. Ennek folytán utasította az ezredparancsnokságot, hogy Komarow északi szegélyét szállja meg és további előnyomulását szüntesse be.

A nap minden jelentősebb esemény nélkül telt el. Este a vezetékllovakat előrendelték Chworostow-ra, a tüzérség e községtől délre már délelőtt tüzelő állásba ment.

Augusztus 23-án 1 órakor a járőrök zajt hallottak az ellenség állásában. Ebből az ellenség visszavonulására kellett következtetni. Rögtön intézkedés történt a vezetékllovak előrehozatalára. 4 órakor lovas járőröket indítottak útba Widiuty és Sonin irányába; az ezred pedig lóháton megkezdte az üldözést és kisebb harcok közepette Nowosielki keleti szegélyét érte el.

Az oroszok sietős visszavonulására és ezredünk gyors előnyomulására igen jellemző a következő epizód:

Flohr ezredes segéd tisztjével, Magyary főhadnaggal 6 órakor Nowosielki északkeleti szegélyén lévő úrilakba érkezett. Itt legnagyobb meglepetésükre egy orosz inas fogadta őket és bevezette egy nagy szobába, ahol még a lámpa égett és a terített

asztalon az étel még meleg volt. Azonkívül egy papírlapon a következő felírás volt: „Bon appetit messieurs autrichiennes“. A kutya-futtában írt sorok arra engedtek következtetni, hogy az az orosz, aki írta, nem tudott még különbséget tenni osztrák csapat és magyar honvédhuszár között, de az is meglehet, hogy inkább számított a könnyebb helyzetben levő közös lovashadosztály előnyomulására.

Az orosz szolga valahogy megértette velünk, hogy az orosz tisztek csak pár perccel előbb állottak tovább. Az ezred folytatta az üldözést és 11 óra 30 perckor Stakurok-ot érte el. Itt bevárta a hadosztály további parancsát.

Az ezrednek e sikerült támadása és üldözése következtében a Czító-csoport és a 4. közös lovashadosztály előtt levő ellenség a háthatámadtatás veszélyétől tartva, az egész vonalat feladta és ezáltal a 4. közös lovashadosztálynak Kowel fontos vasúti gócpontja könnyű zsákmánya lett.

16 órakor az ezred parancsot kapott, hogy esére érje el a Nw. Koszarin-t és ennek északi sze-

gélyén üssön tábor. A hadosztály többi csapatai is beérkeztek ide. Két km-re innen német csapatok az oroszral még harcban állottak.

A hadtestparancsnokság intézkedése szerint a 4. hadosztály tovább nyomul kelet felé, a másik két hadosztály északra Kobrin felé, még pedig a német hadosztály az országúttól keletre Dyvin-nek, a 11. hadosztályból Hegedüs ezredes csoportja az országúttól nyugatra Ratno-Bielsk, Czító tábornok csoportja a vasút mentén Or-Tu—Nowosielki irányába.

Ezeknek a napoknak emléke számunkra dicső és örökké felejthetetlen. Ezekben a napokban derék huszárjainkkal, tisztjeinkkel együtt páratlan magyar harci erények birtokában példát adtunk arra, hogy mi maroknyi magyarok miképpen teljesítjük kötelességünket, a magyarok Istenébe és a magyar elhivatottságba vetett tántoríthatatlan bizalommal és hittel, soha el nem csüggedő kitartással.

Budapest, 1917.

Zupka Győző
huszárszázados.

A jaslói zászló.

1914. október 2.

Írta: Pintér István alezredes.

Az előző napok harcai közben tisztába jöttem az ellenség elhelyezkedésével és erejével. Megtudtam azt is, hogy a muszkák Jaslo-t rövidesen kiűrik. A templomon azonban még ott lengett egy muszka zászló. Ez a zászló régen szálla volt a járőr szemében, hallom az embereimet egymásközött beszélgetni, különösen Juhász Miklós huszárt: „hogy hát minek is ott az a zászló, másutt annak a helye... na, de csak jussunk be bármimódon Jaslo-ba, nem fog az ott lengeni egy percig se tovább!!“

Október 2-án 5 órakor Skolysziyn-ban, hol éjjeli szálláson voltam, járőrömet három részre osztottam: baloldali járőr (északi) négy lovas, irány Skolysziyn 348- ϕ -, Jareniozka 312, Jaslo északi szegélye; jobboldali járőr (déli) négy lovas, irány Skolysziyn vasút—Jaslo. A középen magam a többi lovassal, irány Skolysziyn, a műúton Trzcínica 324- ϕ - Gadki-Jaslo.

Parancs a két oldaljárőrnek: mindent figyelni és a jelentéseket a műútra, a Ropa-folyó kanyarjába küldeni. Ezt a jó figyelőhelyet minden emberem már előbből ismerte.

9 óra tájban Trzcínica 324-től délkeletre a műút mellett a Ropa partján figyeltem és egyszerre csak azt láttam, hogy a vasúti töltés felől egy hat főből álló ulánus-járőr fejvesztve menekül hátrafelé. Tőlem még jobban megijedtek, de mikor meglátták, hogy ki vagyok, a parancsnok jelentette, hogy nagy orosz erő közeledik Jaslo felől, hogy honnan azt nem tudja, de már nincs messze. Jó lesz menekülni! — tanácsolta s azután tovább vágta az utat.

Három emberemmel a vasúti töltésre szaladtam s ott láttam, hogy Przysieki irányából a vasúti

töltés mellett csakugyan egy kb. zászlóaljerejű vegyes orosz csapat közeledett Jaslo felé. A műút üres volt. Lóháton fedve követtem a tőlem nem messze levő muszkákat s majdnem velük egyszerre értem be Jaslo-ba.

Ekkor látom, hogy Juhász huszár leugrik lováról. Utána kiáltok, „hogy hova, hé!?“ Nem hallgat se Istenre, se emberre, uccu neki fel a toronyba, mint a macska kúszik fel, lerántja a nagy zászlót s félreveri a harangot. Pánikszerű rémület tör ki a muszkák között. Lóra ugrunk. A menetelő utóvédet tűz alá vesszük. Öt emberrel fel a toronyba. Töltény van bőven. Hevesen tüzelünk a még Jaslo-ban levő muszkákra. Negyedóra múlva Jaslo üres. Sok mindennel megrakott tréncocsi, vágómarha bentrekedt a községben — őrizet nélkül. Jaslo-tól nem messze áll egy ulánus szakasz. Egy lovasküldöncöt küldök hozzájuk. Nagynehezen bejönnek Jaslo-ba. Nyugta ellenében átadom a szakaszparancsnok főhadnagynak a trénszekereket, vágómarhát és a zászlót, mert bizony nagyon bajos lett volna mindezt magammal cipelni.

A zászló egy darabját megtartja magának Juhász Miklós huszár, ez a hajdudorogi, tagbaszakadt, takaros kis magyar ember, ki minden vállalkozásomban, jóban, rosszban mellettem volt. „Íránytűnek“ hívtam, mert úgy tájékozódni még embert nem láttam. Típusa volt a mindenkori tette kész, hűséges, elszánt, bátor, debreceni honvédhuszárnak.

Juhász Miklós ezért a tettéért a kis ezüst vitézségi érmet kapta. Járőröm minden egyes emberét kitüntették.

Pintér István
huszárfőhadnagy.

Orosz harctér 1916 húsvétja.

Irta: *Pintér István* huszárörnagy.

Galuzia előtt, a Galuzia-Wulka Galuziskaja felé vezető út mindkét oldalán, egy nagy fenyves erdőben volt az állásom, minden tekintetben elsőrendűen kiépítve. Az előterep mocsár, sok helyen azonban átgázolható s különösen egy helyen átláthatatlan. Ahol átgázolható a mocsár, ott be van telepítve mindenféle huncutsággal: spanyolvas, dróthurok, buktató drótakadály, aknamező stb., stb., az átláthatatlan terepen, mely a fővonaltól kissé jobbra és előre fekszik, egy szakasz részére előretolt állásom van, mintaszerűen megépítve. Ez a szakasztiszt parancsnoksága alatt állott.

Az előretolt állásból a fővonalig 1346 m-es futóárok vezei, ezen bonyolódik le a közlekedés, felváltás stb. Igen exponált hely, de jóformán a szeme az egész állásomnak. Előre kb. 15 lépésre egy kis ér, ott egy kitűnő malomforrás, attól pár lépésnyire az orosz őrszem. Minden mozdulatukat látni, beszédüket hallani s az egész orosz állás jól áttekinthető. Sokszor megpróbálták az oroszok, hogy ezt az előretolt állást elfoglalják. Ha az egyszer-kétszer sikerült is, sohasem melegekedhettem meg benne, mert nyomban visszavettük tőlük.

Szirmák tizedes, aki tökéletesen beszél tótul, heteket töltött egyfolytában az előretolt állásban, jó magam is sok éjszakát voltam kint. Amint derengeni kezdett, hallom az orosz őrszemet: „Jó reggelt, huszárok!“ Szirmák öblös hangja válaszol: „Dobre ránó, kozáki!“ Megható érdekes jelenet játszódik le mindennap a forrás körül. 7-től 8-ig két emberünk fegyver nélkül kulacsokkal és egy nagy vízeskancsóval elsétál a forráshoz, ellátja szakaszát ivóvízzel. Szirmák átkiáltja „hotove“ (készen vagyunk) s ugyanezt elvégzi az orosz 8-tól 9 óráig s ha készen van, átkiáltja: „kisz“. Ezután az őrszem mindkét oldalon kézbeveszi fegyverét — s szembenáll a két ellenség, két ellenség, akiknek szeméből egy csepp gyűlölet vagy harag nem látszik, sőt!

Gyönyörű lovaskatonákkal állunk szemben. Don-környéki tipikus, szép, daliás, őszinte, nyílttekintetű, ölestermetű, szőke, pirosarcú, kékszemű férfiakkal, mintha valamennyien egy családból valók volnának. Feltűnően tiszták, rendesek és választékosan öltöznek.

Milyen más a Galuzia környéki elkorcsosodott, satnya, tunya, alattomos, piszkos szláv keverék. Ez a disznójával együtt lakik egy ronda oduban.

A húsvétot megelőző valamelyik napon kint vagyunk az előretolt állásban. Szirmákkal az őrszemhez megyek. Egy muszka altiszt átkiáltja: „három nap múlva húsvét, nagy ünnep, összeesik az orosz a magyarokéval, jó ünneplést odaát mindnyájuknak.“ „Maguknak is minden jót, igen, összeesik a két ünnep. Isten áldja meg.“

Teljes a csend az egész fronton, puskalövést nem hallani, mintha fegyverszünet lenne.

Húsvét napján kora reggel az előretolt állás-

ból telefonálnak, hogy a muszka őrszem egy köre kötött levelet dobott át. Egy küldönc elhozta hozzáam. Francia levél, (sajnos nincs birtokomban ez a levél, mert Abonyi Andor ezredes, főcsoportparancsnokom magához vette s nem tudtam tőle többé visszakapni) ahogy emlékszem kb. a következő tartalma volt: „A legnagyobb ünnep, Krisztus Urunk megdicsőülésének és feltámadásának ünnepe az oroszokéval összeesik. Jó ünneplést kívánunk a lovagias, vitéz, bátor magyar huszároknak! Engedjék meg ezúttal, hogy megbecsülésünk külső kifejezéséeként parlamentերünkkel 12 és 13 óra között átküldhessünk a forráshoz egy kis csomagot. Egészségükre kívánjuk! Ha csekély figyelmünket viszonzni akarják, 15 és 16 óra között várjuk a magyar huszárok parlamentերjét a forrásnál.“

Átadtam ezt a levelet Abonyi ezredesnek. Elolvasta. Először pár percig mereven maga elé nézett, aztán zsebetette a levelet s a következőket mondta: „Kedves Pista barátom, te elég furfangos ember vagy. A megoldást rád bízom. Csinálj, amit akarsz, de ha ebből a locsolgatásból baj lesz, megnyúzlak!“ Hát én, Bauer Gyula főhadnagy alantiszt barátommal el is intéztem a dolgot.

Egy tőlényládát virággal stb. szépen kidíszítve megpakoltunk minden jóval, pezsgő, konyak, Kugler, sonka, kalács, cigaretta, szivar stb., a tetején egy igen szépen megfogalmazott francia levél. Bauer főhadnagy és a csoportom tipikus, daliás marcona két altisztje, végig kitüntetéssel, kifogástalanul felöltözve várták az előretolt állásban a 12 órát, hogy az oroszoktól átvegyék a csomagot s a 15 órát, hogy a mi csomagunkat átadják.

12 órára magam is az előretolt állásban voltam. Pár percre jött az orosz parlament. Elől egy tökéletes úr, egy don-kozák főhadnagy és két altiszt egy gyönyörűen feldíszített kosárral. Bauer főhadnagy a két altiszttel elibük ment azt átvenni, szívélyes kézfogás, pár üdvözlő köszöntő szó franciául. Bauer jelezte, hogy 15 órakor mi hozzuk a húsvéti csomagot. Kérte, hogy az átvételre újból megjelenjenek. „A viszontlátásra“ s mi a kosárral nyargaltunk hátra Abonyi ezredeshez. A kosárban minden jó volt, kb. hasonló tartalommal, mint amivel mi a ládánkat megpakoltuk.

Pont 15 órakor indult el Bauer és a két altiszt a ládánkkal a forráshoz. Hasonlóan kedves, megható jelenet játszódott le. A kozák főhadnagy átvette a ládát és Bauernak a következőket mondta: „Bajtársaimtól azt a megbízást kaptam, kérjem meg a főhadnagy urat, szóljon parancsnokának, az alacsony kapitánynak, jöjjenek át ketten, két altiszjükkel a mi fedezékünkbe, látogassanak meg, tiszteljenek meg bennünket. Szeretettel várjuk. Ha ők átjönnek hozzánk, akkor két tiszt barátom két altiszttel az urakhoz menne át, tennék önöknél tiszteletüket.“ — Hallom az egészet. Hozzájuk megyek, megállapodunk, hogy a cserelátogatás meg-

történik, megtelefonálok Abonyi ezredesnek és kérem, hogy várja a vendégeket. Kitzúzzuk a visszatérés pontos idejét. A forráshoz 18 órára. Innen mindenikünk visszatér övéihez.

Szemünket bekötik, engem egy óriási orosz nyakába kap mint egy pelyhet. Megindul velem, utánam a többi. Az orosz tiszteket és altiszteket (természetesen bekötött szemmel) az ezred másodsegédtisztje vezeti az ezredtörzs fedezékébe. Kb. 20 percnyi út után — mindent láttam útközben és tudtam, hogy merre megyünk — az én nagy orosz barátom letesz egy igen szép tágas, mintaszerűen felterített asztal mellé, egy fedezékben. Egy donkozák alezredes fogad. Tökéletesen beszél németül, a legszívélyesebb szavakkal üdvözl. Mellette nyolc donkozák tiszt, négy tüzértiszt, egy nagyhajú és szakállas, apostol-külsejű pap, két orvos. Asztalhoz ülünk, elsőrendű étel és ital, fesztelen beszélgetés mindenről, csak a háborúról egy szó sem. — Egyszerre, egy momentum, teljes csend! az alezredes mosolyogva szól hozzám: „úgye az urak is haza gondolnak, lélekben otthon vannak, na, de talán majd csak egyszer hazakerülünk, ha Isten is úgy akarja, vagy ki tudja?“

A pompás étkezés befejezése után általános dolgokról folyik a szó. Kintről művészi harmonikajáték hallatszik. Megemlítem, hogy milyen szépen játszanak ezen az elég primitív hangszeren. Szó jön a nemzeti dalokról és táncokról. Az egyik tüzéroszados elbeszéli, hogy járt Magyarországon, látta a mi temperamentumos, szép nemzeti táncunkat, a csárdást. Hallott szép bánatos nótákat, könnyed víg népies énekeket s kérdi, hogy láttam-e én az ő nemzeti táncukat, hallottam-e az ő szép, bús nótáikat? Ráfelelem: igen. „Na, ha szépet akar látni és hallani a kapitány úr, majd megmutatom én a mi kozákjainkkal mindkettőt“ s az alezredes intézkedésére pár perc múlva a fedezék előtti nagy téren 50 donkozákpár egy félórán keresztül oly bámulatos táncot lejtett, amilyenről, annak, aki nem látta, fogalma sem lehet. Volt abban férfias erő, lágység, báj, az atléta ruganyossága, szebbnél-szebb igen nehéz és változatos figurák — s mindez a legtökéletesebb összhangban. Elöl egy cserkészaltiszt, sudár, vékony nádszáltermetű férfi, csupa ideg, tele érzéssel, hol a fájdalom, hol a tobzódás teljes kifejezésével. Az egész tánc olyan hatással volt reánk, hogy a kezünk hol ökölbe szorult, hol a könny csillogott a szemünkben. A tánc vége, elibünk szalad egy pötöm, teljesen szabályszerűen felöltözött 12 év körüli kis donkozák feszes állásban szalutálva ránk kiáltja: „Éljenek a magyar Úszárok!“ Karjaimba kapom a gyereket, jobbról-balról megcsókolom, megölelem, magamhoz szorítom szeretettel, szívvel, lélekkel. Van nálam egy jóképű óra, a zsebibe nyomom s meghatottan visszakiáltom: „Éljenek a Don-kozákok!“ — Megrohamoznak az orosz óriások, feldobnak vagy tízszer magasán a levegőbe, szabad utat enged a szívek érzése, éljenek, hurráznak tomboló, szünni nem akaró lelkesedéssel, szeretettel. Később kórusban énekel-

nek gyönyörűen, meghatóan, akár csak egy művészi dalárdát hallana az ember, majd egy pár kiváló erős jó lovat is elővezetnek, hoznak egy pár akadályt is, elég becsületes méretűek is voltak közöttük, én is lóra pattanok, — lovagolok, ugratok, azt hiszem nem hozva szégyent a magyar huszár nevére.

Az idő múlik, közeleg a 18 óra, indulni kell a forráshoz. Búcsúzunk. Nem akarok érezlegni, sokat irkálni. De mondhatom, két szerető testvér nem búcsúzik el egymástól különül, férfiasabban, szebben, mint ahogy mi búcsúztunk egymástól.

Az én kis kozákom, a tölem kapott órával kezében, nagyban magyarázza, hogy ne menjünk még, van idő, sok híja a 18 órának.

Felejtethetlen húsvét! Felejtethetlen délután!

Már mi régen a forrásnál vagyunk, a 18 óra rég elmúlt, 19 felé igyekszik az idő. Mondja is a donkozák főhadnagy, a kíséző tisztünk, úgylátszik, hogy az ő bajtársai igen-igen jól mulathatnak odaát, végre megérkezik a két orosz tiszt és altiszt.

Hangulatuk nem cáfolja meg a minket kísérő bajtársuk előbbi szavait. Dicsőhimnuszokat zengenek a nálunk töltött időről s beszédüket azzal fejezik be, hogy „nincs a világon több olyan lovas nemzet, mint a magyar és olyan katona, mint a magyar huszár!“ Az orosz altisztek nem szólnak semmit, talán a meghatottságtól, de lehet, hogy mástól is, mert folyton csak csókolódzni akarnak!

Hazaérkezünk. Abonyi ezredes vár, jelentkezem, elmondok mindent. Ő is elmondja, hogy milyen nagyszerűen találták magukat nálunk az orosz vendégek. De egyet elhallgat. Bajtársaimtól tudom meg, hogy felköszöntötte az orosz tiszteket és az orosz nemzetet, mégpedig olyan szép beszéddel, hogy az egyik kozáktiszt erővel kezét akart csókolni a mi európai hírnevű, kiváló lovas, bátor, dailias parancsnokunknak, megboldogult Abonyi Andor királyi kamarás, ezredes úrnak.

Május vége felé érezhető volt a nagy orosz ofenzíva előszele. Egyik reggel ismét egy levél volt a forrásnál. A mi nemes, lovagias donkozákjaink búcsúztak tőlünk, szerető meleg hangon Istenhözadót mondtak. Este felváltják őket — írták. — Gyalogsági csapatok kerülnek helyükre. Őket viszik Isten tudja hová, de akárhová is kerülnek, ily nemes ellenféllel soha sem fognak szemben állani, mint mi voltunk. Intenek, hogy vigyázzunk, ne küldjünk másnap reggel vizért a forráshoz, nehogy baj történjék huszárjainkkal.

Méltán kérdezheti bárki is, hát ellenség volt ez?!

1916 felejtethetlen szép húsvétja óta, de sok szomorú, lealázó, fájdalmas, sötét húsvét szakadt ránk, megtépett, megcsönkített árva nemzetünkre. De lassan-lassan dereng már körülöttünk a magyar égbolt s megvirrad még valaha! Úgy legyen!

Gödöllő, 1927 április.

Pintér István
huszárőrnagy.

RÓZSAVÖLGYI LÁSZLÓ
lartalékos zászlós, 1915.

BIRÓ KÁROLY
állatorvos, 1914.

NAGY GÉZA
főhadnagy, 1918.

VITÉZ AMBRUS IMRE
esendőrőrmester

CSALLÓKÖZ-MEGYERTSI
SZABADGYI ÁKOS
főhadnagy, 1918.

VITÉZ DOBÓ GYULA
őrmester.

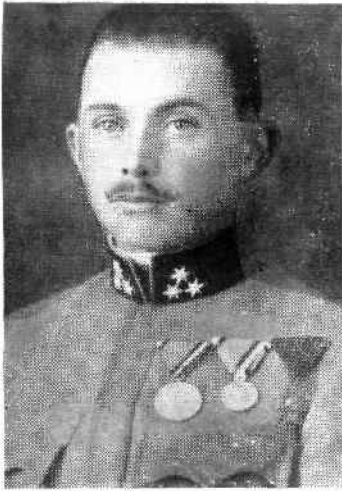
VITÉZ CSUKA JÓZSEF
huszár.

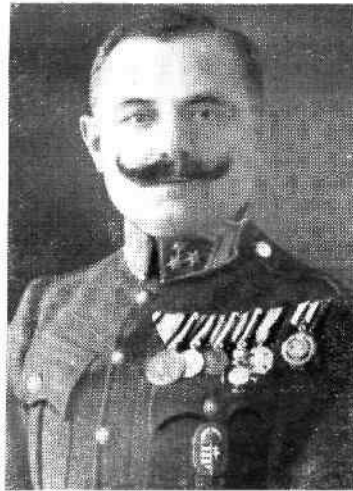
VITÉZ FARKAS LAJOS
őrmester.

VITÉZ BAGOSI LAJOS
huszár.

VITÉZ BALÁZS JÓZSEF
szakaszvezető.

VITÉZ BESENYEI JÁNOS
tiszthelyettes.

VITÉZ BODNÁR LAJOS
huszár.

VITÉZ BALOGH JÓZSEF
őrmester.

VITÉZ FEHÉR MIHÁLY
huszár.

VITÉZ GYÖRFI IMRE
huszár.

VITÉZ JUHÁSZ PÁL
szakaszvezető.

VITÉZ KARÁCSONY IMRE
szakaszvezető.

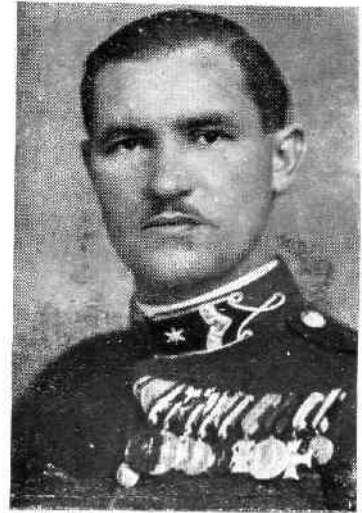
VITÉZ KÁRPÁTI PÁL
főpatkolómester.

VITÉZ MAJOR IMRE
fizedes.

VITÉZ MÁDAI JÁNOS
örmester.

VITÉZ LÁZÁR JÓZSEF
örmester.

MÉSZÁROS SÁNDOR
huszár.

VITÉZ MOLNÁR MIHÁLY
tiszthelyettes.

VITÉZ NÁBRÁDI IMRE
szakaszvezető.

VITÉZ NAGY ZOLTÁN
lörszörmester.

VITÉZ NÉMETH GYÖRGY
lörszörmester.

VITÉZ PAPP LAJOS
szakaszvezető.

VITÉZ PRIBÉK JÁNOS
huszár.

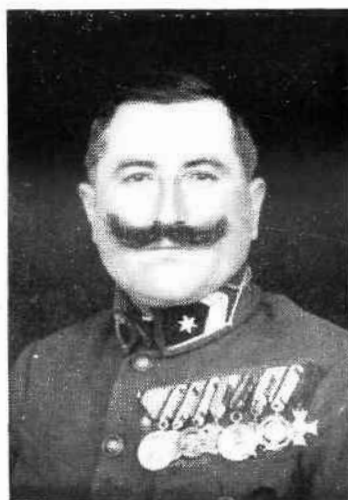
VITÉZ BEKÁSI BÉLA
e. ü. altiszt, törzsőrmester.

VITÉZ SAKÓ LAJOS
lízedes.

VITÉZ SZABÓ ZSIGMOND
lízedes.

VITÉZ SZILÁGYI IMRE
őrmester.

VITÉZ TISZAI ISTVÁN
járőrvezető.

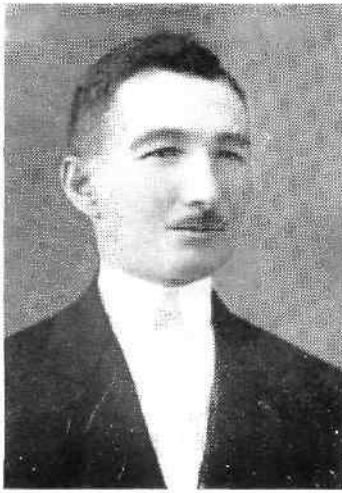
VITÉZ TÓTH MIHÁLY
törzsőrmester.

VITÉZ TÖRÖS IMRE
szakaszvezető.

VITÉZ VÁRADY SÁNDOR
törzsőrmester.

VITÉZ VÁRKONYI JÓZSEF
lízedes.

VITÉZ VARJAS PÉTER
líszhelyettes.

VITÉZ ZSEBI MIHÁLY
huszár.

BERTALAN LAJOS
őrmester.

CSÁSZI ANTAL
őrmester.

DOBÓ IMRE
lízedes.

EGRI GÁBOR
lízedes.

FEDERICICS JÁNOS
őrmester.

FEKETE PÉTER
huszár.

FÜLÖPP IMRE
huszár.

GÁL GYULA
szakaszvezető.

GAZDÁCSKI ANDRÁS
huszár.

GYARMATI DÁVID
törzsőrmester.

HAJDU MIHÁLY
lízedes.

HOMOKI LAJOS
szakaszvezető.

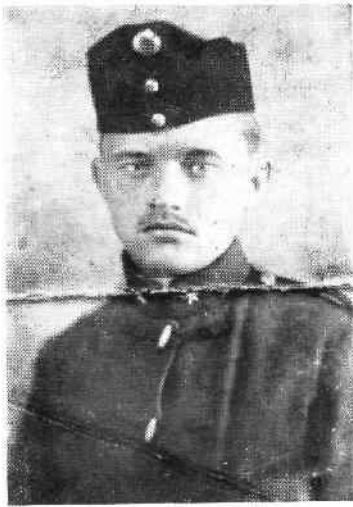
IGLAI MIHÁLY
lízedes.

KAROLYI ENDRE
huszár.

KÖVÉR IMRE
járőrvezető.

KUN BÉLA
járőrvezető.

MAKAI IMRE
lízedes.

LÉNART GYULA
lízedes.

MAJOR ISTVÁN
őrmester.

MURVAI MIHÁLY
huszár.

MILE ANTAL
járőrvezető.

S. NAGY SÁNDOR
őrmester.

NÁKÓ BALÁZS
őrmester.

SÁNTIA JÁNOS
II. o. e. ü. alliszt.

SIKE GYULA
lízedes.

SZ. SZABÓ IMRE
lízedes.

SZÜCS ANTAL
huszár.

VARGA LAJOS
huszár.

CS. TÓTH SÁNDOR
lízedes.

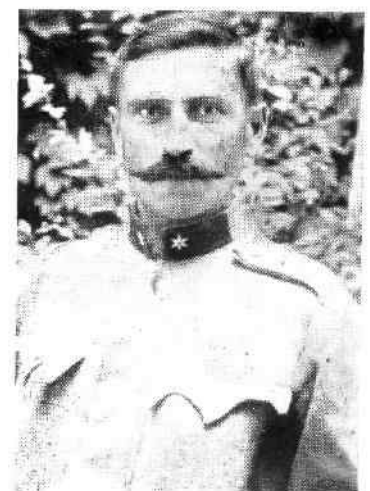
TIMÁR PÉTER
lízedes.

VERES IMRE
huszár.

SAJTI LAJOS

ZSIROS ISTVÁN
járőrvezető.

Streicher Lajos százados élményei, 1916 július.

Elfogatásom és fogságom.

(Harcéteri naplóm kivonata.)

(38. sz. vázlat.)

Az 1916 július 5—6 közti éjjelen századom a harmadik ezred vonalába volt bevetve, az ezredet ért támadás visszaverésére; ami sikerült is. Az ellenség — sokszor megismételt rohama után igen nagy veszteséggel — kénytelen volt visszavonulni. Századomat a 3. ezred törzséhez rendelték tartaléknak. Itt embereim végre két napi szakadatlan verekedés után párórai pihenőt kaptak.

Ebéd után a 3. ezred útján kapom a parancsot, hogy a Szinay-, Pálffy- (parancsnok Baló főhadnagy) századdal és a magaméval zárjam le a 9. ezred bal- és a 3. ezred jobbszárnya közt a mocsarat. A Szinay- s a Baló-századot telefon útján új állásukba rendeltem; századomat magam vezettem oda. Közben egy mellettem lecsapódó gránát felfordított; de apróbb karcolásokkal megúsztam a dolgot. Átadtam századomat Baintner hadnagynak s magam telefonistámmal a második állásban központiasan ütöttem fel harcállásomat a három század mögött. Az ellenség tüzésége a második állást nehez ágyúkkal hevesen lőtte; a tűz a telefonvonalat szétszaggatta. Senkivel se kaptam összeköttetést. Végre Hideghéty (kuthy) cs. és kir. 12. huszárszázadbeli főhadnagy útján azt a parancsot kaptam, hogy a szomszédos ezredekkel egyidőben vonuljak vissza a harmadik állásba; a 3. ezred parancsnoksága már ott van. Közben már láttam egy 3. ezredbeli századot, amint visszafelé vonult. Csaknem minden küldöncömet elküldtem századaimhoz a visszavonulási parancsal és én a trombitásommal s Dér telefonista-szakaszvezetővel megindultam a szeszgyár felé, hogy ott, ahol az utak egymásba torcolnak, bevárjam századaimat.

Mikor a szeszgyárhoz értem, délről két erős kozákjárőr vágta oda s megtámadta a Fömötör-század éppen akkor odaérkező szekereit. Mi bemenekültünk a kozákok elöl a mocsárba a bozót közé. Az itt összegyűlt fegyvernélküli huszárok (telefonisták, kocsisok, az orvos és egészségügyi emberei) Bissingen-falva felé menekültek; trombitásomat is odaküldtem, jelentse Fömötör századosnak, hogy mi történt szekereivel. Én szakaszvezetőmmel a falu felé akartam menni, hogy jelentsem a 3. ezred parancsnokának, hogy ellenség van közte és a csapatok közt. Midőn láttam, hogy az egyik kozákjárőr a harmadik állásból tüzet kap és visszavágtázik, ki is léptem a bokrok közül s a falu felé mentem; de alig tettem pár száz métert, midőn két kozákszázad megrohamozta a harmadik állást. Rövid küzdelem után az egyik század nyugat felé elvágta, a másik két csoportban felém vágta. Mikor ezt észrevettem, a Kuhudova-sziget felé szaladtam, a mocsárba. A kimerültségtől többször elestem; de derék szakaszvezetőm mindig felsegített s tovább vonszolt. Végül is annyira kimerültem, hogy egy csatorna átgázolása után összeestem. A kozákfélszáz-

ad, mely egyenesen nekünk tartott, szintén felbukott a csatornánál, de a kozákok leugráltak lovukról s mintegy 30 lépésről tüzelni kezdtek ránk s addig lövöldöztek, míg a század másik fele, mely a Hauer-úton kelt át a csatornán, oda nem érkezett. Ezek átvágták felettünk s igyekeztek levágni bennünket, de egyikünket se sikerült kardjukkal elérniök. A csatornából gyalog elősiető tiszt azután megtiltotta, hogy bántsanak; de azt már nem, hogy egy perc alatt mindenemből kifosszanak.

Négy kozák kísért a falu felé. A század ezalatt elvágta Kuhudova felé. A faluban hozzánk csatlakozott a hadosztálytörzs-szakasz kb. harminc huszárra; ezek védték a harmadik állást, szegények csúful össze voltak kaszabolva. A falu déli szélétől futólépésben kergettek előre. Úgyátszik, visszavonuló csapatainkat látták meg (mint később megtudtam, a Vucetics-csoport volt). Aki elmaradt, azt karddal vágta. Így szaladtunk vagy egy kilométert, nem bírtam volna már menni a mély homokban, ha szakaszvezetőm nem húz a karomnál fogva. A falutól (Galuzia) délre, egy kozákezreddel találkoztunk, ez sebes ügetésben északnyugatfelé tartott. A lövölde s a Kremenucha-hegy vonalában már északnak előnyomuló gyalogsággal találkoztunk. Optawa-n át a volt lengyel állást értük el, mire besötétedett. Itt összeírtak bennünket s a súlyosabb sebesülteket leadták egy orosz kötözőhelyen. Északkeleti irányban mentünk az erdőben. Az eső elkezdett szemetelni, ami némi üdülést hozott. A kísérő kozákok nem tudták az utat, így össze-vissza bolyongtunk s megállás nélkül mentünk, míg ki nem világosodott. Közben láttam Botka Imrét néhány fogoly között, de nem engedtek vele beszélni. Reggel négyre egy Styr melletti faluba érteztünk. Itt hosszas ácsorgás után ismét összeírtak bennünket, majd megengedték, hogy leüljünk s adtak egy üres teát. Mialatt itt pihentünk, láttam a 9. és az 5. ezredet ezredparancsnokostul fogolyként elvonulni előttem. Úgyátszik, az egész hadosztályt elfogták — gondoltam. — Délelőtt öreg népfelkelők váltják fel kozánkainkat. Ezek kísérték tovább. Ezek már emberségesebbek voltak s adtak pihenőt, amennyit csak lehetett; de kellett is, mert a nagy melegben s a mély homokban alig tudtuk vonszolni magunkat. Kiittünk minden békányálás pocsolyát, amit útközben találtunk.

Végre 16 órakor Policzi vasútállomásra érteztünk. A hadosztály fogoly tisztjei már nagyrészt itt voltak. Itt volt egy lovashadtest parancsnoksága, ennél kihallgattak bennünket. Az orosz tisztiek mind igen udvariasak voltak. Volt itt egy kórház is, s megengedték, hogy ebben megfürdjünk s kaptunk egy üres teát s egy darab vajaskenyeret is. Éjfélkor felraktak marhakocsikba, melyek tele voltak irtó-

zatos szagú, ganajos szalmával, de azért egy félóra mulva mindenki aludt.

Két nap mulva Darnicza-n (Kiew mellett) ki-raktak. Ez egy óriási fogolygyűjtő tábor. Azt hi-szem voltunk itt vagy 100.000-en. Sátorokban lak-tunk és noha szorgosan vigyáztunk magunkra, már másnap mindannyian tetvesek voltunk. Igen szép kép volt, amint reggelenként húsz huszárcapitány egy csomóban, félig meztelenül kereste ingében a tetűt.

Szabó Lajos megosztotta velem pénzét s így tudtam vétetni magamnak egy rend fehérneműt s a legszükségesebb toilette-dolgot.

Július 12-én ismét vonatba raktak, itt a már oroszok beöltözött cseh tisztek megkezdték a többi szláv tisztek kapacitálását az orosz hadseregbe való belépésre. Igen büszkén jártak köztünk vadonatúj egyenruhájukban.

Másfélnapi ácsorgás után újból elindult a vo-natunk. Önmagunkat élelmeztük. Kellott volna ugyan naponta másfél rubelt kapnunk, de erről rendszeren megfeledeztek. Így a rendes napi koszt sok üres teából, kenyérből és hagymából állt. Csak nagynéha akadt egy kis szalonna.

Végre július 20-án Penza-ba érkeztünk, itt ki-raktak s barakokban helyeztek el. A szlávokat ki-válogatták közülünk s minket magyarokat s osztrá-kokkal szibériába küldtek. Két nap mulva, 22-én ismét vonatra raktak, 22-ed magammal egy marha-kocsiban. Két sorban egymás felett, a csupasz desz-kán feküdtünk, összezsúfolva. Az éjjelek hűvösek voltak, köpenyem nem volt, egy sátorlapot vásárol-tam egy bakától. Ez azután helyettesített minden ágyneműt. A kosztunk valamivel jobb lett, ugyanis minden három-négy napban egy kis meleg leveshez is jutottunk. Omsk-ban a vöröskereszttől egy rend fehérneműt kaptunk. Húsnapi utazással, teljesen összetörve érkeztünk meg a Bajkál-tavon túli Bere-sowka-i fogolytáborba. Itt két napra beszállásoltak egy poloskától hemzsegő barakba. A fekhely itt is deszka volt, de a poloskák millióitól úgysem tud-tunk volna aludni.

Két nap mulva hajóra raktak. Két napig hajóz-tunk a Szelenga folyón, majd 28 kilométeres gya-

loglással Trojkosawska-ra érkeztünk. Gyönyörű, vadonatúj laktanyába zártak be; de bútorzatul csak egy üres vaságyat adtak, úgyhogy hónapok teltek el, míg a havi 50 rubel fizetésünkből, a gyomrunk rovására, annyit össze tudtunk gyűjteni, hogy vala-hogyan berendezkedhettünk.

Az épületek 15 méternyire deszkapalánkkal körül voltak kerítve, azon belül meghatározott idő-ben, szabad volt sétálni. A cári rezsim alatt elég nyugodtan telt az időnk, ha eleinte nyomorogtunk is, legalább nem kellemetlenkedtek az oroszok, le-gényt is adtak, négy-hatunknak egyet, ki a dur-vább munkát, takarítást stb. végezte. A mi huszár-jaink mindig nagyon szépen viselték magukat tiszt-jeikkel szemben.

Egyévi itt tartózkodás után átvittek Werhneu-dinszkba. Közben kitört a forradalom, az orosz tisz-tek elvesztették minden hatalmukat. A legénység nagyrésze hazament, alig őriztek és így a tábor köz-vetlen közelében nagyobb mozgási szabadságunk volt, de a táborból messzebb nem lehetett elmenni, mert akit elcsíptek a csatangoló vöröskatonák, azt elverték s kirabolták. A táborban is rendeztek néha házkutatást és fegyverkeresés közben vígan rabol-tak. A rubel vásárlóereje naponként zuhant s ezzel arányban romlott a kosztunk. 1918 tavaszán csak hajdinára s köleskására telt, esetleg vasárnap egy darab peccenyére. A mi táborunkban igen kevés le-génység volt, főleg régi huszárjaink és ezek példá-san viselkedtek, de a szomszédos táborban a mi le-génységünknek is fejébe szállt a szabadság és tiszt-jeiknek sokat kellemetlenkedtek.

1918 tavaszán elfogadtak invalidusnak, de hi-vatalosan nem akartak hazaszállítani. Végre május-ban sikerült Irkutsk-ból, persze pénzért, az uta-zásra egy hamis engedélyírást kapnom. Moszkváig minden nagyobb baj nélkül jutottam el. Itt a dán konzulátus vett oltalmába. Már másnap becsem-pésztem magam egy hazafelé induló rokkanszállít-mányba. Május 30-án végre, Orsa-nál átléptem a demarkációs vonalat.

Streicher Lajos
alezredes.

IV. RÉSZ.

Névsor, azon tisztek és tisztviselőkről, akik a háború alatt az ezred bármely alakulatában szolgáltak.

Argyelán Zoltán,
Altörjay György,
Aberle Rajmond,
Ács Tibor,
Aáron Péter,
Antal Jenő,
Ábrahám Dezső,
Butalla István,
vitéz balassagyarmati Baintner Ernő,
Bosnyák Imre,
Bay István dr.,
Bay András dr.,
Babó Benő,
Besenyey Lajos,
Bosznay István,
vitéz Borzsovay Jenő dr.,
Beőthy Zsigmond László,
Bognár Mihály Károly,
kovátsvágási Bottka Imre,
Balogh Károly Kálmán,
Balogh László,
Baintner István,
vitéz Baintner László,
Bartos Elemér,
kükemezei Bánó Lehel,
nagy mádi és várbogvai Bogtay Kornél,
Balázs Ödön,
Baumgarten József,
Becsey Antal,
vitéz Csécsi Nagy Imre,
Csóka Sámuel,
Czárán János,
Csaba Miklós,
Csajkás Balázs,
Csanak József,
Csorba Péter,
D'Orsay Ede gróf,
vitéz Demény János (Hermann),
Debreceni Jenő,
Debreceni István dr.,
Darida Ferenc,
Derzsy László,
Dezső Zoltán dr.,
Domahidy István,
Des Echerolles Kruspér Sándor,
Des Echerolles Kruspér Gilbert Ottó,
Dégenfeld Pál gróf,
Elek Gusztáv,
Flóhr János,
vitéz Flórhidy Tibor,

vitéz Fömötör József,
Farkas Gábor,
Ferenczy Ferenc dr.,
Fráter István,
Fráter Iván,
Fogl Kálmán,
Fellner Kálmán dr.,
Füle Péter,
Falussy Imre,
Fényes Zoltán,
Gálffy Agoston,
Győry Géza,
Glósz Károly,
vitéz Gyurkovics Béla,
Geiger Pál,
Gömöry Árpád,
Geiszt Gyula,
gömöri Havas Gábor,
Hász Antal,
Horváth András,
Haendel Vilmos dr.,
Hampel Gyula,
dabasi Halász Jenő,
vitéz Horváth Sándor,
Halmos János,
Hüttner József,
Hegedüs István,
Illésy Gyula,
Jászay Miklós,
Jurcsek Imre,
Jármy Miklós,
Jármy Elemér,
Jármy Elek,
Jármy Béla dr.,
Jeszenszky József,
Katona Gábor,
Kaas Ede báró,
berenczei Kováts Egon,
Kokovay Endre,
Kopasz Béla,
Kulin Imre dr.,
Kenyeres György,
Kövesdy Lajos,
Kölcsey Sándor dr.,
Kölcsey Ákos,
berenczei Kováts Gusztáv,
Kardos Béla,
Kardos Endre dr.,
Kazik István,
Kálmán Imre,

Kende György báró,
kövendi Kövendy Gyula,
Koller Jenő,
szendrői Kováts Géza,
Koszorús Ferenc,
Kovács László,
berenczei Kováts Miklós,
Ludány László,
Lévay Ferenc,
Létay Ernő (Fisch),
László Imre,
Lakatos József,
Lehel Ferenc,
Lingli Dezső,
Majorossy Géza,
Maasburg Kornél báró,
vitéz Magyary Andor,
Mezey János,
Muzsik István,
kisterpesi Markovics Manó dr.,
Marjay Barna,
Miskolczy György,
Mezőssy Béla,
Mondok Sándor,
körösnadányi Nadányi Imre,
Nagy Géza,
Nagy Jenő,
Neumann Jenő,
Nagy József,
győrszigeti Némay Ferenc,
Olsavszky Gyula,
Oláh Tibor,
Órley György,
Osztroviczky István,
Pofók György,
Pálffy Gábor,
vitéz Porubszky Andor,
vitéz legényei Pintér István,
Pappszász Lajos,
Polgár Béla,
Rozinszky Gyula,
Razel Ödön,
Reischel Ágoston,
Rózsavölgyi László,
Rittinger Imre dr.,
Rosenfeld Sándor,
Rostás Barna,
Rostás Elemér,
Rássó Vilmos dr.,
Samarjay Géza,
Somossy Béla dr.,
vitéz Radák (Streicher) Lajos,
Streicher Andor,
Sebestyén Emil,
Schwartz Jenő,
Somogyi Károly,
Stern József,
Sesztina Jenő,
Schneider László,
Schneider István,
Sárkány Gyula,
Sárkány Pál,
Szulý István dr.,
Szilvássy Béla dr.,
Szikszay István,

vitéz szunyoghi Szunyogh Albert,
vitéz szunyoghi Szunyogh Gáspár,
Szkurka László,
Szalay Lajos,
szalai Szalay Pál,
Szinay István,
Szinay Gyula,
Szabó József,
Szabadhegyi Sándor,
Török Olivér,
Tarnay Árpád,
Tamássy Béla,
Tamássy Zoltán
Teleky László,
vitéz Tóthvárady-Asbóth István,
Tóthvárady-Asbóth Ödön,
Tihanyi
Tisza Kálmán gróf,
Tisza István gróf,
Tisza György gróf,
Ucsnay Pál,
vitéz ujfalussi Ujfalussy Gábor,
Ujfalussy Béla,
Vojnárovics Imre,
Varga Géza,
Vajay Károly dr.,
Vecsey Zoltán,
Vörös Jenő,
Wertheimstein Henrik,
Waldeck Frigyes gróf,
vitéz Békefy (Zupka) Győző,
Zorkóczy Dénes,
Zoltán Miklós,
Zimmer Alajos,
Zsigmond László,

MEGHALTAK.

Békessy Béla,
nagybaconi Baló Benjámín,
Bay György,
Bernáth Lajos,
Balogh Sándor,
Bíró Sándor,
Czeplédy Domokos,
Ébner Lajos,
Fráter Andor,
Gyarmathy István,
Geréby Pál,
Hummel Árpád,
Horváth Ferenc,
Hamar Miklós,
Jeszenszky József,
Kalandra Géza,
Lakatos Sándor,
Mátray Árpád,
Mátray István,
Paleszkó Jenő,
Puska József,
Pencz Alajos,
Reischel Ágoston,
Simon Dezső,
Simon Jenő,
Sugár Miklós
Székely Ferenc,

Szabó Lajos,
Szende Oszkár,
Szilágyi Jenő,
Tisza István gróf,
Ujfalussy Béla,

Viczián Elek,
Waldbott Ödön báró,
Lovass Zoltán,
Kardos Gyula,
Farkas Gábor.

Tényleges tisztek névsora.

1874—1918.

- Altorjay György 1913—1918 fhdgy.,
Ambrovics Károly 1883—1885 hdgy.,
Ambrus János 1883—1899 hdgy., fhdgy., szds.,
Antal Miklós 1874—1877 fhdgy.,
Antal Miklós 1892—1905 hdpr., th., hdgy.,
fhdgy.,
Argyelán Zoltán 1911—1918 fhdgy., szds.,
Ádám Dezső 1902—1907 hdgy.,
Álgya Sándor 1881—1885 fhdgy., szds.,
Baló Benjámín 1914—1917 fhdgy.,
Bába Bay Bertalan 1891—1912 hdpr., th.,
fhdgy., szds.,
Baintner Ernő balassagyarmati 1914—1916
örgy., alezr.,
Baintner István balasagyarmati 1915—1918
hdgy., fhdgy.,
Baintner László balasagyarmati 1915—1918
hdgy., fhdgy.,
Ludányi Bay Bertalan 1901—1906 fhdgy.,
Bánó Lehel kükemezei 1898—1916 hdpr. th.
hdgy., fhdgy., szds.,
Bárczay Oszkár 1881—1883 szds.,
Benedek János 1875—1877,
Benedek Károly 1882—1888 hdpr. th., hdgy.,
Árkosi Benkő Sándor 1891—1902 hdgy., fhdgy.,
Albkróni báró Benz Alberon Ottó 1913—1918
vkt. alezr., ezr.,
Békéssy Béla 1895—1889 : 1911—1916 hdpr.
th., hdgy., szds.,
Bignió Gyula 1874—1875 hdgy.,
Bíró Kálmán 1874—1875 : 1886—1899 fhdgy.,
szds., örgy., alezr., ezr.,
Szenttornyai Bohory György 1886—1891 alezr.,
ezr.,
Kopacseli Boér Sándor 1888—1900 fhdgy.,
Bontó György 1880—1883 hdgy.,
Nagymádai és várbogyai Bogyay Kornél
1912—1915 örgy.,
Bölöny Kálmán 1876—1877 szds.,
Böszörményi Árpád 1911—1914 hdgy., fhdgy.,
Báró Bruckenthal Ákos 1877—1878 szds.,
Bulyovszky Károly 1874—1878 örgy.,
Buttykay Menyhért 1889—1891 hdpr. hdgy.,
Buttykay Béla 1906—1907 hdgy.,
Búzás Elek 1898—1904 hdpr. th., hdgy.,
fhdgy.,
Báró Cordon Gyula 1876—1877 : 1877—1881—
1887 szds., örgy.,
Czitó Károly 1907—1914 alezr., ezr., vezér-
őrnagy,
Adorjáni és körösszegi gróf Csáky Kálmán
1878—1886 alezredes, ezredes
Felsőőri Cseresznyés Zoltán 1899—1912 fő-
hadnagy, szds.,
Csicséri Csicsery Géza 1895—1899 őrnagy,
alezredes,
Csécsi Nagy Imre 1911—1914 őrnagy, alezr.,
Darányi Pál 1901—1905 hdgy.,
Darvay Béla 1888—1891 hdgy., fhdgy.,
Dede György 1874—1876 fhdgy.,
Hohen-eybachi és dürnai gróf Dégenfeld
Schomburg Ottó 1892—1899 hdgy., fhdgy.,
Démény Károly 1879—1883 fhdgy.,
Dobner Károly 1879—1880 szds. (vár. ill.),
Dörner Ferenc 1881—1882 fhdgy.,
Dráveczki Dráveczky Sándor 1904—1911
hdgy., fhdgy.,
Elek Mihály 1874—1876 fhdgy.,
Eleméry István 1892—1893 : 1900—1911 hdpr.
th., fhdgy., szds.,
Ébner Lajos 1889—1899 : 1913—1918 hdgy.,
fhdgy., örgy., alezredes, ezredes,
Éder Rezső 1911—1913 őrnagy.,
Fajta József 1892—1893 alezredes,
Faragó Károly 1884—1887 hdpr. th. hdgy.,
Farkas Gábor 1891—1901 hdgy., fhdgy.,
Nagybégányi Farkas Mór 1887—1896 szds.,
Farkas Mózes 1874—1887 fhdgy., szds.,
Flohr János 1896—1918 szds., örgy., alezr.,
ezredes,
Fömötör József 1914—1918 fhdgy., szds.,
Ippi és érkeserűi Fráter István 1916—1918
hdgy., fhdgy.,
Fügh Dénes 1881—1883 : 1893—1895 hdgy.,
szds.,
Gábriely József 1874—1875 százados,
Geréb Tibor 1908—1914 fhdgy.,
Giczi-assa és ablánckürti Ghiczzy Albert 1896—
1898 szds.,
Görgei és toporczy Görgey Arisztid 1893—1896
örgy.,
Gulyás Miklós 1876—1877 hdpr.,
Gyapay Dénes 1896—1897 hdgy.,
Gyertyánffy Kálmán 1882—1884 százados,
Gyökér István 1879—1881 fhdgy.,
Győry Géza 1911—1918 hdgy., fhdgy., szds.,
Gyulassy Gyula 1898—1902 fhdgy., szds.,
Hadzsits Kamilló 1910—1911 hdgy.,
Halassy Pál 1876—1877 szds.,
Dévaványai Halassy Tibor 1898—1906 hdgy.,
fhdgy.,
Hamar Miklós 1914—1918 fhdgy.,
Hatmansdorfi Hatfaludy György 1893—1897
hdpr. th., hdgy.,
Gömöri Havas Gábor 1909—1918 szds., örgy.,
alezr.,
Hegedűs József 1889—1893 fhdgy.,

Sendrei és gerendai Hegedűs Sándor 1889—1893 fhdgy.,
Makkoshettyei Hettyey Gyula 1895—1900 szds.,
Hoffinger Károly 1877—1879 fhdgy.,
Hoffmann Károly 1876—1877 hdgy.,
Honthi Béla 1911—1912 hdgy.,
Hortobágyi Jakab 1877—1879 fhdgy.,
Horváth Lajos 1907—1911 szds., őrnagy,
Horváth Mihály 1894—1908 hdpr. th., hdgy., fhdgy.,
Horváth Sándor 1910—1918 hdgy., fhdgy., szds.,
Hubert Andor 1879—1880 őrnagy,
Hummel Árpád 1906—1918 szds., őrgy., alezredes,
Illésy Ferenc 1903—1907 hdgy.,
Illésy Gyula 1912—1918 hdgy., fhdgy.,
Imrey György 1885—1887 fhdgy.,
Jancsó Győző 1881—1882 fhdgy.,
Jeszenitzi Jankovits Miklós 1890—1907 főhadnagy, százados,
Szolnoki Jármay Elemér 1887—1906 hdpr. th., hdgy., fhdgy., százados, 1914—1915 ezr.,
Jármay és Szolnoki Jármay József 1895—1897 fhdgy. szds.,
Jászay Miklós 1899—1918 hdgy., fhdgy., szds.,
Jamniki Jóny László 1903—1906 szds., őrgy.,
Jurenák Béla 1890—1891 százados,
Báró Kaas Ede 1911—1918 hdgy., fhdgy., szds.,
Kacsokovics Dezső 1895—1911 hdpr. th., hdgy., fhdgy. szds.,
Kaffka Ignác 1900—1902 ezredes,
Kallivoda Ede 1891—1902 hdgy., fhdgy., szds.,
Kádár Lajos 1883—1885 hdgy.,
Kelcz István 1874—1876 szds.,
Báró Kemény Elemér 1908—1910 fhdgy.,
Kerekes András 1895—1899 fhdgy.,
Kereszty Ödön 1906—1911 hdgy., fhdgy.,
Kereszty Géza 1902—1910 hdpr. th., hdgy.,
Király Dezső 1891—1895 hdgy., fhdgy.,
Kiss Dénes 1878—1881 : 1884—1896 hdgy., fhdgy. szds.,
Klobusitzky Andor 1898—1905 hdgy., fhdgy.,
Komáromy László 1907—1909 hdgy.,
Kottás Ede 1882—1889 hdpr., hdgy., fhdgy.,
Szendrő Kovách Géza 1911—1918 fhdgy., szds.,
Sz. Kovács János 1905—1908 hdpr. th.,
Kovács János 1877—1887 fhdgy.,
Kozina János 1880—1881 hdgy., fhdgy.,
Köng Antal 1874—1881 : 1884—1906 fhdgy., szds., őrgy., alezr.,
Körmendy Endre 1897—1898 hdpr. th.,
Köröszttö GÉza 1897—1902 hdpr. th., hdgy.,
Kövendy Gyula 1914—1918 hdgy., fhdgy.,
Felsőkubinyi és deményfalvi Kubinyi György 1896—1910 fhdgy., szds.,
Kuczera Vida 1891—1892 szds.,
Lakatos József 1880—1881 hdgy., fhdgy.,
Latkóczy Dénes 1894—1899 hdpr. th., hdgy., fhdgy.,
Laky Károly 1877—1878 szds.,
Lévay Ferenc 1914—1918 fhdgy.,

Lozorfer Ferenc (számfeletti) 1879—1880 hadnagy,
Lothardi és törteli Lősch József 1899—1902 alezredes, ezredes,
Lőcs István 1901—1906 szds.,
Lukács István 1901—1904 fhdgy.,
Báró Maasburg Kornél 1903—1918 hdgy., fhdgy., szds.,
Golyeszti és mezőmadarasi Madarassy Oszkár 1887—1895 fhdgy., szds.,
Magyary Andor 1909—1918 fhdgy., szds.,
Makói Makkay Izidor 1895—1896 szds.,
Makray Aladár 1886—1889 szds.,
Makray Ádám 1883—1884 fhdgy.,
Markovics István 1896—1909 hdgy., fhdgy.,
Matkovics László 1903—1905 hdgy.,
Márialaky József 1874—1876 szds.,
Márku és batizfalvi Máriássy Béla 1898—1902 szds.,
Márthon Géza 1878—1879 fhdgy.,
Mátay Domokos 1876—1877 hdpr.,
Medrevzky István 1911—1915 hdpr.,
Kaposmérői Mérey Árpád 1901—1908 szds.,
Mészey János 1874—1875 szds.,
Miklóssy Kálmán 1874—1878 hdpr., hdgy.,
Miletics Ferenc 1881—1882 hdpr.,
Modor Vidor 1904—1909 hdpr. th., hdgy.,
Mold Mihály 1875—1876 fhdgy.,
Molnár Ákos 1874—1881 : 1884—1896 fhdgy., szds., őrgy., alezr.,
Nagy Géza 1889—1890 : 1902—1910 fhdgy., alezr., ezr.,
Nagybó Géza 1917—1918 fhdgy.,
Nagy Gyárfás 1896—1900 szds., őrnagy,
Töböréthei báró Nagy Gyula 1899—1906 őrgy., alezr., ezr.,
Nagy Miklós 1899—1902 : 1906—1909 szds., őrnagy, alezredes,
Kiskarándi Nánássy László 1903—1907 hdpr. th., hadnagy,
Györszigeti Némay Ferenc 1917—1918 szds.,
Noszlopi Noszlopy Emil 1892—1901 fhdgy., szds.,
Noszlopy Gáspár 1901—1904 hdpr., th., hdgy.,
Vekérdi Olasz Ödön 1891—1894 hdpr., th., hdgy.,
Nánási Oláh Tibor 1907—1911 hdgy.,
Olsavszky Gyula 1911—1918 fhdgy., szds.,
Csicseri Orosz György 1906—1909 szds., őrgy.,
gróf D'Orsay Ede 1905—1918 hdgy., fhdgy., szds.,
Órley Béla 1899—1903 hdgy., fhdgy.,
Ötvös Imre 1893—1897 szds.,
örgróf Pallavicziny Hippolit 1875—1877 szds.,
Pavlovsky Ede 1875—1876 : 1877—1879 szds.,
Pács János 1877—1879 szds.,
Pálffy Gábor 1904—1918 hdgy., fhdgy., szds.,
Pálffy Imre 1888—1889 hdpr., th.,
Bonyhádi Perczel Mór 1898—1900 fhdgy.,
Péchy Mihály 1877—1887 szds., őrnagy,
Péchuifalussi Péchy Tamás 1890—1896 hdpr., th., hdngy.,
Péczy Zoltán 1880—1882 hdpr., hdgy.,
Pintér István 1906—1918 hdgy., fhdgy., szds.,

Polányi Alfréd 1886—1888 hdpr., th., fhdgy.,
 Polszter Gyula 1901—1910 szds.,
 Porubszky András 1913—1918 hdgy., fhdgy.,
 Prepeliczay Károly 1875—1876 szds.,
 Tótrónai és blatniczai Prónay Sándor 1899—
 1900 fhdgy.,
 Puska József 1917 alezredes,
 Reich Árpád 1903—1904 szds.,
 Réday József 1878—1880 hdpr., hdgy.,
 Rostás Barna 1917—1918 hdgy.,
 Rozinszky Gyula 1909—1918 szds., őrnagy,
 Rudolf Vilmos 1885—1888 hdgy.,
 Samarjay Géza 1911—1918 fhdgy., szds.,
 Sárossy László 1890—1897 : 1903—1914 hdpr.,
 th., hdgy., fhdgy., szds.,
 Schichter Gyula 1890—1895 szds.,
 Sebők Gyula 1913—1914 hdgy.,
 Segesváry Ödön 1892—1901 hdgy., fhdgy.,
 Semsey Lajos 1882—1883 fhdgy.,
 Sier Frigyes,
 Simonffy Gyula 1877—1881 szds.,
 Sztahó József 1899—1900 fhdgy.,
 Stéger Pál 1893—1896 fhdgy., szds.,
 Sztójkovics Antal 1898—1900 hdgy.,
 Radák (Streicher) Lajos 1905—1918 hdgy.,
 fhdgy., szds.,
 Szabadhegyi Sándor 1918,
 Szabó József 1908—1910 fhdgy.,
 Szabó József 1917—1918 hdgy.,
 Szabó Lajos 1917—1918 fhdgy., szds.,
 Szakszon Béla 1895—1897 hdgy.,
 Szalay Ödön 1891—1892 szds.,
 Szávost Kálmán 1899—1901 szds.,
 Szeles Dénes 1877—1882 : 1883—1890 hdgy.,
 fhdgy., szds.,
 Szemere Kálmán 1898—1900 fhdgy., szds.,
 Szemer Pál 1875—1876 : 1888—1889 szds.,
 őrnagy,
 Óvári Szeőke Bálint 1901—1913 fhdgy., szds.,
 Ótordaa Székely Ferenc 1912—1917 hdgy., fő-
 hadnagy,

Szikszay István 1907—1918 hdgy., fhdgy.,
 Szinay István 1907—1912 hdgy., fhdgy.,
 Okányi Szlávy József 1893—1898 : 1900—1902
 hdpr., th., hdgy., fhdgy.,
 Magya-szögyéni Szögyéni Lajos 1887—1891
 hdpr., th., hdngy.,
 Sztanky Béla 1902—1903 szds.,
 Szunyogi Szunyogh Albert 1900—1918 hdpr.,
 th., hdngy., fhdgy., százados,
 Szunyogh Pál 1911—1913 fhdgy.,
 Tamássy Béla 1918 hdgy.,
 Tamássy Zoltán 1918 hdgy.,
 Teleky László 1914—1918 hdgy., fhdgy.,
 Terey (Treisinger) József 1899—1900 fhdgy.,
 szds.,
 Konkoly Thege Elek 1900—1906 szds.,
 Tombác Károly 1902—1907 fhdgy.,
 Tóth Ferenc 1875—1877 hdgy.,
 Tóthvárady-Asbóth István 1918 alezredes,
 Tóthvárady-Asbóth Ödön 1918 őrnagy,
 Ujfalussi Ujfalussy Gábor 1905—1918 hdpr.,
 th., hdgy., fhdgy., szds., őrnagy,
 Ujfalussy István 1900—1906 szds.,
 Ujfalussi Ujfalussy Miklós 1892—1896 hdpr.,
 th., hdgy.,
 Vajai gróf Vay László 1874—1875 ezredes,
 Viczián Antal 1891—1892 alezredes,
 Viczián Ádám 1897—1899 hdpr., th., hdgy.,
 Viczián Elek 1891—1892 : 1907—1918 hdpr.,
 th., szds., őrnagy, alezredes,
 Nyitrai-ivánkai Vitéz József 1902—1904 hdgy.,
 Gróf Waldeck Frigyes 1899—1908 : 1911—
 1918 hdpr., th., hdgy., fhdgy., százados,
 Winger János 1875—1876 hdgy.,
 Wojnárovits Imre 1908—1911 : 1912—1918
 hdgy., fhdgy., százados,
 Báró Zech Arnold 1876—1877 fhdgy.,
 Zeller Jenő 1911—1913 hdgy.,
 Zeyk Dániel 1900—1901 hdgy.,
 Zupka Győző Orbán 1916—1918 hdgy., fhdgy.,
 Zsigmond László 1917—1918 fhdgy.

Tényleges állomány.

Gazdászati tisztek

Antal Jenő 1916—1918 őrnagy gt.,
 Butalla István 1906—1914 szds. kt.,
 Edinburg Dezső 1901—1903 szds. kt.,
 Gálffy Ágoston 1906—1918 kt. helyettes gazd.
 th., hdgy., fhdgy.,
 Grócz Béla 1912—1918 gazd. th. hdgy., fhdgy.,
 Kurucz József 1904—1912 élelm. th. hdgy.,
 élelm. tiszt,
 Magyar Ede 1903—1906 fhdgy. kt., szds. kt.,
 Renglovics Győző 1876—1878 hdgy. kt.,
 Felsőruttkai Ruttkay Béla 1910—1912 fhdgy.
 kt.,
 Szendrey Lajos 1900—1901 fhdgy. kt.,
 Vörös Jenő 1912—1918 hdgy. kt., fhdgy. kt.,
 Juhász Kálmán 1878—1900 hdgy. kt., fhdgy.
 szds.,
 Kálmán Gyula 1916—1918 szds. gt.,
 Jakócs Elemér 1918 szds. gt.

Orvosok.

Dr. Dobó Dezső 1909—1914 ezredorvos,
 Dr. Endre Iván 1895—1902 ezredorvos,
 Dr. Fodor Győző 1905—1908 főorvos, ezred-
 orvos,
 Dr. Ippi és érkeserüi Fráter Imre 1904—1909
 ezredorvos,
 Dr. Halász István 1914—1918 ezredorvos,
 Dr. Jankó Károly 1899—1905 főorvos, ezred-
 orvos,
 Dr. Kahán Izidor 1908—1911 ezredorvos,
 Dr. Kontur Béla 1893—1894 ezredorvos,
 Dr. Ludány László 1914—1918 ezredorvos,
 Dr. Ozsváth Gergely 1902—1904 ezredorvos,
 Dr. Tieser József 1911—1914 ezredorvos,
 Dr. Uy Kálmán 1891—1894 ezredorvos,
 Dr. Alsócsernátoni Vajda Zoltán 1895—1898
 ezredorvos,
 Dr. Virágh László 1890—1891 főorvos,

Állatorvosok.

Biró József 1891—1898 alállatorvos, állatorvos,
Bíró Károly 1916—1918 alállatorvos,
Bogha Ferenc 1874—1878 alállatorvos,
Forgó Sándor 1875—1888 alállatorvos,

Halmos János 1909—1918 állatorv., főállatorv.,
Herkner Péter 1908—1911 állatorvos,
Krämer Lajos 1889—1894 alállatorvos, állat-
orvos, 1895—1909 állatorvos, főállatorvos,
Pofók György 1911—1918 alállatorvos, állat-
orvos.

Ezredparancsnokok.

Vajai Vay László ezredes 1874 IX. 12-től,
Bulyovszky Károly őrnagy ideiglenes 1875
VIII. 24-től,
Adorjáni és körösszegi gróf Csáky Kálmán al-
ezredes, ezredes ideiglenes 1878 I. 26-tól,
végleg 1881 V. 11,
Szenttornyai Bobory György alezredes 1886
X. 17-től,
Viczián Antal alezredes 1891 XI. 27-től,

Biró Kálmán alezredes, ezredes XI. 9-től,
Lothardi és törlei Lösch József alezredes, ezre-
des 1899 II. 24-től,
Nagy Géza alezredes, ezredes 1902 II. 23-től,
Czitó Károly alezredes, ezredes ideiglenes 1907
IV. hó 4-től, végleges 1908 IV. 22-től,
Flohr János alezredes, ezredes 1913 II. 27-től,
Tóthváradyi Asbóth István alezredes,
Szegedi és borosjenői gróf Tisza István ezredes.

Tartalékos és szolgálatonkívüli viszonybeli tisztek, 1874-1918.

Aron Péter,
Aberle Rajmond hdgy.,
Adler Dezső hdgy.,
Adler Sámuel hdgy.,
Almássy József fhdgy., szds.,
Altnóder Endre hdpr., hdgy.,
Dr. Ábrahám Dezső hdgy., fhdgy.,
Ács Tibor tisztjelölt, hdgy.,
Árkay Aladár hdgy.,
Babics Károly hdpr., tisztjelölt,
Babó Benő hdgy., fhdgy.,
Balázs Ödön hdpr., hdgy., fhdgy.,
Balázsházy István hdgy.,
Baligovics Miklós hdgy.,
Tálya és kiskérei Balogh Endre hdgy.,
Balogh Kálmán Károly hdgy., fhdgy.,
Balogh László hdgy.,
Balogh Mihály hdgy.,
Tályai és kiskértei Balogh Tihamér hdgy.,
Szigeti Bartos Adorján hdgy.,
Bartos Elemér fhdgy.,
Dr. Parizi és nagybacsai Bacs megyei Imre hdgy.,
Balogh Mihály,
Dr. Ludány Bay András hdgy.,
Bay György hdpr., th.,
Balogh István hdgy.,
Baumgartner Sándor hdgy.,
Bácsi László József hdgy.,
Beck Alajos hdgy.,
Bede József hdpr., th., hdgy.,
Beér László hdpr., hdgy.,
Becsey Antal,
Benedek Lajos hdgy., fhdgy.,
Besenyői Beőthy Pál szds.,
Benkő Sándor hadnagy,
Besenyői Beőthy Pál hdgy., fhdgy., szds., őrn.,
Berger Andor hdgy.,
Berger Jenő hdgy.,
Berger Móríc hdgy.,
Bészler Lajos hdgy.,
Bikfalvy Ernő hdgy.,
Balaskovics Sándor hdgy.,

Báró Blomberg Frigyes hdgy.,
Bobor Géza szds.
Bodnár Richárd hdgy.,
Bogdán Adorján hdgy.,
Bodnár Mihály Károly tisztj., hdgy.,
Borbély Gábor hdgy.,
Világosi Bohus Lajos hdgy.,
Gróf Bolza Pál hdgy., fhdgy.,
Gróf Bombelles Károly hdgy., fhdgy.,
Koronkay László,
Báró Bornemisza Elemér hdgy.,
Báró Bornemisza Károly hdgy.,
Boross Miklós hdgy.,
Boross-Tóby József hdgy., fhdgy.,
Dr. Borzsovay Jenő tisztj., hdgy., fhdgy.,
Bosznay István hdgy.,
Bottka Imre zászlós,
Chilkó Sándor hdpr., th., hdgy.,
Conrad Mór hdgy., fhdgy.,
Czajlik István hdpr., hdgy.,
Bodnár Richárd hdpr., th.,
Czárán János hdpr., tiszthelyettes,
Czárán Zoltán hdpr., th., hdgy.,
Czeplédy Domokos hdpr., hdgy., fhdgy.,
Cziffra Kálmán hdgy.,
Czintz Zsigmond hdgy.,
Csaba Miklós,
Csanak József hdpr., hdgy., fhdgy.,
Cseke Miklós hdpr., tisztj., hdgy.,
Csóka Sámuel,
Csaba Péter,
Dalmy László hdgy.,
Dabsy Lajos hdgy.,
Debreceny Endre hdgy.,
Debreceny Jenő hdgy.,
Dr. Debreceny Lajos hdpr., tisztj., hdgy.,
Dr. Debreceny István,
Gróf Dégenfeld Pál hdgy.,
Deimel Lajos hdgy.,
Gyarmati Derera József fhdgy.,
Derczy Péter hdgy.,
Derzsy László hdpr., tisztj., hdgy.,

Deutsch Arthur hdgy.,
Dezső Zoltán tisztj., hdgy.,
Dr. Dénes Sándor hdgy.,
Domahidy Domahidy István zls.,
Dömötör Miklós fhdgy., szds.,
Ducker Henrik hdgy.,
Ébner Lajos hdgy.,
Dr. Des Escherolles Kruspér Gilbert hdgy.,
Dr. Escherolles Kruspér Sándor fhdgy.,
Dr. Rétszentmiklósi Kruspér des Escherolles
Sándor hdgy.,
Pazonyi Elek Gusztáv hdgy.,
Elek Imre hdgy.,
Falusi Endre,
Farkas Gábor hdgy.,
Dr. Balatoni Farkas Zoltán hdgy.,
Lovag Fehrentei Gouppenbergr Frigyes hdgy.,
Báró Fejérváry Imre hdpr., hdgy.,
Dr. Fellner Kálmán,
Feldmann Károly hdgy.,
Fényes Zoltán,
Ferenczy Ferenc hdgy.,
Fényes Imre hdgy.,
Ficzek Imre hdgy.,
Flohr Tibor zls.,
Fogl Kálmán,
Forrai András hdgy.,
Franciscy Ede hdgy.,
Ippi és érkeserüi Fráter Andor hdgy.,
Ippi és érkeserüi Fráter Imre tisztj., hdgy.,
Fried Károly hdgy.,
Fülöp Ferenc hdgy.,
Füzék Sándor hdgy.,
Galambos Béla hdgy.,
Érdi és vértesi Gaylhoffer János hdgy.,
Gábor Sándor hdpr., th., hdgy.,
Gárdos Lajos hdgy.,
Geiger Pál zls.,
Csáki Geiszt Gyula hdgy., fhdgy.,
Ötömösi Geréby Pál hdgy.,
Glós Károly hdgy.,
Görgei és toporczy Görgey László hdgy.,
Grausz Márton hdgy.,
Gróh István hdgy.,
Grumm János hdpr., th.,
Guttman Jakab hdgy.,
Guttman Károly hdpr., th.,
Györgyei László hdgy.,
Gyurkovics Béla zls., hdgy.,
Hadházy Dezső hdpr., th.,
Haicsi György hdgy.,
Hajdu Aladár hdgy.,
Hajós József hdgy.,
Halász Jenő tisztj., hdgy.,
Halmay József szds.,
Hampel Gyula hdgy., fhdgy.,
Hampel Kornél hdgy.,
Harkányi András hdgy.,
Havel Imre hdgy.,
Hász Antal hdgy., fhdgy.,
Hegedüs István,
Hegedüs Zoltán hdgy., fhdgy.,
Heppes Aladár hdgy.,
Hermann János hdpr., hdgy., fhdgy.,
Hirsch István hdgy.,
Hirschmann Vilmos hdgy.,

Hódy Jenő hdgy.,
Hoffmann Béla hdgy.,
Horogh Pál,
Nagybányai Horthy Jenő hdgy.,
Horti Béla hdgy.,
Horváth András hdpr., th.,
Horváth András hdgy.,
Horváth Ferenc hdpr., th., hdgy., fhdgy.,
Gróf Hoyos-Wenckheim Fülöp hdgy.,
Hubert Ferenc hdgy.,
Incze József hdgy.,
Jankovics György hdgy.,
Szolnoki Jármly Elek Imre tisztj., hdgy.,
Jármly és szolnoki ifj. Jármly Miklós hdgy.,
Jurcsek Imre,
Jármly Béla,
Juhász Béla,
Dr. Talpasi Cabdebó Antal hdgy.,
Kokovay Endre,
Kaprocs József hdpr., th., hdgy.,
Kálmán Imre,
Kardos András hdgy.,
Kardos Béla,
Kardos Ferenc hdpr., th.,
Dr. Kardos Endre,
Kardos László hdgy.,
Katona Gábor,
Karton Adolf hdgy.,
Kaufmann Oszkár hdgy.,
Kazik István János hdgy.,
Balogh Károly hdgy.,
Károlyi György hdgy., fhdgy.,
Dr. Keleti Kornél hdpr., th., hdgy.,
Keller Antal szds. (h. t.),
Kende Bertalan hdgy.,
Báró Kende György fhdgy.,
Kendeffy Árpád szds.,
Kenyeres György hdgy.,
Kerek Ferenc hdgy.,
Kerek Zoltán hdgy.,
Kerekes Sándor hdgy.,
Kéthely István hdgy.,
Király Dezső hdgy.,
Király Tibor hdpr., th., hdgy.,
Kirchgatter Gusztáv hdgy.,
Kiss Alfréd hdgy.,
Kiss Gyula hdgy.,
Kiss Lajos hdpr., th.,
Kizig János hdgy.,
Klein Gyula hdgy.,
Klobosiczky Tibor hdgy.,
Koller Jenő,
Komlóssy József hdgy.,
Kommer Gyula hdgy.,
Kornides Aladár,
Kovács Béla hdgy.,
Kovács József szds.,
Kovács László,
Kovács Kálmán fhdgy.,
Kovács Kázmér fhdgy.,
Perenczei Kovács Egon hdgy.,
Kozelka Endre hdgy.,
Dr. Kölcsey Ákos zls., hdgy.,
Dr. Kölcsey Sándor zls., hdgy.,
Kövesdy Lajos zls., hdgy.,
Kövér István hdgy.,

Kressl Rezső hdgy.,
 Krátky János hdgy.,
 Krempels József hdgy.
 Kraunn Aladár hdgy.,
 Dr. Kulin Imre tisztj., hdgy.,
 László Imre hdgy.,
 Csikszentsimoni Lakatos Sándor hdgy.,
 Latinovics Béla szds.,
 Ledig Dezső hdgy.,
 Lehel Ferenc,
 Leitgeb Imre hdgy.,
 Lenthe Gusztáv hdpr., th.,
 Leszkay András hdgy.,
 Lichmann Móric hdgy.,
 Lorencz Róbert hdgy.,
 Losonczy Elemér hdgy.,
 Lyka Emil hdgy.,
 Lingli Dezső hdgy.,
 Magyar Antal fhdgy.,
 Dömsödi Magyar László hdgy.,
 Majorossy Géza hdgy., fhdgy.,
 Makói Makay Izidor fhdgy. (ht.),
 Makray Aladár fhdgy.,
 Kismalonyai Malonyay Tamás hdgy. (h. t.),
 Báró Maasburg Ernő hdpr., hdgy., fhdgy.,
 Mariay Barna hdgy.,
 Kisterepedi Markovics Károly hdgy.,
 Markovics Márton szds.,
 Dr. Kisterpedi Markovics Manó hdgy., fhdgy.,
 szds.,
 Markovics Kálmán hdgy.,
 Kükemezei Mátyás Árpád hdpr., th.,
 Meiszner József hdgy.,
 Dr. Melocó János hdgy.,
 Mezei János zls., hdgy.,
 Mezőssy Béla,
 Milodánovics Simon fhdgy.,
 Miskolczi Barabás hdgy., fhdgy.,
 Mezőtelegdi Miskolczi Lajos hdgy.,
 Dr. Miskolczi Pál hdgy.,
 Mondok Sándor hdgy.,
 Miskolczi György,
 Técsői Móricz Pál hdgy.,
 Dr. Moskovics József hdgy.,
 Moskovics Miksa hdgy.,
 Muraközy László hdgy.,
 Muzsik István hdgy., fhdgy., szds.,
 Körösnadányi Nadányi Imre zls., hdgy., fhdgy.,
 Nadányi Pál hdgy.,
 Nagy Jenő hdgy.,
 Nagy József hdgy., fhdgy.,
 Nagy Géza hdgy.,
 Neuholb István hdgy.,
 Neumann Jenő zls.,
 Niczky Gyula fhdgy., szds.,
 Nikola Pál fhdgy.,
 Gróf Normann Károly fhdgy.,
 Noszlopi Noszlopy Kálmán hdpr., th., hdgy.,
 Nánássy Oláh Tibor hdgy., fhdgy., szds. (h. t.)
 Olász Elemér hdgy.,
 Ortutay Béla hdgy.,
 Osztroviczky István tisztj., hdgy.,
 Örley György,
 Ottovay Károly fhdgy.,
 Paksy Miklós hdpr., hdgy., fhdgy.,
 Palkovics József szds.,
 Palugyay Oszkár hdpr., th., hdgy.,
 Papp János hdgy., I.,
 Papp János hdgy., II.,
 Papszász Lajos hdgy.,
 Petkovics István hdgy.,
 Péchfalussi Péchy Tamás hdgy., főhdgy. (h. t.),
 Pogonyi Dénes szds.,
 Poglár Béla,
 Dr. Pollák Bódog hdgy.,
 Pollák Ignác hdgy.,
 Szentmiklósi és óvári Pongrácz Vilmos hdgy.,
 Báró Prónay Adorján hdgy., fhdgy.,
 Posnar Lipót hdgy.,
 Racsek János hdgy.,
 Razenberg János hdgy.,
 Ravazdy Barnabás hdgy., fhdgy.,
 Razel Ödön,
 Resck Géza hdgy.,
 Reisch Ágoston hdgy., fhdgy.,
 Ribíánszky Elemér hdgy.,
 Rigó Balázs hdpr., hdgy.,
 Salamonfalvi Rimanóczy Károly hdpr.,
 Rittinger Imre hdgy.,
 Dr. Rónay Károly hdgy.,
 Rosenfeld Sándor hdgy.,
 Rottler József hdgy.,
 Rozinger József zls.,
 Rózsavölgyi László zls., hdgy.,
 Dezseli Rudnyánszky László hdgy.,
 Ruster Béla hdgy.,
 Salamon Ádám szds.,
 Dr. Sármy József hdgy., fhdgy., szds.,
 Sárkány Pál,
 Dr. Sárpay István hdgy.,
 Schneider István zls., hdgy., fhdgy.,
 Schneider László tisztj., hdgy.,
 Schossberger Adolf hdgy.,
 Schönfeld Sándor hdgy.,
 Schultz István hdgy., fhdgy.,
 Schwartz Jenő zls., hdgy.,
 Sebestián Emil hdgy.,
 Selyebi Endre hdgy.,
 Senger Endre hpr., th., zls.,
 Sesztina Jenő hdgy.,
 Simon Dezső tisztj., zls., hdgy.,
 Simon Jenő zls., hdgy.,
 Siráky Aladár fhdgy. (h. t.),
 Somogyi Károly zls., hdgy.,
 Somossy Béla hdpr., fhdgy.,
 Dr. Spett Ernő hdgy.,
 Seil Aladár hdpr., th., hdgy.,
 Seimbach Győző hdgy.,
 Steinfeld Mihály hdgy.,
 Ster József hdgy.,
 Stojkovics Antal hdgy.,
 Strausburger Ignác hdgy.,
 Dr. Strasser Henrich hdgy.,
 Streicher Andor tisztj., hdgy.,
 Sugár Miklós hdgy.,
 Dr. Iklódy Szabó János hdgy.,
 Szakszon Béla hdgy.,
 Almásy Szalay Pál tisztj., hdgy.,
 Muraszombati, szécsi, szigeti és szapári gróf
 Szapáry György hdgy.,
 Szalay Lajos,

KARDOS GYULA
őrmester.

ARMOS JÓZSEF
huszár.

VITÉZ BALÁZS JÓZSEF

BOTA MIHÁLY
huszár.

BAGDI JÁNOS
huszár.

BENE MIKLÓS
huszár.

DEDE JÁNOS
huszár.

DICKER LÁSZLÓ
huszár.

DUKA IMRE
huszár.

FEKETE SÁNDOR
huszár.

GALI IMRE
huszár.

GIDAI FERENC
huszár.

GULYÁS ALBERT
huszár.

HAGEN JÁNOS
huszár.

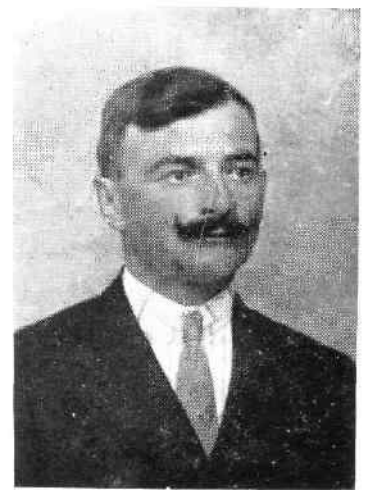
KOVÁCS IMRE
huszár.

HAJDÚ ANDRÁS
huszár.

IFJ. KERTÉSZ ISTVÁN
huszár.

HAKI KÁROLY
huszár.

KOMÁROMI JÓZSEF
huszár.

KUN ANDRÁS
huszár.

MAKAI ANDRÁS
századtrombitás.

MÁRKUS JÁNOS
huszár.

MIKÓ KÁROLY
huszár.

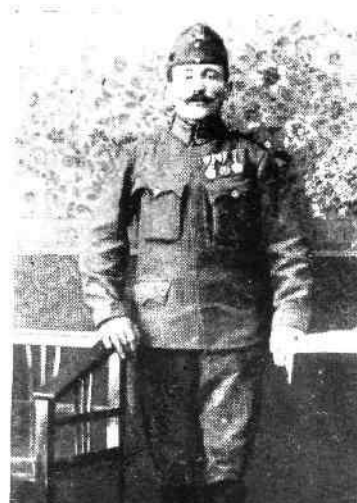
NAGY JÓZSEF
őrmester.

PUSKÁS BALÁZS
huszár

PREN JÓZSEF
lízedes, 1. század.

SÓVÁGÓ IMRE
huszár.

SINAI KÁROLY
huszár.

TASNÁDI PÉTER
huszár.

TIMÁR JÁNOS
huszár.

STUDIZKÓ JÓNÁS
huszár.

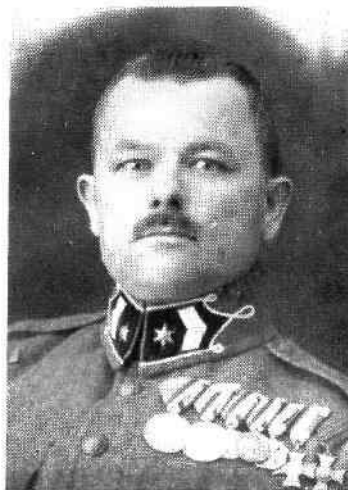
SZ. SZABÓ FERENC
huszár.

SZABÓ SÁNDOR
lízedes.

SZÜCS SÁNDOR
huszár.

VITEZ SZATMÁRI FERENC

BÁNSZKY SÁNDOR
lőrzsőrmester.

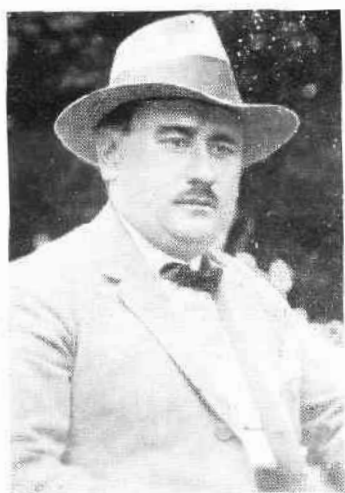
SZABÓ LAJOS
főhadnagy, 1914.

GRÓF WALDEK FRIGYES
százados, 1914.

TELEKI LÁSZLÓ
hadnagy, 1915.

POKLÓSTELKI ÁCS TIBOR
tartalékos zászlós, 1915.

BALASSAGYARMATI BAINTNER
ISTVÁN
hadnagy, 1915.

VITÉZ GYURKOVICS BÉLA
tartalékos zászlós, 1915.

VITÉZ SZATHMÁRY FERENC
őrmester

LÉTAY ERNŐ
tartalékos főhadnagy, 1914.

KARDOS BÉLA 42 éves,
RITTINGER IMRE 18 éves.
1915 november hó.

LEVELEZŐ-LAP

Rajda rajda diákokra
ohany jó honvédkuscar
Dicsőséggel majd ha megterse
Debrecen újnyra vár

Az első géppuskás század (1918 május) az olasz frontra való elinduláskor.

Gróf Szapáry Imre zls.,
 Szarvasy Pál hdgy.,
 Szende Oszkár zls., hdgy.,
 Szerényi Miklós hdpr.,
 Széky Péter hdgy., fhdgy.,
 Szikszay Gyula hdgy., fhdgy.,
 Piskárkosi Szilágyi Jenő hdgy., fhdgy.,
 Szilárd Emil hdgy.,
 Szinay Gyula hdgy.,
 Szinay István fhdgy., szds. (h. t.),
 Szkurka László hdpr., hdgy., fhdgy.,
 Szlávy György szds.,
 Szlávy József hdgy.,
 Szunyogh Gáspár zls., hdgy., fhdgy.,
 Szunyoghi Szunyogh László hdgy.,
 Szunyogh Lóránd hdgy.,
 Szunyogh Péter hdgy.,
 Szunyogh Szabolcs hdgy., fhdgy.,
 Szunyogh Miklós hdgy.,
 Dr. Szuly István,
 Tarnay Árpád hdpr., hdgy., fhdgy.,
 báró Taxis József szds.,
 Gróf Tisza György zls.,
 Gróf Tisza István hdgy., fhdgy.,
 Gróf Tisza Kálmán hdgy., fhdgy., százados,
 őrnagy,
 Dr. Tóth Károly hdgy.,
 Tóth Sándor József hdgy.,
 Török Géza hdgy.,
 Török Olivér hdpr., zls., hdgy., fhdgy.,
 Ujfalussy Béla zls.,
 Ujj János hdgy.,
 Báró Ukkermann Ágoston hdgy.,
 Unger Richárd hdgy.,
 Uray Zoltán hdpr., hdgy., fhdgy.,
 Ucsnay Pál,
 Vajay Károly,
 Dr. Varga Géza hdgy.,
 Vecsey Zoltán hdgy.,
 Veiszlovics Gyula hdgy.,
 Vécsey Pál hdgy.,
 Kövesdy Vencel Tibor,
 Vögerl Ágoston hdgy.,
 Gróf Waldeck Frigyes (h. t.),
 Gróf Waleck Pymont György hdgy.,
 Kövesdy Ventzel Tibor hdpr., th., hadnagy,
 főhadnagy,
 Wertheimstein Henrik hdgy., fhdgy., szds.,
 Wikus Károly hdgy.,
 Wodiáner Hugó hdgy.,
 Wolssalik József hdgy.,
 Zaradniczky Nándor hdgy.,
 Gróf Zichy Ödön hdgy.,
 Zimmermann Sándor hdgy.,
 Zoltán,
 Zorkóczy Dénes zls.,
 Zupka Győző fhdgy. (h. t.),
 Zsarnóczay Ernő fhdgy. (h. t.),
 Zsigmond László tisztj., hdgy.

Gazdászati tiszttek.

Gellért László hdgy., kt.,
 Bosnyák Imre hdgy.,
 Darida Ferenc hdgy.,
 Füle Péter fhdgy.,
 Gálffy Ágoston.

ORVOSOK.

Dr. Baranyai Jenő sgd.-orvos,
 Dr. Barta András sgd.-orvos,
 Dr. Berceller Imre főorvos,
 Dr. Berger Gyula sgd.-orvosh., segédorvos,
 Dr. Bordács István sgd.-orvos,
 Dr. Csákberky Dezső főorvos,
 Dr. Csajkás Balázs.
 Dr. Csávásy Zoltán sgd.-orvosh., sgd.-orvos
 Dr. Erkl Géza főorvos,
 Dr. Fányol Dezső sgd.-orvos,
 Dr. Gergely Dávid sgd.-orvosh.,
 Dr. Gubody Ottó ezredorvos,
 Dr. Illes Tódor Traján sgd.-orvosh., sgd.-orvos,
 Dr. Julier Vilmos sgd.-orvosh., sgd.-orvos,
 Dr. Kalmár József sgd.-orvos, főorvos,
 Dr. Kellner Elek sgd.-orvos, főorvos,
 Dr. Kenyeres Elek főorvos,
 Dr. Kenéz Gyula ezredorvos,
 Dr. Kovács Albert főorvos,
 Dr. Kozma János sgd.-orvosh.,
 Dr. Láng Lajos főorvos,
 Dr. Levrich Sándor sgd.-orvos,
 Dr. Mann Árpád sgd.-orvos,
 Dr. Mátray Jakab főorvos,
 Dr. Miklovotz Bálint sgd.-orvos,
 Dr. Nagy Mihály sgd.-orvos,
 Dr. Novák József főorvos, ezredorvos,
 Dr. Óváry Pál sgd.-orvos,
 Dr. Petravicz Gyula sgd.-orvos,
 Dr. Péteri Ignác sgd.-orvosh., segédorvos,
 Dr. Plagel József sgd.-orvos,
 Dr. Platzer Nándor sgd.-orvos,
 Dr. Rássó Vilmos,
 Dr. Rittersporn Miklós sgd.-orvos,
 Dr. Sarkadi Dániel sgd.-orvos,
 Dr. Strellinger Győző sgd.-orvos,
 Dr. Szabó Sándor sgd.-orvos,
 Dr. Kiskámoni Szaly Béla sgd.-orvosh.,
 Dr. Szathmáry Lajos sgd.-orvosh.,
 Dr. Szegváry István sgd.-orvosh., sgd.-orvos,
 Dr. Székely Alajos ezredorvos,
 Dr. Székely sgd.-orvosh., sgd.-orvos,
 Dr. Szilvássy Béla sgd.-orvos, főorvos,
 Dr. Tóvölgyi Elemér sgd.-orvos,
 Dr. Tüdös Kálmán sgd.-orvos, főorvos,
 Dr. Vayda Zoltán főorvos,
 Dr. Vári-Szabó Béla főorvos, ezredorvos,
 Dr. Záboji Béla sgd.-orvos,
 Dr. Zsifkovics Aladár sgd.-orvos.

Állatorvosok.

Alexander Lajos állatorvosgyakornok,
 Antalfy Jenő állatorvos,
 Balla Ferenc állatorvos,
 Banay Ferenc állatorvos, e. ü. zls.,
 Baumann Sándor Ferenc állatorvos,
 Berkovits Rubin állatorvos,
 Bleyer Henrik állatorvosgyakornok,
 Braumann Mór állatorvos,
 Csáki János állatorvosgyakornok,
 Csopey Mihály állatorvos,
 Ehrenwerd Ignác állatorvosgyakornok,
 Ehrlich Béla állatorvosgyakornok,
 Erdélyi Dezső állatorvosgyak., állatorvos,
 Erdős Dezső állatorvos,

Ernszt Nándor állatorvos,
 Grósz József állatorvos,
 Grünbaum Miksa állatorvosgyakornok,
 Grünwald Jenő állatorvosgyak., állatorvos,
 Halmos Gusztáv állategészségügyi zls.,
 Heksch Miksa állatorvos,
 Horváth József állatorvos,
 Hun Ferenc állategészségügyi zls.,
 Kardos Ferenc alállatorvos, állatorvos,
 Kiss Jakab alállatorvos,
 Kleinkauf György alállatorvosgyakornok,
 Kondás Samu alállatorvos,
 Krick Aladár állatorvosgyakornok,
 László András alállatorvos,
 Lehóczky Márton állatorvos,
 Klintner Kálmán alállatorvos,
 Makay Bertalan alállatorvos,
 Márialaky János alállatorvos,
 Márkus Jenő alállatorvos,
 Mészáros Antal alállatorvos,
 Mészöly Gyula alállatorvos,
 Osinger Nándor alállatorvos,
 Platz Károly alállatorvosgyak., állatorvos,
 Pokorny Sándor Tibor állatorvos, e. ü. zls.,
 Raszt Ferenc állatorvos,
 Rác Miksa alállatorvos, állatorvos,
 Riner Zsigmond állatorvosgyakornok,
 Róth Bernát állatorvosgyak., állatorvos,
 Sebestyén Sándor állatorvosgyak., alállatorvos,
 állatorvos,
 Steiner Jakab alállatorvosgyak.,
 Suba István állatorvosgyak.,
 Szelinger Antal alállatorvos,
 Szidon Mór állatorvosgyakornok,
 Szilágyi Sándor állatorvos,
 Tóth Antal alállatorvos,
 Wahl Ferenc alállatorvos.

A vitézzé avatott altisztek és huszárok.

Bagosi Lajos huszár,
 Balogh Károly szakaszvezető,
 Besenyei János ht. tiszthelyettes,
 Balogh József tart. őrmester,
 Balázs József tart. szakaszvezető,
 Balogh Imre tart. szakaszvezető,
 Biró Albert tart. huszár,
 Berek Sándor tart. huszár,
 Csatári Lajos tart. huszár,
 Czérna Sándor ht. tiszthelyettes,
 Csuha József tart. huszár,
 Csébi János tart. huszár,
 Dobi Imre tart. szakaszvezető,
 Dobó Gyula tart. őrmester,

Földi Lajos tart. őrzető,
 Fehér Mihály tart. huszár,
 Farkas Lajos tart. őrmester,
 Gyenge Mihály tart. huszár,
 Győrfi Imre tart. huszár,
 Horodi József tart. tizedes,
 Jakó Lajos tart. tizedes,
 Juhász Pál tart. szakaszvezető,
 Karácsony János tart. őrmester,
 Kovács Dénes tart. szakaszvezető,
 Katona Sándor ht. tiszthelyettes,
 Kárpáti Pál főpatkolómester,
 L. Kiss József tart. szakaszvezető,
 Karácsony Imre tart. szakaszvezető,
 Lázár József tart. őrmester,
 László Imre tart. tizedes,
 Módos Imre tart. huszár,
 Madai János tart. őrmester, †
 Major Imre tart. tizedes,
 Mag József tizedes,
 Molnár Mihály ht. tiszthelyettes,
 Molnár György tart. huszár,
 Nagy Zoltán tart. törzsőrmester,
 Németh György tart. őrmester,
 Nábrádi Imre tart. őrmester,
 Papp József tart. tizedes,
 Papp Lajos tart. szakaszvezető,
 Pataki József tart. őrzető,
 Pagonyi Sándor tart. szakaszvezető,
 Pribék József tart. huszár,
 Rékassi Balázs ny. áll. törzsőrmester,
 Rácsi István hiv. tiszthelyettes,
 Szodorai István tart. törzsőrmester,
 Sallay Imre hiv. tiszthelyettes,
 Szabó Zsigmond népf. tizedes,
 Szatmári Ferenc hiv. őrmester,
 Székely Lajos hiv. alhadnagy,
 Szilágyi Imre tart. őrmester,
 Szodorai tart. szakaszvezető,
 Szücs Mihály tart. őrzető,
 Tóth András hiv. tiszthelyettes,
 Tóth Miklós tart. törzsőrmester,
 Törös Imre tart. szakaszvezető,
 Tiszai Károly tart. őrzető,
 Váradi Sándor hiv. törzsőrmester,
 Varjas Péter tart. tiszthelyettes,
 Vályi Károly népfk. tizedes,
 Várkonyi József tart. tizedes,
 Vadkerti Péter hiv. tiszthelyettes,
 Veres József hiv. tiszthelyettes,
 Wolff József hiv. tiszthelyettes,
 Zsoldi Sándor hiv. tiszthelyettes, †
 Zsebi Mihály tart. huszár.

RÖVIDÍTÉSEK MAGYARÁZATA:

ddr. dandár,
e. ezred,
ezds. ezredes,
gh. gazdasági hivatal,
gt. gazdasági tiszt,
h. honvéd,
ho. hadosztály,
hu. huszár,
Ktd. (Kavallerie Truppen Division)
— lovashadosztály,
„K“ tiszt (Kundschafter) — hírszerző tiszt,
népf. népfelkelő,

ny. áll. nyugállományú,
pk. parancsnok,
szd. század,
szds. százados
számv. számvivő,
szkv. szolgálaton kívüli,
tart. tartalék (os),
táb. tábori,
tbk. tábornok.
vk. vezérkari,
zlj. zászlóalj.

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
<i>ELŐSZÓ.</i> Írta: gróf Bissingen Nándor lovassági tábornok, a m. kir. 11. honvéd lovashadosztály parancsnoka	3
<i>BAJTÁRSAK.</i> Írta: Flohr János altábornagy, a m. kir. 2. honvéd-huszárezred volt parancsnoka	5

I. RÉSZ.

Az ezred	9
A m. kir. debreceni 2. honvéd-huszárezred felállítása és fejlődése	10
I. Fejezet 1914. év	11
II. Fejezet 1915. év	66
III. Fejezet 1916. év	122
IV. Fejezet 1917. év	150
V. Fejezet 1918. év	162

II. RÉSZ.

I. Fejezet. A m. kir. debreceni népfelkelő huszárosztály vázlatos háborús története	179
II. Fejezet. A m. kir. 11. honvéd lovashadosztály gyalogalakulásának története. (Írta: Gömörly Árpád alezredes.)	188

III. RÉSZ. — FÜGGELÉK.

Flohr János ezredes búcsúparancsa és az ez alkalommal kelt okmányok	195
S. főhadnagy: Huszárok	196
Vitéz Békésy (Zupka) Győző százados: A volt m. kir. debreceni honvéd-huszárezred ezrednapja	198
A Cworostow-i, Komarow-i, Novosielki-i harcok, 1915 augusztus 20., 21., 22-én	198
Vitéz Pintér István alezredes: A jasloi zászló	202
Orosz harctér, 1916 húsvétja	203
Vitéz Radák Lajos (Streicher) ezredes: Elfogatásom és fogságom	205

IV. RÉSZ.

Névsor azon tiszték és tisztviselőkről, kik a háború alatt az ezred bármely alakulatában szolgáltak	209
Névsor az ezredben szolgált tényleges tiszték és tisztviselők az ezred felállításától, 1874—1918-ig	211
Névsor az ezredben szolgált tartalékos és szolgálatonkívüli viszonybeli tiszték és tisztviselőkről az ezred felállításától, 1874—1918-ig	214
Névsor a vitézzé avatott altiszték és huszárokról	218